931

altı neslin portresi

Dr. JEAN M. TWENGE

kaknüs

Z Kuşağı, Y (Milenyum) Kuşağı,
X Kuşağı, Bebek Patlaması Kuşağı
(Boomer), Sessiz Kuşak ve Kutuplar
(Alfa) Kuşağı Arasındaki Farklılıklar
ve Bunların Geleceğimiz için Anlamı

altı neslin portresi

DR. JEAN M. TWENGE

Ben Nesli kitabının yazarı

Mustafa MERTER'in Önsözüyle

kaknüs
psikoloji

Jean M. TWENGE

San Diego State Üniversitesinde psikoloji profesörü olan Jean M. Twenge, lisans ve yüksek lisans eğitimini Chicago Üniversitesinde, doktorasını ise Michigan Üniversitesinde tamamladı. Sosyal psikoloji alanındaki geniş çaplı araştırmaları *Time, The Atlantic, Newsweek, The New York Times, The Wall Street Journal, USA Today, U.S. News & World Report* ve *Washington Post*'ta yer aldı. *Today, Good Morning America, Fox & Friends, Dateline NBC* gibi sayısız radyo ve televizyon programına konuk oldu. 2013 yılında MCT Danışmanlık tarafından İstanbul'da düzenlenen "Enerjiyi Yaratanlar: Hareket, Dönüşüm, Güç" temalı İnsan Kaynakları Zirvesi'ne; 2024 yılında İstanbul'da Enstitü Sosyal'in Dünyadan Yansımalar Paneli'ne konuşmacı olarak katıldı. Twenge'nin, 120'nin üzerinde bilimsel yayını; yayınevimiz tarafından yayımlanan *Ben Nesli: Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar da Depresif ve Kaygılı; Asrın Vebası: Narsisizm İlleti; Gecikmiş Anne Adayı için Hamile Kalma Kılavuzu; İ Nesli* adlı kitapları bulunmaktadır. Eşi ve üç çocuğuyla birlikte Kaliforniya, San Diego'da yaşamaktadır.

kaknüs yayınları: 931
psikoloji: 95

isbn: 978-975-256-721-4
yayıncı sertifika no: 45701

1. basım; istanbul, 2025

kitabın adı: altı neslin portresi,
z kuşağı, y (milenyum) kuşağı, x kuşağı, bebek patlaması kuşağı (boomer), sessiz kuşak ve kutuplar (alfa) kuşağı arasındaki farklılıklar ve bunların geleceğimiz için anlamı
yazarı: dr. jean m. twenge
türkçesi: mahmut sakal
türkçe yayın hakları © kaknüs yayınları, 2024
copyrights © dr. jean m. twenge, 2023

yayın yönetmeni: muhammet çiftçi
editör: seda darcan çiftçi
teknik hazırlık: mustafa sabri saldamlı
kapak: kaknüs ajans
baskı ve cilt: çevik matbaacılık

bütün yayın hakları saklıdır.
bu kitap telif sahibinin izni olmaksızın kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

kaknüs yayınları
kızkulesi yayıncılık ve tanıtım hiz.
merkez: mimar sinan mah., selâmi ali efendi cad., no: 33, üsküdar, istanbul
tel: (0 216) 341 08 65 kitap@kaknus.com.tr
dağıtım: alemdar mah., çatalçeşme sk., defne han, no: 27/3, cağaloğlu, fatih, istanbul
tel: (0 212) 520 49 27 satis@kaknus.com.tr
www.kaknus.com.tr /kaknusyayinevi

Dr. Jean M. TWENGE

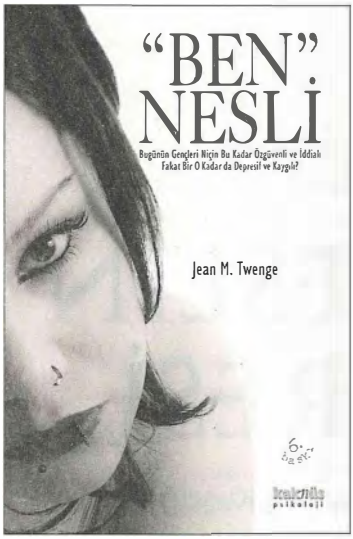
ALTI NESLİN PORTRESİ

Z Kuşağı, Y (Milenyum) Kuşağı,
X Kuşağı, Bebek Patlaması Kuşağı
(Boomer), Sessiz Kuşak ve Kutuplar
(Alfa) Kuşağı Arasındaki Farklılıklar
ve Bunların Geleceğimiz İçin Anlamı

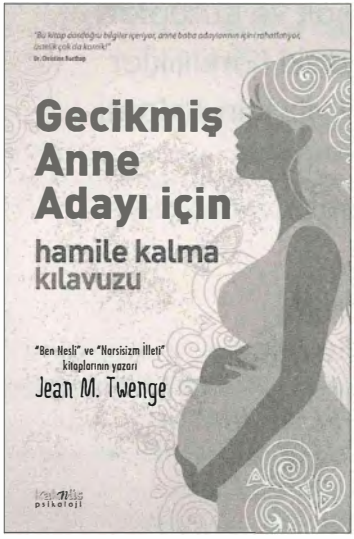
Türkçesi:
Mahmut Sakal

kaknüs

Jean Twenge'nin Kaknüs Yayınları
tarafından yayımlanan diğer kitapları:

İçindekiler

Önsöz 7

Çeviri Üzerine Birkaç Söz 27

1. Kuşakların "Nasıl?"ı ve "Neden?"i 29

2. Sessiz Kuşak (1925-1945) 73

Etkinlik Arası: AIDS Epidemisi 123

3. Bebek Patlaması Nesli (1946-1964) 127

Etkinlik Arası: Yeni Savaş 218

4. X Kuşağı (1965-1979) 221

Etkinlik Arası:
Büyük Durgunluk ve Sonrası/Sonuçları 327

5. Milenyum Kuşağı (1980-1994) 331

Etkinlik Arası: COVID-19 Pandemisi 474

6. Z Kuşağı (1995-2012) 477

7. Kutuplar Kuşağı (2013-2029) 617

8. Gelecek 631

Teşekkürler 703

Kaynakça 706

Altı kuşağın doğuşuna tanıklık eden
Annem ve Babam Joann ile Steve

Ve çok daha fazlasını görecek olan
Çocuklarım Kate, Elizabeth ve Julia için…

Önsöz

2006'da *Ben Nesli*, 2010'da *Asrın Vebası Narsisizm İlleti ve* 2017'de yayınlanan *i-Nesli* kitaplarından sonra, Jean Twenge bu son kitabı *Altı Neslin Portresi* ile, 1925'ten günümüze ABD toplumundaki sosyal değişimlerin bir özetini sunuyor. Kitabın özellikle bazı bölümleri sadece Amerika'yı yansıtıyor gibi görünse bile, internet ve sosyal medya artık ülke sınırlarını ortadan kaldırdığı için, bu sorunlar bizim de meselemiz haline geldi.

Twenge'nin *Ben Nesli* kitabındaki öngörüsü "*gelişmekte olan ülkelerin de sırası gelecek, Amerikan bireyciliği dünyanın her köşesine yayılıyor, bu son moda akımlar gelişen ülkeleri sarmaya devam ederse Ben Nesli yansımaları, çok yakında bütün dünyaya ulaşacak*" ne yazık ki gerçekleşti.

Twenge, Amerika Birleşik Devletleri'nde şu anda hayatta olan altı kuşak üzerinden yola çıkıyor, bunlar; **Sessiz Kuşak** (1925-1945 doğumlular), **Bebek Patlaması Kuşağı** (Boomer'lar) (1946-1964 doğumlular), **X Kuşağı** (1965-1979 doğumlular), **Milenyum Kuşağı** (diğer adıyla Y Kuşağı) (1980-1994 doğumlular), **Z Kuşağı** (diğer adıyla i-Nesli veya Zoomer'lar) (1995-2012 doğumlular) ve 2013'ten sonra doğan, yazarın **Kutuplar** diye adlandırdığı son kuşak (diğer adıyla Alfa Kuşağı).

Biz de bu farklı bölümler üzerinden gidelim ve Twenge'yi anlamaya çalışırken bazı görüşlerimizi sunalım.

Kuşakların "Nasıl?"ı ve "Neden?"i

Bu bölümün başında yazar, Andaman Adaları'ndaki, içine kapanık, dünyayla ilişki kurmak istemeyen bir kabileyi örnek veriyor ve bu kabilenin hayatının, bizim modern dünyadaki hayat akışımızla nasıl bir kontrast oluşturduğuna dikkat çekiyor.

Twenge, daha sonra, bir şema üzerinden kuşaklar arasındaki bu değişimi tetikleyen ana nedenin teknoloji olduğuna işaret ediyor. Teknolojiden kasıt; 1947'den itibaren yaygınlaşmaya başlayan televizyon, sonra sırasıyla kadınların hayatını kolaylaştıran ev makineleri, klimalar, doğum kontrolü, bilgisayar, internet ve sosyal medya. Twenge'ye göre, teknolojinin insan üzerindeki ana etkileri bireycilik ve daha yavaş yaşam, yani insanın hem büyümesinin hem de yaşlanmasının daha uzun süreler alması. Bunlara bir de savaş, ekonomik krizler ve pandemiler eklendiğinde sonuç olarak kuşak farklılıkları meydana çıkıyor.

Yazar kendi anlayışına göre durumu şöyle özetliyor...

> Yüzeysel bir bakışla, pek çok kültürel değişimin teknolojiyle hiç ilgisi yokmuş gibi görünür. Hemcins evliliğinin teknolojiyle ne ilgisi var? Veya iş yerinde resmî kıyafetlerden gündelik kıyafetlere geçişin?.. Yahut daha geç yaşta çocuk sahibi olma eğiliminin?.. Aslında, bu kültürel değişimlerin hepsi en nihayetinde -araya giren diğer birkaç sebep aracılığıyla- teknolojiden kaynaklanmaktadır.

Fakat ilginçtir, Twenge, teknolojinin kimin elinde olduğuna hiç değinmiyor. Neticede, mesela Hollywood film endüstrisi örneğinde olduğu gibi, teknoloji politik amaçlı bir manipülasyon tekniği gibi de kullanılabilir. Nitekim kendisi *Ben Nesli* kitabında, kadınların 19 senede %80'e varan oranlarda erkekleşmesini ve toplumsal değerlere isyanı açıklarken şöyle diyor...

> 1990'lardaki ortalama bir kız üniversite öğrencisi, 1970'lerdeki Patlama Nesli'nin üniversite öğrencilerine kıyasla %80 daha fazla "eril" özelliklere sahipti. Değişim o kadar büyüktü ki, 1990'ların

> başlarında erkek ve kadınların, sözde erkeksi olduğu söylenen özellikleri ölçen ankete verdiği cevaplar, ayırt edilemiyordu. Açıkça görülüyordu ki, bu özellikler artık erilliğe değil, insanlığa aitti. … Diğer filmler, zamandan ziyade, farklı kültürlere yolculuk yapıyor ama hepsi temelde aynı mesajı veriyor. 2002'de *Bend It Like Beckham (Hayatımın Çalımı)* filminde, Londra'da yaşayan yarı Asyalı yarı Hintli bir kız, futbol oynamak istiyor. Büyük kızlarının görücü usulü evlenmemesinden dolayı hâlâ şokta olan ailesi, küçük kızları Jess'in yemek yapmayı öğrenmesini ve düzgün bir genç hanım olmasını istiyor. Hikâye, Jess bir maçla ablasının düğünü arasında mekik dokumak zorunda kalınca zirve noktasına ulaşıyor. Filmin sonunda Jess, profesyonel bir kadın futbol takımına katılmak ve Amerika'ya taşınmak istiyor. Ailesi sonunda bunun Jess'in hayallerini gerçekleştirebilmesi için en doğru yol olduğuna ikna oluyor ve istemeyerek de olsa izin veriyor. Bütün bu filmlerin ortak mesajı, sınırlayıcı toplumsal değerlere baş kaldırmak. Kurallara uymayın, neyle mutlu oluyorsanız onu yapın … Bu tarz filmler iç içe geçmiş iki değişikliği ele alıyor: Toplum kurallarının yıkılması ve bireyin doğuşu…

Peki, burada sorumlu kim, teknoloji mi yoksa Hollywood film endüstrisini yönetenler mi? Her nedense Twenge bu konuya hiç temas etmiyor.

Sessiz Kuşak (1925–1945)

Bu nesil, insan hakları ve feminizm hareketlerine şahit olurken, 1960'ların "karşı kültür" akımını da yaşamış olanlar. Erkeklerde eşcinsellik oranları %5.5; kadınlarda ise %2.3 (18 yaşından sonra bir veya daha fazla ilişki kuranlar). Ayrıca erken evleniyorlar (1940'larda ortalama evlilik yaşı 21.3) ve çok çocuk yapıyorlar, psikolojik açıdan önceki ve sonraki nesillere göre daha dengeliler. 1985'te 40 ila 60 yaşlarında olan bu kuşağın bireylerini en fazla etkileyen olaylardan biri de AIDS hastalığı.

Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964)

Twenge özellikle gençlerin kendilerine odaklanmalarını (*self-focus*) "büyük patlama/Big Bang" olarak nitelendiriyor. 1964 hayat tarzı ile 1966 arasında bile gözle görülür bir fark var. 1960'larda toplum kurallarına uyum gösteren özellikle genç kitleler, 1970'lerden itibaren bireyselliğin ön plana çıktığı bir yaşam sürdürüyorlar. 1964'te başlayan Vietnam Savaşı'na karşı çıkanlar, yeni bir arayış içindeler ve tepkisel olarak bir "iç yolculuğa" çıkmak istiyorlar. 1950'lerin sonunda kendini göstermeye başlayan Hippi hareketi, bu motivasyonla canlanıyor. Kafası esrar ve diğer maddelerle dumanlı gençlik âdeta yeni bir dünya yaratmak istiyor, kadim Hristiyanlık değerlerinden kopuyor ve özellikle Hinduizm, Budizm gibi Uzak Doğu maneviyatına yöneliyor.

1980'lerde Bebek Patlaması Kuşağı bireyciliği, bireysel duyguları, kendini ifade etmeyi ve kendine güveni merkeze almaya başladığında, Oprah Winfrey (d. 1954), "Daha yüksek bir çağrı tarafından yönlendiriliyorum. Bu bir ses olmaktan ziyade bir duygu. Bir işin yapılmasının doğru olacağını hissetmezsem o işi yapmam." diyor. 1070'lere gelindiğinde "ben eşsiz bir bireyim" söylemi belirgin bir şekilde artış gösteriyor. İlginçtir, kullanılan sözcüklerin analizi yapıldığında 'ver' (*give*) kelimesini kullanma sıklığı azalırken 'al' (*get*) kelimesi âdeta patlama yaparcasına artıyor. Yani öz değerlilik duygusu, gerçek koşullara uymayan bir artış gösterirken, bir yandan da kişinin, bedelini ödemeden her şeye layık olduğu inancı ağır basıyor. Aslında Twenge'nin ilk kitabı *Ben Nesli,* bu durumu bütün ayrıntılarıyla aynı bu şekilde anlatıyor.

Fakat bu benmerkezli bireyselliğin uyanışını sadece teknolojinin etkisine indirgemek, bizim görüşümüze göre pek doğru değil. Twenge her nedense 1970'lerde ABD eğitim sistemi üzerinde bir fırtına gibi esen, "Değerlerin Yeniden Belirlenmesi (DYB)/*Values Clarification*" hareketine hiç değinmiyor.

DYB üzerine kısa bir bilgi verelim.

1966'larda ABD'de "Values Clarification/Değerleri Yeniden Belirleme" adı altında bir karakter eğitim projesi başlatılıyor.[1] Konunun yayılmasına sebep olan Louis E. Raths, Merrill Harmin ve Sidney B. Simon'un *Öğretmenler ve Öğrenciler İçin Pratik Stratejiler* kitabı, kısa süre içinde 500.000 nüsha üzerinden yayınlanıyor ve ardından benzeri 12 kitap da ayrıca piyasaya sürülüyor.[2]

Peki kısa ve öz olarak ne amaçlanıyor, açıklayalım.

Öncelikle mutlak değerlerin olmadığı üzerinden hareket edilir ve Simon "hiçbirimiz (önceden) belirlenmiş değerlere sahip değiliz" (*none of us has the right set of values*) savını öne sürer. Bu görüşü güçlendirmek için Raths, "esas olan kişinin hangi mutlak değerlere sahip olduğu değil, bu değerlere nasıl ulaştığıdır" görüşünü ekler ve değer belirlenmesinin üç aşamasını sıralar: a) bireysel seçim b) indî, bireysel değer yargısı, c) edim. Harmin ise yedi nokta üzerinden süreci tamamlar: 1) seçim özgür olmalı 2) farklı alternatifler üzerinden gitmeli 3) her alternatifin neticelerinin ne olabileceği üzerine derinliğine düşünülmeli 4) seçim sevgiyle korunmalı, onunla mutluluk yaşanmalı 5) utanmadan herkese açıklanabilmeli 6) bu seçimle bir şeyler yapılmalı, aksiyona geçilmeli 7) ve hayatın farklı durumlarında tekrarlanmalı…

Yani özet olarak başkasına zarar vermediğin müddetçe, ne yaparsan yap; eğer bu senin özgür seçimin ise, seve seve yapıyorsan, canının çektiği gibi, doya doya, tadını çıkara çıkara yap… Din, maneviyat, gelenek, görenek, nesiller boyu aktarılan bilge hayat tecrübeleri, ebeveyn "terbiye sistemi"… İnsanlığın bütün kadim değerleri bir çırpıda silinir.

Peki böyle bir hayat felsefesi benimsendiğinde öğretmen ne işe yarayacak sorusunu sorarsak, cevap yine hazır… "clarifying

1 Aslında "clarification"ın Türkçeye tercümesi "açıklama" olsa da, işin gidişatı kadim değerlerin yok edilmesidir, bu sebeble "değerleri yeniden belirleme" daha doğru bir tabir olabilir.

2 Raths, L.E., Harmin, M., & Simon, S. B. (1966). *Values and teaching: Working with values in the classroom.* Columbus, OH: Charles Merrill.

response / açıklayıcı cevap". Örnek verelim. Herhangi bir konuda bir öğrenci, öğretmenine müracaat ediyor ve şöyle mi yoksa böyle mi yapayım diye bir soru soruyor. Öğretmen de yukarıda sunduğumuz sıralamaya göre öğrenci ile sokratik bir diyaloğa giriyor ve bu seçim seni mutlu ediyor mu, diğer olasılıkları da düşündün mü, bu senin özgür seçimin mi yoksa birisi seni zorladı mı... karşı sorularını soruyor. Amaç kendilerine göre doğruyu öğrencinin kendi kendine bulması.[3, 4, 5]

Aslında çok güzel bir bilimsel titizlikle çalışan Twenge'nin özellikle Bebek Patlaması Nesli'ni etkileyen bu sözde eğitim reformuna temas etmemesi, anlaşılır gibi değil. Bütün bir terbiye sistemi akla mantığa aykırı bir şekilde yeniden yapılandırılmaya çalışılıyor ve bugünkü bazı hazin manzaralar ortaya çıkıyor. Mesela gittikçe artan trans trajedisinin temelinde DYB (Değerlerin Yeniden Belirlenmesi) hareketinin mantığını buluyoruz.

14-16 yaşlarında bir kız çocuk; "ben erkek olmak istiyorum, bu amaçla cinsel gelişimi durduran hormonlar, testosteron alacağım, göğüslerimi cerrahi bir girişimle kestireceğim" dediğinde biz, "doğrusunu sen bilirsin, bu senin tercihin, özgür kararınsa yap" mı diyeceğiz?

Twenge devamında bu Bebek Patlaması döneminin özellikleri olarak evlilik öncesi cinselliğin ve eşcinsel eğilimin artışına da işaret ediyor. Mesela Muhteşem Kuşak'a (1900 ile 1924 arası doğanlar) göre eşcinsel eğilimler Bebek Patlaması Nesli'nde %6 lardan %20

3 Sokrates'in öğrencilerine bilgileri sorular sorarak öğretmesi Sokratik diyalog adıyla bilinir. Bu anlamda Sokratik sorgulama yapan kişi, karşısındakine yeni bir şey öğretmemekte, sadece bildiğini anımsatıp bilince çıkarmaktadır.

4 David Lipe, *A Critical Analysis of Values Clarification* adlı metninde bu sözde eğitim hareketi üzerine ciddi bir eleştiri sunuyor. Apologetics Press, Inc., 230 Landmark Drive Montgomery, AL 36117 U.S.A.

5 Lisa Marie Contini, "Values Clarification Destroys Conscience", *Homiletic & Pastoral Review,* s. 20-29, Ignatius Press, 2515 McAllister St., San Francisco, CA 94118, Kasım 2000.

-22'lere yükselmiş durumda. Bunun yanı sıra ilginç bir değişimi de, cinsiyet rollerinde görüyoruz;1977'de, taşınan cinsiyetin taviz vermeden kabulü (*rigid gender roles),* 2019'a göre çok daha fazla. 2000'li yılların sonunda %80 oranında erkek ve kadın yetişkin, katı cinsiyet farkını kabul etmiyor (*reject rigid gender roles*). Bu nesil ayrıca daha az çocuk yapıyor ve daha fazla boşanıyor.

Yine bir başka olumsuz özellik ise, bir önceki nesle göre artan depresyon ve diğer psikolojik rahatsızlıklar.

X Kuşağı (1965-1979)

Önce televizyon, sonra da internetin yayılması ile bu kuşak artan oranlarda ekran bağımlısı olmaya başlıyor. Boşanmalar daha da arttığı için çocuklar ortada kalıyor ve psikolojik zedelenmeler gerçekleşiyor. Ayrıca kadınların dışarıda çalışma oranları 1970'lere göre %30'lardan %70'lere yükseldiği için çocuk okuldan eve döndüğünde karşılayacak kimse yok (mandallı çocuklar/*latchkey kids*).

Önceki nesillerin "evlilik, cinsellik, çocuk" hayat akışı sıralaması da artık geçerli değil. Kadınların 1960'lardaki ilk çocuk yapma yaşı 20 yaşlarıyken 2020'de bu, 29'a yaklaşıyor.

Bu dönemde bir diğer çarpıcı artış ise öz değerlilik (*self-esteem*) duygusunda izleniyor. 1968'de "Ben önemli bir kişiyim" deyimi %12 civarlarında kullanılırken, 1980'de bu oran %80'lere yükseliyor. *Ben Nesli* kitabında Twenge, aslında bütün ayrıntıları ile bu durumu açıklıyor.

Hayatı yaşamanın amacı 1960'larda %86 oranlarında "anlamlı bir hayat felsefesi" yönündeyken, 2000 yıllarda bu amaç, %45'in altına düşüyor ve buna karşı maddi refah arayışı 1970'lerde %35 oranından 2000'lerde %75'lere yaklaşıyor.

1990'lara gelindiğinde Twenge üç duygunun öne çıktığına işaret ediyor; kabaca sertlik (*toughness*), sinizm (bencil insanların diğerlerini küçük düşürücü alaycılığı) ve genel manada olmsuzluk (*negativity*).

Ve bu duyguların musikiye yansıması ise Grunge (içinde beklenmedik bir duygusallık taşıyabilen fazlasıyla gürültülü bir Rock türü) ve Rap (özellikle Afrika kökenli Amerikalıların söyledikleri ritmik ağıt) ile oluyor.

Fakat diğer yandan da 1980-1990 yılları arası, ABD'nin en fazla şiddet içeren dönemi; şiddet suçları 1960'larda %6 oranındayken 1990'larda %38'e (5000 vaka üzerinden), cinayetler %14'ten %23'e (100.000 vaka üzerinden) yükseliyor.

Doğal olarak bu durum genel güven duygusunda 1976'ya göre 2000'li yıllara doğru çarpıcı bir düşüş gösteriyor ve genel güven %32'den %17'ye iniyor.

X Nesli'nin eşcinsellik ve eşcinsel evliliklere bakışı ise daha önce hiçbir kuşakta olmadığı kadar kabul edici, fakat bunda doğal olarak artan eşcinsellik eğiliminin de etkisi var (1990'larda erkek eşcinsellik oranı %4 iken 2000'lerde %8'e, kadınlarda ise yine %4'ten %15'e yükseliyor).

Yazarın bu bölümün sonuna doğru değindiği, kanımca da çok önemli bir sosyal değişim ise, 2010'larda X-Kuşağı ve bir sonraki Milenyum Kuşağı (1980-1994) arasında yaşanan ifade özgürlüğü uçurumu. Milenyum Kuşağı artık karşı fikir, tartışma kabul etmek istemiyor ve hemen kendi kabuğu içine kapanıyor; kendilerine göre güvenli alana (*safe space*) geri çekiliyor.

Twenge şöyle açıklıyor:

> …Örneğin 2014 yılında Brown Üniversitesinde okuyan bir son sınıf öğrencisi, kampüse gelen bir konuşmacının görüşlerine karşı çıktı. Böylece o ve okul arkadaşları, etkinlik sırasında kalabalıktan sıyrılıp çekilebilecekleri; kurabiyeler, boyama kitapları, battaniyeler ve yavru köpek videolarıyla dolu bir "güvenli alan" oluşturdular. Bu alanı kullanan bir öğrenci şunları söyledi: "Çok sevdiğim ve sıkı sıkıya bağlı olduğum inançlarıma gerçekten ters düşen pek çok bakış açısı tarafından bombardımana tutulduğumu hissediyordum."

Bu davranışın biz okuyuculara pek yabancı gelmeyeceğini sanıyorum. Bizim kültürümüzde de artık gittikçe artan oranlarda ergenle, hatta ergenliği aşmış bazı evlatlarımızla yapıcı bir diyalog kurmak artık mümkün değil. Eleştiri yapıldığında hemen kilitleniyor, aşırı sinirleniyor ve gündem ne kadar haklı olursa olsun üzerine konuşmak istemiyorlar. Mesela "bak oğlum, bak kızım artık kaç yaşına geldin, kararlı bir iş sahibi olsan nasıl olur" dediğimizde, ağlamaya varan aşırı bir tepkisellikle karşılaşıyoruz. Bu durumu psikolojik açıdan değerlendirirsek, ilkel bir savunma mekanizması olan regresyonu buluruz.[6]

Twenge'nin açıklaması ise "çaba sarf etmeden, mücadele vermeden tercih edilen daha yavaş, sorunsuz, risksiz bir hayat arayışı; yetişkinlerin çocuksu bir konfor özlemleri." Peki niye? Yazarda cevabı bulamıyoruz...

Bu dönemin olumlu bir yönü ise çevre bilincinin artışı, ekolojik duyarlılık olarak görünüyor.

Milenyum Kuşağı (1980-1994)

Twenge bu nesli tarif ederken ilginç bir alıntı ile başlıyor... "*bunlar her şeyden önce 'katil'dirler.*" "Katil"den kasıt, bunların bir önceki kuşaklara göre birçok âdeti ortadan kaldırmış olmaları; yemek masası örtüsünden, kahvaltı alışkanlıklarına ve tabii ki en önemlisi evlilik kurumuna varıncaya kadar... Evet, bunlar artık evlenmiyorlar. Ergenlik daha uzun sürüyor ve daha geç yetişkin olunuyor, ebeveynler bunlara aşırı ilgi gösteriyor (helikopter ebevyn) ve üzerlerine kendi aşırı beklentilerini yüklüyor; özel dersler, kurslar vs. organize ediyor (*hothouse parenting*).

Bu kuşağın en göze çarpan özelliği neredeyse aniden benliklerini keşfetmiş olmaları. Sanki biri kulaklarına şöyle fısıldamış gibi... *"kendi değerlerine, kendi kendine inandığın sürece başkalarının senin üzerine düşündüklerini hiç önemseme, hayatını bildiğin gibi yaşa..."*

6 Kabul edilmeyen gerçeklere karşı geliştirilen çocuksu koruyucu davranış.

Fakat anlaşılan "o kulağa fısıldayanlar", "Bebek Patlaması Kuşağı" bölümünde değindiğimiz "Değerlerin Yeniden Belirlenmesi / DYB"nin öğretim kadrosu.

Twenge 2000 li yılların eğitimcilerinin tutumunu şöyle açıklıyor...

> O dönemde, 10 öğretmenden 6'sı ve 10 danışmandan 7'si, öz saygının "öğrencilerin nasıl performans gösterdikleri veya davrandıklarından ziyade, kim olduklarına dayalı olarak daha fazla koşulsuz onay sağlanması" yoluyla yükseltilmesi gerektiği konusunda fikirbirliği içindeydi.

Ve yazar bu yaklaşımın yanlışlığını *"Bu, herhangi bir temele dayanmayan öz saygıdır"* tespitiyle açıklıyor.

Evet, anlaşılan 1970'lerde başlayan DYB depreminin artçıları 2000'lerde hâlâ devam ediyor. Kadim terbiyeyi, güzel ahlakı, ataların tecrübesini, manevi birikimleri hiçe sayan yeni sistem; "Sadece kendin ol", "kendine inanırsan her şey mümkün olur", "kendini ifade et", "başkasını sevmeden önce kendini sevmelisin" ve benzer telkinler ile sadece ABD'de değil, bütün dünyada büyük zararlar vermiş ve vermeye devam ediyor. Bencil, narsisist, bedelini ödemeden her şeye sahip olacağını doğal hakkı sanan nesiller ne yazık ki ardı ardına geliyor.

Bu nesil insanlarının bir başka ilginç özelliği ise aslında fakir olmamalarına rağmen kendilerini fakir hissetmeleri. Twenge şöyle diyor;

> ... gittikçe daha fazla Milenyumlu ekonomik olarak kazıklandıklarına inanıyor ve bu da siyasi tutum ve değerleri üzerinde aşağı yönlü sonuçlar doğuruyor. Daha fazla kişi sistemin çalışmadığını düşünüyor... ve sonuç olarak ABD'de sosyalist fikirlere kayış olası görünüyor.

Sosyal yapı ve demografi açısından en önemli ve düşündürücü durum ise ilk evlilik yaşının erkeklerde ve kadınlarda 30'lara dayanmış, hatta 30'u geçmiş olması. Doğal olarak da toplam doğum

oranları (*total fertility rate*) 2.1'in altına düşüyor. 2021'deyse bu oran 1.65 seviyesinde. Cinselliğe ilgi de belirgin bir şekilde azalıyor.

Bir diğer uçurum ise hem dindarlık hem de genel anlamda maneviyat arayışlarında beliriyor. Zaten günde 7-8 saat ekran zamanı ile artık böyle bir ihtiyaç da hissedilmiyor, insanın bütün derin arayışları sanki buzdolabına konmuş gibi.

Psikolojik sağlık durumu ise ergenlik döneminde nispeten idare ederken, yatişkinlikte depresyonlar patlama gösteriyor. Yazar 2010'larda başlayan bu durumu bir tsunamiye benzetiyor ve 6 nokta üzerinden nedenlerini açıklamaya çalışıyor. 5'inci argümanında... "Evliliği ve dini 'öldürmek', mutluluk için iyi bir fikir değildi..." diyor.

Z Kuşağı (1995-2012)

Twenge bu kuşağın davranışlarını açıklayan bölümün büyük kısmını, 2007 tarihinde piyasaya sürülen ilk akıllı telefonun ve artan ekran zamanının getirdiği zararlara ayırıyor. iPhone, 2007'de çıktıktan sonra 2012'de ABD'lilerin yarısı onu çoktan satın almıştı. Tarihte böyle hızlı bir teknoloji yayılımının eşi benzeri yoktur.

Yazarın ele aldığı ilk çarpıcı sosyal değişim, cinsiyet akışkanlığı. 2015-2016 tarihlerinde yaptığı görüşmelerde gençlerin çoğu "trans"lara şüpheyle bakar ve "bunların kafası karışık", "tabii ki böyle doğmadılar", "kendi gerçek kimliklerini inkâr ediyorlar" derken, ki bu inançlar sonradan anlaşıldığı gibi 2010'lara aitti, 2019'a gelindiğinde gençlerin 2/3'ü artık fikirlerini değiştirmiş, cinsiyet akışkanlığına destek verir hale gelmişler. Herkesin zihninde sanki bir devrim olmuş ve bütün bir cinsiyet kavramı artık daha akışkan hale gelmiş, erkek-kadın farkı gittikçe flulaşmaya başlamıştır. Değişim o kadar hızlı ki, 2020'nin başları ve sonları arasında bile, yani 6 ayda belirgin bir fark var. Yazarın dediği gibi Z Kuşağı bireysellik çıtasını yükseltiyor ve "insanlar kendilerini

hangi cinsiyet grubuyla tanımlayacaklarına karar verebilmeli; hatta ikili cinsiyet kavramını tümüyle reddedebilmelidir" görüşünü benimsemeye başlıyorlar.

Bu gidişat üstel bir hızla artıyor ve 2018'e gelindiğinde ergenlerin %9.2'si kendilerini bilinen iki cinsiyetin ötesinde bir kavramla tanımlıyor. 2022'de ise Cincinnati'deki bir okulda 14-15 yaşındakilerin %30'u zamirlerini değiştirmişler. Bir diğer ilginç değişim ise eski kuşaklarda daha fazla erkeklikten dişiliğe geçiş varken Z Kuşağı'nda kızlar artık erkek olmak istiyor, evet hedef değişikliği var.

Twenge devamında "peki niye böyle oldu" sorusunu soruyor ve kestirme bir cevap veriyor... "kesin yanıt yok, sadece teoriler" var...

Fakat bu önsözü yazanın görüşüne göre aslında değişimin kaynağı çok belirgin. 2007'de piyasaya çıkan iPhone'daki sosyal medyanın "ruhunla" oynamak, neredeyse bir iki ismin tekelinde: Sosyal medyanın tartışılmaz hâkimi Mark Zuckerberg (Facebook, WhatsApp, Instagram bünyesinde toplam olarak dünyada 6.9 milyar aylık aktif kullanıcı) ve Sergey Brin ile Larry Page tarafından azınlık hisseleri ile kontrol edilen Google (YouTube ve farklı uygulamaları, dünya arama motorları arasında %90'a varan oranlarda öne çıkıyor). Yani yuvalardaki çocuklardan, lisedeki gençlere, son senelerde artık her yaş grubuna dağılmış insanlarda izlediğimiz bütün bu değişiklerlerin mimarları özellikle bu üç isim. Sadece Google'un YouTube'nda testosteron hormonunun nasıl enjekte edileceğine dair 9000 video yayınlanmış.[7]

Evet, "mimar"lar apaçık meydanda, peki Twenge niye olayın asıl kaynağına değinmiyor. Anlaşılan ABD'de hüküm süren bir "sansür sistemi" geçit vermiyor.

Yazar devamında trans trajedisinin yanı sıra, artan eşcinsel eğilimlere de işaret ediyor ve 2015 ile 2021 yılları arasında iki

7 *Geri Dönüşü Olmayan Hasar-Kızlarımızı Yoldan Çıkaran Transgender İlleti*, Abigail Shrier, Kaknüs Yayınları.

misli genç kadının, kendilerini çift cinsellikli tanımladıklarını aktarıyor. 6 senede neler oluyor!

Ayrıca bir önceki nesilde gördüğümüz evlenmeme oranları ve geciktirilmiş erişkinlik bu dönemde daha da artmış.

Benim önsöz yazarı olarak dikkatimi çeken bir başka ilginç fenomen ise, yine aynı dönemlerde başlayan "bunu söyleyemezsin" fenomeni. Bu nesil koşullandırıldıkları kalıpların dışına çıkmak istemiyorlar ve çıktıklarında da kendilerini güvensiz alanda hissediyorlar. Bazı kelimeler, kavramlar sanki zihinde bir alarm mekanizmasını tetikliyor ve gençler hastalık derecesine varan bir öz güven eksikliği hissediyor. Seslerini yükseltiyorlar, bazen gözleri doluyor ve "beni hasta ediyorsun" diyorlar. Âdeta zihindeki belirli bir alanın etrafına mayınlar yerleştirilmiş, içeriye hiçbir karşı kavramı almıyor. Her türlü eleştiri; nefret söylemi, homofobi, antisemitizm, komplo teorisi, ötekileştirme, insan hak ve özgürlüklerini kısıtlama... adları altında kamufle ediliyor. Bunun en tipik örneklerinden biri, İsrail'in Gazze'de gerçekleştirildiği soykırımdan söz edildiğinde, Yahudi düşmanı, antisemitik olarak nitelenme. Bir diğer örnek, eşcinsel hayat tarzının sağlığa verdiği zarar üzerine bir kitap yazsanız veya tercüme ettirmek isteseniz tercüman bulamıyorsunuz.

Anlaşılan, artık adlarını bildiğimiz "mimar"lar M. Zuckerberg, Larry Page, Sergey Brin; bazı düşüncelerin tartışılmasını, gündeme getirilmesini hiç istemiyorlar ve ellerindeki eşsiz güç ile küresel çapta bir sansür uyguluyorlar. Bu öyle bir savaş ki, tekeli ellerinden bırakmamak için Twitter'i önce Elon Musk'a sattırmak istemiyorlar, sonra da Twitter'de, kendilerine göre antisemitik ve eşcinselliği eleştiren söylemlere yer verildiği için, Musk'ı 750 milyar dolar zarara uğratıyorlar.[8]

8 Twitter'in satış hikâyesi dünya ticaret tarihinde eşi zor bulunur özellikler taşır. Öncelikle Musk, Twitter'i niye almak ister; büyük ihtimalle dünyanın en zengin adamı olduğu için sosyal medya tekelini kırmak ve kendi de sosyal medya avantajını kullanmak ister. Başlangıçta 44 milyar dolarlık bir alış fiyatı gündeme gelir, bu belki Jack Dorsey'i satışa ikna etmek için öne

Ve tabii ki bu kuşak mutsuz, yalnız ve depressif. 2011-2020 yılları arası kilinik tedavi gerektiren depresyon oranları iki misli artmış. 2020'de kızların %25'i ve erkeklerin %20'si ya depresyon geçirmişler ya da geçirecekler... İntihar oranları ise 2007'den itibaren âdeta patlama gösteriyor ve işin en acı yanı 10-14 yaşındakilerde bile üç kat artmış durumda.

Ve Twenge yine sorguluyor..."2012 civarında 13-19 yaş arası gençlerin ve kısa bir süre sonra da genç yetişkinlerin hayatında bir şeyler açıkça ters gitti. Soru şu: O neydi?" Evet, acaba ne oldu?..

Cevabı, yine diğer bazı ikincil nedenlere de değindikten sonra, cep telefonu yaygınlığına bağlıyor fakat kuklaları oynatan kuklacılardan yine tek bir söz yok.

Kutuplar Kuşağı (Alfa Kuşağı) (2013-2029)

2007'de iPhone ile âdeta bir devrim başladıktan sonra, 2013 sonrası doğanlar tam bir ekran bağımlısı haline dönüşüyor. ABD'de 8 yaşındaki 5 çocuktan birinin cep telefonu var ve 2021'de bu oran neredeyse hepsini kapsıyor. 2021'de 8-12 yaş arasındakiler günde ortalama 5.5 saat ekran zamanı içindeler. Fiziksel aktiviteyi

---

sürülmüş bir rakamdır. Fakat sonra Musk vazgeçer gibi olur, ama iş işten geçmiştir, karşı taraf zarara uğradığını öne sürerek mahkemeye müracaat etmiştir. Musk davayı kaybedeceğini anlayınca hukuk danışmanlarının tavsiyesi üzerine, asıl değeri 13.3 milyar dolar olan Twitter'i 44 milyar dolara alır, yaklaşık 30 milyar dolar fazla para vermiş olur. Satın aldıktan hemen sonra şirkete Dorsey'in yerleştirdiği kurmayları işten çıkarır ve sitede içerik değişikliği yapar. İstatistiklerin gösterdiği gibi LGBTQ ve antisemitik (Yahudi düşmanı) tweetler belirgin bir şekilde artar. ADL (anti-diffamation league / (Yahudilere karşı) İftira-Karalama Karşıtı Lig) devreye girer ve şikâyette bulunur. Ve Musk hiç beklemediği bir yerden, önceden de bazı idari hatalar yapmış olduğu Tesla şirketi üzerinden de darbe yer. Twitter olayından sonra şirketin hisse senetleri %49 oranında düşer, rakamsal kayıp 700 milyar dolardır. Yani Zuckerberg'in savunduğu sözde "değer"lerle oynamak, Elon Musk'a en azından 730 milyar dolara mal olmuştur. Neticede Zuckerberg Twitter'i alamasa da etkisiz hale getirmiştir.

içeren bildiğimiz oyunlar gittikçe azalıyor ve bu çocuklar aşırı kilolu hale dönüşüyorlar.

Kitabın son bölümünde Twenge "The Future" adı altında gelecek senaryoları yazıyor. Artık insanlar gittikçe ofis yerine evlerinden çalışmaya başlıyor, bir önceki bölümde açıkladığımız "güvenli alan" arayışı artıyor ve hassas konulara değinmekten kaçınıyorlar (*safe speech*).

Diğer yandan da şirketler içinde politik duyarlılık artıyor gibi. Twenge bu konuda Disney örneğini veriyor ve Florida valisi Don Disantis'in anaokulundan 3. sınıfa kadar cinsel kimlik veya cinsel yönelim hakkında herhangi bir eğitim verilmesini yasaklayan kararının, Disney şirketi içinde tepki uyandırdığına işaret ediyor. Bunun üzerine Disney, Florida'daki tüm siyasi bağışlarını durduracağını söylüyor. Şirketin o zamanki CEO'su Bob Chapek (d. 1960), kurumsal beyanların "sonuçları veya fikirleri değiştirme konusunda çok az şey yaptığını" yazarak başlangıçta çalışanlarına şirketin yasa tasarısı konusunda kamuoyu önünde bir duruş sergilemeyeceğini belirtiyor. Fakat bu tutum aslında çalışanları daha da kışkırtmak için bir oyun gibi görünüyor, yani tam bir danışıklı dövüş. Zira Disney bütün gücüyle sözde LGBT lobisinin arkasında duruyor.

Bu nesil sosyal kuralları da daha az önemsiyor, çalışanlar patronlarına adıyla hitap ediyorlar. Ve tabii ki cinsiyet konusu da artık beklenen "ürünleri" vermeye başlıyor. 18 kişiden biri cinsiyetsiz bir hayat sürdürürken bu oran 13 kişiden 1'e yükseliyor. Ve bunun doğal sonucu olarak doğurganlık oranı 2008'de 2.1'ken 2020'de 1.64'e düşüyor. Kadınlar artık çocuk sahibi olmak istemiyor. 10 kadından 7'si, çocuk yerine kedi köpek ile avunuyor.

Yazar sosyal medyayla ilgili olarak da bazı gelecek senaryoları veriyor; olumsuzluğun bastırılması, yanlış bilgilendirmenin önüne geçilmesi, çocukların korunması öneriliyor. Fakat şimdiye kadar bu konularda atılan adımlar hiç de inandırıcı gözükmüyor. Bir

başka felaket haberi ise dinin ve maneviyatı geleceği ile ilgili, 2008 yılından itibaren neredeyse inanılmaz bir düşüş var.

Sizlere J. Twenge'nin *Altı Neslin Portresi* kitabının ana hatlarını sunmaya çalıştım. Kendisi şahsen tanışma fırsatı bulduğum ve çok takdir ettiğim bir bilim insanı. Bilimsel metodolojisi, hassasiyeti bizlere Türkiye'de yapacağımız benzer çalışmalar için çok şeyler öğretebilir.

Fakat diğer yandan bazı çelişkilere de değinmek zorundayım.

Özellikle ABD üzerinden son 70 senede dünyaya yayılan bazı sosyal dalgalanmaları izlediğimizde, Twenge'nin temas etmekten kaçındığı bazı başka dinamikleri de açıklamak durumundayız. Kronolojik sırasıyla sunalım…

1) Otoritenin, özellikle ailedeki baba otoritesinin ciddi bir şekilde sorgulanması:

1950'lerde Amerikan Yahudi Komitesi'nin bilimsel araştırmalar bölümü, "Önyargı Üzerine Çalışmalar" adı altında bir dizi makale ve kitap yayınlatır. Bunlardan biri de Adorno, Frenkel-Brunswick, Levinson&Sanford'un hazırladığı *Otoriter Kişilik* kitabıdır.[9] Kitap özet olarak şunları söyler:

Duygular bastırılırsa çevreye yansır; özellikle öfke, nefret gibi duyguların oluşmaması için çözüm, aşırı bireyselliğin teşvik edilmesidir. Ayrıca sosyal gruplaşmalar; mesela Hristiyan gruplar, milliyetçi oluşumlar ve benzeri kuruluşlar engellenmeli, sonuç olarak da öfke ve nefretin olmadığı ütopik bir toplum yaratılmalıdır. Yani asıl hedef Zion veya bugünün tabiriyle "bir Matrix dünyası" yaratmaktır.

Geriye dönüp baktığımızda, aradan geçen 50 senede özellikle ABD'de baba otoritesinin adım adım yıkıldığına şahit oluruz. Ama

9 Bütün bu isimler Gershom-Sholem'in "Yahudi Tarikatı" diye tanımladığı Frankfurt okulunun katılımcılarıdır; bkz. Kevin McDonald, *Eleştiri Kültürü*, Kaknüs Yayınları, 2022, s. 360.

sadece baba değil, otoriteyi temsil eden okul, kilise ve benzeri sosyal kurumlar da hedef alınır. Otorite her yerde âdeta özgürlüğün karşı kutbunda olan bir düşman gibi sunulur. Mesela Erich Fromm'un *Fear of Freedom (Özgürlük Korkusu)* kitabı, bu temayı işler ve "İnsancıl ve Varoluşcu Psikoloji"nin temel düsturlarından biri olan, "başkasına zarar vermediğin müddetçe her şeyi yapabilirsin; bu hayat senin, korkmadan dolu dolu yaşa..." düşünceleri, erdemmiş gibi yayılır. E. Fromm'un bir başka "veciz yumurta"sı, çekirdek ailenin, ona göre, "sadomazoşist" yapıda olmasıdır. Ve bu yapı faşizmin doğum sebebidir.[10, 11]

Aradan çok geçmeden toplum bu "özgürlüğün" bedelini çok ağır öder. 1960-1991 aralığında ABD'de zencilerde gayrimeşru çocuk oranları %24'ten %48'e, beyazlarda ise %2'den %18'e yükselir.[12]

Altı Neslin Portresi gibi bir eserde bu konuya temas etmemek üzücü bir eksikliktir ama diğer yandan da Twenge ve benzeri yazarların nasıl bir baskı altında olduğunun göstergesidir; bu konulara girmek aforoz edilmeyi göze almayı gerektirir.

Otoriteye karşı açılan savaşın doğal devamı, eğitim sisteminde öğretmenlerin ve diğer eğitmenlerin otoritesini rölatif hale getirmektir. Ve bunun adı da ...

2) "Değerlerin Yeniden Belirlenmesi (DYB) / Values Clarification"

Bebek Patlaması Nesli'ne değinirken açıkladığımız gibi, bu sözde eğitim reformu, belki de insanlık tarihinin en vahim "terbiyeyi yok etme" hareketlerinden biridir.

ABD'li eğitimci L.M. Contini bu durumu şöyle değerlendirir...

> Bu ideoloji, mutlak ahlaki gerçeklerin olasılığını reddeder ve bunun yerine insanların kendi kurallarını koymakta, kendilerine özgü

10 "Studies on Autority and the Family", 1936, Kevin McDonald, *Eleştiri Kültürü*, Kaknüs Yayınları, 2022, s. 364.

11 Zoltan Tar, 1977, *The Franfurt School*, 87-88,

12 a.g.e. (9)

> ahlak kuralları oluşturmakta, belirli bir zamanda kendilerini en çok memnun eden davranışı seçmekte özgür olduklarını söyler ve müşterek toplumsal sağduyuyu dikkate almamalarını ileri sürer…
>
> Değerlerin Yeniden Belirlenmesi (DYB) çocuklara geleneksel ahlak ve aile kurallarından kaçınmayı öğretti. Küçük çocukların bile, okuldan eve döndüklerinde ebeveynlerine, kendi hayatlarını kendilerinin yöneteceklerini cesurca söylemeleri artık şaşırtmıyor…
>
> Özerk, kişisel seçimin geleneksel ahlakın üstüne çıkarılması, Amerikan yaşamının her yönüne nüfuz etti. Değerlerin Yeniden Belirlenmesi kararları günümüz toplumunda yaygın hale gelmiştir. Artık toplum Tanrı tarafından verilen ebeveyn otoritesinden daha fazla, belirli kişisel özgürlüklere değer verdiği için çocuklar, ebeveynlerini, kendilerine göre anlamsız buldukları kararlarından dolayı dava bile edebilirler.[13, 14]

Evet ne ilginçtir, J. Twenge, *Ben Nesli* kitabında "Değerlerin Yeniden Belirlenmesi" (DYB) üzerine hiç bilgi vermez, gözümden kaçmışsa bağışlayın lütfen, bir kelime bile söylemez. Halbuki gençliğin yaşadığı o felakette diğer bazı etkilerin yanı sıra DYB de büyük rol oynar.

Ve son olarak özellikle 2012 tarihinden itibaren başlayan devrim niteliğindeki sosyal değişimlerin ana kaynağı sosyal medya olduğu halde, yukarıdaki bölümlerde değindiğimiz gibi, Twenge, bu sosyal medyanın kimlerin denetimi altında olduğuna hiç değinmez. Evet, teknoloji; ama kimin elindeki teknoloji? Artık kukla haline dönüşmüş insanlığın iplerini kim oynatıyor ve esas amaç ne?..

Gelin Amerikalı sosyolog Judith Butler'in ağzından amacı duyalım…

---

13 Lisa Marie Contini, "Values Clarification Destrys Conscience," *Homiletic&Pastoral Review,* Ignatius Press, 2515 McAllister St., San Francisco, CA 94118, Kasım 2000.

14 Bu konuda bir diğer eleştiri için bkz. David Lipe, *A Critical Analysis of Values Clarification.*

"Gerçekten de, uluslararası lezbiyen ve gey ajandasının görevi, gerçekliğin yeniden yaratılmasından, insanın yeniden oluşturulmasından ve neyin yaşanabilir olup neyin yaşanamaz olduğu sorusunun iletilmesinden başka bir şey değildir."[15]

Sadece ABD değil bütün insanlık bir yeniden yapılandırılma projesi ile karşı karşıya ve İsrailli sosyolog/tarihçi Noah Harari'nin dediği gibi...

... Çünkü biyologların organizmaların birer algoritma olduğu sonucuna vardıkları ân, organik ve inorganik hayat arasındaki duvar yıkılır, bilgisayar devrimi tamamen mekanik bir meseleden biyolojik bir tufana dönüşür ve bireylerin otoritesi algoritma ağlarının eline geçer.

... bizler zaten bir veri birikimi (*data accumulation*) olduğumuz için, fazla çabaya da gerek yok. Bir azınlık, Matrix'in kapısında dursa yeter.[16]

... bazı insanlar vazgeçilmez olmaya ve sırları çözülemez kalmaya devam edecek ve bu insanlar, sürümleri yükseltilmiş bir süper insan eliti oluşturacak. Bu süper insanlar duyulmamış yeteneklerin ve görülmemiş bir yaratıcılığın keyfini sürerken, bu sayede dünyadaki en önemli kararların çoğunu almaya devam edecekler. Onlar sistemin hayati gerekliliklerini yerine getirirken, sistem onları anlayamayacak ve yönetemeyecek.

Ne güzel olurdu; J. Twenge veya bir başka ABD'li, hatta ABD'yi dışardan izleyen başka ülkeden bir sosyolog, sansürlemeden *Altı Neslin Portresi* kitabını yazıp daha kapsamlı bir meta-analiz sunsaydı...

Psikiyatr Mustafa Merter, Aralık 2024

---

15 *"Indeed, the mission of the international lesbian and gay agenda is nothing more than a re-creation of reality, human reconstruction and mediation of the question of what is habitable and what is not."*, Judith Butler, *Undoing Gender,* Routledge 2004, s. 30.

16 Yuval Noah Harari (24 Şubat 1976) İsrailli tarihçi ve yazar, Kudüs İbrani Üniversitesi Tarih Bölümü'nde profesör. Popüler bilim konularında en çok satan kitapları; *Sapiens: İnsanlığın Kısa Tarihi* (2014); *Homo Deus: Yarının Kısa Tarihi* (2016) ve *21. Yüzyıl İçin 21 Ders* (2018) .

Çeviri Üzerine Birkaç Söz

Altı Neslin Portresi, Kaknüs Yayınları'nın bütün eserlerini okurlarıyla buluşturduğu Jean Twenge'nin son kitabı. Eser, yazarın diğer kitaplarından hem hacim hem içerik bakımından daha kapsamlı. Ayrıca yeni teknolojilerin ve özellikle sosyal medyanın artık tesirini iyice hissettirdiği bir dönemde yazılmış olması ve bunların, etkisini -hatta baskısını- nesiller üzerinde daha belirgin şekilde göstermesiyle de ön plana çıkıyor. Çeviri sürecine ilişkin olarak birkaç noktaya işaret etmekte fayda görüyoruz.

Özellikle sosyal medyadan yapılan alıntılarda ve bu mecrada kullanılan ifadeleri Türkçeleştirirken, arttaki ve ötedeki anlamı verebilmek için anlatım ve şekle bağlılığımızı minimum düzeye indirdik. Bununla beraber sosyal medyanın sınırları aşan, kendini kabul ettiren, başka bir şekilde ifade edilmeye (tabii ki kendi istemediği sürece) direnen dili yüzünden kimi ifadeleri de olduğu gibi bırakmak zorunda kaldık. İşte birkaç tanesi: *İncel, femcel, chad, stacy, normie, hookup*. Tabii tüm bunlar ve daha fazlası, aralarındaki ilişkiler metin içinde anlaşılır bir şekilde açıklanıyor. (Belki de gençleri anlamak, en azından dillerine yabancı kalmamak için bu ifadelere aşinalık kazanılması, atılması gereken bir adım.)

Evet, sosyal medya kendi tarzını, kendi dilini kabul ettiriyor. Ancak bireysel bir müdahale, insanların yaşamlarına, davranış

ve tutumlarına etki etmiş, toplumsal hareketlerde rol oynamış bir sosyal medya platformunun adının değişmesine yol açtı. Elon Musk'ın müdahalesiyle Twitter, X oldu. Belki de böylesine etkili olan bir sosyal medya platformu için son zamanlara kadar kullanılagelen bir ismin günlük dilden silinişine hep beraber şahit olacağız. Bununla beraber "Twitter"ın anıları hâlâ taze olduğu için bu ismi olduğu gibi bıraktık. Belki de *Altı Neslin Portresi,* bu ifadeyi göreceğiniz son kitaplardan biri olacak.

Kitapta oldukça merkezî yere sahip bir kavrama ayrı bir parantez açmalıyız: "Teen". Bu sözcük 13-19 yaş arası kimseleri ifade ediyor. Kimi yayın ve kitaplarda Türkçeye "ergen" veya "genç" olarak çevrilen bu kavram, kimi kaynaklarda ise Türkçeleştirilmeden "teenager" olarak bırakılıyor. Biz ise bu kitapta ergenliği ve gençliği anlatan ayrı kelimeler olduğu ve bunların da merkezî bir konumu bulunduğu için "13-19 yaş arası genç" ifadesini benimsedik. Bu bağlamda ifadenin cümle içindeki kullanımında aralıktaki tüm yaşları kapsamadığını, yeri geldiğinde farklı yaş grupları -13 ile 19 arasında olmak koşuluyla- ve tek tek kişiler için kullanıldığını belirtmek isteriz.

Çeviride yeni trendlerin, toplumsal hareketlerin, davranış ve tutumlardaki değişikliklerin dildeki yansımalarına şahit olacaksınız; günümüzde çoğu kişinin tuhaf bulacağı, ilk aşamada kafasının almayacağı şekilde tek bir kişiden "onlar" diye bahsedilmesi gibi... Çevirinin bu noktaları gözetilerek okunmasının daha verimli olacağına inanıyoruz.

Mahmut Sakal

1. BÖLÜM

Kuşakların "Nasıl?"ı ve "Neden?"i

Hindistan ve Myanmar arasındaki Bengal Körfezi'nde, Manhattan büyüklüğünde bir ada olan Kuzey Sentinel uzanır. 2018 yılında, 26 yaşındaki bir Amerikalı, kendisini bu adaya götürmeleri için bir grup balıkçıya ödeme yaptı. Ve bir daha hiç görülmedi...

Kuzey Sentinel'de, dünyanın geri kalanından izole bir hâlde bulunan son insan gruplarından biri yaşıyor. 1960'lardan 1990'lı yıllara kadar bir grup antropoloğun da gittiği bu adaya birtakım yabancılar yüzyıllar boyunca ziyaret gerçekleştirdi; ancak kabile üyeleri yalnız kalmak istediklerini açıkça belli etti. Ada topraklarına yaklaşan botlar ve helikopterler, ellerinde mızrak ve yay bulunan kabile üyeleri tarafından karşılanıyor ve adaya çıkmaya cesaret eden çok az sayıda yabancı öldürülüyordu; bu durum Hindistan'ın, botların adanın üç mil yarıçapı dâhilinde seyahat etmesini yasaklamasına yol açtı. Silah olarak gemi enkazlarından temin ettikleri metalleri kullanan kabile üyeleri, modern teknolojiye sahip değiller. Günlük yaşamları, büyük olasılıkla iki yüz yıl öncesinden çok da farklı değil.

Sonuç olarak, Kuzey Sentinel'deki anne babalar, çocuklarını video oyunlarının başından kaldırmaya çalışmıyor ve onlara, kendilerinin de küçükken yaptıkları gibi, dışarı çıkıp oynamalarını

söylemiyorlar. Ergen çocuklarının TikTok'ta çok fazla zaman geçirmesinden tedirgin olmuyorlar. Amazon Fresh'ten meyve sebze sipariş etmek yerine avlanıyorlar, bir araya gelip toplanıyorlar ve açık ateşte yemek pişiriyorlar. Doğum kontrolünün olmadığı adada, genç kadınların, kendi yaşlarına yakın çocukları var; tıpkı annelerinin, büyükannelerinin ve onların annelerininki gibi. Adada, kültürel değerlerin çok az değiştiğini söyleyebiliriz; Kuzey Sentinelliler muhtemelen atalarıyla aynı kolektivist yaşam kurallarına uyuyorlar.

Dünyanın geri kalanının büyük kısmında durum hiç de böyle değil. Yeni teknolojiler sosyal etkileşimi ve boş zamanı yeniden şekillendirdi, değer sistemleri katı kurallardan ve katı sosyal rollerden bireyselliklere ve çeşitliliğin benimsenmesine doğru değişim gösterdi ve artık ergenlik ile yetişkinliğin dönüm noktalarına yetmiş yıl öncesine göre çok daha geç ulaşılıyor. 1950'li yıllardan gelen bir zaman yolcusu, hemcins evliliğinin yasal olduğunu öğrenince şoka uğrardı ve bir akıllı telefon görünce muhtemelen kendini kaybederdi.

Kültürel değişimin yıldırım gibi hızı öylesine baş döndürücü ki, günümüzde yetişkin hâle gelirken yaşanan deneyimler, 1950'ler, 1980'ler, hatta 2000'lerdekinden tamamen ayrılıyor. Şu farklılıkların etkisi gözardı edilemez: Doğduğunuz dönemin davranışlarınız, tutumlarınız, değerleriniz ve kişilik özellikleriniz üzerinde büyük etkisi vardır. Aslında doğduğunuz zaman, kişiliğiniz ve tutumlarınız üzerinde, sizi yetiştiren aileninkinden daha büyük bir etkiye sahiptir.

Doğum yılına dayalı bu farklılıklar en kolay şekilde kuşaklar arası farklılıklar olarak anlaşılır. Karakteristik olarak *kuşak* sözcüğü aile ilişkilerini tanımlamak için kullanılır; örneğin üç kuşaktan oluşan bir hanede büyükanne, büyükbaba, ebeveynler ve çocuklar bulunur. Son birkaç on yıldır, *kuşak* kelimesi daha çok sosyal kuşakları ifade ediyor; aynı zamanlarda doğmuş ve büyürken aşağı yukarı aynı kültürü deneyimlemiş olanlar.

Amerika Birleşik Devletleri'nde şu anda hayatta olan altı kuşak vardır: Sessiz Kuşak (1925-1945 doğumlular), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964 doğumlular), X Kuşağı (1965-1979 doğumlular), Milenyum Kuşağı (1980-1994 doğumlular), Z Kuşağı (diğer adıyla i-Nesli veya Zoomer'lar) (1995-2012 doğumlular) ve 2013'ten sonra doğan, henüz isimlendirilmemiş bir kuşak (ben onlara Kutup diyorum; bazı pazarlamacılar ise Alfa diyor.). Kuşaklar yalnızca Amerika'ya özgü bir olgu değil; diğer birçok ülkede de kendilerine özgü kültürel yönelimlerine rağmen benzer kuşak ayrımları bulunur.

Kısa bir süre öncesine kadar, kuşakların birbirinden farklı olup olmadığını ve nasıl farklılaştığını üstünkörü belirlemek bile zordu. Kimi uzmanlar, kuşaklar hakkındaki görüşlerin zaman zaman burç yorumlarına benzediğini dahi belirtti. Haklı oldukları bir nokta var: Kuşak farklılıkları üzerine yazılmış pek çok kitap ve makale, öznel gözlemlere dayanıyor ve somut verilerden yoksun. Diğerleri ise sadece küçük bir insan topluluğuna anket uygulayarak genel sonuçlar sunmaya çalışıyor. Büyük veri çağında olduğumuzu dikkate alırsak, artık bu kabul edilemez. Bu sayfalarda, 39 milyon kişiyi kapsayan -bu neredeyse ABD'nin en kalabalık eyaleti olan Kaliforniya'nın nüfusu kadar- 24 veri kümesinden elde ettiğimiz kuşak analizlerinin sonuçlarını bulacaksınız. Bu kadar çok veri, kuşak farklılıklarını daha önce hiç olmadığı kadar iyi anlama imkânı sunuyor.

Kuşak farklılıklarını kavramak, aile ilişkilerini (Ergen kızım neden sürekli telefonla konuşuyor? Ailem neden *nonbinary*'nin[1] ne olduğunu bilmiyor?); iş yeri davranışlarını (Genç çalışanlar neden bu kadar farklı? Patronum neden böyle düşünüyor?);

[1] "Nonbinary" cinsel kimlik olarak erkek veya kadın olmayan kişileri tanımlamak için kullanılan bir terimdir. Bu kişiler kendilerini sadece erkek veya kadın olarak tanımlamayan, kendilerini cinsiyet spektrumunun dışında gören bireylerdir. (Ç.N.)

ruh sağlığını (Hangi kuşakların depresyona girme olasılığı daha yüksek ve neden?); siyaseti (Tüm bu kuşaklar yaşlandıkça nasıl oy kullanacak?); ekonomi politikasını (Milenyumlular gerçekten fakir mi?); pazarlamayı (Her bir kuşak neye değer veriyor?) ve kamusal söylemi (Neden daha fazla genç, ülke hakkında bu kadar olumsuz düşüncelere sahip? Cinsiyet belirten zamirlerinizi e-posta imzanıza koymak sadece geçici bir moda mı?) anlamak için çok önemlidir. Bu sorular, kuşakların internette sürekli tartışılmasının sadece birkaç nedenini yakalıyor. Kuşak çatışmasının -çalışma tutumlarından, "Tamam Patlama!"ya değin varan linç kültürüne kadar- 1960'lardan bu yana görülmemiş bir seviyede olduğu bir dönemde, kuşaklara ilişkin mitleri gerçeklerden ayırmak her zamankinden daha önemli.

Kuşakların iniş çıkışlarını incelemek de tarihi anlamak için eşsiz bir yöntemdir. Savaşlar, ekonomik krizler ve salgın hastalıklar gibi olaylar, genellikle yaşınıza bağlı olarak farklı şekilde deneyimlenir. Ekonomik durgunluk sırasında işten çıkarıldığı için babanın evde olması çocuklara eğlenceli gelebilir ancak bu durum baba için dehşet verici olabilir. Bununla beraber tarih sadece bir olaylar dizisi değildir; aynı zamanda bir kültürün inişleri ve çıkışlarıdır; bu iniş çıkışlar birçok şeye yol açar: teknoloji, tutumlar, inançlar, davranış normları, çeşitlilik, ön yargı, zamanı değerlendirme biçimi, eğitim, aile büyüklüğü, boşanma. Büyükannenizin "günah içinde yaşamak"[2] dediği şeyi düşünün; bu günümüzde artık kabul görmüş olan evlilik dışı birlikteliktir. 13-19 yaş arası bir gencin bugün için eğlenceli bulduğu şey (Instagram'da gezinmek), ebeveynlerinin aynı yaştayken eğlenceli bulduğu şeyden (arkadaşlarıyla birlikte araba kullanmak) çok farklıdır.

---

[2] Kelime anlamı olarak günah içinde yaşamak demek olan "live in sin" aynı zamanda "nikâhsız olarak beraber yaşamak" manasına da gelmektedir. (Ç.N.)

Kuşak farklılıkları geleceğe dair de fikir veriyor. On yıl sonra nerede olacağız? Peki ya yirmi?.. Bazı özellikler ve tutumlar yaşla birlikte çok az değiştiğinden veya öngörülebilir şekilde değiştiğinden, veriler -özellikle gençler hakkında- bize nerede olduğumuzu, ayrıca nereye gittiğimizi de söyleyebilir. İnsanlar yaşamları boyunca değişmeye devam etseler de dünyaya ilişkin temel görüşlerimiz genellikle ergenlik ve genç yetişkinlik çağlarımızda şekillenir, bu da daha genç kuşakları gelecek söz konusu olduğunda bir muamma hâline getirir.

Akademik kariyerimin tamamını -otuz yılı aşkın bir süre- kuşak farklılıklarını inceleyerek geçirdim. Her şey, 1992 yılında, üniversite okurken, onur tezim üzerinde çalıştığım sırada tuhaf bir şeyi fark etmemle başladı: Her iki grubun da katıldığı bir kişilik testinin sonuçları, 1990'larda üniversitede okuyan kadınların, 1970'lerdeki üniversiteli kadınlara göre çok daha girişken ve bağımsız olduğunu gösterdi. Fakat bu, Chicago Üniversitesindeydi -ki burada herkes biraz tuhaftır- onun için bunun sadece bir tesadüf olabileceğini düşündüm. Ertesi yıl Michigan Üniversitesindeki lisans öğrencileriyle de aynı sonucu ulaştıktan sonra -ki onlar çok daha az tuhaftır- daha sistemik bir şeyler olabileceğinin ayırdına vardım. Kütüphanedeki birkaç aylık çalışmamdan sonra, 1973'ten 1994'e kadar 98 psikoloji çalışmasında, üniversiteli kadınların -kendi beyanlarına göre- girişkenlik ve bağımsızlıklarında istikrarlı bir artış olduğunu gördüm; bu sonuç, kadınların kariyer hedeflerindeki değişim göz önüne alındığında son derece mantıklı. İlk "kuşak farklılığı"mı belgelemiştim.

İlerleyen yıllarda, tozlu raflarda duran bilimsel dergilerden araştırmaları toplayacak, kişilik özellikleri, öz-görüşler ve tutumlardaki "kuşak farklılıkları"nı bulacaktım. 2000'li yılların ortalarına gelindiğinde, 1960'lardan bu yana ülke çapında gençlere yönelik yürütülen büyük araştırmaların sonuçları da dâhil olmak üzere, ulusal çapta temsiliyeti bulunan büyük veri kümeleri çev-

rimiçi olarak erişilebilir hâle geldi. Sosyal Güvenlik İdaresi'nin çocuk isimleri veritabanı ve Google'ın kitaplardaki dil kullanımına ilişkin devasa veritabanı gibi, her ikisi de 1800'lere kadar uzanan diğer veri kaynaklarıyla beraber çevrimiçi erişime açıldı; bunlar gerçekten kültürün nasıl değiştiğine dair yeni fikirler veriyor.

Öz güven, beklentiler ve eşitlik konusundaki tutumlarda büyük değişiklikler olduğunu görünce 2006 yılında Milenyumlular hakkında *"Ben" Nesli* adlı bir kitap yazdım. Akıllı telefon çağında, iyimserlik iyice azalıp 13-19 yaş arası genç depresyonu artarken, 2017'de de Z Kuşağı hakkında *i-Nesli* adlı bir kitap kaleme aldım. Ancak ülkeyi dolaşıp *i-Nesli* hakkında konuşmalar yaparken yöneticiler, ebeveynler ve üniversite öğretim üyeleri şunu soruyordu: "Ama yeni teknolojiler hepimizi etkilemedi mi?" Veya şunu öğrenmek istiyorlardı: "Diğer kuşaklar da öncekilere göre farklı mı?" Bu kitap bu sorulara ve Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı, X Kuşağı, Milenyum Kuşağı, Z Kuşağı ve Kutuplar Kuşağı hakkındaki diğer pek çok soruya cevap veriyor.

Başlamak için iki kapsamlı soruyu ele alalım. Birincisi: Kuşak farklılıklarının sebebi nedir? İkincisi: Kuşaklar arasındaki gerçek farklılıkları nasıl keşfedebiliriz?

Kuşak Farklılıklarının Sebebi Nedir?

Kuzey Sentinel Adası gibi yerlerin daha durağan kültürünün aksine, modern toplumlar daima değişiyor. Kültürel değişim, her kuşağın farklı bir kültürün etkisi altında yetişmesinden dolayı, kuşak değişimine yol açıyor. Peki, kuşak farklılıklarından en çok hangi kültürel değişimler sorumludur?

Klasik kuşak değişimi teorileri kültürel değişimin neredeyse sadece tek bir yönüne odaklanır: Büyük olaylar. 1920'lerde Karl Mannheim, gençliklerinde aynı olayları yaşamış olan "kuşak birimlerinin" ortak deneyimlerle birbirlerine bağlandıklarını

yazmıştı. 1970'lerde de Sosyolog Glen Elder, Büyük Buhran'ı deneyimlerken çocukluk dönemlerinde olanlar ile yetişkinlik dönemlerinde olanların farklılıklarını saptamıştı. 1990'larda William Strauss ve Neil Howe, Amerikan kuşaklarının; her biri -ülkenin İç Savaş veya İkinci Dünya Savaşı gibi büyük olayların tamamen etkisi altında olduğu- belirli bir yaşam evresinde yer alan dört farklı tip arasında döngüsel olarak ilerlediğini teorize etmişlerdir; örneğin, 1901-1924 yılları arasında doğan GI Kuşağı[3] veya "Muhteşem" Kuşak, ülkeyi savaş boyunca yönlendiren yükselişteki yetişkinler için mükemmel bir "sivil" tipti. Kuşaklar hakkındaki birçok sunum ve kitap, her kuşağın gençken yaşadığı olayların bir listesiyle başlar; örneğin Bebek Patlaması Kuşağı için Vietnam Savaşı, X Kuşağı için Rusya ile nükleer savaş korkusu; Milenyum Kuşağı için 11 Eylül 2001 ve Z Kuşağı için COVID-19 pandemisi.

Büyük olaylar bir kuşağın dünya görüşünü elbette şekillendirebilir. Örneğin Büyük Buhran'ı yaşayanlar hayatlarının geri kalanında genellikle tutumlu davranışlar sergilemişlerdir. Ne var ki kuşakların olayların döngülerine göre şekillendiğine dair görüş, kültürel değişimin diğer unsurlarını, yani bugünkü yaşamı yirmi yıl, elli yıl veya yüz yıl önceki yaşamdan farklılaştıran yönleri gözardı ediyor. Yüz yıl önce, çamaşır yıkamak ve yemek pişirmek gibi ev işleri o kadar çok zaman alıyor ve çaba gerektiriyordu ki, nüfusun büyük bir kısmı bu ev işlerinden başka çok az şey yapabiliyordu. 1990'lar gibi yakın bir geçmişte, siyasi bir fikri açıkça paylaşmak; fiziksel olarak bir protestoya katılmak veya editöre bir mektup yazıp bunun yayımlanmasını ummak anlamına geliyordu; artık sosyal medyada bir gönderi oluşturmak için akıllı telefonda birkaç tuşa basmak yeterli geliyor. 20. yüzyılın ortalarında ABD'nin büyük bölümünde

[3] GI (Government Issue/Yönetimsel Sorunlar) Kuşağı, Muhteşem Kuşak'ın diğer adıdır. (Ç.N.)

beyazlar, ırk ayrımcılığını normal kabul ederken bugün bu durum ahlaki açıdan çirkin bir şey görülüyor. 1930 yılında doğan sıradan bir kadın lise eğitimini tamamlar, 20 yaşında evlenir ve 25 yaşında iki çocuk sahibi olur; 1990 yılında doğan sıradan bir kadın ise üniversitede okumuştur, 25 yaşında hâlâ evlenmemiştir ve çocuksuzdur. Bu kültürel değişimler sadece büyük olaylardan kaynaklanmamıştır; her şeyden önce bunlar lineerdir, ekonomik durgunluklar veya salgın hastalıklar gibi döngüsel iniş çıkışlar göstermek yerine, yıldan yıla aşağı yukarı aynı yönde hareket ederler.

Öyleyse bu kültürel değişimlerin ve dolayısıyla kuşak farklılıklarının temel sebebi nedir? Yıllar geçtikçe gelişen ve günlük yaşama büyük ölçüde etki eden bir şey olmalı. En güçlü aday ise teknoloji.

Teknoloji yaşam biçimimizi, düşünme, davranma ve birbirimizle ilişki kurma şeklimizi tümüyle değiştirdi. Savaşların, salgınların ve ekonomik döngülerin iniş çıkışlarının aksine, teknolojik değişim lineerdir. Tarz değişebilir (örneğin TV setlerinden, gerçek zamanlı video akışına) ancak teknoloji aşağı yukarı aynı yönde ilerlemeye devam ediyor: daha kolay, daha hızlı, daha rahat, daha eğlenceli. Teknoloji ve onun kültür, davranış ve tutumlar üzerindeki etkileri, yeni alışkanlıklara kapı açacak şekilde kuşakların eski davranış döngülerini kırdı. Bu model -buna Kuşakların Teknoloji Modeli diyelim- modern dünya için yeni bir kuşaklar teorisidir.

Teknoloji yalnızca tabletler veya telefonlardan ibaret değildir. Kontrollü şekilde ateş yakan, tekerleği icat eden, bitki eken veya yazılı sembolleri olan ilk insanlar -problemleri çözmek veya faydalı araçlar icat etmek için pratik kullanıma sokulan bilim veya bilgi olarak tanımlanan- teknolojiyi kullanıyorlardı. Günümüz dünyasında teknoloji, tıbbi hassasiyetli çamaşır makinelerine ve

yüksek binalara kadar modern hayatımızı mümkün kılan her şeyi kapsamaktadır. Çok sayıda insanın bir arada yaşadığı büyük şehirler, modern mimari, temizlik ve ulaşım gibi teknolojinin mümkün kıldığı şeyler olmadan varlığını sürdüremez. Bugünkü yaşamlarımız, öncelikle bağlı olduğumuz teknoloji sebebiyle, geçmiş on yıllardaki yaşamlarımızdan çarpıcı biçimde farklıdır. Onun için günümüzde Kuzey Sentinel Adası'ndaki kültürün mantıken yüz yıl öncesiyle benzer olduğunu söyleyebiliriz; çünkü Kuzey Sentinel halkı çok az teknolojik değişim yaşamıştır.

Yüzeysel bir bakışla, pek çok kültürel değişimin teknolojiyle hiç ilgisi yokmuş gibi görünür. Hemcins evliliğinin teknolojiyle ne ilgisi var? Veya iş yerinde resmî kıyafetlerden gündelik kıyafetlere geçişin?.. Yahut daha geç yaşta çocuk sahibi olma eğiliminin?.. Aslında, bu kültürel değişimlerin hepsi en nihayetinde -araya giren diğer birkaç sebep aracılığıyla- teknolojiden kaynaklanmaktadır (ki bu meselelere daha sonra geri döneceğiz)

Teknolojik değişim sadece maddi şeylerle ilgili değildir, asıl nasıl yaşadığımızla ilgilidir; bu da düşüncelerimizi, hislerimizi ve davranışlarımızı etkiler. Sadece bir örnek: Yaklaşık on bin yıl önce tarımdaki teknolojik değişim, kültürel tutumlar ve inançlar üzerindeki aşağı yönlü etkileriyle birlikte insanların yaşam biçimlerini tamamen değiştirdi. Böylece çift çubuk sahibi olmak, kişisel mülkiyet daha fazla önem kazandı ve daha büyük insan topluluklarının oluşması mümkün hâle geldi; bu da daha kolektif bir zihniyetin ve kurallara uymanın daha çok önemsenmesine yol açtı. Avcı-toplayıcılar küçük gruplar hâlinde yaşarken, tarım daha büyük kasabalara ve nihayet daha fazla yapı ve iş birliği gerektiren karmaşık toplumların oluşmasına neden oldu. Daha yakın zamanlarda, bazı teknolojik gelişmeler, cihazların kendisinin çok ötesinde davranış ve tutum değişikliklerine sebebiyet verdi (bkz. Şekil 1.1).

Teknoloji	Geliştiği Ana Yıllar	Aşağı Yönlü Etkileri
Televizyon	1947-1980	Gelişmelerin anında deneyimi; diğer bölge ve kültürleri keşfetme; okumanın azalması; maddecilik
Ev aletleri (mikrodalgalar; çamaşır makineleri, buzdolapları)	1947-1985	Yalnız yaşayabilme becerisi; kadınların kariyerine devam etmesi; boş zamanın artması
Klimatizasyon	1950'ler-1980'ler	ABD'nin güneyinde ve batısında nüfus artışı; dışarıda sosyalleşen insan sayısında azalma
Doğum kontrolü	1960-1969	Daha fazla evlilik öncesi birliktelik; daha düşük doğum oranı; kadınların kariyerine devam etmesi
Bilgisayar teknolojisi	1964-2005	Birçok iş için gerekli olan vasıf ve eğitimde artış; iş verimliliğinde artış
İnternet haberleri	2000-2010	Bilgiye anında erişim; gazete tirajlarında düşüş; haberleri tercihlere göre filtreleme imkânı
Sosyal medya	2006-2015	Geniş sosyal ağlara ulaşabilme imkânı; yüz yüze sosyal etkileşimde azalma; siyasi kutuplaşma

Şekil 1.1: Teknolojik gelişmelerin geniş sosyal etkilerine örnekler

Teknolojinin aynı zamanda klasik kuşak teorilerinde değer verilen büyük olayların çoğundapayı vardır. Yirminci yüzyılın en önemli teknolojik gelişmelerinden biri olan uçakları düşünün. Uçaklar son yüz yılın en az dört büyük olayında rol oynadı: İkinci Dünya Savaşı (ilk nükleer bombanın atılması da dâhil olmak üzere savaşta kullanıldılar), 11 Eylül Saldırısı (silah olarak kullanıldılar), AIDS ve COVID-19 pandemileri (AIDS epidemisinin "sıfırıncı hastası" olarak adlandırılan kişi bir uçuş görevlisiydi ve COVID-19'un 2020'nin başlarında Çin'den Avrupa ve Kuzey Amerika'ya uçak yolculuğu yapan insanlar aracılığıyla yayıldığı anlaşılıyor.).

Klasik bir anlatı, avcı-toplayıcı kabilelerden köken hikâyeleri toplayan bir antropoloğun öyküsünü anlatır. Yaşlı bir kişi dünyanın dev bir kaplumbağanın sırtında olduğunu söyler. Antropolog sorar: "Peki kaplumbağa neyin üzerinde duruyor?" Yaşlı adam, "Ah," der, "En aşağıya kadar hep kaplumbağa işte." Hikâye, insanın gözünün önüne, en küçüğü en tepede olan ve zincir sonsuzluğa doğru uzanırken aşağıdaki her kaplumbağanın biraz daha büyüdüğü bir kaplumbağa zincirini getiriyor. Her ne kadar köken hikâyelerinin sınırlılıklarını gösterme amacı taşısa da burada her bir kaplumbağanın kendinden büyük kaplumbağanın üstünde durması fikri, bana her zaman olguların nihai sebeplerinin araştırılmasını hatırlatmıştır: Her bir sebep, sonsuza dek uzanan bir kaplumbağalar zincirinde hemen altında yer alan bir diğer sebebe yol açar ve bu da değişime gerçekte neyin sebep olduğunu görmeyi zorlaştırır.

Ancak bazen zincirin nihai bir kaynağı vardır. Kuşak farklılıkları açısından bu kaynak teknolojidir. Teknoloji her zaman kuşak farklılıklarına doğrudan yol açmaz; büyük ana kaplumbağanın -teknoloji- üstünde duran yavru kız kaplumbağalar olarak düşünebileceğimiz, araya giren sebepler de mevcuttur. Bu sebeplerden ikisi bireycilik (bireysel benliğe daha fazla odaklanma) ve daha yavaş bir yaşam yörüngesidir (yetişkinliğe ulaşmanın daha uzun zaman alması ve yaşlanmanın daha uzun sürmesi). Modern bir

kuşaklar teorisi, bireyciliğin ve daha yavaş bir yaşamın araya giren güçlerinin temel sebebi olan ve büyük olaylar için ikincil bir rol oynayan teknoloji ile bu şekilde modellenebilir (bkz. Şekil 1.2). Teknolojik değişim ana kaplumbağadır; bireycilik ve daha yavaş bir yaşam onun yavru kızlarıdır; büyük olaylar ise arada bir ortaya çıkan aile dostlarıdır.

Şekil 1.2: Kuşakların Teknoloji Modeli

Notlar: Büyük olaylar arasında savaşlar, terör saldırıları, ekonomik dalgalanmalar, pandemiler, doğal afetler, suç dalgaları, etkili insanlar ve diğer faktörler yer almaktadır.

Bu model her şeyi kapsamaz -gelir eşitsizliği gibi, kuşak farklılıklarının buraya dâhil edilmeyen bazı sebepleri kesinlikle vardır- ama en güçlü etkileri yakalamaktadır. Teknolojinin doğrudan etkilerinin yanı sıra, bireycilik ve daha yavaş bir yaşam yörüngesi, 20. ve 21. yüzyıl kuşaklarını tanımlayan temel eğilimlerdir.

Ana Kaplumbağa'nın Birinci Kızı: Bireycilik. Bireysel benliğe daha fazla vurgu yapan bir dünya görüşü olan bireycilik, genellikle dünya kültürleri bağlamında ele alınır. ABD gibi bireyci

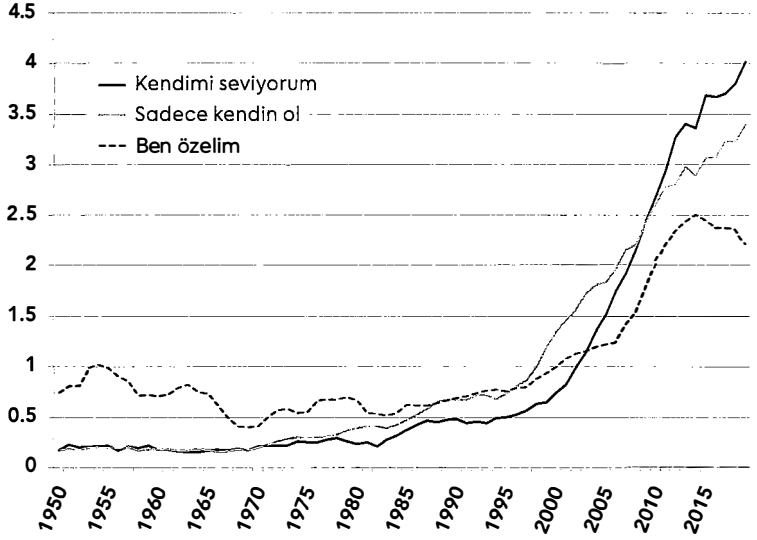
kültürler özgür iradeye, bağımsızlığa ve eşitliğe; Güney Kore gibi daha kolektivist kültürler ise grup uyumuna ve kurallara uymaya değer veriyor.

Bireysellik düzeyleri de zaman içinde değişiyor. İki yüz yıl önce -yani Jane Austen'ın romanlarının geçtiği 1800'lerin başındaki Regency Dönemi İngiltere'sinde- davranışlar ve yaşam tercihleri büyük ölçüde kısıtlanmıştı. Cinsiyet, ırk ve sınıf alın yazısıydı. Birçok erkek çocuk, babalarıyla aynı mesleği yapardı. Üst sınıftan kadınların neredeyse tamamı, 25 yaşına gelmeden evlenir ve çocuk sahibi olurdu; alt sınıflardan olanlar ise evlenir veya hizmetçilik yaparlardı. Hiçbir kadın ve alt sınıftan erkekler ve oy kullanamazdı, kölelik de yasaldı. Bazı bireysel özgürlükler vardı, özellikle üst sınıf erkekler için, ancak onların bile giyim, konuşma ve davranış konusunda uymaları gereken katı kurallar bulunuyordu. Kültür, bireylerin daha büyük bir amaç uğruna fedakârlık yapması gerektiği fikrini güçlü bir şekilde destekliyordu; örneğin genç erkeklerin kendilerinden istendiği takdirde orduda savaşmaları bekleniyordu.

On yıllar içinde bu sosyal kurallar yıkılmaya başladı. 1960'lara ve 1970'lere gelindiğinde, bugün bildiğimiz son derece bireyci dünya, dünyanın birçok ülkesinde baş gösterdi: Kişisel seçimler her şeyden daha önemli hâle geldi, ABD ordusu tamamen gönüllülerden oluşan bir güce dönüştü, "içinden nasıl geliyorsa öyle yap" bir mantra oldu. Daha büyük bir amaç uğruna fedakârlık yapma fikri değer kaybetti. İnsanlara birey olarak muamele etmek, grup üyeliğinin kader olduğu fikrini bir kenara bırakmak anlamına gelir. Bu da eşitliği kültürün temel bir değeri konumuna yükselterek toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf temelinde bireysel haklar için hareketlere yol açtı.

Kendine bu kadar çok güvenen insanların kendilerinden hoşnut hissetmeleri önemliydi, dolayısıyla benliğe karşı olumlu bakış daha fazla önem kazandı. Google taramalarından elde

edilen verilere göre, 1980 ve 2019 arasında yayımlanmış 25 milyon kitapta, kendini ifade etmeyi ve olumlu bakışı teşvik eden bireyci ifadeler giderek daha yaygın hâle geldi (bkz. Şekil 1.3; Google'da "ngram viewer" yazarak bu veritabanını kendiniz de kullanabilirsiniz). Sözlü dilin yazı dilini yansıttığını varsayarsak, 1950'lerde büyüyen Bebek Patlamalarına "sadece kendin ol" veya "sen özelsin" gibi ifadeler nadiren söylenirken, Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri bu ifadeleri çok daha sık duymuştur. "Kendimi seviyorum." diye bir şey yazmak, 1955 yılında totoloji ve belki de onanizm hakkında sorulara yol açardı; 2000'lerde ise bu, yüksek öz saygının kabul gören bir ifadesiydi.

Şekil 1.3: ABD'de yayımlanan kitaplarda bireyci ifadelerin kullanımı, 1950-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: Her bir ifadenin o yıl içinde yayımlanan tüm kitaplardaki yüzdesini gösterir. Yüzdeler üç yıl boyunca düzgünleştirilmiştir. Ölçeğin, bazı ifadeler için 10 faktörü ile ayarlanması yapılmıştır, böylece aynı şekilde yer alabilmişlerdir; ifadeler aslında eşit derecede yaygın değildir.

İki önemli uyarıyı yapmakta fayda var. Birincisi, bireycilik ve kolektivizm, tamamen iyi veya tamamen kötü değildir. Her ikisi de ödünleşimler içerir ve her iki sistemin sonuçlarının iyi veya kötü olarak değerlendirilmesi, büyük ölçüde hangi sistemin düşünce biçimi içinde yetiştiğinize bağlıdır. Örneğin, Batı toplumlarının bekâr ebeveynleri daha fazla kabul eder hâle gelmesi iyi mi yoksa kötü mü? Cevabınız kısmen bireycilikten mi yoksa kolektivizmden mi yana olduğunuza bağlı. Genel olarak bireycilik, daha fazla bireysel özgürlük ve bireysel tercih avantajı sunarken, daha fazla sosyal kopukluk gibi dezavantajlara da sahiptir. Kolektivizm ise daha az seçim hakkı ama daha sıkı sosyal bağlar sunar.

İkinci olarak, bireycilik ve kolektivizmi siyasi ideolojilerle karıştırmamak önemlidir; bunlar ayrı şeylerdir. Muhafazakârlık, bireyciliğin bazı yönlerini (bireye ait meseleler üzerinde devletin hafif bir düzenleyici etkisinin bulunmasını destekleme) ve kolektivizmin bazı yönlerini (aileyi ve dini önemli bulma) benimser. Liberalizm, bireyciliğin ırk, cinsiyet ve cinsel yönelimle ilgili hakların veya fırsatların kısıtlanmaması gerektiği yönündeki kararlılığını ve aynı zamanda devlet tarafından finanse edilen sağlık hizmetleri gibi kolektivist sosyal politikaları destekler. Onun için en doğrusu, bireycilik ve kolektivizmi siyasi ideolojiler olarak değil, kültürel sistemler olarak düşünmektir. Bunun olası bir istisnası, bazı görüşlerini liberal sepetten, bazılarını da muhafazakâr sepetten alan ve bireycilikle de büyük ölçüde uyuşan bir siyasi felsefe olan liberteryanizmdir. Ancak bireycilik ve kolektivizm Demokratlar ve Cumhuriyetçilerle özdeşleştirilemez.

Kuşakların Teknoloji Modeli'nde bireycilik teknolojiden kaynaklanmaktadır. Peki nasıl? Teknoloji bireyciliği mümkün kılar. 20. yüzyılın önemli bölümüne kadar, sadece varlığını sürdürebilmek için harcanan süre ve çaba göz önüne alındığında yalnız yaşamak veya özel olmayı düşünmek için zaman bulmak zordu. Soğutma sistemi yoktu, şebeke suyu yoktu, merkezî ısıtma yoktu ve çamaşır

makinesi yoktu. Modern marketler yoktu ve yemek pişirmek için odun yakmak gerekiyordu. Ekonomik yönden güçlü olanlar bu dağ gibi işler için hizmetkârlar tutardı, ama yoksullar her şeyi kendileri yapardı (veya bu işler için başkalarına hizmetkârlık ederlerdi). O zamanlar günlük yaşam kolektif bir deneyimdi.

Bunun aksine, modern insanlar kendilerine, kendi ihtiyaç ve arzularına odaklanmaları için yeterli zamana sahipler; çünkü teknoloji bizi hayatın angarya işlerinden kurtardı. McDonald's'ın arabaya servis bölümüne girip beş dakikadan kısa bir sürede sıcak bir yemek yiyebilmek mutlak bir iyilik değildir; ancak modern yaşamın harika rahatlığının ve bireye sağladığı esnekliğin en iyi örneğidir. Bir de çamaşır yıkamayı düşünün: Bütün gün boyunca, genellikle bir grup insanla beraber, sıcak bir kazanın başında uzun vakitler uğraşıp durmak yerine, kıyafetlerinizi makineye atıyorsunuz ve kırk dakika boyunca televizyon izliyorsunuz. Sonra giysilerinizi kurutucuya atıyor ve biraz daha televizyon izliyorsunuz. Elektrikli çamaşır makineleri 1940'ların sonlarına kadar yaygın şekilde kullanılmıyordu ve çamaşır kurutma makineleri de 1960'lara kadar yaygın değildi. 1940'ların Minnesota kırsalında, büyükannem, büyükbabam ve komşuları ıslak elbiselerini kurutmak için dışarıdaki çamaşır iplerini kullanırlardı. Eğer hiç hesapta olmayan bir şekilde hava aniden soğursa giysiler donup katılaşırdı.

Teknoloji aynı zamanda orta sınıfın oluşmasına da imkân tanıdı. İş gücü tasarrufu sağlayan cihazlar ile hizmetçilere ve tarım işçilerine olan ihtiyaç azaldı, böylece daha fazla insan başka işler yapabildi ve bu işlerin çoğu, daha çok para kazandırdı, ayrıca bu durum daha fazla özgürlük getirdi. 20. yy. Amerika'sının en büyük başarı öykülerinden biri istikrarlı bir orta sınıfın ortaya çıkmasıydı. Çoğu insanın kendisini orta sınıftan gördüğü bir toplum (2017'de Amerikalıların %70'i böyle düşünüyordu.), herkesin eşit olduğunu savunan bireyciliğin gelişmesi için verimli bir üreme

alanıdır. Günlük işler daha az zaman harcamak gerektirdiğinde ve dolayısıyla cinsiyet, ırk ve sınıfa dayalı iş bölümü daha az olduğunda bu inancı benimsemek daha kolaydır.

Teknolojik ilerlemeyle ekonomiler genel olarak birçok insanın birlikte çalışmasını gerektiren tarım ve ev işlerinden uzaklaşarak, çoğunlukla daha bağımsız şekilde gerçekleştirilen bilgi ve hizmet işlerine doğru gelişim gösterdi. İnsanlar hâlâ birlikte çalışıyor ancak aile çiftlikleri ve aile işletmeleri artık o kadar yaygın değil. İnsanların davranışlarını diğerleri tarafından gözetim altında tutulmadan (küçük kasabalarda yaygın olduğu gibi) oldukça anonim bir şekilde sergilemelerine izin verdiği için bireyselliği geliştiren büyük şehirler, teknoloji sayesinde var olagelir. Teknoloji aynı zamanda sözel ve sosyal yeteneklere daha çok, fiziksel güce ise daha az dayanan ücretli işleri desteklemekte, bu da daha fazla kadının iş hayatına girmesine yol açmaktadır. Böylece teknoloji sayesinde cinsiyet eşitliği daha çok gelişmektedir.

Daha yakın zamanlardaki teknolojik ilerleme de bireycilikle uyum içinde gerçekleşmiştir. İnsanlar televizyona ilk kez sahip olduklarında, her ailenin sadece bir tane televizyonu vardı. Televizyonlar o kadar büyüktü ki, genellikle bir mobilya gibi dışları ahşapla kaplanırdı. Sonraları aile üyelerinin farklı şeyler izleyebilmesi için bir evde birden fazla televizyon olması yaygınlaştı. Artık her bir aile üyesinin gerçek zamanlı video akışı sağlayan ve kulaklığı olan telefonu veya tableti var; böylece herkes istediği zaman istediği şeyi izleyebiliyor.

Teknolojik değişim her zaman aynı derecede yüksek bireyciliğe yol açmaz; örneğin Japonya, teknolojisi yoğun ama kolektivist bir ülkedir. Ancak bireycilik, modern teknoloji olmadan var olamaz. Dünyadaki her bireyci ülke sanayileşmiş bir ulustur, ancak her sanayileşmiş ulus bireyci değildir.

Daha önce sözünü ettiğimiz iki meseleye geri dönelim: Hemcins evliliğinin teknoloji ile ne ilgisi var? Peki ya iş yerinde resmî

kıyafetlerden gündelik kıyafetlere geçişin?.. Bu değişimlerin her ikisi de teknolojinin kızı olan bireycilikten kaynaklanmaktadır. Bireyci ülkeler lezbiyen, gey ve biseksüel (LGB) bireyler için eşit hakları benimseyen ilk ülkeler olmuştur; daha kolektivist ülkeler böyle bir şeye yanaşmamıştır. Hollanda ve Kanada'da hemcins evliliği yasaldır; Çin veya Suudi Arabistan'da ise yasa dışı. Bireycilik ve LGB hakları arasındaki bağlantı zaman geçtikçe güçlenmiştir. Kültürler daha bireyci hâle geldikçe bireysel seçime daha fazla vurgu yapıyor ve herkesin aynılaşmasına daha az önem veriyor. 20. yüzyılın büyük bir bölümünde Batı kültürleri, farklı olduğu için hemcins ilişkilerine soğuk baktı; bu kanaatler genellikle kolektivist dinî akidelerle iç içe geçti. Hemcins ilişkileri aynı zamanda kolektivist toplumların temelini oluşturan kadın-erkek evliliği ve aile oluşumuna dayalı geleneksel toplumsal yapıya da meydan okuyor. Bireyci bir kültürde ailelerin pek çok şekli ve farklı genişlikleri olabilir, LGB ilişkileri de sadece bir başka varyasyondur. Gey ve lezbiyen çiftlerin rahim içi tohumlama, yumurta bağışı ve taşıyıcı annelik yoluyla genetik çocuk sahibi olmalarına imkân tanıyan destekli üreme teknolojisi ile LGB aile-oluşumu da teknolojiden doğrudan etkileniyor.

Bireycilik aynı zamanda cinsiyet, ırk, etnik köken ve trans statüsü temelinde eşit muamelenin gelişmesine de önayak olur. Sivil haklar hareketinin, Black Lives Matter'ın,[4] feminist hareketin, gey hakları hareketinin ve trans hakları hareketinin kökeninde bireycilik vardır. Bireycilik der ki: Sen kimsen osun ve sana eşit davranılmalı. Heather Moll'un büyüleyici romanı *Nine Ladies*, Jane Austen'ın *Gurur ve Önyargı*'sındaki aristokrat Bay Darcy'yi zaman yolculuğu yaptırarak ırk, cinsiyet ve sınıfın kader olduğu 1812'den 2012'ye getiriyor. Tabii ki Bay Darcy akıllı telefonlar, uçaklar ve restoranlar karşısında hayrete düşüyor, Elizabeth Ben-

[4] ABD'de yaşayan Afro-Amerikan kökenli halka uygulanan şiddete ve ırkçılığa karşı kurulmuş sivil toplum hareketi. (Ç.N.)

net'in[5] 1987 doğumlu versiyonunun ona en sık verdiği tavsiye ise şu oluyor: "Unutma, herkese eşit davran." Eşitlik, son yüzyıldaki kültürel değişimin birleştirici temalarındandır; bu da onu kuşak değişiminin birleştirici temalarından biri yapıyor.

Gündelik kıyafetlerin yükselişi bireyciliğin daha önemsiz ama somut bir sonucudur. 20. yüzyılın başlarında, evden dışarı çıkmak erkekler için genellikle takım elbise ve şapka, kadınlar için ise şık elbise ve eldiven -çoğu zaman da sıkı bir korse- giymek anlamına geliyordu. İnsanlar boş zamanlarında bile bu şekilde giyinirlerdi. 1950'lerde oynanan beyzbol maçlarındaki kalabalığın fotoğraflarına bir bakın; resmî takım elbise, kravat ve şapka (beyzbol şapkası değil, fötr şapka) giyen bir grup adam…Tenis ayakkabılarına bu adın verilmesinin sebebi, insanların bir zamanlar bu ayakkabıları yalnızca tenis oynamak için giymesiydi. Bu dönemde giysilerin amacı sosyal statüyü ortaya koymaktı. Saygın biri olmanız için diğer insanlara prezentabl olduğunuzu gösterecek şekilde iyi giyinmeniz gerekiyordu.

Bireycilik bunu tersine çevirir: Giyimin amacı, onu giyen kişinin rahat olmasıdır. Bu, "Başkalarının senin hakkında ne düşündüğünü umursamamalısın!" şeklindeki bireyci tavsiyenin somut bir örneğidir. Elbette hâlâ giyimliyiz -aksi takdirde ofise çıplak veya pijamayla gidebilirdik- ancak bireysel rahatlık ve başkası odaklı statü sinyalleri göndermek arasındaki dengede kesinlikle rahatlık ağır basmaya başlamıştır.

Ana Kaplumbağa'nın İkinci Kızı: Daha yavaş bir yaşam. Teknoloji aynı zamanda yaşam tarzımız üzerinde çok büyük etkisi olan başka bir kültürel eğilime de yol açıyor: Hem büyümek hem de yaşlanmak daha uzun süreler alıyor. Bu eğilim,

[5] Elizabeth Bennet, Jane Austen'ın *Gurur ve Önyargı* romanının başkahramanıdır. (Ç.N.)

açık bir şekilde hızlanan günlük yaşamlarımızın süratiyle ilgili değil; insanların ehliyet almak, evlenmek ve emekli olmak gibi ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinin dönüm noktalarına ne zaman ulaştıklarıyla ilgili.

Kızımın masasının çekmecesinde, anneannem ve dedem ile sekiz çocuğundan dördünün 1950'lerin sonlarında çekilmiş bir fotoğrafı var. Minnesota kırsalındaki çiftlik evlerinin önünde duruyorlar. Anneannem mavi-beyaz bir elbise giymiş, dedem ise takım elbiseli ve bej fötr şapka takmış. Annem ve kardeşleri ise en güzel Paskalya kıyafetlerini giymişler: Annem ve Marilyn teyzemin küçük şapkaları var, Mark amcam papyon takmış, Bud amcam ise mavi bir takım elbise giymiş ve saçlarını film yıldızları gibi arkaya doğru taramış.

Çocukluklarından yaşlılıklarına kadar hayatları bugünkünden çok farklı bir seyir izledi. Anneannem 1911'de doğmuş, sadece 8. sınıfa kadar okula gitmiş ve 19 yaşında evlenmiş. On sekiz yıl boyunca sekiz çocuğu olmuş (en küçüğü, en büyüğünün lise balosunun olduğu gün doğmuş). Fotoğrafta anneannem 47 yaşında ama ellili yaşlarının ortasında veya altmışlı yaşlarının başında gibi görünüyor. 1904'te doğan dedem ise sadece 6. sınıfa kadar okula gitmiş; ailesinin çiftliğinde çalışmak için eğitimini yarıda bırakmış. Fotoğrafta ellili yaşlarının ortalarında ama emeklilik yaşına daha yakın görünüyor.

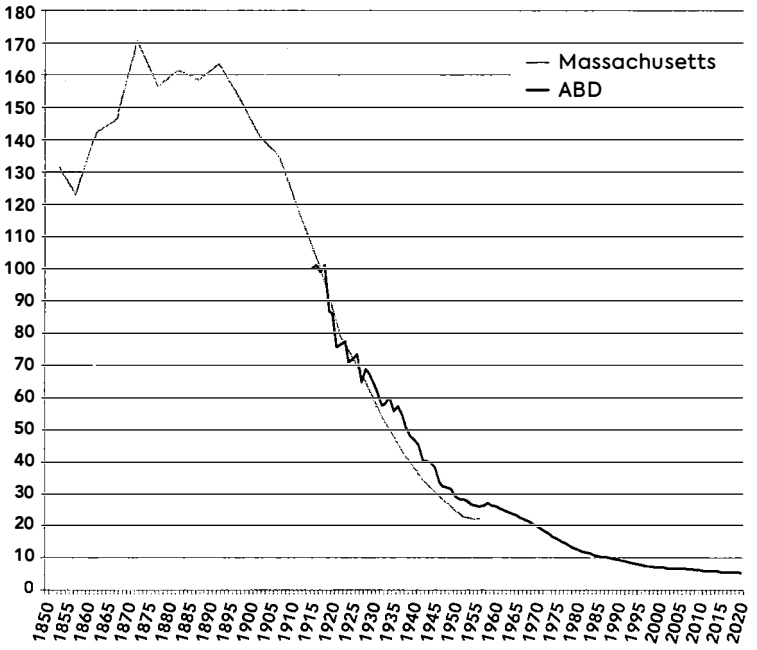
Onların 1932-1950 arasında doğan çocukları iş yaparak büyüdü; inekleri sağmak, ahırları temizlemek, tavukları beslemek, yemek yapmak vb. Mahallelerinde özgürce dolaşıp istedikleri yere gidebiliyorlardı. Bud amcanın, erkek kardeşleriyle birlikte nehirde çıplak bir şekilde yüzmeye gitmeleri ve mahalledeki kızların kıyafetlerini çalmaları, en sevdiği hikâyelerden biriydi. Ona o sıralar kaç yaşında olduğunu sordum, "sekiz veya dokuz" dediğinde şaşırdım; günümüzde pek çok Amerikalı çocuğun böyle bir özgürlüğe sahip olduğunu hayal etmek zor. Sadece çiftlik çocukları değil…

Aynı dönemde orta büyüklükte bir şehirde büyümüş olan babam, henüz ilkokuldayken arkadaşlarıyla mahallede serbestçe dolaştıklarını, yazın beyzbol oynadıklarını ve kışın buz pateni yaptıklarını anlatırdı. İşte 20. yüzyılın ortalarında çocukluk böyle bir şeydi: Sorumluluklarınız bulunuyordu ama aynı zamanda özgürdünüz de. Anneler çocuklarına akşam yemeğine kadar evde oldukları sürece dışarıda oynamalarını söylerlerdi; ebeveynler, 8 yaşındaki çocuklarının yetişkinlerin gözetimi altında bulunmaksızın bütün gün dışarıda olmasını normal karşılıyordu. Son yıllarda çok az çocuk bu kadar bağımsızlığa sahip. 13-19 yaş arası gençlerin bile her hareketi ebeveynleri tarafından akıllı telefon uygulamaları ile takip ediliyor.

Değişen ne? Yaşam öyküsü teorisi adı verilen bir model bazı bilgiler veriyor. Yaşam öyküsü teorisine göre ebeveynlerin tek seçeneği vardır: Ya çok sayıda çocuk sahibi olup onların hızlı bir şekilde büyümesini beklemek (hızlı yaşam stratejisi) ya da daha az sayıda çocuk sahibi olup daha yavaş büyümelerini (yavaş yaşam stratejisi) beklemek.

Hızlı yaşam stratejisi, hem bebekler hem de yetişkinler için ölüm riskinin daha yüksek olduğu ve çocuklara çiftlik işlerinde gerek duyulan durumlarda daha yaygındır. Bu şartlar altında, daha fazla (bazılarının hayatta kalma şansını artırmak için) ve olabildiğince erken yaşta (ebeveynlerden biri veya her ikisi de ölmeden önce çocukların kendilerine bakabilecek yaşta olduklarından emin bulunmak için) çocuk sahibi olmak en iyisidir.

1800'lerin sonlarında her 6 bebekten 1'i, yılını doldurmadan ölüyordu; yani bebek sahibi olan her altı kadından biri çocuğunu bir yıl içinde kaybediyordu. Bebek ölümleri 20. yüzyılda hızla azaldı; ancak 1925'te ilk Sessizler doğduğunda hâlâ 14 bebekten 1'i, yılını doldurmadan ölüyordu. 1946'da, ilk Bebek Patlamaları doğduğunda, bu oran 1/30'a kadar düşmüştü (bkz. Şekil 1.4). 1988'e kadar 1/100'ün altına düşmedi; 2020'de ise 1/200'e geriledi.

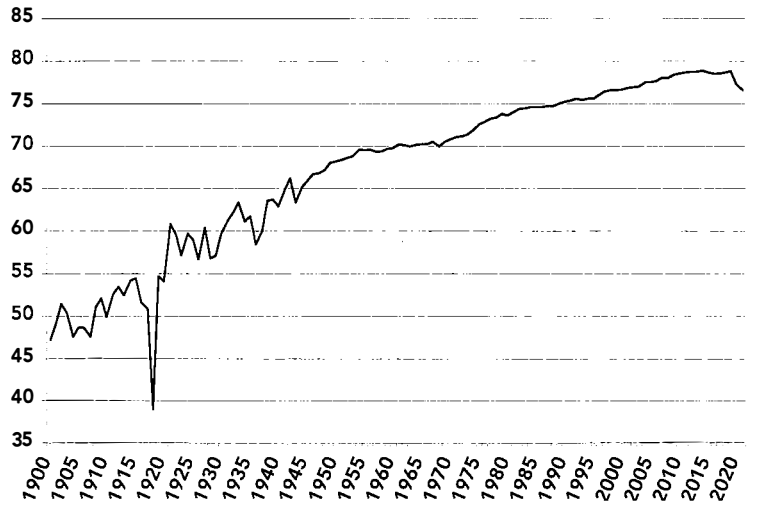

Şekil 1.4: Bebek ölüm oranları, ABD ve Massachusetts, 1850-2020

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri (CDC), Amerika Birleşik Devletleri İstatistiksel Özeti, Koloni Dönemi'nden 1957'ye
Notlar: Oran 1000 canlı doğum üzerindendir. Bebek ölümleri, yaşamın ilk yılında gerçekleşen ölümleri ifade eder. Ulusal verilerin aksine, Massachusetts verileri, bu eyalet için 1850'den itibaren kayıtlar mevcut olduğundan daha önceki yıllar için de gösterilmiştir.

Çocuk ölümleri de daha yüksekti. 20. yüzyılın başında 1. yaşını dolduran her 10 çocuktan 1'i 15. yaşına ulaşamıyordu. Ancak 2007 yılına gelindiğinde her 300 Amerikalıdan sadece 1'i çocukluk çağında ölmüştür. 5-14 yaş arasındaki çocukların ölümleri 1950-2019 arasında %80'den fazla azaldı. Annemin ailesinin başına da geldi bu durum: Anneannem ve dedemin beşinci çocuğu ve ilk kızı Joyce, 1954'te 13 yaşındayken bugün ölümcül olmayan bir böbrek enfeksiyonu sebebiyle hayatını kaybetti.

Geçmişte hayat şartları başka sebeplerden dolayı da günümüzdekinden farklıydı. Eğitim süresi ve ömür daha kısaydı; bundan dolayı yaşamın her aşamasında insanlar daha çabuk gelişiyordu. Bu da küçük çocuklar için daha fazla bağımsızlık demekti; 13-19 yaş arası gençler için ise daha fazla iş yapma ve flört; 10'lu yaşların sonları ve 20'li yaşların başındakiler için evlilik, çocuk ve çalışma hayatı; 45 yaşındakiler için kendini yaşlı hissetme ve 60'lı yaşlardakiler için de ölüm. ABD'de ortalama yaşam süresi 1931'e kadar 60'ın üzerine çıkmadı, 1961'e kadar 70'e ve 1989'a kadar da 75'e ulaşmadı (bkz. Şekil 1.5: 1918'deki büyük düşüş, birçok gencin ölümüne sebep olan grip pandemisi ve I. Dünya Savaşı'nın etkilerinden kaynaklanmıştır; 2020-2021'deki düşüş ise COVID-19 pandemisinden kaynaklanmaktadır.).

Şekil 1.5: Yıllara göre beklenen yaşam süresi, ABD, 1900-2021
Kaynak: Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi, Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC)

21. yüzyılda bebek ve çocuk ölümleri daha düşüktür, eğitim daha uzun sürmektedir ve insanlar daha uzun ve sağlıklı bir

yaşama sahiptir. Bu şartlar altında ölüm riski daha düşüktür; ancak bu gelir eşitsizliği çağında ekonomik açıdan geride kalma tehlikesi daha yüksektir; onun için ebeveynler daha az çocuk sahibi olmayı tercih ediyorlar ve onları daha kapsamlı bir şekilde yetiştirmek istiyorlar. Akademik bir makalede belirtildiği gibi: "İstikrarlı ortamlarda kaynaklar için rekabet yüksek olduğunda, seçilim daha fazla ebeveyn yatırımı ve daha az sayıda evlattan yana olur." Bu, 21. yüzyıl ABD'sinin iyi bir tanımıdır: Burası istikrarlı (ölüm oranı düşük) bir ortamdır ancak aynı zamanda gelir eşitsizliği ve diğer faktörlerden dolayı kaynaklar için büyük bir rekabetin yaşandığı ortamdır.

Sonuçta yavaş yaşam stratejisi ortaya çıkar; düşük doğum oranları, daha yavaş gelişim ve her çocuk için daha fazla kaynak ve daha fazla ilgi... Bu yüzden de çocuklar kendi başlarına daha az şey yaparlar (okula giderken daha az yürürler veya evde daha az yalnız kalırlar); 13-19 yaş arası gençler daha az bağımsız hareket ederler (daha azı ehliyet alır veya flört eder); genç yetişkinler yetişkinliğin dönüm noktalarına daha geç ulaşırlar (önceki kuşaklara göre daha geç evlenirler ve çocuk sahibi olurlar); önceki zamanların orta yaşlıları artık daha genç kabul edilir ("elli, yeni kırktır"); emeklilik yaşını geçtikten sonra sağlıklı kalmak bir istisna değil standarttır ve yaşam beklentisi 80'e kadar uzanır. Çocukluktan ileri yetişkinliğe kadar tüm gelişimsel yörünge yavaşlamıştır.

Bu daha yavaş yaşam yörüngelerinin tamamı, modern tıbbi bakım (yaşam süresini uzatır), doğum kontrolü (insanların daha az çocuk sahibi olmasını sağlar), iş gücü tasarrufu sağlayan cihazlar (yaşlanmayı yavaşlatır) ve bilgiye dayalı bir ekonomi (daha fazla eğitim görmeyi gerektirir) dâhil olmak üzere nihayetinde teknolojiden kaynaklanır. Özellikle ileri yaşlarda yavaşlama biyolojik olarak da ölçülebilir. Yaşlanmanın sekiz biyolojik belirtecini kullanan yeni bir çalışma, 2007-2010 yılları arasında 60-79 yaşındaki

Amerikalıların 1988-1994 yıllarındaki aynı yaş grubuna göre biyolojik olarak 4 yaş ve 40-59 yaşındakilerin ise 2-3 yaş daha genç olduğunu ortaya koymuştur.

Önemli bir not: Ne yavaş ne de hızlı yaşam stratejisi, ne tamamen iyidir ne tamamen kötü. İkisinin de zamanına ve yerine göre avantajları ve dezavantajları vardır. Aynı şey, olumlu ve olumsuz yönleri olan bireycilik için de geçerlidir. Bu, kitabın ilerleyen bölümlerinde akılda tutulması gereken iyi bir uyarıdır: Bir şeyin kuşaklar boyunca değişmiş olması onu kötü (veya iyi) yapmaz. Çoğu zaman, nasılsa sadece öyledir.

Kuşak döngülerinin bozulması. Bu üç etki -teknoloji ve onun kızları olan bireycilik ve daha yavaş bir yaşam- kültürü temelden değiştirdi ve her kuşağı şekillendirdi. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan bu yana, bu doğrusal etkiler önceki kuşak döngülerini altüst edecek kadar güçlü olmuştur.

1991 yılında yayımladıkları *Kuşaklar* adlı kitaplarında Strauss ve Howe, büyük olayların kuşakların dört farklı tip (idealist, reaktif, sivil ve uyumsal) arasında döngüsel geçiş yapmasına sebep olduğunu, bununla beraber olayların gerçekleştiği sırada aynı yaştaki kuşakların aynı tipe uygun düşeceğini ileri sürmüşlerdir. Örneğin, bir sonraki büyük olay sırasında genç yetişkinler olan Milenyum Kuşağı'nın, İkinci Dünya Savaşı sırasında genç askerler, subaylar ve fabrika işçileri olan 1900-1924 doğumlu Muhteşem Kuşak'a (veya GI Kuşağı) -ki sivil tip kuşaktır- benzeyeceğini öngörmüşlerdir. Aynı model kullanıldığında Z Kuşağı, savaş sırasında çocuk ve 13-19 yaş arası genç olan, savaş sonrası dönemde genç yaşta evlenen uyumsal tip Sessiz Kuşak'a benzeyecektir.

Strauss ve Howe'un bazı tahminleri tüyler ürpertici derecede ileri görüşlü olsa da-örneğin 2020'lerde büyük bir olayın meydana geleceğini öngörmüşlerdi- kuşaklar öngörüldüğü gibi davranma-

dı. Örneğin, Milenyum Kuşağı Muhteşem Kuşak'a benzeseydi, güçlü vatanseverlik görevlerine ve kurallara uyma duygularına dayanarak pandeminin yol açtığı zor koşullarla yüzleşmek için kolektif bir şekilde bir araya gelirlerdi. Öncelikle bireycilik nedeniyle böyle bir şey gerçekleşmedi. Bunun yerine, vatanseverlik azaldı ve kurallara uyma tartışmalı hâle geldi. Z Kuşağı'nın Sessiz Kuşak'a benzemesine gelince: Sessizler geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş ve genç yaşta evlenmişlerdi. Şu ana kadar Z Kuşağı tam tersine hareket etti. Geçen yüzyılın ortalarından bu yana teknolojinin güçlü etkisiyle önceki kuşak döngüleri modeli kırılmış gibi görünüyor.

Strauss ve Howe, Amerikan tarihinde, istikrarın ardından çatışmanın geldiği, nispeten tahmin edilebilir döngüsel geçişler yaşandığı konusunda haklıdır. Örneğin 2010'ların sonu ve 2020'lerin başının istikrarsız bir dönem olacağını öngörüyorlardı. Bununla beraber, son zamanlardaki teknolojik değişim kuşak tiplerini bozmuşsa günümüz kuşakları, hâlihazırdaki krizlere uygun olmayabilir. Strauss ve Howe, önceki krizler sırasında her kuşağın, ülkeyi felaketten kurtarıp diğer taraftan çıkarmak için ihtiyaç duyduğu özelliklere sahip olduğunu savundu. Strauss ve Howe'a göre önceki krizler sırasında, her neslin ülkeyi hem felakete götürecek hem de felaketten kurtaracak özellikleri vardı. Eğer kuşakların karakter özellikleri, ülkenin zorlukları aşmasına yardımcı olmak için gereken mizaçla uyuşmuyorsa bu durum önümüzdeki yıllar için sorun yaratabilir.

Kuşaklar Arasındaki Gerçek Farklılıkları Nasıl Keşfedebiliriz?

Teknoloji sadece kuşakları şekillendirmekle kalmadı, aynı zamanda onları daha derinlemesine incelemek için imkân tanıdı. Çok uzak olmayan bir geçmişte, kuşaklar üzerine kitap yazanlar,

her bir grubu etkileyen olayları ve demografik özellikleri ortaya koydular; ancak daha sonra bu olayların her kuşağın tutumları, özellikleri ve davranışları için ne anlama gelebileceğini genellikle yalnızca anekdotlara dayanarak tahmin etmek zorunda kaldılar. Tek seferlik anketler ve araştırmalar, farklı kuşaklardan insanları değerlendirebiliyordu; ancak hangi farklılıkların kuşaktan, hangilerinin yaştan kaynaklandığını söylemek mümkün değildi.

Fakat artık büyük veri çağındayız; çok daha incelikli ve daha kesin bir tablo ortaya çıkmaya başlıyor. Onlarca yıl boyunca gerçekleştirilen geniş çaplı ulusal araştırmalar sayesinde geçmiş yılların bakış açılarını görebilir, kuşakları yaş alırken takip edebilir ve bir dönemdeki gençleri diğer bir dönemdekilerle karşılaştırabiliriz. Kuşakların gerçekte nasıl farklılaştığını tahminlere dayanarak değil, gerçek zamanlı toplanan somut verilere dayanarak görebiliriz.

Bu kitabın kuşak farklılıklarına ilişkin sonuçları, bazıları 1940'lara kadar uzanan yirmi dört veri kümesine dayanmaktadır. Bu veri kümeleri çocuklar, ergenler ve yetişkinlere ilişkin değerlendirmeleri ortaya koyuyor ve ABD'nin en büyük on şehrinin toplam nüfusundan çok daha fazla kişiyi -39 milyon- kapsıyor (bkz. Şekil 1.6). Önceki kitabım *i-Nesli*'nin yaklaşık 11 milyon kişiyi kapsayan dört veri kümesinden elde edilen verilere dayandığı göz önüne alınırsa bu, önemli bir aşama kaydediştir. Bu veri kümeleri sayesinde her bir kuşağın hikâyesini kendi üyelerinin sesinden dinliyoruz. Bu da kitabın temel amacını karşılıyor: Birbirimizi daha iyi anlayabilmemiz için kuşak farklılıklarına ilişkin mitleri gerçeklerden ayırmak.

Veri kümelerinin neredeyse tümü ulusal temsil niteliğine sahiptir; yani katılımcılar cinsiyet, ırk/etnik köken, yaş, sosyoekonomik durum ve bulunulan bölge bakımından ülke nüfusuna benzer özellikler göstermektedir. Verilerin çoğu ABD'den elde edilmiştir, diğerleri ise dünyanın dört bir yanındaki ülkelerden toplanmıştır.

Veri Kümesi	Yaş Grubu	Kuruluş	Yıllar	Katılan kişi sayısı
Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması (NHANES)	2 yaş ve üzeri	CDC	1999-2020	107,622
Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması (NSDUH)	12 yaş ve üzeri	ABD Sağlık ve İnsani Hizmetler Bakanlığı	1979-2020	1,436,802
Geleceği İzlemek	8 ve 10. sınıf öğrencileri (13-16 yaş arası)	Michigan Üniversitesi; Ulusal Sağlık Enstitüleri tarafından finanse edilmektedir	1991-2021	936,118
Geleceği İzlemek	12. sınıf öğrencileri (17-18 yaş arası)	Ulusal Sağlık Enstitüleri tarafından finanse edilen Michigan Üniversitesi	1976-2021	692,817
Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi ve Ergen Davranışları ve Deneyimleri Araştırması	9-12. sınıflar (14-18 yaş arası)	CDC	1991-2021	224,283
Okul Çağındaki Çocuklarda Sağlık Davranışları (uluslararası)	13-15 yaş arası	Dünya Sağlık Örgütü	2002-2018	650,504
Milenyum Kohort Çalışması (Birleşik Krallık)	14 yaş	Londra Üniversitesi Akademisi	2000-2015	10,904

devamı

Veri Kümesi	Yaş Grubu	Kuruluş	Yıllar	Katılan kişi sayısı
Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (uluslararası)	15-16 yaşlarında	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı	2000-2018	1,049,784
Dünya Değerler Araştırması (uluslararası)	15 yaş ve üstü	Dünya Değerler Araştırması Derneği	1981-2020	28,809
Amerikan Zaman Kullanımı Araştırması	15 yaş ve üstü	Çalışma İstatistikleri Bürosu	2003-2021	219,673
Güncel Nüfus Araştırması, Yıllık Sosyal ve Ekonomik Ek	15 yaş ve üstü	ABD Nüfus Sayımı Bürosu, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu	1947-2021	~7,000,000
Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları	18+ yetişkinler	Stanford Üniversitesi ve Michigan Üniversitesi	1948-2020	69,498
Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması	Yeni başlayan üniversite öğrencileri (çoğu 18-19 yaşlarında)	Kaliforniya Üniversitesi, Los Angeles	1966-2019	10,551,020
Gelir Dinamikleri Panel Çalışması	18+ yetişkinler	Michigan Üniversitesi	1968-2019	90,264
Genel Sosyal Araştırma	18+ yetişkinler	NORC Araştırma Merkezi, Chicago Üniversitesi	1972-2021	68,846
Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi	18+ yetişkinler	CDC	1993-2021	9,550,207

devamı

Veri Kümesi	Yaş Grubu	Kuruluş	Yıllar	Katılan kişi sayısı
Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması	18+ yetişkinler	CDC	1997-2021	1,835,337
Gallup anketi	18+ yetişkinler	Gallup, Inc.	2001-2022	22,842
Kooperatif Seçim Çalışması	18+ yetişkinler	Harvard ve YouGov	2006-2021	531,755
Pew Araştırma Merkezi anketleri	18+ yetişkinler	Pew Hayırsever Vakıflar	2010-2018	17,021
CIVIQs anketi	18+ yetişkinler	CIVIQs anket şirketi	2017-2022	345,605
Nationscape	18+ yetişkinler	Demokrasi Fonu	2019-2021	413,790
Seçmen Anketi	18+ yetişkinler	Demokrasi Fonu	2020	4,943
Hane Halkı Nabzı Araştırması	18+ yetişkinler	ABD Nüfus Sayımı Bürosu	2020-2022	3,339,697
Toplam katılımcılar, tüm araştırmalar				*39,198,141*

Şekil 1.6: Kaynak veri kümeleri

Notlar: Kişi sayısı söz konusu yıllarda katılan herkesi kapsamaktadır; kesin örneklem büyüklükleri soruya göre değişmektedir. Bazı veri kümelerinde daha önceki yıllar veya burada kullanılmayan diğer yaş grupları bulunmaktadır. Veri kümelerinin çoğu bireysel düzeyde; bazıları ise (Amerikan Toplumu Araştırması ve Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması gibi) grup (ortalama) düzeyinde analiz edilmiştir.

Bu veri kümelerinin çoğu, sırlarını kolayca açığa vurmuyor. Verilere ulaşmak, veri dosyalarını indirmeyi, ilgilenilen değişkenleri bulmak için bunları taramayı, yıllar içinde birleştirmeyi, değişkenleri yeniden kodlamayı, analizleri yürütmeyi ve pek de hoş olmayan, karmaşık bir sürece karşılık düşen veri analizini içerir. Neyse ki geçimimi sağlamak için yaptığım şeylerden biri de verileri analiz etmek. Birkaç istisna dışında, bu bölümlerdeki grafikleri Google'da arama yaparak veya resmî web sayfalarında bulamazsınız; hemen sonrasında yapılan analizler de sadece bu kitabın sayfaları arasındadır.

Hangi kuşak farklılıklarının izi sürülmektedir? Hemen hemen hepsinin. Bu veri kümeleri cinsellik, doğum oranları, siyasi bağlılık, gelir, zaman kullanımı, cinsiyet hakkındaki görüşler, yaşam hedefleri, uyuşturucu ve alkol kullanımı, evlenme yaşı, boşanma, liderlik rolleri, eğitim, obezite, öz güven ve maddi şeylere olan arzuları kapsamaktadır. Ayrıca ruh sağlığını ve mutluluğu da incelemektedir. *Sapiens (İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi)* adlı kitabında Yuval Noah Harari, tarihçilerin teknolojik ilerlemenin insanların mutluluğunu ve refahını nasıl etkilediğini nadiren dikkate aldıklarını belirtmiştir. Buna artık son verilmeli: Sadece şeylerin ve olayların nasıl değiştiğini değil, aynı zamanda kuşakların ruh sağlığı üzerindeki etkisini de anlamamız gerekiyor.

Veriler her bir kuşak hakkında bize neler söylüyor, buna geçmeden önce, kuşaklar hakkında sıkça sorulan birkaç soruyu ve bazı yanılgıları ele almalıyız.

Eğer Kendimi Milenyumlu Gibi Hissetmiyorsam Hâlâ Milenyumlu muyum?

Hepimiz bir kuşağa aitiz. Bazılarımız için ait olduğumuz kuşak bir eldiven gibidir: Elimize tam oturur ve aynı dönemde doğmuş arkadaşlarımızla aramızdaki dayanışmanın sıcak, yün benzeri

korumasıyla sarmalar. Bazılarımız için ise daha çok kaşındıran bir kazak gibidir: Kim olduğumuza dair hislerimize ilişkin aşırı genellemeleri ve yanılgılarıyla can sıkıcıdır. Çoğu kişi için her ikisi de: Ortak deneyim ve destek duygusu açısından harika, fakat bir hakaret olarak silah hâline getirildiğinde o kadar da harika değil; "Tamam, Bebek Patlaması!" ifadesinin alaycı bir şekilde kullanılmasında, X Kuşağı üyelerinin tembel olarak etiketlenmesinde veya Milenyumluların avokado tostlu branç tabaklarına çok fazla para harcadıkları için ev alamadıkları suçlamasında olduğu gibi...

Hiç kimse doğacağı yılı seçemez. Dolayısıyla bir kuşağa ait olmaya elimiz mahkûm. Yazar Landon Jones'un da belirttiği gibi, "Kuşak, insanların başına gelen bir şeydir; içine doğdukları sosyal bir sınıf veya etnik bir grup gibidir; üyelerinin anlaşmasına bağlı değildir." Bir Milenyumlu düşünün: Kuşağı hayat yolunda ilerlerken elbette var olan teknolojiden ve kültürden etkilenmiştir; Milenyumlu olduğunu bilmesine ve bunu önemsemesine gerek kalmadan...

Yani kendinizi Milenyumlu gibi hissetmeseniz dahi, 1980-1994 yılları arasında doğmuşsanız Milenyumlusunuz demektir. Bu aralıkların biraz keyfî olduğu doğru; örneğin 1978-1982 arasında doğmuşsanız, X Kuşağı üyesi veya bir Milenyumlu olduğunuzu iddia edebilir ve bunda haklı olabilirsiniz. Aslında, bu dönemde doğan bazı insanlar kendilerini X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı'nın bir kombinasyonu olan Xennial olarak adlandırmaya başladılar. Aralıklar kesin sınırlarla birbirinden ayrılmasa da insanların doğdukları yıla göre farklı deneyimler yaşadıkları açıktır; bu sadece çizgiyi nereye çektiğinizle ilgili bir mesele.

Peki ya kuşağınızın özellikleri sizin özelliklerinize benzemediği için kendinizi bir Milenyumlu (veya Sessiz, Bebek Patlaması, X Kuşağı üyesi yahut Z Kuşağı üyesi) gibi hissetmiyorsanız? Herkes kendi kuşağının tipik bir üyesi olamaz; tıpkı tüm kadınların kendi cinsiyetlerinin tipik üyeleri olmadığı ve tüm New York'luların

tipik bir New York'lu olmadığı gibi. Tüm grup farklılıklarında olduğu gibi, kuşak farklılıklarında da ortalamalardan yola çıkılır. Örneğin, ortalama bir Z Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası genç, ortalama bir Milenyumlu 13-19 yaş arası gencin 2005 yılında internette geçirdiği zamandan daha fazla zaman geçirmektedir. Elbette bazı Z Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençler internette çok az, bazı Milenyumlu 13-19 yaş arası gençler ise çok fazla vakit geçiriyor; iki grup arasında bayağı bir örtüşme var.

Ortalama bir farkın olması, kuşaktaki herkesin tamamen aynı olduğunu göstermez. Birisi "Ama ben Z Kuşağı üyesiyim ve internette çok fazla zaman geçirmiyorum, onun için gerçek bir kuşak farklılığı olduğunu düşünmüyorum." dediğinde, bazılarının "NAXALT" safsatası dediği şeye düşmüş olur: "Tüm X'ler böyle değildir!" NAXALT safsatası, gruptaki bir kişinin aşırı uçta bulunmasından dolayı ortalamanın mevcut olmadığına dair yanlış inançtır. Bu tıpkı "Emniyet kemeri hayat kurtarır." diyen birine arkadaşının "Aşırı genelleme yapıyorsun. Emniyet kemeri yüzünden nefessiz kalıp ölen birini tanıyorum." itirazında bulunması gibidir. Belki öyledir, ancak emniyet kemerleri sebep olduklarından çok daha fazla hayat kurtarmıştır. Ender görülen karşı örneğin ortalama sonucu çürütücü bir etkisi yoktur; emniyet kemeri takıldığında ölüm riski, takılmadığında olduğundan çok daha düşüktür. Gruplar kendi içlerinde olduğu kadar birbirleri arasında da farklılık gösterirler, ancak grup farklılıkları hâlâ mevcuttur.

Kimilerine göre kuşak farklılıkları sadece stereotiplerlerdir. Evet, birisi bir kuşağın diğerinden ne kadar farklı olduğunu tahmin ediyorsa bu bir stereotiptir. Ancak kuşaklar gerçekten de birbirlerinden farklıysa -örneğin, ortalama evlilik yaşı, dindarlık veya öz güven gibi- kuşak farklılıkları olduğu (örneğin Milenyumluların daha geç evlenmesi, daha az dindar ve önceki kuşaklara göre daha öz güvenli olması) sonucuna varmak, stereotipleme değildir. Bu, stereotiplemenin aksine bilimsel bir yöntemle grupları karşılaştır-

maktır. Ayrıca eğer kuşak farklılıkları olumsuz olarak görülüyorsa insanların "stereotipleme" diye feryat etme eğiliminde olmaları, ancak olumluysa bunu memnuniyetle kabul etmeye fazlasıyla istekli davranmaları enteresandır.

Kuşak farklılıkları doğrulanabilir olsa bile bir kişi herhangi bir bireyin kendi grubunu temsil etmesi gerektiğini söylediğinde yine stereotiplemeden bahsedilebilir. Milenyum Kuşağı'ndan gördüğü her kişinin 30'lu yaşlarında evlendiğini, daha az dindar ve öz güveninin yüksek olduğunu iddia eden biri, her bireyin ortalamaya uyduğunu varsaydığı için stereotipleme yapmaktadır. Ancak bu tür bir stereotipleme, araştırmaların kendisinde değil, yorumlamada düşülen bir hatadır. Kuşak farklılığının bulunması, bir kuşaktaki herkesin aynı olduğu anlamına *gelmediği* gibi, diğer özelliklerin (cinsiyet, ırk veya din gibi) önemli olmadığı anlamına da gelmez. Çünkü insanlar birçok yönden farklılık gösterir. Dolayısıyla, kuşaklar üzerine yapılan araştırmalarının "aşırı genelleme" içerdiklerini söylemek geçerli bir eleştiri değildir. Eğer bir araştırma X Kuşağı üyelerinin ortalama olarak daha maddeci olduğunu ortaya koyuyorsa bu tüm X Kuşağı üyelerinin yüksek oranda maddeci olduğu anlamına gelmez. Böyle düşünen biri aşırı genelleme yapmış olur; ancak çalışma bunu yapmıyor.

Bununla beraber pek çok kişi, tutumları, özellikleri veya davranışları bakımından kuşağının tipik bir örneği olmadıkları için kendilerini kuşaklarının bir üyesi gibi hissetmemektedir. Yine de kendi kuşaklarının tarih içindeki yerinin hâlâ etkisi altındalar. Şu senaryoyu düşünün: Ethan 21 yaşında, dindar değil ve ülkenin doğu yakasındaki büyük bir şehirde üniversiteye gidiyor. Gelecek yıl içinde evlenmek ve hemen çocuk sahibi olmak kararında.

Eğer 1961 senesinde olsaydık, Ethan üniversiteden mezun olur olmaz kendi çevresinde evlenmek isteyen genç bir kadın bulmakta zorlanmayacaktı. Ailesi ve arkadaşları onun adına

mutlu olacak ve kararını normal karşılayacaktı. 2023 yılında ise Ethan'ın işi daha zor: Çevresindeki yaşıtı olan çok az sayıdaki genç kadın, 20'li yaşlarının başında evlenmeyi veya çocuk sahibi olmayı düşünür. Arkadaşları ve ailesi onun çok genç yaşta evlendiğini düşünecek ve kararından vazgeçirmeye çalışacak. Bu yaşta evlenmek istemesi tuhaf karşılanabilecek ve bu kadar genç yaşta evlenebileceği bir eş adayı bulamayabilecek. Ethan'ın tipik Z Kuşağı üyelerinden farklı arzuları var ama yine de 2000'li yıllarda doğmuş olmanın etkisi altında.

Dolayısıyla kuşak değişimi sadece bireylerin değişmesinden ibaret değildir; daha çok kültürel normların değişmesiyle ilgilidir. Batılıların çoğu, seçimlerin sadece kişisel tercihlerden kaynaklandığını ve davranışlarımızın yalnızca kendimizi etkilediğini düşünecek şekilde eğitilmiştir. Hâlbuki hepimiz birbirimize bağlıyız.

Bunu birkaç nedenden dolayı aklımızda tutmalıyız. Birincisi, diyelim ki siz bir istisnasınız, trendlerden hoşlanmıyorsunuz ve değişimi savunmuyorsunuz; böyle olsa bile kuşak trendlerinin bir etkisi vardır. Ethan 22 yaşında evlenmek ve 23 yaşında çocuk sahibi olmak isteyen genç bir kadın bulsa bile bu çift muhtemelen yaşıtları arasında çocuk sahibi olan istisna kişiler olacak, bu da onların deneyimlerini, 1950'lerde etrafları kendileriyle benzer düşüncelere akranlarıyla çevrili olan genç çiftlerden farklı kılacaktır. Son yetmiş yılın sosyal eşitlik hareketleri de bir başka örnektir. Feminist hareket sadece yürüyüş yapan veya dava açan kadınlara daha fazla fırsat sunmakla kalmadı; çoğu kendilerini feminist olarak görmeyen, ancak ebeveynlerinden, büyükanne ve büyükbabalarından çok farklı şekilde çalışan ve ebeveynlik yapan gelecek kuşaklardaki kadınların ve erkeklerin hayatlarını değiştirdi.

İkincisi, birbiriyle bağlantılı ilişkilerimiz, kuşak değişimlerinin nedenlerinin sadece bireysel davranışları değil, grup düzeyindeki dinamikleri de merkezine aldığı anlamına gelmektedir.

2007'de ortaya çıkan ve 2013 yılı itibarıyla çoğu Amerikalının sahip olduğu akıllı telefon buna iyi bir örnektir. Akıllı telefonlar iletişim araçlarıdır; yalnızca bunları kullanan tek tek bireyleri değil, onların tüm sosyal ağını etkilerler. Akıllı telefonlar ve sosyal medya yaygın bir norm hâline gelirken bunları kullansın veya kullanmasın herkes bundan etkilendi. İletişimin çevrimiçi yapılmaya başlanması ve yüz yüze görüşmelerden ve telefonlaşmalardan uzaklaşılmasıyla tüm sosyal dinamik değişti. Yüz yüze etkileşimler insanların telefonlarına bakması nedeniyle sekteye uğradı. Sosyal medyayı çok fazla kullanmanız, siz olmadan diğerlerinin ne yaptığını görebilmeniz demektir, hiç kullanmamanız ise belirli etkileşimlerden dışlanmış hissetmeniz anlamına gelir. Birinci sınıfta okuyan üniversiteli bir öğrenci bana şunu demişti: "Sosyal medya kullanmazsan dışlanırsın, kullanırsan da dışlanırsın." Bu teknolojileri kullansın veya kullanmasın sosyal etkileşime dayalı değişimden herkes etkilenir. Benzer şekilde, herkes istese de istemese de bir kuşağın üyesidir.

Kuşaklar Gerçekten Var mı? Ve Bu Kimin Kabahati, Veya Her Neyse?

Kuşak kavramı son zamanlarda bazı darbeler aldı. Birçok akademisyen ve yazar, kuşakların "gerçek olmadığını" veya "sadece zihinde yaratılan" bir şey olduğunu iddia etti. Tabii ki çoğu durumda, bu yazarlar insanların elli yıl önce nasıl yaşıyorlarsa şimdi de öyle yaşadıklarını savunmuyorlar. Bunun yerine, kuşakların doğum yılı kesitleri ile insanları birbirinden ayrı tutmasına (örneğin 1964 doğumlu birinin Bebek Patlaması, 1965 doğumlu birinin ise X Kuşağı üyesi olması gibi) ve kuşaklar hakkındaki kitap ve makalelerin heterojen bir grup hakkında geniş kapsamlı genellemeler yapmasına karşı çıkıyorlar.

Herhangi bir kuşak kesitinin kesin olmadığı doğrudur; hangi doğum yıllarının hangi kuşağa ait olduğunu belirleyen bilimsel bir kesinlik veya resmî fikir birliği yoktur. Yine de kitabın ilerleyen bölümlerinde göreceğiniz gibi, doğum yılı kesitlerinde sık sık geçişler olur, ancak bunlar çoğunlukla öyle hemen gerçekleşmez. Bunun sebebi, kesitten hemen önce ve hemen sonra doğan insanların esasen aynı kültürü deneyimlemiş olmalarıdır. Ancak sınırın bir yere çizilmesi gerekiyor. Kuşakların bazen kapsamının çok geniş olduğu da doğrudur: On yıl arayla ama aynı kuşakta doğanlar, farklı bir kültür deneyimlemişlerdir. Yine de çok sayıda mikro kuşak kafa karıştırıcı olabilir ve genel kuşak eğilimlerini birbirinden ayırt etmeyi zorlaştırabilir. Uzlaşmacı bir tutum almaya çalıştım: Her ne kadar bölümler kuşaklara göre düzenlenmiş olsa da bu kitaptaki grafiklerin çoğu, kuşaktaki herkesin ortalama değerlerini veren çubuk grafikler değil, tüm yılları gösteren çizgi grafiklerdir; kuşaklar arasındaki ve kuşaklar içindeki geçişler de önemli hikâyeler anlatmaktadır.

Sadece kuşakları gruplandırırken zorluklarla karşılaşılmaz. Tıpkı ülke sınırları, 18 yaşın yasal yetişkinlik sınırı olarak belirlenmesi ve kişilik tiplerinde olduğu gibi, doğum yılı kesitleri de -bulanık sınırlar gerçeğe daha yakın olduğu hâlde- net sınırlar çiziyor. Kuşak gruplandırmaları mükemmel değildir, farklı şekillerde gruplama yapmak için yerli yerinde savlar ileri sürülebilir; ancak hâlihazırdakiler kalıcı çünkü faydalılar. "1980'lerde ve 1990'ların başında doğanlar" demek yerine Milenyumlular demek çok daha özlüdür, ayrıca her doğum yılını ayrı ayrı incelemek yerine, insanları doğum yıllarına göre gruplamak daha kolaydır.

Diğer bir argüman ise kuşakların, aralıklarının daralması sebebiyle, anlamını yitirdiği yönündedir; örneğin Milenyum Kuşağı (1980-1994) on beş yılı kapsarken, Sessiz Kuşak (1925-1945) yirmi bir yılı kapsamaktadır. Bu rastlantısal bir şey değildir; teknolojik değişim hızlandığı için kuşaklar daha hızlı değişmek-

tedir. Sabit hatlı telefonun piyasaya sürülmesinden sonra ülkenin yarısının bunlara sahip olması onlarca yıl aldı, akıllı telefonlarda ise piyasaya sürülmesinin üzerinden sadece beş buçuk yıl geçmesinin ardından %50'den fazla sahiplik oranına ulaşıldı ki bu, insanlık tarihindeki herhangi bir teknolojinin en hızlı şekilde benimsenmesidir. Bazıları şunu sorguladı: İnsanların daha geç yaşta çocuk sahibi olması ve dolayısıyla doğurganlık kuşaklarının uzamasına rağmen, tanımlanan kuşakların kapsadığı yıl sayıları neden giderek azalıyor? Cevap fazlasıyla dolambaçsız: Kamuoyunda Bebek Patlaması Kuşağı veya Z Kuşağı gibi etiketlediğimiz ve tartıştığımız kuşaklar, sosyal kuşaklardır ve bu, doğurganlık kuşaklarından farklı bir kavramdır.

Bir de kuşak farklılıklarını yaşa veya döneme bağlı (ki her kuşağın tüm üyelerini etkilemiştir) farklılıklardan ayırt etme meselesi var. Tek seferlik anketler veya araştırmalarda farklılıklar yaştan kaynaklanıyor olabilir. Bu kitapta göreceğiniz çoğu veri ise on yıllar boyunca toplanmıştır. Böylece aynı yaştaki farklı kuşaklara üye insanları karşılaştırabileceğiz; dolayısıyla yaş herhangi bir farklılığın nedeni olamaz. Eğer herhangi bir yılda Z Kuşağı genç yetişkinleri, ileri yaştaki X Kuşağı yetişkinlerine göre daha çok depresyona giriyorsa bunun sebebi yaş veya kuşak olabilir. Ancak depresyonda olan 18-25 yaş arası gençlerin sayısı yıllar içinde arttıysa bu yaşla ilgili değildir; sadece bir şeylerin genç yetişkinler için farklı olduğu anlamına gelmektedir.

Farklılıkların, tüm kuşakların tamamen aynı şekilde etkilendiği belirli bir dönemden kaynaklanması ihtimalini elimine etmek daha zordur. Çoğu durumda, dönem ve kuşak birlikte etki eder. Örneğin, 2000-2015 yılları arasında hemcins evliliklerine destek tüm kuşaklar arasında arttı (dönemsel etki) ancak Milenyumluların hemcins evliliklerini destekleme olasılığı tüm yıllarda Sessizlerden daha yüksektir (hemcins evliliklerine desteğin yaşla birlikte azalmadığını varsayarsak kuşak etkisi). Başka bir örnek:

Sosyal medya, 2010'dan sonra popülerleştikten sonra her yaştan insanın hayatını değiştirdi ancak henüz sosyal yaşamlarını inşa etme ve iletişim becerilerini geliştirme aşamasındaki yaşı genç olanlar üzerinde daha büyük bir etki yarattı. İleri yaştaki insanlar sosyal medyayı kullanmaya başlamış olsalar da sosyal ilişkilerini zaten kurmuşlar ve iletişim becerilerini çok daha önceden, teknolojinin bu kadar yoğun olmadığı bir zamanda geliştirmişlerdi. Bazen bir değişiklik sadece belirli bir yaştaki insanları etkiliyorsa kuşak etkisinin varlığından emin olabiliriz. Örneğin Milenyumlular, Sessizlere göre çok daha geç yaşta evleniyor; ilk evlilikler daha genç yaşlarda gerçekleşme eğiliminde olduğu için açıktır ki bu bir dönemsel farklılık değil, kuşak farklılığıdır. Bununla beraber, genel olarak, her bir kuşakla ilgili bölümlerde ele alınan eğilimlerin çoğu kuşaklar boyunca yankılanmaktadır; bir kuşak bu eğilimi başlatmış veya bu eğilimden en çok etkilenmiş olsa bile...

Peki ya ileri yaştaki insanların "her zaman" daha genç kuşaklardan şikâyetçi olduğu fikrine ne dersiniz? Bu genellikle kuşak farklılıklarının gerçekte var olmadığını ileri sürmek için dile getirilir; ancak insanlar elli yıl önce de aynı şeyi söylerken daha genç kuşaklar nasıl "çok yumuşak" olabilir ki?

Bunun nedeni her zaman haklı olmaları olabilir. Gelişen teknolojiyle beraber insanlar yaşamın fiziksel yüklerinden her geçen gün daha çok kurtuldukları için her kuşak bir öncekinden daha "yumuşak"tır. Bir şeyin önceden de söylenmiş olması onu yanlış yapmaz; özellikle de değişim aynı yönde devam ediyorsa. Ateşi ilk kullanan insanlar da muhtemelen çocuklarına, X Kuşağı üyelerinin Z Kuşağı üyesi çocuklarına nostaljik bir özlemle kütüphane kart kataloğundan, mutfaktaki sabit hatlı telefonlardan ve 20. yüzyılın diğer zahmetli işlerinden yakındığı tonda "Ne kadar iyi bir şeye sahip olduğunuzun farkında değilsiniz!" demişlerdir. Teknolojinin sürekli geliştiği bu dünyada, aralarında binlerce yıl bulunan her iki ebeveyn grubu da haklı. Araştırmalardan elde edilen veriler,

bu meseleyi çözümlemeye yardımcı oluyor: Büyüklerin şikâyetlerine değil, gençlerin kendi bildirimlerine dayanıyorlar. Kuşak farklılıklarını incelemek, eleştirmekle değil anlamakla ilgilidir.

Kuşaklar hakkında konuşmalar yaptığımda bana kaçınılmaz olarak bir "suçlama sorusu" versiyonu soruluyor. Biri sorar: "Gençlerin bu kadar hak iddia edici olması kimin suçu?" Bir başkasının iddiası ise şudur: "Bizi suçlamayın, her şeyi mahveden Bebek Patlamarıyv dı." Bunlar internette veya kitaplarda da kuşak farklılıkları tartışıldığında oldukça sık tekrarlanır. Örneğin Milenyumlu Jill Filipovic şöyle yazıyor: "'Tamam Bebek Patlaması!' üstten bakan bir aşağılamadan daha fazlasıdır; bu, sorunlarımızın çoğunu yaratan aynı insanların şimdi suçu bize yıkma yöntemleri için hakkı yenmiş Milenyumlu kısaltmasıdır."

Bu düşünce tarzının, en hafif tabirle, bazı sorunları vardır. İlk olarak tüm kuşak değişimleri olumsuz değildir; birçoğu olumlu veya nötrdür. Madem her şey Bebek Patlamalarının "suçu" o zaman iyi giden şeyler de onların sayesinde midir? Ayrıca kuşak değişimleri birçok faktörden, çoğunlukla tek bir kuşağa mal edilemeyecek büyük kültürel değişikliklerden (teknolojide olduğu gibi) kaynaklanmaktadır. Kimi "suçlayacağımıza" karar vermeye çalışmak zarar vericidir ve bizi iyi ve kötü eğilimleri anlamak yerine hatalar hakkında konuşmaya iter. Bu tartışmalar kuşakların, yumruklar havada uçuşurken "ilk yumruk atan kimdi" diye tartışan kavgacı kardeşler gibi görünmesine yol açıyor. Aile analojisi 2020'lerde oldukça işe yarıyor: Sessiz Kuşak ve Bebek Patlaması Kuşağı güçlü büyük kardeşlerdir, Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı da enerjik ama yanlış anlaşılan küçük kardeşlerdir ve X Kuşağı -ortanca çocuk- ise genellikle unutulan kardeştir.

Bir başka mesele de bu kuşak farklılıklarının ABD dışındaki ülkeler için de geçerli olup olmadığıdır. Bu kitap öncelikle Amerika'daki kuşaklara odaklanmaktadır, ancak burada tanımlanan kültürel değişimlerin çoğu tüm dünyada gerçekleşti. Örneğin

akıllı telefonlar sanayileşmiş ülkelerin çoğunda yaklaşık olarak aynı zamanlarda kullanılmaya başlandı. Bu göz önüne alındığında, eğer akıllı telefonlar kuşak farklılığına yol açıyorsa teknolojiyi hemen hemen aynı zamanlarda benimseyen ülkelerde de aşağı yukarı aynı değişim modelini görmeyi umarız (elbette başka kültürel etkiler de olacaktır). Z Kuşağı'nın anlatıldığı bölümde, akıllı telefon çağının dünyanın dört bir yanındaki 13-19 yaş arası gençler için ne anlama geldiğini ortaya koyan bazı uluslararası verileri paylaşacağım.

Peki ya COVID-19 pandemisinin etkisi?.. Şaşırtıcı şekilde, çoğu tutum ve davranış, 2019 ile 2020-2022 arasında benzeri görülmemiş değişiklikler göstermiyor. Bunun sebebi, yüz yüze etkileşimin azalmasından siyasi kutuplaşmanın artmasına kadar, 2010'lu yıllardaki pek çok eğilimin, salgın tarafından tersine çevrilmesi şöyle dursun, daha da artması olabilir. Tarihçi Kyle Harper'ın 2021'de yazdığı gibi, pandemiler "diğer tüm sosyal patolojilerimizi bulup ortaya çıkarıyor gibi görünüyor. (...) Radyoaktif bir izleyici gibi, bu COVID pandemisi bize kendi hatalarımızı, başarısızlıklarımızı ve toplumsal uzlaşmayı imkânsızlaştıran kültürel kutuplaşmayı görmemizi sağlayan bir bakış açısı kazandırdı." Başka bir deyişle, pandemi zaten var olanı farklı bir şeye dönüştürmek yerine daha da güçlendirdi. Sanal iletişim 2010'ların sonlarında zaten artarken gelmekte olduğunu bilmediğimiz pandeminin kostümlü provasındaydık.

Buradan Nereye Gidiyoruz?

Sonraki bölümlerde 2020'lerde yeterli sayıda yaşayan üyesi olan kuşaklar yer alıyor: Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı, X Kuşağı, Y (Milenyum) Kuşağı, Z Kuşağı ve Kutuplar Kuşağı (Her bölüm bir öncekinin üzerine inşa edilmiştir; ancak önce kendi kuşağınızı veya çocuklarınızın kuşağını inceleyen bölüme bakarsanız,

o sizin bileceğiniz bir şey.) Her bölümde, girişten sonra, kuşağın doğum yıllarını, nüfusunu ve tipik ebeveynlerinin, çocuklarının ve torunlarının ait olduğu kuşakları gösteren bilgilendirmeler yer alıyor. Ayrıca, çok ırklı ve çok etnik kökenli kişilerin kendilerini tanımlarken kullandığı beyaz olmayan kimlikleriyle birlikte dâhil edildiği kabaca yapılan bir ırksal dağılım da vardır (ABD Nüfus Sayımı Bürosu 2020'de Amerikalıların %10'unun çok ırklı olduğunu ortaya çıkardı.). Dil konusunda bir not: Irksal ve etnik gruplar için ABD Nüfus Sayımı Bürosu tarafından benimsenen isimleri kullanacağım, karışıklığı önlemek için hepsini büyük harfle yazacağım;[6] kısaltmaya gitmek için bazen insanlardan beyazlar, siyahlar, Hispanikler, Asyalılar vb. olarak bahsediyorum ve bununla ırkın, kimliğin tamamı olduğunu ima etmek istemiyorum.

Bu arka plandan sonra, kuşağın en popüler ilk isimlerinin bir listesi var ki bunlar Sosyal Güvenlik kartı olan tüm Amerikalıların kayıtlı olduğu Sosyal Güvenlik'in muhteşem isimler veritabanından alınmıştır. Liste, kuşağın doğum yıllarında popülerlik açısından ilk beşe giren tüm isimleri içerir (kız isimleri daha sık popülerlik kazanıp kaybettiğinden genellikle verilen kız isimleri erkek isimlerinden daha fazladır).

Bunu, kuşağın eğlence, siyaset, spor ve iş dünyasından bazı ünlü üyelerinin bir listesi izliyor. ABD'deki kuşak eğilimlerine odaklandığım için listeye neredeyse sadece Amerikalıları (hem yerli hem de göçmen) aldım, bu nedenle en sevdiğiniz aktör, şarkıcı veya futbolcu, örneğin İngiliz veya Portekizliyse listede bulunmayabilir (Amerikan televizyonlarında genellikle komedyenlik yaparak ünlenen bazı Kanadalılar için bir istisna yaptım. Kanadalılar olmadan televizyon pek komik olmuyor.). Bu kişilerden bazıları hâlâ ünlüdür, diğerleri ise geçmiş on yıllarda ün

6 Bu kitapta ırkı ifade eden "beyaz" ve "siyah" kelimeleri küçük harfle başlatılmıştır. (Ç.N.)

kazanmış ve o zamandan beri ortadan kaybolmuştur; onun için onları hatırlamak sizde hoş bir nostalji duygusu yaratabilir.

İnsanları kuşaklara göre listelemek, bir kuşağın alışılagelmiş prototip temsilcilerinin dışında yeni bir bakış açısı sağlar. Çoğu kişi Nirvana grubunun üyesi Kurt Cobain'in X Kuşağı üyesi olduğunu bilir ama Jimmy Fallon, Kanye West, Blake Shelton, Julia Roberts, Elon Musk ve Jennifer Lopez de öyle. Mark Zuckerberg tam bir Milenyumlu ancak bu kuşakta Beyoncé, Michael Phelps ve Lady Gaga da yer alıyor. Bazı sürprizlerle karşılaşabilirsiniz: Bu listeleri hazırlayana kadar Melania Trump'ın X Kuşağı üyesi olduğunun farkında değilim. Bazı ilgi çekici örtüşmeler de var: Bill Gates ve Steve Jobs aynı yıl, 1955'te, doğdular.

Bundan sonra, evlilik, cinsellik, doğum oranları, uyuşturucu ve alkol, eşit haklar hareketleri, popüler kültür, teknoloji, gelir durumu, eğitim, politika, din, cinsel kimlik, ruh sağlığı, mutluluk ve bunların arasındaki her şey dâhil olmak üzere kuşak eğilimleri ile yola koyuluyoruz. Her kuşağın karakteri ve deneyimleri kendine özgüdür, dolayısıyla her bölüm farklı şekilde yapılandırılmıştır. Ayrıca aradaki dört kuşak (Bebek Patlamaları, X Kuşağı üyeleri, Milenyumlular ve Z Kuşağı) hakkında, -ulusal çaptaki büyük araştırmaların başladığı sırada yetişkinliğe çoktan adım atmış olan- Sessizlere ve -araştırmalara katılmak için hâlâ çok genç olan- Kutuplara göre çok daha fazla veri -ve dolayısıyla daha fazla sayfa- olduğunu fark edeceksiniz.

Pek çok teknoloji ve olay, birden fazla kuşağı etkiledi ancak tekrardan kaçınmak için bunları her bölümde ele almıyorum. Eğilimleri, en çok etkilenen kuşağa veya liderlerinin yahut timsallerinin kuşağına yerleştirdim. Örneğin, din alanındaki değişimler en çok Milenyumlular arasında belirginleşmiştir, onun için dinî bağlılıktaki eğilimler bu bölümde yer alıyor. Bazı durumlarda karar verirken çok zorlandım; örneğin hemcins evliliklerinin

yasallaşması için verilen mücadele çoğunlukla X Kuşağı tarafından yürütüldü ancak en büyük etkiyi Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı üzerinde yarattı (ve yaratacak). Hayatlarında yaşadıkları büyük değişimi göz önünde bulundurarak ve 2015 Yüksek Mahkeme davasının baş davacısı Jim Obergefell'in bir X Kuşağı üyesi olması sebebiyle bunu X Kuşağı bölümüne koydum. Birçok kuşağı etkileyen olaylar, bölümler arasına serpiştirilmiştir; örneğin 11 Eylül 2001 Olayları sadece bir kuşağa hatta iki kuşağa değil, herkese aittir.

Popüler kültür ve teknoloji ile birlikte kuşakların ahlakını, deneyimlerini ve yenilikçilerini yansıtan medya üzerinde durulmaktadır. Apaçık bilenenle daha az bilinenin bir karışımını göreceksiniz; zamanın en sevdiğiniz popüler kültür atıştırmalıklarını bulamayabilirsiniz ama yine de çoğunu bulacaksınız. Milenyum Kuşağı ve özellikle de Z Kuşağı yetişkinliğe adım attıklarında, popüler kültür o kadar çok modaliteye bölündü ki özetlemek daha zor hâle geldi.

Son bölümde, kuşak farklılıklarının iş yeri, siyaset ve tüketim de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda gelecek için ne anlama gelebileceği inceleniyor. Bu eğilimler, önümüzdeki birkaç on yıl için Amerikan toplumunda köklü değişikliklerin yaşanacağını haber veriyor. Geleceği tahmin etmek kolay bir şey değildir, ancak daha çok gençlerden elde edilen verilerin yardımıyla görünüm daha az bulanık hâle geliyor. Kuşaklar geçmişi anlamanın bir yoludur, ancak aynı zamanda geleceği anlamamıza da yardımcı olabilirler. Kuşaklar nereye giderse dünya da oraya gider.

2. BÖLÜM

SESSİZ KUŞAK

(1925-1945)

Time dergisi 1951'de şunları yazmıştı: "Genç kuşağın sessizliği, günümüzün en şaşırtıcı gerçekliği. Bazı istisnalar dışında, gençlik kürsüye yakın bile değil. Babalarının ve annelerinin ateşli gençliği ile kıyaslandığında, bugünün genç kuşağı kımıltısız, küçük bir alevdir. Manifesto yayımlamıyor, konuşma yapmıyor veya poster taşımıyorlar. Bu kuşak 'Sessiz Kuşak' olarak adlandırılıyor."

Sessiz Kuşak'ın genç yaşta evlenip çocuk sahibi olması ve 1950'ler ile 1960'ların başlarıyla ilişkilendirilen istikrarlı banliyö yaşamları inşa etmesi sebebiyle bu isim yapıştı kaldı. Ancak bu isim yanlış bir adlandırma: Bu kuşak sessiz olmaktan çok uzaktı.

Aslında, Sessiz Kuşak Amerikan tarihindeki bazı en etkili sosyal değişimleri başlatan kuşak oldu. Kuşağın sadece iki üyesini düşünün: Sivil haklar lideri Dr. Martin Luther King Jr. (d. 1929) ve Yüksek Mahkeme Yargıcı Ruth Bader Ginsburg (d. 1933). Bebek Patlaması Nesli ve 1960'larla ilişkilendirdiğimiz çoğu sosyal değişimin kaynağı Sessizlerdi. Genç ve orta yetişkinlik dönemlerindeki olaylar, sivil haklar hareketi, feminist hareket ve 60'ların karşı kültürü de dâhil olmak üzere, sessiz olmaktan çok uzaktı. Bob Dylan (d. 1941) bile bir Sessiz'dir. Joni

Mitchell (d. 1943) da öyle. Bununla beraber Sessizler genellikle gölgede kalıyorlar ve unutuluyorlar; çünkü II. Dünya Savaşı'nı kazanmasıyla takdir edilen "Muhteşem Kuşak" (1901-1924) ile kendilerinin başlattığı toplumsal çalkantıları sürdüren Bebek Patlaması Nesli arasında sıkışıp kalıyorlar.

Birçoğu artık emekli olsa da Sessizler iş, eğitim ve kamu hayatına katılmaya devam ediyorlar. COVID-19 pandemisi sırasında hükümetin en tanınmış sağlık uzmanı hâline gelen Dr. Anthony Fauci (d. 1940) bir Sessiz'dir. Başkan Joe Biden (d. 1942) da öyle. Biden kendi kuşağının ilk ABD başkanı oldu: Muhteşem Kuşak üyesi George H. W. Bush'un (d. 1924) 1990'larda yerini Bebek Patlaması Kuşağı'ndan Bill Clinton'a (d. 1946) kaptırmasıyla başkanlık Sessiz Kuşak'ın üzerinden atladı. Sessiz Kuşak hâlâ etkili bir siyasi güç: 75 yaş ve üzeri her 4 kişiden 3'ü 2020'de oy kullandığını bildirdi; bu oran, 65-74 yaş grubu hariç diğer yaş gruplarınınkinden daha yüksek.

Doğum yılları 1920'lerden 1940'ların ortalarına kadar uzanan Sessiz Kuşak, dünyaya çalkantılı yıllarda geldi. Onlar, Büyük Buhran yıllarını hatırlayan ve İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden önceki dönemi bilen son Amerikan kuşağıdır. Bu büyük olaylar sırasında Sessizler, çocukluk ve ergenlik çağlarını yaşıyorlardı, kendilerinden hemen önce gelen Muhteşem Kuşak ise yetişkinlik dönemindeydi. Neredeyse tüm Sessizler II. Dünya Savaşı'nda görev almayacak kadar geç doğdular; bu da kuşaksal deneyimde bir ayrım çizgisi yaratıyor. Ancak 20. yüzyılın ortasındaki bu iki dehşetengiz olayın, gelişim yıllarını refah ve barışın kıymetinin bilinmediği zamanlarda geçiren Sessizlerin üzerinde hâlâ derin bir etkisi vardır. Daha sonraki Sessizler bile (1940'ların başında doğanlar), ülkenin teknolojinin her şeyi daha iyi hâle getirebileceğini hissettiği bir dönem olan 1950'lerin, savaş sonrası refah dönemine hızla dönüşen ekmek kuyrukları ve bombalama kampanyalarının anılarıyla dolu bir kültürde yaşadılar.

Yazar Benita Eisler (d. 1937) 50'li yılları şöyle anlatıyor: "Televizyonlar ve transistörler, kredi kartları ve bilgisayarlar, uzunçalarlar ve büyük boy, filtre uçlu sigaralar vardı. Krom, cam, çelik, alüminyum, parlak sırlı tuğla ve fırınlanmış emaye her yerdeydi." Her ne kadar bu on yıl şimdilerde bize tuhaf görünse de 1950'lerin teknolojisi o zamanlar heyecanlandırıcıydı; Sessiz Kuşak, modern çağın heyecan verici olaylarına -jet yolculuğu ve astronotlar vb.- tanıklık ediyordu; buzdolapları, televizyonlar, ilk bilgisayarlar ve eyaletler arası otoyollar gibi daha çok gündelik yaşama hitap eden ama oldukça etkili yeniliklerden bahsetmiyorum bile. Bu yeni teknolojiler, 1960'lı yılların toplumsal çalkantılarını başlatacak olan bireyciliğin tohumlarını ekti.

Ama o zamana kadar, Sessizlerin çoğu yetişkinliğe çoktan adım atmışlardı; bu da kendilerini sürekli arada kalmış hissetmelerine sebep oluyordu. Yazar Wade Greene'in (d. 1933) gözlemine bakalım: "Meşhur 'kuşak boşluğu' dönemi olan 60'lı yılların mayalanması sırasında, her zamanki gibi fark edilmeden, boşluğun kendisini işgal ettik: 30 yaşından büyük kimseye güvenilmezken, bizim yaşımız otuz küsurdu."

Sessizlerin kendilerinden sonra gelen kuşaklardan farklı deneyimleri de oldu. Ağustos ayının güneşli bir gününde öğleden sonra, San Diego'da, 1944 doğumlu John'la tanıştım. Virginia'nın küçük bir kasabasında büyüyen John'un çocukluğunda yaşadığı deneyimler, tanıştığı hemen hemen herkesin, özellikle de gençlerin ağzını açıkta bırakıyor.

John bir siyah ve memleketinde 1970'lerin başına kadar ayrımcılık varmış. "Siyahlar şehir merkezinde, beyazlar ise şehir dışında yaşıyordu. Görünmez bir sınır çizgisi vardı. Büyürken hiç beyaz arkadaşım yoktu." dedi bana. O ve diğer siyah çocuklar otobüsle kasabadan on yedi mil uzakta, akan suyu bulunmayan ve ısı kaynağı olarak sadece şöminesi olan bir okula gidiyormuş. "Evet, ayrı; ancak eşit olduklarına dair bir kanıt görmedik. Kesin-

likle ayrı kurumlardı, peki eşitler mi, hayır." demişti. Sinemada, "beyazlar alt katta, renkliler -o zamanlar bize öyle denirdi- balkonda otururdu. Bazılarımız beyaz çocukların üzerine patlamış mısır atardı, onlar da 'Ah, biraz daha at!' derdi." Siyah çocukların kasabanın havuzunu kullanamadığını belirtti John. Ayrı banyolar, ayrı su muslukları, doktor muayenehanesinde ayrı bekleme odaları, otobüste ayrı oturma yerleri vardı ("Beyazlar öne, Renkliler arkaya!" yazıyordu tabelada).

John, 1960'lı yıllarda bir üniversite öğrencisiyken, birkaç arkadaşıyla birlikte Kuzey Carolina'da ayrımcılık yüzünden ayrı tutulmuş öğle yemeği tezgâhında oturma eylemine katıldı. Gittikleri lokantada şöyle bir tabela vardı: "ZENCİ SERVİSİ YAPMIYORUZ" Kadın garson yanlarına geldi, mutsuz görünüyordu ve "Burada z..... servisi yapmıyoruz." dedi. John'un arkadaşlarından biri şöyle cevap verdi: "Hanımefendi, biz onlardan birini istemiyoruz; bir peynirli hamburger istiyoruz." (O kadar iyi bir karşılık ki, o zamanlar sosyal medya var olsaydı kesinlikle viral olurdu.)

Kadın garson bir hışımla müdürü çağırmaya gitti, müdür de onlardan gitmelerini istedi ve sonunda polisi aradı. Hapishaneye götürüldüler ve bir hücreye konuldular. Saatler geçtikçe, John ve arkadaşları *We Shall Overcome* (*Üstesinden Geleceğiz*) şarkısını o kadar yüksek sesle ve uzun süre söylediler ki, görevli memur diğer mahkûmların biraz olsun uyuyabilmesi için onları serbest bıraktı. John, yalnızca ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına değil, aynı zamanda ilk siyahi başkanın seçilmesine de şahitlik etti; ayrıca son seksen yıldaki kapsamlı değişikliklerin geri kalanına da...

"Bazı insanlar olaylara oldukları gibi bakar ve nedenini sorarlar." der Robert F. Kennedy (d. 1925), "Ben, olmayan şeyleri hayal ediyorum ve neden olmadığını soruyorum." Sessizler, gençken hayal bile edemeyecekleri şeylere şahit oldular ve gelenekten değişime uzanan yaşam yörüngeleri, gençlik yıllarının ortalarından bu yana Amerikan toplumunda yaşanan dönüşümü yansıtıyor.

Sessiz Kuşak (1925-1945)

NÜFUS (2021): 19,7 MİLYON (2021'DE ABD NÜFUSUNUN %6'SI)

%78,1 Beyaz

%8,2 Siyah

%8,1 Hispanik

%4,8 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı

%0,8 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: Muhteşem Kuşak veya Kayıp Kuşak

Çocuklar: X Kuşağı ve Bebek Patlaması Kuşağı

Torunlar: Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı

EN POPÜLER İSİMLER

ERKEK	*KIZ*
Robert	Mary
John	Dorothy
William	Shirley
James	Betty
Charles	Barbara
Richard	Patricia
	Linda
	Carol

SESSİZ KUŞAK'IN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

Aktörler, Komedyenler, Film Yapımcıları

Johnny Carson (1925)
Paul Newman (1925)
Rock Hudson (1925)
Lenny Bruce (1925)
Marilyn Monroe (1927)
Sidney Poitier (1927)
Shirley Temple (1928)
Audrey Hepburn (1929)
Grace Kelly (1929)
Bob Newhart (1929)
Clint Eastwood (1930)
Elizabeth Taylor (1932)
Carol Burnett (1933)
Joan Rivers (1933)
Woody Allen (1935)
Mary Tyler Moore (1936)
Robert Redford (1936)
Burt Reynolds (1936)
Alan Alda (1936)
Dick Cavett (1936)
Jane Fonda (1937)
Jack Nicholson (1937)
George Carlin (1937)
Dustin Hoffman (1937)
Evel Knievel (1938)
Sherman Hemsley (1938)
Tommy Chong (1938)
Lee Majors (1939)
Richard Pryor (1940)
Annette Funicello (1942)
Harrison Ford (1942)
Chevy Chase (1943)
George Lucas (1944)
Goldie Hawn (1945)
Loni Anderson (1945)
Mia Farrow (1945)
Henry Winkler (1945)
Steve Martin (1945)

Müzisyenler ve Sanatçılar

Chuck Berry (1926)
Tom Lehrer (1927)
Andy Warhol (1928)
Jasper Johns (1930)
Yoko Ono (1933)
Elvis Presley (1935)
Dennis Hopper (1936)
Bob Dylan (1941)
Joan Baez (1941)
Aretha Franklin (1942)
Barbara Streisand (1942)
Jerry Garcia (1942)
Jimi Hendrix (1942)
Barry Manilow (1943)
John Denver (1943)
Joni Mitchell (1943)
Janis Joplin (1943)
Diana Ross (1944)

Girişimciler ve İş İnsanları

Warren Buffett (1930)
Andy Grove (1936)
Ted Turner (1938)

Politikacılar, Yargıçlar ve Aktivistler

Robert F. Kennedy (1925)
Cesar Chavez (1927)
Walter Mondale (1928)
Martin Luther King Jr. (1929)
Sandra Day O'Connor (1930)
Ted Kennedy (1932)
Diane Feinstein (1933)
Ruth Bader Ginsburg (1933)
Gloria Steinem (1934)
Ralph Nader (1934)
Geraldine Ferraro (1935)
John McCain (1936)
Antonin Scalia (1936)
Madeleine Albright (1937)
Colin Powell (1937)
Nancy Pelosi (1940)
Dick Cheney (1941)
Jesse Jackson (1941)
Bernie Sanders (1941)
Joe Biden (1942)
Mitch McConnell (1942)
John Kerry (1943)
Angela Davis (1944)

Sporcular

Arnold Palmer (1929)
Mickey Mantle (1931)
Roberto Clemente (1934)
Wilt Chamberlain (1936)
Jack Nicklaus (1940)
Muhammed Ali (1942)
Joe Namath (1943)
Billie Jean King (1943)

Gazeteciler, Yazarlar ve Gündeme Gelen İnsanlar

Harper Lee (1926)
Hugh Hefner (1926)
Erma Bombeck (1927)
Maya Angelou (1928)
Barbara Walters (1929)
Neil Armstrong (1930)
Tom Wolfe (1930)
Toni Morrison (1931)
Dan Rather (1931)
Susan Sontag (1933)
Philip Roth (1933)
Joan Didion (1934)
Charles Kuralt (1934)
Carl Sagan (1934)
Phil Donahue (1935)
Ken Kesey (1935)
Judy Blume (1938)
Peter Jennings (1938)
Joyce Carol Oates (1938)
Jerry Rubin (1938)
Jacqueline Kennedy Onassis (1939)
Tom Brokaw (1940)
Anthony Fauci (1940)
Sue Grafton (1940)
Ted Koppel (1940)
Ed Bradley (1941)
Nora Ephron (1941)
Martha Stewart (1941)
Michael Crichton (1942)
Erica Jong (1942)
John Irving (1942)
Bob Woodward (1943)
Carl Bernstein (1944)

Eşitlik Devrimi

Özellik: Sivil Haklar Alanında Öncüler

Düşünün, bir zaman makinesine biniyorsunuz ve arasında 7 yıl olan iki farklı zamana gidiyorsunuz: 1963 ve 1970. İlk durağınız 1963'te çoğu insanın ne kadar resmî giyindiğini görünce şaşıracaksınız, sonra 1970'lerin parlak renkleri ve geniş yakaları gözlerinizi kör edecek. Erkeklerin saçları 1970'te daha uzundu ve sakal yeniden moda olmuştu. 1963'te nadir görülen uyuşturucu kullanımı, sadece birkaç yıl öncesinin katı sosyal kurallarının genel olarak reddedilmesiyle 1970'e gelindiğinde yaygınlaştı.

Popüler imgelemde, 1963'ten 1970'e kadar yaşanan karşı kültür değişimi Bebek Patlaması Nesli tarafından yönlendiril-

di. Aslında, bunların çoğunda Sessizler öncüydü. Kaliforniya Üniversitesi öğrencilerinin sivil haklar hareketi adına kampüste bağış toplama hakkı için gösteri yaptığı 1964'te, Berkeley İfade Özgürlüğü Hareketi'nin başını çeken Mario Savio (d. 1942) olmuştur. Savaş karşıtı aktivistler Abbie Hoffman (d. 1936) ve Jerry Rubin (d. 1938), "asit testi" organizatörü Ken Kesey (d. 1935) ve feminist Gloria Steinem (d. 1934) gibi 60'ların karşı kültürünün diğer önde gelen figürleri de Sessizlerdendi. Sadece boksuyla değil, Vietnam Savaşı'na karşı çıkışıyla da ünlenen Muhammed Ali (d. 1942) bir Sessiz'di. Hippi kültürüyle en çok bağlantılandırılan müzisyenler de -Jimi Hendrix (d. 1942) ve Janis Joplin (d. 1943) gibi- çoğunlukla Sessiz'di. Müzikleri 60'ların başlarındaki neşeli-hareketli tarzdan daha sonra psikedeliğe kadar uzanan yörüngede ilerleyen Beatles'ın bile hepsi Sessiz'di.

LSD'den parlak desenli kıyafetlere kadar, 60'lı yılların çoğu ögesi, karşı kültür ögesi tarihe karıştı. Ancak zamanın çok kalıcı bir mirası var: Eşit haklar konusunda ileriye doğru atılan adımlar. Sivil haklar hareketi, feminist hareket ve gey hakları hareketi Amerikan kültürünü temelden değiştirdi ve çoğu değişimin kök salması, Sessizlerin 20'li ve 30'lu yaşlarında olduğu 1963-1970 arası nispeten kısa yedi yıllık dönemde gerçekleşti.

Elbette her şeyi başlatan, her zamanki gibi, teknolojideki değişiklikler oldu. Savaş sonrası dönemdeki teknolojik atılımlar hızlandıkça bireysellik de artış gösterdi: Televizyon ile insanlar başkalarının bakış açılarına ve deneyimlerine şahit oldu; jet ve uzay yolculuğu ile dış âlem daha yakın görünmeye başladı ve bedensel işten uzaklaşmayla kadınlar daha fazla iş fırsatına sahip oldu. Irk, cinsiyet ve cinsel yönelim etrafında örgütlenen eski sosyal kurallar sisteminin yerini yavaş yavaş, bireysel haklara yapılan vurgu almaya başladı. 1960'ların başında güneyde siyah-beyaz ayrımcılığı vardı, kadınlar hukuk, tıp ve mühendislik gibi alanlarda mesleklerini icra ederken ayrımcılığa maruz ka-

lıyordu ve insanlar gey oldukları için tutuklanabiliyordu. 1970 yılına gelindiğinde bunlar değişmeye başlamıştı ve en nihayetinde günümüz toplumunun en derin inançlarından insanlara eşit davranılması gerektiğine dair inanç bizim için kutsiyet kazandı. Bunun aynı zamanda bireyci kültürün temel inançlarından biri olması tesadüf değildir.

Sessizler 1963'te 18-38 yaşlarındaydı; dolayısıyla onlar eski sistemde yetişkinliğe adım atan son kuşak ve yeni sistemde ise tam yetişkinliği deneyimleyen ilk kuşaktı. Hem eski hem yeni dünyada ayakları olan Sessizler, özellikle ırk, cinsiyet ve cinsel yönelim konularında modern eşitlik tasavvurumuzu oluşturan değişikliklerin ön saflarında yer aldılar.

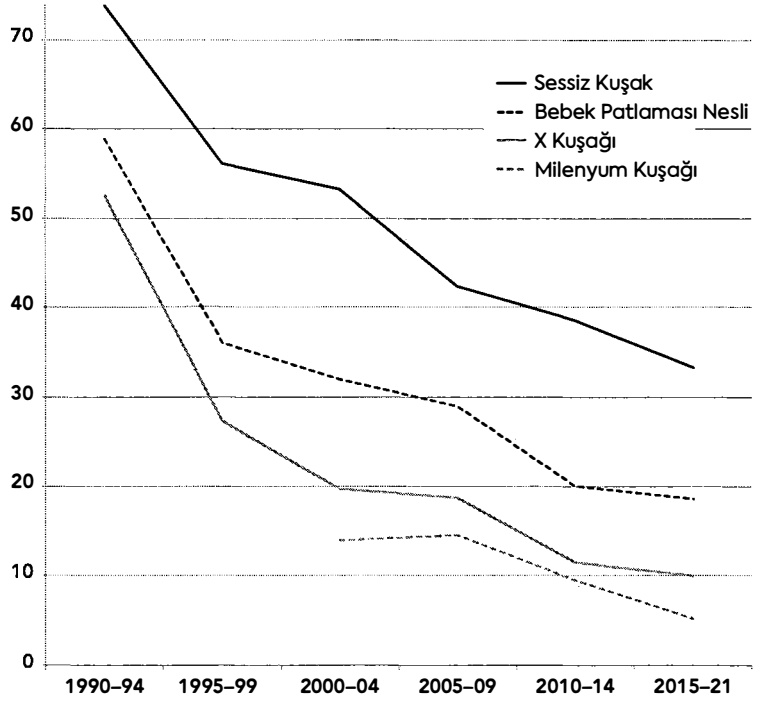
Irk: Aşkın rengi. Gecenin ikisiydi, kapı vuruldu ve çift gözlerine tutulan bir el feneriyle kendilerine geldi. "Bu kadınla yatakta ne yapıyorsun?" diye sordu polis memuru.

Çift -Richard Loving (d. 1933) ve Mildred Loving (d. 1939)- o gün erkenden yatağa girip uyumuştu. Tarih 11 Temmuz 1958'di. Çift tutuklanarak hapse atıldı. Suçları Richard'ın beyaz, Mildred'ın ise siyah ve Kızılderili iken evlenmiş olmalarıydı: Virginia'da ırklar arası evlilik yasa dışıydı. Richard hapiste bir gece, Mildred ise üç gece geçirdi. Columbia Bölgesi'nde evlendikleri, daha sonra Virginia kırsalındaki evlerine döndükleri itirafında bulunarak suçlarını kabul ettiler. Yargıç onlara ya hapse gireceklerini ya da eyaleti terk edeceklerini söyledi. Bu yüzden Loving'ler Washington, D.C.'de yaşamak üzere oradan ayrıldılar. Evlerini çok özlüyorlardı. Onun için 1965'te Amerikan Sivil Özgürlükler Birliği'nin (ACLU) yardımıyla Virginia eyaletine dava açtılar. Virginia yargıcı şu cevabı verdi: "Yüce Tanrı beyaz, siyah, sarı, Malay ve kızıl ırkları yarattı ve onları ayrı kıtalara yerleştirdi. Onun nizamına müdahale edilmeseydi, böyle evlilikler için hiçbir neden olmayacaktı. Onun ırkları ayırmış olması, ırkların karışmasını istemediğini göstermektedir."

Loving v. Virginia davası nihayet 1967 yılında ABD Yüksek Mahkemesi tarafından görüldü. Mahkeme, ırklar arası evliliği yasaklayan yasaların anayasaya aykırı olduğuna ve "başka ırktan biriyle evlenme veya evlenmeme özgürlüğünün bireye ait olduğuna ve devlet tarafından ihlal edilemeyeceğine" karar verdi. Loving çifti, meseleyi her zaman çok basit gördü. Richard Loving, ACLU avukatlarına şunları yazdı: "Mahkemeye karımı sevdiğimi ve onunla Virginia'da yaşayamamamın adil olmadığını söyleyin."

Ulusal bir araştırmaya göre, 2021 yılında beyaz Amerikalıların 12'de 1'i yakın bir akrabasının siyah biriyle evlenmesine karşı çıkacağını söylüyordu; bu oran 1990'ların başında 2/3'tü. Son yıllarda, sanırım değişime direnen yegâne kişi, muhtemelen Loving davasıyla ırklar arası evlilik ülke çapında yasal hâle gelmeden önce yetişkinliğe adım atmış (Sessizler 1967'de 22-42 yaşları arasındaydı) ve üyeleri günümüzde hayatta olan Sessizlerin bir üyesi olacak. Sessizlerin çoğu yıllar içerisinde ırklar arası evlilik konusundaki görüşlerini değiştirirken önemli bir kısmı değişime karşı durmuştur (Şekil 2.1). Günümüzde 1/3'ünden fazlası ırklar arası evliliğe karşı çıkıyor. Büyük toplumsal değişimlerin çoğunda olduğu gibi, eski kuşakların kimi üyeleri önceki dönemlerin görüşlerini korurken diğerlerinin görüşleri zamanla birlikte değişti.

Her ne kadar Loving'ler çok da iddialı olmayan aktivistler olsalar bile -yalnızca Virginia'da evli bir çift olarak yaşamak istiyorlardı- onlar siyah Amerikalılar için eşit haklar hareketinin ön saflarında yer alan Sessiz Kuşak üyelerinden sadece iki örnek. 1960'lı yıllarda öne çıkan hemen hemen her sivil haklar aktivisti ve siyah öncü, bir Sessiz Kuşak üyesiydi. Bunlar arasında en önde geleni, sivil haklar savunusunun dev ismi ve barışçıl protesto taraftarı Dr. Martin Luther King Jr. idi (d. 1929). Dünyada binden fazla caddeye King'in adı verilmiştir. Ayrıca federal tatil ilan edilen doğum günü her yıl kutlanıyor; son 250 yıl içinde doğan ve bu onura sahip olan tek kişi (Bir sonraki bölümde sivil haklar hareketi hakkında daha fazla bilgi var.).

Şekil 2.1: Yakın bir akrabasının siyah biriyle evlenmesine karşı çıkan ABD'li beyazların kuşaklara göre yüzdesi, 1990-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: Her kuşağı yıllar içinde yaş aldıkça takip eder. Araştırma aynı kişileri takip etmiyor ancak her örneklem ulusal düzeyde temsil niteliği taşıyor.

1927'de Miami'de doğan seçkin ve ünlü siyahi aktör Sidney Poitier'in hayatı, Sessizlerin ırk etrafında şekillenen yaşam yörüngesini yansıtıyor. Poitier, Harry Truman 1948 yılında ABD ordusuna entegrasyonu öngören emri imzaladığında[7] 21 yaşındaydı; 36 yaşında ise Akademi Ödülü alan ilk siyah adam olmuştu (1963'te *Lilies of the Field* filmiyle). Loving v. Virginia davası ile 1967'de on yedi

[7] Harry Truman, 1948 yılında ABD ordusu için ayrımcılığı yasaklayan önemli bir emri imzaladı. Emrin amaçlarından biri de siyahların orduya entegrasyonunu sağlamaktı. (Ç.N.)

eyalette ırklar arası evlilik yasallaştığında 40 yaşındaydı; aynı yıl, ırkları ayrı bir çifti konu alan *Beklenmeyen Misafir* filminde rol aldı.

Poitier'den sonra doğan Sessizlerin bile bu tür kilometre taşlarıyla kimliği ortaya konabilir; bu olaylar onların hayatlarının bir parçasıdır, genç kuşaklar için olduğu gibi bir tarih kitabının parçası değil. Örneğin John Lewis (d. 1940) 1960'ların başında Güney'de ırksal entegrasyon için çalışan Özgürlük Süvarileri'nden biriydi. Daha sonra Kongre'de Georgia temsilcisi olarak on yedi dönem görev yaptı. Lewis, Temmuz 2020'de hayatını kaybetmeden hemen önce, 1961'de Mississippi'de tutuklandığında çekilen sabıka fotoğrafını paylaştı. Suçu mu? Sözüm ona "beyaz" tuvaleti kullanmak!

Kadınlar: Daktilo havuzunda[8] kariyer hedefleyen kızlar. 30 Ağustos 1967'de protestocular *New York Times*'ın seri ilanlar departmanının ofisleri önünde toplandılar. Şimdi neredeyse kimsenin inanamayacağı bir şeye itiraz ettiler: O zamanlar *Times* gazetesindeki eleman aranıyor ilanlarında iki sütun vardı: "Eleman Aranıyor-Erkek" ve "Eleman Aranıyor-Kadın." İşler her iki cinsiyet için alt alta listeleniyordu. Çoğunluğunu Ulusal Kadın Örgütü'nden (NOW) Sessiz Kuşak ve Muhteşem Kuşak üyesi kadınların oluşturduğu protestocuların basit bir talebi vardı: İş ilanlarını cinsiyete göre ayırmayı bırakın ve hepsini tek bir başlık altında toplayın.

Gazete onların bu talebini reddetti. Okuyucuların rahat etmesi için ilanların bu şekilde sütunlar hâlinde -"erkek" ve "kadın"- düzenlendiğini öne sürdüler. Protestocular, 1964'te yürürlüğe giren Medeni Haklar Yasası'nı uygulamakla görevli federal kurum Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu'nun (EEOC) hiçbir yardımını göremediler: NOW, EEOC'den gazetelere iş ilanlarındaki cinsiyet ayrımını ortadan kaldırmasını sağlamasını istedi; ancak EEOC hiçbir adım atmadı.

---

8 "Daktilo havuzu" terimi genellikle kadın çalışanların sekreterlik, daktiloculuk gibi sınırlı ofis işlerinde görevlendirildiği departmanları ifade eder. (Ç.N.)

En nihayet, bir yıldan daha uzun bir süre sonra, *Times*, 1 Aralık 1968 tarihinden itibaren bir şehir yönetmeliğinin eleman aranıyor ilanlarında cinsiyet ayrımcılığını yasaklayacağını belirten küçük bir haber yayımladı. Ancak bundan sonra, söz konusu günden itibaren, *Times* ve diğer New York gazeteleri iş ilanlarını cinsiyete göre listelemeyi bıraktı.

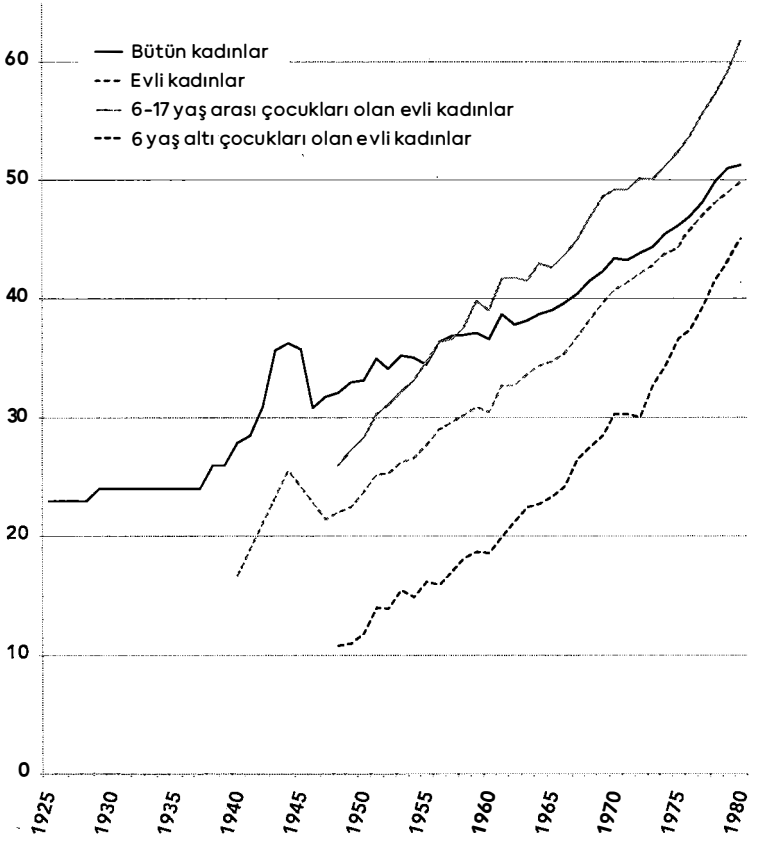
O zamanlar genç kadınların dünyası bu kadardı: Evet, bir iş bulabilirsin ama muhtemelen daktilo havuzunda. Ve iyi maaş almayı da unutun. Sessiz Kuşak kadınlarının girdiği ve bazen onlarca yılını alan iş piyasası buydu: 1968'de en genç Sessizler 23, en büyükleri ise 43 yaşındaydı.

Kadınlar için tezatların olduğu bir dönemdi. Cinsiyet ayrımcılığının yaygınlığına rağmen, çalışan kadınların sayısı II. Dünya Savaşı'ndan sonra istikrarlı bir şekilde arttı; birçoğu Rosie the Riveter[9] fabrika işlerinden çıkarılsa ve 1950'lerin kültürü ev dışına çıkmalarını istemez gibi görünse bile... Tabii hiç de öyle olmadı: Evin dışına çıktılar (bkz. Şekil 2.2).

Geç dönem Sessizler, okul çağına geldiklerinde annelerinin 1/3'ünden fazlası çalışma hayatındaydı, böyle bir şeyi ilk deneyimleyenler onlar oldu. Ev hanımlığının yüceltildiği 1950'li yıllarda bile, evli ve çocuklu olan Sessiz kadınlar, bu eğilimi sürdürdüler. Siyah annelerin ev dışında çalışması zaten her zaman için oldukça yaygındı; savaş sonrası dönemde artık daha fazla beyaz annenin de ev dışı çalışma hayatına girdiği görüldü. 1959'da okul çağında çocuğu olan kadınların %40'ı çalışıyordu; bu oran 1948'de %26'ydı. Teknoloji bu değişimde rol oynadı; teknoloji sayesinde erkeklerin avantajlı olduğu fiziksel emek gerektiren işlerin sayısı azaldı, kadınların da erkekler kadar, hatta daha fazla yetenekli olduğu hizmet ve ofis işleri arttı.

---

9 Rosie the Riveter II. Dünya Savaşı sırasında erkek işçilerin cepheye gitmesiyle boşalan işlere kadınların dâhil olmasını sembolize eden Amerika Birleşik Devletleri'nin kültürel bir imgesidir. (Ç.N.)

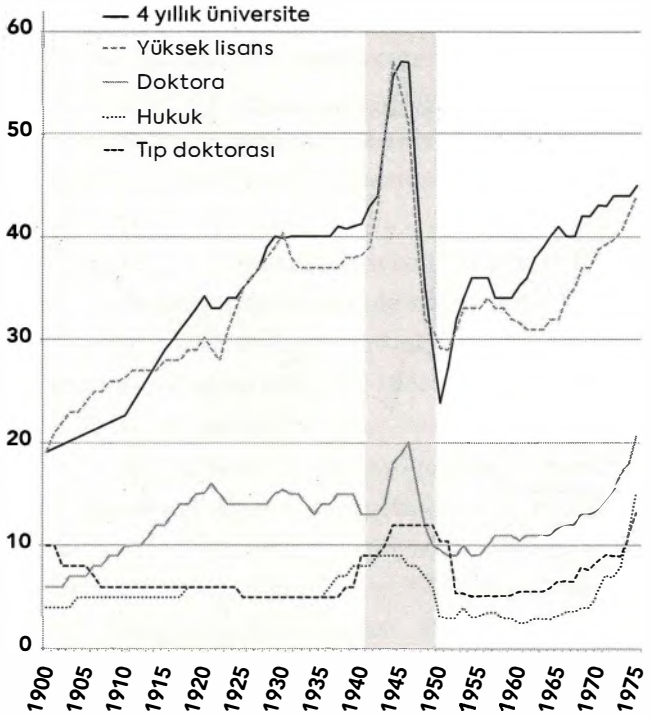

Şekil 2.2: Medeni durumuna ve çocuklarının yaşlarına göre, çalışan ABD'li kadınların yüzdesi, 1925-1980

Kaynak: Çalışma İstatistikleri Bürosu

Notlar: Yüzdeler, her bir grup içindeki iş gücüne katılım oranıdır. Daha önceki yıllarda, çocuklu kadınlara ilişkin istatistikler, sadece medeni durum değişkenine göre tutulmuştur; evli kadınlar çocuklu kadınlar arasında en büyük medeni durum grubu olduğu için gösterilmiştir.

Ancak 1950'li ve 1960'lı yıllarda kadınların iş gücüne artan katılımı, çıplak bir gerçeği gizliyordu. Kadınların eğitimde elde ettiği yüksek derecelerin yüzdesini gösteren Şekil 2.3'e bir göz atın.

Şekil 2.3: Kadınların eğitimde elde ettiği yüksek derecelerin yüzdesi, ABD, 1900-1975

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti ve İstatistiksel Özet, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Gölgeli alan II. Dünya Savaşı yıllarını ve GI Bill ile üniversiteye giden askerlerin en yoğun olduğu yılları gösteriyor. Verilen tüm derecelere kıyasla kadınlara verilen derecelerin oranını yansıtıyor, toplam derece sayısını değil.

Üniversite çağındaki erkeklerin savaşta olduğu II. Dünya Savaşı yıllarında (1941-1945) diploma alan kadınların oranında büyük bir artış var; ardından, çoğunlukla erkek savaş gazilerinin üniversiteye gitmek için GI Bill'den[10] yararlanmasıyla, dört yıl sonra (1946-1950) büyük bir düşüş görülüyor. Bu yıllar (gri gölgeli alan)

[10] ABD'de GI Yasası ile II. Dünya Savaşı'ndan dönen asker ve görevlilere özellikle yarım kalan eğitimlerini tamamlayabilmeleri için destekler sağlanmıştır. (Ç.N.)

olağan dışıdır, onun için onları bir kenara bırakalım. Bunun yerine, gölgeli alandan hemen öncesindeki ve sonrasındaki yıllara bakın, şaşırtıcı bir şey göreceksiniz: Kadınlar 1930'larda, 1950'lere ve hatta 1960'ların ilk yıllarına göre daha yüksek oranda üniversite diploması alıyorlardı. 1941 yılında, ABD savaşa girmeden hemen önce, dört yıllık üniversite diplomalarının %43'ü kadınlara aitti. Ancak 1952'de, GI Bill'den yararlanan neredeyse tüm erkekler diplomalarını aldıktan sonra, kadınlar üniversite diplomalarının sadece %32'si'ne sahipti. Bu oran, 1970 yılına kadar -ki bu yılda üniversite mezunlarının çoğu Bebek Patlaması Nesli'ydi, Sessiz değil- bir daha %43'e ulaşamayacaktı.

Üniversite diploması sahipliğindeki düşüşün bir kısmı, üniversiteye girdikten sonra evlenmek için eğitimini yarıda bırakan kadınlardan kaynaklanmaktadır ki bu, o dönemde sıklıkla rastlanan bir durumdur. Örneğin, 1925 yılında doğan Barbara Bush, müstakbel başkan George H. W. Bush ile evlenmek için 1945'te Smith Kolejini bıraktı ve ertesi yıl ilk çocuğu -müstakbel başkan George W. Bush- doğdu. Bazı genç kadınlar ve aileleri, kadınların üniversiteye bir kariyere hazırlanmak için değil, "ev hanımlığı" diploması almak için gitmeleri gerektiğine inanıyordu. Bu tutum geç dönem Sessizler için bile yaygındı: Lisedeki rehber öğretmeni, annemin ailesine, üniversiteye giderse evlenmek için varlıklı bir erkekle tanışma ihtimalinin daha yüksek olacağı tavsiyesinde bulunmuş. (Evet, biriyle tanıştı -babamla- ama gülünç bir şekilde rehber öğretmenin beklentisi tersine çıktı: Annem ve babam ortaokul öğretmeni oldular; yani alınyazılarında zenginlik yok.)

Savaş sonrası yıllarda kadınlar için görülen düşüş eğilimi doktora ve hukuk dereceleri için de geçerlidir; 1930'larda diploma alan kadınların oranı 1950'lere göre daha yüksekti (bkz. Şekil 2.3). Kadınlara verilen tıp diplomalarının yüzdesi 1930'lu ve 1950'li yıllarda hemen hemen aynıydı, bunun sebebi muhtemelen tıp okullarının gayriresmî fakat sistematik ayrımcılık

içeren bir programla, ne kadar nitelikli kadın başvuru yaparsa yapsın giriş sınıflarını %5 kadınla sınırlamasıydı (Kadın Eşitlik İttifakı, sonunda 1970'lerde ABD'deki tıp okullarına cinsiyet ayrımcılığı sebebiyle dava açtı). Hukuktaki sınırlamalar daha fazlaydı: 1950'lerde ve 1960'ların başında mezun olan avukatların sadece %3'ü kadındı ve birçoğu iş bulmakta zorlanıyordu. Hukuk fakültesini derslerinden en başarılı notları alarak bitirmelerine rağmen, Sandra Day O'Connor (d. 1930) ve Ruth Bader Ginsburg (d. 1933) -ki ileride Yüksek Mahkeme yargıcı olacaklardı- 1950'lerde mezun olduklarında iş bulmakta zorlandılar. Bir hukuk firması, Stanford Hukuk Fakültesinde sınıf üçüncüsü olan O'Connor'a sekreterlik teklifinde bulundu.

Sonuçta, Sessizlerin genç yetişkinlik döneminde, kadınlar sıklıkla çalışıyorlardı; ancak nadiren maaşı yüksek veya prestijli mesleklerde idiler. 1956 yılında, *Look* dergisindeki bir yazı, o dönemde kadınlara yönelik yaygın olan bakışı açısını özet bir şekilde ortaya koyuyordu: "O oldukça gelişigüzel çalışıyor ...yüksek bir kariyer çizgisi izlemekten çok, çeyiz sandığını doldurmak veya yeni bir dondurucu almak için. En üst iş basamaklarını zarif bir şekilde erkeklere bırakıyor." Bu taviz her zaman zarif olmasa da 1960'lara kadar sıklıkla gerçekleşiyordu. Yazar Erica Jong (d. 1942) Sessizleri "şamar oğlanı kuşağı" olarak isimlendiriyordu. "(Evde oturan) annelerimiz ile (çalışıp başarıya ulaşmayı doğal sayan) bizden sonraki kuşak arasında sıkışıp kalan bizler, kadınlar tarihinin tüm dönüşümlerini acı çekerek kafalarımızın içinde yaşadık." diye yazdı 1994'te. "Ne yaparsak yapalım, yanlışmış gibi geldi bize. Ve her ne yaptıysak şiddetle eleştirildik."

1944 yılında New Jersey'de doğan Linda, onlarca yıl hemşire olarak çalışmıştı. Penis büyütücü bir pompa geliştirmeye çalışan ve Linda'nın bunu kocasının üzerinde denemesi için ısrar eden bir üroloğun yanında da iş yapması da dâhil, mesleğini icra ederken şahit olduğu olayları anlatarak beni oldukça

eğlendirdi. Linda çalıştığı sıradaki serbestliğini ve yaşadığı deneyimleri sevdiğini söyledi; hem çalışabildiği hem de üçü üvey beş çocuğunu büyütebildiği için mutluydu. Hemşirelik yerine doktor olmayı hiç düşünüp düşünmediğini sorduğumda bana komik bir bakış attı. "Hemşire veya öğretmen olabilirdik; hepsi bu. ... Başka bir seçeneğiniz bulunduğunu düşünmüyorum." dedi. Linda lisedeyken hukukla çok ilgiliydi ama sadece avukat yardımcısı olabileceğini düşünüyordu. "Avukat olmayı hiç aklımdan geçirmedim; 'bu erkek işi' diye düşündüm." dedi.

LGBT: Stonewall Inn.[11] 1962 yılının serin bir Ekim akşamında, Manhattan Center'da düzenlenen Ulusal Çeşitlilik Sanatçıları Egzotik Karnavalı ve Balosu'na katılanlar, dans edip sohbet ederek eğlenceli bir akşam geçireceklerini düşünüyorlardı. Ancak polis etkinliğe baskın düzenledi ve balo elbisesi giyen kırk dört kişiyi tutukladı. Neden mi? Çünkü erkek olarak doğmalarına rağmen kadın gibi giyinmişlerdi. Suçlamalar arasında teşhir ve "maskeli balo düzenleme" de vardı.

1960'larda polisin karşı cinsin kıyafetlerini giyinenleri tutuklaması yaygın bir şeydi. Kadın olarak doğan, erkek gibi giyinen Rusty Brown, 1983'te şöyle demişti: "Pantolon ve gömlek giydiğim için New York'ta el ve ayak parmaklarımdan daha fazla kez tutuklandım."

LGBT bireylerin bir araya geldiği kulüp ve barlar da rutin olarak baskına uğruyordu, müşteriler genel ahlaka aykırı davranışlar ve diğer suçlamalar sebebiyle tutuklanıyordu. Genellikle barlara baskın olacağı haber veriliyordu, böylece müşteriler dağılıyor, bar sahipleri alkolü saklıyordu (çoğunun içki ruhsatı yoktu; çünkü kısmen 1966'ya kadar New York eyaletinde LGBT bireylere alkol satmak yasa dışıydı). Eğer tutuklanırlarsa çoğu polisle birlikte sessizce gidiyordu.

---

11 Stonewall Inn, New York'ta bulunan ve eşcinsel hakları hareketinde önemli bir rol oynamış tarihî bir mekândır. (Ç.N.)

28 Haziran 1969 sabahının erken saatlerinde polis, Stonewall Inn olarak bilinen gey bara baskın düzenledi ve içeridekileri kelepçeleyerek cezaevi araçlarına bindirdi. Ancak bu sefer bir kalabalık toplandı ve bar müdavimleri -çoğu Sessiz Kuşak ve Muhteşem Kuşak üyesiydi- karşı koymaya başladı. Stormé DeLarverie (d. 1920) kalabalığa "Niçin bir şey yapmıyorsunuz?" diye bağırdı. Kendisi bir cezaevi aracına doğru atıldı ve kalabalık, görevlilerle çatışmaya başladı.

Kalabalık, altı gün boyunca orada kaldı ki bu olaylar genellikle Stonewall Ayaklanmaları olarak adlandırılır. DeLarverie bu etiketlemeye karşı çıktı ve daha sonra şunları söyledi: "Bu bir başkaldırıydı, bir isyandı, bu bir sivil itaatsizlikti; kahrolası bir ayaklanma değildi." İkinci gece, 1972'de gey ve trans kaçaklar için bir sığınma evi kuran trans aktivist Marsha P. Johnson (d. 1945) da dâhil olmak üzere başkaları da ayaklanmaya katıldı.

Stonewall genellikle LGBT hakları hareketinin ilk olayı, LGBT bireylerin mücadele vermeye karar verdiği gece olarak kabul görür. Stonewall'dan sonra bireycilik farklılıkları normalleştirdikçe ve insanları oldukları gibi kabul etmeyi teşvik ettikçe değişim kendini yavaş yavaş göstermeye başladı. Ancak bu, zaman aldı; onun için LGBT trendlerinin çoğu, sonraki bölümlerde ele alınmaktadır. Yine de söylemeliyiz ki tarihsel olarak sivil haklar hareketi ve feminist hareket gibi, LGBT eşitlik hareketi de Sessiz Kuşak ile başladı.

İşte bakın, Michael McConnell ve Jack Baker'in ikisi de 1942 doğumlu... McConnell ve Baker 1970 yılında Minneapolis'te evlilik izni için başvurdu; o zamanlar Minnesota'da geçerli olan evlilik hukuku, adayların cinsiyetini açıkça belirtmiyordu. Ancak görevli sekreter dilekçelerini geri çevirdi, onlar da dava açtılar. Jack, adını cinsiyetsiz bir isim olan Pat Lyn olarak değiştirdikten sonra başka bir idari bölgede evlilik izni alabildiler. Beyaz İspanyol paça pantolonlar giyen ve makrome saç bantları takan çift, 1971 yılında evlendi, ancak bölge sekreteri daha sonra evlilik kaydını belgelemeyi reddetti. O

dönemde davalarıyla ilgili gazete haberlerinde Baker'dan, McConnell'in "oda arkadaşı" veya "homoseksüel arkadaşı" diye bahsedilmişti. Ayrıca Minnesota Üniversitesi de McConnell'in iş akdini iptal etmişti. Bununla ilgili dava açtığında, mahkeme ona "sosyal açıdan aykırı olan bu kavramı işverenine zımnen onaylatmaya" teşebbüs etmek kınamasını yöneltti. İlk evlilik davaları (Baker v. Nelson) 1972 yılında yüksek mahkeme tarafından "önemli federal sorun bulunmadığı" gerekçesiyle reddedildi. Nihayet 2019'da yasal olarak tanınan evliliklerinin, ABD'deki en uzun hemcins evliliği olduğu düşünülüyor. Bu öncülere rağmen, 2020'lerde kendini lezbiyen, gey, biseksüel veya trans olarak tanımlayan Sessizlerin sayısı çok azdır; Bebek Patlaması Nesli'nde bu oran %2,6 iken Sessizlerde yalnızca %0,8'dir. Bununla birlikte, Sessizlerden az sayıda kişi, hemcinsiyle cinsel deneyim yaşamıştır: Genel Sosyal Araştırma'nın 1989'dan bu yana toplanan verilerine göre, Sessiz erkeklerin %5,5'i 18 yaşından sonra en az bir hemcinsiyle birlikte olduğunu söylerken, bu oran Sessiz kadınlarda %2,3 seviyesinde. Bu, her 13 Sessiz'den 1'inin homoseksüel deneyimler yaşadığı anlamına geliyor.

Birçok LGBT Sessiz, sonra gelen kuşaklara göre, daha geç açılmıştır. Bir çalışma, 1960'tan önce doğan geyve biseksüel erkeklerin cinsel yönelimlerini birine açıklamadan önce ortalama 22 yaşında olduklarını ortaya koydu; ancak 1990'ların başında doğanlar (geç dönem Milenyumlular) bunu 16 yaşına kadar bir başkasına anlatmıştır. Toplumsal tanınırlığı olanlar için açılma genellikle daha da geç gerçekleşmiştir. Şarkıcı Barry Manilow (d. 1943) 1964 yılında 21 yaşındayken Susan Deixler ile evlendi. Evlilikleri sadece iki yıl sürdü ve Manilow, 1970'lerde ünlü olduktan sonra *People* dergisine "Hayatımı kimseyle paylaşmak istemiyorum." dedi. Hâlbuki uzun süredir menajeri olan Garry Kief ile onlarca yıl devam eden bir ilişkisi vardı. 2014 yılında evlendiler. Manilow, hayranlarını düşündüğü için özel hayatı hakkında konuşmaktan kaçındığını söyledi. "Gey olduğumu bilirlerse onları hayal kırıklığına uğrataca-

ğımı düşündüm. Bu yüzden hiçbir şey yapmadım." dedi. Sonunda açıldığında tepkiler karşısında hoş bir şaşkınlık yaşadı. "Garry ve benim birlikte olduğumuzu öğrendiklerinde çok mutlu oldular. Tepkiler o kadar güzeldi ki... Yabancılar 'Senin için harika!' diyordu. Bunun için çok minnettarım."

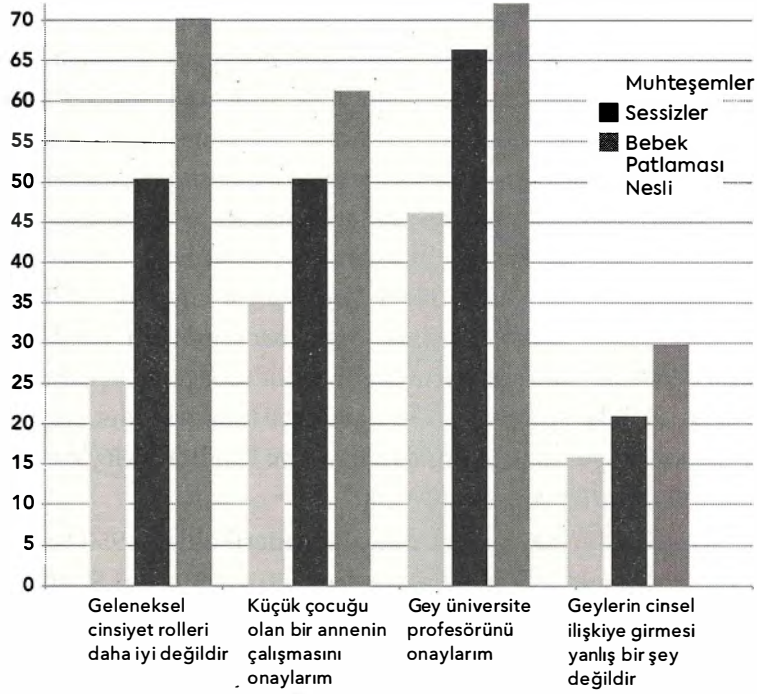
O kadar da Sessiz olmayan tutumlar. Gördüğümüz gibi Sessiz aktivistler 20. yüzyılda sivil haklar hareketi, feminist hareket ve gey hakları hareketinin ön saflarında yer aldılar. Ancak aktivistler, doğaları gereği, kendi kuşaklarının uçlarında yer alıyor. Peki sıradan Sessizler, kadınlar ve LGB bireyler için yaşanan muazzam değişimler hakkında ne düşünüyor? Ve değişimler gerçekten bu kadar büyük müydü?

Evet, öyleydiler. 1972-2021 yılları arasındaki tüm araştırma verileri bir araya getirildiğinde Sessizlerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin kesinlikle daha iyi olmadığına inanma ihtimalinin Muhteşem Kuşak (1901-1924) üyelerine göre iki kat daha fazla olduğu görülüyor; sadece bir kuşakta yaşanan büyük bir değişim (bkz. Şekil 2.4).

İki kuşak içinde bakış açıları değişti; Muhteşemler'in çoğu geleneksel cinsiyet rollerini desteklerken, Bebek Patlaması Neslii'nin çoğu buna karşı çıkıyor, Sessizlerin görüşleri ise Bebek Patlaması Nesli'nkine daha yakın. Sessizler ayrıca küçük çocuklu kadınların maaşlı bir işte çalışması konusunda Muhteşemler'e göre daha olumlu bir tutum içinde: Sessizlerin yarısı "bir annenin çalışmasının okul öncesi bir çocuk için zararlı olduğu" görüşüne katılmıyor, bu bakış açısı Muhteşemler'in yalnızca 1/3'ü tarafından kabul görüyor.

Sessizlerin çoğunluğu, gey bir erkeğin bir kolej veya üniversitede ders verme hakkını destekliyor ve tutumları yine Bebek Patlaması Nesli'ne Muhteşemler'den daha yakın. Bununla birlikte, yetişkinler arasında homoseksüel seksin yanlış olup olmadığı konusunda Sessizlerin görüşleri bu sefer Muhteşemler'e daha

yakındır. Genel olarak Sessizler, 20. yüzyılda toplumsal cinsiyet ve gey haklarına ilişkin tutumlarda yaşanan devrimin orta noktasını tutuyor; nüfusun büyük bir kısmı daha aktivist üyelerinin yarattığı değişimi yansıtıyor olsa da onları takip eden Bebek Patlaması Nesli kadar ilerici değildiler.

Şekil 2.4: Kuşak değişkenine göre, toplumsal cinsiyet rolleri ve gey hakları konusunda belirli görüşlere sahip ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: 1972-2021 verileri. Yıl kontrol altına alındı. Şekil, "Erkeğin ev dışında başarılı olması ve kadının evve aileyle ilgilenmesi herkes için çok daha iyidir." ve "Annesi çalışan bir okul öncesi çocuğun zarar görmesi muhtemeldir." görüşüne katılmayanları, "homoseksüel olduğunu kabul eden bir erkeğin" "bir kolej veya üniversitede ders vermesine" "izin verilmesi" gerektiğini kabul edenleri ve "Sizce aynı cinsiyetten iki yetişkin arasındaki cinsel ilişki ...yanlış mıdır, değil midir?" sorusuna "hiç yanlış değildir" cevabını verenleri gösteriyor. Yılın kontrol altına alınması dönemsel etkiyi ortadan kaldırır, kuşakve yaşın etkilerini açığa çıkarır.

Genç Yaşta Evlenmekten Korkmayın

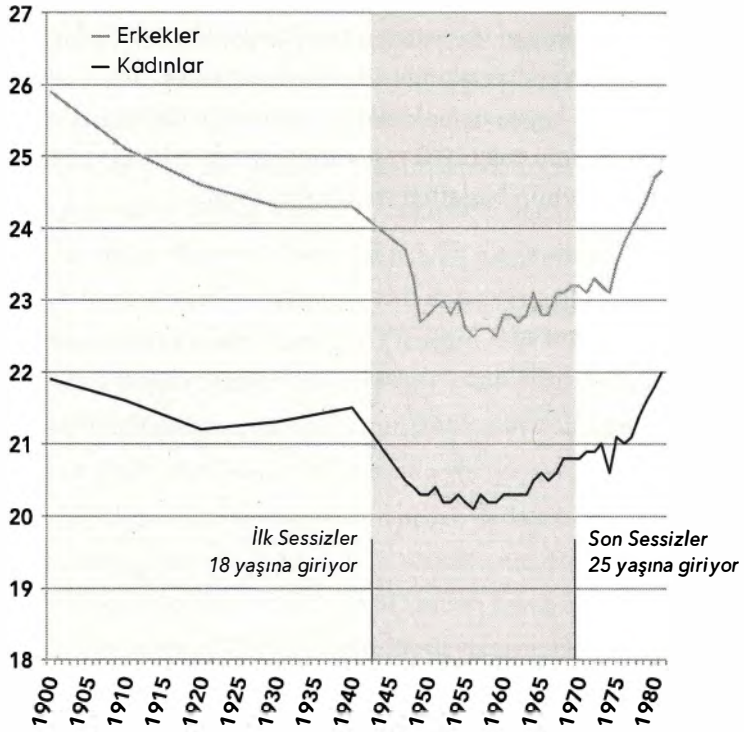
Özellik: Erken Evlilikler ve Çok Sayıda Çocuk

Betty Friedan (d. 1921) *The Feminine Mystique* (*Kadınlığın Gizemi* - 1963) adlı kitabında, 1950'lerde yayımlanan kadın dergilerinin manşetlerinden örneklere yer vermiştir: "Gençken Bebek Sahibi Olun", "Kızınızı Eş Olması İçin Eğitiyor musunuz?", "Genç Yaşta Evlenmekten Korkmayın" ve "Bir Evin İdaresi". Geçmiş yılların eve bağlı aile hayatına aşina Bebek Patlaması Nesli sonrası kuşaklar için şaşırtıcı olmayan bir derleme. Ancak bir değişiklik vardı: 1930'ların, yani yirmi yıl öncesinin kadın dergileri, evlenmeden önce başka ilgi alanlarını araştıran bağımsız genç kadınlara yer veriyordu. "Seni bir duvarın arkasındaki bahçeye koymak istemiyorum." diyordu genç bir adam genç bir kadına, 1939 tarihli bir dergi öyküsünde. "Benimle el ele yürümeni istiyorum; birlikte istediğimiz her şeyi başarabiliriz." Sonra her şey değişti. Friedan'a göre 1930'ların ve 1940'ların "yeni kadın"ı "özgürce uçuyordu" ancak 1940'ların sonunda "uçuşun ortasında tereddüt ediyor, tüm o mavi güneş ışığı altında titriyor ve kendini aceleyle evin güvenli duvarları arasına atıyordu."

Friedan bir şeyin farkındaydı: Amerikalılar 1950'lerde 1930'lara kıyasla daha genç yaşta evlendiler; sonuç olarak Sessizler 20. yüzyılda doğan diğer tüm kuşaklara göre daha erken dünyaevine girdiler. Her kuşağın bir öncekinden daha geç evlendiğini görmeye alışkın olan Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular için ortalama evlilik yaşının düştüğünü gösteren grafik (bkz. Şekil 2.5) şaşırtıcı sonuçlar ortaya koyuyor. 1956'da ilk evliliğini yapanların medyan yaşı 20,1; bu tüm zamanların en düşük seviyesi. Şunu iyice anlamalıyız: 1950'lerde ilk defa gelin olanların neredeyse yarısı 13-19 yaş arası gençlerdi.

Yazar Benita Eisler, Sessiz çağdaşlarının "kaçınılmaz bir silsile" izlediğini tespit etmiştir: Birliktelik, sözlenme, nişanlanma ve (sonra) evlenme. Çoğu eşleriyle üniversitede tanıştı ve mezun

olduktan hemen sonra evlendi. Benita Eisler, Sessizlerin çoğunluk bunu yaptığı için evlendiğini ve eğer evlenmezlerse geride kalanın yalnızca kendilerinin olacağını düşünerek panik yaşadığını keşfetti. Eisler, üniversite ikinci sınıftayken başkalarıyla flörtleşmeyi bırakıp erkek arkadaşı Don ile birlikte olmaya karar veren Carol ile görüşmesinde onun şu sözleri söylediğini aktarıyor: "Birden Don'a dönsem iyi olur diye düşündüm. Çünkü aksi takdirde

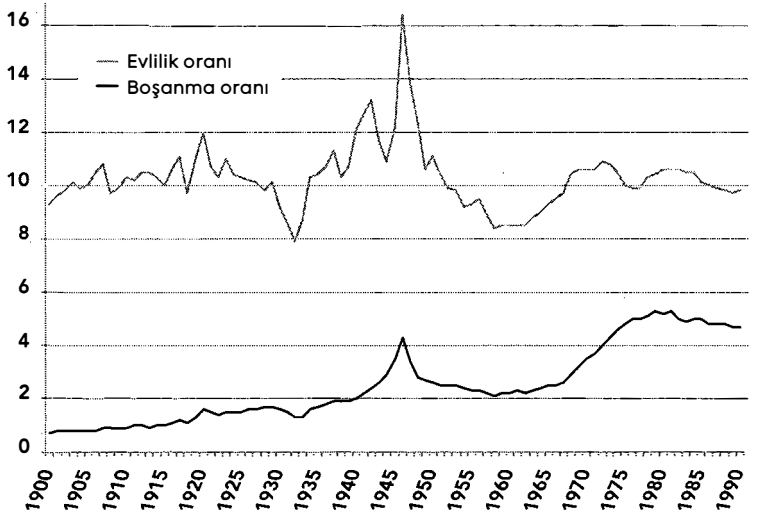
Şekil 2.5: Cinsiyete göre medyan ilk evlilik yaşı, ABD, 1900-1980

Kaynak: Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi

Notlar: Medyan yaş, evlenenlerin yarısının bu yaştan daha genç, yarısının ise daha ileri yaşta olduğu anlamına geliyor. Daha önceki yıllarda, istatistikler yalnızca her on yılda bir için mevcuttur. Yıllık veriler 1947 yılından itibaren mevcuttur.

evlenmezdim....Don kardeşlik rozetini[12] alır almaz sözlendik. Son sınıftan önceki yaz, nişanımızı duyurduk ve mezun olduktan üç hafta sonra evlendik; herkesinkiyle tamamen aynı program." Sessizler için herkesin yaptığını yapmak önemliydi ve herkes genç yaşta evleniyordu. Daha kolektivist olan 1950'lerde yetişen Sessizler, sonraki kuşakların anlamakta zorluk çektiği bir şekilde uyumun baskısını hissetti.

Genç yaşta evlenme furyası, 1960'lı yıllara kadar devam etmiş, kadınlar için medyan ilk evlilik yaşı 1973'e kadar 21'e, 1981'e kadar da 22'ye ulaşmamıştır. Bu yüzden 1960'lardaki Bebek Patlaması Nesli'nin "özgür aşk" ve günübirlik seks amaçlı ilişki deneyimleri bir norm değil, hayatı uç noktalarda yaşamaktı: İlk dalga Bebek Patlaması Nesli'nin çoğu 20'li yaşlarının başında evlendi ve Sessiz büyük kardeşlerinin başlattığı trendi sürdürdü.

Şekil 2.6: Evlenme ve boşanma oranları, ABD, 1900-1990

Kaynak: Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi

Notlar: Evlenme ve boşanma için yansıtılan değerler 1000 kişilik nüfus başınadır.

[12] Kardeşlik rozetinin verilmesi karşı tarafa duyulan sevgiyi ve sadakati, birlikteliği ve ileride nişanlanılacağını sembolize eder. (Ç.N.)

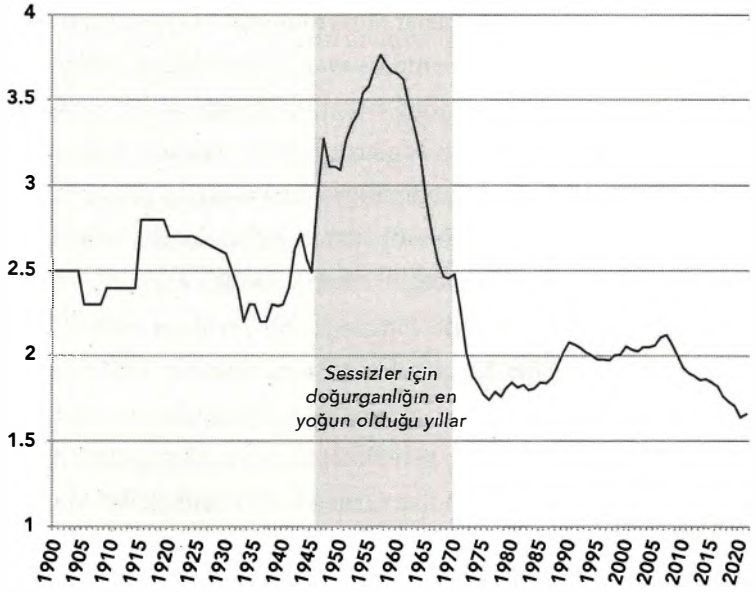
Sessizler sadece genç yaşta evlenmekle kalmadı, aynı zamanda daha fazla evlendi: Evlilik oranı, 1940'larda ve 1950'lerde, hemen önceki ve sonraki on yıllara göre daha yüksek (bkz. Şekil 2.6).

Bu dönem sadece evlilik yanlısı değil, aynı zamanda bebek sahibi olma yanlısıydı; Sessizler buna muhteşem bir şekilde uyum gösterdiler. Popüler imgelemde, savaş sonrası bebek patlaması, savaştan dönen ve "hoş geldin" bebekleri yapan askerlerden kaynaklanıyordu ve 1940'ların sonlarına ait bir olguydu. Uzmanlar 1950'den sonra doğurganlık oranının kadın başına 2,5 çocuğa kadar, yani Büyük Buhran'ın darbesini vurmasından önceki 1920'lerde görülen seviyeye geri döneceğini düşünüyordu.

Ancak olan bu değildi: Doğurganlık artmaya devam etti. 1957'de kadın başına 3,8 çocukla zirveye ulaştı ve 1968'e kadar 2,5'in altına düşmedi (bkz. Şekil 2.7). Çoğunlukla iki çocuklu ailelerden gelen Sessizler, genellikle üç veya dört -yahut daha fazla- çocuklu aileler kurdular. Örneğin eski Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin (d. 1940) 1964-1970 yılları arasında beş çocuğu dünyaya geldi. Doğurganlık oranı nihayetinde düştü, ancak 1960'ların büyük bölümünde yüksek seviyelerde kaldı.

Hiç kimse bebek patlamasının neden herkesin düşündüğünden çok daha uzun sürdüğünü tam olarak anlayamadı. Bunun bir sebebi katıksız iyimserliktir: ABD savaşı kazanmıştı ve ekonomi dönem boyunca hızlı bir şekilde ilerleyiş gösteriyordu. Bir başka cevap da şu: Teknoloji. Özellikle savaş sonrası dönemde, iş gücü tasarrufu sağlayan cihazların yaygınlaşması, çocuk sahibi olmanın ve ev geçindirmenin yükünü biraz olsun azalttı. Buzdolapları, çamaşır makineleri, elektrikli sobalar, bulaşık makineleri ve 20. yüzyılın başlarında nadir bulunan diğer ev aletlerinin kullanımı, savaştan sonra ve 1950'ler boyunca daha fazla yaygınlaştı. Dönemin başkan yardımcısı Richard Nixon, 1959 yılında Sovyet

başbakanı Nikita Kruşçev ile yaptığı "mutfak tartışmasında"[13] Amerikan ekonomisinin temel hedeflerinden birinin "ev kadınlarımızın hayatını kolaylaştırmak" olduğunu belirtmiştir.

Şekil 2.7: Toplam doğurganlık (kadın başına tahminî çocuk sayısı), ABD, 1900-2021

Kaynak: Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi
Notlar: Toplam doğurganlık, o yıldaki doğurganlık örüntülerinin devam etmesi durumunda bir kadının ömrü boyunca sahip olacağı öngörülen çocuk sayısıdır. Veriler 1930 yılından önce beş yıllık zaman dilimleri ve sonrasında her yıl için mevcuttur. Sessizler için çocuk doğurma oranlarının en yüksek olduğu dönem 20-25 yaşları arasıdır; ilk Sessizler 1945'te 20 ve son Sessizler ise 1970'te 25 yaşına girdi.

[13] 1959 Mutfak Tartışması, Sovyetler Birliği'nin Başbakanı Nikita Kruşçev ve ABD Başkanı Richard Nixon arasında gerçekleşen ünlü bir tartışmadır. Tartışma, Moskova'da düzenlenen Amerikan Ulusal Sergisi sırasında gerçekleşmiştir. Kruşçev ve Nixon, Amerikan ve Sovyet mutfaklarını karşılaştırarak kapitalizm ile komünizm arasındaki yaşam standartları konusunda tartışmıştır. (Ç.N.)

Bu hayatı kolaylaştırıcı şeylere rağmen, Bebek Patlaması Nesli'ni yetiştiren Sessiz Kuşak kadınların işi hiç de kolay değildi. Üç ila altı çocuğu olan birçok Sessiz kadından, ev dışında çalışsın veya çalışmasın, tüm ev işlerini yapmaları ve çocuk bakımını üstlenmeleri bekleniyordu. Benita Eisler, Sessiz Kuşak'tan orta sınıf on altı kişi ile yaptığı ayrıntılı görüşmelerde, 1950'li ve 1960'lı yılların ahlak anlayışında, çocuk yetiştirme söz konusu olduğunda, sadece birkaç on yıl önce ailelerde yaygın olan kuşaklar arası dayanışma ve ücretli yardım beklentisi olmaksızın "kendin yap" anlayışına değer verildiğini tespit etmiştir. Belki de bu daha sonraki yılların artan bireyciliğinin habercisiydi; ancak Sessizlerin dokunuşunu taşıyan çekirdek aile bireyciliği... "Orta sınıftan profesyonellerin eşleri olan, üniversite eğitimi almış yüz binlerce kadın, çocuk bakımının en önemsiz görevlerini bile ücretli yardımla paylaşmayı daha önce hiç reddetmemişti." diye yazıyor Eisler. Dört çocuk yetiştiren Diane ile röportajından: "Bunu çocuklarla birlikte, kendim yapmam gerektiğini hissettim.... Annem ne zaman kızımı alacağını ifade etse, hatta 'Bir haftalığına hepsini ben alayım.' dese 'Hayır, bunu kendim halletmeliyim.' diyordum." Bu durum, kadınların işlerine geri dönebilmeleri veya çocuklar gittikten sonra onlarca yıl sürecek çiftlik hayatını dört gözle bekleyebilmeleri için, "elini çabuk tutmak" amacıyla birbirine yakın zamanlarda -Eisler on üç ayın yaygın olduğunu tespit etmiştir- çocuk sahibi olmayı teşvik eden dönemin doğurganlık kalıplarıyla daha da kötüleşti.

Bu gerilim bazen çiftleri kırılma noktasının ötesinde strese sokuyordu. 1930'dan önce evli Amerikalılar genellikle evliliklerini sürdürüyorlardı; boşanma oranı evlilik oranının yalnızca %10'u kadardı. Bu durum 1930'lu yıllardaki Büyük Buhran sırasında değişmeye ve boşanmalar yavaş yavaş artmaya başladı (Ani yükseliş 1946'da, savaş zamanı aceleye getirilen evliliklerinin sona ermesiyle gerçekleşmiştir.). Boşanma oranları daha sonra 1960'lar ve 1970'ler boyunca hızla artmış ve 1981'den sonra da düşmüştür

(bkz. Şekil 2.6). Boşananların çoğu 25-49 yaşları arasında olduğu için, boşanma eğilimini Sessizlerin başlattığını ve Bebek Patlaması Nesli'nin devam ettirdiğini söylemek yanlış olmaz.

Boşanmalar niçin bu kadar yaygınlaştı? 1960'larda ve 1970'lerde boşanmalar hızla artarken pek çok kişi bireycilikteki yükselişle bağlantılı sosyal değişimlere işaret etti: Kişisel tercihlere daha fazla odaklanma, kadınlar için daha fazla eşitlik, aileye verilen önemde azalma. Teknoloji de bunda rol oynadı; iş gücü tasarrufu sağlayan cihazlar babanın boşandıktan sonra evinde yaşamını sürdürmesini kolaylaştırdı. Ancak başka bir sebep daha vardı: Erken yaşta evlilik. Yirmi beş yaşından önce evlenenlerin boşanma ihtimali, daha sonra evlenenlere göre daha yüksektir. Sessizlerin kendilerinden önceki kuşaklara göre daha genç evlenmeleri sebebiyle boşanma olasılıkları da daha fazlaydı.

Elbette boşanan pek çok kişi yeniden evleniyor; bu durum Sessizler için de geçerliydi. 1960'lı ve 1970'li yıllarda, boşanan 10 erkekten 6'sı, 10 kadından da 5'i, beş yıl içinde yeniden evlendi. Birçok ünlü Sessiz, oyunculukları, komedyenlikleri veya gazetecilik yetenekleri kadar çok sayıdaki evlilikleriyle de tanınıyordu: Elizabeth Taylor (d. 1932) sekiz defa evlendi; Johnny Carson (d. 1925) dört defa ve Larry King (d. 1933) de sekiz defa. Sessizler boşanarak normları çiğnediler; ancak daha sonra tekrar evlenerek geleneksel bakış açılarına sadık kaldılar. Larry King bir keresinde birçok kez evlendiğini çünkü "birlikte yaşamadığınız, evlendiğiniz" bir kuşaktan geldiğini söylemişti.

Genel olarak, Sessiz Kuşak, 20. yüzyılın en çok evlenen kuşağı olmuştur. 1970 yılında, 55-64 yaş grubundakiler Muhteşem Kuşak üyesiyken yaklaşık %7'si hiç evlenmemişti. Ancak 1990 yılında 55-64 yaş grubu tamamen Sessizlerden oluştuğunda, hiç evlenmemiş olanların oranı yaklaşık %5'ti; bu da bir önceki kuşağa göre evlenmemiş olanların sayısında yaklaşık %30'luk bir düşüş anlamına geliyordu.

75+ yaş grubundaki yaşça büyük Sessiz vatandaşların boşanma durumlarına bakalım: 2020'de, Muhteşem Kuşak'ın bu yaş grubuna hâkim olduğu 2000'li yıllardan iki kat daha fazla Sessiz (%11) boşandı. Yine de 2020'lerde evli olan Sessizlerin sayısı, önceki yıllardaki yaşça büyüklere göre daha fazla; bunun temel sebebi ise daha azının dul olması. 2000 yılında 75 yaş ve üstü ortalama bir kadın dulken, bu durum 2020'de geçerli değildir. Bu elbette teknolojiden kaynaklanıyor: Daha iyi sağlık hizmetleri ve tıbbi bakım, insanların daha uzun yaşaması anlamına geliyor. Sonuç olarak, bugün 1990 yılına kıyasla 75 yaş ve üzeri kadınların daha azı yalnız yaşıyor.

Sessizlerin genç yetişkinlik dönemlerindeki erken evlilikleri ve bebek patlaması, isimleri gibi sessiz ve yıkıcı olmayan konformist bir kuşak olarak görülmelerinin bir sebebi olabilir. Yine de Sessizler sivil haklar hareketi, feminist hareket ve erken dönem LGBT hakları hareketlerine de öncülük etmiştir. Hangi karakterizasyon doğrudur? İkisi de. Sessiz Kuşak, ocak ayına da adını veren, hem geçmişe hem de geleceğe bakan iki yüzlü Roma tanrısı Janus gibidir. Genç yetişkinliklerini Amerikan tarihinin daha kolektivist, aile odaklı bir döneminde yaşadılar, ancak aynı zamanda daha bireyci, eşitlik odaklı bir ülkenin doğmasına da önayak oldular.

Rock 'n' Roll Lisesi

Özellik: Daha Eğitimli

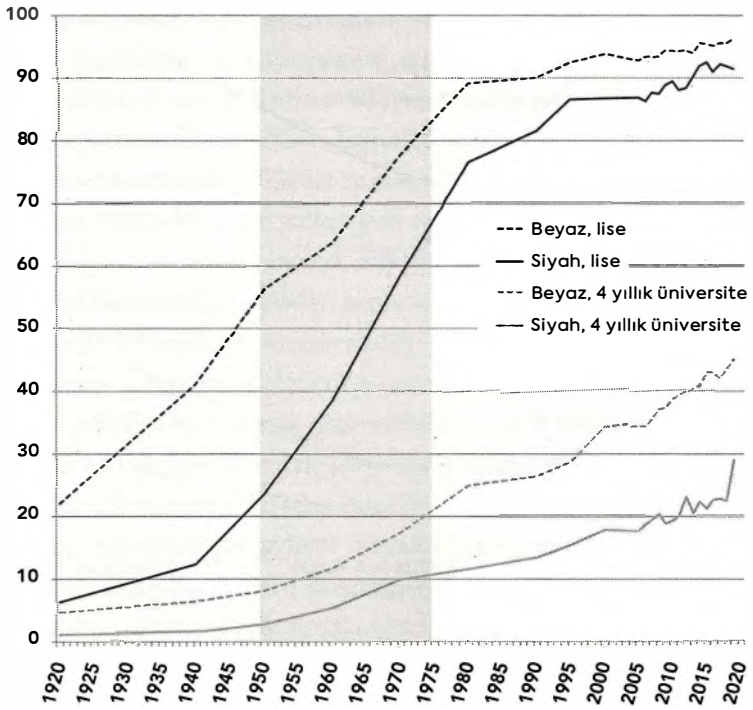
ABD'de yaşayan 16 yaşındaki bir genci düşünün. Ekim ayında hafta içi bir gün sabah saat 10'da acaba ne yapıyor olurdu?

Bugün çoğu 13-19 yaş arası genç için bu soruya cevap vermek oldukça kolay: Okulda olurdu. Ancak 20. yüzyılın ilk yarısında bu sorunun cevabı o kadar kesin değildi. 16 yaşındaki bir çocuğun liseye gitme ihtimali, çalışma ihtimalinden daha düşüktü.

Günümüzdeki 13-19 yaş arası genç yaşantısının hâlihazırdaki versiyonu -okul, arkadaşlar, ödevler, partiler- nispeten yeni bir kültürel yaratımdır; Sessiz Kuşak, üyeleri bunu önemli sayıda mensubuyla deneyimleyen ilk kuşaktır. 1940 yılında, Muhteşemler genç yetişkinlik dönemini yaşarken, 25-29 yaşları arasındaki ortalama bir gencin lise diploması yoktu; çünkü Muhteşemler gençken çoğu 13-19 yaş arası genç, liseden mezun olmuyordu. 1911'de doğan büyükannem bunlardan biriydi: Yemek pişirmek, temizlik yapmak ve ailesinin çiftliğindeki tavuklara bakmak için 14 yaşında okulu bırakmıştı. Bu kuşağın üyeleri fabrikalarda çalıştı, gazete sattı, hizmetçilik yaptı veya o dönemde 13-19 yaş arası gençler tarafından rutin olarak yapılan işlerden herhangi birine girdi; sadece ayrıcalıklı bir azınlık liseye gitti. Bu durum özellikle siyah Amerikalılar için geçerliydi; 1940 gibi geç bir tarihte 25-29 yaş arası her 8 siyahtan sadece 1'i lise mezunuydu.

Bu durum Sessiz Kuşak'la birlikte değişmeye başladı. Sessizler bayrağı devraldığında ve daha sonra 20'lerin sonları yaş grubuna hâkim olduğu 1950 ve 1974 yılları arasında lise mezunu olanların sayısı hızla arttı (bkz. Şekil 2.8). Dolayısıyla, Sessiz Kuşak kendilerinden öncekilere göre daha genç yaşta evlenmiş olsa da -ki bu daha hızlı bir gelişimin işaretidir eğitimlerinde yavaş yaşam stratejisinden yana olmuş, okul yaşamlarını uzatmış ve böylece yetişkinliği ertelemişlerdir.

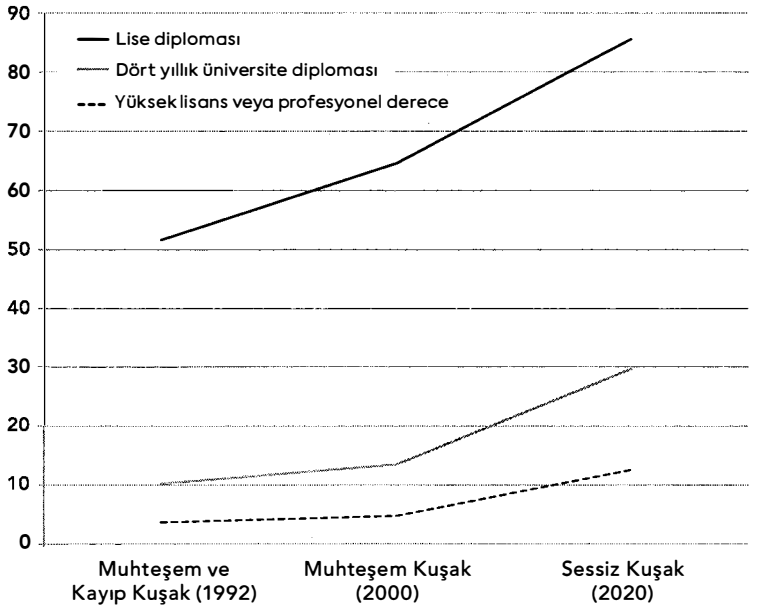
1960 yılına gelindiğinde, 25-29 yaş arası beyazların %64'ü, siyahların ise %40'ı en az lise diplomasına sahipti ve üniversite diplomasına sahip olanların sayısı da artmaya başlamıştı. Grafik aynı zamanda Amerika'daki ırkla ilgili ikiz gerçekleri de gösteriyor: İlerleme var ama yeterli değil. Ayrımcılığın yaşandığı dönemlerde, lise diploması sahibi olma konusunda var olan ırka dayalı büyük fark, 1960'larda daralmaya başlayıp 2020'lerde yalnızca birkaç puanlık bir düzeye kadar geriledi. Ancak söz konusu üniversite diplomaları olunca buradaki ırka dayalı fark hâlâ dikkate değer.

Şekil 2.8: ABD'de lise veya dört yıllık üniversite mezunu 25-29 yaş arası gençlerin ırklara göre yüzdesi, 1920-2020

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti ve İstatistiksel Özet, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sessizler 1950-1974 yılları arasında bu yaş grubundaydı (gölgeli alan). İstatistikler 1990 yılına kadar her on yıllık zaman dilimi, 1990-2005 yılları arasında her beş yıllık zaman dilimi ve 2005 yılından sonra ise her yıl için mevcuttur. 25-29 yaş grubu, genç yetişkinlerin eğitim düzeylerini değerlendirmek için en iyi gruptur çünkü bu yaş grubuna yakın en genç yaş grubu olan 18-24 yaş grubundakilerin bir kısmı hâlâ liseye, birçoğu da üniversiteye devam etmektedir.

Şu göze çarpmaktadır ki şimdi 70'li yaşların sonlarında ve daha yaşlı olan hayattaki Sessizler, kendilerinden önceki kuşaklara göre önemli ölçüde daha eğitimlidirler. Sessizlerin %86'sı en az lise mezunudur; Muhteşemler, hayatlarının bu dönemindeyken söz konusu oran bunun sadece yarısıydı (bkz. Şekil 2.9).

Şekil 2.9: Belirli eğitim seviyelerine sahip 75 yaş ve üzeri Amerikalıların kuşak/yıla göre yüzdesi

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti ve İstatistiksel Özet, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Lise diploması, aynı zamanda dört yıllık üniversite diplomasına veya yüksek lisans/profesyonel dereceye sahip olanları; dört yıllık üniversite diploması aynı zamanda yüksek lisans/profesyonel dereceye sahip olanları kapsar.

Sessizlerin yaklaşık 1/3'ü üniversite diplomasına sahiptir; bu oran Muhteşem Kuşak ve Kayıp Kuşak üyelerinde olanın üç katıdır (Kayıplar 1883-1900 doğumludur.). O zamanlar üniversite diplomasına sahip olmak ekonomik olarak şimdikine göre daha kolaydı: 1950'lerde ve 1960'larda, düşük üniversite ücretleri sayesinde, üniversite eğitimini çalışarak tamamlamak mümkündü. Sessizler, şimdi inanması zor olan eğitim politikalarından yararlanan son kuşaktı: Örneğin, 1960'ların sonlarına kadar eyalet sakinleri Kaliforniya Üniversitesi için harç ödemezdi.

Sessiz Kuşak'ın yükselen eğitim seviyesi, en büyük kaplumbağanın-teknoloji- ve onun kızının -daha yavaş bir yaşam döngüsü- ürünüdür. Günümüzde 1950'leri umutsuzca "modası geçmiş" olarak görüyorsak da bu yıllar, teknoloji aşısı yapılmış bir modernlik duygusuyla doluydu. 1950'ler ve erken 1960'ların gelişim dolu reklamları, tüketicileri eski yolları terk edip yenilikleri -televizyonlar, otomatik çamaşır makineleri, elektrikli ocaklar, olup olabilecek tüm özelliklere sahip arabalar- benimsemeye teşvik ediyordu. Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik -"STEM"[14] olarak bilinmeden çok önce- savaş sonrası dönemin kahramanlarıydı ve giderek daha fazla iş, STEM alanlarında daha yüksek düzeyde beceriler gerektiriyordu. STEM alanlarındaki işler dışında dahi daha fazla teknoloji, üretken bir yetişkin olmadan önce öğrenilmesi gereken daha çok şey olduğu anlamına geliyor. Ekonominin tarımdan uzaklaşıp bilgiye dayalı işlere doğru kaymasıyla daha fazla eğitim gereklilik kazanıyor. Sonuç olarak yetişkinliğe geçiş eskisinden daha uzun sürüyor; artık benim büyükbabamın yaptığı gibi 12 yaşında tüm gün çalışmaya başlayıp ihtiyacınız olan bütün becerileri edinemezsiniz. Artık eğitimi tamamlayıp tam zamanlı olarak çalışmaya başlamak -ki bu yetişkinliğe ulaşmanın bir ölçütüdür- 18 veya 22 yıl yahut daha uzun bir süre gerektiriyor.

Pek de Sessiz Olmayan Siyaset

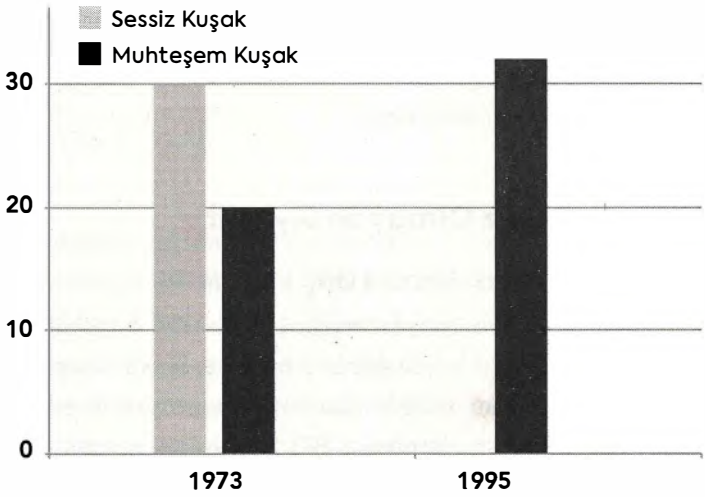
Özellik: İstikrarlı Siyasal Güç ve Liderlik

William Strauss ve Neil Howe'un 1991 tarihli *Kuşaklar* adlı kitaplarında bildirdikleri öngörülerine göre, Sessiz Kuşak, her iki yanındaki daha büyük kuşaklar tarafından siyasi liderlikten uzaklaştırılacaktı. Söz konusu ABD başkanlığı ise çok yakın

14 STEM; bilim (science), teknoloji (technology), mühendislik (engineering) ve matematik (mathematics) olmak üzere dört disiplini bütünleştiren bir öğrenme, uygulama ve geliştirme yaklaşımıdır. (Ç.N.)

zamana kadar haklıydılar: Joe Biden (d. 1942) 78 yaşında göreve gelen ilk Sessiz Kuşak üyesi başkan oldu. Major partiden başkanlığa aday olmuş tüm diğer Sessiz Kuşak üyesi siyasiler (Walter Mondale [d. 1928], Michael Dukakis [d. 1933], John Kerry [d. 1943] ve John McCain [d. 1936]) ya Muhteşem Kuşak ya da Bebek Patlaması Kuşağı rakiplerine karşı seçimleri kaybetti. Strauss ve Howe, Sessizlerin II. Dünya Savaşı kahramanı kuşağın (Muhteşemler) ve kalabalık Bebek Patlaması Kuşağı'nın ezici gücü karşısında mücadele verdiklerini teorize etmiştir.

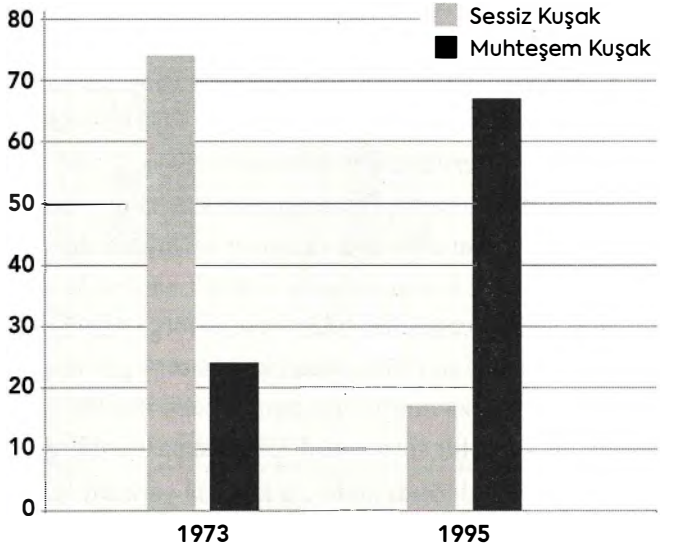
Ancak bu teori diğer siyasi liderlik pozisyonları söz konusu olduğunda baltayı taşa vuruyor. Sessizler kendi dönemlerinde büyük bir siyasi güce sahipti ve hâlâ da öyle: 2021-2023 ABD Kongresi'nde, Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi (d. 1940) de dâhil olmak üzere 11 senatör ve 27 temsilci Sessiz Kuşak'tandı. Bu yıllarda tüm Sessizlerin emeklilik yaşının çok üzerinde olduğu düşünüldüğünde etkileyici bir durum!

Şekil 2.10: Kuşaklara göre ABD eyalet valilerinin sayısı, 1973 ve 1995
Kaynak: Ulusal Valiler Birliği ve çevrimiçi biyografiler

Her kuşağın siyasi liderlik konusunda en parlak dönemini yaşadığı yılları karşılaştırmak bize daha fazla şey anlatabilir. Sessiz Kuşak'ın ortalama yaşının 60 olduğu 1995'te, Sessizler otuz iki ABD eyaletinin valisiydi; bu, 1973'te yine ortalama olarak 60 yaşındaki II. Dünya Savaşı kahramanı Muhteşem Kuşak'ın elde ettiğinden biraz daha fazlaydı (bkz. Şekil 2.10).

Sessizler ABD Senatosu'na Muhteşemlerle neredeyse aynı oranda seçilmiştir; 1973'te Muhteşem Kuşak 74 sandalyeye sahipken onlar, 1995'te 67 sandalyeye sahip olmuşlardır (bkz. Şekil 2.11). 1990'lardan bu yana, Temsilciler Meclisi ve Senato'da en uzun süre görev yapan liderlerin çoğu -Mitch McConnell (d. 1942), Trent Lott (d. 1941), Harry Reid (d. 1939), Nancy Pelosi (d. 1940), Orrin Hatch (d. 1934), Tom Foley (d. 1929) ve Newt Gingrich (d. 1943) dâhil olmak üzere- Sessiz Kuşak'tandır.

Şekil 2.11: ABD senatörlerinin sayısı, Muhteşem Kuşak ve Sessiz Kuşak, 1973 ve 1995

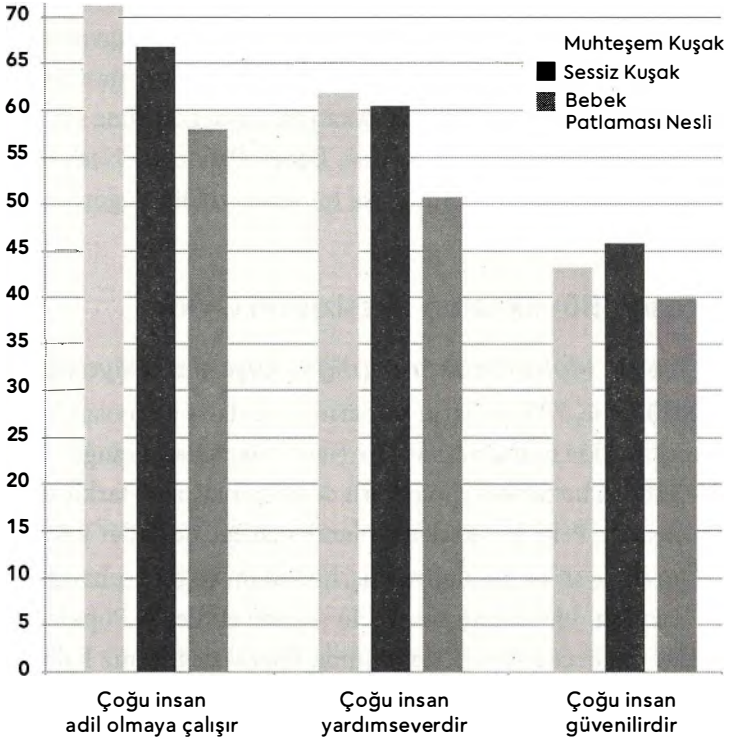
Kaynak: ABD Kongresi ve çevrimiçi biyografiler

Ayrıca Sessiz Kuşak'tan altı yüksek mahkeme yargıcı da sayılabilir: Ruth Bader Ginsburg (d. 1933), David Souter (d. 1939), Sandra Day O'Connor (d. 1930), Stephen Breyer (d. 1938), Anthony Kennedy (d. 1936) ve Antonin Scalia (d. 1936); ancak ölümler ve emeklilikler sebebiyle hiçbiri şu anda görevinde değil. 1990'lardaki başkanlığa benzer şekilde, başyargıçlık görevi de Sessiz Kuşak'ı atladı ve Muhteşem Kuşak üyesinden (William Rehnquist, d. 1924) bir Bebek Patlaması Nesli üyesine (John Roberts, d. 1955) geçti (Bir sonraki bölümde Bebek Patlaması Nesli'nin siyasi liderlik konusunda Sessizlere kıyasla ne durumda olduğunu inceleyeceğiz.). "Sessiz Kuşak'ın siyaseten zayıflığına -ki bu kuşağın adına içkin- ilişkin tahminlerin aksine, bu kuşak siyasi liderlik konusunda oldukça güçlü bir sicile sahiptir. Sessizler ülkenin yasalarını ve politikalarını şekillendirmek için pek çok fırsata sahip oldu.

Sessizler genel olarak boşluklar arasında köprü olmalarıyla bilinirler. Kısmen dönemin yapısına, kısmen de kuşaksal karakterlerine bağlı olarak, Sessiz Kuşak gerçek iki partili koalisyonlar kuran son kuşaktı. Sessizler kuşaklar arasındaki boşluklar arasında köprü olmayı da öğrendiler: Wade Greene (d. 1933) 1990'da Sessiz Kuşak hakkında şu gözlemde bulunmuştur: "Sayımız çok az olduğu için uzun zamandır bizi çevreleyen daha kalabalık ve genellikle daha az esnek gruplarla birlikte çalışmak zorunda kaldık ve ara buluculuk ile sentez konusunda bir yetenek kazandık." Greene, o dönemde Senato çoğunluk lideri olan George Mitchell'in (d. 1933) "anlayışlı, çatışmacı olmayan, uzlaşmacı ve gösterişsiz biri olarak görüldüğü gözleminde bulundu.... [Sessizler] hazır cevaplarla değil, bilenmiş bir sorma ve dinleme kapasitesiyle gelirler."

Sessizler, liderliklerinde oldukça işlerine yarayan bir başka özelliğe daha sahiptir: Diğer insanlara güven. Sosyal bilimciler insanların birbirlerine ne kadar güvendikleriyle çok yakından ilgileniyorlar çünkü karmaşık bir toplumun, özellikle de demokrasinin işleyebilmesi için güven şarttır.

Çoğu insana güvenilip güvenilemeyeceği, diğer insanların adaletli davranmaya çalışıp çalışmadığı ve genel olarak yardımsever olup olmadığı sorulduğunda Sessiz Kuşak daha çok Muhteşem Kuşak'a ve daha az Bebek Patlaması Kuşağı'na benzemektedir (bkz. Şekil 2.12).

Şekil 2.12: Kuşaklara göre başkalarını güvenilir bulan ABD'li yetişkinlerin yüzdeleri

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: 1972-2021 verileri. Yıl kontrol altına alındı. Maddenin ifadesi: "Genel olarak konuşmak gerekirse, çoğu insana güvenebileceğinizi mi yoksa insanlar arası ilişkilerde ne kadar dikkatli olsanız da az geleceğini mi söylersiniz?", "İnsanların çoğu zaman yardımcı olmaya çalıştıklarını mı, yoksa çoğunlukla yalnızca kendilerini mi düşündüklerini söylersiniz?", "Sizce çoğu insan eline fırsat geçse sizi istismar etmeye mi yoksa size karşı adil olmaya mı çalışır?" Yılın kontrol altına alınması dönemsel etkiyi ortadan kaldırır, kuşak ve yaşın etkilerini açığa çıkarır.

Dolayısıyla Sessizler, kendilerinden sonraki kuşaklara göre insani iyilik konusunda daha az şüphecidirler; başkalarına güvenme ve insanların içindeki iyiliği görme olasılıkları da daha yüksektir. Belki de ergenlik ve erken yetişkinlik çağlarını 1950'lerin ve 1960'ların daha güven dolu ve daha az suç işlenen dönemlerinde geçirdikleri için, daha çok suç işlenen, göreve ve onura dair geleneksel fikirlerin kaybolmaya yüz tuttuğu 1960'ların sonu ve 1970'lerin kaotik dönemlerinde yetişkinliğe adım atan Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha az katı bir hayat görüşüne sahipler. X Kuşağı'nın anlatıldığı bölümde, Bebek Patlaması Nesli'nden bu yana güven duygularının nasıl bir seyir izlediğini göreceğiz.

Yaşça Büyük Olan Sessizlerin Oyları

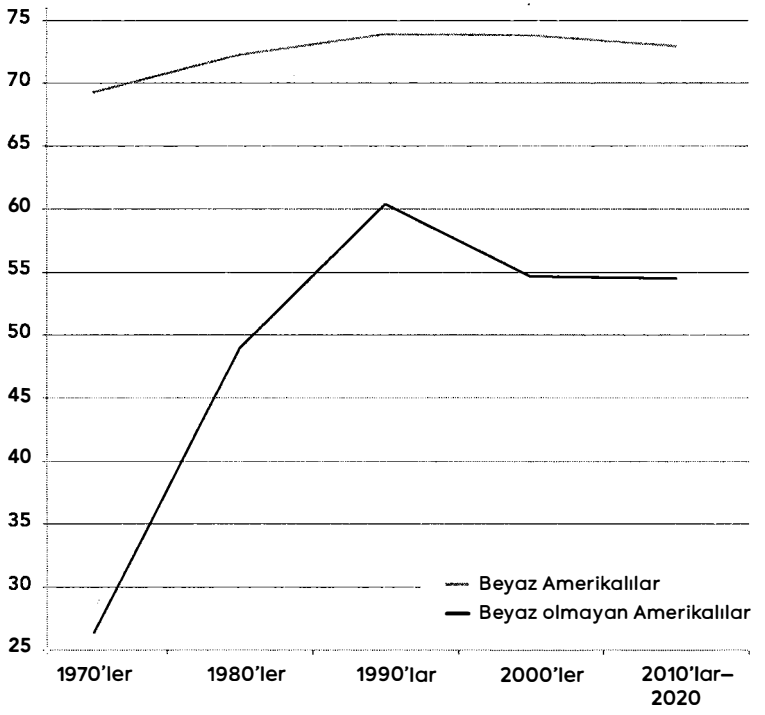
Özellik: Muhafazakârlık (diğer kuşaklara kıyasla)

2020'lerde, 70'li yaşların sonlarında ve daha yaşlı olan insanların genellikle muhafazakâr Fox News izleyicileri olduğu varsayılır. Tabii ki bu herkes için geçerli değil; her kuşakta farklı siyasi görüşler var. Peki, bu ortalama olarak gerçeğe ne kadar yakın?

Öncelikle siyasi ideolojiye -kişi liberal mi yoksa muhafazakâr mı- bakalım. İdeoloji yaştan güçlü şekilde etkilenir. Popüler bir deyişin öngörüsü şöyle: "25 yaşında liberal değilseniz kalbiniz yoktur. Eğer 35 yaşında muhafazakâr değilseniz, beyniniz yoktur." İdeoloji ile yaş arasındaki bağlantı, liberal yönelimin ilerici politikalarla (değişimi talep etmek) ve muhafazakârlığın ise statükoyla (her şeyi olduğu gibi tutmak) ilişkilendirilmesinden kaynaklanmaktadır. Son yıllarda sosyal değişimin bu kadar hızlanmasından dolayı, 21 yaşında liberal olan biri kendini 45 yaşında ılımlı, 75 yaşında ise muhafazakâr hissedebilir.

Bu yüzden, 2020 yılı itibarıyla Bebek Patlaması Nesli ve daha genç kuşaklara göre daha fazla Sessiz'in muhafazakâr olarak tanımlanması şaşırtıcı değildir. Daha şaşırtıcı olan ise beyaz

Sessizlerin, 1970'lerden bu yana, 30'lu ve 40'lı yaşlarından 70'li ve 80'li yaşlarına kadar daima muhafazakâr olarak tanımlanmaları ve yaşlandıkça muhafazakârlıklarında sadece küçük bir artış yaşanmasıdır (bkz. Şekil 2.13). Yalnızca siyah, Hispanik veya başka bir ırk/etnik kökenden geldiği belirtilen Sessizler yaşlandıkça -geleneksel olarak- muhafazakârlıklarında artış yaşanmıştır; beyaz Sessizler ise orta yetişkinlik döneminde bile zaten muhafazakârdı.

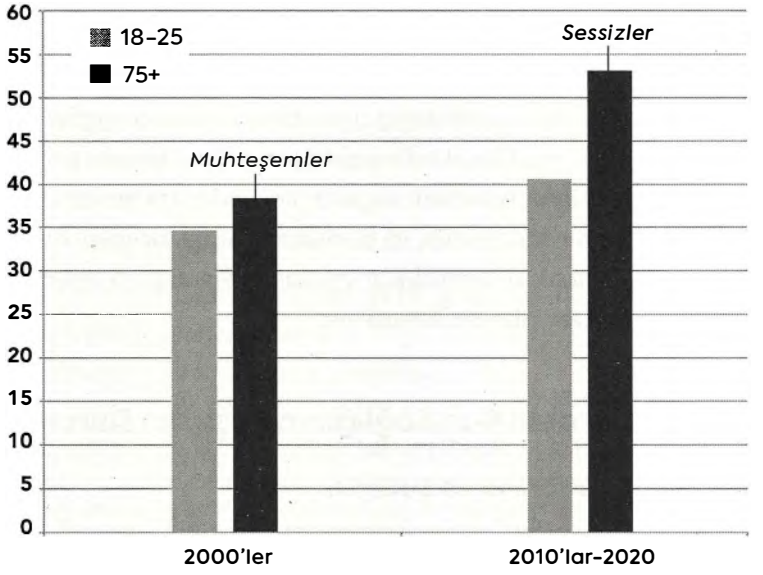
Şekil 2.13: Irklara göre muhafazakâr olarak tanımlanan ABD'li Sessizlerin yüzdesi, 1972-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Ilımlılar hariç tutulmuştur. Kuşağı yaş aldıkça takip eder; araştırma tek tek bireyleri yaş aldıkça takip etmez ancak her örneklem ulusal düzeyde temsil niteliğine sahiptir.

Daha önce gördüğümüz üzere, Sessizlerin görüşleri kendilerinden hemen önceki Muhteşem Kuşak'tan çok daha ilericidir, ancak yine de Bebek Patlaması Nesli'ne göre belirgin şekilde daha muhafazakârdır. Genel Sosyal Araştırma 2018-2021'in bulgularına göre, yaşayan kuşaklar arasında, çoğunluğunun, yetişkinler arasında homoseksüel cinsel ilişkinin bazen yanlış olduğuna inanan tek kuşaktı. Ayrıca marihuananın yasal olmaması gerektiğini düşünen tek kuşak da onlardı. 1/3'ünden fazlasının kadınların ev ve aile ile ilgilenmesinin en iyisi olduğunu ve annesi çalışırsa okul öncesi bir çocuğun zarar göreceğini düşünenen hayattaki tek kuşak yine Sessizlerdi. Sessizlerin çoğu, zamanla görüşlerini değiştirdi; ancak diğerleri yetiştikleri ülkeden çok farklı görünen bir ülkeye ayak uyduramadıklarını hissediyor yavaş yavaş. Sessizler, aniden hızlanan bir koşu bandında koşan birine benzerler. Bazıları koşusunu sürdürmeyi başardı; ancak diğerleri sonu gelmeyen değişimden bitkin düştüler ve yarış dışı kaldılar. Gençken değişimi desteklemiş olabilirler fakat artık her şeyin yeterince değiştiğini düşünüyorlar. Bu, birçok kuşağın yaşlandıkça deneyimlediği "durdurun dünyayı, inecek var" duygusudur.

Durum şu ki, eşitlik için mücadele veren Sessizler, son sosyal adalet hareketlerini her zaman desteklememektedir. Ruth Bader Ginsburg, avukatlık kariyerini kadınların yasalar önünde eşitliği için mücadeleye adamış ve ABD Yüksek Mahkemesi'nde görev yapan -yalnızca- ikinci kadın olmuştur. Ancak 2016'da Katie Couric, siyahilerin polis tarafından öldürülmesini protesto etmek için millî marş sırasında diz çöken futbolcu Colin Kaepernick hakkında ne düşündüğünü sorduğunda Ginsburg, "Bunun aptalca ve saygısızca olduğunu düşünüyorum." dedi. Yüksek Mahkeme'nin halkla ilişkiler ofisi ortada bir kendini yanlış ifade etme durumu olduğunu belirtti ancak Ginsburg şöyle devam etti: "Bu, ebeveynlerinin, büyükanne ve büyükbabalarının iyi bir yaşam sürmesini mümkün kılan bir hükümete saygısızlıktır... Yaşlandıkça bunun

bir gençlik çılgınlığı olduğunu anlarlar. İşte bu yüzden eğitim önemlidir." Ginsburg, millî marşa ve hükümete saygısızlık etmenin çok ileri gitmek olduğuna inanıyor gibi görünüyor. Evet, Ginsburg tüm Sessizler adına konuşmuş değildir, ancak vatanseverliğin ve saygılı olmanın çok önem arz ettiği bir dönemde yetişmiş, eşitlik hareketlerini desteklemiş biri olarak belki de artık her şeyin yeterince değiştiğini düşünen bir kuşağın dünya görüşünü yansıtmıştır.

Şekil 2.14: ABD'li Cumhuriyetçi genç ve yaşlı yetişkinlerin yüzdesi, yaş grubuna göre, 2000'ler-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Cumhuriyetçilere veya Demokratlara eğilimli Bağımsızları içerir; kendini Bağımsız olarak tanımlayanlar ve diğer partilerden olanlar hariç tutulmuştur.

Peki ya siyasi partiler?.. Bugün neredeyse tüm Demokratların liberal ve neredeyse tüm Cumhuriyetçilerin muhafazakâr olduğu varsayılıyor. 20. yüzyılda siyasi ideoloji ve parti arasındaki bağlantı bu kadar sıkı değildi: Bazı Demokratlar muhafazakâr, bazı Cum-

huriyetçiler ise liberaldi. 1970'lerde muhafazakârların yalnızca %64'ü kendini Cumhuriyetçi olarak tanımlıyordu. 2000'li yıllara gelindiğinde muhafazakârların %78'i Cumhuriyetçiydi; bu oran 2010-2020 yılları arasında %88'e yükseldi. Dolayısıyla muhafazakâr olan Muhteşemler'in bir kısmı artık Demokrat olmuştu; ancak Sessiz muhafazakârların neredeyse tamamı artık Cumhuriyetçi!

İdeoloji ve parti arasındaki bağların sıkılaşmasıyla ve yaşlı insanların muhafazakâr eğilimler göstermesi sebebiyle, siyasi partiler artık geçmiş on yıllara kıyasla yaş açısından daha fazla bölünmüş durumda (bkz. Şekil 2.14; gri ve siyah çubuklar arasındaki fark, 2010'lar-2020 arasında, 2000'lerde olduğundan daha büyüktür).

Bu durum, yaşlı Cumhuriyetçi politikacılar ve seçmenler ile genç Demokrat politikacılar ve seçmenlerin karşı karşıya gelmesiyle, siyasi görüşler açısından kuşaklar arasında yeni bir uçurum yarattı. Ailelerde büyükanne ve büyükbabalar ile torunlar siyasi konularda daha sık anlaşmazlıklar yaşıyorlar. Siyasi parti savaşları gittikçe kuşak savaşlarına dönüşüyor.

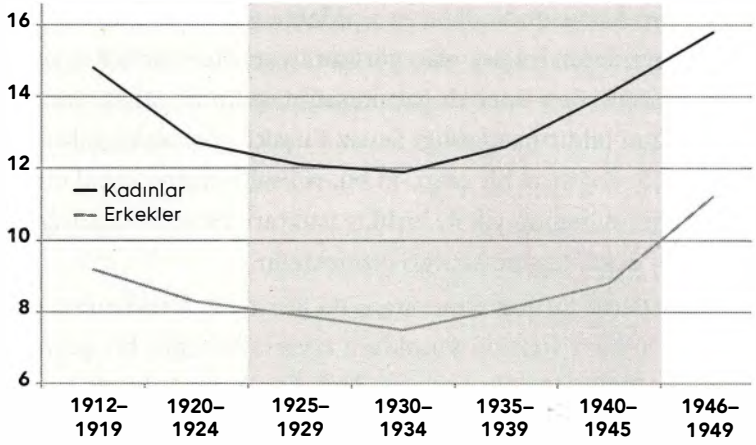
Sessizlerdeki Ruh Sağlığının Şaşırtıcı Durumu

Özellik: Kararlılık ve Sakinlik

Bugünlerde haberleri okuduğunuzda Amerikalıların ruh sağlığının nasıl bozulduğuna dair hikâyeler görmeniz muhtemeldir. Pandemiden önce bile, orta yaş grubundaki insanlar arasında, depresyon ve intihar oranlarının yanı sıra, uyuşturucu ve alkol kullanımından kaynaklanan "umutsuzluk ölümleri" de artıyordu. Bu vakaların çoğu Bebek Patlaması Kuşağı ve sonraki kuşaklar arasında gerçekleşiyordu. Peki ya Sessiz Kuşak?..

1997'den bu yana yapılan ve katılımcılarının kimliği gizli tutulan bir ulusal araştırmada, Amerikalı yetişkinlere ne sıklıkla gergin, umutsuz, huzursuz, değersiz, depresif hissettikleri veya her şeyin kendilerine zor geldiği -ruhsal sıkıntının standart bir

göstergesi- soruldu. Belirli bir eşiğin üzerinde puan almak, kişinin teşhis edilebilir depresyon veya anksiyete bozukluğu riski altında olduğu anlamına geliyordu.

Şekil 2.15: Cinsiyete ve doğum yılına göre ruhsal sıkıntı yaşayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması
Notlar: Gölgeli alan Sessizlerin doğum yıllarıdır. Bu analiz, 1997-2018 yılları arasındaki verileri birleştirerek doğum yılı ile ruhsal sıkıntı arasındaki ilişkiyi inceliyor; böylece her doğum yılındaki kişiler birkaç farklı yaşta değerlendirildi. Yaş kontrol altına alındı: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır. Ruhsal sıkıntı Kessler-6 ile değerlendirildi: Orta veya şiddetli düzeydeki sıkıntı söz konusu olduğunda bir ruh sağlığı uzmanı tarafından depresyon açısından daha ileri değerlendirme yapılması önerilir. NHIS, 2019 yılında ruh sağlığı tarama ölçütünü değiştirdiği için veriler yalnızca 2018'e kadar mevcuttur.

Bu ölçüme göre Sessiz Kuşak diğerlerinden ayrışıyor: Kendilerinden önceki Muhteşem Kuşak'a veya kendilerinden sonraki ilk Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla çok daha azı ruhsal sıkıntı yaşadı (bkz. Şekil 2.15). Özellikle 1930'larda doğanlar, 20. yüzyılın ilk yarısında doğanlar arasında en az ruhsal sıkıntı yaşayan kesim olmuştur. Ruh sağlığı sorunlarındaki artışlar, Sessizlerden sonra başlamış gibi görünüyor, onlarla birlikte değil.

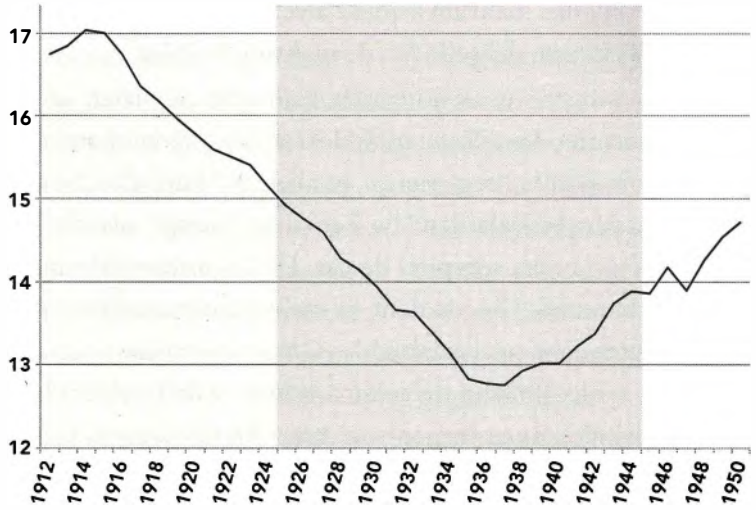
Genellikle daha önceki kuşakların, daha sonra doğanlara göre ruhsal sıkıntılarını itiraf etmeye daha az istekli olduğu varsayılır. Bu hiçbir zaman kesin olarak kanıtlanmamıştır. Ancak sorunları itiraf etmede yaşanan isteksizlik yüzünden Sessizlerin ruhsal sıkıntıları konusunda daha az açıklama yapıp yapmayacağını ele almaya değer. Bu pek olası görünmüyor: Muhteşem Kuşak'ın, yani Sessizlerden önce doğan kuşağın, aslında ruhsal sıkıntı hissettiğini bildirme olasılığı Sessiz Kuşak'a göre *daha* yüksekti. Şekil 2.15, doğrusal bir çizgi -ki bu, ruhsal sıkıntıyı kabul etme istekliliğinin doğum yılı ile birlikte istikrarlı bir şekilde arttığını gösterir- değil, tersine bir eğri çizmektedir.

Sessizlerin intihar etme oranı da kendilerinden hemen önceki ve hemen sonraki kuşaklara kıyasla belirgin bir şekilde daha düşüktür: 1930'ların sonunda doğan Amerikalıların kendi hayatlarına son verme olasılığı 1910'ların başında doğanlara göre %22 daha azdır (bkz. Şekil 2.16). Bu düşüşü bir bağlama oturtmak gerekirse: 1933 ve 1955 yıllarında, ülke genelinde 100.000 kişi bir hafta sonu, lise buluşmaları için bir araya geldi diyelim. Bu buluşmalarda 1933'ün (1915 doğumlu) Muhteşem Kuşak Sınıfı'nın intihar nedeniyle 17 arkadaşını, 1955'in (1937 doğumlu) Sessiz Sınıfı'nın ise 13 arkadaşını kaybetmiş olduğu görülecekti. Pek çok intiharın nedeninin depresyon ve travma sonrası stres bozukluğuna kadar takip edileceği göz önüne alındığında, Sessizlerin intihar oranının daha düşük olması, ruhsal sıkıntı yaşama olasılıklarının Muhteşemler veya Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha düşük olduğunun bir başka göstergesidir.

İntihar verileri aynı zamanda şunu güçlü bir şekilde göstermektedir ki ruhsal sıkıntılardaki kuşaksal eğilimler, sıkıntıyı bildirme istekliliğindeki farklılıklardan *kaynaklanmamaktadır*: İntihar bir davranıştır; dolayısıyla öz bildirimlere dayanmaz. İntihar oranları, ölümlerin nasıl kaydedildiğine bağlı olarak yanlılık barındırabilir; bununla beraber intihar bildirimlerinin aşırıdan

eksiğe, sonra yine eksikten aşırıya bir salınım yapacağına veya kayıt tutarken gösterilen yanlılıkların kuşaklar arasında bu kadar büyük farklılıklar yaratacağına inanmak zor.

Asıl etkili olan kuşak farklılıklarıdır. Sessizler, tarihteki yerleri sebebiyle muhtemelen daha az ruhsal sıkıntı yaşadılar: Çoğu Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı yıllarında doğduğu için bu olayların stresini yetişkinler olarak Muhteşem Kuşak üyeleri gibi yaşamadılar.

Şekil 2.16: Doğum yılına göre ABD'li yetişkinlerin intihar oranı

Kaynak: WISQARS Ölümcül Yaralanma Raporları, CDC

Notlar: İntihar oranı 100.000 nüfus üzerinden hesaplanmıştır. Gölgeli alan Sessizlerin doğum yıllarıdır. 1981-2020 verilerini içerir. Yalnızca 20-72 yaş arası. Kesin yaşlar 1999-2019 arasında mevcuttur. 1981-1998 verileri yalnızca yaş aralıkları için mevcuttur; verilerde yaş grubu içindeki tüm yaşlar için (örneğin, 20-24 yaş aralığı için 20, 21, 22, 23 ve 24 yaşları) ortalama intihar oranı esas alınır. Minimum yaş 20'dir, çünkü 20-24, sadece yetişkinlerin bulunduğu en genç yaş grubudur (buna en yakın en genç grup 15-19 yaş grubudur); maksimum yaş 72'dir çünkü bu yaşın üzerindeki intiharlar daha çok ölümcül hastalıklardan kaynaklanmaktadır. Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılının etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır.

II. Dünya Savaşı'nda 10 milyon genç erkek -neredeyse tamamı Muhteşem Kuşak'tandı- savaşmak üzere askere alınırken, Sessizlerin genç yetişkinlik döneminde olduğu 1950-1953 yılları arasında, Kore'de savaşmak üzere alınan genç erkeklerin sayısı sadece 1.5 milyondu; yani savaşta alınanın 1/6'sından daha az... Savaş gazilerinin bir zamanlar "mermi şoku" olarak adlandırılan yönelim bozukluğu ve acı çekme hâline artık ruhsal sıkıntı, depresyon ve intiharla bağlantılı olan travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) diyoruz. Bazı yazarlar, Sessiz Kuşak II. Dünya Savaşı kahramanlığının ihtişamından mahrum kaldılar diye yakınmış olabilir ancak şu da var ki savaşın dehşetinden de mahrum kaldılar.

Sadece savaştan uzak durmakla kalmayan Sessizler, savaş sonrası dönemde, Amerikan tarihindeki en uzun süren ekonomik genişleme sırasında kariyerlerini ve ailelerini kurdular. Sonuç olarak, bazıları Sessizlerden "İyi Zamanlar Kuşağı" olarak söz ediyor. Bunun başka sebepleri de var: Devlet üniversitelerinde eğitimin ekonomik yönden daha az maliyetli olmasından diğer kuşaklara göre daha çok faydalandılar. Onlar, televizyonun başarılı bir hayata sahip olmanın ne anlama geldiğine dair beklentileri yükseltmesinden önce yetişen son Amerikan kuşağıydı. Genç yaşta evlendiler; tabii bu durum kendine has zorluklar barındırıyordu ancak çocuk sahibi olmalarını ve aileye değer vermelerini de sağladı ki bunlar, özellikle ileri yetişkinlik döneminde ruhsal sıkıntılara karşı önemli koruyucu faktörlerdir. Ayrıca tıbbi bakımdaki gelişmelerden dolayı da Sessizlerin orta yaştan sonra dul kalma olasılığı Muhteşemlere göre daha düşük hâle geldi.

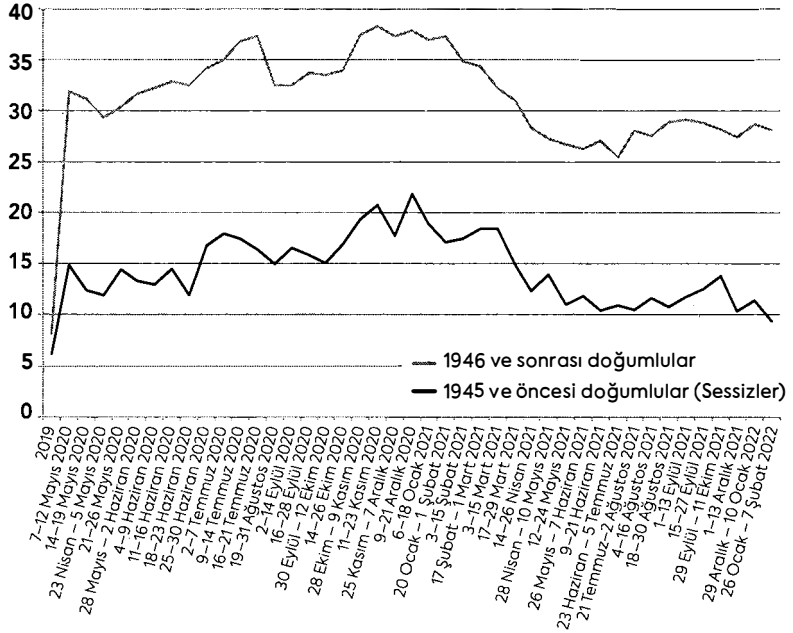
Ancak daha sonra Mart 2020'de COVID-19 pandemisinin darbesi geldi. Bu, Sessizler için çok kötü bir zamanlamaydı. Yaşça en büyük vatandaşlar grubunu oluşturan Sessizler, en savunmasız kuşaktı: 2020-2021'de COVID-19'dan kaynaklanan ölümlerin yarısından fazlası 75 yaş ve üzeri kişiler arasında gerçekleşti. Güvende

olmak için birçok yaşlı insan, kesinlikle gerekmedikçe evlerinden çıkmamayı tercih etti. Bazıları çocuklarını veya torunlarını bir yıl veya daha uzun süre yüz yüze göremedi; özellikle aileye bu kadar değer veren bir kuşak için çok zor bir durum!

Ancak bu durumda bile Sessiz Kuşak, söz konusu şartlarla herkesin beklediğinden daha iyi başa çıktı. COVID'e karşı daha savunmasız olmalarına rağmen, Sessizlerin pandemi sırasında depresyon veya kaygı semptomlarını hissetme ihtimali genç kuşaklara göre daha düşüktü (kaygı için bkz. Şekil 2.17; depresyon eğilimleri ile benzer).

Bunun yerine başka faktörler Sessizleri korumuş olabilir. Pandemi başladığında genç kuşaklara göre daha iyi bir ruh sağlığı içindeydiler. Çoğu emekli olduğu için pandeminin ekonomik etkisi onlara pek dokunmadı. Çocukları büyümüş olduğundan, torunlarına bakmadıkları sürece, okul ve kreşlerin kapanması da onları doğrudan etkilememiştir. Ve uzun yıllara dayanan yaşam deneyimleri sayesinde pandemi, onlar için daha önce atlattıkları bir dizi dehşet verici toplumsal olayın sadece sonuncusu oldu. Sessizler "bunun da geçeceğine" inanıyordu. Birçoklarının umduğu kadar çabuk geçmemiş olsa bile Sessizlerin yaşadıkları yıllardan gelen dayanıklılıkları sayesinde bu durumla başa çıkabildiler.

Yine de 2020 ve 2021, Sessizler ve diğer herkes için duygusal açıdan inişli çıkışlı yıllardı. Pandeminin başlangıcında, 2019 ile Nisan 2020 arasında, Sessizler için bile kaygı önemli ölçüde arttı. Kaygı ayrıca Haziran 2020'de George Floyd'un öldürülmesinden sonraki protestolar sırasında, Kasım 2020'de başkanlık seçimleri esnasında ve COVID-19 vakalarının çoğaldığı 2020-2021 kışında dikkate değer büyük artışlar göstermiştir (bkz. Şekil 2.17). Kaygı daha sonra istikrarlı bir şekilde azaldı. Sessizler ise hep yaptıkları gibi gemisini yürüttü; bu kuşak, öldürücü bir virüsle yüz yüzeyken bile kuşak farklılıklarının baskın çıktığının açık bir örneği.

Şekil 2.17: Önemli ölçüde anksiyete yaşayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, Sessizler ve genç kuşaklar, 2019-2022

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması (2019) ve ABD Nüfus Sayımı Bürosu Hane Halkı Nabzı Araştırması (2020-2022)
Notlar: Anksiyete, şu soruları soran GAD-2 ile değerlendirildi: "Son 7 gün içinde, aşağıdaki sorunlardan ne sıklıkla rahatsız oldunuz ... gergin, endişeli veya sinirli hissediyor musunuz? ... tedirginliğe son verememek veya kontrol edememek?" Hiç (0), birkaç gün (1), günlerin yarısından fazlası (2) veya neredeyse her gün (3) seçenekleriyle. 3 veya üzeri puan (0-6 ölçeği) anksiyete için pozitif bir taramadır; bu da bir ruh sağlığı uzmanı tarafından daha fazla değerlendirme yapılmasının tavsiye edildiği anlamına gelir. Her iki araştırma da demografik açıdan ulusal düzeyde temsil niteliği taşımaktadır; ancak NHIS'in yüz yüze, Hane Halkı Nabzı'nın ise çevrimiçi olması yanıtları etkilemiş olabilir.

2020'lerde Sessiz Kuşak'ın iş, eğlence, bilim ve siyaset dünyasındaki son üyelerinin de sahneden çekildiğini göreceğiz. Eğer hâlâ hayatta olacaklarsa 2029 yılında Warren Buffett (d. 1930) 98,

Mitch McConnell (d. 1942) 86, Bernie Sanders (d. 1941) 87, Nancy Pelosi 88 ve Anthony Fauci 89 yaşına gelecek. Önümüzdeki on yılın sonunda, yaşlı devlet adamları ve kadınları neredeyse sadece Bebek Patlaması Nesli'nden oluşacak; 2029'da Bebek Patlaması Nesli'nin en yaşlıları 83, en gençleri ise 65 yaşına girecek.

Bu bizi odadaki file getiriyor. Yani Sessiz Kuşak'tan sonraki kuşağa, savaş sonrası dönemin parlak bir yılı olan 1946'da dünyaya ilk adımlarını attıklarından beri kimsenin görmezden gelemediği gruba: Bebek Patlaması Nesli.

Etkinlik Arası: AIDS Epidemisi

İlk belirtiler kafa karıştırıcıydı. Genç erkekler niçin, genellikle 60'lı yaşlarındaki İtalyan erkeklerinde görülen bir yüz kanseri olan Kaposi sarkomuna yakalanıyordu? Niçin sağlıklı sıhhatli gençler, nadiren öldürücü olan pneumocystiscariniipnömonisinden hayatını kaybediyordu? Haziran 1981'de Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC), Los Angeles'taki genç gey erkekler arasında beş pneumocystiscarinii pnömonisi vakasına ilişkin bir rapor yayımladı. Epidemiyologlar sonunda bunun nedeninin bağışıklık sistemini zayıflatan ve cinsel yolla bulaşan bir virüs olduğunu bulacaklardı. Yeni hastalık için "gey kanseri" ve gey bağlantılı bağışıklık yetmezliği (GRID) gibi çeşitli isimler önerilecekti. Virüs, sonunda, insan bağışıklık yetmezliği virüsü (HIV) ve ortaya çıkan hastalık, edinilmiş bağışıklık eksikliği sendromu (AIDS) olarak bilinecekti.

Hastalık geyleri kırdı geçirdi; birçoğunu hayatlarının baharında öldürdü. Bruce Woods Patterson (d. 1953), New York'taki Gey Erkeklerin Sağlık Krizi grubu tarafından yönetilen AIDS yardım hattında çalışıyordu. "Yatağa bağlı, ağlayan, üzgün ve hiçbir umudu olmayan insanlar arıyordu." diye yazmıştı daha sonra. "Eskiden nasıl genç ve güzel olduklarını, bir gelecekleri olduğunu ve

kimliklerini, bağımsızlıklarını ve gururlarını nasıl kaybettiklerini anlatmaya başlıyorlardı. Pek çok kişi arayıp şunu dedi: 'Ölümden korkmuyorum. Beni korkutan, ölüme doğru gitmek.' "

En fazla risk altında olanlar gey erkekler ve enjekte edilebilir uyuşturucu kullanıcıları olsa da araştırmacılar kısa süre sonra herkesin HIV kapabileceğini buldu. Hamile kadınlar enfeksiyonu fetüse geçirebiliyordu, onun için bazı bebekler HIV enfeksiyonuyla doğuyordu. Hemofili hastaları ve cerrahi hastalar, virüsü 1985 yılına kadar HIV taraması yapılmayan kan nakillerinden kapmışlardır. AIDS epidemisi altı kuşağı da etkilemiş olsa bile etkiler kuşaklar açısından farklılık göstermiştir. Sessizler (1985'te 40-60 yaş arasındaydılar) gey topluluğunda epideminin ilk hastaları arasındaydı. Bebek Patlaması Nesli (21-59 yaş arası) ise AIDS'ten ölenlerin büyük bir kısmını oluşturdu; AIDS, Bebek Patlaması Nesli'nin 1960'larda ve 1970'lerde öncülük ettiği cinsel özgürleşmeyi sekteye uğrattı. X Kuşağı üyesi (1985'te 6-20 yaş arasındaydılar) 13-19 yaş arası gençler ve genç Bebek Patlaması Nesli cinsel hayatlarının başındayken cinsel ilişkinin insanı öldürebileceğini öğrendiler, cinsel geçmişleri hakkında daha erken konuşmaya, cinsel ilişkiye başlamadan önce HIV testi yaptırmaya ve daha sık prezervatif kullanmaya başladılar. 1995 yılına gelindiğinde ABD'de 25-44 yaş arası kişilerde, önde gelen ölüm sebebi AIDS'ti. Çok geçmeden daha iyi antiretroviral ilaçlar AIDS'i önemli ölçüde daha az ölümcül duruma getirdi. Bundan dolayı Amerikan Milenyumlular, Z Kuşağı üyeleri ve Kutuplar HIV'i çoğunlukla cinsel yolla bulaşan, çok kötü ama sonuçları ölümcül olmayan bir hastalık olarak biliyor. Hastalık 2020'lerde bile önemli bir sağlık sorunu olmaya devam ediyor. 2023 itibarıyla HIV'e karşı hâlâ bir aşı bulunmamaktadır.

Cleve Jones (d. 1954) 1986 yılında AIDS'ten ölen insanların anısına hazırlanmış bazı pankartlar görmüş ve şunu demişti: "Bunun

bir yorgana benzediğini düşündüm. Ve bunu söylediğimde güçlü, rahatlatıcı anılar çağrıştırdı." Jones, her biri AIDS'ten ölen bir kişinin anısına tasarlanan, 1'e 3 metrelik binlerce panelden oluşan AIDS Yorganı'nı hayata geçiren NAMES Projesi'ni organize etti. Peter Jennings ve Todd Brewster, yorganın 1987 yılında Washington'da ilk kez sergilendiğinde, "amaçlanan etkiyi yarattığını" yazdılar. "Birçok parçası arasında gezinirken, insanların, gerçek insanların AIDS yüzünden öldüğünü görmemek mümkün değildi." 54 ton ağırlığındaki AIDS Yorganı, dünyanın en büyük halk sanatı eseri olmaya devam ediyor.

AIDS epidemisi hakkında tam zamanlı olarak yazan ilk muhabirlerden biri Randy Shilts (d. 1951) idi. Iowa'da büyüyen Shilts, kendinden başka gey olan kimseyi tanımıyordu. Oregon Üniversitesinde öğrenciyken açıldı ve birkaç yıl boyunca gey gazetesi *The Advocate* için yazdıktan sonra 1981'de *San Francisco Chronicle* tarafından işe alındı. Çok geçmeden tam zamanlı olarak AIDS üzerine muhabirlik yapmaya başladı. En nihayetinde *And the Band Played On: Politics, People, and the AIDS Epidemic*'i (*Ve Orkestra Çalmaya Devam Ediyordu: Politika, İnsanlar ve AIDS Epidemisi*) kaleme aldı; bu kitapta sadece epidemiyi değil, gey topluluğunun buna tepkisini ve Reagan yönetiminin bu konuda bir şeyler yapmaktaki feci başarısızlığını da kapsamlı bir şekilde değerlendirdi. 1987 tarihli kitap, bazı çevrelerde tartışma yaratsa da çok satanlar listesine girdi ve AIDS epidemisi hakkında bir HBO mini dizisi hâline getirildi. Shilts'in Mart 1987'de HIV testi pozitif çıktı ve 1993'te, kitabında anlatılan iki hastalığa -pneumocystis carinii pnömonisi ve Kaposi sarkomu- yakalandı. "HIV kesinlikle kişinin karakterindeki iyi ve olumlu özellikleri geliştiriyor." demişti. "Ego ve kibir gibi tutunduğumuz tüm sığ şeyleri görmemi sağladı. Elbette biraz daha fazla T hücresine ve biraz daha az karaktere sahip olmayı tercih ederdim." Shilts, Şubat 1994'te AIDS'ten öldü. 42 yaşındaydı.

3. BÖLÜM

Bebek Patlaması Nesli

(1946-1964)

Philadelphia'da bir donanma makinistinin kızı olan Kathleen Casey ve Chicago'da bir ordu tromboncusunun oğlu olan Mark Bejcek, 1 Ocak 1946'da gece yarısından bir saniye sonra doğdular. Ve işte karşınızda ABD askerlerinin II. Dünya Savaşı'ndan 1945 baharında başlayan dönüşleriyle yaklaşan "bebek patlaması"nın ilk bebekleri! Bir sonraki yıl daha fazla genç erkeğin geri dönmesi ve aileye birkaç kardeşin eklenmesi planlandığından demograflar, doğum oranlarının birkaç yıl, belki 1950'ye kadar yüksek olacağını tahmin ediyorlardı.

Şunu ise hiç beklemiyorlardı: Bebek patlaması devam etmekle kalmayacak, hızlanacaktı. Toplam doğurganlık -o yılki doğumlara dayanarak bir kadının yaşamı boyunca sahip olacağı tahminî çocuk sayısı- 1957 yılına kadar zirve -kadın başına 3,8 çocuk- yapmamıştı. Bebek patlaması 1964'te sona erdiğinde ABD'de 76 milyon bebek doğmuştu; bu, Fransa'nın mevcut nüfusundan daha fazlaydı. Savaş sonrası bebek patlamasının süresi ve boyutu her türlü demografik beklentiye meydan okumuştu. Bu nüfus bombası patlamadan hemen önce, ülkenin doğum oranı iki yüz yıldan fazla bir süredir düşüyordu.

Bu bebekler büyüdükçe, işgal ettikleri her yaş grubunda demografik bir şişkinliğe yol açtılar. Bir bovling topunu yutan yılan gibi, Bebek Patlaması Nesli gençlikten (bkz. Şekil 3.1a, 1970, sayfa 130) orta yetişkinliğe (bkz. Şekil 3.1b, 1995, sayfa 130) kendilerinden önceki ve sonraki kuşaklardan belirgin bir şekilde daha büyük sayılarla geçtiler (Bu grafikleri kuyruğundan tutulan bir yılan gibi hayal edin; şişkinlik 3.1a'da ağız kısmına yakın alt bölgelerde, 3.1b'de ise ortalara doğru ilerliyor.). Bebek Patlaması Nesli 2020'lerde 50'li, 60'lı ve 70'li yaşlarına ulaşana kadar sayıları 20'li yaşların sonundaki Milenyumluların altına düşmedi ve yaş dağılımı daha düzgün hâle geldi; artık bovling topu yok (bkz. Şekil 3.1c, 2020).

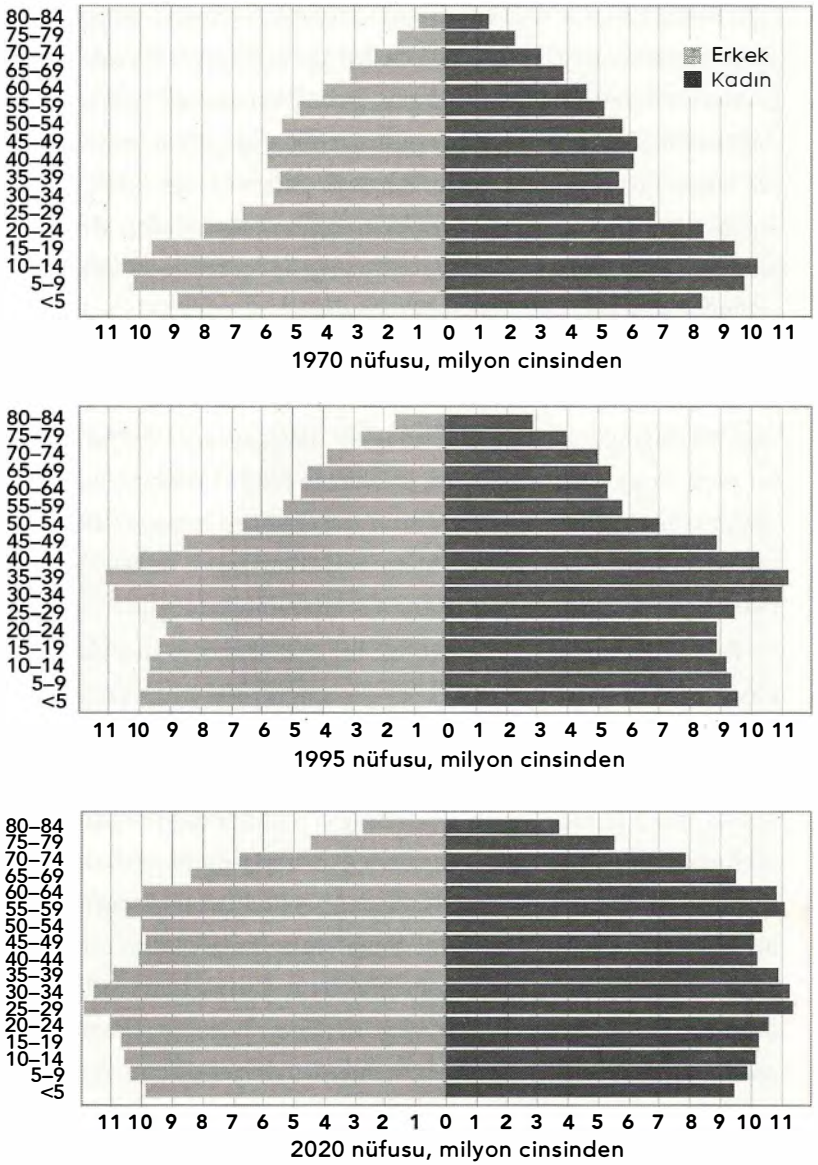
Başlangıçta, beklenmedik derecede yüksek doğum oranı her yerin kalabalık olması anlamına geliyordu; önce doğumhaneler, ardından okullar... Birinci dalga Bebek Patlaması Nesli Jim Shulman, dört farklı ilkokula gitti; ailesi taşındığı için değil, memleketi Pittsfield, Ohio'ya daha fazla aile taşınmış, okullar dolmaya ve yeni okullar açılmaya başladığı için... Mezuniyetinde Pittsfield Lisesi o kadar kalabalıktı ki öğrencilerin yarısı sabah, diğer yarısı da öğleden sonra okula gidiyordu.

Bu demografik bovling topunun bir diğer sonucu da şu oldu: Bebek Patlaması Nesli yaşam döngülerinin her aşamasında Amerikan kültürüne hükmetti. 1950'lerde ve 1960'ların başında çocukluk çağlarındayken, ülke de çocuklara odaklanmıştı. 13-19 yaş arası gençken, yani isyankârlık çağlarında, ülke 1960'lardaki toplumsal değişimle çalkalanıyordu. 1970'lerde, ruhsal yönelim içindeki genç yetişkinler iken kültürel olarak mistik olana karşı bir hayranlık yaşanıyordu. 1980'ler ve 1990'larda kariyer yaparken ve aile kurarken ülke istikrardan ve ekonomiyi canlandırmaktan yanaydı. 2000'li yıllara gelindiğinde 50'li ve 60'lı yaşlarındaki varlıklı Bebek Patlaması Nesli, hippi içgüdülerini yuppi içgüdüle-

riyle birleştiriyor ve tükettikleri şeylerde ahlaki anlam buluyordu. David Brooks'un (d. 1961) 2001 tarihli kitabı *Bobos in Paradise*'te (*Cennetteki Bobolar*) belirttiği gibi, Bebek Patlaması Nesli hippi değerlerini "seçici bir biçimde güncelledikçe" yiyecek, "erdemin bir barometresi" hâline geldi: "Altmışlı yılların Özgür Aşk gibi eğlenceli ve 13-19 yaş arası gençlerin ilgisini çeken şeyleri geride kaldı ve orta yaşlı hastalık hastalarının ilgisini çekebilecek her şey muhafaza edildi; tam tahıllar gibi."

Son beş ABD başkanından dördü Bebek Patlaması Nesli'ndendi (Biden hariç hepsi) ve üçü (Clinton, George W. Bush ve Trump) aynı yıl doğdu: 1946. Bebek Patlaması Nesli ayrıca 1990'lardan bu yana Kongre'ye, valiliklere, üniversite rektörlüklerine ve üst düzey yöneticiliklere hâkim oldu. Yazar Landon Jones (d. 1943), sayılarının ve çekim güçlerinin aşırılığından dolayı Bebek Patlaması Nesli'ni "kuşaksal bir tiranlık" olarak nitelendirdi.

Bebek Patlaması Nesli büyük bir etkiye sahip büyük bir kuşak olduğu için onların ne olduğunu ortaya koymak şaşırtıcı derecede zordur. Bu kısmen kuşağın cesametinden kaynaklanıyor: Bebek Patlaması Kuşağı'nın sadece üçte biri bile çok fazla sayıda insan demek; onun için kuşağın azınlığı dahi belirli bir etkiye sahip olabilir. Belki de sonuç itibarıyla Bebek Patlaması Kuşağı, siyasi ve sosyal rüzgârlarla değişen, hatta bu rüzgârların bir kısmına bizzat yol açan bir bukalemun kuşak oldu. Hiçbir kuşak Bebek Patlaması Kuşağı gibi hem nalına hem mıhına değildir; çünkü bazı davranış ve görüşlerine hayatları boyunca sadık kalırlarken diğerlerine tamamen sırtlarını dönmüşlerdir. 60'ların hippileri, 80'lerin yuppilerine dönüştü; 1990'larda da seçimlerini yeniden sorgulamaya başladılar. Volkswagen'in 1998'de 60'ların klasik VW Beetle otomobilinin yeni versiyonuyla vadettiği gibi: "Eğer ruhunuzu 80'lerde satmışsanız şimdi geri almak için bir fırsat"

Şekil 3.1a, 3.1b, 3.1c: ABD nüfusunun yaş dağılımı, 1970 (üstte), 1995 (ortada) ve 2020 (altta).

Kaynak: ABD Nüfus Sayımı Bürosu nüfus tahminleri

Yaşlı insanlar geriye dönüp hayatlarına baktıklarında çoğu, 10-30 yaşları arasında güçlü bir anı kümesine sahip olduğunu görür. "Hatırlamada tepe nokta" olarak bilinen bu durum, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerimizde yaşadığımız olayları hayatımızın diğer dönemlerine kıyasla daha güçlü bir şekilde hatırladığımız anlamına gelir. Bu durum hiçbir yerde Bebek Patlaması Nesli, özellikle de 1960'ların dehşet verici olayları sırasında 13-19 yaş arası gençlik ve genç yetişkinlik dönemlerini yaşayan Bebek Patlamaları için olduğundan daha doğru değildir. P. J. O'Rourke'nin (d. 1947) yazdığı gibi; "Kennedy ve King suikastına, Beatles'ın dağılmasına, ABD'nin Vietnam'daki yenilgisine ve Watergate'e dair derin bir hatıranız yoksa Bebek Patlaması değilsiniz."

Ancak 1960'ların en kalıcı mirası, büyük olayları değil, eşitliğin ve bireyciliğin gelişmesidir. Siyah Amerikalılar, kadınlar ve LGBT bireyler için daha fazla eşitliğe yol açan hareketlerin liderleri Bebek Patlaması Kuşağı üyesi değildi; ismi kendilerine hiç yakışmayan Sessiz Kuşak üyesiydi. Yıkıcı karşı kültüre önayak olan orijinal hippiler bile çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli'nden değil Sessiz'di.

Bebek Patlaması Nesli'nin bu hareketlerdeki rolü en nihayetinde daha etkili oldu: Karşı kültürün temel değerlerini ana akım hâline getirdiler. Sessizler yasaları ve kuralları, Bebek Patlaması Nesli ise kalpleri ve zihinleri değiştirdi; hem de sadece eşitlik konusunda değil, üniversitelere daha fazla siyah öğrencinin girmesinden kadınların profesyonel meslek mensupları ve liderler olarak toplum içinde yer edinmesinin onayına kadar, eşitliğin gerçek dünyadaki sonuçları konusunda da. Sessiz Kuşak'ın hayal ettiklerini Bebek Patlaması Nesli gerçekten yaşadı ve bu değişiklikler sonunda kültürel olarak (çoğunlukla) kabul edilmekle kalmadı, kanıksandı da. Bu sadece hükümet politikalarında değil, sıradan insanların inançlarında, değerlerinde ve yaşam tarzlarında da bir devrimdi.

Bu eğilimlerin merkezinde Bebek Patlaması Nesli tarzı bireycilik vardı; sadece modası geçmiş ön yargıların yaygın olarak

reddedilmesi bağlamında değil, aynı zamanda bireysel seçimin merkeze alınması bağlamında da. Örneğin önceki kuşaklar zorunlu askerliği nadiren sorgulamışlardı; Bebek Patlaması Nesli'nin ise en belirleyici deneyimlerinden biri Vietnam Savaşı sırasında zorunlu askerliği protesto etmeleriydi. Bunun nedeni büyük ölçüde Bebek Patlaması Nesli'nin bireysel seçime aykırı olan şu fikri reddetmesiydi: Vatandaşların kendi istekleri dışında hizmet etmeleri gerekebilir. (Bunda Vietnam Savaşı'nın arkasındaki karışık mantık da bir faktördü, ancak benzer antikomünist sebeplerle yapılan Kore Savaşı'na karşı önemli bir zorunlu askerlik protestosunun olmaması dikkat çekicidir.) Bebek Patlaması Nesli'nin baskısı altında ABD, 1970'lerde tamamen gönüllülerden oluşan bir orduyu benimsedi.

Seçimin merkeze alınması, en önemsizinden en gereklisine kadar Bebek Patlaması Nesli deneyimlerinin neredeyse bütün görünüşlerini belirler. Bebek Patlaması Nesli erkekleri 1960'larda ve 1970'lerde ebeveynlerine meydan okuyarak saçlarını uzatmayı seçtiler. Bebek Patlaması Nesli üyeleri, yasaklarla karşı karşıya kaldıkları bir dönemde yetişmelerine rağmen evlenmeden önce seks yapmayı tercih ettiler. Uyuşturucu kullanımının (en azından ilk başlarda) ahlaki açıdan sorgulanabilir olarak görüldüğü bir zamanda uyuşturucu maddeleri denediler. Bu seçimler bugün çoğu insanın gözüne önemsiz görünebilir ancak bunlar, Bebek Patlaması Nesli'nin Amerikan kültürünü bu tür bireysel seçimlerin istisna olmaktan çıkıp norm hâline gelmesi açısından ne kadar değiştirdiğinin bir kanıtıdır.

Bu seçim arayışının çoğunun arkasında teknoloji vardı. Önceki kuşakların gençleri sosyal normları çevrelerindeki yetişkinlerden öğrenirken, Bebek Patlaması Kuşağı çocukları, mahallelerinin dışındaki bir dünyayı ilk kez televizyon aracılığıyla deneyimlediler; TV onlara bir şeyleri yapmanın birden fazla yolu olduğunu gösterdi. (1960 yılında piyasaya sürülen)

Doğum kontrol hapı gibi yeni teknolojiler, kadınların sürekli hamile kalma korkusu olmadan cinsel ilişki yaşamayı seçmelerine olanak tanıyarak daha doğrudan bir etki yarattı. Tıbbi bakımdaki ilerlemeler, iş gücünden tasarruf sağlayan cihazlar ve bilgisayarlar gibi Bebek Patlaması Nesli'nin yaşamı boyunca gelişen diğer teknolojiler, sağlığı olumlu etkiledi ve angarya işleri azalttı, kişisel ihtiyaçlara odaklanmak için daha fazla zaman sağladı ve başkalarından daha bağımsız olmaya imkân tanıdı. Teknoloji ve bireycilik birlikte etki ederek yaşamları boyunca ihtiyaçları ve istekleri önemli ölçüde değişen, ancak her zaman kendi görüş ve seçimlerini ön planda tutma fikri tarafından yönlendirilen bir kuşak oluşturdu; bu ise hem başkalarını daha fazla kabul etmeye hem de daha fazla benmerkezciliğe yol açtı.

Belki de yazarlar yüksek konumdaki kişilere esprili bir şekilde sataşınca kendilerini rahat hissettikleri için Bebek Patlaması Nesli'ne saldıran kitaplardan oluşan bir tür var. Yakın zamanda yayımlanmış, kitap kadar kapsamlı bir kuşak analizi, Bebek Patlaması Nesli'nin yarattığı toplumsal değişimin yarardan çok zarara yol açtığını savunuyor ve başlığı da şu: *Bebek Patlaması Nesli: Özgürlük Vadeden ve Felaket Getiren Erkekler ve Kadınlar*. Bir diğeri ise *Sosyopat Bir Kuşak: Bebek Patlaması Nesli Amerika'ya Nasıl İhanet Etti?* başlığını taşıyor ve Bebek Patlaması Nesli'nin ülkeyi mahvedecek şekilde empati kurmadan hareket ettiğini öne sürüyor. Diğer kuşaklarla ilgili kitaplar bile Bebek Patlaması Nesli'ni yerden yere vuruyor. Matthew Hennessey (d. 1973) *Zero Hourfor Gen X* (*X Kuşağı İçin Harekete Geçme Vakti*) adlı kitabında şunları yazmıştı: "Önceki hiçbir kuşak, yaşlılık dönemine kadar çocuk gibi giyinmeye devam etmedi. Önceki hiçbir kuşak büyümeyi reddetmekte bu kadar ısrarcı olmamıştı. Bebek Patlaması Nesli Amerikan güneşi altında yeni bir şey: 13-19 yaş arası gençler için yapılmış müzikleri dinleyen ve her zaman kendi istediklerini yapmakta inatla ısrar eden yaşlı insanlar." Bir

de Z Kuşağı tarafından bulunan ve yaşlıların eski moda görüşlerini reddetmek için kullanılan "Tamam, Bebek Patlaması Nesli!" ifadesi var ki kendi ebeveynlerinin görüşlerini umutsuzca miadını doldurmuş olarak gören ve "30 Yaş Üstü Kimseye Güvenme" tavsiyesinde bulunan bir kuşak için son derece ironik. Büyük etki, büyük eleştiriyi de beraberinde getirir; Bebek Patlaması Nesli üyelerinin yaşam döngülerinin çoğunda tecrübe ettiği bir şeydir bu. Dikkat çekici bir şekilde, bu bakış açısı genellikle tahakküm etmeyen çok sayıda Bebek Patlaması Nesli üyesini göz ardı etmektedir. Bu bölümde göreceğiniz gibi, Bebek Patlaması Nesli üyeleri her zaman gösterilmeye çalışıldıkları gibi değillerdir: Sıklıkla suçlandıkları sorunlar, kendi kuşaklarını da en az onları hedef gösteren genç kuşaklar kadar etkilemiştir.

Bebek Patlaması Nesli'nin en büyük dilimi olan 1957 doğumlular, 2022 yılında 65 yaşına girdi. Yaşam sürelerinin uzaması sebebiyle birçoğu bu yaştan sonra da çalışacak; diğerleri ise COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan "Büyük İstifa"nın bir parçası olarak erken emekli oldu, bu da yaygın bir şekilde büyük bir personel sıkıntısına yol açtı. Bu, yaklaşmakta olan fırtınanın ilk işaretiydi: 2020'li yıllarda, Bebek Patlaması Nesli, iş, siyaset ve eğitim alanlarındaki merkezî konumunu kaybetmeye başlayacak ki bu, 1940'larda erken dönem üyelerinin gelip çatmasından bu yana ilk kez olacak. Amerikan tarihini ve kendilerinden sonraki kuşakları anlamak için de Bebek Patlaması Nesli asli kuşaktır ki, toplumun artık kanıksadığı bireyciliği ilk benimseyenler onlardır. Onların davranışlarını ve tutumlarını incelemek, Bebek Patlaması Nesli'nin başlattığı eğilimlerin sonraki üç kuşak boyunca nasıl hız kazandığına dair bir pencere açıyor. X Kuşağı ebeveynleriniz, Milenyum Kuşağı patronunuz veya üniversitedeki Z Kuşağı öğrenciniz üzerinde düşünüyor ve "Buraya nasıl geldik?" diye soruyorsanız, her şeyin bir patlamayla başladığı 1946 yılına bakmanız gerekir.

Bebek Patlaması Nesli (1946-1964)

NÜFUS (2021): 70,2 MİLYON (2021'DE ABD NÜFUSUNUN %21,1'i)

%76,1 Beyaz

%9,3 Siyah

%8,5 Hispanik

%5,0 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı

%1,1 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: Muhteşem Kuşak ve Sessiz Kuşak

Çocuklar: X Kuşağı, Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı

Torunlar: Z Kuşağı ve Kutuplar Kuşağı

EN POPÜLER İSİMLER

*Listede ilk kez yer alanlar * ile işaretlenmiştir*

ERKEK	*KIZ*
James	Linda
Robert	Patricia
Michael*	Mary
David*	Barbara
John	Carol
William	Susan*
Richard	Deborah*
	Debra*
	Karen*
	Donna*
	Lisa*

BEBEK PATLAMASI NESLİ'NİN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

Aktörler, Komedyenler, Film Yapımcıları

Steven Spielberg (1946)
Cher (1946)
Sylvester Stallone (1946)
Dolly Parton (1946)
Cheech Marin (1946)
Diane Keaton (1946)
Sally Field (1946)
Ted Danson (1947)
Larry David (1947)
Farrah Fawcett (1947)
Teri Garr (1947)
David Letterman (1947)
Jane Curtin (1947)
Samuel L. Jackson (1948)
Phylicia Rashad (1948)
Meryl Streep (1949)
Erik Estrada (1949)
Jay Leno (1950)
Bill Murray (1950)
Martin Short (1950)
John Hughes (1950)
Michael Keaton (1951)
Robin Williams (1951)
Mark Hamill (1951)
Mark Harmon (1951)
Jeff Goldblum (1952)
Paul Reubens
(Pee Wee Herman) (1952)
Christopher Reeve (1952)
Roseanne Barr (1952)
Dan Aykroyd (1952)
Hulk Hogan (1953)
Jerry Seinfeld (1954)
John Travolta (1954)
James Cameron (1954)
Dana Carvey (1955)
Whoopi Goldberg (1955)
Bruce Willis (1955)
Carrie Fisher (1956)
Tom Hanks (1956)
Ellen De Generes (1958)
Kevin Bacon (1958)
Alec Baldwin (1958)
George Clooney (1961)
Eddie Murphy (1961)
Michael J. Fox (1961)
Tom Cruise (1962)
Rosie O'Donnell (1962)
Jim Carrey (1962)
Jon Stewart (1962)
Steve Carell (1962)
Brad Pitt (1963)
Conan O'Brien (1963)
Quentin Tarantino (1963)
Mike Myers (1963)
Stephen Colbert (1964)
Adam Carolla (1964)

Müzisyenler ve Sanatçılar

Robert Mapplethorpe (1946)
Billy Joel (1949)
Annie Leibovitz (1949)
Bruce Springsteen (1949)
Gene Simmons (1949)
Pat Benatar (1953)
Madonna (1958)
Prince Rogers Nelson (1958)
Michael Jackson (1958)
Marie Osmond (1959)
K. D. Lang (1961)
Melissa Etheridge (1961)
Garth Brooks (1962)
Sheryl Crow (1962)
Whitney Houston (1963)
Eddie Vedder (1964)

Girişimciler ve İş İnsanları

Steve Wozniak (1950)
Bill Gates (1955)
Steve Jobs (1955)
Jeff Bezos (1964)

Politikacılar, Yargıçlar ve Aktivistler

Bill Clinton (1946)
George W. Bush (1946)
Donald Trump (1946)
Hillary Clinton (1947)
Dan Quayle (1947)
Arnold Schwarzenegger (1947)
Mitt Romney (1947)
Al Gore (1948)
Clarence Thomas (1948)
Elizabeth Warren (1948)
Samuel Alito (1950)
Chuck Schumer (1950)
Condoleezza Rice (1954)
Sonia Sotomayor (1954)
John Roberts (1955)
Anita Hill (1956)
Mike Pence (1959)
Elena Kagan (1960)
Barack Obama (1961)
Kamala Harris (1964)

Sporcular

Kareem Abdul-Jabbar (1947)
O. J. Simpson (1947)
Caitlyn Jenner (1949)
Chris Evert (1954)
Larry Bird (1956)
Joe Montana (1956)
Martina Navratilova (1956)
Sugar Ray Leonard (1956)
Magic Johnson (1959)
John McEnroe (1959)
John Elway (1960)
Jackie Joyner-Kersee (1962)
Michael Jordan (1963)

Gazeteciler, Yazarlar ve Gündeme Gelen İnsanlar

Tom Clancy (1947)
Stephen King (1947)
George R. R. Martin (1948)
Garry Trudeau (1948)
Bill O'Reilly (1949)
Henry Louis Gates Jr. (1950)
Jill Biden (1951)
Diana Gabaldon (1952)
Amy Tan (1952)
Anna Quindlen (1953)
Oprah Winfrey (1954)
Gayle King (1954)
Matt Groening (1954)
Patty Hearst (1954)
John Grisham (1955)
Christiane Amanpour (1958)
Neilde Grasse Tyson (1958)
Sean Hannity (1961)
David Foster Wallace (1962)
Bret Easton Ellis (1964)
Michelle Obama (1964)

Modern Bireyciliğin Büyük Patlaması

Özellik: Kendine odaklanma

Lisedeyken bir öğretmenim bize, 1950'lerdeki saç kesimi ve kıyafet seçimindeki trendlerin hâlâ sürdüğü 1964 yılında, Barış Gönüllüleri ile ABD'den ayrılma hikâyesini anlatmıştı. İki yıl sonra 1966'da geri döndüğünde sadece iki yıl önce terk ettiği ülkeyi zar zor tanımıştı; genç erkekler saçlarını uzatıyordu, giyim tarzları tamamen farklıydı ve tavırları meydan okuyucuydu.

Amerikan kültürü 1960'lara kolektivist (sosyal kurallara ve grup uyumuna odaklanan) bir kültür olarak başladı; son durak ise bireyci (kişinin ihtiyaçlarına odaklanan ve bu nedenle genellikle geleneksel kuralları reddeden) bir kültür oldu. Daha fazla bireycilik eğilimi sonraki her on yıl boyunca devam etti. Bu sebeple kuşakların kardeş kavgasına benzer kavgasında, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular, Bebek Patlaması Nesli'ni işaret edip "Ama bunu onlar başlattı!" diye bağırmakta bir şekilde haklıdır. (Burada da Sessizlerin anlatıldığı bölümdeki iki uyarıyı tekrarlamakta fayda var: Bireycilik ve kolektivizm, tamamen iyi veya tamamen kötü değildir -her ikisinin de ödünleşimleri vardır- ve bu iki kültürel sistem, liberal veya muhafazakâr siyasi ideolojilerle tam olarak örtüşmez.)

Bebek Patlaması Nesli bireyciliği farklı on yıllarda farklı biçimler aldı. Bunlardan biri, bölümün başında belirtilen ve 1960'larda Muhteşemler ve daha yaşlı Sessizlerin kolektivist sosyal kurallarının reddedilmesi örneklerinde görülen bireysel seçimin merkeze alınmasıydı. 1970'lere gelindiğinde Bebek Patlaması Nesli bireyciliği farklı bir ruhla aşılanmış, daha çok kendini gerçekleştirme, aydınlanma ve maneviyata yönelmişti; içe dönük bir bireycilik... *People* dergisinin dediği gibi: "60'larda dünyayı değiştirmeye çalıştık. 70'lerde ise kendimizi değiştirmeye karar verdik."

Bebek Patlaması Nesli'nin, değişimi zaman içinde nasıl algıladığına bakalım: Üniversite öğrencilerine 1973 baharında kampüs protestolarının 1960'ların sonunda zirve yapmışken şimdi neden gerilediği sorulduğunda, çoğu bunun Vietnam Savaşı'nın sönümlenmeye başlamasından değil, "artık toplumdan ziyade kendini değiştirmeye daha fazla vurgu yapılmasından" kaynaklandığı düşüncesini ileri sürdü. Kişisel gelişim kitapları bir tür hâline geldi; Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler, Erhard Seminerleri Eğitimi[15] gibi bilinç yükseltme ve kişisel aydınlanma sınıflarına

[15] Est (Erhard Seminars Training) olarak bilinen, çeşitli dinî, felsefi ve terapötik gelenekleri harmanlayan bir eğitim semineri. (Ç.N.)

kaydoldular ve bu on yılın (1970'lerin) gözlerden ırak, psikedelik renkleri, turuncu boyundan bağlamalı elbiseniz ve platform topuklu ayakkabılarınızla veya geniş yakalı avokado yeşili takım elbisenizle fark edilmemenizi imkânsız kılıyordu.

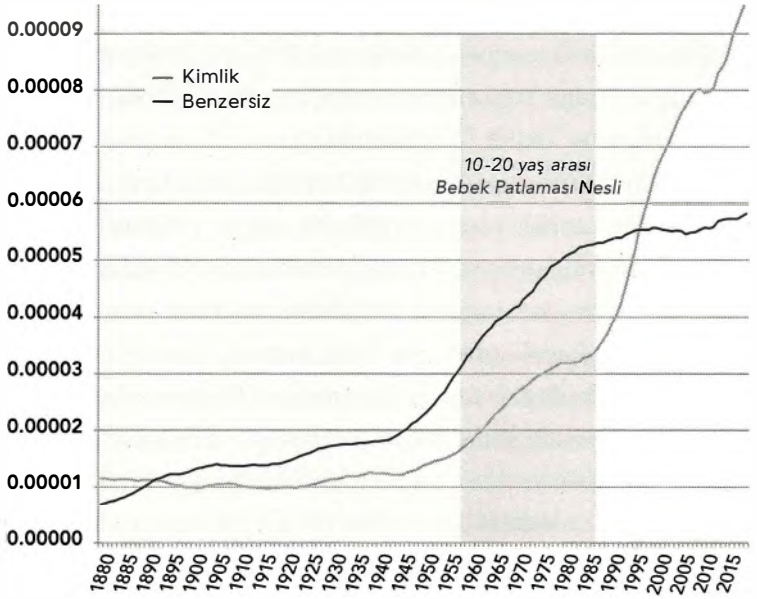
Tüm ülke Tom Wolfe'un (d. 1930) deyimiyle "içe doğru yolculuk"a çıkmış gibiydi. Bu, Bebek Patlaması Nesli'nin alternatif tıp, Doğu maneviyatı ve iç gözlemin çok çeşitli bir kombinasyonu olan Yeni Çağ (*New Age*) hayranlığının başlangıcıydı. *What Really Happened to the Class of '65?* (*'65 Sınıfına Gerçekten Ne Oldu?*) kitabının yazarları 1970'lerin ortalarında liselerinin eski futbol oyun kurucusunu bulduklarında onun Ruhsal İç Farkındalık Hareketi (ki "karmayı temizleme ve size her düzeyde -fiziksel, astral, nedensel ve eterik- yardım etme yeteneğine sahip Mistik Gezgin ile temasa geçmeye" adanmıştır) için bir "Lütuf Konferansı" düzenlediğini gördüler. O, röportaj yapmak istediğinden emin olmadığını çünkü "eski günlerden söz etmenin dalak için kötü olduğunu" söyledi.

1980'lere gelindiğinde Bebek Patlaması Nesli bireyciliği bireysel duyguları, kendini ifade etmeyi ve kendine güveni merkeze almaya başladı. "Daha yüksek bir çağrı tarafından yönlendiriliyorum. Bu bir ses olmaktan ziyade bir duygudur. Bir işin yapılmasının doğru olacağını hissetmezsem o işi yapmam." dedi Oprah Winfrey (d. 1954) 1988'de; tam da talk show'u ülkenin en popüler programı hâline gelirken, büyük ölçüde empatik, gözü kara bir şekilde dürüst ve Bebek Patlaması Nesli'nin tipik niteliklerini yansıtan tarzıyla kendini açık bir şekilde ifade etmeyi ve paylaşmayı tercih ediyordu. Bebek Patlaması Nesli; depresyon, seks veya aile içi istismarın toplum içinde konuşulamayacağı yönündeki önceki düşünceleri bir kenara bırakarak, her şeyin gizli kapaklı değil uluorta tartışılmaya değer olduğu fikrine öncülük etti. *Time* dergisindeki profilinde Oprah'ın "kendisinden

son derece memnun" olduğu gözlemleniyordu ki pek çok Bebek Patlaması Nesli üyesi de öyleydi. 1980'li yıllarda üne kavuşan bir başka Bebek Patlaması Nesli üyesi, Bebek Patlaması Nesli yaşam döngüsünde bireycilik ve teknolojinin karşılıklı etkileşiminin somut bir örneğidir: Apple Computer'ın kurucu ortağı Steve Jobs (d. 1955). Jobs, kuşağının, mantık çerçevesi içinde mümkün olan en uç sınırlarına ulaşmış bir Bebek Patlaması Nesli'ndendi. Yetişkinlik döneminin büyük bölümü geleneksel olanı reddederek, çeşitli vejetaryen ve vegan diyetleri deneyerek, ofislerde yalın ayak dolaşarak ve evine mobilya almayı reddederek geçirdi (Jobs'un ilk Mac'lerden biriyle olan ünlü fotoğrafı, oturma odasında sandalyesi olmadığı için yerde otururken çekilmişti.). Apple ismi Portland, Oregon yakınlarındaki "All One Farm" adında elma bahçeleri olan bir kömünden esinlenilmiştir. Jobs birkaç yıl aradan sonra Apple'ın başına döndüğünde şirketin reklam sloganı "Farklı Düşün" oldu.

Jobs'un 1950'lerde doğup 1970'lerin bireyci ortamında yetişkinliğe adım atmak yerine 1930'larda doğup 1950'lerin toplulukçu ortamında genç yetişkinliğe adım atmış olsaydı aynı kişi olacağını veya aynı inovatif ürünlerin yaratılmasına katkıda bulunacağını hayal etmek zor. Buna karşılık, Jobs ve teknoloji girişimcisi arkadaşları tarafından piyasaya sürülen teknolojiler, işten sosyal hayata kadar hayatın neredeyse her alanını, genel olarak daha bireysel bir yönde dönüştürecekti. Mesela iPad gibi tabletler, ailenin diğer üyeleriyle TV uzaktan kumandası için cebelleşmek yerine, kişisel bir elektronik cihaz ile medya tüketiminin benzersiz bireysel deneyimine imkân tanıyacaktı. Bebek Patlaması Nesli'nin hayatları boyunca hızlanan teknolojik değişimle birlikte, son yetmiş yılda tutum, tercih ve yaşam tarzındaki çoğu büyük kültürel değişimin -özellikle bireycilikle beslenenlerin- bu büyük kuşakla başladığı ileri sürülebilir.

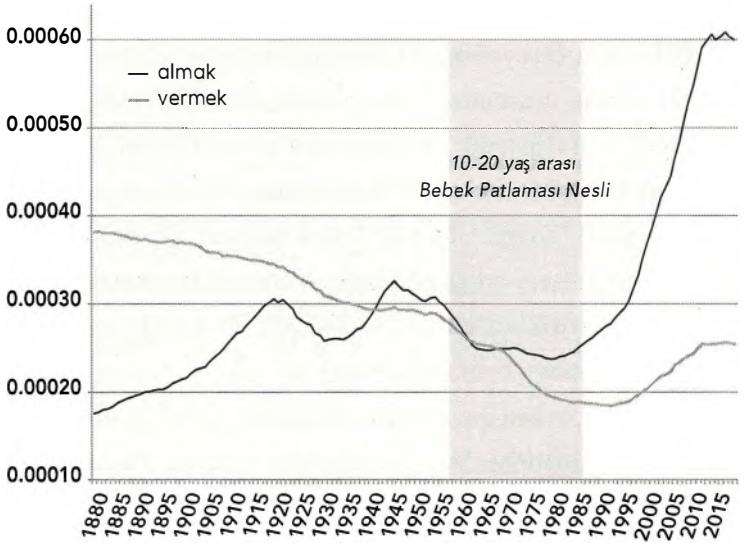
Bireyciliğe doğru kültürel değişimi delillendirmenin bir yolu, kitaplardaki kelime kullanımını takip eden Google Kitaplar veritabanını kullanmaktır. Örneğin, kültürel olarak içsel benliğe yolculuğa ve kendini ifade etmeye önem verildikçe benlik odaklı kelimelerde -benzersizlik ve kimlikle ilgili olanlar gibi- bir artış bekleriz. Tam da böyle oldu. 1800'lerin sonları ile 1950'ler arasında çok az değişiklik gösteren *benzersiz* ve *kimlik* kelimelerinin kullanımı 1960'tan sonra artmıştır (bkz. Şekil 3.2). İlginç bir şekilde, 1980'lerde birçok Bebek Patlaması Nesli üyesi, genç yetişkinliklerinin kendine odaklı yıllarını geride bıraktıktan sonra "benzersiz"deki artış yavaşladı ama "kimlik" yükselmeye devam etti.

Şekil 3.2: Amerikan kitaplarında kimlik ve benzersiz kelimelerinin kullanımı, 1880-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: O yıl yayımlanan tüm kitaplardaki her bir ifadenin yüzdesini gösterir. Yüzdeler üç yıl boyunca düzgünleştirilmiştir ve büyük/küçük harfe duyarlı değildir.

Bir de *vermek* ifadesinin (başkalarıyla paylaşmaya odaklandığı göz önüne alındığında kolektivist) kullanımını, *almak* (bireyin ne aldığına odaklandığı göz önüne alındığında bireysel) ifadesiyle karşılaştırın. 1940'a kadar açıkça galip olan "vermek"ti; sonrasında bu ikisi, birkaç on yıl boyunca birbirlerinin etrafında dans etti. Ve sonra, tam da zamanında, 1970'te, Bebek Patlaması Nesli gençliği ve genç yetişkinliğinin ortasında, "vermek" sürekli olarak "almak"ın altına düştü ve "almak" 1980'lerden itibaren yeni zirvelere *yükseldi*. 2010'lara gelindiğinde ise Amerikan kitaplarında bireyci "almak", kolektivist "vermek"e göre iki kat daha yaygın hâle geldi (bkz. Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Amerikan kitaplarında vermek ve almak ifadelerinin kullanımı, 1880-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı

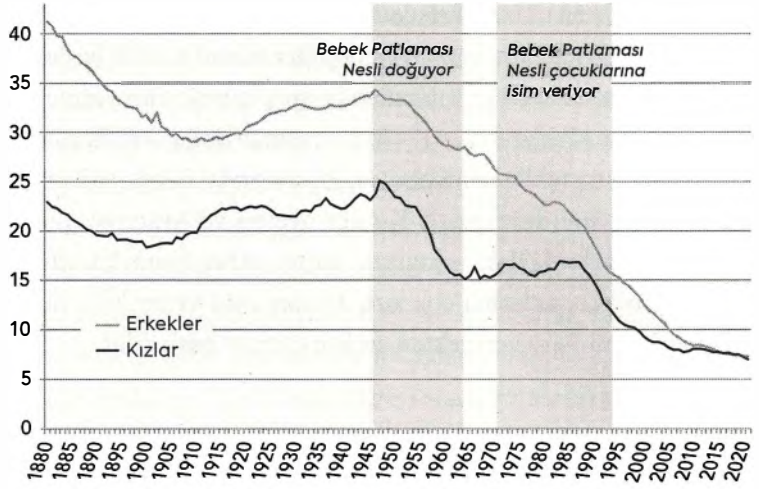
Notlar: O yıl yayımlanan tüm kitaplardaki her bir ifadenin yüzdesini gösterir. Yüzdeler üç yıl boyunca düzgünleştirilmiştir ve büyük/küçük harfe duyarlı değildir. Greenfield'da (2013) Google Kitaplar veritabanının 2008 sürümü kullanılarak bildirilen bir bulgudan esinlenilmiştir.

Dildeki bu değişimler "tavuk mu yumurtadan çıkar yumurta mı tavuktan" sorusunu akla getiriyor: Bebek Patlaması Nesli mi kültürü bireyciliğe doğru itti, yoksa kültür mü Bebek Patlaması Nesli'ni? Muhtemelen her ikisi de. Kültürel olarak bireyciliğe yöneliş başladı ve Bebek Patlaması Nesli itici kuvvet oldu.

Kültürel değişimin bireyciliğe doğru olduğunu delillendirmenin bir başka ilgi çekici yolu da ebeveynlerin çocuklarına verdikleri isimlerdir. Ebeveynler, kendilerinin kolektivist bir kültürde yaptığı gibi, çocuklarının uyum sağlamasını istediklerinde, onlara diğer birçok insanın sahip olduğu ortak isimleri verme ihtimalleri daha yüksektir. Bunun yerine ebeveynler, bireyci bir kültürde yaptıkları gibi, çocuklarının öne çıkmasını istediklerinde, bireycilik benzersizliğe değer verdiği için ortak isimler verme ihtimalleri daha düşük olur. Sosyal Güvenlik İdaresi, Sosyal Güvenlik kartı olan her Amerikalının ilk isimlerinin yer aldığı bir veritabanı tutmaktadır (Kendiniz denemek için Google'da "Sosyal Güvenlik bebek isimleri" yazın.). Bu, pek çok araştırmanın yaptığı gibi sadece tutumları sormak yerine, insanların verdikleri gerçek ve önemli bir kararı yakalıyor: Çocuklarına hangi ismi verecekler?

1880'lerde, erkek çocukların neredeyse yarısına sadece on isimden biri verilirken kız çocuklarının yaklaşık 4'te 1'i ise en popüler on isimden birini alıyordu. İsimler uyum sağlamanın bir yoluydu. Bu, ilk Bebek Patlaması Nesli'nin doğduğu 1946'da da geçerliydi; özellikle de aslında 1940'larda yaygın bir isim alma ihtimalleri 1800'lere kıyasla daha yüksek olan kız çocukları için.

Sonra değişim başladı: Yaygın şekilde kullanılan isimlerin popülerliği giderek azaldı ve on yıllar geçtikçe daha az kullanılır oldular (bkz. Şekil 3.4). İsimler öne çıkmanın bir yolu hâline geldi.

Şekil 3.4: Her yıl en yaygın on isimden birini alan ABD'li bebeklerin yüzdesi, cinsiyete göre, 1880-2021

Kaynak: Sosyal Güvenlik İdaresi
Notlar: Bu eğilim göçteki değişikliklerden kaynaklanmıyor; iki akademik çalışmada göç oranlarının dikkate alınması çok az fark yaratmıştır. Ayrıca, Maine ve Batı Virginia gibi, Hispaniklerin sayısının düşük ve sabit kaldığı eyaletlerdeki eğilimlerin çok benzer olmasına bakılırsa Hispaniklerin sayısının artması gibi ülkenin etnik yapısındaki değişikliklerden de kaynaklanmıyor. Mississippi gibi siyahların yoğun şekilde ikamet ettiği eyaletlerde de durum aynıdır. Değişen bir şey var: Bir asırdan uzun bir süre boyunca, kızlara kıyasla erkekler, yaygın isimlere daha fazla sahip oldu; ancak son yıllarda çok az fark var. 2014 yılına kadar olan orijinal analizler, Twenge ve diğerleri (2010) ile Twenge ve diğerleri (2016) çalışmalarında yayımlanmıştır.

Bebek Patlaması Nesli'nin 1980'lerde Milenyumlu çocuklarına isim koyarken, her 5 çocuktan sadece 1'i en yaygın on isimden birini alıyordu. X Kuşağı ve Milenyumlu ebeveynlerinin 21. yüzyılda yaygın kullanılan isimleri giderek daha az seçmesiyle birlikte yaygın isimler yavaş yavaş kaybolmaya başladı. 2010 yılından bu yana, 14 çocuktan sadece 1'i en popüler on isimden birini almıştır. Teneffüs sırasında 36 çocuğun oyun alanında koşuşturduğu kalabalık bir birinci sınıfı hayal edin. 1952'de ortalama bir sınıfta,

Jimmy adında en az bir erkek çocuk bulabilirdiniz (James, 1946'da doğan erkek çocuklara verilen en popüler isimdi.). 2020'lerde ise Liam isimli sadece bir çocuk bulabilmeniz için üç sınıf gezmeniz gerekir; her ne kadar bu, 2017-2020 arasında doğan erkek çocuklara verilen en popüler isim olsa da. En sonunda, Bebek Patlaması Nesli bireyciliği devrimi, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular tarafından daha da ileri noktalara taşındı ve başarısını kanıtladı: Aileler artık çocuklarına çok sıra dışı bir isim vermekten değil, çok yaygın bir isim vermekten endişe etmeye başladılar.

Evlilik Öncesi Cinsel İlişki

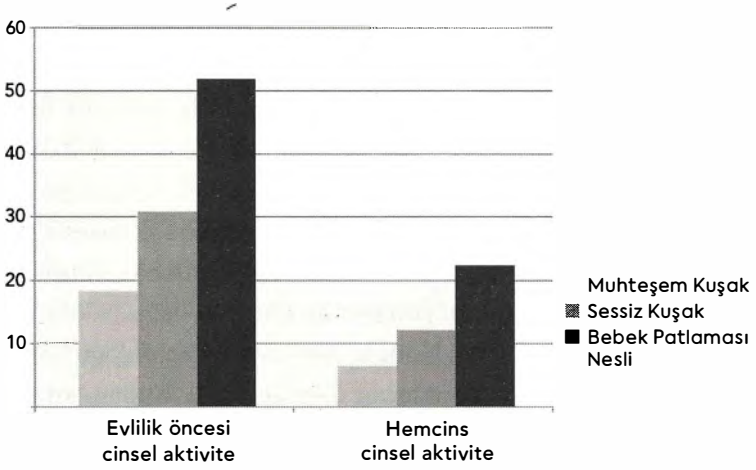
Özellik: Geleneksel Kuralları Çiğnemek

Susan Douglas (d. 1950) şöyle yazıyor: "1960'ların başında, okul öğretmeninin, rahibin, tavsiye köşesi yazarının ve annemin sesleri 'İyi kızlar bunu yapmaz!' diye diretiyordu. Ama başka bir ses fısıldamaya başladı: 'Ah evet yaparlar ve bundan da hoşlanırlar.' " Douglas, 1960 tarihli *Beni Yarın Sevecek misin?* şarkısının, genç kadınlarının ikilemini yakaladığını, 13-19 yaş arası genç kız kuşaklarının merak ettiği ancak yüksek sesle söylememeleri gereken soruyu ima ettiğini söylüyor: Eğer seks yaparsak sabah bana saygı duyar mı?

Bu, 1970'lere gelindiğinde derin bir uçuruma dönüşecek olan ve basit bir soruyla özetlenen (Soru şu: Evlenmeden önce seks yapmak uygun mu?) kuşak farkının geçici bir başlangıcıydı. Bebek Patlaması Nesli'nin çoğu 1970'lerde bu soruya cevap olarak evet derken, Sessiz büyük kardeşleri ve Muhteşem Kuşak ebeveynleri hayır demiştir (bkz. Şekil 3.5). Bebek Patlaması Nesli, cinsel ilişkinin evlenene kadar beklemesi gerektiğine dair yüzyıllardır varlığını sürdüren kurala önemli bir meydan okuma getiren ve bunun bireyin kendisine kalmış bir seçim

olduğunu savunan ilk kuşaktı. Her ne kadar önceki kuşaklardaki pek çok kişi de evlilik öncesi seks yapmış olsa da bu genellikle utanılacak bir şey olarak görülüyordu. Bebek Patlaması Nesli bu kanaatlerde ilk önemli çatlakları oluşturdu ve daha sonra gelen kuşaklar da geriye kalanı yıktı.

Homoseksüellikle ilgili kuşaksal değişim de belirgin biçimdeydi (bkz. Şekil 3.5) ki bu durum ilerleyen yıllarda LGBT bireylerin daha fazla kabul göreceğinin habercisiydi. İnsanlar kimi severlerse onu severler fikri yeni yeni kök salmaya başlamıştı; 1970'lerde Bebek Patlaması Nesli, Sessizlere kıyasla homoseksüelliğin "hiç de yanlış olmadığına" neredeyse iki kat daha fazla inanıyordu, ancak bu görüş hâlâ azınlıktaydı.

Şekil 3.5: Evlilik öncesi seks veya homoseksüel seksin "hiç de yanlış olmadığına" inanan ABD'li yetişkinlerin kuşaklara göre yüzdesi, 1970'ler

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: 1972-1978 verileri. Bu yıllarda Bebek Patlaması Nesli 18-26 yaşları arasındakiler, Sessizler 33-47 yaşları arasındakiler ve Muhteşemler ise 54 yaş ve üzerindeki kişiler tarafından temsil ediliyor.

1970'lerin çekilen bu fotoğrafı, hızlı bir akışta olan kültürü olduğu gibi yansıtıyor. Değişim hızlı oldu: Ülke çapında yapılan bir araştırmada, ABD'li yetişkinlerin yüzde 85'i, 1967'de evlilik öncesi seksin yanlış olduğunu söylerken, bu oran 1979'da yüzde 37'ye düştü. Cinsel devrim çoğunlukla genç Bebek Patlaması Nesli ile onların Muhteşem Kuşak ebeveynleri arasındaki bir savaştı; kazanan taraf Bebek Patlaması Nesli oldu. Bu -özellikle ortalama evlilik yaşı yükseldikçe ve evlenene kadar bâkir/bâkire kalmak giderek savunulamaz hâle geldikçe- sonraki kuşaklara yansıyan bir trend oldu.

Seks, evlilik ve çocuklarla ilgili değişen tutumlar, yeni bireycilik anlayışının en görünür örneklerinden biriydi. Değişen sadece evlilik öncesi sekse ilişkin tutumlar değildi, aynı zamanda bunun muhtemel sonucu olan istenmeyen hamileliğe ilişkin tutumlar da değişiyordu. 2020'li yılların bakış açısından, bir zamanlar hem bekâr hem hamile olmanın ne kadar kabul edilemez olduğunu anlamak zor. 1960'lara kadar bir kızın başı "belaya" girdiğinde hemen ardından genellikle -hamilelik nedeniyle- zorunlu evlilik gelirdi. Bu bir seçenek olmadığında, bazı kızlar ve genç kadınlar ailelerinden uzakta, kimsesiz ve evsiz annelere barınma hizmeti veren o acımasız kuruluşlara gönderiliyordu. Bir kadın gönderildiği bu yeri "utanç dolu bir hapishane" olarak nitelendirmişti. Neredeyse hepsi, çoğu baskı altında olmak üzere, çocuklarını evlatlık verdi. Kullanılan dil bile cezalandırıcıydı: Evli olmayan annelerden doğan bebeklere gayrimeşru deniyordu. Benzer şekilde, yine evli olmayan bir anneye de "çocuklarına oyun parkında piç diyecekleri" söylenmişti. 1970'lerin sonlarına doğru kürtajın yasallaşması ve bekâr annelerin artık dışlanmaması nedeniyle bu kuruluşlar kapandı.

Bekâr kalmak da daha kabul edilebilir hâle geldi. 1957'de ABD'li her 4 yetişkinden 3'ü evlenmemiş kadınların "hasta", "nevrotik" veya "ahlaksız" olduğuna inanıyordu.1978'e gelindiğinde

sadece 4 kişiden 1'i böyle düşünüyordu. Evlilik artık bir zorunluluk değil, bir tercihti. Evli kadınların zamanlarını nasıl değerlendirmeleri gerektiğine ilişkin kanaatlerde de benzer bir değişim yaşandı. 1938'de her 4 Amerikalıdan 3'ü kocası geçimini sağlayabiliyorsa kadının çalışmaması gerektiğini söylüyordu. 1978'de ise bunu söyleyenlerin oranı sadece 1/4'tü.

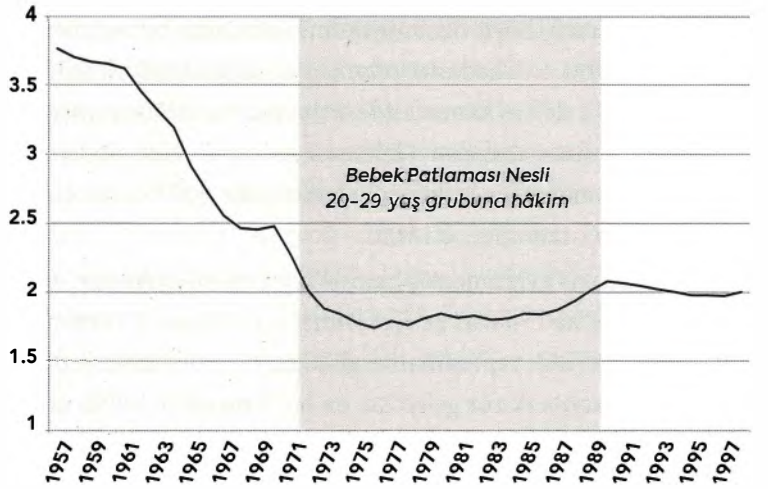
Bir zamanlar evlenmemiş hamile kızların ailelerinden uzaklaştığına, evli kadınların çalışmasının bir zamanlar tartışmalı olduğuna ve evlilik yapmamanın ahlaka aykırı olduğunun düşünüldüğüne inanmak zor geliyorsa da bu, Amerikan kültürünün Bebek Patlaması Nesli'nin hayatı boyunca ne kadar temelden değiştiğinin bir işaretidir.

"Bebek Patlaması" Ailesi

Özellik: Daha Az Çocuk, Daha Çok Boşanma

1982'de *New England Journal of Medicine*'de yayımlanan bir çalışma, ulaştığı sarsıcı bir sonucu bildiriyordu: Kadınların doğurganlığı sanıldığından daha erken, 35 yaşında değil 30 yaşında, azalmaya başlamıştı. Çalışmaya eşlik eden bir başyazıda iki doktor tarafından kadınlara ısrarla şu tavsiyede bulunulmuştu: Kariyer yapmadan önce çocuk sahibi olun. Makale, birçoğu profesyonel kariyer peşinde olan ve çocuklarını daha sonra doğurmayı planlayan Bebek Patlaması kadınları arasında paniğe yol açtı. (Araştırmanın doğal doğurganlığı değil, suni döllenmeyi temel aldığı ve 30'dan 35'e doğurganlıktaki düşüşün küçük olduğu ortaya çıktı.)

O dönemde Amerikan kültürü, 1950'lerin sonu ile 1970'lerin ortası arasında çocuk doğurma oranlarında yaşanan muazzam düşüş sebebiyle sarsılmaktaydı (bkz. Şekil 3.6). Bu düşüşün neredeyse 1/3'ü 1970 ile 1973 arasındaki üç yılda gerçekleşti. Bebek patlaması artık tamamen sona ermişti.

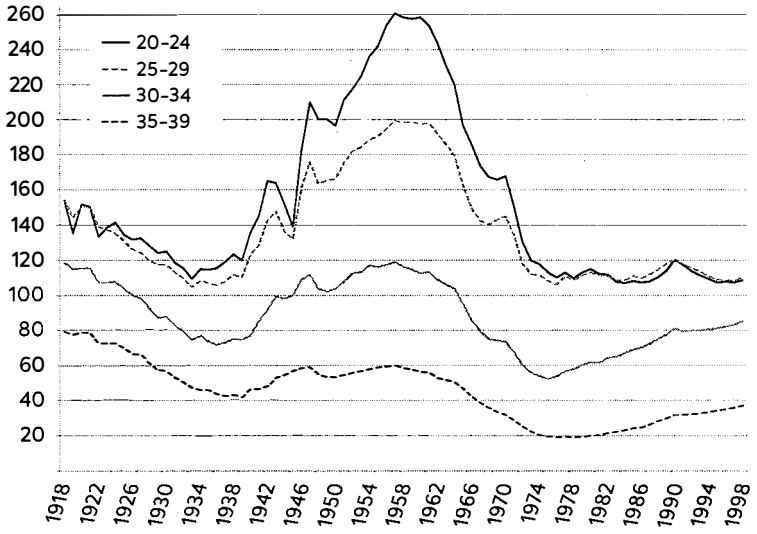
Şekil 3.6: Toplam doğurganlık (kadın başına tahminî çocuk sayısı), ABD, 1957-1998

Kaynak: ABD Nüfus Sayımı Bürosu İstatiksel Özet ve Ulusal Yaşam İstatistikleri Raporları
Notlar: Bebek Patlamaları, 1971'den 1989'a kadar (grafikte gölgeli alan) bu dönemde çocuk doğurmanın en yoğun olduğu 20-29 yaş grubuna hâkimdir.

Bunun en büyük sebebi Bebek Patlamalarının daha az çocuk yapmaları ve bunun için gerekli olan doğum kontrolü imkânlarına sahip olmalarıydı. İlk oral kontraseptif hap 1960 yılında piyasaya sürüldü ve doğum kontrolü daha doğrudan bir şekilde kadınların kontrolüne geçti. 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında, daha fazla bekâr kadın doğum kontrolü için reçete alabiliyordu. Buna karşılık, yasal kürtaj, doğurganlıktaki düşüşte o kadar büyük bir etken olmamıştır: Düşüşün neredeyse tamamı, kürtajın Roe v. Wade davası ile ülke çapında yasallaştığı 1973 yılından önce meydana gelmiştir.

1980'lerde doğurganlıkla ilgili uzun uzadıya yapılan tartışmaların çoğu, kadınların eskisine oranla biraz daha geç çocuk sahibi olmasına odaklanıyordu. Çocuk sahibi olunan bu yaşlar günümüz

standartlarına göre hâlâ gençlik yaşları olarak değerlendirilse de bu odaklanma gerçeği yansıtıyordu: 1970 yılında ortalama bir kadın ilk çocuğunu 22 yaşında doğuruyordu; 1990'da ise 24.

Şekil 3.7: ABD'de yaş gruplarına göre doğum oranları, 1918-1998

Kaynak: ABD Nüfus Sayımı Bürosu İstatiksel Özet ve Ulusal Yaşam İstatistikleri Raporları

Notlar: Doğum oranı 1.000 kişilik nüfus üzerindendir.

1950'lerde 20'li yaşların başındaki kadınların doğum oranı 20'li yaşların sonundaki kadınlarınkinden çok daha yüksekti, ancak Bebek Patlaması Nesli'nin bebek sahibi olmaya başladığı 1970'ler, 1980'ler ve 1990'larda, doğum oranları 20'li yaşların başındaki ve sonundaki kadınlar için hemen hemen aynıydı (bkz. Şekil 3.7). Doğum oranı yükselen bir grup vardı: 1976'dan 1998'e kadar doğum oranı %59 artan 30'lu yaşlardaki kadınlar. Bu yaşların sonundaki kadınların doğum oranı ise neredeyse iki katına çıktı. Bebek Patlaması Nesli kadınları, 30'lu yaşlarında doğurganlık oranını tek başlarına sabit tutmuş, hatta 1980'lerde

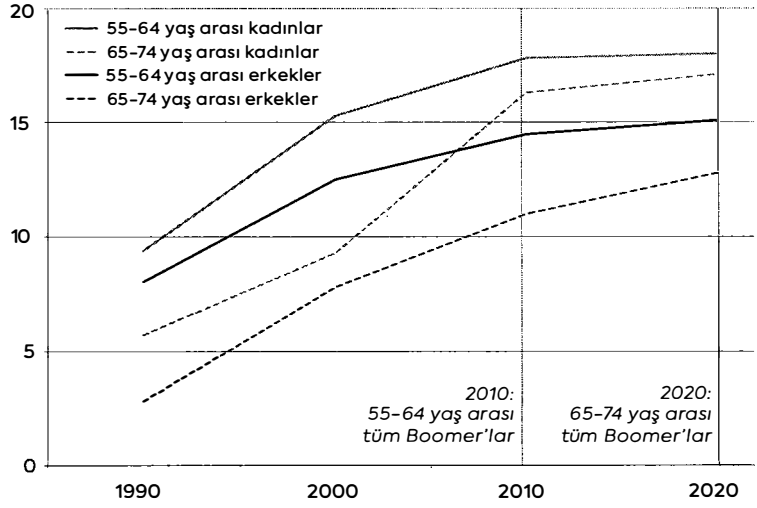
ve 1990'larda biraz yükseltmiştir. Bebek Patlaması Nesli kadınlarının çocuk sahibi olmak için daha uzun süre beklemesiyle yavaş yaşam stratejisi başlıyordu. 1980'lerin popüler kültürünün, örneğin tam anlamıyla Bebek Patlaması Nesli televizyon dizisi *Thirtysomething*, rol değişimi komedisi *Mr. Mom* ve Diane Keaton filmi *Baby Boom*'un, 30'lu yaşlarında genç ailelere sahip Bebek Patlaması Nesli'ne odaklanması tesadüf değildi. Anna Quindlen'ın (d. 1952) 1980'lerde *New York Times*'ta yazdığı ve genellikle aile hayatına odaklanan köşesinin başlığı da "30'larda Yaşam" idi.

Üniversite mezunu kadınlar -ki medyada ve tıp dergilerinde en çok takıntı hâline getirilen gruptur- çocuk sahibi olmak için 30'lu yaşlarına kadar bekleyen kesimin büyük bir bölümünü oluşturuyordu (Bu gruptaki kadınlar, üniversite mezunu olmayan kadınlara göre ortalama 7 yıl daha geç aile kurmaya başlıyor.). Giderek daha fazla sayıda üniversite mezunu kadının anne olmadan önce kariyerlerini inşa etmesi, tıp doktorları arasında alakaya ve kayınvalideler arasında tedirginliğe yol açtı.

Şekil 3.7 başka bir dikkate değer gerçeği daha gösteriyor: 1946-1964 bebek patlaması aykırı bir durumdu. Bebek Patlaması Nesli kadınlarının 20'li yaşlarındaki doğum oranları tarihsel ortalamalara göre nispeten normaldi. 1950'li yılları "eskiden olduğumuz gibi"ye referans noktası olarak kullanmak doğru değil; en azından bebekler ve çocuklar açısından bu oldukça sıra dışı bir dönemdi, normallik için bir dayanak noktası değildi.

Peki Bebek Patlaması Nesli arasında evlilik ne durumda? Woodstock'un veya komünlerin fotoğraflarına bakmak, Bebek Patlaması Nesli'nin evlilikten uzak durduğu veya en azından ertelediği izlenimini verebilir; ancak durum böyle değildi. 1960'larda yaygın olan özgür aşk fikirlerinin aksine, Bebek Patlaması Nesli'nin çoğu günümüz insanını şaşkınlığa uğratacak derecede genç sayılabilecek yaşlarda evlendi: Ortalama bir kadın için evlilik yaşı 1970'te 21, 1980'de ise 22 bile değildi (bkz. son bölümdeki Şekil 2.5).

Bu evlilikler her zaman sonuna kadar devam etmedi. Bebek Patlaması Nesli, Sessizlerin 1960'lar ve 1970'lerde başlattığı boşanmadaki artış eğilimini sürdürdü. Boşanma oranı 1981'de düşmeye başlasa da boşanmada önemli bir kuşaksal değişim yaratacak kadar uzun süre tarihsel olarak yüksek seviyelerde kaldı. İlaveten Sessizlerden daha az sayıda Bebek Patlaması Nesli yeniden evlenmiştir. Sonuç olarak, 2020'lerde; 1990'lar ve 2000'lerde aynı yaşta olan Sessizlere kıyasla iki kattan fazla Bebek Patlaması Nesli boşanmıştır (bkz. Şekil 3.8). Milenyumlu Gazeteci Jill Filipovic şunu savunuyor: "Bebek Patlaması Nesli evliliklerini gerçekten farklı kılan bir şey varsa o da boşanma eylemidir; bunun çoğunu onlar yapıyorlar."

Şekil 3.8: 1990-2020 yılları arasında ABD'de boşanmış yaşlı yetişkinlerin cinsiyete ve yaş grubuna göre yüzdesi

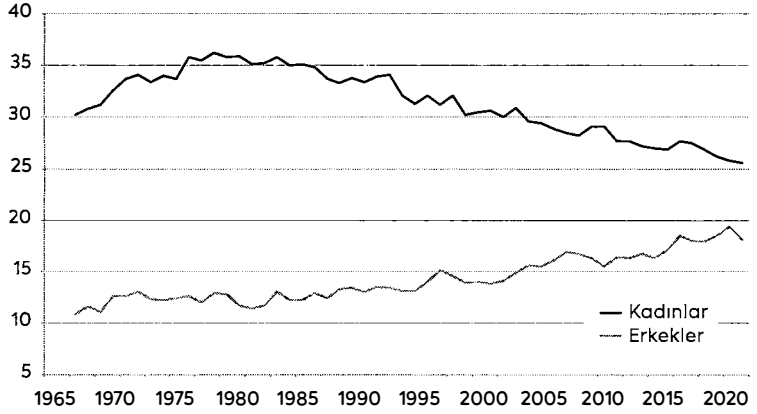
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, Yıllık Sosyal ve Ekonomik Ekler, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

Notlar: Boşanmış ifadesi, çeşitli sebeplerle ayrı yaşayanları veya evli olup eşi evden uzakta olanları kapsamaz. 1990 ve 2000'de Sessizler, 2010 ve 2020'de Bebek Patlaması Nesli (bkz. gölgeli alan) 55-64 yaş grubunu işgal ediyordu. 65-74 yaş grubunda bulunanlar 1990'da çoğunlukla Muhteşem Kuşak'tandı; 2000 ve 2010'da Sessizler, 2020'de ise Bebek Patlaması Nesli bu yaş grubundaydı.

Bununla beraber, 1990 (Sessizler) ve 2020 (Bebek Patlaması Nesli) yılları arasında hiç evlenmemiş 55-64 yaş arası yetişkinlerin sayısı iki katına çıktı. 1990'da orta yaşta 22 kadından sadece 1'i hiç evlenmemişken, 2020'de bu oran 1/10 oldu. Yine 1990'da orta yaşta 18 erkekten 1'i hiç evlenmemişken, bu oran da 2020'de 1/9'a çıktı.

2020'de 65-74 yaşları arasındaki Bebek Patlaması Nesli için eğilim cinsiyete göre farklılık gösteriyordu: Evli erkeklerin sayısı azalırken, evli kadınların sayısı arttı; bunun başlıca sebebi, yaşam süreleri uzadıkça çok daha az sayıda kadının dul kalmasıdır.

Sonuç olarak, yalnız yaşayan yaşlı kadınların sayısı azalırken (daha azı dul kaldığı için) yalnız yaşayan yaşlı erkeklerin sayısı artmıştır (bkz. Şekil 3.9). Yaşlı erkeklerin akrabalarıyla birlikte yaşama olasılığı kadınlara göre çok daha düşüktür; bu sebeple yaşlı bir erkek boşandığında, dul kaldığında veya hiç evlenmediğinde yalnız yaşama olasılığı daha yüksektir. Daha yavaş bir yaşam eğilimi, yalnız yaşayan yaşlı insanlar arasındaki cinsiyetten kaynaklanan farkın daralması anlamına gelmektedir.

Şekil 3.9: 1967-2020 yılları arasında yalnız yaşayan 65-74 yaş arası ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, cinsiyete göre,

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, Yıllık Sosyal ve Ekonomik Ekler, Amerika'nın Aileleri ve Yaşam Düzenlemeleri, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

Son on yılların en çok evlenen ve en doğurgan kuşağı Sessizlerin ardından gelen Bebek Patlaması Nesli, evlilik ve doğum oranlarını tarihsel normlara geri döndürdü. Bebek Patlaması Nesli ayrıca hiç evlenmeme veya boşanma gibi bireysel ayrıcalıklarını da kullandılar. Yine de 2020 yılında 65-74 yaşları arasındaki emeklilik dönemlerinde bulunan Bebek Patlaması Nesli erkeklerinin %72'si, kadınların ise %57'si eşleriyle birlikte yaşamaktadır. Bununla birlikte Bebek Patlaması Nesli erkeklerinin yalnız yaşama olasılığı önceki kuşaklara göre daha fazladır; bu durum gelecekte aileleri ve sağlık sistemini giderek daha fazla etkileyebilecek bir eğilimdir.

Yapsan Çok Daha Havalı Olurdu: Uyuşturucu, Alkol ve Sigara

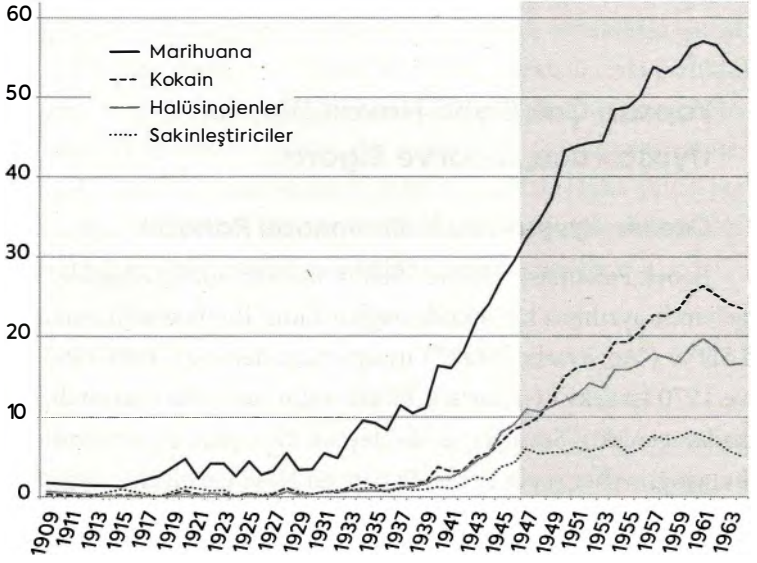
Özellik: Uyuşturucu Kullanımında Rahatlık

Bebek Patlaması Nesli ve 1960'ların karşı kültürü popüler imgelemde ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu da marihuanadan LSD'ye ("Aç, ayarla, bırak.") uyuşturucu demekti. Peki 1960'lar ve 1970'lerdeki uyuşturucu kültürünün ne kadarı şayiaydı, ne kadarı gerçekti? Sessizler ve Muhteşemlerin uyuşturucuya nadiren bulaştığı ve her şeyin Bebek Patlaması Nesli'yle birlikte değiştiği yalnızca bir algı mı? Bebek Patlaması Kuşağı'nın uyuşturucuyu kişisel özgürlükle (bireycilik olarak okuyun) ilişkilendirdiği düşünüldüğünde bu özellikle önemli bir soru.

Uyuşturucu kullanımında 1960'lar ve 1970'ler boyunca baş gösteren değişimleri belgelemek kolay değildir; günümüzde yapılan büyük ulusal araştırmaların çoğu 1960'larda veri toplamıyordu.

Ancak 1970'lerden önce marihuana kullanımının yaygın olmadığına dair birkaç iyi gösterge var. Gallup'un 1969'da yaptığı bir ankette 25 Amerikalı yetişkinden sadece 1'i marihuanayı denediğini söylerken, bu oran 1973'te 1/8, 1977'de ise 1/4 olmuştur.

Bir süre sonra, 1979'da, kırk yıldan fazla bir süreyi kapsayan ulusal verileri elde etme imkânı doğdu. Burada, Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli arasındaki ayrım çarpıcıdır: 1935 doğumlu her 100 Sessiz'in 10'undan daha azı marihuanayı denemişken 1955 doğumlu Bebek Patlaması Nesli'nde bu oran 1/2 olmuştur (bkz. Şekil 3.10). Kokain, LSD gibi halüsinojenler ve metakalon gibi sakinleştiriciler de dâhil olmak üzere diğer uyuşturucuların kullanımı için de benzer kuşaksal dönüm noktaları vardır.

Şekil 3.10: Doğum yılına göre, belirli uyuşturucuları kullanmış olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması
Notlar: 1979-2019 verilerini içerir. Bebek Patlaması Nesli 1946-1964 yılları arasında doğmuştur (grafikte gölgeli alan). Yalnızca 21 yaş ve üzerindeki kişilerde ölçülmüştür; çoğu kişinin ilk uyuşturucu kullanımı bu yaşa kadar gerçekleşmiştir. Marihuana, esrarın yaygın adıdır. Halüsinojenler LSD, peyote, meskalin, psilosibin ve ekstazi (MDMA) gibi maddeleri içerir. Sakinleştiriciler metakalon ve uyku hapları gibi maddeleri içerir. Veri kümesi yalnızca 25 yaşına kadar olan tek tek yaşları ve 26 yaşından başlayarak yaş gruplarını içerir, dolayısıyla doğum yılları küçük sapmalara tabidir.

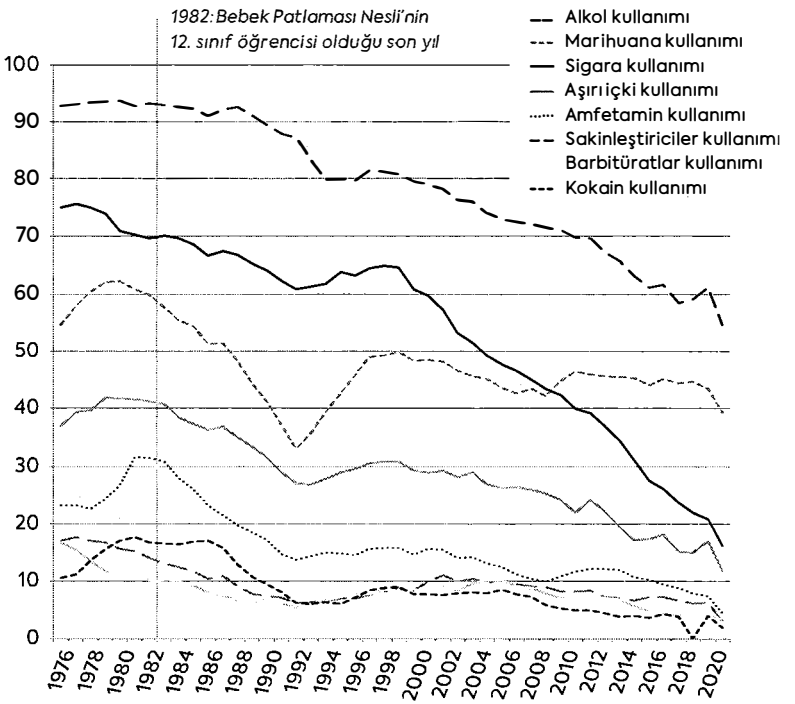
1960'ların sonlarından 1970'lerin ortalarına kadar on yıldan kısa bir süre içinde uyuşturucu, karşı kültür olmaktan çıkıp hâkim eğilime dönüştü. 1970'lere gelindiğinde uyuşturucu kullanımı artık isyan etmenin değil, uyum sağlamanın bir yoluydu ve iyice yayılmıştı. Yazar Candi Strecker'ın gözlemlediği gibi, "60'lardaki devrimin 70'lerdeki tamamlayıcısı, Grand Funk Railroad konserinde metakalon kusan itici mavi yakalı gençlerdi".

Uyuşturucuya karşı bu toplumsal kuralları önemsemeyen tutum uzun sürmeyecekti; 1980'lere gelindiğinde gençlere verilen tavsiye "Yalnızca hayır de!" oldu ve bu tavsiye "This Is Your Brain on Drugs"[16] reklamlarıyla pekiştirildi. Bebek Patlaması Nesli 30'lu ve 40'lı yaşlarına gelip kariyer yapmanın ve ebeveynliğin rutinlerine iyice alıştığında uyuşturucular "hava"sını biraz kaybetti ve Bebek Patlaması Nesli daha da yaş aldıkça kültürel mesajlar da değişti. Strecker 1993 yılında şöyle yazmıştır: "Yetmişli yıllarda Amerikan kültürünün uyuşturucuya ne kadar toleranslı olduğunu, toplumun her kesiminden insanın biraz marihuana içmesinin veya yasa dışı bir kimyasal madde denemesinin ne kadar normal olduğunu hatırlamak, o dönemi yaşamış olanlar için bile bugün çok zor."

Özellikle daha geç doğan Bebek Patlaması Nesli madde kullanmaya genç yaşta başladı: 1979 yılında, lise birinci ve ikinci sınıfta okuyan 15 yaşındaki her 10 gençten 8'i alkol, 10'undan 6'sı sigara ve 10'undan 4'ü marihuana içmişti. Son sınıftakiler ise sene bitiminde tamamen uçmuşlardı: %94'ü alkol (%42'si aşırıya kaçmıştı), %75'i sigara ve %62'si marihuana içmişti. Büyük bir azınlık diğer maddeleri de denemekten çekinmemiştir: %25'i amfetamin, %17'si sakinleştirici, %12'si barbitürat ve %16'sı kokain kullanmıştır. Bebek Patlaması Nesli, madde kullanımlarındaki

16 "Bu Uyuşturucu Etkisindeki Beynin" 1980'li yılların meşhur anti-uyuşturucu kampanyalarından birinin sloganı. (Ç.N.)

çeşitlik ve yoğunluk bakımından göze çarpıyordu; bu, emsalsiz bir durumdu ve o zamandan bu yana lise öğrencileri arasında bir benzeri daha yaşanmamıştı (bkz. Şekil 3.11). Onlardan sonra gelen X Kuşağı, büyük kardeşlerinin veya ebeveynlerinin uyuşturucu kullanımının olumsuz yanlarından etkilenmiş ve bireysellikleri için farklı çıkış yolları bulmuş olabilir (Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi bir sonraki bölümde.).

Şekil 3.11: ABD'de 12. sınıf öğrencilerinin alkol veya belirli maddeleri kullanma yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Alkol kullanımı" birkaç yudumdan fazla içki kullanımını içerir; "aşırı içki kullanımı" bir seferde beş kereden fazla içki içmektir. "Sigara kullanımı", tütün sigarası içmek anlamına gelir. Marihuana, esrarın yaygın adıdır.

Richard Linklater'ın (d. 1960) 1993'te gösterime giren nostalji filmi *Dazedand Confused*, bu geç dönem Bebek Patlaması Nesli'nin yaşamını yansıtır. Linklater'ın 1970'lerde Teksas'ın küçük bir kasabasında lise öğrencisiyken yaşadıklarına dayanan film, 1976'daki gelecek sene ilk ve son sınıfta okuyacak olan öğrencilerin okuldaki son günlerini anlatıyor. Bira fıçıları bolca kullanılıyor (13 yaşındakiler tarafından bile), bolca sarhoşluk yaşanıyor, ot şakaları destansı ve bazen Amerika'nın 200. kuruluş yıldönümü ile ilgili. ("Martha Washington; George her gün eve geldiğinde Martha'nın koca bir pipo dolusu otu olurdu onun için bekleyen, adamım, kapıdan girer girmez, adamım, o esaslı, esaslı, esaslı bir kadındı adamım.") Aralarında en ayık olan kişi ve futbol takımının oyun kurucusu (Randall "Pink" Floyd), film boyunca uyuşturucu kullanmayacağına dair zorunlu bir taahhütname imzalayıp imzalamayacağını düşünür. Filmin sondan bir önceki sahnesinde kâğıdı buruşturup antrenöre fırlatır ve "Gelecek sonbahar oynayabilirim ama *bunu* asla imzalamayacağım!" der. Bebek Patlaması Nesli lügatinde uyuşturucu kullanmak sadece kafayı bulmakla ilgili değildi: Ne yapılacağının söylenmemesiyle ilgiliydi. Eğer kafayı bulmak istersem, genel kabulün eseri olarak, bu benim kişisel tercihimdir.

Pink'in futbol antrenörüyle anlaşmazlığı, Bebek Patlaması Nesli'nin Muhteşem ve Sessiz büyükleri ile arasındaki uyuşturucu kullanımı konusundaki kuşak farkının küçük bir özetiydi. 1978'de yapılan bir Gallup anketinde yetişkinlerin 2/3'ü marihuananın kendi bölgelerindeki liselerde ve ortaokullarda ciddi bir sorun teşkil ettiğini söylerken, %83'ü 13-19 yaş arası gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucunun sağlığa zararları hakkında bilgi edinmelerinin önemli olduğunu belirtmiştir.

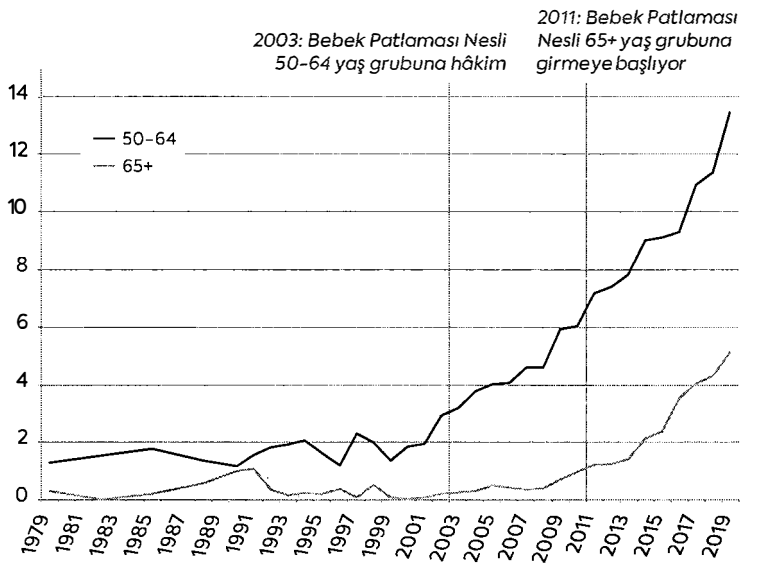
Marihuana kullanımını konusundaki kuşak farkı, Bebek Patlaması Nesli yetişkinliğe geçerken bile devam etti. 1987 yılında, Yüksek Mahkeme adayı Douglas Ginsburg'un (d. 1947) 1960'larda

üniversite öğrencisiyken ve 1970'lerde genç bir profesörken "birkaç vesilede" marihuana içtiği ortaya çıktığında, adaylığı, çoğu Muhteşemler ve Sessizlerden oluşan Senato Yargı Komitesi'nin onaylamaması sebebiyle düştü. 1992'de hiç ot içip içmediği sorulan Bill Clinton (d. 1946) marihuana denediğini ama "içine çekmediğini" söyleyerek kaçamak bir cevap verdi. 2008 yılında ise kuşak farkının da yumuşamasıyla birlikte, Barack Obama'nın (d. 1961) gençliğinde marihuana içtiğine (ve hatta kokain kullandığına) dair daha önceki itirafları üzerinde neredeyse hiç durulmadı.

Bazı Bebek Patlaması Nesli üyeleri orta yaş ve ileri yetişkinlik dönemlerinde bile hâlâ marihuana kullanmaktadır; 13-19 yaş arası gençlik ve genç yetişkinlik yıllarındaki deneyimleri, orta yaşlarından sonraki davranışlarını şekillendirmeye devam etmektedir. 50 ila 64 yaş arasındaki marihuana kullanımı onlarca yıldır pek az değişiklik göstermişken Bebek Patlaması Nesli'nin yaşlanmasıyla birlikte bu yaş grubu arasında hızla artmıştır. 65 yaş üstü grupta da aynı durum gerçekleşmiştir (bkz. Şekil 3.12). Bu değişiklikler lise son sınıf öğrencileri arasında marihuana kullanımının artmadığı bir dönemde gerçekleşmiş (bkz. Şekil 3.11) ve bazı eyaletlerde esrarın keyif amaçlı kullanımının yasallaştırılmasından (İlk olarak 2014'te Colorado'da) önce başlamıştır; ayrıca her iki durum da söz konusu yaş gruplarındaki yetişkinlerin ot kullanımındaki artışın her şeyden çok kuşaksal bir etki olduğunu düşündürmektedir.

Marihuana kullanımının bazı eyaletlerde yasallaşmasının sebebi de ülke sorumluluğunun Bebek Patlaması Nesli'nin üzerinde bulunması *dolayısıyla* olabilir. Bebek Patlaması Nesli'nin bakış açısına göre, marihuana kullanımıyla ilgili vahim öngörüler gerçekleşmemişti. Ebeveynleri otun onları delirteceğini veya bağımlı yapacağını söylemişti. Ama öyle olmadı ve birçoğu esrarın tedavi amaçlı kullanımına da değer vermeye başladı. Tıbbi

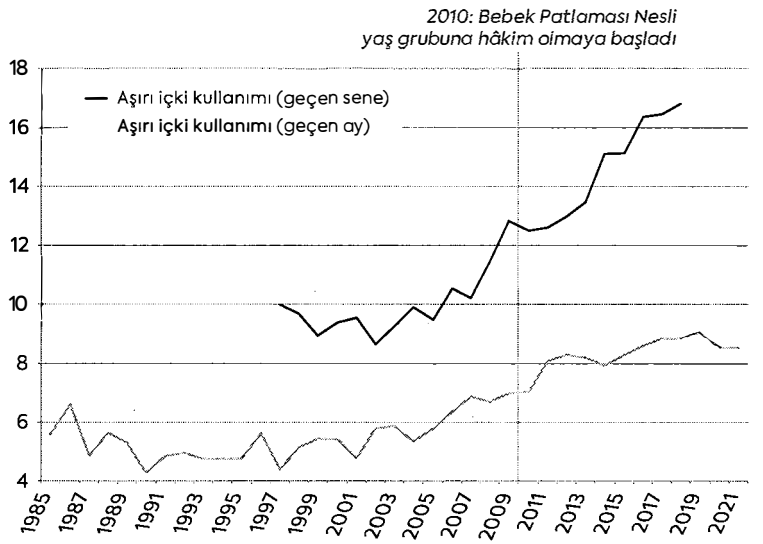
marihuana yasaları 1990'ların ortalarında yürürlüğe girmeye başladı, aynı sıralarda pek çok Bebek Patlaması Nesli üyesi de siyasi makamlara seçiliyordu; 2010'ların başında da Obama yönetimi, esrarın keyif amaçlı kullanımını federal olarak kovuşturmayacağının sinyalini vererek eyaletlerin bu tür kullanımı yasallaştırmasının önünü açtı. 2020'lere gelindiğinde, her 10 Amerikalı yetişkinden 6'sı marihuananın keyif amaçlı kullanım için yasal olması gerektiğini söylerken, geri kalanların çoğu tıbbi kullanım için yasal olması gerektiğini söylüyordu. Bebek Patlaması Nesli'nin bu görüşüne genç kuşaklar da katılırken, en çok karşı çıkanlar Sessizler oldu: Yalnızca 1/3'ü keyif amaçlı kullanımın yasal olması gerektiğini düşünüyor.

Şekil 3.12: Yaş grubuna göre son bir yıl içinde marihuana kullanan ABD'li ileri yaştaki yetişkinlerin yüzdesi, ABD, 1979-2019

Kaynak: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması
Notlar: NS-DUH kesin yaşları değil, sadece yaş aralıklarını verir. Marihuana, esrarın yaygın adıdır.

Bebek Patlaması Nesli, ileri yaşlarında da alkol almaya devam etmiştir; muhtemelen çok fazla içtikleri zamanlar da olmuştur. Halk sağlığı yetkilileri en çok aşırı içki içilmesinden -veya kısa bir süre içinde 4-5 içki içilmesinden (ki bu çoğu insanı sarhoş etmeye yeter)- endişe duymaktadır. Orta yaş yetişkinler arasında aşırı içki tüketimi, Bebek Patlaması Nesli'nin bu yaş grubuna hâkim olmaya başlamasıyla birlikte artmaya başladı; son bir yıl içinde aşırı alkol tükettiğini söyleyen Bebek Patlaması Nesli, 2007'den 2018'e %65 artmıştır (bkz. Şekil 3.13). *Dazedand Confused*'da aşırı içki içenler zamanla Bebek Patlaması Nesli genci olmaktan çıkıp orta yaşlı Bebek Patlaması Nesli olmuştur.

Şekil 3.13: Aşırı içki içen 54-74 yaş arası ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1985-2021

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Çalışması (geçen sene), Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi (geçen ay)

Notlar: Aşırı içki kullanımı, tek seferde dört (kadınlar için) veya beş (erkekler için) alkollü içecek içilmesi olarak tanımlanır. Yaş grupları, son yıllarda Bebek Patlaması Nesli'nin yaş aralığına tekabül etmektedir.

Bu iki veri kümesinde görülen sorunlu içicilikteki artış bir anomali değildir: Alkol kullanım bozukluğu (alkolle ilgili tedavi gerektirecek kadar ciddi sorunlar) 2001 ile 2013 yılları arasında ileri yaştaki yetişkinler arasında iki katına çıktı. Başka bir deyişle, aşırı alkol tüketimi artık genç yetişkinlerle sınırlı bir sorun değil; Bebek Patlaması Nesli ile birlikte, emeklilik yıllarındaki kişiler arasında da giderek artan bir problem hâline geliyor.

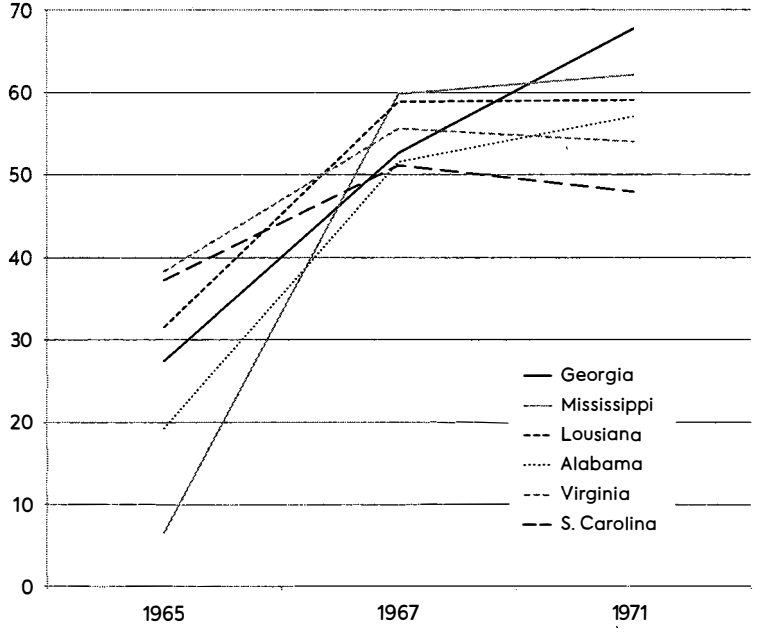
Oy Hakkı Yasası'ndan sonra: Bebek Patlaması Nesli Çağında Siyah Amerika

Özellik: Irk Konusunda Önemli Ancak Tamamlanmamış İlerleme

1964 yılında, ilk Bebek Patlaması Nesli üyelerinin liseden mezun olmasından sonraki yaz, bir grup sivil haklar aktivisti (çoğunluğu Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz) Özgürlük Yazı adını verdikleri etkinlik için Mississippi'ye gitti. Amaç basitti: Siyah Amerikalıların oy kullanmaları için seçmen kayıtlarını yaptırmak. O dönemde siyah Mississippililerin 1/10'undan azı oy kullanmak için kayıtlıydı, çünkü kayıt olmaya çalışanların çoğu tamamen beyazlardan oluşan seçmen kayıt kurulları tarafından engelleniyordu. Mart 1965'te Selma, Alabama'da yürüyüş yapmaya çalışan barışçıl protestocuların polis tarafından saldırıya uğraması da dâhil olmak üzere şiddet olayları yaşandı. Selma yürüyüşünün basında yer alması ve "Kanlı Pazar" olarak anılan olayda barışçıl protestocuların polis tarafından darbedildiği görüntülerin yer alması, Ağustos 1965'te kabul edilen Oy Hakkı Yasası'na desteğin artmasına yardımcı oldu.

Yasanın etkileri neredeyse hemen görüldü: 1964-1972 yılları arasında Mississippi'de 239.940 siyah vatandaş daha oy kullanmak için kayıt yaptırdı. Yedi güney eyaletinde, oy kullanmak için kayıtlı olan siyahların oranı %29'dan %56'ya yükseldi (bkz.

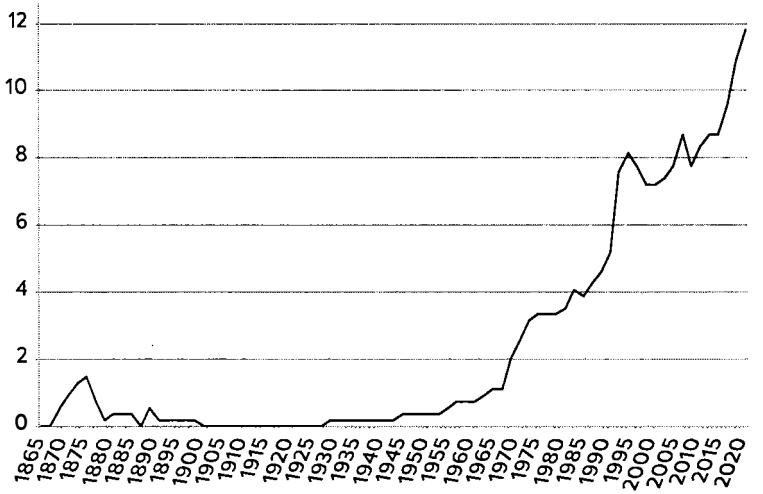
Şekil 3.14). Bebek Patlaması Nesli'nin oy vermeye başlamasıyla birlikte oy vermek, güneydeki siyahlar için kolaylıkla erişilebilir bir şey hâline geldi.

Şekil 3.14: Altı güney eyaletinde oy kullanmak için kayıtlı siyah Amerikalıların yüzdesi, 1965-1971
Kaynak: Birleşik Devletler Sivil Haklar Komisyonu (1975)

Daha fazla siyah seçmenin olması ve hem kuzey hem de güneyde ırksal tutumlarda ilerleme kaydedilmesiyle birlikte daha fazla siyah Amerikalı, siyasi lider hâline geldi. ABD Kongresi'nin 1950'ler ve 1960'larda sadece birkaç siyah üyesi varken, 1970'lerde bu sayı hızla artmıştır (bkz. Şekil 3.15). 1971 yılında, aralarında Charles Rangel (d. 1930), William L. Clay (d. 1931), Louis Stokes (d. 1925) ve Shirley Chisholm'un (d. 1924) da bulunduğu, çoğunluğu Sessizlerden oluşan bir grup Temsilciler Meclisi üyesi

tarafından Kongre Siyahiler Kurulu kuruldu. Başkan Nixon grupla görüşmeyi reddetti, bu sebeple grup 1971'deki "Birliğin Durumu" konuşmasını boykot etti. Douglas Wilder'ın (d. 1938) Virginia'da seçildiği 1989 senesine kadar ülke ilk siyah valiyi göremeyecekti.

Şekil 3.15: ABD Kongresi'nde kendini siyah olarak tanımlayanların yüzdesi, 1865-2021

Kaynak: ABD Kongresi'nin resmî internet sitesi
Notlar: Washington D.C. ve bölgeler için oy kullanma hakkına sahip olmayan üyeleri içerir. Dönem boyunca görev yapan tüm Kongre üyelerini kapsar.

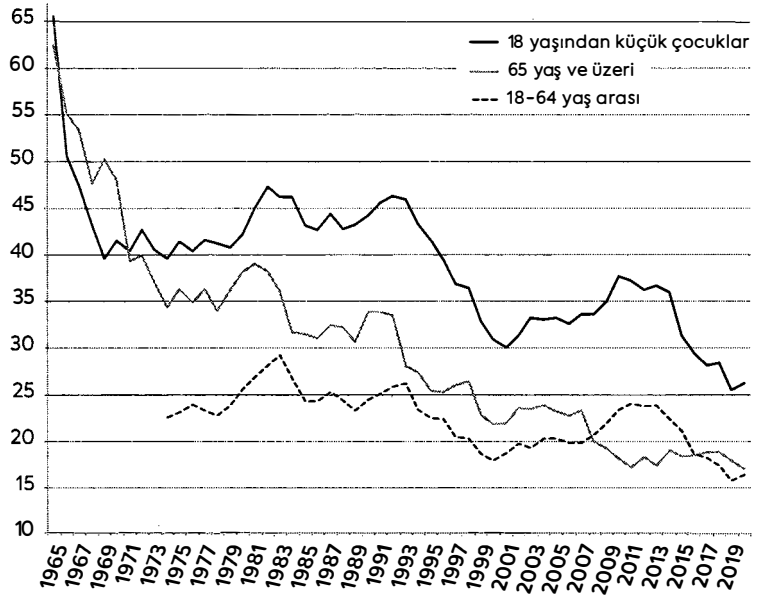
Barack Obama 2008'de Iowa Demokrat Parti kurultayını kazandığında konuşmasına "Bugünün hiç gelmeyeceğini söylediler." diyerek başladı. Alt metin açıktı: Pek çok Amerikalı, %90'ı beyaz olan bir eyalette bir siyahın seçim kazanacağını tahmin edemezdi. Obama daha sonra ülkenin ilk siyah başkanı olacaktı. 2020'lere gelindiğinde, nüfusun %13'ünün siyah olduğu ülkede Kongre'nin neredeyse %12'si kendini siyah olarak tanımlıyordu. Elbette bu, sorunların çözüldüğü anlamına gelmiyordu. "Siyah sonrası dün-

yada yaşayanlar yalnızca Pensilvanya Bulvarı'ndaki[17] küçük beyaz bir evde yaşayan dört kişidir." dedi Harvard profesörü Henry Louis Gates Jr. (d. 1950) 2009 yılında Cambridge, Massachusetts'teki evinin önünde, bir komşusunun haneye tecavüz ihbarı üzerine tutuklandıktan sonra. "Hayranlık beslediğim bir adam olan Barack Obama'nın ABD başkanı olması sebebiyle Amerika'nın ırkçılık sonrası veya siyah sonrası bir ülke olduğu fikri tamamen bir şaka. Amerika aynı derecede sınıfçı ve aynı derecede ırkçı; tıpkı seçimlerden bir gün önce olduğu gibi."

Irk konusunda değişimlerin yaşandığı tek alan siyaset değildi. Okul çağındaki çocukların çoğunun Bebek Patlaması Nesli olduğu 1950'lerden 1970'lerin başına kadar, okullardaki ırk ayrımcılığı nihayet kırılmaya başladı. Güneyde zorunlu okul ayrımcılığının çözülmesi bayağı uzun bir zaman aldı; Yüksek Mahkeme'nin 1954'te okul ayrımcılığını yasaklamasına rağmen, güneydeki devlet okullarının çoğu 1960'lara kadar hâlâ ırk temelinde ayrılmış durumdaydı ve kuzeydeki birçok okul da mahallelerdeki ırk ayrımına dayalı olarak fiilen bu hâldeydi. 1960'ların sonlarına doğru durum değişmeye başladı ve Bebek Patlaması Nesli'nin ikinci yarısı liseye başladığında birçok okul entegrasyona gitti. Ayrımcılığın ortadan kaldırıldığı okullara giden siyah çocukların oranı 1966'da %17'den 1970'te %80'in üzerine çıktı. Bebek Patlaması Nesli ırka göre düzenleme yapmanın baskın olduğu okullara giden son kuşak olmayacaktı; ancak ırka göre tamamen ayrılmış okullara giden son kuşak onlardı. Bebek Patlaması Nesli ailelerini kurdukça mahalleler de ırk açısından daha bütünleşmiş hâle geldi; 1980-2000 arasında konutlarda ayrımcılık endeksi %12 oranında düştü. Irka dayalı dil de tutumlar değiştikçe evrim geçirdi; etikiletlemeler de her şeyin -en azından biraz olsun- farklı olduğuna işaret ediyordu. Gates Jr'ın dediği gibi: "Büyükbabam renkliydi, babam zenciydi ve ben de siyahım."

---

17 Beyaz Saray'ın bulunduğu bulvar. (Ç.N.)

Şekil 3.16: Yoksulluk sınırının altındaki siyah Amerikalıların yaş grubuna göre yüzdesi, 1965-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Dâhil edilen ırk kategorileri şunlardır: "Siyah" (1965-2001) ve "yalnızca siyah veya başka bir ırkla birlikte siyah" (2002-2020). Çocuklara ilişkin veriler "ilgili aile istatistiklerini" kullanmaktadır; çünkü bu, 1973'ten önce mevcut olan tek istatistiki değerdir. Irklara göre ayrıştırılmış veriler sadece 1965 ve sonrası için mevcuttur.

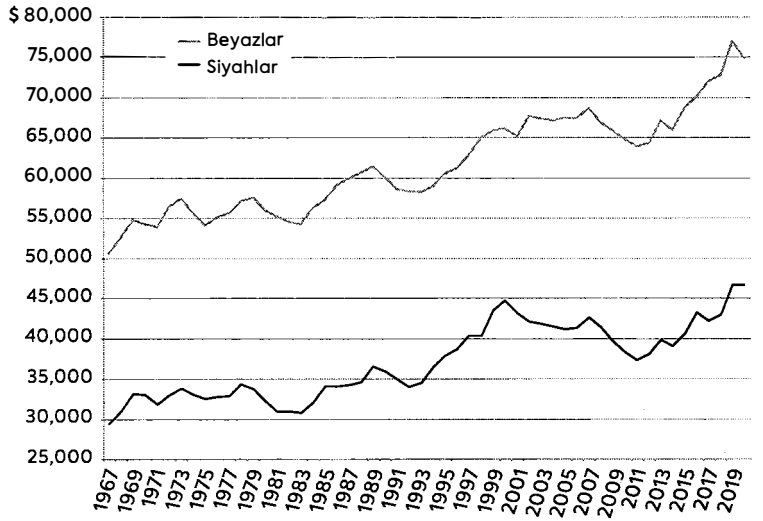
2. Bölüm'de gördüğümüz gibi, içinde bulunduğumuz on yıllarda siyah Amerikalıların lise diploması alma oranlarında da önemli artışlar yaşandı. Irka dayalı iş ayrımcılığını yasaklayan 1964 tarihli Medeni Haklar Yasası'nın kabulü, özellikle genç Bebek Patlaması Nesli olmak üzere siyahlar için daha fazla fırsat yarattı. Aynı yıl Başkan Lyndon Johnson (d. 1908) "Yoksulluğa Karşı Savaş" ilan ederek Medicare ve Medicaid, gıda pulları ve Head Start okul öncesi eğitim programı gibi programları uygulamaya koydu. Çocuk yoksulluğu 1960'ların başında

zaten düşüyordu ve ilerleyen zamanlarda daha da düştü; siyah Amerikalılar arasında yoksulluğun azalması konusunda yaşanan büyük değişim, bu düşüşün gerçekleşmesindeki büyük bir etkendi. 1965'ten 1970'e kadar, sadece beş yıl içinde, siyah çocuklar arasındaki yoksulluk %37 oranında düştü; böylece yoksulluk çocuklarda hayret verici bir oran olan %66'dan %40'a geriledi (bkz. Şekil 3.16). Çok sayıda siyah Bebek Patlaması Nesli çocuğu, oldukça kısa bir süre içinde yoksulluktan kurtarıldı. Beyaz çocuklar arasındaki yoksulluk da bu süre zarfında -düşüş çok daha az çarpıcı olsa da- azaldı (1965'te %14'ten 1970'te %11'e).

Siyah yetişkinler arasındaki yoksulluk da 1970'lerde ve 1980'lerde 1/4'ten 2020'de 1/6'ya düştü. Bu durum -en azından kısmen- 1990'lardan itibaren 18-64 yaş aralığına hâkim olan siyah Bebek Patlaması Nesli'nin eğitim ve iş hayatında kaydettiği muazzam ilerlemeden kaynaklanmaktadır.

Yine de siyah Amerikalılar için her şey değişmiş değildi. Üniversite diploması alan siyah öğrencilerin yüzdesi 1977-1990 arasında neredeyse hiç değişmedi; böylelikle bu süre zarfında daha fazla siyah öğrenci üniversite diploması alsa bile diğer ırklar da hesaba katıldığında bu oranlarında bir değişiklik yaşanmadı. Beyaz ve siyah ailelerin gelirleri arasındaki uçurum da aynı kaldı. Birçok kişinin 2020'nin ırksal hesaplaşması sırasında işaret ettiği gibi, hane halkı gelirlerinde siyahlar ve beyazlar arasındaki fark, Bebek Patlaması Nesli'nin daha ileri yaşlarında bulunduğu 2020'de, 13-19 yaş arası gençliklerini yaşadıkları 1960'larda olduğu kadar büyüktü (bkz. Şekil 3.17).

Gelir uçurumu aynı zamanda sahip olunan servetler arasındaki daha da büyük bir uçurumun yanında devede kulak kalıyor; bunun sebebi kısmen 1980'lere kadar birçok siyahın ipotekli konut almasının veya ev satın almasının kırmızı çizgi çekme uygulaması ile engellenmesi ve bir sonraki kuşağa aktarılacak daha az servet kalmasıdır.

Şekil 3.17: 2020 dolar cinsinden medyan hane geliri, ABD, ırklara göre, 1967-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması

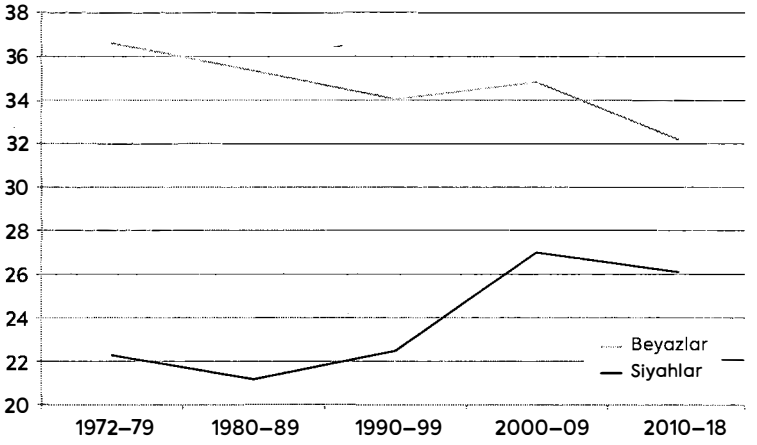
Notlar: Enflasyona göre düzeltilmiştir. Medyan, yarısının aşağıda ve yarısının yukarıda olduğu anlamına gelir. Dâhil edilen ırk kategorileri şunlardır: "Siyah" (1965-2001) ve "yalnızca siyah veya başka bir ırkla birlikte siyah" (2002-2020); "Beyaz" (1965-2001) ve "beyaz, Hispanik değil" (2002-2020).

Bu, Amerika'daki ırkçılığın sık sık tekrarlanan hikâyesidir: Bebek Patlaması Nesli'nin yaşamları boyunca, zorunlu ayrımcılık yasa dışı ilan edildi, güneydeki siyahların oy kullanma hakları iyileştirildi ve ırk ayrımcılığı yasa dışı ilan edildi ve toplumsal kabulü azaldı. Ancak diğer açılardan değişen pek bir şey olmadı. Başkan Obama'nın 1965 yılında Selma'da gerçekleşen oy hakkı yürüyüşünün ellinci yıl dönümü vesilesiyle düzenlenen etkinlikte söylediği gibi: "Birliğimiz henüz mükemmel değil ancak giderek daha da yaklaşıyoruz."

Irksal ilerlemedeki (ve ilerlememedeki) bu eğilimlerin siyah Amerikalıların ruh sağlığı üzerinde bir etkisi oldu mu; örneğin, şimdi önceki on yıllara göre daha mı mutlular? Siyah yetişkinlerin

mutluluğu 1970'ler ve 1980'ler boyunca çok az değişmiştir, ancak 1990'lar ve 2000'ler arasında Bebek Patlaması Nesli'nin ön plana çıkmasıyla önemli kazanımlar elde etmişlerdir (bkz. Şekil 3.18). Bu on yıllar daha fazla siyahın siyasi lider ve kültürel ikon hâline geldiği yıllardı; ayrıca siyah nüfusta ırk ayrımcılığından sonra, öncesine göre artış yaşandığı zamanlardı. Sonuçta tüm bunlar, eğitim ve gelirdeki ırksal eşitsizliklerdeki duraksamalara rağmen, siyah Amerikalılara daha fazla mutluluk getirdi.

Ancak aynı süre zarfında beyaz yetişkinlerin mutluluğu azalmıştır. Mutluluk ırklardan biri kazanırken diğerinin kaybettiği bir oyun mudur? Beyazlar, siyahlara karşı kaybettiklerini düşündükleri için mi daha az mutludurlar? Zamanlamaya bakıldığında bu pek olası görünmüyor: Siyah yetişkinlerin mutluluğu en çok 1990'lar ve 2000'ler arasında artarken, beyaz yetişkinlerin mutluluğu en hızlı -siyahların mutluluğunun da bir miktar azaldığı- 2000 sonrası düşmüştür. Peki beyazların mutluluğu neden düştü? Bu gizemi bölümün ilerleyen sayfalarında inceleyeceğiz.

Şekil 3.18: Irklara göre çok mutlu olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1972-2018

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Kadınlar: Tavşan Sorunu

Özellik: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Çabalamak

1964'te (ilk Bebek Patlaması Nesli'nin 18 yaşına girdiği yıl) Sivil Haklar Yasası Kongre'de tartışılırken Virginia'dan Kongre Üyesi Howard Smith'in (d. 1883) kafasında bir şey vardı. Koyu bir ayrımcılık yanlısı olan Smith, tasarının tamamının reddedilmesini istedi. Onun için tam da bu sonuca yol açacağını umduğu küçük bir değişiklik önerdi: İstihdamla ilgili bölümün sadece ırka ve dine dayalı ayrımcılığı değil, aynı zamanda cinsiyete dayalı ayrımcılığı da yasaklamasını teklif etti. Bu sayede tasarının rafa kaldırılacağına inanıyordu; aynı zamanda biraz da eğlenebilirdi. Tasarıyı Meclis'e sunduğunda, Kongre'nin kadınlara gerçekten yardımcı olacak bir eşitlik değişikliği yapmasını öneren bir kadından gelen mektubu okudu. "Kız kurusu arkadaşlarımızın iyi bir koca ve aileye sahip olma 'haklarını' korumak için hükümetimizin nasıl bir yol izleyebileceği konusunda herhangi bir öneriniz var mı?" diye yazmıştı kadın. Smith konuşurken Kongre kahkahalara boğuldu.

Sadece güneyliler değildi. New York'tan Temsilci Emanuel Celler (d. 1888) kadınların korunmaya ihtiyacı olmadığını savundu. Celler evinde "genellikle son iki kelimeyi kendisinin söylediğini ve bu iki kelimenin de 'evet canım' olduğunu" söyledi. Şöyle devam etti: "Fransızların kadınlar ve erkekler hakkında konuşurken kullandıkları bir deyim var … 'yaşasın farklılıklar'. Bence Fransızlar haklı." Ayrıca, kaç saat çalışabileceklerini düzenleyerek kadınları koruyan tüm o yasalara -biyolojik farklılıklar olarak adlandırdığı şeylere dayanan o yasalar- ne olacaktı? (O dönemde pek çok eyalet, genellikle koruma gerekçesiyle -erkeklerin değil ama- kadınların günde 9 saatten fazla çalışmasını yasaklıyordu.)

Salondaki az sayıdaki kadın temsilci -435 kişiden sadece 10'u kadındı- tartışmayı yeniden rayına oturtmaya çalıştı. Bazıları, cinsiyetin dâhil edilmemesi hâlinde siyah erkek ve kadınların

beyaz kadınlardan önce işe alınacağını savundu. Diğerleri ise sözde "koruyucu" yasaların çoğunlukla kadınların terfi etmesini engellediğine dikkat çekti, ancak New York ve Washington'da geceleri ofis temizleyen kadınları korumadığını belirtti. Ohio'dan Temsilci Frances Bolton, salondaki kendini beğenmiş kahkahalar karşısında "Kadınların ikinci sınıf bir cinsiyet olduğunu belirtmeye gerek olsaydı, kahkahalar bunu kanıtlardı." dedi.

Sonunda, cinsiyet ayrımcılığına ilişkin değişiklik ve tasarının bütünü kabul edildi; bu durum hem sivil haklar aktivistlerini hem de feministleri memnun etti. Sonuç olarak Bebek Patlaması Nesli, tüm yetişkinliklerini cinsiyet, ırk ve din temelli iş ayrımcılığının yasalara aykırı olduğu bir ülkede geçiren ilk Amerikan kuşağı olarak tarihteki yerini aldı.

Elbette bu kadar basit değildi. Tasarı ile istihdam hükmünü uygulamakla görevli Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu (EEOC) oluşturuldu. Ancak öyle olmadı; neredeyse hemen EEOC'ye dava üstüne dava geldi ve bu da yaptırımı en iyi ihtimalle zayıflattı. Cinsiyet ayrımcılığı hükmüne ilişkin ise yaptırım hiç yoktu. Görünüşe göre bu tasarımdandı: Bir EEOC yöneticisi, yasanın cinsiyet ayrımcılığı bölümünün "evlilik dışı tasarlandığını"[18] ve erkeklerin kadın sekreterlere hak kazandığını belirtti. *New York Times* editör kurulu yasayı gülünç buldu ve "Kongre'nin cinsiyeti tamamen ortadan kaldırması daha iyi olurdu." diye yazdı. Bir kere "tavşan sorunu" olduğunu söylediler: Ya bir adam Playboy tavşanı olarak çalışmak isterse? Ayrıca, dilin cinsiyetten bağımsız olması gerektiğinden ("Artık sütçü, buzcu, tamirci, ustabaşı veya basımcı yok.")[19] şikâyet ettiler. Şu sonuca vardılar: "Bu bir devrimdir, kaostur. Artık güvenli bir şekilde eş ilanı bile veremezsiniz." Bu, *New York Times*'ın 1965'teki resmî tutumuydu.

---

[18] Düzgün bir temele dayanmadığı veya uygun bir süreç izlenmeden oluşturulduğu anlatılıyor. (Ç.N.)

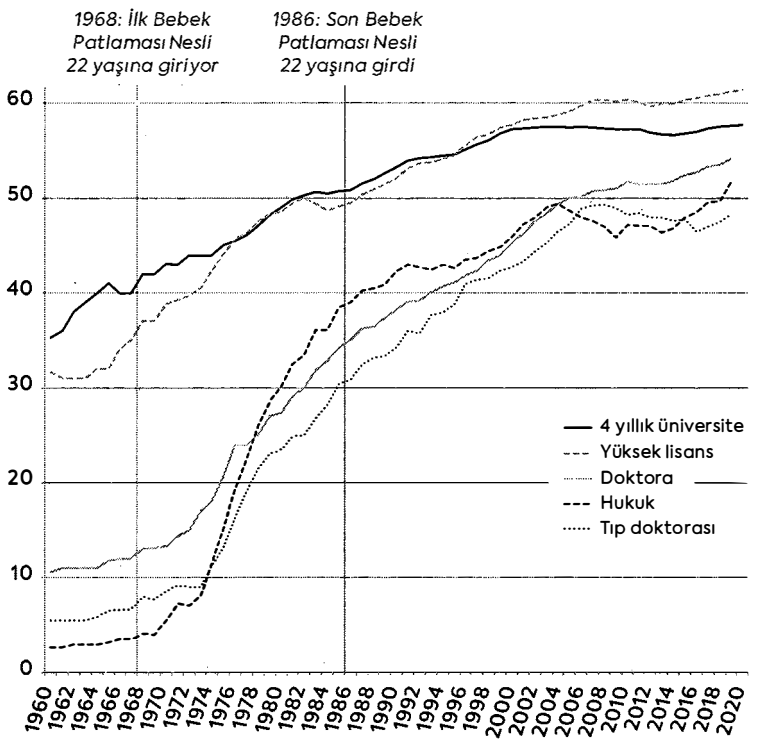
[19] Sütçü: milkman, Buzcu: iceman, Tamirci: serviceman, Ustabaşı: foreman, Basımcı: pressman (Ç.N.)

Durumdan giderek daha fazla hayal kırıklığına uğrayan bir grup kadın ve erkek, 1966 yılında, öncelikle EEOC'nin cinsiyet ayrımcılığı hükmünü uygulaması için lobi yapmak üzere Ulusal Kadın Örgütü'nü kurdu. İlerleyen yıllarda feministler, cinsiyetçiliğe dikkat çekmek ve kadınlar için fırsat eşitliğini savunmak için yasal, eğitimsel ve kişisel konular üzerinde çalıştılar. Sivil haklar hareketi gibi 1960'lar ve 1970'lerin feminist hareketine de Betty Friedan (d. 1921), Bella Abzug (d. 1920), Gloria Steinem (d. 1934), Shirley Chisholm (d. 1924) ve Ruth Bader Ginsburg (d. 1933) gibi Sessizler ve Muhteşemler öncülük etmiştir.

Bununla beraber Bebek Patlaması Nesli, Muhteşem ve Sessiz atalarının uğruna savaştığı hayatları yaşayarak kadınlar için değişiklikleri büyük ölçekte gerçekleştirecekti. Sadece daha fazla kadın üniversite diploması almakla kalmadı, aynı zamanda kadınlar daha önce görülmemiş oranlarda doktor, avukat ve profesör oldular. 1965'te yeni avukatların sadece %3'ü kadınken, 1980'de bu oran %30'a yükselmiştir (bkz. Şekil 3.19).

Değişiklikler çok kapsamlıydı. 1970'lerde kadınların televizyon muhabiri, yargıç, astronot, asker, papaz yahut polis memuru olması hâlâ alışılmadık veya duyulmamış bir durumdu. 1980'lere gelindiğinde ise yaygındı; 1990'larda (bazen gönülsüz bir şekilde de olsa) onaylandı; 2000'lerde de neredeyse kanıksandı. Bu, Bebek Patlaması Nesli kadınlarının yetişkinlik çağlarındaki izlediği yoldu ve ülke de onlarla birlikte değişiyordu. Bebek Patlaması Nesli kadınlarının ilklerinin listesi uzundur: Uzaya çıkan ilk Amerikalı kadın (Sally Ride, d. 1951), dışişleri bakanı olarak görev yapan ilk siyah kadın (Condoleezza Rice, d. 1954), majör bir partinin ilk kadın başkan adayı (Hillary Clinton, d. 1946), ilk Amerikalı kadın haham (Sally Priesand, d. 1946), Merkez Bankasına başkanlık eden ilk kadın ve ABD hazine bakanı olan ilk kadın (Janet Yellen, d. 1946), ilk kadın başkan yardımcısı (Kamala Harris, d. 1964), en iyi yönetmen dalında Oscar kazanan ilk kadın (Kathryn Bigelow, d. 1951) ve

profesyonel bir at yarışında ilk kadın jokey (Diane Crump, d. 1948; Şubat 1969'da yarış sırasında alaycı, rahatsızlık verici kişiler etrafını sardı ve "Mutfağa geri dön ve akşam yemeği hazırla!" diye bağırdı.)

Şekil 3.19: Kadınların aldığı yüksek derecelerin yüzdesi, ABD, 1960-2020

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti ve ABD Nüfus Sayımı Bürosu İstatiksel Özet

New York'taki büyük bir hukuk firmasının ilk kadın avukatlık ortağı olan Karen Wagner (d. 1952) ve büyük bir muhasebe firmasının ilk kadın ortağı olan Erica Baird (d. 1948), -ikisi de Bebek Patlaması Nesli- genç kadınlar olarak "her ne kadar erkeklerin dünyasında da olsa gerçek bir iş buldukları için heyecanlandıklarını"

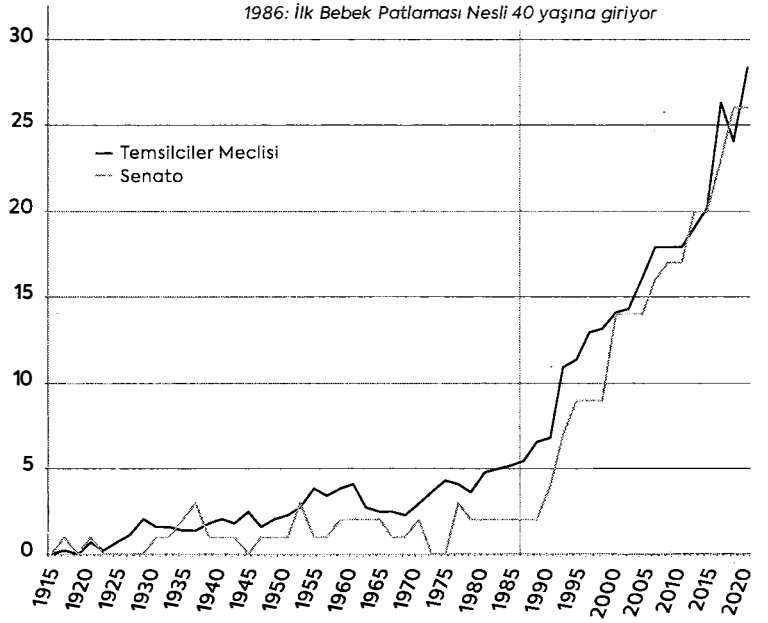
yazıyor. "Kadın tuvaletleri yukarı katta ve koridorun sonundaydı. Üniforma erkek kıyafetlerinin bir uyarlamasıydı, ustalıkla kadın şeklini gizliyordu. ... Nasıl görüneceğimize -ve duyulacağımıza- dair strateji geliştirdik." Bazı ilkler diğerlerinden daha uzun sürdü. *New York Times,* 31 Ocak 1987 tarihli bir haberinde, şehirdeki ilk iki kadın temizlik işçisinin iyi iş çıkardığını yazdı.

İş hayatındaki cinsiyet ayrımı erkekleri de etkiledi. Miami'de yaşayan evli ve iki çocuk babası Celio Diaz Jr. 1967 yılında uçuş görevlisi olmak için başvurduğunda Pan American World Airways tarafından erkek olduğu için başvurusu geri çevrildi. Diaz dava açtı ve 1970 yılında mahkemenin (inanılmaz bir şekilde) kadın olmanın uçuş görevliliği için gerçek bir mesleki yeterlilik olduğuna karar vermesiyle kaybetti. Temyize gitti ve dava nihayetinde 1972 senesinde lehine sonuçlandı. Ne yazık ki Diaz o sıralarda Pan Am'ın bu iş için belirlediği azami yaştan büyüktü. Ancak Pan Am'ın Temmuz 1972'den itibaren bu pozisyon için erkekleri işe kabul etmesiyle diğer erkekler de bu fırsatı yakalayacaktı. *Miami Herald* gazetesi, "Bir dahaki sefere uzun bir uçak yolculuğuna çıktığınızda, yastığınızı kabartmaya gelen 'hostes' iri yarı eski bir polis memuru olursa şaşırmayın." diyerek bu değişikliği "Men's Lib[20] tarzı bir çaba" olarak tanımladı. Çok geçmeden "hostes", "uçuş görevlisi" oldu; 1990'lara gelindiğinde de artık hem erkeklerin hem kadınların uçuş görevlisi olması alışılmadık bir durum olmaktan çıktı.

Siyasi makamlara gelen kadınların izlediği seyir de kuşağın hikâyesini ortaya koyuyor. Kongre'deki kadınların sayısındaki artış 1970'ler ve 1980'ler boyunca daha yavaşken, 1990'larda Bebek Patlaması Nesli'nin orta yaşlarına girmeye başlamasıyla birlikte hızlanmıştır (bkz. Şekil 3.20). En büyük artış 1992'de "Kadın Yılı"nda (kısmen Anita Hill sayesinde; daha sonra ele alacağız) yaşandı.

---

20 Men's Liberation Movement'ın (Erkek Kurtuluş Hareketi) kısaltması. (Ç.N.)

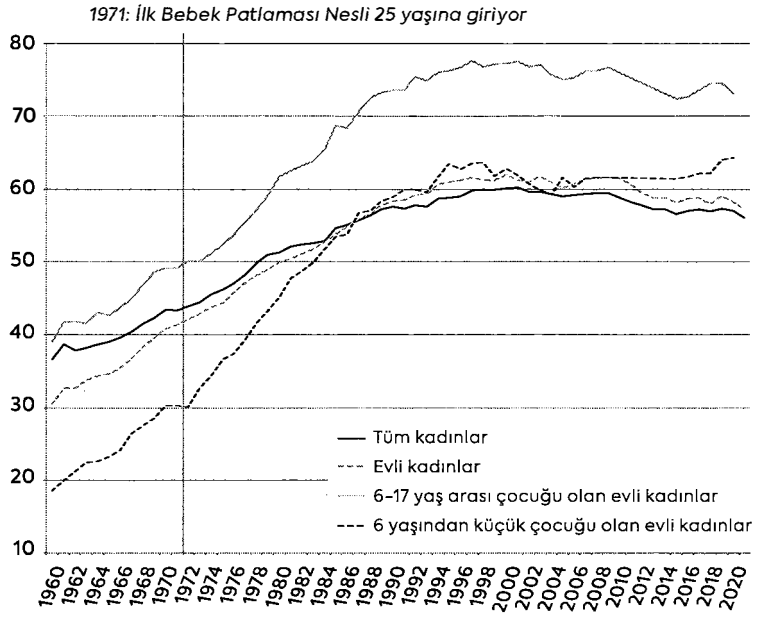
Şekil 3.20: Odalara göre kadın ABD Kongre üyelerinin yüzdesi, 1915-2021

Kaynak: ABD Kongresi'nin resmî web sitesi
Notlar: Washington D.C. ve ABD bölgeleri için oy kullanma hakkına sahip olmayan üyeleri içerir. Dönem boyunca görev yapan tüm üyeleri kapsar.

Bu değişikliklerin hiçbiri kolay olmadı. Öncelikle Bebek Patlaması Nesli ailelerinin çözmesi gereken bir sorunu vardı: Her iki ebeveyn de çalışırken çocuklara kim bakacaktı? 1970'li yıllara gelindiğinde çok az sayıda çocuk bakım merkezi veya tam zamanlı anaokulu vardı. Bu durum 1980'ler boyunca yavaş yavaş değişse bile çocuk bakımı pahalı olmaya devam etti ve çoğu zaman da temin edilmesi zordu. İşini kaybetmeksizin yeni bir çocuğun bakımını yapmak için ücretsiz izin alma imkânı bile -Aile ve Tıbbi İzin Yasası ile- 1993 yılına kadar zorunlu kılınmamıştı. ABD'de çocuğu olan kadınlar arasında istihdamda yaşanan büyük artışa karşılık (bkz.

Şekil 3.21) çocuk bakımı için sistematik bir çözüm geliştirilmedi; her aile kendi başının çaresine baktı (Ve pek çok açıdan durum hâlâ böyle; muhtemelen kadınların iş gücüne katılım oranının 1990'lardan sonra pek değişmemesinin bir nedeni de bu.).

Bebek Patlaması Nesli çiftler 1980'lerde sosyal değişimi gerçek zamanlı olarak müzakere ediyorlardı. "Dışarıda yeni bir tür erkek olduğunu duyup duruyorum ... bir çocuk okulda ateşlenirse sizin kendi ofisinizden ayrılmanızı beklemeden kendisi ofisten ayrılmayı ciddi ciddi düşünen. Ancak benim gördüğüm kadarıyla bu adamlardan bir tür olarak nitelendirilebilecek kadar yeterli sayıda yok, sadece bir alt grup olarak varlar." diye yazmıştı Bebek Patlaması Nesli üyesi Anna Quindlen 1986'da. "Bu kadar değişimden sonra çok az şeyin farklı olduğunu idrak etmek beni öfkelendiriyor." O gün *New York Times*'ta Quindlen'in köşe yazısının hemen altında yer alan ve Bebek Patlaması Nesli dönemindeki kadınların kariyerleriyle ilgili mücadelelerini suçlayan bir yazı, Quindlen'in ne demek istediğini kanıtlar nitelikteydi. Yazıda "Psikologlar, kurumsal Amerika'nın, kendi başarılarının karanlık tarafını deneyimleyen ve bunu yeme bozuklukları, sigara, uyuşturucu bağımlılığı ve diğer kendine zarar verici davranış biçimleriyle açıkça gösteren kadınlarla dolu olduğunu söylüyor." deniyordu. "Uzmanlara göre bu kadınlar, başarılarının hayatlarının diğer bölümlerine verdiği hasarla başa çıkamıyorlar. Eşliği, anneliği, aşırı sosyalleşmeyi ve yöneticilik işlerini bir arada yürütmeye çalışmanın heyecan verici olmaktan çok, yorucu olduğunu keşfettiler. Hayatları üzerindeki kontrollerini kaybettiler ve hiçbir prestijli kartvizit bu kaybı telafi edemez." Bunlar 1980'lerdeki Bebek Patlaması Nesli cinsiyet rolleriydi: Medyanın annelere işlerini bırakmaları yönündeki telkinleri açıktan değil, ima yoluyla yapılıyordu; ama yine de varlardı. Quindlen bunu şöyle betimledi: "Beni bir o yana bir bu yana savuran cinsiyet rollerinin değişim rüzgârlarıyla geçen bir ömür."

Şekil 3.21: İş gücüne katılım oranı (çalışan kadınların yüzdesi), ABD, tüm kadınlar, medeni durum ve çocuk yaşına göre, 1960-2021
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

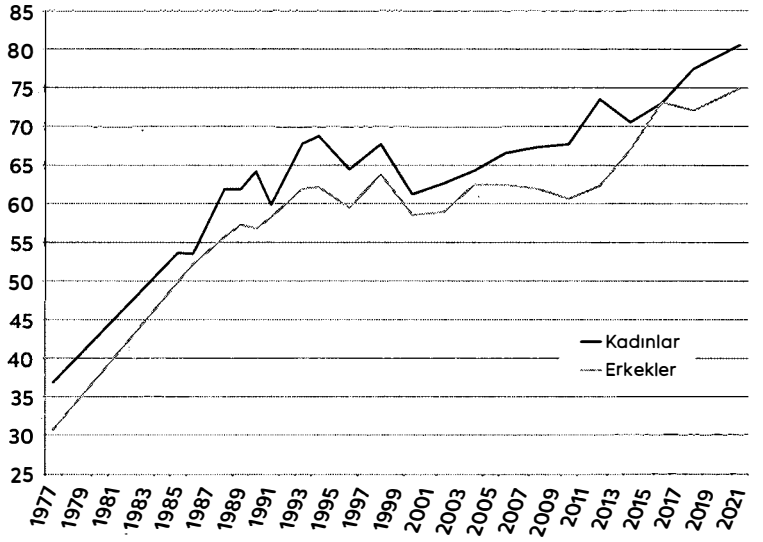
Her ikisi de çalışan çiftlerin çocuk bakımına ilişkin düzenlemelerinin yamalı bohça yapısı kısa sürede ulusal sahneye taşındı. Bill Clinton 1993 yılında göreve başladığında, ABD'nin ilk kadın başsavcısını atamak istiyordu. Ancak seçtiği ilk iki isim de (Zoë Baird, d. 1952 ve Kimba Wood, d. 1944) çocuklarına bakmaları için işe aldıkları kişiler yüzünden açılan yasallık tartışmaları (Bazıları ülkede yasa dışı olarak bulunuyordu ve bir başka vakada da çiftler, o dönemde pek bilinmeyen bir gereklilik olan, ev çalışanları için sosyal güvenlik vergisi ödememişlerdi.) sebebiyle kısa süre içinde arka arkaya görevlerinden ayrılmak zorunda kaldı. Clinton daha sonra çocuksuz bir Sessiz kadın olan Janet Reno'yu (d. 1938) aday gösterdi.

1991 yılında Susan Faludi'nin (d. 1959) *Backlash: The Undeclared War Against American Women* (*Ters Tepki: Amerikalı Kadınlara Karşı İlan Edilmemiş Savaş*) adlı kitabı raflarda yerini aldı. Hemen en çok satanlar listesine giren kitap, 1970'lerdeki özgürleşmenin yerini Reagan döneminde muhafazakâr aile değerlerine bırakmasıyla, 1980'lerde kadınlar için ilerlemenin sadece durmakla kalmayıp geriye gittiğini ortaya koyuyordu. TV programlarından korkutucu haberlere kadar, ülkede kariyer sahibi kadınların mutsuz olduğu, kadınların bir terörist tarafından öldürülme ihtimalinin 40 yaşından sonra evlenme ihtimalinden daha yüksek olduğu ve çocuk sahibi olduktan sonra çalışan kadınların bundan pişmanlık duyduğu belirtiliyordu. Faludi bu iddiaların hiçbirinin doğru olmadığını savundu; ancak yine de insanlar endişeleniyordu.

Faludi'nin hedeflerinden biri de *Thirty some thing* televizyon dizisiydi. Dizi, 1987'deki ilk gösteriminden bu yana geçen on yıllar içerisinde ulusal hafızadan silinmiş olsa da yayınlandığı dönemde medyada ve ofis su soğutucularının başında durmadan tartışılan büyük bir olaydı. Bir bölümde Hope, kızı 2 yaşındayken yarı zamanlı olarak işe geri döner ancak kısa süre sonra tekrar eve dönmek için işten ayrılmaya karar verir. Faludi'nin de belirttiği gibi, sanat hayatı örnek almıyordu: Hope'u canlandıran aktris (Mel Harris, d. 1956) oğlu dokuz aylıkken dizideki işine geri döndü. Faludi'nin kitabı yayımlandıktan sonra da 1990'lar, her birkaç ayda bir kadınların rollerine ilişkin soluk soluğa geçen küçük krizler yaratıyor gibiydi. (Marcia Clark [d. 1953] saçları permalı bekâr bir anne! Barbara Bush [d. 1925] ve Hillary Clinton [d. 1947] en iyi damla çikolatalı kurabiye tarifinin kimde olduğunu görmek için yarışıyorlar! Bir erkeği elde etmek istiyorsanız [1958 doğumlu Ellen Fein ve 1959 doğumlu Sherrie Schneider tarafından yazılan] *Kurallar*'ı izleyin!)

Elbette medyadaki tasvirler gerçek hayatı yansıtmayabilir. Amerikalılar kadınların rolleri hakkında gerçekte ne düşünüyor-

du? ABD'deki sosyal konularla ilgili en uzun süredir devam eden araştırma olan Genel Sosyal Araştırma, Amerikalılara geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen şu ifadeye katılıp katılmadıklarını sordu: "Erkeğin ev dışında başarılı olması ve kadının ev ve aile ile ilgilenmesi herkes için çok daha iyidir." Şekil 3.22 bu fikre katılmayan ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri konusunda daha ilerici fikirleri destekleyenlerin oranını göstermektedir.

Şekil 3.22: Katı toplumsal cinsiyet rollerini reddeden ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, cinsiyete göre, 1977-2021

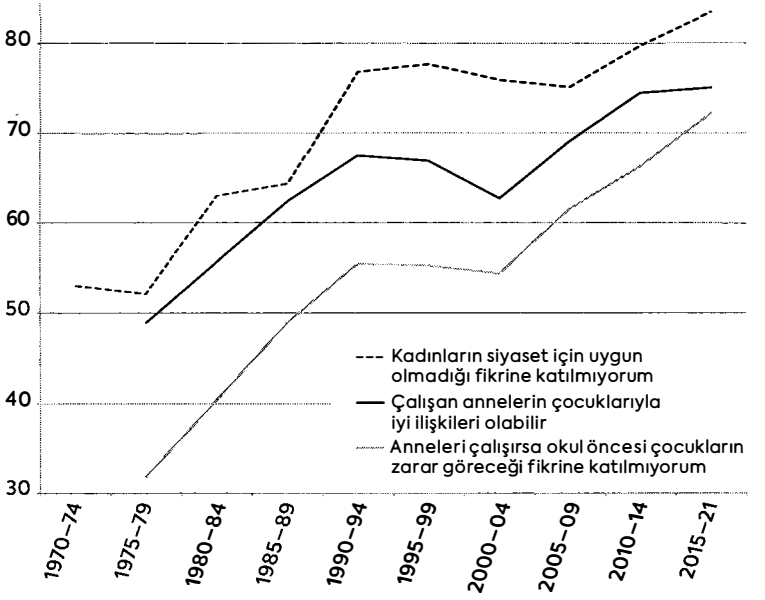
Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: Şekil, "Erkeğin ev dışında başarılı olması ve kadının ev ve aileyle ilgilenmesi herkes için çok daha iyidir." görüşüne katılmayanları göstermektedir.

Cinsiyet eşitliği fikirleri, Faludi'nin iddia ettiği gibi, 1980'lerde gerilemek yerine gelişmeye devam etti. Ve sadece kadınlar değil, *erkekler* de tam Bebek Patlaması Nesli, ailelerini büyüttükleri dönemde katı toplumsal cinsiyet rollerini giderek daha fazla reddediyorlardı. Faludi, medyanın toplumsal cinsiyet konusundaki

paniği konusunda haklı olsa bile (ki öyleydi), ortalama Amerikalılar, ülke siyaseti daha muhafazakâr hâle gelirken dahi tutumlarını hızla değiştiriyorlardı. Değişimin yaygınlaşması zaman alır: Çoğu Amerikalının feminizmi 1970'lerde kabul ettiği ve 1980'lerde reddettiği yanlış bir algıdır. Tam tersi bir durum söz konusudur.

Bu sadece kadınların rolleriyle ilgili bir tutum değildi, onların hepsiyle ilgiliydi. Anneler de dâhil olmak üzere kadınların siyasette ve çalışma hayatında daha fazla rol alabileceği ve alması gerektiği yönündeki kabuller 1980'ler boyunca ve sonrasında artmaya devam etmiştir (bkz. Şekil 3.23). Medya çalışan anneler konusunda paniğe kapılmış olabilirdi, ancak genel kamuoyu giderek daha fazla destek veriyordu.

Şekil 3.23: Kadınların rollerine ilişkin ilerici görüşlere sahip ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1972-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Sorularda sayısal olarak daha yüksek değerlerin olması, daha ilerici tutumlar benimsendiğini gösterir. Kimi sorular 2021 yılında sorulmadı.

Bunlar küçük değişiklikler değildi: Örneğin, 1977'de çocukların yaklaşık 3/4'ü annelerinin çalışması hâlinde okul öncesi çocukların zarar göreceğini düşünürken, 2021'de bu oran 1/4 idi. 1975 yılında araştırmaya katılanların yarısı kadınların siyaset için uygun olmadığını düşünürken, 2018 yılında bu oran da 1/8 olmuştur. 2010 yılına gelindiğinde ise katılımcıların %96'sı kadın bir başkan adayına oy vereceğini söylemiştir; dolayısıyla araştırmada artık bu sorudan vazgeçilmiştir.

Her ne kadar Faludi, 1980'lerde medyada feminizmin tasviri konusunda dikkat çekici noktalara değinmiş olsa da Amerikan halkının genelinde tepki ya hiç yoktu ya da çok azdı. Bunun yerine 1980'ler, kadınların toplumda öne çıkmasında ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin benimsenmesinde benzeri görülmemiş değişiklikler getirdi; bugün hâlâ bizimle olan değişiklikler!

"Me Too" Yokken #MeToo Vardı

Özellik: Cinsel Taciz Konusuna Dikkat Çekmek veya Sadece İcabına Bakmak

Yüksek Mahkeme yargıç adayı Clarence Thomas'ın (d. 1948) 1991 yılındaki kongre oturumları ilk başta rutin bir şekilde ilerliyordu. Başkan George W. Bush tarafından aday gösterilen siyah muhafazakâr Thomas, Georgia'da yetiştiğini anlattı ve eylül ayında sekiz gün boyunca siyasi eğilimleri ve kürtaj konusundaki duruşuyla ilgili alışılagelmiş soruları yanıtladı. Ardından Oklahoma Üniversitesinden bir hukuk profesörü konuşmak üzere Senato'nun huzuruna çıktı. Adı Anita Hill'di (d. 1956).

EEOC'de Thomas ile birlikte çalışan Hill, Senato'ya, o dönem patronu olan Thomas'ın kendisine defalarca çıkma teklif ettiğini ve cinsel konular hakkında konuştuğunu söyledi. Beyanatı çok çabuk bir şekilde NSFW (**N**ot **S**afe **f**or **W**ork: İş yeri için güvenli değil) olarak bilinen konuya saptı. Hill bir keresinde Thomas'ın

bir gazoz kutusuna baktığını ve "Kolamın üzerine kasık kıllarını kim koydu?" dediğini söyledi. O dönem senatör olan Joe Biden ile görüşen Hill, Thomas'ın "çok büyük bir penisi olan bir kişiye gönderme yaptığını" söyledi. "Ve o, pornografik materyalde atıfta bulunulan ismi kullandı." Biden, ismi hatırlayıp hatırlamadığını sordu. Hill, hatırladığını söyledi: "Long Dong Silver'dı."

Senato Yargı Komitesi -on dört beyaz adam- şüpheciydi. "Bu sabah ifadenizde en utanç verici sorunun -bu çok da kötü değil- kadınların büyük göğüsleriyle ilgili olduğunu söylediniz. Bu bizim her zaman kullandığımız bir ifade. Yargıç Thomas'ın size söylediklerinin en utanç verici yanı da buydu." dedi Senatör Arlen Specter (d. 1930) Hill'e.

Ancak deniz mavisi takım elbisesi içinde sakin bir şekilde konuşan Anita Hill; Sessiz, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyesi kadınların onun yaşadıklarında kendilerini bulması ve senatörlerin iddialarına inanmayarak tepki vermeleriyle halkın dikkatini çekti. Yine de Thomas'ın dedikleri doğru kabul edildi; ama rüzgâr tersine döndü: Cinsel taciz ulusal gündemdeydi ve kadınların canına tak etmişti. O zamanlar Washington eyaletinde yasa koyucu olan Patty Murray (d. 1950) Hill'e yapılan muameleye karşısında dehşete düşmüştü. "Ne olacak biliyor musunuz? Senato'ya adaylığımı koyacağım!" dedi. Ve diğer beş yeni kadın ABD senatörü ile birlikte kazandı da. Toplamda, 1992'de ABD Temsilciler Meclisine veya Senato'ya 26 yeni kadın üye seçildi; bunların 12'si Bebek Patlaması Nesli'ndendi, oysa Bebek Patlaması Nesli o sıralar yalnızca 28-46 yaşlarındaydı. 1992, kısa süre sonra "Kadın Yılı" olarak adlandırıldı.

Daha yakın zamanda, #MeToo hareketi, Harvey Weinstein (d. 1952) gibi suçluların tutuklanması ve Matt Lauer (d. 1957) ve Charlie Rose (d. 1942) gibi diğerlerinin istifasıyla cinsel taciz ve saldırıya dikkat çekti. Eylemlerini kışkırtan unsurlar, çoğu durumda, işlerin bu derece nasıl değiştiğine şaşırmış görünen Sessiz veya Bebek Patlaması Nesli erkekleriydi. "Bana göre, hiçbir

zaman kimseyle sınırı aşmadım. Ancak sınırın suçlanmama neden olacak derecede yeniden çizildiğini fark etmedim." dedi Andrew Cuomo (d. 1957), çok sayıda kadının cinsel taciz iddialarıyla gündeme gelmesinin ardından 2021'de New York valiliğinden istifa ettiğinde. "Tam olarak takdir edemediğim ve etmem gereken kuşaksal ve kültürel değişimler var."

Özellikle fiziksel dokunma yerine söylemin cinsel taciz kabul edildiği durumlarda, kadınlar arasında da bir kuşaksal bölünme söz konusudur. 2018 yılında yapılan bir ankete göre, Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı'nın cinsel şaka ve yorumların taciz olduğunu söyleme olasılığı X Kuşağı, Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz Kuşak'takilerden daha yüksektir. Cinsel tacizi bildirme konusunda da bir kuşaksal bölünme söz konusudur: Tacize maruz kalan yaşlı kadınların %53'ü bunu hiç bildirmezken, bu oran genç kadınlarda %44'tür.

Kesinlikle genelgeçer olmasa da Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli'nin ortak tutumu bu gibi görünüyor: Sadece katlanın; erkekler böyledir. Sessiz Kuşak'ın anlatıldığı bölümde tanıştığımız Linda, 1960'lı yıllardan başlayarak elli yıl boyunca hemşire olarak çalışmış. Bugün bile, kendisinin ve diğer hemşirelerin maruz kaldığı muziplikleri, hatta tacizi doğal karşılıyor. "Eğer yanınızdan geçerken eliyle arkanıza vurmak isterlerse onlara sadece 'Hadi ama dostum, kes şunu.' der gibi bakar, güler geçerdiniz. Bu kızacağınız bir şey değildi." Yıllar önce yaşanan cinsel tacizler hakkında konuşan kadınlara karşı "son derece şüpheci" olduğunu söylüyor. "Neden bunu o zaman halletmediler?" diye soruyor. "Kadınlar bugün çok güçlü. Bu tür durumların çoğunu kendi başlarına halledemeyeceklerine inanmak benim için çok zor. Bu tür şeylerin daha başlangıçta önü alınabilir."

Bebek Patlaması Nesli kadınların hepsi aynı fikirde değil; birçoğu #MeToo'nun gerçekleştirdiği değişimi görmekten mutlu. "Vox"a konuşan Bebek Patlaması Nesli üyesi Shar'Ron Mahaffey

şunu söylüyor: "Kızlarımın ve torunlarımın seslerinin duyulacağını ve intikam korkusu olmadan ayağa kalkıp bir şeyler yapabileceklerini bilmek güç veriyor."

Bebek Patlaması Nesli Siyaseti

Özellik: Politikayı Domine Eden Siyasi Bukalemunlar

1960'lardaki Vietnam Savaşı protestocularından 2020'lerdeki siyasi liderlere kadar Amerikan siyasetine yetmiş yıldır Bebek Patlaması Nesli hâkim. Bir tarafındaki Sessizler ve diğer tarafındaki X Kuşağı üyeleri ile kıyaslandığında bu kuşağın sayıca fazla oluşu, Bebek Patlaması Nesli'ne önü alınamaz bir siyasi güç vermiştir. Ancak mesele sadece sayısal üstünlük değil: Bebek Patlaması Nesli'nin siyasete ve aktivizme kuşaksal olarak benzersiz bir ilgisi var.

Bebek Patlaması Nesli'ni takip eden kuşaklar, kendinden öncekilerin politikalarını protesto eden gençlik geleneğini sürdürmüş olsalar bile bu hareketlerin çok azı Bebek Patlaması Nesli'nin toplumu tamamen dönüştürmeye yönelik tüm üyeleri kapsayan arzusuna denkti.

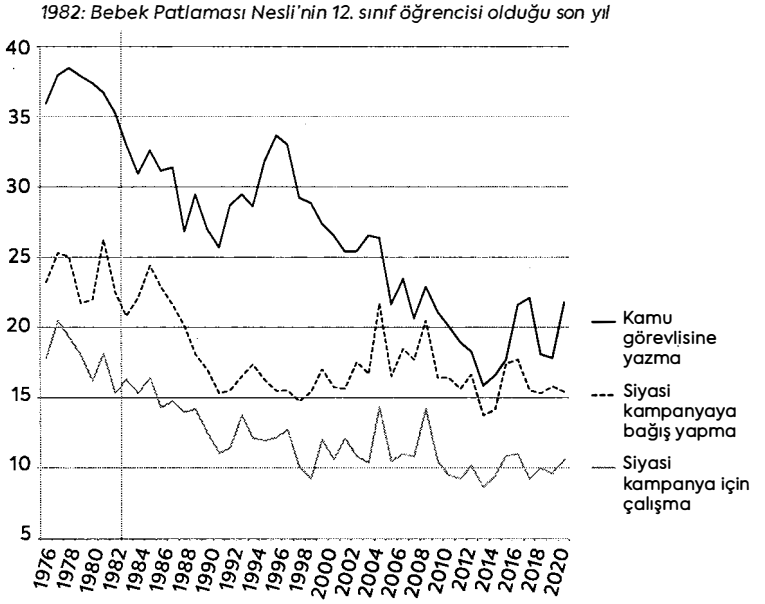
Kampüs protestoları, 1964 sonbaharında üniversite birinci sınıftaki Bebek Patlaması Nesli'nin kampüslere gelmesiyle başladı. Öğrenciler ve dışarıdan gelen aktivistler düzenli olarak Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi kampüsünün Telegraph Caddesi girişinde masalar kurup bildiriler dağıtıyordu, ancak eylül ayında öğrenci dekanlığı siyasi grupların bildiri dağıtmasının yasaklandığını duyurdu. 1 Ekim'de polis, bir ırk eşitliği grubunun masasındaki aktivistlerden birini tutuklamaya çalıştı ve polis arabasının arkasına bindirdi. Öğrenciler polis arabasının altına girdiler ve gitmesini engellemek için etrafında yere oturdular. Sürtüşme otuz iki saat sürdü. Aralarında Mario Savio'nun (d. 1942) da bulunduğu liderler Sessizlerdi ama Bebek Patlaması Nesli onları izliyordu.

Böylece kampüste, öğrencilerin yöneticilerin ofislerini işgal ettiği, polisle çatıştığı ve binaları ateşe verdiği benzeri yaşanmamış bir huzursuzluk dönemi başladı. Öğrencilerin zorunlu askerliğe ve savaşla ilişkili şirketlere (napalm üreten Dow Chemical gibi) karşı gösteri yapmasıyla 1960'ların sonlarına doğru kampüs protestocularının odak noktası sivil haklar hareketinden Vietnam'daki savaşa kaymıştır. Bir araştırmaya göre, ABD'deki kolej ve üniversitelerin %40'ı, ilk Bebek Patlaması Nesli, 18-22 yaşlarında olduğu 1967-1968 öğretim yılında önemli protestolara şahitlik etmiştir. Huzursuzluk kısa sürede sokaklara taştı ve 1968'de Chicago'daki Demokratik Ulusal Kongre'nin önündeki protestolarda doruğa ulaştı; göstericiler polisle çatışırken TV kameraları çekim yaptı ve kalabalık "Tüm dünya izliyor!" diye slogan atmaya başladı. Daha sonra 1970 yılında Kent Eyalet Üniversitesi olayları geldi; Ulusal Muhafız Birlikleri Ohio kampüsündeki savaş karşıtı bir protestoda dört öğrenciyi öldürdü.

Kampüs protestoları bundan sonra azalacaktı. Ancak görünen o ki birçoğunun sistemin dışında çalışmak yerine içinde çalışmaya karar vermesiyle Bebek Patlaması Nesli'nin siyasete olan ilgisi devam etti. Lise son sınıf öğrencilerinin 1958-1961 doğumlu olduğu ve Vietnam Savaşı'nın sona erdiği 1970'lerin sonlarında, her 3 kişiden 1'inden fazlası kamu görevlilerine mektup yazmakla ilgilendiğini, her 4 kişiden 1'i muhtemelen bir siyasi kampanyaya bağış yapacağını veya zaten yapmış olduğunu ve her 5 kişiden 1'i bir siyasi kampanya için çalışmakla ilgilendiğini söylemiştir (bkz. Şekil 3.24). Bebek Patlaması Nesli'nin siyasi katılıma yönelik coşkusu, kendilerinden sonra gelen kuşaklarınkiyle eşit tutulmaz; bu durum, internetin kamu görevlilerine yazmak için harcanan zamanı önemli ölçüde azalttığı göz önüne alındığında özellikle şaşırtıcıdır.

Bu sadece laftan ibaret değildi: Bebek Patlaması Nesli'nin siyasete olan ilgilerini eylemle destekledi. Bebek Patlaması Nesli'nin genç yetişkinler olduğu 1972 yılında, 18-24 yaş arası seçmenlerin seçime

katılımı %52,1'di ve bu oran o zamandan bu yana hiçbir başkanlık seçim yılında -2020'deki yüksek katılımlı seçimlerde bile- görülmedi.

Şekil 3.24: 1976-2021 yılları arasında belirli siyasi faaliyetlerle ilgilenen ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Muhtemelen yapacaklarını" veya "zaten yaptıklarını" söyleyenlerin yüzdesini gösterir.

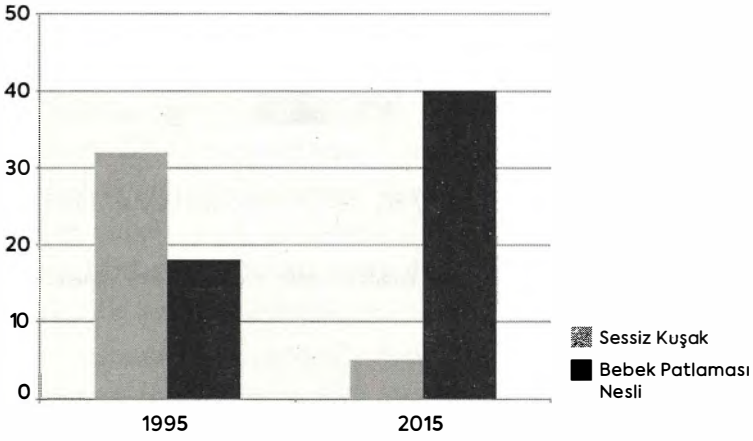
Bebek Patlaması Nesli neredeyse yetişkinliğe adım atar atmaz siyasi liderliğe hâkim oldular. 1992-2016 yılları arasında seçilen her ABD başkanı bir Bebek Patlaması Nesli'ydi. 1988-2020 yılları arasında seçilen 36 başkan ve başkan yardımcısı adayının 21'i de (%58) yine bu kuşaktandı. Bill Clinton, George W. Bush ve Donald Trump 1946 yazında birbirlerinden üç ay sonra doğmuşlardır. Ülkenin ilk siyahi başkanı Barack Obama ise 1961'de, (her ne kadar bazıları sıra dışı yetiştirilme tarzı ve rahat tavırlarının

onu daha çok X Kuşağı saflarına soktuğunu savunuyor olsa da) kuşağın son yıllarında doğdu.

Daha ileri yaştaki Bebek Patlaması Nesli'nden liderler siyasi tartışmalarda sık sık savaş sonrası orijinlerine atıfta bulunarak insanları, önlerinde uzanan kendi yollarının geçmişteki yollardan daha iyi olduğuna inandırdılar. Onlar için değişim, arkalarında bıraktıkları imzaydı. 1996'da, Muhteşem Kuşak üyesi başkan adayı Bob Dole (d. 1923) "İzin verin ben, sadece bilmeyenlerin efsane dediği bir Amerika'ya köprü olayım. İzin verin ben, huzur, inanç ve kararlı eylem zamanına köprü olayım." dediğinde Başkan Bill Clinton, "Bizim geçmişe değil, geleceğe köprü kurmaya ihtiyacımız var." diye karşılık vermişti. Clinton'ın 1992'deki kampanya konuşmalarında *değişim* sözcüğü her yerde kullanılmıştır; bu konuşmalarda daha iyi ekonomik zamanlar vadedilirken, II. Dünya Savaşı gazisi rakibi George H. W. Bush'a (d. 1924) kıyasla Clinton'ın gençliğine pek de üstü kapalı olmayan göndermeler yapılmıştır. Ancak kampanyası sırasında değişime odaklanmasına rağmen, Clinton'ın başkanlığı ilerici olmaktan çok ılımlıydı; sosyal yardım reformunu, suça karşı inisiyatif kullanırken müsamaha göstermemeyi ve hemcins evliliğini yasaklayan Evliliği Savunma Yasası'nı destekliyordu. Bazıları Obama için de aynı düşünceyi öne sürdü: Kampanyası değişim odaklı olmasına rağmen, başkanlığı, devlet gemisini doğru rotada tutarak geçirilen nispeten skandalsız sekiz yıl olarak görülebilir. Bebek Patlaması Nesli değişimden bahseder ancak her zaman genç kuşakların istediği kadar çok şeyi değiştirmezler.

Başkanlık sadece tek bir makam olduğuna göre, Bebek Patlaması Nesli siyasi hâkimiyetinin diğer siyasi iktidar pozisyonlarına da uzanıp uzanmadığına -ki uzanıyor- bakmak anlamlıdır. Bebek Patlaması Nesli'nin ortalama 60 yaşında olduğu 2015 yılında, 50 validen 40'ı Bebek Patlaması Nesli'ydi. 1995'te Sessizler aynı yaştayken yalnızca 32 Sessiz vali vardı (bkz. Şekil 3.25). Bebek

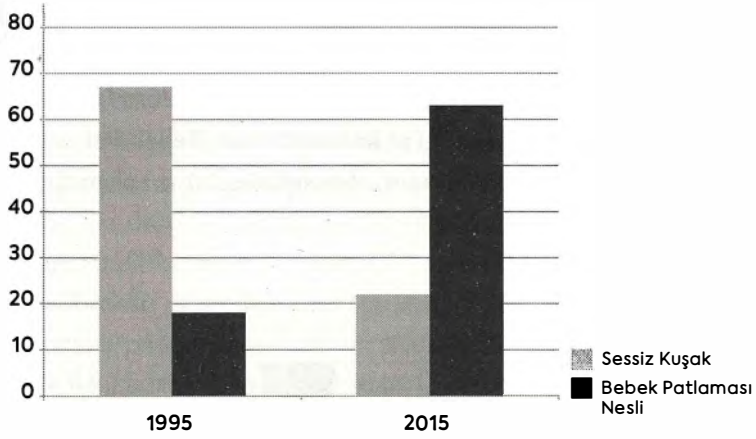
Patlaması Nesli, ABD eyaletlerinin çoğunu onlarca yıldır yönetiyor ve yönetmeye devam edecekler: 2023'ün başında 50 eyalet valisinden 28'i Bebek Patlaması Nesli'ydi (Bir sonraki bölümde, Bebek Patlaması Nesli ile X Kuşağı'nı karşılaştırarak Bebek Patlaması Nesli'nin 2020'lerde bile devam eden siyasi gücüne bakacağız.).

Şekil 3.25: Kuşaklara göre ABD'deki eyalet valilerinin sayısı, 1995 ve 2015 karşılaştırması

Kaynak: Eyaletlerin resmî kayıtları; çevrimiçi aramalarla bulunan doğum günleri

Buna karşılık, Bebek Patlaması Nesli 50'li ve 60'lı yaşlarında Senato'da o kadar baskın değildi; 2015'te 63 sandalyeye sahiplerken, Sessizlerin 1995'te 67 sandalyesi vardı (bkz. Şekil 3.26). Bunun sebebi kısmen 2015 yılında daha fazla Sessiz'in vali konaklarına nazaran Senato'da daha çok kalmış olmasıdır; Senato'da bulunmak, 70 yaş üstü kitleye eyalet yönetiminden daha elverişli gelmiş olabilir. Elbette kuşağın ilk üyeleri 70'lerine doğru geldikçe Senato'ya Bebek Patlaması Nesli daha da hâkim oldu; 2023'te başlayan Kongre oturumunda 100 ABD senatöründen 66'sı Bebek Patlaması Nesli'ydi.

Şekil 3.26: Kuşaklara göre ABD senatörlerinin sayısı, 1995 ve 2015 karşılaştırması

Kaynak: ABD Kongresi'nin resmî kayıtları; çevrimiçi aramalar yoluyla bulunan doğum günleri

Bebek Patlaması Nesli'nin yasama organında yürütmeye kıyasla daha az rol oynaması Temsilciler Meclisinde de geçerli olmaya devam ediyor: 2022 itibarıyla, sadece bir Meclis sözcüsü Bebek Patlaması Nesli'ydi (John Boehner, d. 1949); son dönemdeki sözcülerin çoğu Sessiz'di ve biri de X Kuşağı'ndandı (Paul Ryan, d. 1970). 2022'nin sonları itibarıyla beş Yüksek Mahkeme yargıcı Bebek Patlaması Nesli'ndendi, dördü ise X Kuşağı üyesiydi.

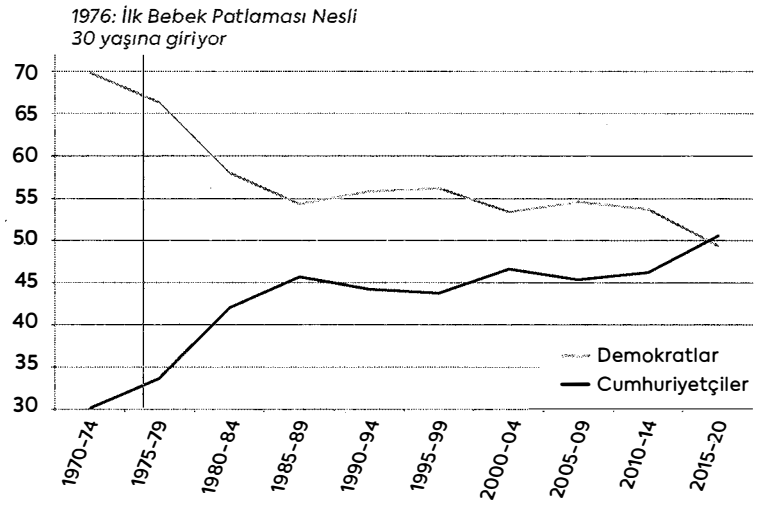
Bebek Patlaması Nesli ABD'de hâlâ büyük bir siyasi güce sahip, ancak 2020'lerde daha fazla Bebek Patlaması Nesli'nin 70'li yaşlarına gelmesiyle bu durum değişmeye başlayacak. Siyasi makamlar için zorunlu emeklilik yaşı yoktur, bu sebeple değişim kademeli olacaktır; yavaş yaşam stratejisi ile insanların daha uzun yaşamasıyla, 70'li ve 80'li yaşlarında daha fazla vali ve özellikle senatör görmeyi bekleyin. Ancak yavaş yavaş, daha fazla X Kuşağı üyesi ve Milenyumlu siyasi makamlara seçilecek ve kuşak deneyimlerini bu siyasi rollere taşıyacak.

Elbette çoğu Bebek Patlaması Nesli'nin siyasetteki rolü seçmen olmaktı. Bebek Patlaması Nesli, 1980'lerde Amerikan seçmenlerinin kritik kitlesi hâline geldiğinden bu yana sadece sayıca fazla olmasıyla bile siyasi güç sahibi oldu ve bu gücü kullandı. 2020 seçimlerinde, ileri yaştaki Bebek Patlaması Nesli üyeleri (65-74 yaş arası) tüm yaş grupları arasında en yüksek seçmen katılımına sahipti: %76'sı sandığa gitmiştir.

1960'lar ve 1970'lerdeki hippi döneminde çiçek çocuk, savaş karşıtı, düzen karşıtı olan Bebek Patlaması Nesli'nin bu şöhreti göz önüne alındığında, onların liberal Demokratlar olmasını beklersiniz. Ve öyleydiler; 1970'lerin başında kendini Demokrat olarak tanımlayanların oranı neredeyse 7/10'du; üzerinde barış güvercini olan yeşil "McGovern '72" rozetlerini jean ceketlerine iliştiriyorlardı. 1970'lerin sonunda Jimmy Carter'ın başkanlığı sırasında ise Demokrat olanların oranı 2/3'tü.

Ve sonra -aynen böyle- Bebek Patlaması Nesli 1980'lerde hippilerden yuppilere dönüştü. Young Urban Professionals (Genç şehirli profesyoneller) ifadesinin bir kısaltması olan yuppiler, 1980'lerin eğitimli Bebek Patlaması Nesli üyeleriydi ve hukuk firmaları ile reklam ajanslarında yükseliyorlardı. *Thirtysomething*'in Michael ve Hope ile Elliot ve Nancy'sinin otuzlu yaşlarda bulunan gerçek hayattaki karşılıklarıydılar; sohbetlerinde şakalar yapan ve aile yetiştiren başarılı kariyeristlerdi; *Moonlighting*'deki David ve Maddie gibiydiler, şık takım elbiseler giyip birbirleriyle flört ediyorlardı ve Beemer'la Los Angeles'ta dolaşıyorlardı.

Yuppiler şık takım elbiseleri ve büyük kariyerlerin yanı sıra bir parça muhafazakâr Cumhuriyetçiliği de beraberlerinde taşıdılar ve Bebek Patlaması Nesli'yle beraber ülke de aynı yöne sürüklendi. Ronald Reagan, tam da Cumhuriyetçi olarak tanımlanan Bebek Patlaması Nesli üyelerinin sayısı artmaya başladığı sırada göreve geldi (ABD'de yapılan en uzun soluklu seçmen araştırmasından alınan Şekil 3.27'ye bakınız.).

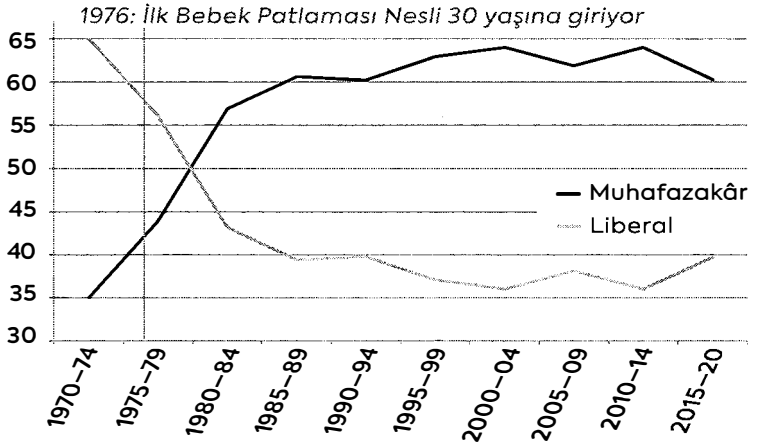
Şekil 3.27: Demokrat Parti ve Cumhuriyetçi Parti'ye bağlılık gösteren ABD'li Bebek Patlaması Nesli'nin yüzdesi, 1972-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları

Notlar: Şekil, Bebek Patlaması Nesli'ni yaş aldıkça takip etmektedir (her örneklem ulusal düzeyde temsil niteliğine sahip olsa da aynı kişileri takip etmemektedir). Demokratlar Demokrat eğilimli Bağımsızları, Cumhuriyetçiler ise Cumhuriyetçi eğilimli Bağımsızları kapsamaktadır. Eğilimi olmayan Bağımsızlar kayıp veri olarak değerlendirilmiştir. Araştırma başkanlık seçimi yıllarında yapılmıştır.

Bebek Patlaması Nesli'nin gidişatı bir bütün olarak ülkenin siyasetiyle kesişti. Bebek Patlaması Nesli, 1980'lerde sert bir şekilde Cumhuriyetçi tarafa yöneldiler ve 2010'ların sonları ile 2020'lerin başlarında, 50'li, 60'lı ve 70'li yaşlarına yaklaştıkça arada çok az bir farkla Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu bir grup hâline geldiler.

Bebek Patlaması Nesli'nin siyasi ideolojisi (ister muhafazakâr ister liberal olarak tanımlansınlar) daha hızlı ve daha kararlı bir şekilde değişmiştir. Büyük çoğunluk 1970'lerde kendini liberal olarak görürken 1980'lerde çoğunluk kendini muhafazakâr olarak görmeye başlamıştır. Bebek Patlaması Nesli'nin çoğunluğu asla yeniden liberal olmayacaktır (bkz. Şekil 3.28).

Şekil 3.28: Muhafazakâr ve liberal olarak tanımlanan ABD'li Bebek Patlaması Nesli'nin yüzdesi, 1970-2020

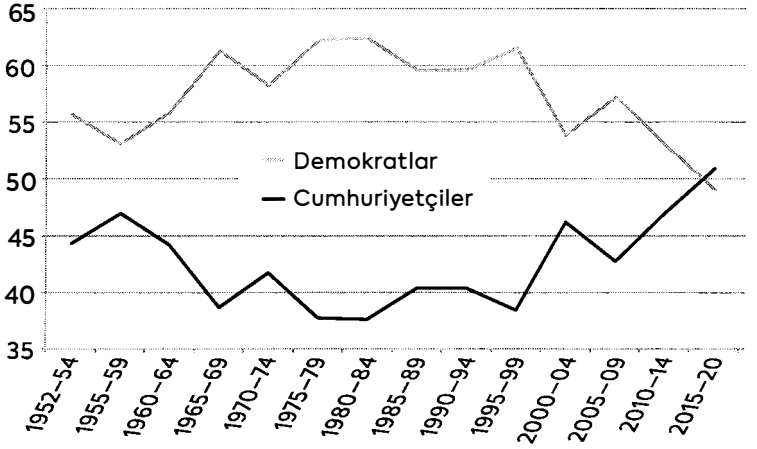
Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Bebek Patlaması Nesli'ni yaş aldıkça takip etmektedir (her örneklem ulusal düzeyde temsil niteliğine sahip olsa da aynı kişileri takip etmemektedir). "Ilımlı, ne biri ne öteki" kayıp veri olarak değerlendirilmiştir.

Bunun sebebi Bebek Patlaması Nesli'nin gençlik yıllarında uğruna mücadele ettikleri ilerici değişiklikleri alaşağı etmek istemeleri değildi; sadece artık aile yetiştirdikleri ve kariyerlerinde yükseldikleri için, çoğu, dünyanın yeterince değiştiğine karar vermiş görünüyordu. Statükodan duyulan bu memnuniyet onları daha Cumhuriyetçi ve daha muhafazakâr hâle getirmiştir.

Her kuşağın doğal evrimi kısmi olarak bu eğilime yol açar: İnsanlar yaşlandıkça daha az liberal ve daha muhafazakâr olma eğilimindedirler ve liberallerin çoğu Demokrat ve muhafazakârların çoğu Cumhuriyetçi olduğundan bu durum, Cumhuriyetçilerin daha yaşlı olma eğilimini doğurur. Bu bir kuşak etkisi değil, yaş etkisidir; Cumhuriyetçi Parti taraftarlarının yaşına bakarak partinin çöküşünü öngören herkes, 20'li yaşlarındaki bazı liberallerin 50'li yaşlarında muhafazakârlaşacağını unutuyor demektir.

Peki bunun ne kadarı Bebek Patlaması Nesli'nin yaşlanmasından, ne kadarı Bebek Patlaması Nesli'nin tarihsel yeri açısından benzersizliğinden kaynaklanıyor? Buna cevap vermenin bir yolu, tarihin farklı zamanlarındaki aynı yaştaki insanları karşılaştırmaktır. 2020 yılında Bebek Patlaması Nesli 56-74 yaşları arasındaydı. Verilere bu şekilde bakıldığında şok edici bir gerçek ortaya çıkıyor: Bebek Patlaması Nesli, araştırmanın başladığı 1952 yılından bu yana 56-74 yaş grubunda Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu ilk grup olmuştur (bkz. Şekil 3.29).

Bu sebeple Bebek Patlaması Nesli, aynı yaştaki önceki kuşaklara göre daha Cumhuriyetçidir. Bu, gençliklerinde oldukça liberal olan bir kuşak için çarpıcı bir evrimdir; ayrıca bu durum Bebek Patlaması Nesli ile daha liberal Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri arasında büyük bir kuşak farkı yaratmaktadır.

Şekil 3.29: Demokrat ve Cumhuriyetçi olarak tanımlanan 56-74 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi, 1952-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Farklı yıllardaki yaş grupları incelenerek zaman aralığı metodu uygulanmıştır. Demokratlar Demokrat eğilimli Bağımsızları, Cumhuriyetçiler ise Cumhuriyetçi eğilimli Bağımsızları kapsamaktadır. Eğilimi olmayan Bağımsızlar kayıp veri olarak değerlendirilmiştir.

Bebek Patlaması Nesli Hüznü

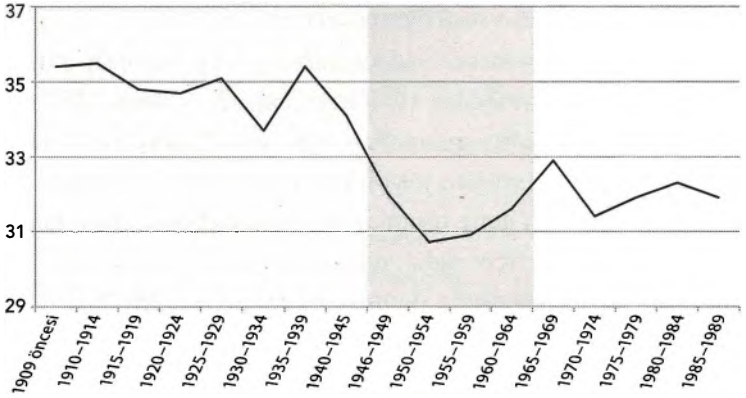
Özellik: Daha Çok Ruhsal Sıkıntı ve Depresyon

İlk başta psikologlar ne yapacaklarını bilemediler. Sadece birkaç yıl içinde, üniversite öğrencileri giderek daha fazla psikolojik bozukluk belirtisi bildirmeye başladı. Buffalo'daki New York Eyalet Üniversitesinde, 1969 yılında gelen üniversite birinci sınıf öğrencileri (1951 civarında doğanlar) paranoya, mani ve depresyon ölçümlerinde 1958'deki birinci sınıf öğrencilerine (1940 civarında doğanlar) göre önemli ölçüde daha yüksek puan aldılar. İki profesör, 1969 yılında Amerikan Psikoloji Derneği konferansında yaptıkları sunumun başında, 1959 ve 1968 yılları arasında güneydeki bir yükseköğretim kurumunda üniversiteye yeni giren yedi adet birinci sınıfı karşılaştırdıktan sonra üzüntüyle şunu sordular: "Bütün o idealist, vakur birinci sınıf öğrencileri nereye gitti?"

Çok geçmedi ki mesele sadece üniversite öğrencileriyle sınırlı kalmadı. Araştırmacılar 1980'lerin başında ülkenin dört bir yanındaki şehirlerde yapılan büyük bir ulusal çalışmayı analiz ettiklerinde, depresyonun yaşam boyu yaygınlığı için olağan bir örüntü bekledikleri; genç insanlar için yaşam boyu daha düşük oranlar ve yaşlılar için daha yüksek oranlar (daha uzun yıllar yaşadıkları ve dolayısıyla depresyon yaşamak için daha fazla zamanları olduğu için). Ancak sonuç hiç de böyle değildi. 25-44 yaşları arasındaki (çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli) kişiler arasında her 11 kişiden 1'i majör depresyon yaşamışken, yaşları 45-64 arasında olan (çoğunlukla Sessizler) kişilerde bu oran 1/22'ydi. Dolayısıyla, Sessizlere kıyasla iki kat daha fazla sayıda Bebek Patlaması Nesli depresyondan muzdaripti ve çoğu Bebek Patlaması Nesli henüz orta yaşlarında bile değildi. O zamanlar Bebek Patlaması Nesli'nin 1/11'i 7 milyon kişiye tekabül ediyordu; bu da Massachusetts eyaletinin nüfusu kadardır.

Yaşam boyu depresyonla ilgili bu çalışmalar yetkin değildir, çünkü yaşlı insanlar gençken depresyonda olduklarını unutuyor

olabilirler. Üniversite öğrencileri için yapılan araştırmalar da yetkin değildir, çünkü Bebek Patlaması Nesli'nin yetişkinliklerinde ruh sağlıklarının ve mutluluklarının nasıl olduğunu bize anlatmazlar. Bu yüzden onlarca yılı kapsayan, her yaştan yetişkinle yapılan bir araştırmaya ihtiyacımız var. Genel Sosyal Araştırma, 1972 yılından bu yana Amerikalılara ne kadar mutlu olduklarını soruyor. Böylece Bebek Patlaması Nesli'nin mutluluğunun, Sessiz Kuşak'ın yetişkinlik dönemindeki mutluluğuyla nasıl karşılaştırıldığını görmemizi sağlıyor. Haberler iyi değil: Sessizlerin doğduğu yıllardan Bebek Patlaması Nesli'nin doğduğu yıllara doğru mutlulukta gözle görülür bir düşüş yaşanıyor (bkz. Şekil 3.30). Sessizlere kıyasla yaklaşık %15 daha az Bebek Patlaması Nesli çok mutlu olduğunu söylemiştir.

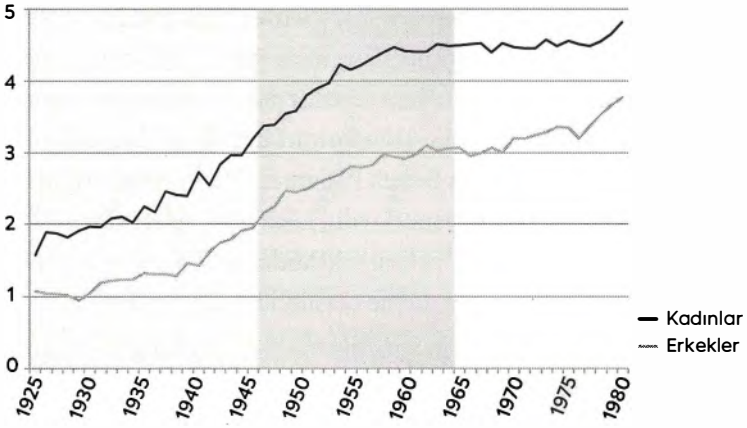

Şekil 3.30: Doğum yılına göre çok mutlu olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. Bu analiz, 1972–2018 yılları arasındaki verileri bir araya getirerek doğum yılı ile mutluluk arasındaki ilişkiyi incelemektedir; böylece her doğum yılındaki kişiler birkaç farklı yaşta değerlendirilmiştir. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırmakta ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarmaktadır. Maddenin ifadesi: "Her şeyi bir araya getirdiğinizde, bugünlerde çok mutlu olduğunuzu mu, oldukça mutlu olduğunuzu mu veya pek mutlu olmadığınızı mı söylersiniz?" Şekil "çok mutlu" seçeneğini işaretleyenlerin yüzdesini göstermektedir.

Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli arasındaki mutluluktaki ani düşüş ilgi çekicidir; ancak bu düşüş çok büyük değildir. Peki ya daha ciddi ruh sağlığı sorunlarına ne dersiniz? En büyük ulusal araştırmaların birinde, 9 milyon Amerikalı (New York şehrinin toplam nüfusundan daha fazla), son otuz günün kaçında stres, depresyon veya duygularını yönetmekte zorluk yaşadıklarını bildirdi. Herkesin zaman zaman bu tür günler yaşadığı olmuştur ancak bunların daha sık yaşanması depresyon veya diğer ruh sağlığı sorunlarının bir göstergesi olabilir. Bu araştırma, sadece ruh sağlığı konusunda yardım almak için doktorlara veya terapistlere gidenleri değil, nüfusun bir kesitini kapsamaktadır; dolayısıyla herhangi bir değişiklik, yardım aramaya yönelik daha büyük bir eğilimle açıklanamaz.

Şekil 3.31: ABD'deki yetişkinlerin cinsiyet ve doğum yılına göre bir ayda kötü ruh sağlığı yaşadığı gün sayısı

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. Bu analiz, 1993-2021 yılları arasındaki tüm verileri bir araya getirerek doğum yılı ile kötü ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi incelemektedir; böylece her doğum yılındaki kişiler birkaç farklı yaşta değerlendirilmiştir. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırmakta ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarmaktadır. Madde ifadesi: "Stres, depresyon ve duygusal sorunlar da dâhil olmak üzere ruh sağlığınızı düşündüğünüzde, son 30 gün içinde kaç gün ruh sağlığınız iyi değildi?"

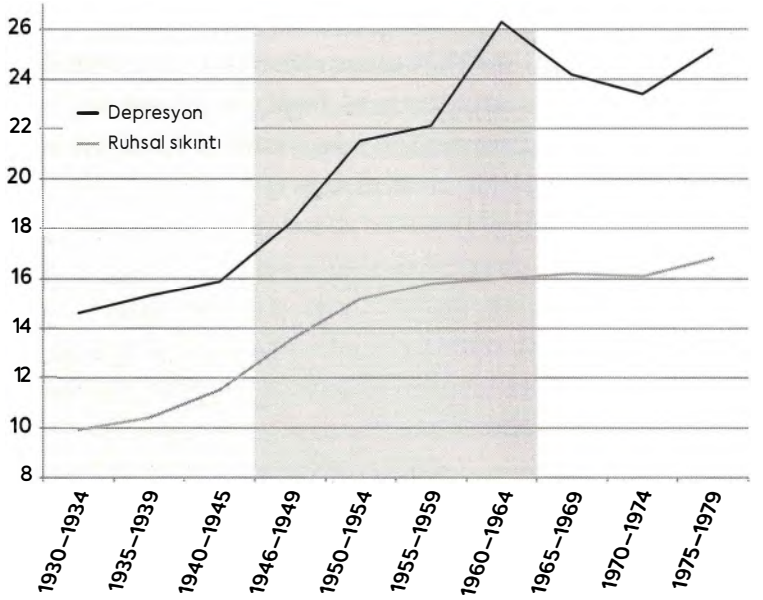
Burada, salt mutsuzluğun ötesine geçen daha derin işaretler var: Bebek Patlaması Nesli, aynı yaştaki Sessizlere kıyasla 2-3 kat daha fazla gün ruh sağlığıyla mücadele ettiklerini bildirmektedir (bkz. Şekil 3.31).

Bu ölçüm, kötü ruh sağlığı yaşanan günleri sorduğu için oldukça geneldir. Ruhsal sıkıntı veya depresyonun belirli semptomları hakkında soru sormak daha iyi olabilirdi. İki veri kümesi tam da bunu yaptı. İlki, ruhsal sıkıntıyı ölçmek için üzüntü, sinirlilik ve değersizlik gibi semptomlara ilişkin altı soru kullanıyor. Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler arasındaki fark devam ediyor: 1950'lerde ve 1960'ların başında doğan her 6 Bebek Patlaması Nesli'nden 1'i yüksek ruhsal sıkıntı yaşarken, bu oran 1930'larda doğan Sessizlerde 1/10'dur (bkz. Şekil 3.32).

Görünüşe göre, 1960'larda ve 1970'lerde Bebek Patlaması Nesli üniversite öğrencileri arasında daha fazla ruh sağlığı sorunu olduğunu tespit eden ilk çalışmalara tesadüf denemezdi ve bu durum, sadece tarihin çalkantılı bir döneminin ürünü de değildi. Tüm yaşam döngüleri boyunca Bebek Patlaması Nesli, aynı yaşlardaki Sessizlere kıyasla, daha az mutluydu, kötü ruh sağlığı yaşadıkları gün sayısı daha fazlaydı, ruhsal sıkıntıdan daha çok muzdarip olmuşlardı ve depresyona girme olasılıkları daha yüksekti.

Tüm bunlar, ruh sağlığı sorunlarından muzdarip olduğunu itiraf etme olasılığı daha yüksek olan Bebek Patlaması Nesli'nin büyük bir günah çıkarma durumundan kaynaklanıyor olabilir mi? Bu mümkün ancak pek muhtemel değil: Araştırma yöneticileri, katılımcılara yanıtlarının anonim kalacağını ve isimleriyle ilişkilendirilmeyeceğini bildirmeye özen göstermektedir. Bu araştırmalar hassas sağlık bilgileri toplamaktadır ve bu sebeple katılımcılara her şeyin gizli tutulacağı konusunda güvence verme hususunda özellikle kararlıdır. Ayrıca, son bölümde gördüğümüz gibi, Sessizler aslında Muhteşemlerden daha az ruh sağlığı sorunu bildirmiştir, dolayısıyla ruh sağlığı

sorunlarının daha fazla bildirilmesine yönelik tutarlı bir eğilim yoktur. Yine de öz bildirime dayanmayan bir davranış ölçütüne sahip olmak daha iyi olabilir.

Şekil 3.32: Doğum yılına göre ruhsal sıkıntı veya depresyon yaşayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

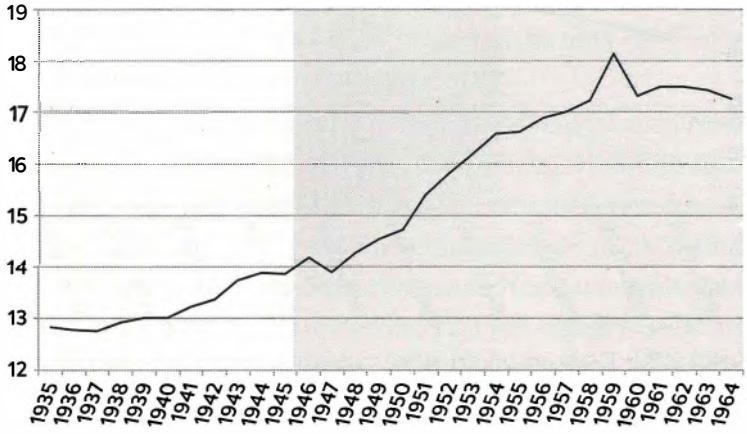
Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması, 1997-2018 ve Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması, 2005-2020, CDC

Notlar: Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. Ruhsal sıkıntı Kessler-6 ile değerlendirilmiştir; şekil orta dereceden şiddetli dereceye ruhsal sıkıntıdan muzdarip olanları göstermektedir. NHIS, 2019 yılında ruh sağlığı tarama ölçütünü değiştirdiği için veriler yalnızca 2018'e kadar mevcuttur. Depresyon, Hasta Sağlık Anketi (PHQ-9) ile ölçülmüştür; hafif, orta veya şiddetli depresyonu ifade eden 5 veya daha yüksek puan alan kişileri içerir ki bu, bir sağlık uzmanı tarafından daha fazla değerlendirme yapılmasını gerektirir. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırmakta ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarmaktadır.

Bu ölçütlerden biri de intihar oranıdır. Sessiz doğum yıllarında düşen intihar oranı, 1940'larda doğanlarda yeniden artmaya

başladı. Daha sonra Bebek Patlaması Kuşağı'nın geri kalanında hızla yükseldi (bkz. Şekil 3.33). Bu durum, daha fazla insanın ruh sağlığı sorunlarını itiraf etmeye istekli olmasıyla açıklanamaz.

Bu büyük bir değişimdi. 1964 doğumlu bir Amerikalının intihar etme ihtimali, 1935 doğumlu bir Amerikalıya göre yüzde 35 daha fazlaydı. Bebek Patlaması Nesli arasında intihardaki artış erken başladı: 1970 yılında 15-19 yaşları arasındaki Bebek Patlaması Nesli gençlerin intihar oranı, 1950'deki Sessiz gençlerin intihar oranının iki katından fazlaydı.

Şekil 3.33: ABD'li yetişkinlerin doğum yıllarına göre intihar oranı

Kaynak: WISQARS Ölümcül Yaralanma Raporları, CDC

Notlar: İntihar oranı 100.000 kişilik nüfus üzerindendir. Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. 1981-2020 yılları arasındaki verileri içerir. Yalnızca 20-72 yaş arası. Minimum yaş 20'dir, çünkü 20-24, sadece yetişkinlerin bulunduğu en genç yaş grubudur (buna en yakın en genç grup 15-19 yaş grubudur) ve intihar oranları 18 yaşın altındakiler arasında daha düşüktür. Maksimum yaş 72'dir çünkü bu yaşın üzerindeki intiharlar daha çok ölümcül hastalıklardan kaynaklanmaktadır. Kesin yaşlar 1999-2019 arasında mevcuttur. 1981-1998 verileri yalnızca yaş aralıkları için mevcuttur; verilerde yaş grubu içindeki tüm yaşlar için (örneğin, 20-24 yaş aralığı için 20, 21, 22, 23 ve 24 yaşları) ortalama intihar oranı esas alınır. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırmakta ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarmaktadır.

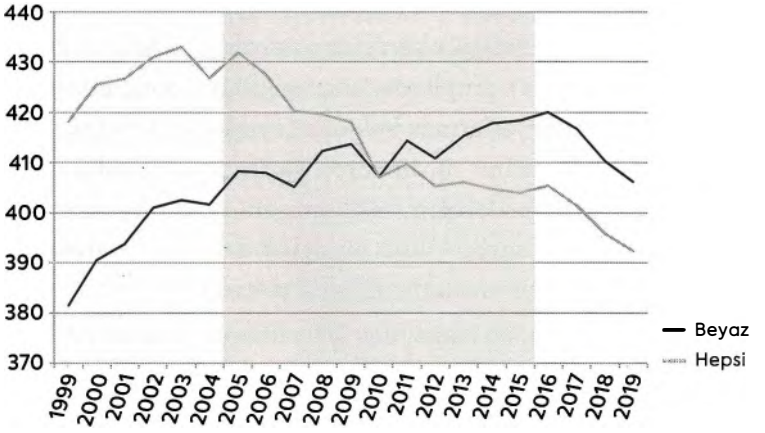
Sonuç olarak intiharlardaki artış buzdağının yalnızca görünen kısmıydı. 2015 yılında ekonomistler Anne Case ve Angus Deaton, 45-54 yaş arası Hispanik olmayan beyazlarda on yıllardır düşmekte olan ölüm oranının 1999-2013 yılları arasında arttığını tespit ettiklerinde manşetlere taşındılar. Başka bir deyişle, orta yaşlarında bulunan beyazlar 2010'larda ABD'de 1990'larda olduğundan daha yüksek oranlarda hayatını kaybediyordu. Bu şaşkınlık vericiydi çünkü diğer sanayileşmiş ülkelerde ve ABD'deki diğer etnik gruplarda ölüm oranları o dönemde hızla düşmekteydi. Orta yaşlarında bulunan beyazlar arasındaki ölüm oranı önceki düşüşünü sürdürseydi, yarım milyon daha az insanın hayatını kaybedeceğini yazdılar; yani Atlanta'nın mevcut nüfusundan daha fazla. Ölüm oranlarındaki artış üniversite mezunu olmayanlar arasında daha da yüksekti.

Case ve Deaton, bu olağandan fazla ölümlerin nedenlerinin "umutsuzluk ölümleri" olduğunu tespit etti: intihar, aşırı dozda uyuşturucu kullanımı ve karaciğer hastalığı (genellikle alkol bağımlılığından kaynaklanır). Bu bulguları içeren makaleleri dünya çapında ses getirdi ve ABD'deki işçi sınıfı beyazlar arasında, bir yıl sonra Trump seçildiğinde tekrar vurgulanacak olan köklü sorunlara dikkat çekti.

Şekil 3.34 eğilimi göstermektedir: 45-54 yaş arası Amerikalılar arasındaki ölüm oranı 2005-2016 yılları arasında azaldı; bunun sebebi muhtemelen siyahlar ve Hispanikler arasındaki ölüm oranlarının düşmesiydi. Ancak bu yaş grubundaki Hispanik olmayan beyazlar arasındaki ölüm oranı, Sessizler ile başlayıp Bebek Patlaması Nesli ile devam ederek yükselmiştir.

Bununla beraber Case ve Deaton'ın ilk analizi 2013 yılı verileriyle sona erdiğinden şu soruyu sormakta fayda vardır: Sonraki birkaç yılda neler oldu? 2016'dan sonra işler düzeldi: 45-54 yaş arası kişilerde ölüm oranı hem genel olarak hem de beyazlar arasında düşerek endişe verici eğilimi tersine çevirdi. Neden? Orta

yaşlarındaki beyazlar için işler birdenbire daha mı iyiye gitti? Bu daha çok kuşaksal bir hikâye: Söz konusu yaş grubundan Bebek Patlaması Kuşağı çıkarken, X Kuşağı giriş yapmıştır. Case ve Deaton'ın umutsuzluk ölümleri, aslında Bebek Patlaması Nesli, özellikle de beyaz Bebek Patlaması Nesli hakkında bir hikâye.

Şekil 3.34: Beyazlar ve tüm ırklar arasında 45-54 yaş arası ABD'liler için ölüm oranları, 1999-2019

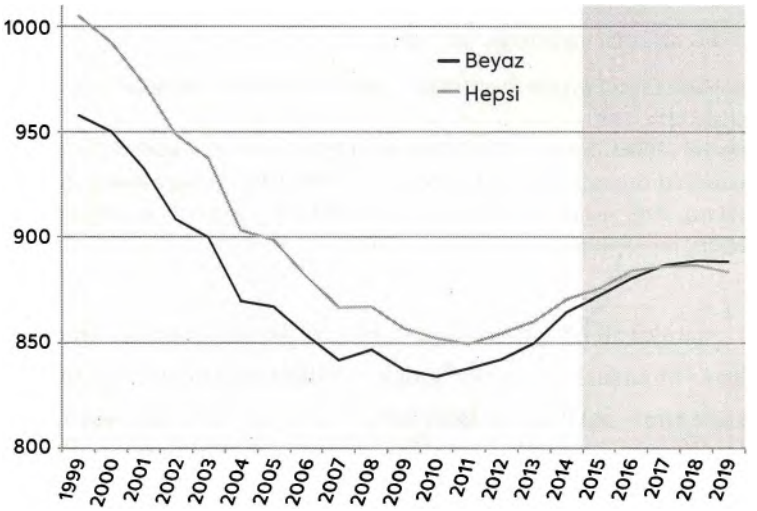
Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri Sistemi, WONDER veritabanı üzerinden erişilmiştir, CDC

Notlar: Ölüm oranları 100.000 kişilik nüfus üzerindendir. Gölgeli yıllarda Bebek Patlaması Nesli bu yaş grubuna hâkimdir. Beyaz olarak sınıflandırılan grup, Hispanik olmayan beyazları kapsar. Hepsi, tüm ırklardan ve etnik kökenlerden olanları içerir. Ölüm oranının teknik adı mortalite oranıdır. Oran gruptaki 100.000 kişi başınadır.

Eğer artan ölüm oranı esasında kuşaksal bir sorunsa Bebek Patlaması Nesli yaş aldıkça da aynı durumla karşılaşmamız gerekir. Tam da bu şekilde oldu. Bebek Patlaması Nesli önceki yaş grubundan çıkıp 55-64 yaş grubuna girmeye başladığında hikâye daha da kötüleşiyor: Sadece beyazlarda değil, her grupta ölüm oranı artıyor (bkz. Şekil 3.35).

Bunun sebebi, Hispanik olmayan beyazlar ve Kızılderililer için ölüm oranının artması ve siyahlar, Hispanikler ve Asyalılar için azalan ölüm oranının 2011'den sonra duraklamasıydı. Bebek Patlaması Nesli yaşlandıkça, Case ve Deaton'ın Beyaz Amerikalılar arasında tespit ettiği sorun, tüm ırksal ve etnik grupları etkileyecek şekilde yayıldı.

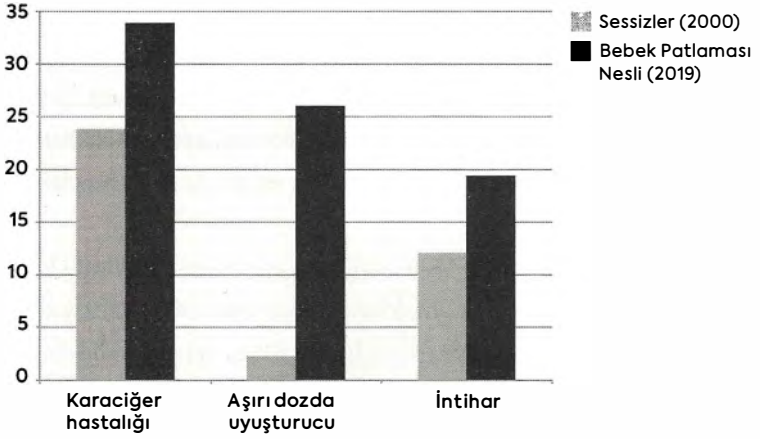
Dikkat çekici olan şu: 55-64 yaşlarındaki kişiler arasında kalp hastalığı ve kanserden kaynaklanan ölümler 2000-2019 yılları arasında azaldı. Yani önde gelen bu iki ölüm sebebi daha az görülüyor ancak genel ölüm oranı artıyordu.

Şekil 3.35: Beyazlar ve tüm ırklar arasında 55-64 yaş arası ABD'liler için ölüm oranları, 1999-2019

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri Sistemi, WONDER veritabanı üzerinden erişilmiştir, CDC

Notlar: Ölüm oranları 100.000 kişilik nüfus üzerinden verilmiştir. Gölgeli yıllarda Bebek Patlaması Nesli bu yaş grubuna hâkimdir. Beyaz olarak sınıflandırılan grup, Hispanik olmayan beyazları kapsar. Ölüm oranının teknik adı mortalite oranıdır.

Şekil 3.36: ABD'de 55-64 yaşları arasındaki kişilerin ölüm oranları, ölüm sebebi ve kuşak/yıla göre

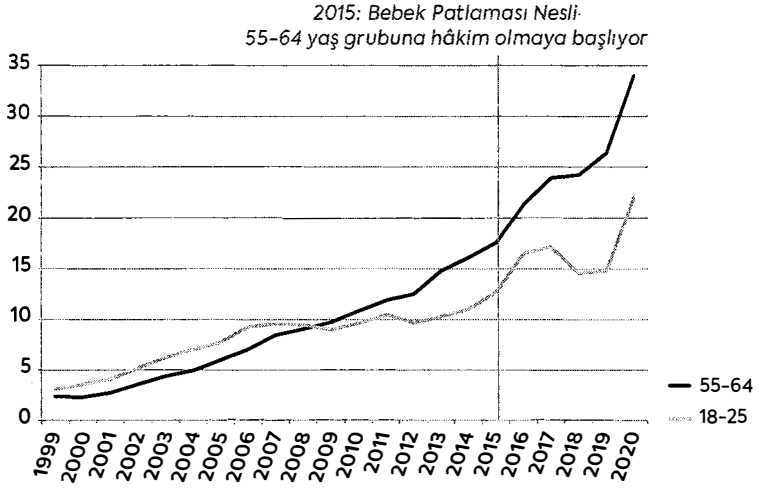
Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri Sistemi, WONDER veritabanı üzerinden erişilmiştir, CDC
Notlar: Ölüm oranları 100.000 kişilik nüfus üzerinden verilmiştir. 55-64 yaşları arasındakiler 2000 yılında 1936-1945 (tümü Sessiz Kuşak doğum yılları), 2019 yılında ise 1955-1964 (tümü Bebek Patlaması Kuşağı doğum yılları) doğumludur.

Çünkü 50'li yaşların sonu ve 60'lı yaşların başındaki Amerikalılar, "umutsuzluk ölümler"inden -özellikle aşırı dozda uyuşturucu kullanımı- dolayı daha fazla hayat kaybı yaşıyorlardı. Sessizlerin 55-64 yaş grubunun tamamını oluşturduğu 2000 yılından, bu yaş grubundakilerin tümünün Bebek Patlaması Nesli olduğu 2019 yılına kadar, ölümcül aşırı doz uyuşturucu kullanımı inanılmaz bir şekilde 10 kat arttı, ölümcül karaciğer hastalığında (genellikle alkol bağımlılığından kaynaklanır) %42 ve intiharlarda ise %60 oranında artış yaşandı (bkz. Şekil 3.36).

Bunu bir bağlama oturtmak için şöyle bir şey hayal edin: 1 Ocak 2000 tarihinin gece yarısı saatinde 100.000 orta yaşlı Amerikalıyla dolu bir futbol stadyumu. O yıl bu stadyumda

aşırı dozda uyuşturucudan sadece 2 kişi ölecekti. Aynı stadyumu 2019'un yılbaşı gününde doldursaydınız, yıl bitmeden bu sefer aşırı dozda uyuşturucudan ölen kişi sayısı 26 olacaktı. 2000 yılındaki Sessizlere kıyasla 2019 yılında iki kat daha fazla orta yaşlı Bebek Patlaması Nesli "umutsuzluktan ölmüştür." Bir zamanlar genç yetişkinlerin aşırı doz alma olasılığı ileri yaştaki yetişkinlerden biraz daha yüksekken, 2007'den itibaren 55-64 yaş aralığındaki yetişkinlerin aşırı doz alma olasılığı daha fazla olmuş ve 2020'ye kadar aradaki fark açılmıştır (bkz. Şekil 3.37).

CDC veri tabanı aşırı dozlara hangi uyuşturucu maddelerin sebep olduğunu belirtmiyor ancak bu ölümlerin çoğunun opioidlerden (oksikodon gibi) kaynaklandığı şüphesiz. 2020'de, belki de COVID pandemisi nedeniyle, her iki yaş grubunda da aşırı doz vakaları artmıştır.

Şekil 3.37: Yaş grubuna göre, kasıtlı olmayan aşırı dozda uyuşturucu kullanımına bağlı ölümlerin oranı, ABD, 1999-2020

Kaynak: WISQARS, CDC
Notlar: Ölüm oranları 100.000 kişilik nüfus üzerinden verilmiştir.

Kısacası: Bebek Patlaması Nesli'nin mutsuz hissetme, daha fazla kötü ruh sağlığı yaşanan günden muzdarip olma, daha çok ruhsal sıkıntı yaşama ve depresyona girme olasılıkları kendilerinden öncekilere göre daha yüksek olmakla kalmıyor; aynı zamanda intihar ve aşırı dozda uyuşturucu kullanımı da dâhil olmak üzere ruh sağlığıyla ilgili sebeplerden ötürü hayatlarını kaybetme olasılıkları da daha yüksek. Yani 1946-1964 yılları arasında doğmuş olmak ruh sağlığı açısından iyi değildir; 1955-1964 yılları arasında doğmuş olmak ise özellikle kötüdür. Soru şu: Bu niye böyle?

Bu tartışmaya aynı referans noktasından, yani ruh sağlığı sorunlarının bir zayıflık işareti olmadığı noktasından başlamak önemlidir. Aktris ve yazar Carrie Fisher (d. 1954) şöyle demişti: "Benim düşünceme göre, manik depresyonla yaşamak çok büyük t.şak gerektirir. (...) Bazen bipolar olmak çok fazla dayanıklılık ve daha da fazla yüreklilik gerektiren, insanı yiyip tüketen bir imtihan olabilir, yani bu hastalıkla yaşıyor ve herhangi bir şekilde işlev gösterebiliyorsanız, bu utanılacak değil, gurur duyulacak bir şeydir. Düzenli ilaç tedavisinin yanı sıra madalya da vermeliler."

Her ne kadar bazı insanlar genetik olarak depresyona yatkın olsalar da içinde bulundukları çevrenin kültürü, depresyonu yaşayıp yaşamamaları ve ne şiddette yaşayacakları hususunda çok büyük bir etkiye sahip olabilir. Avcı-toplayıcı kabilelerin yanı sıra, Amişler gibi geleneksel tarım toplumları da dâhil olmak üzere, geleneksel kültürlerde depresyon son derece nadirdir. Klinik Psikolog Steve Ilardi, depresyonu "bir medeniyet hastalığı" olarak adlandırıyor. Peki Bebek Patlaması Nesli'nin içinde bulunduğu şartların depresyona yol açmasının sebebi nedir?

Bebek Patlaması Nesli'nin daha yüksek düzeyde uyuşturucu kullanması olabilir mi? Çoğu zaman insanlar uyuşturucu kullandıkları için depresyona girmezler, daha ziyade depresyonda oldukları için uyuşturucu kullanırlar. Ancak birçok Bebek Patlaması Nesli üyesinin, arkadaşları kullandığı için uyuşturucu kullandığı göz önüne

alındığında uyuşturucu kullanımının bazı kişilerde depresyona sebep olması mümkündür, özellikle de bağımlı hâle geldilerse ve bunun sonucunda durumları kötüleştiyse. Aşırı dozda uyuşturucu kullanımı oranının yüksek olması da bir başka göstergedir. Belki de Bebek Patlaması Nesli gençliğinde uyuşturucu kullandığından bu konuda daha rahat olduğu için, orta yaşlarında aşırı uyuşturucu kullanımına ve doz aşımına daha yatkın olabilir.

Bireycilik ve teknoloji de suçlanabilir. Bireycilik pek çok olumlu sonucu olmasına rağmen, aynı zamanda daha az istikrarlı ilişkilere yol açar ve kendini gerçekleştirmenin mutluluk getirmesini bekleme eğilimini de beraberinde getirir. Sonuç olarak, bireyci toplumlar kendilerini, sosyal bağları kopuk ve yalnız hissedebilirler (Janis Joplin'in söylediği gibi, "Özgürlük, kaybedecek hiçbir şeyin kalmadığını anlatmanın bir başka ifadesidir."). Bebek Patlaması Nesli, bireycilikte eşi benzeri görülmemiş bir ivmenin yakalandığı, benliğe yeni bir odaklanmayla geçmişin durağanlığının kenara itildiği bir dönemde yetişkinliğe adım attı.

Bunun bir sonucu da gerçekçi olmayan yüksek beklentilerdi. Bireyciliğin bunda bir suç ortağı vardı: Teknoloji, özellikle de televizyon. Bebek Patlaması Nesli televizyonla büyüyen ilk kuşaktı, erken yaşlardan itibaren daha geniş bir dünya gördüler; genellikle satın almaları gerektiği söylenen daha fazla şeyin olduğu bir dünya. Çocukları hedef alan reklamlar ciddi olarak Bebek Patlaması Nesli'yle başladı, gençliklerine ve yetişkinliklerine doğru ilerlerken onları gölge gibi takip etti, onlara her zaman daha fazlasına sahip olmaları ve daha iyisi olmaları gerektiğini söyledi. Buna, "kişiye özel" olmayı mümkün kılan otomatik üretim teknolojisi de yardımcı oldu. Henry Ford'un "siyah olduğu sürece" istediğiniz renk Model-T'ye sahip olabileceğinizi söylediği günler geride kaldı. Bebek Patlaması Nesli'nin yaşamı boyunca otomobiller ve diğer her şey giderek daha fazla kişiselleştirilebildi ve "tıpkı sizin kadar benzersiz" hâle getirilebilir oldu. Tüketim kültürü ve

bireycilik el ele vererek bireysel tercihleri yüceltti; para da bunda besleyici bir işlev gördü.

Psikolog Martin Seligman (d. 1942), 1988 yılında *Psychology Today*'de yayımlanan ve Bebek Patlaması Nesli arasında daha fazla depresyon olduğunu gösteren ilk sonuçları açıklayan bir yazıda, yüksek beklentilerin ürünlerin ötesine geçerek hayatın diğer alanlarına da yayıldığını gözlemledi. Artık işlerin sadece faturaları ödemesi değil, tatmin edici, cesaretlendirici ve yüksek maaşlı olması; evliliklerin ise hem arkadaşlık hem cinsel haz konusundaki en yüksek beklentileri karşılamak için bir görev olmanın ötesine geçmesi bekleniyordu. "Bebek Patlaması Nesli Hüznü" başlıklı makalesinde "Benlik için yükselen beklentileri körü körüne kabul ediyoruz; sanki bir salak çıkmış da normal insan olmanın çıtasını yükseltmiş gibi." diye yazdı. Bu eğilimin 21. yüzyılda sosyal medya ve reality TV programlarının iyi bir yaşamın ne olduğuna dair beklentileri yükseltmeye devam etmesiyle daha da artacağı düşünülebilir.

Bebek Patlaması Nesli arasındaki yüksek boşanma oranı da -bireyciliğin bir başka sonucu- depresyonu tetiklemiş olabilir. Ortalama olarak, evli insanlar bekâr, dul veya boşanmış olanlara göre daha mutludur ve depresyona girme olasılıkları daha düşüktür. Genel Sosyal Araştırma'da, evli olan her 10 kişiden 4'ü çok mutlu olduğunu söylemiştir, bu oran boşanmış kişilerde 2/10'dur. Neyin neye sebep olduğunu söylemek zor; belki de mutsuz insanların boşanma olasılığı daha yüksek, yeniden evlenme olasılığı ise daha düşük. Yine de Bebek Patlaması Nesli'nin genç yetişkinlik dönemlerindeki ilişkilerinde görülen istikrarsızlık artışı, ruh sağlıkları için iyi bir formül değildi. Bu durum özellikle, önceki kuşaklara kıyasla orta yaşta daha azı evli olan Bebek Patlaması Nesli erkekleri için geçerli.

Bebek Patlaması Nesli için her şey bu kadar değil. Elmanın içinde bir kurt daha var: Gelir eşitsizliği.

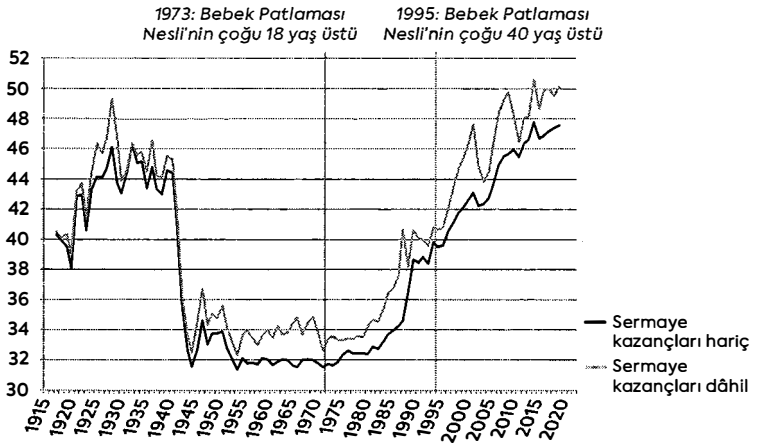
Zenginler Daha Zenginleşiyor, Yoksullar Daha Yoksullaşıyor

Özellik: Gelir Eşitsizliğinin Kurbanları

Donald Trump'ın 2016'daki ABD başkanlık seçimlerini sürpriz bir şekilde kazanmasının ardından pek çok kişi bunun niçininin cevabını aradı. Temel söylemlerden biri, ülkede, özellikle de beyazlar arasında giderek büyüyen bir sınıf bölünmesi olduğuydu. Bu düşünceye göre, üniversite diploması olmayan beyaz Amerikalılar giderek daha mutsuz olurken ve ekonomik mücadele içine girerken, üniversite eğitimi almış olanlar daha fazla mutluluk ve refahın tadını çıkarıyorlardı.

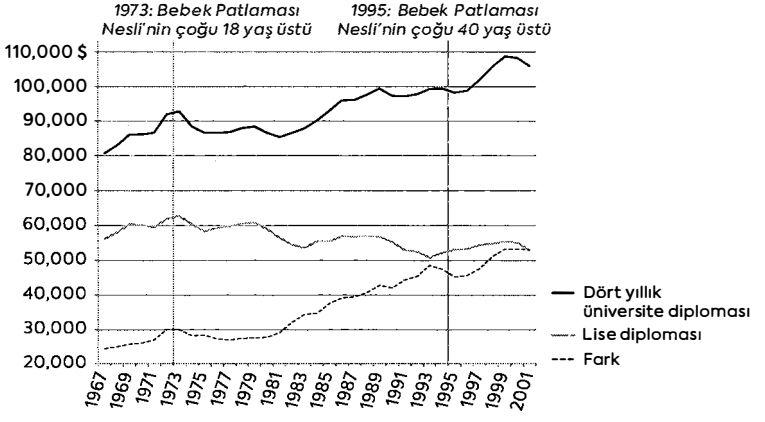
Bu sınıf bölünmesi düşüncesinin iki parçası vardır: ekonomik gelir eşitsizliği ve mutluluk eşitsizliği. Ekonomik kısmı delillendirmek nispeten kolaydır: Örneğin, Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesinden bir ekonomistin yakın zamanda yaptığı gibi, en tepedeki %10'luk kesimin elde ettiği gelir yüzdesinin gösterildiği bir grafik oluşturabilirsiniz; burada gelir eşitsizliğinin şu yönü görülecektir: "Zengin daha da zenginleşiyor" (bkz. Şekil 3.38). 1920'lerdeki yüksek gelir eşitsizliği döneminden sonra, orta sınıf için altın zamanlar olan savaş sonrası yıllarda makas kapanmaya başlamıştır. 1980'lerden itibaren gelir eşitsizliği artmaya başlamış ve 2010'ların ortalarında tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu durum kısmen vergi kanunundan, kısmen de ekonomideki değişimlerden kaynaklanmıştır.

Aynı zamanda, en çok kazananlardan biri olma fırsatını yakalamak giderek daha fazla eğitime, özellikle de dört yıllık bir üniversite diplomasına bağlı hâle geliyordu. Lisans diplomasına sahip Amerikalılar her zaman sadece lise diplomasına sahip olanlardan daha fazla kazanmıştır; ancak 1980'lerin başından sonra makas daha da açıldı (bkz. Şekil 3.39). Üniversite mezunu olanların gelirleri artarken lise mezunu olanların gelirleri azaldı.

Şekil 3.38: En yüksek gelire sahip %10'luk kesimin elde ettiği gelir yüzdesi, ABD, 1918–2017

Kaynak: E. Saez (2019).

Şekil 3.39: 2020 yılı dolar cinsinden medyan hane geliri, ABD, eğitim düzeyi ve gelir farkına göre, 1967–2001

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, Yıllık Sosyal ve Ekonomik Ekler, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

Notlar: Fark, lise mezunu olanların medyan gelirinin dört yıllık üniversite mezunu olanların medyan gelirinden çıkarılmasıyla hesaplanmıştır. Aradaki farkın lise mezunlarının gelirine eşit olması, üniversite eğitimlilerin gelirinin lise eğitimlilerin gelirinin iki katı olduğu anlamına gelmektedir.

2001 yılına gelindiğinde, iki grup arasındaki kazanç farkı (kesikli çizgi) lise mezunlarının gelirine eşitti; yani üniversite mezunları lise mezunlarının tam iki katı kazanıyordu. İmalat sektöründe iyi ücret getiren milyonlarca iş 1980'lerde ve 1990'larda yitip gitti; işten çıkarılan binlerce çelik işçisi ve otomobil montaj tesislerinin denizaşırı ülkelere taşınmasıyla işlerini kaybeden otomotiv işçileri buna örnektir. Bu değişimde birçok faktörün payı olsa da teknoloji temel sebeplerden biriydi: Teknoloji geliştikçe, el emeği gerektiren daha fazla iş otomatikleşti veya başka ülkelere taşındı ve "bilgi ekonomisinde" daha fazla eğitim gerektiren işler çoğaldı.

Bu artışın zamanlaması çok önemli: Bebek Patlaması Nesli'nin ilk üyeleri 30'lu yaşların ortasındayken, daha sonra gelen Bebek Patlaması Nesli üyeleriyse genç yetişkinler iken başladı. İşten çıkarılan çelik işçilerinin ve diğer işçilerin çoğu Bebek Patlaması Nesli'ydi, diğerleri de yetişkinlikleri boyunca işçi sınıfının yapacağı işlerin azaldığını ve oyunun kurallarının onlar oynadıkça değiştiğini gördüler. Gelir eşitsizliğinin artmasına yol açan durumu Bebek Patlaması Nesli yaratmadı; o sıralar ülke Muhteşemler ve Sessizler tarafından yönetiliyordu ve Bebek Patlaması Nesli iktidar olmak için çok gençti. Bebek Patlaması Nesli 1990'larda ve 2000'lerde siyasi iktidara geldiğinde gelir eşitsizliğiyle mücadele etmek için daha fazlasını yapabilirdi, ancak muhtemelen artık iş işten geçmişti.

Bu durum, son birkaç yıldır zengin Bebek Patlaması Nesli'yle fakir Milenyumluları karşı karşıya getiren bir kuşak anlatısına meydan okuyor; yani Bebek Patlaması Nesli'nin başarı merdivenini tırmandığı ve başarıya ulaştığında merdiveni çekerek genç kuşaklara kırıntılar bıraktığı yönündeki yaygın fikre… Gerçek şu ki, birçok Bebek Patlaması Nesli üyesi başlangıçta merdiveni hiç çıkamadı. Bebek Patlaması Nesli'nin çoğu bu sistemi devam ettirip kalıcılaştırmamıştır, aksine sistemin ilk kurbanları olmuştur.

Ocak 1983'te, ağırlıklı olarak imalat yapılan Pittsburgh bölgesinde işsizlik %18'e ulaştı. İşsiz kalanlardan biri de önce Bethlehem Steel'de, sonra bir vagon fabrikasında, ardından da bir kömür madeninde çalışan Denny Bambino'ydu (d. 1953). Bunların hepsi kapandı ve Bambino da her seferinde işinden oldu. Karısı onu terk etti, evini satılığa çıkardı ve 29 yaşında ailesinin yanına geri döndü. Ülkedeki son çelik fabrikalarından biri olan, Baltimore'da bulunan bir çelik imalathanesinde işe girmeden önce bir süre yer değiştirdi. 2012 yılında o imalathane de kapandı. Bambino 59 yaşında yeninden iş aramaya koyuldu ama bu zorlu bir mücadeleydi. Durumunu şöyle tanımlıyordu: "Kimse yaşlı bir adamı işe almak istemez."

Onun hikâyesi, üniversite eğitimi olmayan Bebek Patlaması Nesli'nin yeni ekonominin kurbanı olmasıyla ilgili pek çok hikâyeden biri. 1989 yapımı *Roger ve Ben* belgesel filminde Michael Moore (d. 1954) memleketi Flint, Michigan'a döndüğünde binlerce otomotiv işçisinin işten çıkarıldığını ve kasaba sakinlerinin çoğunun sefalete sürüklendiğini görür. Filmin adı, dönemin General Motors CEO'su -Moore'un birçoğu evlerinden çıkarılan otomotiv işçileri konusunda defalarca yüzleşmeye çalıştığı- Roger Smith'e atıfta bulunuyor. Film şu mesajla bitiyor: "Bu filmi Flint şehrinde izleyemezsiniz. Tüm sinema salonları kapanmıştır." Bebek Patlaması Nesli işçi sınıfının değişen koşulları, Bebek Patlaması Nesli'nin ekonomik açıdan uygun üniversite eğitimleriyle kolay bir hayat sürdüğü yönündeki Milenyumlu argümanına meydan okumaktadır; evet, bazı Bebek Patlaması Nesli için durum böyleydi ancak diğerleri, işçi sınıfı için işlerin bol olduğu bir dönemde üniversiteye gitmemeyi tercih ettiler ve sonra kendilerini bir çıkmazda buldular.

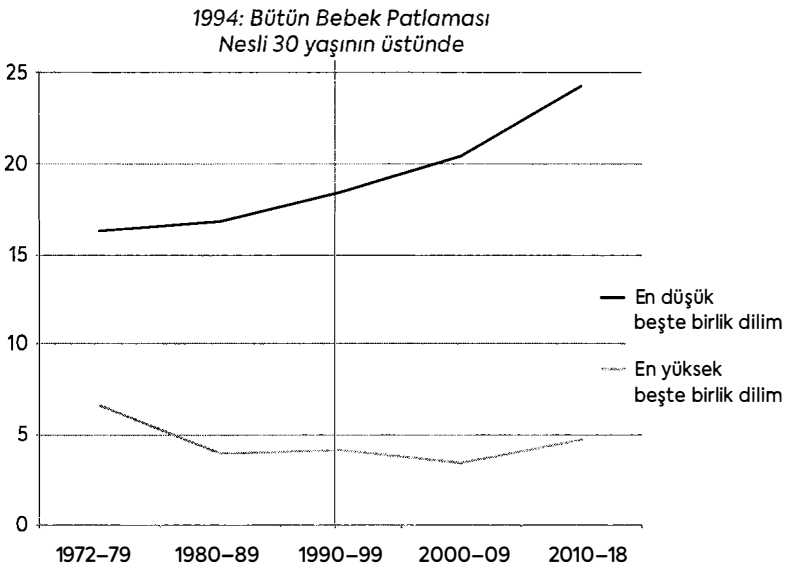
Gelirler, Bebek Patlaması Nesli'yle birlikte artan sınıf bölünmesinin öyküsünün yalnızca bir kısmı. Diğeri ise mutluluk ve

ruh sağlığı üzerindeki etkisidir: Üniversite mezunu olmayan Amerikalılar her zamanki kadar mutlu muydu, yoksa daha mı memnuniyetsizlerdi? 2016 seçimlerinden sonra, daha memnuniyetsiz olduklarına dair spekülasyonlar arttı ancak bunun doğru olduğuna dair çok az ampirik kanıt vardı.

Pek çok sosyal bilimci, gelirin (ve buna bağlı olarak eğitimin) mutlulukla fazla bir bağlantısı olmadığı için bu konuda fazla kanıt bulunamayacağını söylüyordu. Uzun bir süre boyunca öne sürülen düşünce şuydu: "Para mutluluğu satın alamaz." Nobel Ödülü sahibi Daniel Kahneman'ın 2010 yılında yayımlanan bir makalesi ise şu sonuca ulaştı: Daha fazla gelir mutlulukla sadece zayıf bir şekilde bağlantılıdır ve orta sınıf bir yaşam biçiminin rahat bir yaşam sağlayan son sınırına, yani yılda 75.000 $ civarında bir gelir getiren yere ulaştıktan sonra, bağlantı tamamen ortadan kalkar; bundan sonra, daha fazla gelir daha fazla mutluluk anlamına gelmez.

Ancak birkaç sene önce Genel Sosyal Araştırma'da mutluluk eğilimlerini araştırırken şaşırtıcı bir şey buldum: Gelir ile mutluluk arasındaki bağlantı yıllar geçtikçe giderek güçleniyordu. Bu da gelir düzeyine göre büyük bir mutluluk açığı yaratmıştı. Örneğin, yüksek gelirli beyaz Amerikalıların mutsuzluk seviyeleri 1970'ler arasında çok az değişmiş ancak düşük gelirli beyazlar önemli ölçüde daha da mutsuzlaşmışlardır. 2010'lara gelindiğinde gelir açısından en düşük beşte birlik dilimde yer alan beyazlar, en yüksek beşte birlik dilimde yer alanlara kıyasla beş kat daha fazla mutsuzdu (bkz. Şekil 3.40).

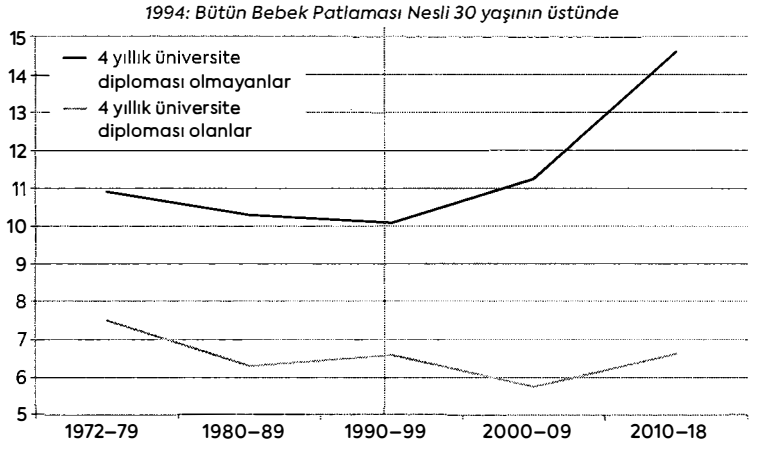
Özellikle 2010'lara gelindiğinde, gelirle birlikte mutluluk avantajında herhangi bir azalma olmamıştır: Gelir açısından 90. yüzdelik dilimin üzerinde olanlar (o dönemde yaklaşık 150.000 dolar) biraz daha az kazanan 80-89. yüzdelik dilimlerde yer alanlara göre daha mutluydu. Yani para mutluluk *satın alabiliyordu;* hem de eskisinden daha fazla mutluluk!..

Şekil 3.40: Gelir düzeyine göre, mutsuz olan beyaz ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1972-2018

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Eğitimlerini tamamlamış ve ebeveynlerinden ekonomik açıdan bağımsız olma ihtimalleri daha yüksek olduğu için 30 yaş ve üzeri yetişkinleri kapsamaktadır. Mutluluk düzeyleri ve eğilimleri ırklara göre farklılık gösterdiğinden beyazlar ve siyahlar ayrı ayrı incelenmiştir. Siyahlar için örneklem büyüklüğü daha düşük ve dolayısıyla daha az istikrarlıdır, bu sebeple eğilimleri grafik yerine metin içinde verilmiştir.

Aynı durum eğitim için de geçerlidir: Dört yıllık üniversite mezunu olan ve olmayan beyaz yetişkinler arasında giderek artan bir mutluluk açığı vardı (bkz. Şekil 3.41). Üniversite eğitimi almamış beyazlar arasında mutsuzluk 2000 yılından sonra, özellikle de 2010'dan sonra artmıştır. %45 daha fazla üniversite mezunu olmayan beyaz Amerikalı, 1990'lara kıyasla 2010'larda daha mutsuzdu. Bebek Patlaması Nesli arasındaki mutsuzluk artışı neredeyse yalnızca üniversite diploması olmayanlardan kaynaklanıyordu.

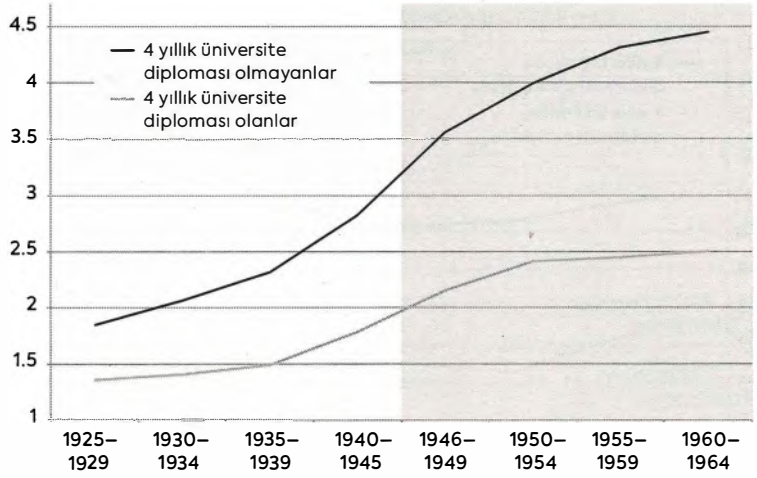

Şekil 3.41: Eğitim düzeyine göre mutsuz olan beyaz ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1972-2018

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Eğitimlerini tamamlamış ve ebeveynlerinden ekonomik açıdan bağımsız olma ihtimalleri daha yüksek olduğu için 30 yaş ve üzeri yetişkinleri kapsamaktadır. Mutluluk düzeyleri ve eğilimleri ırklara göre farklılık gösterdiğinden beyazlar ve siyahlar ayrı ayrı incelenmiştir. Siyahlar için örneklem büyüklüğü daha düşük ve dolayısıyla daha az istikrarlıdır, bu sebeple eğilimleri grafikte gösterilmemiştir.

Dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde yalnızca büyüyen bir gelir açığı yok; aynı zamanda büyüyen bir mutluluk açığı da var. İşçi sınıfından giderek daha fazla beyaz Amerikalının mutlu olmadığını söylemesi, artan hoşnutsuzluğun bir belirtisidir. Bir sosyal sınıfın giderek daha mutsuzlaşması, diğerinin ise memnuniyet içinde olması toplumun bölündüğünün göstergesidir.

Daha da şaşırtıcı olanı, sosyal sınıflar arasında büyüyen açığın mutsuzluğun ötesinde daha ciddi ruh sağlığı sorunlarına kadar uzanmasıdır. Üniversite eğitimi olmayanlar arasında kötü ruh sağlığı yaşanan günler kuşaklar boyunca keskin bir şekilde artarken, üniversite eğitimi olanlar arasında artış daha mütevazı olmuştur (bkz. Şekil 3.42).

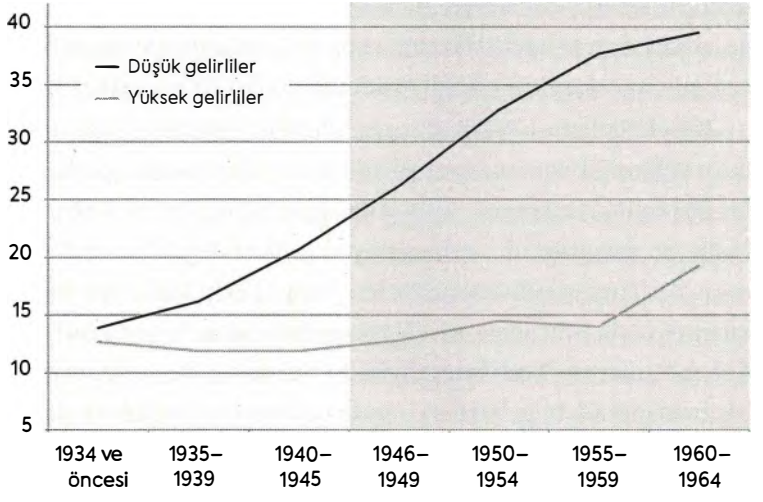
Şekil 3.42: Eğitim düzeyi ve doğum yılına göre ayda kötü ruh sağlığı yaşanan gün sayısı, ABD'li yetişkinler

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: 30 yaş ve üstü, tüm ırklardan. 1993-2021 verilerini bir araya getirir. Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. 1993-2021 yılları arasındaki bir araya getirilmiş verileri içerir. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır. Mutluluk eğilimlerinin aksine, kötü ruh sağlığına ilişkin eğilimler beyaz ve siyah Amerikalılar için benzerdir; her iki grupta da kötü ruh sağlığı yaşanan gün sayısında kuşaktan kuşağa artışlar vardır. Üniversite eğitimi almış olanların eğilimlerinde de bazı farklılıklar vardır: Beyaz Amerikalılar 1940-1945 ve 1946-1949 doğumlular arasında ani bir artış ve 1950-1954'ten sonra bir dengelenme gösterirken, siyah Amerikalılar için 1930-1934'ten 1950-1954'e kadar daha istikrarlı bir artış söz konusudur.

1920'lerde doğup üniversite mezunu olan ve olmayan Sessizler arasında, ruh sağlığı açısından sadece küçük bir fark vardı. Ancak Bebek Patlaması Nesli için, sınıfa göre ruh sağlığı açığı, üniversite eğitimi almamış olanların üniversite eğitimi almış olanlara kıyasla iki kat daha fazla gün depresyon, stres veya duygusal sorunlarla mücadele etmesiyle önemli bir uçuruma dönüşecek kadar arttı. Bu sebeple Bebek Patlaması Nesli'nin genellikle Sessizlerden daha depresif olmasının bir nedeni, yaşamları boyunca daha az eğitimli

Bebek Patlaması Nesli'ni, Sessizlerin hiç deneyimlemediği şekilde cendere altına alan gelir eşitsizliğinin etkisi olabilir.

Benzer şekilde, gelir düzeyi Sessizler arasında depresyon açısından çok az fark yaratırken, Bebek Patlaması Nesli arasında düşük gelirli yetişkinlerin depresyondan muzdarip olma ihtimali yüksek gelirli insanlara göre iki kat daha fazlaydı (bkz. Şekil 3.43).

Şekil 3.43: Gelir düzeyi ve doğum yılına göre depresyondaki ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Ulusal Sağlık ve Beslenme Araştırması
Notlar: 30 yaş ve üstü, tüm ırklardan. 2005-2020 verilerini bir araya getirir. Gölgeli alan Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarıdır. Yaş kontrol altına alınmıştır: Düşük gelir = Aile gelirinin yoksulluk seviyesinin 3 katından az olması. Yüksek gelir = Aile gelirinin yoksulluk seviyesinin 3 katından fazla olması. Depresyon, Hasta Sağlık Anketi (PHQ-9) ile ölçülmüştür; hafif, orta veya şiddetli depresyonu ifade eden 5 veya daha yüksek puan alan kişileri içerir ki bu, bir sağlık uzmanı tarafından daha fazla değerlendirme yapılmasını gerektirir. Gelire göre artan ruh sağlığı açığı beyazlar için daha büyüktür, bu durum siyahlar için de mevcut olmakla beraber -kısmen araştırmadaki sayısal değerlerin düşük olması sebebiyle- daha az tutarlıdır. Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır.

Bu, Case ve Deaton'ın orta yaşlı yetişkinlerin ölüm oranlarına ilişkin analizlerinde bulduklarının ruh sağlığı alanındaki eş değeri niteliğindedir: Üniversite mezunu olmayanlar arasında artış çok daha büyüktü. Bir başka çalışmada da 25-75 yaşları arasında ortalama yaşam süresinin üniversite mezunu olmayanlar arasında azaldığını, üniversite mezunu olanlar arasında ise arttığını bulmuşlardır. 2018 yılı itibarıyla, üniversite mezunu bir Amerikalının, üniversite mezunu olmayan birine göre üç sene daha uzun yaşaması beklenebilir. Bu hem siyahlar hem de beyazlar için geçerlidir: Son yıllarda ırklara göre ölüm oranlarındaki farklılıklar azalmış, ancak eğitime bağlı farklılıklar daha da artmıştır.

Bebek Patlaması Nesli ölümde bile gelir eşitsizliği yüzünden ikiye bölünmüş durumda; varsıllar için başka, yoksullar için başka bir dizi sonuç söz konusu. Tüm göstergelere göre, Bebek Patlaması Nesli, bu sistemin ilk kurbanlarıydı, failleri değil. Bebek Patlaması Nesli'nin merdiveni peşinden yukarı çekip Milenyumluları kırıntılar için mücadele etmek zorunda bırakması şöyle dursun, Bebek Patlaması Nesli'lnin büyük bir kısmı bu merdiveni zaten hiç tırmanmadı bile. Bazıları bunun bedelini ruh sağlıklarıyla ve nihayetinde hayatlarıyla ödüyor.

Etkinlik Arası: Yeni Savaş

Daniel Lewin'in şirketi sıkıntı içindeydi. Parlak bir matematikçi olan X Kuşağı üyesi Lewin (d. 1970), web sitelerine gelen internet trafiğini optimize etmenin bir yolunu bulmuştu. 1998 yılında Akamai Technologies şirketini kurdu. Boston'daki şirketin hisseleri, kurulmasının ardından yükselmiş ancak daha sonra düşüşe geçmişti. Lewin, şirketi kurtarmak için 400 milyon dolarlık bir anlaşma sağlamak üzere çalışmaya başladı ve Kaliforniya'daki bir bilgisayar konferansında yatırımcılarla bir toplantı ayarladı.

Lewin Denver'da doğdu ancak 14 yaşındayken ailesiyle birlikte İsrail'e taşındı. İsrail ordusuna katıldı, dört yıl boyunca terörle mücadele için eğitilen bir özel kuvvetler birliğinde görev yaptı ve sonunda yüzbaşı rütbesine ulaştı. İnternet algoritmasını keşfettiğinde uygulamalı matematik alanında doktora yapmak için çalışıyordu. Sabah Kaliforniya'daki konferansa gitmek üzere uçağa bindi, o sırada Lewin 31 yaşındaydı.

Boston'daki Logan Uluslararası Havaalanı'nın kapısından geriye doğru çıkış yapan uçak havalandı ve uçuş normal şekilde başladı. Ancak yaklaşık yirmi dakika sonra, bıçaklı bir hava korsanı ayağa kalktı ve Lewin'in 9B'de oturduğu birinci sınıf bölümünde iki uçuş görevlisini bıçakladı. Lewin hemen yerinden kalktı; askerî geçmişi göz önüne alındığında muhtemelen yardım etmek için. Lewin'in bilmediği şey, Satam al-Suqami adındaki bir başka hava korsanının 10B'de hemen arkasında oturuyor olduğuydu. Suqami Lewin'i bıçaklayarak öldürdü. Yarım saatten kısa bir süre sonra uçak -yani American Airlines Flight 11- New York'taki Dünya Ticaret Merkezinin kuzey kulesine çarptı. Daniel Lewin, büyük ihtimalle, 11 Eylül'ün ilk kaybıydı.

Lewin, 11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a düzenlenen terörist saldırılarda hayatını kaybeden 2.977 kişiden biriydi. United Airlines 93 sefer sayılı uçaktaki yolcuların cesur eylemleri olmasaydı, bu hedef listesinde Beyaz Saray veya ABD Kongre Binası da yer alabilirdi. Telefon vasıtasıyla diğer uçak kaçırma olaylarını öğrenen yolcular, hava korsanlarına saldırdılar ve uçak Pensilvanya'da bir tarlaya düştü. Başı çekenler 30'lu yaşlarındaki X Kuşağı üyeleriydi: Bunlar arasında Todd Beamer (d. 1968), Mark Bingham (d. 1970) ve Jeremy Glick'in (d. 1970) yanı sıra Bebek Patlaması Nesli'nden Tom Burnett (d. 1963) ve uçuş görevlisi Sandra Bradshaw (d. 1963) da vardı. Judo şampiyonu olan Glick, uçuşun sonuna doğru teröristlerden birini alşağı etmiş olabilir.

11 Eylül'de ölen insanların çoğu hayatlarının en güzel döneminde-deydi, 20'li, 30'lu ve 40'lı yaşlarındaydılar; görev yaparken ölen itfaiyeciler ve polis memurları da dâhil olmak üzere, yaklaşık %90'ı X Kuşağı ve Bebek Patlaması Nesli'ydi. Arkalarında binlerce kederli eş, çocuk, anne baba, kardeş, arkadaş ve iş arkadaşı bıraktılar.

Buna şahitlik eden kuşaklar için 11 Eylül, ülkelerinin tarihini öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırdı. Sonra, New York'ta eve hiç dönmeyecek olan sevdiklerinin fotoğraflarının yer aldığı binlerce "kayıp" posterini hafızalarına kazıdılar. Sonra kendilerini bir daha güvende hissedip hissedemeyeceklerinin endişesini yaşadılar. Sonra, 10 Eylül 2001'de manşet haber olarak sayılan saçma karşılaştırmalara inanamadılar. Sonra, ABD, sekiz yılı Irak ve Afganistan'da olmak üzere yirmi yıl boyunca savaş hâlindeydi. 11 Eylül'den sonraki ilk birkaç günün ardından çoğu Amerikalı için günlük yaşam çok az değişti, ancak anılar -şok, keder ve öfke anıları- ülkenin artık farklı bir yer olduğu hissiyle birlikte varlığını sürdürdü. 11 Eylül'den sonraki yıllar boyunca havaalanlarında silahlı askerler görev yaptı, ülke genelinde kamuya açık alanlarda güvenlik sıkılaştırıldı ve Müslümanlar ile Sihler daha fazla ön yargı ve ayrımcılığa maruz kaldı.

37-55 yaşları arasındaki Bebek Patlaması Nesli için 11 Eylül, kendi kuşaklarının liderlik yıllarının düşündüklerinden daha zorlu geçeceğinin kaygı verici bir işaretiydi. 22-36 yaşları arasındaki X Kuşağı söz konusu olduğunda ise bu olay, kariyer yapma ve aile kurmanın keyifli ve tutkulu bir dönemi olması gereken döneme gölge düşürdü. 7-21 yaşları arasındaki Milenyumlulara bakalım: 11 Eylül, çocukluğun sonu veya en azından daha az neşeli bir çocukluğun başlangıcı ve "olay olduğunda neredeydin" sorusuyla anılan kuşaksal bir ortak referans noktası gibiydi. Olumlu bir sonuç da vardı: Belki de ortak bir düşmana karşı birlik olma duygusundan dolayı, 11 Eylül'den sonraki aylarda insanlar kamuya açık yerlerde birbirlerine daha iyi davrandılar; Amerikalılar görünüşe göre toplu olarak önemsiz şeyleri dert etmemeye karar vermişlerdi.

4. BÖLÜM

X Kuşağı

(1965-1979)

1990'ların başında bir gün medya uyanış yaşadı ve bir şeyin farkına vardı: Gençler artık Bebek Patlaması Nesli değildi.

Peki kimdi onlar? Kimse tam olarak emin değildi. Birkaç ipucu vardı: Çok fazla siyah kıyafet giyiyorlardı. Gençlik protestolarının modası geçti, yerine sinizm geldi. Bağımsız öz yeterlilik bir gurur kaynağıydı. *The Brady Bunch* ve *Star Wars* sevgi dolu çocukluk anılarının merkezindeydi.

Tıpkı adı gibi -bilinmeyen değişkenler yerine kullanılan harf- X Kuşağı muğlak ve tanımlanması zor. İki büyük kuşak arasında sıkışıp kalmış küçük bir kuşak olan X Kuşağı, kendisini tanımlarken genellikle ne olduğuna değil, Bebek Patlaması Nesli'ne -veya Milenyumlulara- benzememesine odaklanıyor.

Önüne gelen her şeyi yıkıp geçen bir güçten -yani Bebek Patlaması Nesli'ndan- sonra X Kuşağı, 60'ların gölgesinde yetişmişti; bu yılların değişimlerini deneyimleyemeyecek kadar gençlerdi ama sonuçlarıyla her gün yaşıyorlardı. X Kuşağı -en azından Bebek Patlaması Nesli'nin bakış açısına göre- *sonrası* bir kuşaktır; Woodstock sonrası, Vietnam Savaşı protestoları sonrası, sivil haklar hareketleri ve feminist hareket sonrası bir kuşak… Bebek Patlaması Nesli'nin

1980'lerde "satılıp satılmadıkları" konusunda duydukları endişe mi? X Kuşağı bunu o zaman anlamamıştı, şimdi de çoğu zaman anlamıyor. Onlar geldiğinde 1960'ların idealizmi yitip gitmişti ve artık *onlardan* satılacak bir şey kalmamıştı. X Kuşağı'nın uç noktalardaki bir kesimi dışında herkes için iyi bir iş bulmak ve para kazanmak satmak değil; herkesin yapmak istediği şeydi. X Kuşağı bunu en başından beri biliyordu ve Amerikan kültürü, o zamandan bu yana geçen altmış sene zarfında 60'ların soyut idealizmine geri dönmedi.

Düşük profillerine karşın X Kuşağı ilklerin -ve sonların- kuşağıdır. X Kuşağı, televizyonu doğumundan itibaren hep var olagelen bir şey olarak deneyimleyen ilk kuşaktır. Onlar aynı zamanda internet çağında genç yetişkinliğe adım atan ilk ve kasetlerin, dışarıda oynamanın, kâğıda basılı kitapların ve bunların getirdiği can sıkıntısının olduğu analog bir çocukluk yaşayan son kuşaktı. X Kuşağı, 20. yüzyılda doğan ve bütünüyle bireyci bir fikir olan tamamıyla gönüllü kuvvetlere dayalılık sayesinde zorunlu askere alınmayan ilk kuşaktır. Yine de X Kuşağı Soğuk Savaş'ın zirve yaptığı bir dönemde, neredeyse sürekli nükleer savaş korkusuyla büyüdü ve Bebek Patlaması Nesli'nın aksine, masaların altına saklanarak[21] dişe dokunur herhangi bir şey yapmış olduğunu düşünmek gibi bir kuruntuya kapılmadı.

1990'ların başlarında kuşağa ilişkin nitelemeler, X Kuşağı'nın karamsar havasına ve genç yetişkinlerinin belirsizliklerine odaklanıyordu; ancak bu kuşağa ilişkin, onların 1980'lerdeki renkli, Reagan dönemi,[22] Materyal Kız, öz güven sahibi yetiştirilme tarzlarına odaklanmak da aynı derecede doğru olurdu. 1996'da

21 Masanın altına saklanmak ifadesi, herhangi bir nükleer tehdit tehlikesinde masaların altına sığınmayı anlattığı gibi, bu hareket herhangi bir sonuç vermeyeceği için "gülünç" ve "anlamsız" tedbirler almaya da gönderme yapar. (Ç.N.)

22 Reagan dönemi ifadesi, tarihçiler ve siyasi gözlemciler tarafından Başkan Ronald Reagan'ın iç ve dış politikada önderlik ettiği muhafazakâr "Reagan Devrimi"nin kalıcı bir etkisi olduğunu vurgulamak için kullanılır. (Ç.N.)

önceki kuşakların onları nasıl gördükleri sorulduğunda X Kuşağı "tembel", "kafası karışık" ve "odaklanmamış" yanıtlarını vermiştir. Kendilerini tanımlamaları istendiğinde ise "hırslı", "kararlı" ve "bağımsız" dediler. Onlar siniktiler, ama yabancılaşma içinde debelenmeye değil, kendilerini ön plana çıkarmaya odaklanmış bir şekilde. Pazarlamacılar bunu zor yoldan öğrendi: 1996 yılında, Coca-Cola, donuk gri bir kutuyla, yabancılaşma anlatan tasarımıyla "OK Soda"yı piyasaya sürmeye çalıştığında başarısızlığa uğradı.

X Kuşağı'nın stereotipleri üzerinde düşünmek bile insanı sarsmaya yetiyor. Siyah balıkçı yaka kazak giyen depresif çocuklar mıydı, yoksa neon renkli "Frankie Says Relax" svetşörtleri giyen mutlu gençler miydi? İşsiz miskinler miydi yoksa materyalist teknoloji baronları mıydı? Sorumluluklardan kaçan bağları kopuk yalnızlar mı, yoksa her şeyi çocuklarına veren Karen'ler[23] miydi? Her kuşak gibi X Kuşağı da çoklukları içinde barındırır ve zamanla değişir; bununla beraber odaklanmada başarısız olmak, diğer kuşaklara nazaran, kimliklerinin daha ayrılmaz bir parçasıdır.

X Kuşağı'nın sınırları da belirsiz. Douglas Coupland'ın bu kuşağa adını veren romanı *X Kuşağı*, aslında 1960'ların başında doğan ve genellikle geç dönem Bebek Patlaması Nesli olarak kabul edilenler hakkındadır (Coupland'ın kendisi 1961 doğumludur.). Diğer uçta, X Kuşağı'nın geç dönem doğum yılları, Milenyum Kuşağı'nın erken dönem doğum yıllarına karışarak bir etikete ("Xennial'ler") ve kuşağın son yılı hakkında müzmin bir tartışmaya yol açıyor: 1977'den 1983'e kadar her yıl önerilmiştir. Ben 1979'u kullandım; çünkü bu, sadece on yıllık dönemin sonundaki bir kopuş değil, aynı zamanda kuşaksal bir dönüm noktasını da karşılayan bir ayrım: 1979 ve öncesinde doğan herkes 11 Eylül 2001'de 21 yaşında veya daha büyüktü, yani en azından yasal olarak gerçek bir yetişkindi.

---

23 1. Öfkeli, kendisini her durumda haklı gören ve hafif ırkçı orta yaşlı beyaz kadınlar için kullanılan aşağılayıcı argo terim. 2. İstediğini elde edemediğinde problem yaratan kadın. (Ç.N.)

X Kuşağı üyeleri kendilerini teknolojinin, bireyselliğin ve yavaş yaşam stratejisinin etkilerinin tam ortasında buldular. Televizyondan sonra doğdular, bilgisayar ve ardından internetle yetişkinliğe adım attılar ve yetişkinliklerinde akıllı telefonlara ve sosyal medyaya sahip oldular. Bir zamanlar Bebek Patlaması Nesli'ne nazaran yüksek teknoloji bilgileriyle övünen X Kuşağı ebeveynleri, TikTok gibi daha önce hiç duymadıkları platformlardan kafasını kaldırmayan Z Kuşağı çocukları karşısında afallayıp kaldılar. X Kuşağı ebeveynleri, çocuklarının kendileri gibi gerçek dünya sorunlarına bulaşıp bulaşmamaları gerektiği konusunda yarı-şüphe içinde kaldılar. X Kuşağı üyeleri, bireyciliğin 1950'ler tarzı geleneği reddetmekten, aktif olarak kendine odaklanmaya geçiş yaptığı dönemde yetişmişti; böylece çocukluktan itibaren 60'lar sonrasının son derece bireyci kültürünü deneyimleyen ilk kuşak oldular. Melez bir yaşam yörüngeleri vardı: X Kuşağı ergenliğe erken ve sert bir şekilde ulaştı, böylece kısaltılmış bir çocukluk yaşadılar ve hayatlarının erken dönemlerinde hızlı bir yaşam stratejisi deneyimlediler; ancak daha sonraları, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerini, diğer kuşaklardaki belirlenmiş sınırların çok ötesine taşıyarak yavaş bir hayat yaşamaya başladılar. Bu yavaş yaşam yörüngesi, ironik tişörtlerine, yıpranmış kotlarına ve spor ayakkabılarına 40'larından sonra da sadık kaldıkları için orta yaşlara kadar devam etti.

X Kuşağı, kuşakların ortanca çocuğudur. Bu, 2020'lerde yetişkinliklerini yaşayan beş kuşak düşünüldüğünde tamamen doğrudur: Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli daha yaşlı, Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri ise daha genç. Bu mecazi anlamda da doğru: Tıpkı ailenin ortanca çocuğu gibi, herkes X Kuşağı'nı unutuyor. CBS News 2019'daki kuşakların bir grafiğini yayınladığında, X Kuşağı'nı tamamen dışarıda bıraktılar ve Bebek Patlaması Nesli ile Milenyum Kuşağı arasındaki doğum yıllarını sanki yokmuş gibi umursamazca atladılar. Makaleler ve sosyal medya kavgaları, aralarında bir kuşak olduğunu yadsıyarak, Bebek Patlaması Nesli

ve Milenyumluları düzenli olarak karşı karşıya getiriyor. Ancak 2020'lerde Bebek Patlaması Nesli'nin hızla emekli olacağı ve X Kuşağı'nın liderlik boşluğunu dolduracağı düşünüldüğünde, X Kuşağı'nı anlamanın zamanı çoktan geldi de geçiyor bile.

Peki onlar kim? Hadi Millennium Falcon'u fişekleyelim, çocukluk arkadaşlarımızla mahallede bisiklet sürelim, "MTV'mi istiyorum" şarkısını söyleyelim, DeLorean'ı saatte 88 mil hıza çıkaralım ve ne biliyoruz görelim.

X Kuşağı (1965-1979)

NÜFUS (2020): 61.4 MİLYON
(2020'DE ABD NÜFUSUNUN %18,5'İ)

%62,7 Beyaz

%12,8 Siyah

%16,6 Hispanik

%6,7 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı

%1,2 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: Sessiz Kuşak ve Bebek Patlaması Nesli

Çocuklar: Milenyum Kuşağı, Z Kuşağı, Kutuplar Kuşağı

Torunlar: Kutuplar ve post-Kutuplar

EN POPÜLER İSİMLER *Listede ilk kez yer alanlar * ile işaretlenmiştir*

ERKEK	*KIZ*	
Michael	Lisa	Michelle*
Jason*	Jennifer*	Amy*
David	Karen	Heather*
Christopher*	Mary	Angela*
John	Kimberly*	Jessica*
James	Susan	Amanda*
Robert		

X KUŞAĞI'NIN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

Aktörler, Komedyenler, Film Yapımcıları

Ben Stiller (1965)
Chris Rock (1965)
Brooke Shields (1965)
Viola Davis (1965)
Adam Sandler (1966)
John Cusack (1966)
Jim Gaffigan (1966)
Julia Roberts (1967)
Jimmy Kimmel (1967)
Will Ferrell (1967)
Will Smith (1968)
Molly Ringwald (1968)
Anthony Michael Hall (1968)
John Singleton (1968)
Margaret Cho (1968)
Jennifer Lopez (1969)
Jennifer Aniston (1969)
Matthew McConaughey (1969)
Wes Anderson (1969)
Ken Jeong (1969)
Julie Bowen (1970)
Matt Damon (1970)
Tina Fey (1970)
Melissa McCarthy (1970)
Ethan Hawke (1970)
Kevin Smith (1970)
Sarah Silverman (1970)
Winona Ryder (1971)
Amy Poehler (1971)
Gwyneth Paltrow (1972)
Ava DuVernay (1972)
Sofia Vergara (1972)
Seth Meyers (1973)
Kristen Wiig (1973)
Dave Chappelle (1973)
Wilson Cruz (1973)
Jimmy Fallon (1974)
Leonardo DiCaprio (1974)
Drew Barrymore (1975)
Angelina Jolie (1975)
Zach Braff (1975)
John Cena (1977)
James Franco (1978)
Katie Holmes (1978)
Ashton Kutcher (1978)
Andy Samberg (1978)
Jason Momoa (1979)
Jordan Peele (1979)
Mindy Kaling (1979)
Claire Danes (1979)

Müzisyenler ve Sanatçılar

Janet Jackson (1966)
Kurt Cobain (1967)
Liz Phair (1967)
Jay-Z (1969)
Gwen Stefani (1969)
Queen Latifah (1970)
Tupac Shakur (1971)
Snoop Dogg (1971)
Eminem (1972)
Jewel (1974)
Lauryn Hill (1975)
Blake Shelton (1976)
Kanye West (1977)
John Legend (1978)

Girişimciler ve İş İnsanları

Michael Dell (1965)
Peter Thiel (1967)
Sheryl Sandberg (1969)
Elon Musk (1971)
Larry Page (1973)
Sergey Brin (1973)
Sean Parker (1979)

Politikacılar, Yargıçlar ve Aktivistler

Brett Kavanaugh (1965)
Kevin McCarthy (1965)
Neil Gorsuch (1967)
Gavin Newsom (1967)
John Fetterman (1969)
Paul Ryan (1970)
Ted Cruz (1970)
Ketanji Brown Jackson (1970)
Hakeem Jeffries (1970)
Marco Rubio (1971)
Gretchen Whitmer (1971)
Amy Coney Barrett (1972)
Stacey Abrams (1973)
Raphael Warnock (1973)
Marjorie Taylor Greene (1974)
Andrew Yang (1975)
Ron DeSantis (1978)
Josh Hawley (1979)

Sporcular

Mary Lou Retton (1968)
Nancy Kerrigan (1969)
Tonya Harding (1970)
Andre Agassi (1970)
Mia Hamm (1972)
Shaquille O'Neal (1972)
Dale Earnhardt Jr. (1974)
Derek Jeter (1974)
Tiger Woods (1975)
Tom Brady (1977)
Kobe Bryant (1978)

Gazeteciler, Yazarlar ve Gündeme Gelen İnsanlar

Rodney King (1965)
Matt Drudge (1966)
Mika Brzezinski (1967)
Kellyanne Conway (1967)
Anderson Cooper (1967)
Joe Rogan (1967)
Ron Goldman (1968)
Tucker Carlson (1969)
Melania Trump (1970)
Chuck Klosterman (1972)
Monica Lewinsky (1973)
Rachel Maddow (1973)
David Muir (1973)
Norah O'Donnell (1974)
John Green (1977)
Donald Trump Jr. (1977)
Kourtney Kardashian (1979)

İnternette Kimse Senin Köpek Olduğunu Bilmez

Özellik: Analog ve Dijital İletişimciler

YouTube, bir X Kuşağı üyesi meme ucu görmek istediği için kuruldu!

O sırada 25 yaşında bir PayPal çalışanı olan Jawed Karim (d. 1979), Janet Jackson'ın (d. 1966) göğüslerinin kısa süreliğine görüldüğü 2004 Super Bowl devre arası gösterisinin çevrimiçi videolarını bulmakta güçlük çekiyordu. Ülkenin dört bir yanındaki insanlar -o anı yeniden izlemek isteyen tek kişi Karim değildi- bu anı TiVo video kayıt cihazlarında geri sardılar ancak o sırada video paylaşımı için çevrimiçi bir havuz yoktu. Karim sorunu iş arkadaşları Chad Hurley (d. 1977) ve Steve Chen'e (d. 1978) açtı ve hepsi bir video paylaşım sitesinin iyi bir fikir olacağına karar verdi. Karim ilk YouTube videosunu ("Hayvanat Bahçesinde Ben" başlığındaydı) 23 Nisan 2005'te yayınladı ve YouTube aynı yılın aralık ayında resmen hizmete girdi. *Saturday Night Live* skeci "Tembel Pazar"ın yüklenmesinin de yardımıyla site kısa sürede milyonlarca kez görüntülendi. Bunu dişçi çıkışı hâlâ uyuşturucu ilaç etkisindeki çocukların videoları, destansı düşüşler, makyaj dersleri ve komik kedi videoları (çok fazla komik kedi videosu) takip etti. 2020'lerde YouTube'un var olmadığı bir zamanı hatırlamak zor.

Elbette YouTube gibi siteler internet olmadan var olamazdı ve X Kuşağı en başından beri oradaydı. O zamanlar Illinois Üniversitesinde yüksek lisans öğrencisi olan X Kuşağı'ndan Marc Andreessen (d. 1971) 1993 senesinde yaygın olarak kullanılan ilk web tarayıcısı olan Mosaic'i (daha sonraki adı Netscape) yazdı. Jerry Yang (d. 1968) ve David Filo (d. 1966) 1990'lı yılların internet arama motoru Yahoo!'yu kurdular; ama kısa süre sonra bunun yerini 1999 yılında Larry Page (d. 1973) ve Sergey Brin (d. 1973) tarafından kurulan Google aldı. Kısacası,

bugün kullandığımız ana web sitelerinin ve teknolojilerin çoğu X Kuşağı tarafından icat edildi.

Çok geçmeden X Kuşağı ve diğerleri, insanların çevrimiçi ortamda yapmak istedikleri yeni şeyler bulmaya başladılar ve bunlar genellikle en sevdikleri iki şey etrafında şekilleniyordu: Popüler kültür ve ticaret. eBay, Pierre Omidyar (d. 1967) tarafından kuruldu; sitede satılan ilk ürün kırık bir lazer kalemdi. Tom Anderson (d. 1970), Facebook yerini alana kadar en popüler sosyal ağ sitesi olan Myspace'in kurucularından biriydi; Anderson X Kuşağı üyeleri ve erken dönem Milenyumlular tarafından hâlâ "Myspace'ten Tom" olarak hatırlanmaktadır. PayPal, Peter Thiel (d. 1967) ve Elon Musk (d. 1971) tarafından kuruldu. Twitter, Jack Dorsey (d. 1976) tarafından, Uber ise Travis Kalanick (d. 1976) ve Garrett Camp (d. 1978) tarafından kuruldu. Sean Parker (d. 1979), dosya paylaşımı yapılan, daha sonra telif hakkı sorunları nedeniyle kapatılan müzik sitesi Napster'ın kurucularındandı, ayrıca Facebook'un ilk başkanı olarak görev yaptı. X Kuşağı'ndan Sheryl Sandberg (d. 1969) Facebook'u kurmadı -bu kişi, Milenyumlu Mark Zuckerberg olacaktı- ama on yıl boyunca yönetilmesine yardımcı oldu.

Kısacası, internet söz konusu olduğunda, X Kuşağı kuşaklar arasında bir ilkti. X Kuşağı aynı zamanda bir sondu. X Kuşağı, genellikle analog bir çocukluk geçiren son kuşak oldu. Onlar tuşlu veya kablosuz telefonlar yerine çevirmeli telefon kullanan; kablolu TV'nin veya video kasetlerin olmadığı bir çocuklukta kaderine terk edilen; lise yıllarını internetsiz geçiren; daktilo yazmayı çocukken değil, 13-19 yaş arası gençken öğrenen; üniversite makaleleri için daktilo kullanan; ciltli ansiklopedilere bakan; filmli fotoğraf makineleri ve kadranlı radyo kullanan; kasetler satın alan veya Columbia Plak Kulübü'nü dolandırmaya teşebbüs eden (1 dolara on üç plak veya kaset!); iş yerlerinde komik fakslar gönderen son kişilerdir ve bir üniversite sunucusuna bağlanan modemin melodisini hatırlayan

son kişiler arasındadırlar. Yine de yetişkinliğe adım attıklarında X Kuşağı, çevrimiçi dünyanın gücünden tam anlamıyla yararlanan ilk kuşak oldu. Bebek Patlaması Nesli hâlâ internetin ne olduğunu anlamaya çalışırken, X Kuşağı diğer üniversitelerdeki arkadaşlarına e-posta gönderiyor, anlık mesajlaşma programları kullanıyor ve dosya paylaşım siteleri kuruyordu. X Kuşağı üyeleri yazılım şirketlerinde, teknoloji start-up'larında ve büyük şirketlerin BT departmanlarında çalışmanın yanı sıra tıp, hukuk ve akademiye teknolojik yenilikler getirdiler. Neredeyse her X Kuşağı üyesinin bir Bebek Patlaması Nesli üyesi ile bir şeyin neden kâğıt değil de bilgisayarda yapılabileceği konusunda tartıştığı bir hikâyesi vardır. Benimki 2010'ların başından: Bebek Patlaması Nesli bir üniversite yöneticisi, fakülte iş başvurularını dijital olarak kabul edemeyeceğimiz konusunda ısrar etmişti; eğer kabul edersek de "zaten her şeyi yazdırmak zorunda kalacaktık." Hadi ya, neden?

X Kuşağı üyelerinin hayatları boyunca teknolojik değişimin hızlı temposu, her bir cihaz veya uygulama piyasaya sürülür sürülmez keskin kuşaksal bölünmeler yarattı. Bilgisayarlar ve e-posta X Kuşağı'nı Bebek Patlaması Nesli'nden, cep telefonuyla mesajlaşma Milenyum Kuşağı'nı X Kuşağı'ndan ve TikTok, Z Kuşağı'nı Milenyum Kuşağı'ndan ayırdı. 20. yüzyılın son on yılı ve 21. yüzyılın ilk on yılı boyunca, nasıl iletişim kuracağınız genellikle kuşağınız tarafından belirlendi: Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli sizi şahsen görmek veya telefonla aramak, X Kuşağı size e-posta göndermek, Milenyumlular mesaj atmak, Z Kuşağı ise öz geçmişlerini TikTok videosu olarak iletmek istiyordu.

2000'li yılların başında, büyükanneler Facebook'a girmeden önce, X Kuşağı teknoloji kavrayışından yoksun olmayı Bebek Patlaması Nesli'nin ve Sessizlerin talihsiz bir özelliği olarak görüyordu. 2000 yılında bir tanıdığım, Donald Rumsfeld (d. 1932) savunma bakanı olmadan hemen önce onun özel asistanı olarak çalışıyordu. Rumsfeld e-postayı nasıl kullanacağını bilmiyordu,

bundan dolayı onun adına giriş yapması, e-postalarının çıktısını alması ve dikte ettiği yanıtları yazması gerekiyordu. Küçümsememi zar zor gizlediğimi anımsıyorum; eğer gizlediysem tabii... Elbette, şimdi de ben TikTok videosu nasıl yapılır asla bilemem.

Ne ekersen onu biçersin. X Kuşağı üyesi Gazeteci Meghan Daum (d. 1970), X Kuşağı ile daha genç kuşaklar arasında, öncelikle internetteki teknolojik değişimin hızlı temposu sebebiyle giderek büyüyen bir uçurum olduğunu düşünüyor. X Kuşağı ilk e-postayı göndermiş kuşak olabilir, ancak sosyal medya ve linç kültürü çağında çevrimiçi etkileşim kültürü X Kuşağı'nı Milenyum Kuşağı'ndan kopardı. Daum, gençken eski yazarları arayıp bulduğunu çünkü eski kuşaklarla ortak yönleri olduğunu söylüyor: kitaplar, ankesörlü telefonlar, yüz yüze iletişim. "Aynı şey benim kuşağım ile arkamızdan gelenler arasındaki ilişki için söylenemez." diye iddia ediyor. "Gençler bizim gibi olmak istemiyor çünkü bizimle aynı türden bile değiller ... Benim zamanımla onlarınki arasında dünya o kadar çok değişti ki, yalnızca on yaş daha genç biri, farklı bir jeolojik çağa ait olabilir. Bu çağda, anlık olarak karar vererek arkadaşlarınızı arayabileceğiniz ankesörlü telefonlar yok. Sokakta yürürken hissedilen güzel kafalar, yerini Instagram beğenilerinden alınan dopamin vuruşlarına bıraktı. Bir genç için benim gibi biri, yaşlı olmaktan ziyade nesli tükenmiş bir insandır." diye yakınıyor Daum. "Benim kuşağım dünyayı analog hâliyle tanıyan son kuşak olacak." diye sözlerini tamamlıyor. "Sonuç olarak, aslında yaşlanmadan önce yaşlandık. Elli yaşına bile gelmeden dinozor olduk."

Televizyon Kuşağı

Özellik: Paylaşılan Popüler Kültür Sevgisi, Kaçışçılık

İnternetten önce, X Kuşağı'nın en sevdiği teknoloji televizyondu. Bebek Patlaması Nesli, çocukken televizyonla tanışan ilk kuşak olsa da X Kuşağı bunu kanıksayan ve kablolu yayın veya

VCR öncesi dönemi hatırlayan son kuşaktı. X Kuşağı ve geç dönem Bebek Patlaması Nesli, medya tarihinde televizyonun her yerde olduğu ancak henüz milyonlarca izleme seçeneğinin bulunmadığı -ki bu özellikle internetteki videolar ve gerçek zamanlı video akışı sayesinde daha sonra gerçekleşecekti- benzersiz bir dönemde büyüdüler. X Kuşağı çocukları televizyonda ne varsa onu izledi çünkü orada o vardı. YouTube varken 10 yaşındaki bir çocuk neden *Battle of the Network Stars*'ı izlesin ki? Bunu yapmayacaklardı, X Kuşağı çocuklarının ise izleyecek başka bir şeyi yoktu, onun için *Battle of the Network Stars*'ı izlediler. Sonuç, o zamankinden daha bütünleşik bir pop kültürü deneyimi ve popüler kültür kilometre taşlarından -ki çoğu X Kuşağı üyeleri tarafından deneyimlendi- oluşan bir hazine oldu.

X Kuşağı'nın çocukluk anılarının çarpıcı bir kısmı televizyon etrafında dönüp dolaşıyor. X Kuşağı için cumartesi sabahı uyanıp bir kâse Captain Crunch doldurmak ve çizgi filmlerin karşısına oturmaktan daha iyi bir şey yoktu. Mandallı çocuklar için ise hafta içi öğleden sonraları sendikasyon sitcom'ları en çok tercih edilenler arasındaydı. X Kuşağı üyelerinin izlediği TV programları, yetişkinlerin 70'lerin kuralları esnek kültürünü çocuklar için cana yakın bir yer hâline getirmeye çalıştığı ve bunda çoğu zaman başarısızlığa uğradığı bir dönemdeki yetiştirilme tarzlarını yansıtıyordu ve bu kuşağın bağımsızlık, sinizm ve popüler kültüre içten sevgi içeren ana ruhunun önemli bir parçasını oluşturuyordu.

1970'lerde çocuk televizyonu düpedüz psikedelikti. Görünüşe bakılırsa KSD ile kafayı bulmuş veya daktilolarının başına oturmadan önce çalışanlar tuvaletinde biraz ot çekmiş Bebek Patlaması Nesli tarafından yazılmışlardı. Bir dizinin adı *H. R. Pufnstuf*'tu (Neyi çekiyor?).[24] Bir diğeri, *Sigmund ve Deniz Canavarları*, ailesi tarafından kovulan genç bir deniz canavarını (aslında keçeyle,

[24] "Neyi çekiyor?" (Puffing what?) sorusuyla Pufnstuf'un bir tür uyuşturucu madde çekmeye gönderme yaptığı anlatılıyor. (Ç.N.)

pörtlek gözlerle ve tek dişle donatılmış yeşil polyester içindeki Billy Barty) konu alıyordu. Sonra, dinozorlar ve Sleestak adı verilen yaratıklarla dolu bir ormana ulaşmak için küvetteki bir dalgacıktan (ki bu bir şelaledir) aşağı yuvarlanan bir aileyi konu alan *Kayıplar Diyarı* vardı (Görünüşe göre bir dilbilim profesörü onun için orijinal bir dil yazmış; prodüksiyon giderleri ve oyunculuk göz önüne alındığında, bütçenin çoğu oraya ayrılmış olmalı.).

Cumartesi sabahı programları arasında X Kuşağı, *Schoolhouse Rock* olarak bilinen, akılda kalıcı melodilerin yer aldığı enerjik çizgi film bölümleri aracılığıyla tarihi, yönetim biçimini ve grameri öğrendi. Bu, bir kişinin X Kuşağı üyesi olup olmadığının gerçek bir testidir: Birinin yanına gidin ve "I'm just a bill, only a bill..." şarkısını söyleyin; "sitting here on Capitol Hill" diye devam ediyorsa işte tamam.[25] X Kuşağı üyeleri *conjunction*'ın ne olduğunu hatırlamayabilir, ancak "Conjunction Junction"ın melodisini hatırlarlar.

Tartışmaya açık olsa da iki mükemmel X Kuşağı çocuk programı vardı: *Scooby-Doo* ve *The Brady Bunch*. Her ikisi de çocuk izleyiciler için Sessiz ve Bebek Patlaması Nesli sorunlarını sulandırma biçimleriyle benzersiz bir şekilde X Kuşağı'na özgüydü. *Scooby-Doo*, daima aynı kıyafetleri giyerek suçları çözen dört genç ve köpekleri hakkında bir çizgi filmdi. Bir Bebek Patlaması Nesli genci Shaggy, çoğu zaman kafası iyiymiş gibi davranıyordu; müthiş bir yeme isteği vardı ve sürekli hayalet görüyordu (2002'de yeniden çekilen *Scooby-Doo*'da, Shaggy'nin minibüsünden duman çıktığını gösteren bir sahneden çok faydalanılmıştı ki sonrasında Shaggy ve Scooby'nin hamburger ızgara yaptıkları görülmüştü.). Her bölüm, yüzdeki maskenin çekilerek ya bay huysuz ihtiyarın ya da mekânın

---

25 Schoolhouse Rock'ta söylenen I'm Just A Bill şarkısının başı şöyledir:
I'm just a bill.
Yes, I'm only a bill.
And I'm sitting here on Capitol Hill. (Ç.N.)

perili olması hâlinde maddi çıkar sağlayacak birisinin ortaya çıkarılmasıyla sona eriyordu: "Ve siz işgüzar çocuklar olmasaydınız ben de bundan yakayı kurtarırdım!" (1992 yapımı *Wayne's World* filmindeki "Scooby-Doo sonu" ile mükemmel bir şekilde parodisi yapılmış ve bu, X Kuşağı üyelerinin hoşuna gitmişti.).

Mucizevi bir şekilde gizlenmiş ikinci bir katı ve suni çim halı kaplı arka bahçesi olan bir evde yaşayan üç kız ve üç erkek çocuğa sahip karma bir aile hakkındaki *The Brady Bunch* ilk olarak 1970'lerin başında yayınlandı ancak 1980'ler boyunca sonsuz bir döngüdeymiş gibi sendikasyondaydı. Boşanma oranlarının artmasıyla birlikte yaratıcı Sherwood Schwartz, üvey kardeşlerle ilgili bir diziyle bu kültürel momentten faydalanmaya karar vermişti; Brady'ler bunu şu veya bu şekilde sorunsuzca gerçekleştirdi. Kardeş kavgaları ("Marcia, Marcia, Marcia!") ve flört ikilemleri ("aniden bir şey ortaya çıktı") otuz dakika içinde düzgün bir şekilde çözüldü. Bazıları dizinin -ailedeki sorunları her zaman basit olmayan- X Kuşağı çocukları arasında popüler olmasının sebebinin bu olduğunu öne sürdü. 1994 yapımı *Reality Bites* filminde Winona Ryder'ın (d. 1971) canlandırdığı karakter "*The Brady Bunch*'ta olduğu gibi yarım saatin sonunda neden her şeyin normale dönemediğini anlamıyorum." diyor. Ethan Hawke (d. 1970), "Çünkü Bay Brady AIDS'ten öldü; işler öyle yürümüyor." diye cevap veriyor (Ve evet, Bay Brady'yi gönülsüz bir şekilde canlandıran aktör Robert Reed, 1992'de 59 yaşında öldüğünde HIV pozitifti.).

X Kuşağı üyeleri, televizyonu yeni bir amaç için de kullandı: video oyunları oynamak. Atari oyun sistemi 1977'de piyasaya sürüldü ve 1980'lerin başında her yerdeydi. Birçok X Kuşağı üyesi, saatlerini *Space Invaders, Pole Position* ve *Centipede* oynayarak harcadı. 1980'lerin ortalarına gelindiğinde oyunlar bilgisayarlara ve Nintendo gibi diğer sistemlere taşınmış, *Donkey Kong, Super Mario Bros.* ve *Punch Out* gibi oyunlarla çocukları ve 13-19 yaş arası gençleri (ve birçok yetişkini) cezbetmişti! Atari salonları oyunları

bir sosyalleşme etkinliği hâline getirdi; arkadaşlar *Pac Man*, *Dig Dug* ve *Frogger* oynamak için çeyreklik otlanmakta birbirlerine yardım ediyordu. X Kuşağı, dijital medyanın önümüzdeki on yıllarda dönüşeceği daha interaktif dünyaya ilk adımı attı; pasif olan TV izlemenin aksine, oyun oynamak aktifti ve internetin on yıl sonra daha büyük bireysel kontrol getireceğine dair bir ipucuydu.

Boşanma, Çocuk Gözüyle...

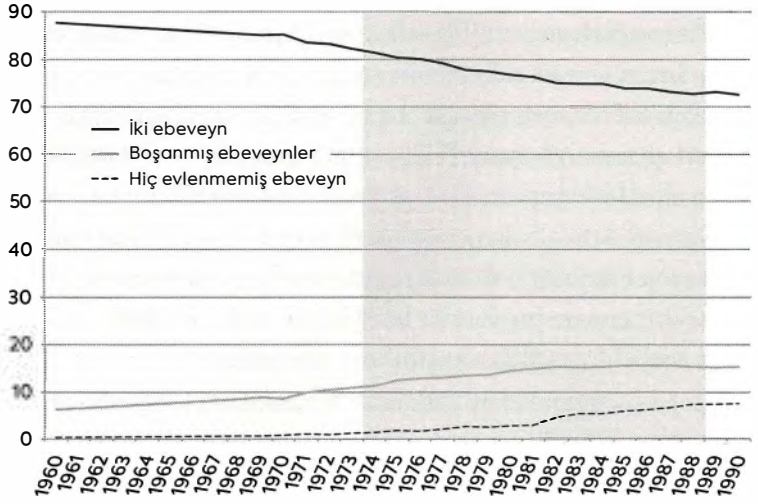
Özellik: Uyum Becerisi, Hayatın Gadrine Uğramak

X Kuşağı hakkında 1993 yılında yayımlanan *13. Kuşak* kitabında, iki Bebek Patlaması Nesli yazar, X Kuşağı'ndan Ian Williams'a anne ve babasının hâlâ birlikte olup olmadığını soruyor. Williams, "Elbette hayır." diye yanıt veriyor. Bebek Patlaması Nesli'nin belirleyici anı JFK suikastıysa kendisi de X Kuşağı üyesi olan Susan Gregory, böyle bir an için X Kuşağı'na "sorulması gereken tek bir soru olduğu" konusunda ısrar ediyor: "Annenle baban ne zaman boşandı?" Boşanmış genç bir New York'lu çifti konu alan 1979 yapımı *Kramer Kramer'e Karşı* filmini hatırlıyor musunuz? Arada kalan çocuk X Kuşağı üyesiydi. Daha yüksek boşanma oranları, boşanmayı ayıp gören geleneksel sosyal kuralları bir kenara bırakan ve bireyin ihtiyaçlarını merkeze alan daha fazla bireyselliğin kaçınılmaz sonucudur.

Çoğu çocuğun Bebek Patlaması Nesli olduğu 1960 yılında, çocukların %88'i evli anne babalarıyla birlikte yaşıyordu (bkz. Şekil 4.1). 1970'e gelindiğinde bu oran düşmeye başladı ve 1980'lerde -X Kuşağı çocukluk döneminin göbeği- %77 oldu. Bunun en büyük sebebi boşanmalardı; 1980 yılında 1960'a nazaran neredeyse üç kat daha fazla çocuk, boşanmış bir anne veya babayla yaşıyordu.

Boşanmış ebeveynlerle yaşayan çocukların sayısındaki artışa rağmen, X Kuşağı çocuklarının çoğunluğu ilk evliliklerinde iki ebeveynle birlikte büyümüştür. Yani "Çoğu X Kuşağı üyesinin

ebeveynleri boşanmıştır." klişesi aslında doğru değildir. Yine de X Kuşağı, boşanmış ebeveynlere sahip olmanın normal kabul edildiği, büyük bir azınlığın babasının (veya annesinin) evden taşınmasını deneyimlediği ilk kuşaktı. Elizabeth Wurtzel (d. 1967) 1994 tarihli *Prozac Toplumu* adlı kitabında yazdığına göre terapistlerine boşanmış ebeveynlerinden bahsetmişti. "Sanki benim ailevi durumum, günümüzde ve çağımızda son derece normal olanın aksine, özellikle endişe verici ve sıkıntılıymış gibi tepki gösteriyorlar: tamamen normal." diye yazmıştı. Üniversitedeyken, o ve arkadaşları kimin sorumsuz baba veya aşırı sorumluluk yüklenmiş anne hikâyesinin en iyisi olduğunu görmek için yarışacaklardı ve bu her zaman zorlu bir yarıştı!

Şekil 4.1: Belirli yaşam biçimlerindeki ABD'li çocukların yüzdesi, 1960-1990

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, Sosyal ve Ekonomik Ek, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: X Kuşağı üyeleri gölgeli alanda en çok 0-17 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Boşanmış ifadesi, çeşitli sebeplerle ayrı yaşayanları veya evli olup eşi evden uzakta olanları kapsar.

Ebeveynleri birlikte yaşasa bile, birçok X Kuşağı çocuğu, arkadaşlarının ebeveynleri gibi kendi ebeveynlerinin de boşanıp boşanmayacağı noktasında merakı içindeydi. Judy Blume'un 1970'lerde yazdığı ve ebeveyn boşanmasını konu alan *It's Not the End of the World* (*Dünyanın Sonu Değil*) adlı genç yetişkin romanını kendi "dağılmış yuvalarını" anlamak için okuyan her çocuğa karşılık, kendi ebeveynlerinin de eninde sonunda boşanacağından endişe eden iki veya üç çocuk daha vardı.

Mandallı Çocukların Yükselişi ve Düşüşü

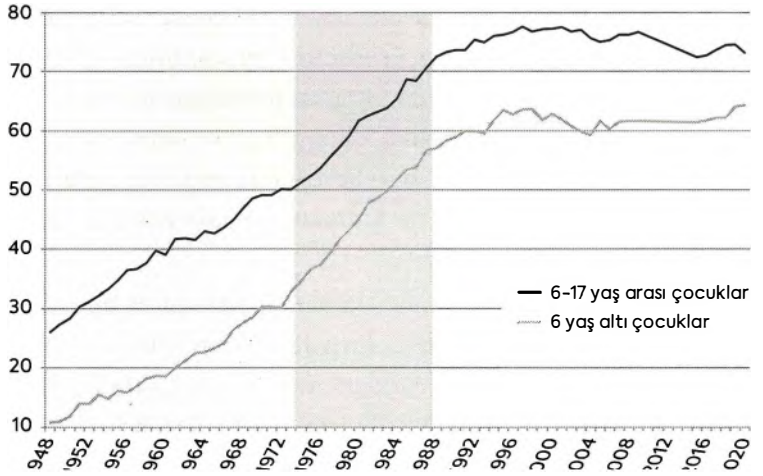
Özellik: Bağımsızlık

1970'lerde veya 1980'lerde okuldan sonra kimsenin olmadığı bir eve dönen bir çocuksanız, kendinizi içeri atardınız ve ebeveynlerinizin olmadığı bir öğleden sonrası önünüzde uzanırdı. Bir paket kurabiye ve birkaç bölüm *Happy Days* ve *Morkand Mindy*'nin tekrar gösteriminden sonra ebeveyniniz veya ebeveynleriniz eve gelirdi. Bu, boynundaki bir ipe taktığı anahtardan adını alan mandallı çocuğun hayatıydı.

Mandallı çocuklar, sözümona kötü muamele gören bir çocuk neslinin sembollerinden sadece biriydi. William Strauss ve Neil Howe, 1991 yılında yayımladıkları *Kuşaklar* adlı kitaplarında, 1950'li ve 1960'lı yıllarda özenle yetiştirilen Bebek Patlaması Nesli'nin aksine, X Kuşağı'nın ihmal edilmiş bir kuşak olduğunu, boşanmış ebeveynler ve çalışan anneler tarafından kendi hâllerine bırakıldıklarını ileri sürmüşlerdir. Onlara göre kültür, 1980'lerden itibaren Milenyumluların doğuşuyla birlikte, yani sarı "ARABADA BEBEK VAR" tabelaları döneminde, çocuk korumaya geri döndü. Milenyum Kuşağı çocukları bakım ve gözetim altında tutulacaktı.

Bu popüler anlatı, özellikle çalışan annelerle ilgili birkaç önemli ayrıntıyı atlıyor. İlk olarak, okul çağında çocukları olan

evli kadınlar, X Kuşağı ve hatta geç dönem Bebek Patlaması Nesli çocukken değil, erken dönem Bebek Patlaması Nesli'nin çocuk olduğu dönemde daha fazla sayıda çalışmaya başlamıştır. Çalışan annelerin sayısı, güvenilir verilere sahip olduğumuz 1948 yılından itibaren artmaya başlamıştı; neredeyse tüm okul çağındaki çocukların hâlâ Bebek Patlaması Nesli olduğu 1972'de bu oran zaten %50'nin üzerindeydi (bkz. Şekil 4.2). Yani Bebek Patlaması Nesli okul çağı çocuklarının önemli bir kısmı da (%30 ila %60 arasında bir oranda) çalışan annelere sahipti. X Kuşağı ortaya çıktığında mandallı çocuklar yeni bir şey değildi.

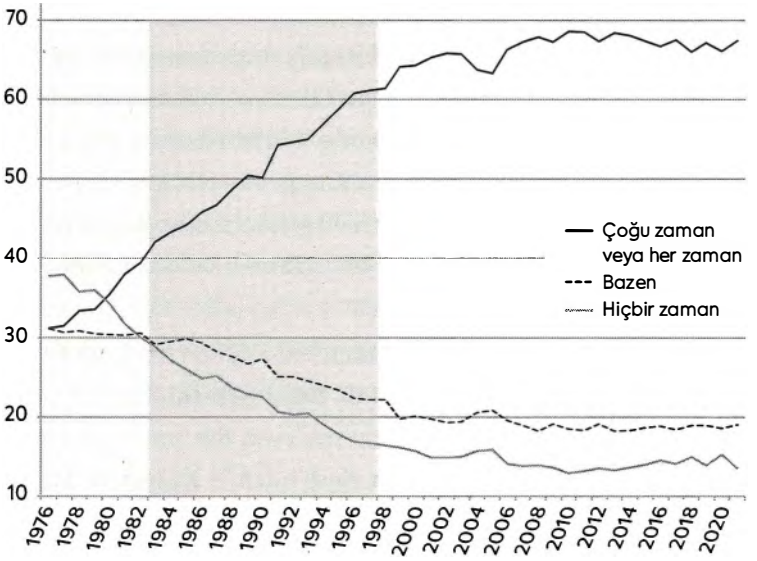
Şekil 4.2: Ücretli çalışan ABD'li evli kadınların yüzdesi, çocukların yaşlarına göre, 1948-2020

Kaynak: ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu
Notlar: X Kuşağı üyeleri gölgeli alanda en çok 0-17 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. 0-17 yaş arası çocukların çoğu 1973'e kadar Bebek Patlaması Nesli çoğu 1974-1988 arası X Kuşağı; çoğu 1989-2003 arası Milenyum Kuşağı; çoğu 2004-2021 arası Z Kuşağı'dır. Tüm annelerin iş gücüne katılımına ilişkin istatistikler mevcut değildir; en büyük grup oldukları için evli kadınlara ilişkin istatistikler gösterilmiştir.

İkinci olarak, evli ve çocuklu kadınların Milenyumlular çocukken ücretli çalışma olasılığı X Kuşağı üyelerinin çocukluğuna kıyasla daha yüksekti: Evli ve 6 yaşın altında çocuğu olan annelerin iş gücüne katılma oranı 1984 yılında %50'nin üzerine çıktı, yani okul öncesi çocukların Milenyum Kuşağı olma ihtimali X Kuşağı olma ihtimalinden daha yüksek hâle geldi. Çalışan annelerin sayısındaki artış oldukça doğrusal bir eğilimdi; sadece X Kuşağı'nı etkileyen bir şey değildi.

Bu durum, lise öğrencilerinden elde edilen bir başka veri kümesi tarafından da doğrulanıyor. Büyürken annelerinin çoğu zaman veya her zaman çalıştığını söyleyen lise son sınıf öğrencilerinin sayısı Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı'na doğru istikrarlı bir şekilde artmıştır (bkz. Şekil 4.3). Annelerin ücretli işlerdeki istikrarı en büyük değişimdi: Bebek Patlaması Nesli'nin annelerinin çoğu ya bazen çalışıyor ya da hiç çalışmıyordu, daha sonra gelen X Kuşağı üyelerinin ve Milenyumluların anneleri ise çoğu zaman çalışma hayatındaydı. Annelerinin hiç çalışmadığını söyleyen lise son sınıf öğrencileri, X Kuşağı'nda değil ama Milenyum Kuşağı'nda tüm zamanların en düşük seviyesine ulaştı.

Üçüncüsü, mandallı çocuklar sadece daha fazla annenin çalışması sebebiyle ortaya çıkmadı; onlar, okullar ve toplum, okul çağındaki çocukların çoğunun, artık çalışmayıp eviyle ilgilenen bir ebeveyninin olmadığı gerçeğini kabul etmekte yavaş kaldığı için mevcudiyet kazandılar. Organize okul sonrası programları 1990'lı yıllara kadar yaygınlaşmadı. Böylece, daha fazla Sessiz ve Bebek Patlaması Nesli kadının çalıştığı, ancak okul çağındaki çocuklar için çok az güvenilir bakımın olduğu aradaki dönemde, daha fazla mandallı çocuk vardı. Milenyumlular ortaya çıktıktan sonra, iki gelirli aileler daha fazla bilinir ve kabul edilir hâle geldi, ayrıca daha fazla çocuk bakımı hizmeti sunulmaya başlandı.

Şekil 4.3: ABD'de 12. sınıfta okuyan ve büyüdükleri dönemde anneleri çoğu zaman veya her zaman, bazen veya hiçbir zaman çalışmayan öğrencilerin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Gölgeli yıllardaki yaş grubuna X Kuşağı hâkimdir. Lise son sınıf öğrencileri 1976-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli, 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı, 1998-2012 yılları arasında çoğunlukla Milenyum Kuşağı ve 2013-2030 yılları arasında çoğunlukla Z Kuşağı'dır.

Dolayısıyla X Kuşağı mandallı çocuklarının yükselişi dairesel bir sarkaç salınımı değildir. Bunun yerine daha fazla annenin çalışmasına, kısmen (ev işlerini kolaylaştıran ve ekonomiyi kadınların becerilerini yeğleyen işlere doğru kaydıran) teknolojiye ve kısmen de (kadınların eşit fırsatlara sahip olması gerektiği fikrini destekleyen) bireyciliğe dayalı kültürel bir değişime dayanan doğrusal bir ilerlemeydi. Bireycilik – "herkes kendisi içindir" biçiminde- ulusal düzeyde de rol oynamıştır; X Kuşağı büyürken çocuk bakımına erişmek bireysel bir sorun olarak görülse de

bu aslında kolektif bir sorundu (veya en azından birçok kişinin başındaki bir sorundu).

Genellikle okul sonrası programlarda daha dikkatli bir şekilde denetlenen Milenyumlular ile birlikte mandallı çocuk çağı gerilemeye başladı. Teknolojik değişimin ve bireyciliğin giderek arttığını ve daha fazla annenin çalıştığını göz önüne alarak soralım: Bu neden oldu? Muhtemelen yavaş yaşam stratejisinin artan etkisiydi. Doğum oranı düştükçe ve aileler küçüldükçe, ebeveynler daha az çocuk sahibi oldular. Çocuklarını daha dikkatli bir şekilde korudular. Bu da onları evde yalnız bırakmamak anlamına geliyordu. Kendi hâllerine bırakılan Milenyum Kuşağı çocukları; kaçırılma olayları X Kuşağı'nın çocukluk dönemindekinden daha yaygın görülmese de haberlerin kaçırılan çocukların hikâyeleriyle dolup taşmasıyla "denetimsiz" olarak damgalanmaya başladı. Buna ek olarak gençlerin üniversiteye gitmesi daha fazla beklenir hâle gelmişti; bu da yaşam yörüngesini yavaşlatıyordu. 10 yaşındaki çocuklar yetişkin sorumluluklarından 8 değil, 12 veya daha fazla yıl uzaktaydılar; dolayısıyla bağımsızlıklarını geliştirmeleri için daha fazla zamanları vardı.

Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri bunun yerine hızlı yaşam stratejisi döneminde büyüdüler: Mahallelerinde serbestçe dolaşıyorlar ve sıklıkla "sokak lambaları yandığında eve gelmeleri" söyleniyordu. X Kuşağı üyelerinin sosyal medyada saklandığı yerden ortaya çıkmasını istiyorsanız tek yapmanız gereken, denetimsiz çocukluğunuzla ilgili bir şeyler paylaşmak. Mikel Jollett adlı bir Twitter kullanıcısı şunu yazmıştı: "X Kuşağı'nın neden böyle olduğunu merak ediyorsanız, bunun sebebi Milenyum Kuşağı/Z Kuşağı ebeveynlerinin sürekli olarak Google'da 'büyüyen mucizeniz için en iyi ebeveynlik stratejileri' diye arama yapması ve bizimkilerin de 'Odanızda bıçakla oynayabilirsiniz ama sadece mutfakta ot içmeyin.' demeleridir."

X Kuşağı üyelerinin de benzer görüşleri vardı. Shannon Foley Martinez "Bence 70'lerin sonu ve 80'lerin başında büyümeyen insanlar, ne kadar ihmal edildiğimiz & tehlikeli aşağılıkların sosyal olarak ne kadar kabul edilebilir olduğu hakkında kesinlikle hiçbir fikre sahip değiller." diyordu. "Ebeveynlerin, zamanlarının %90'ında, çocuklarının cidden nerede olduğu veya ne yaptığı hakkında hiçbir fikri yoktu." X Kuşağı'nın pek çok üyesi, çocukluk ve 13-19 yaş arası gençlik dönemlerinde sahip oldukları kısıtlanmamış bağımsızlığın tadını çıkarıyor ve bunun yetişkinlik için değerli dersler almalarına yardımcı olduğuna inanıyor. Bir X Kuşağı üyesi şunu yazıyor: "Olayı yeni çözdük. Sahip olduğumuz mutlak özgürlük ve henüz farkında olmadığımız nihayetsiz korunmasızlık hem korkutucu hem de neşe vericiydi." Bir diğeri de şunu söylüyor: "4 yaşımdan itibaren çok uzaklara kadar serbestçe gezip dolaştım. ... İhmal edilmedim ve annemle babama, sanki camdan yapılmışım gibi hayatımın tepesinde dikilmedikleri için minnettarım."

Bu denetim eksikliği, bir ayağı sağlam bir şekilde fiziksel dünyada bulunan son kuşak olmakla birleşince, X Kuşağı'nı bugün hâlâ olduğu gibi güçlü ve dirençli hâle getirdi. X Kuşağı üyesi Meghan Daum, kendi kuşağının gerçek (dijitalin aksine) dünyada zor kazanılmış deneyimler üzerine inşa edilen "arsız gözü pekliğini" anlatıyor. Daum, kültür-savaşlarının-ortasındaki-orta yaş-krizi anı kitabı *The Problem with Everything*'de (*Her Şeyin Problemi*) X Kuşağı'nın kalın derisini genç kuşaklarla karşılaştırıyor. Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı için "sertliği yeterince takdir edemediklerini" yazıyor. "Çocukken bununla övünmezlerdi. Yetişkinliklerinde ise buna aşırı değer vermiyorlar. ... Birçoğu zekice bir jujitsu hamlesiyle ince derilerini en güçlü silahları olarak nasıl kullanacaklarını buldular. Benim özel dirençlilik tarzımın anlaşılan o ki artık pek geçerliliği yok." Daum, zamanının çoğunu, "insanların eskisine göre çok daha acımasız ve çok daha kırılgan hâle geldikleri anı kesin bir şekilde saptamaya çalışarak" geçirdiğini söylüyor.

Elbette, bağımsız çocukluklarını yüceltseler de X Kuşağı'nın çoğu üyesi artık çocuklarını koruyan -hatta bazen aşırı koruyan- ebeveynlerdir. Bunun sebebi kısmen toplumun bunu talep etmesi: Artık 1982'deymiş gibi mahallelerinde serbestçe gezip dolaşan çocuklar, Çocuk Koruma Hizmetleri tarafından alınma riskiyle karşı karşıya. Diğer X Kuşağı ebeveynleri ise çocuklarının akıllı telefonlarını bırakıp evden çıkmalarını çok istiyor ancak Z Kuşağı'nın teknoloji takıntısıyla mücadele etmekten vazgeçmiş durumdalar. Yine de pek çok X Kuşağı üyesi, çocukluklarına nostalji ve o zaman duymadıkları bir dehşetin -ki nasıl olup da buradan hayatta kalarak çıkmayı başardıklarının merakı içindeler- kombinasyonuyla bakarak çocuklarının kendilerinin yaptığı aptalca şeyleri yapmadığından emin olmak istiyor.

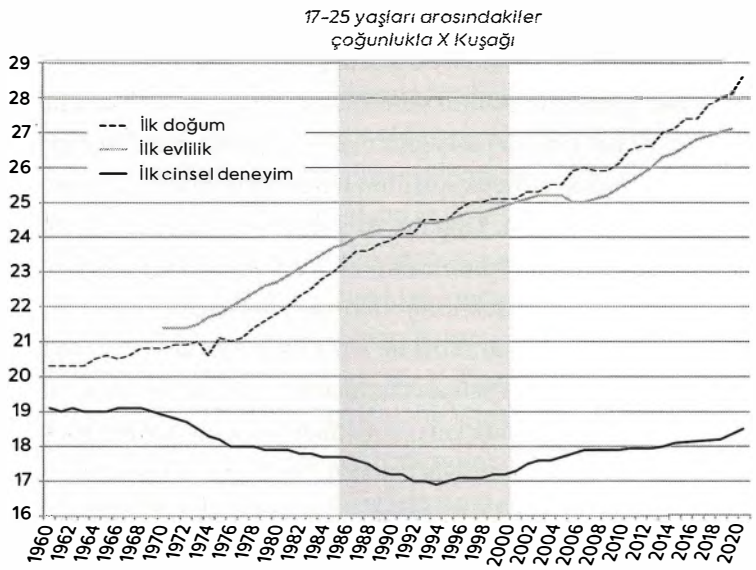
Evlilik, Cinsellik ve Çocuklar: Mutlaka Bu Sırayla Değil

Özellik: Cinsellik Yaşamında ve Aile Hayatında Esneklik, Daha Kısa Çocukluk ve Daha Uzun Ergenlik

X Kuşağı üyesi arkadaşım Becky 13 yaşındayken anne ve babası boşandı. Annesi işe geri döndü, böylece öğleden sonraları ev boş kaldı. Becky, ikisi de 15 yaşındayken Todd'la çıkmaya başladığında bir sonraki adımları belliydi: Ebeveyn gözetiminin olmadığı evde seks yapmak.

Becky gibi pek çok X Kuşağı üyesi de yetişkin ilişkilerine erken başladı ve Sessizler ile Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha fazla 13-19 yaş arası genç seks yaptı; böylece daha hızlı ilerlediler. Ancak evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi yetişkinlik dönemlerinin sonraki kısımlarını hızlandırmak yerine yavaşlattılar.

Şekil 4.4, X Kuşağı'nın yetişkin yaşamlarına ilişkin üç önemli noktayı göstermektedir:

Şekil 4.4: ABD'li kadınların, üremenin kilometre taşlarındaki medyan yaşı, 1960-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması ve Finer&Philbin (2014)
Notlar: X Kuşağı, gölgeli yıllarda 17-25 yaş grubuna hâkimdir. Bazı veriler tahminîdir.

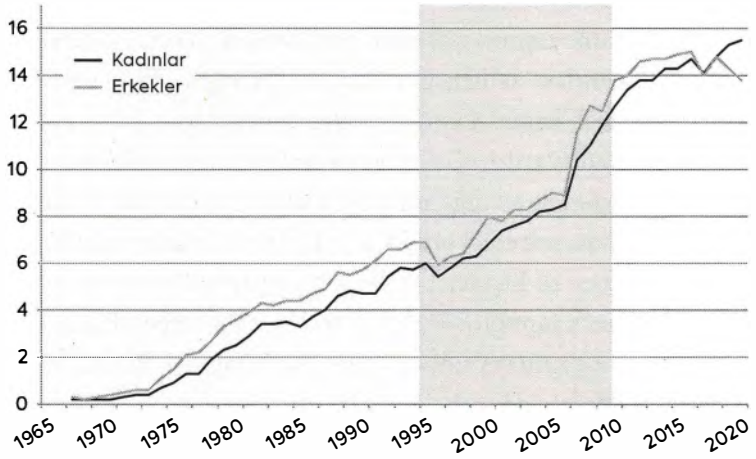
1) X Kuşağı, Amerikan tarihinde, tüm önceki kuşaklara göre daha geç evlenmiştir. İlk Bebek Patlaması Nesli üyeleri, tüm o hippi şöhretlerine rağmen, çok genç yaşta -kadınlar için 21, erkekler için 23- evlendiler. Son X Kuşağı üyelerinin 25 yaşına girdiği 2004 yılına gelindiğinde ortalama evlilik yaşı kadınlarda 25'e, erkeklerde ise 27'ye yükselmiştir. 20. yüzyılın tamamı boyunca kadınlar 20. ve 22. yaş günleri arasında evleniyorlardı. Bu durum 1980'lerden itibaren değişti ve evlilik yaşı yükselmeye başladı. X Kuşağı'nın doğum yıllarının sonuna gelindiğinde, ilk kez gelin olanlar 30. yaş günlerine 20. yaş günlerinden daha yakındı. Yetişkinlik için daha yavaş yaşam stratejisi galip geliyordu.

2) İlk cinsel deneyim yaşının düşük olması (hızlı yaşam göstergesi) ve ilk evlilik yaşının yüksek olması (yavaş yaşam göstergesi) ikisi arasındaki zamansal farkı açtı. Örneğin, ilk Bebek Patlaması Nesli kadınları evlenmeden önce sadece iki yıl cinsel ilişki yaşamışlardır. X Kuşağı kadınlarının ise bekâretlerini kaybetmeleri ile evliliğe adım atmaları arasında yedi yıl vardır. 1991 yılında, şok edici bir şekilde, 13-19 yaş arası gençliklerini yaşayan her 10 kişiden 1'i ilk kez 12 yaşında veya daha küçükken seks yaptığını söylemiştir. Kısacası, Bebek Patlaması Nesli seks yapmaya üniversitede, X Kuşağı ise lisede, hatta ortaokulda başladı.

Böylece, X Kuşağı daha erken seks yaparak "çocukluk masumiyetlerini kaybetmiş", ancak daha geç evlenerek yetişkin bağlılıklarını benimsemiştir. Fakat bu eğilim sonsuza dek sürmeyecekti: 13-19 yaş arası gençliklerini yaşayanlar artık Milenyumlular olunca cinsel deneyim ve bununla beraber evlilik ve çocuk sahibi olma yaşı yükselmeye başladı. Bu durumun da yaşam yörüngesindeki belirleyici anların tekrar uyumlu hâle gelmesi için zorlayıcı bir etken olmasıyla tüm bunlar yavaşladı.

Özetle, X Kuşağı 20. yüzyılda doğanlar arasında en kısa çocukluk ve en uzun ergenlik dönemi yaşayan kuşak olmuştur. Ergenlik döneminde daha hızlı, yetişkinlikte ise daha yavaş bir yaşam stratejisine sahip olan bu kuşak, yaşam stratejileri açısından sıra dışı bir kuşaktır. Kısacası, X Kuşağı ergenlik dönemini önceki tüm sınırların ötesine taşımıştır.

3) Çocuk sahibi olmak ile evli olmak birbirinden ayrılmaya başladı. 1960 yılında, her 20 bebekten sadece 1'i evli olmayan annelerden doğmuştu. Bu oran Bebek Patlaması Nesli'nin gençliğinde artmaya başladı ve 1980'de yaklaşık 1/6'ya ulaştı. 1993 yılında ise 1/3 oldu ve bir kadının ilk çocuğunu doğurduğu ortalama yaş, ilk kez ilk evlenme yaşının altına düştü.

Şekil 4.5: Evli olmayan bir partnerle yaşayan 25-34 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi, 1967-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir.

Bu bekâr ebeveynlerin bazıları gerçekten bekârdı; diğerleri partnerleriyle birlikte yaşıyordu. Bebek Patlaması Nesli'nin kural-kırıcı şöhretine rağmen, 1960'larda ve 1970'lerde genç-ken evli olmadıkları hâlde birlikte yaşamak "yakışık almaz"dı. 1980'lere gelindiğinde pek çok kişi buna hâlâ "günah içinde yaşamak" diyordu. X Kuşağı'nın 25-34 yaş grubuna hâkim olduğu 1990'ların ortalarında, birlikte yaşamak yavaş yavaş daha kabul edilebilir hâle geliyordu. X Kuşağı, genç yetişkinliklerinde, romantik duygular hissettiği önemli sayıda partneri olup onlarla yaşayan ilk kuşaktır; bu eğilim Milenyum Kuşağı tarafından da devam ettirilmiştir (bkz. Şekil 4.5). Bu, romantik duygular hissettiği bir partnerle yaşayan evlenmemiş genç yetişkinlerin sıfıra yakın olan oranının 1/7'ye yükselmesi ile gerçekleşen önemli bir kuşaksal değişimdir. İlk evliliklerinden önce evli olmayan bir partnerle yaşamış olan kişilerin sayısında da çok büyük bir

değişiklik olmuştur. 1965-1974 yılları arasında 19-44 yaş arası kadınların (Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz Kuşak) sadece %11'i bunu yaparken, 2010-2013 yılları arasında (X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı) bu oran %69'a ulaşmıştır. Bireycilik burada da muhtemelen birincil nedendir: Eğer istediğinizi yapabilen bir bireyseniz, neden biriyle birlikte yaşamak için devletten bir kâğıt parçasına ihtiyacınız olsun ki?

Başlangıçta kimse birlikte yaşayan ama evli olmayan, romantik ilişkiler içindeki partnerlere ne ad verileceğini bilmiyordu. O kadar yeniydi ki demograflar onu nasıl ölçeceklerini bilmiyorlardı ve buna bir isim de veremiyorlardı. Bir noktada, ABD Nüfus Sayımı Bürosu, aynı anda hem beceriksiz olmayı hem de LGBT bireyleri kapsamamayı başaran, "yaşam alanlarını paylaşan karşı cinsten kişiler" anlamına gelen POSSLQ kısaltmasını kullandı. Bugünlerde tercih edilen akademik terim *kohabitasyon* terimidir, bu da biraz gerbillere gönderme yapıyormuş gibi geliyor (Küçük kemirgenler için plastik Habitrail tüplerini hatırlıyor musunuz? Eğer X Kuşağı iseniz muhtemelen hatırlıyorsunuzdur.).

X Kuşağı sonunda evlendiğinde, birlikte yaşamaya devam ediyorlar mıydı? Boşanmış ailelerden gelen X Kuşağı üyelerinin sayısı arttıkça pek çok kişi kendilerinin boşanma ihtimalinin azalacağını tahmin ediyordu. Öyle de oldu: Boşanma oranı 1980'lerden sonra düşmüş, 2019'daki boşanma oranı 1981'dekinin yaklaşık yarısı olmuştur; bunun sebebi kısmen X Kuşağı'nın daha geç evlenmesi ve daha geç evlenenlerin boşanma ihtimalinin daha düşük olmasıdır. Boşanma, tabu olduğu 20. yüzyılın başlarına kıyasla daha yaygındır ancak X Kuşağı üyelerinin boşanmış aile çocukları olduğu döneme kıyasla oldukça düşüktür. Boşanmalar özellikle üniversite eğitimi almış olanlar arasında hızla düşmüştür: 1990'ların ortalarında evlenen üniversite eğitimi almış çiftlerin ilk on yıl içinde boşanma olasılığı 1970'lerde evlenenlere kıyasla %27 daha azdı. 2011 yılında *New York Times*'ta yayımlanan "Bo-

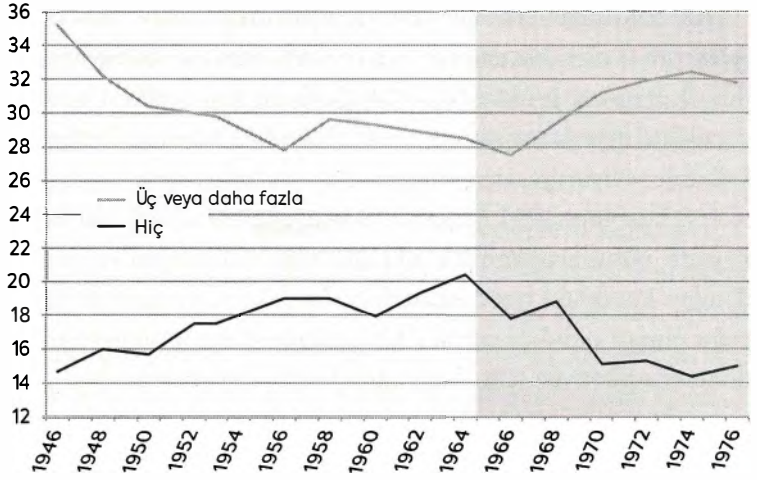
şanma Havasını Nasıl Kaybetti?" başlıklı makalede, çocuk sahibi olduktan sonra boşanan evli çiftlerin sayısının azalması sebebiyle boşanmaktan utanan çiftlerin hikâyelerine yer verildi.

Çocuklardan bahsetmişken: Bebek Patlaması Nesli'nin genç olduğu 1970'lerde doğurganlığın hızla düşmesinin ardından, çocuk sahibi olmanın bir daha asla moda olmayacağı varsayılıyordu. Ne de olsa kadınlar için daha fazla kariyer fırsatı vardı; annelik artık o kadar lüzumlu görünmüyordu. Ayrıca, X Kuşağı üyelerinin zorlu çocukluk ve 13-19 yaş arası gençlik yılları ve güya iç açıcı olmayan ekonomik beklentileri, bunların daha fazla kadının çocuksuz kalmasına yönelik eğilimi sürdürecekleri ve hatta hızlandıracakları yönündeki izlenimi ortaya çıkarıyor gibi görünüyordu.

X Kuşağı bunun yerine tam tersini yaptı.

Bebek Patlaması Nesli'nin doğum yıllarında çocuksuz kadınların sayısı artarken bu eğilim X Kuşağı'yla birlikte düşmeye başlayınca tersine döndü (bkz. Şekil 4.6'daki siyah çizgi). 1964 doğumlu kadınlar (Bebek Patlaması Nesli) ile 1974 doğumlu kadınlar (X Kuşağı) arasında 40'lı yaşlarının başında çocuk sahibi olmayanların sayısı %29 azalmıştır. 2019'da söz konusu yaş grubundaki yaklaşık 10 milyon kadınla birlikte bu, 40'lı yaşların başında en az bir çocuğu olan yaklaşık yarım milyondan daha fazla kadın anlamına geliyor ki bu sayı da Miami'nin nüfusunu karşılamaya yetiyor.

Öncelikle bireycilik nedeniyle değişen normlarla birlikte, daha fazla X Kuşağı kadını hem kariyer hem de çocuk sahibi olabileceklerine karar vermiş olabilir. Öte yandan, bu artış bazı X Kuşağı üyelerinin biraz erken yaşta çocuk sahibi olmalarından da kaynaklanmaktadır: Yaklaşık otuz yıl boyunca düşüş gösteren ergen hamileliği oranı 1986-1991 yılları arasında (X Kuşağı üyeleri, 13-19 yaş arası genç iken) %23 artmış ve 1990'ların sonlarına kadar da yüksek kalmıştır.

Şekil 4.6: Seçilen sayıda çocuğu olan 40-44 yaşları arasındaki ABD'li kadınların doğum yılına göre yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. 1988-2018 verilerine dayanmaktadır. Doğum yılı, veri toplama yılından ortalama yaş (42) çıkarılarak tahmin edilmiştir.

X Kuşağı kadınları sadece daha fazla çocuk sahibi olmakla kalmadılar, aynı zamanda daha büyük aileleri geri getirdiler. Üç veya daha fazla çocuk sahibi olan kadınların oranı 1966 doğumlular ile 1974 doğumlular arasında %18 artmıştır (bkz. Şekil 4.6'daki gri çizgi). Bu, üç veya daha fazla çocuğu olan yaklaşık 430.000 kadın anlamına geliyor; Tampa'nın nüfusu kadar. 2010'ların başında bir kadın doğum uzmanının belirttiği gibi, "üç, yeni gözdedir". Daha geniş ailelerdeki artışın en fazla yüksek lisans derecesine sahip kadınlar arasında görülmesi, X Kuşağı'nın çocuk sahibi olurken kariyer ve aileyi dengelemek için Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha fazla fırsat bulduğunu göstermektedir; belki de çalışan annelerin daha fazla kabul görmesi ve daha fazla çocuk bakımı imkânı sebebiyle...

Her X Kuşağı üyesi, her nasıl yapabiliyorlarsa New York'ta iki yatak odası olan bir dairede beş çocukla yaşayan komedyenler Jim (d. 1966) ve Jeannie (d. 1970) Gaffigan gibi değildi ("Sevgili çocuklar," diye yazmıştı Jim, *Dad Is Fat* adlı kitabında. "Sizi tüm kalbimle seviyorum, ama muhtemelen ölmemin sebebi sizsiniz. … Not: O hulahopu 2011 Paskalya'sında o lokantaya nasıl soktun?"). Yine de, nüfus artışının sıfır olduğu 1970'lerde doğan ve tembel denilen kuşaktaki her 3 kadından 1'inin üç veya daha fazla çocuğu olması oldukça çarpıcı. Çocukların modasının geçtiği bir dönemde büyüyen X Kuşağı, bunu tekrar canlandırdı.

Ben En İyisiyim!

Özellik: Yüksek Öz Saygı, Kendine Odaklanma

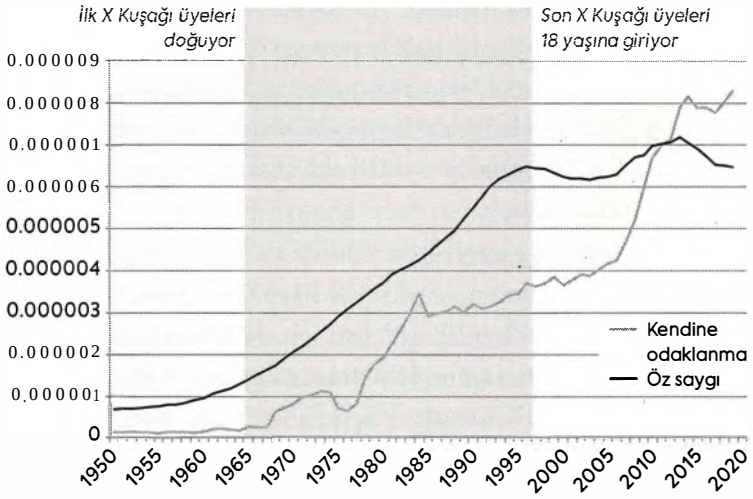
1985 yılında bir gün annem beni ortaokula götürürken, ahşap döşemeli Buick Station Wagon'umuzun zayıf hoparlörlerinden Whitney Houston'ın hit şarkısı *Herkesin En Büyük Aşkı*'nın nağmeleri geliyordu. "Sence bu şarkı neyle ilgili?" diye sordum Sessiz Kuşak anneme. "Ah, çocuklarla ilgili olmalı." dedi.

Fakat öyle değil: Houston'a (d. 1963) ve genel olarak Bebek Patlaması Nesli'ne göre, en büyük aşk "kendini sevmeyi öğrenmek"tir. Houston şarkısında, güvenecek kimseyi bulamadığı için kendine güvenmeyi öğrendiğini söylüyor.

Dokuz yıl sonra, X Kuşağı'ndan Offspring grubunun *Self-Esteem* (*Öz-Saygı*) adlı şarkısı bu konsepti bir adım öteye taşıdı. Şarkı, "sadece kendisini isteyen" kız arkadaşının "sonra neden arkadaşlarıyla yattığını merak eden" (Hmm.) bir adamın hikâyesini anlatıyor. Şarkıda "sorun değil," diyor; çünkü o "sadece öz güveni düşük bir keriz." 1994 yılına gelindiğinde Offspring, şuna kesin gözüyle bakabilirdi: Dinleyiciler *öz saygı* terimini, buna sahip olmaları gerektiğini ve sahip olmadıklarında kendilerini nasıl tanımlayacaklarını bilecekler. Annemin cevabı, Houston'ın

şarkısı ve Offspring'in saygısız havası, Sessiz Kuşak'tan Bebek Patlaması Nesli'ne ve X Kuşağı'na kadar Amerikan kültüründeki kendine odaklanmanın kuşaksal seyrini yakalıyor. Bu çoğunlukla gelişen bireycilikten kaynaklanıyor: Kendinize ve seçimlerinize güvenecekseniz, kendinizi sevseniz iyi edersiniz.

Öz saygı ve *kendine odaklanma* gibi terimlerin kullanımı, X Kuşağı'nın büyüdüğü 1970-1995 yılları arasında Amerikan kitaplarında hızla artmıştır (bkz. Şekil 4.7). *Öz saygı* 1990'ların ortalarından sonra hızlı yükselişini durdurdu (Offspring'in esprili şarkısı, öz saygının belki de kötüye gittiğini öne sürüyor.) ancak *kendine odaklanma* 2005'ten sonra bile popülaritesini artırmayı sürdürdü.

Şekil 4.7: Amerikan kitaplarında kendine odaklanma ve öz saygı kelimelerinin kullanımı, 1950-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı

Notlar: O yıl yayımlanan tüm kitaplardaki her bir ifadenin yüzdesini gösterir. Yüzdeler üç yıl boyunca düzgünleştirilmiştir. Kendine odaklanma sıklığı aynı şekilde görünmesi için 100 ile çarpılmıştır; dolayısıyla öz saygı aslında kitaplarda kendine odaklanmadan yaklaşık 100 kat daha fazla yer almaktadır.

Bebek Patlaması Nesli için kendine odaklanma yeniydi: Çoğu daha kolektivist olan 1950'lerde ve 1960'ların başında büyüdü, bu sebeple 1960'ların sonu ve 1970'lerin bireyciliği alışılmadık bir şeydi. Bebek Patlaması Nesli bugün bile benlikten bahsederken sıklıkla "yolculuk" veya "seyahat" terimlerini kullanırlar. Kendinizi ve ihtiyaçlarınızı anlamaya başlamak, onların deyimiyle bir "süreç"tir. 1981 tarihli *Yeni Kurallar: Baş Aşağı Dönmüş Bir Dünyada Kendini Gerçekleştirmeyi Aramak* adlı kitap, yeni sorunlarla mücadele eden genç Bebek Patlaması Nesli'nin profilini çıkarıyor: Eşler nasıl eşit partnerler olabilir? Ebeveynleriniz bunun ne anlama geldiğini bile bilmezken kendinize nasıl odaklanırsınız? Kitaptaki Bebek Patlaması Nesli karanlıkta haritasız dolaşan insanlara benziyor.

Belki de bu kafa karışıklığı yüzünden Bebek Patlaması Nesli, bireysel benliği gruplar hâlinde keşfetme yönünde alışılmadık bir adım attı: Est[26] seminerleri, savaş protestoları, müzik festivalleri. Bir araya geldikleri kalabalıklar içinde kendilerini eşsiz bireyler ilan ettiler. Kendine odaklanma Bebek Patlaması Nesli'nin birlikte çıktığı bir yolculuktu.

Ancak X Kuşağı için bireycilik bir yolculuk değildi; onlar varış noktasında doğmuşlardı. Bir haritaya ihtiyaçları yoktu çünkü onlar zaten benlik kültürü içinde büyümüşlerdi. Bir grup içinde benliğin alanını keşfetmeye ihtiyaçları yoktu çünkü zaten oradaydılar. X Kuşağı, küçüklüklerinden beri Sessiz ve Bebek Patlaması Nesli ebeveynlerinden benliğin önce geldiğini öğrendi. X Kuşağı'nın kendi ihtiyaç ve arzularının her şeyden önemli olduğunu anlamaları için bir protesto yürüyüşüne katılmaları veya bir grup toplantısına katılmaları gerekmiyordu. Onlar bunu zaten biliyorlardı.

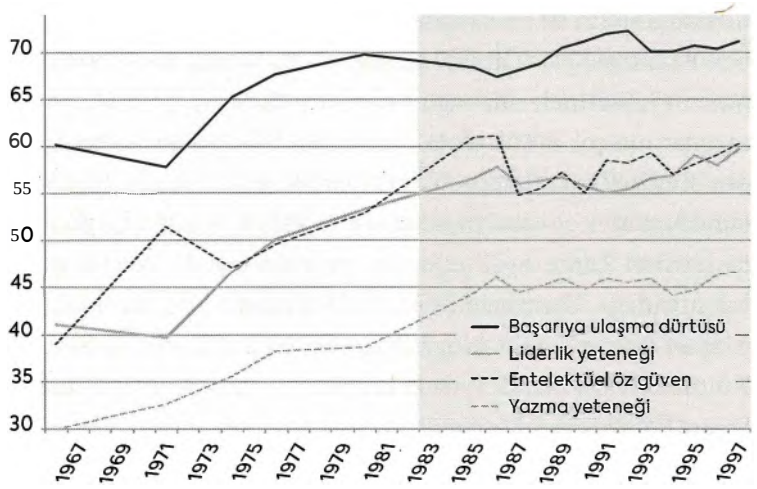
26 Erhard Seminerleri Eğitim A.Ş. 1971'de Werner Erhard tarafından kurulan ve resmî olarak The Est Standard Training olarak bilinen iki hafta sonuluk bir kurs sunan bir organizasyondu. Son eğitim 1984'te gerçekleşti.

Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı arasındaki temel farklardan biri budur: X Kuşağı, kültürün eski, kolektivist kuralları geride bırakıp bireyciliği benimsemeye karar vermesinden sonra yetişkinliğe adım attı. X Kuşağı'nın ilk üyeleri, Amerikan kültürünün sadece 12 yıl önceki kolektivist kültürü yüksek sesle, İspanyol paça pantolon giyerek, ot içerek reddettiği 1975 yılına kadar daha 10 yaşına girmemişti. X Kuşağı için bireycilik kanıksanmış bir şeydi: Elbette kişinin kendi ihtiyaçları önce gelir. Peh!

Bunun sebebi kısmen, kendi yolculukları aracılığıyla kendine odaklanmanın ve öz saygının vazgeçilmezliğine ikna olan Bebek Patlaması Nesli'nin, X Kuşağı çocuklarının kendilerinden hoşnut hissetmelerini sağlamalarıdır. Bazıları, çocukların öz saygılarının çok düşük olması durumunda artırılması gerektiğini öne sürdü. İlkokullar, çocukları "parlak zihin"e sahip olmaya ve kendilerinden hoşnut hissetmeye ve kendilerinden hoşnutsuz hissettiren "çamurlu zihin"den kaçınmaya teşvik eden bir ejderhanın olduğu "Pumsy in Pursuit of Excellence" ("Mükemmellik Arayan Pumsy") gibi programları bünyesine katmaya başladı. Kültür kolektif olarak aynada kendine bakmış ve Al Franken'in Stuart Smalley karakteri gibi tek tek "Yeterince iyiyim, yeterince zekiyim ve kahretsin ki insanlar beni seviyor." demişti.

İşe yaradı mı? Yüksek lisans öğrencisiyken, araştırma çalışmalarının bir parçası olarak 1960'lar ile 1990'ların başları arasında en popüler genel öz saygı ölçümünü (Rosenberg Özsaygı Ölçeği) tamamlayan 65.965 üniversite öğrencisinin puanlarını topladım. Her geçen yıl üniversite öğrencilerinin öz saygıları arttı. 1990'lardaki ortalama X Kuşağı üniversite öğrencisi, 1968'deki Bebek Patlaması Nesli üniversite öğrencilerinin %80'inden daha yüksek öz saygıya sahiptir. X Kuşağı üyelerinin "Genel olarak kendimden hoşnutum." ifadesine katılma olasılığı daha yüksekken, "Bazen hiç iyi olmadığımı düşünüyorum." ifadesine katılmama olasılığı daha da yüksektir.

Başka bir araştırma daha da çarpıcı bir sonuç ortaya koymuştur: 1950'lerin başında 13-19 yaş arası gençlerin sadece %12'si "Ben önemli bir kişiyim." ifadesine katılıyordu. 1980'lerin sonlarına gelindiğinde, 13-19 yaş arası gençlerin %80'i -altı katından fazlası- önemli olduklarını iddia ediyordu. Araştırmacıya göre bu madde, 1950'lerde muhtemelen kendini yüceltme olarak değerlendiriliyordu, 1980'lere gelindiğinde ise "öz saygının olumlu yönlerinin yansıması olarak görülüyordu".

Şekil 4.8: ABD'de belirli yeteneklerde ortalamanın üzerinde olduğuna inanan üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1966-1997

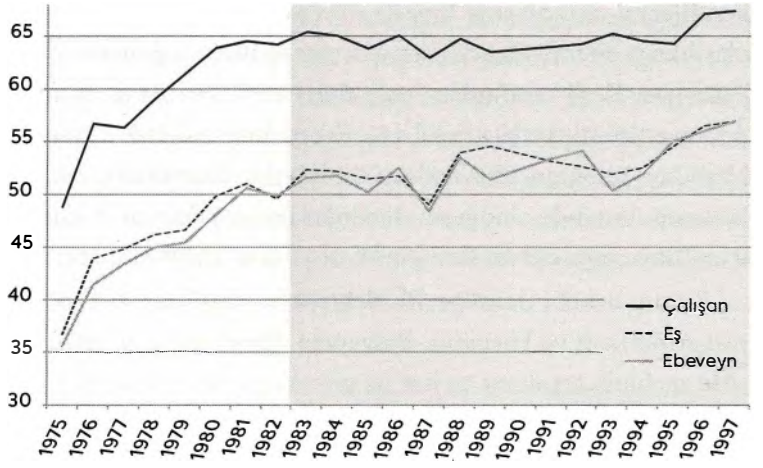
Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler 1966-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı'dır. Katılımcılar ABD'deki dört yıllık kolej ve üniversitelerin birinci sınıf öğrencileridir.

X Kuşağı üyeleri, Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla kendilerini daha olumlu terimlerle değerlendiriyor ve atılgan bir öz güven sergiliyorlardı. Örneğin, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin

kendilerini akranlarına kıyasla ortalamanın üzerinde görme olasılıkları önemli ölçüde artmıştır; bu eğilim geç dönem Bebek Patlaması Nesli tarafından başlatılmış ve X Kuşağı tarafından devam ettirilmiştir (bkz. Şekil 4.8). Erken dönem Bebek Patlaması Nesli her 10 öğrenciden sadece 4'ü liderlik yeteneklerinin ortalamanın üzerinde olduğunu düşünürken, geç dönem X Kuşağı üyesi üniversite öğrencilerinde bu oran 6/10'a yükselmiştir.

Bunun sebebi demografik değişimler değildir: Kadın, Asyalı-Amerikalı ve Hispanik üniversite öğrencilerinin sayısı bu süre zarfında artmıştır ve her üç grup da genellikle kendilerini erkeklerden veya beyazlardan daha mütevazı bir şekilde derecelendirmektedir. Kişinin ortalamanın üzerinde olduğunu düşünmesindeki farklılıkların arkasında yatan sebep demografik değişimler olsaydı, rakamlar artmaz, azalırdı; bu da artışların aslında burada gösterilenden daha büyük olabileceğini düşündürüyor. Gerçek becerilerdeki gelişme de mantıklı bir açıklama değildi: SAT puanları bu süre zarfında düşüyordu.

Bununla beraber olumlu öz-görüşlere yönelik eğilimi kuşağın daha geniş bir kesitini oluşturan lise öğrencilerinden elde edilen verilerle doğrulamak faydalı olacaktır. Burada da X Kuşağı üyeleri, kendilerinden önceki Bebek Patlaması Nesli'nden -özellikle ilk Bebek Patlaması Nesli'nden-önemli derecede daha öz güvenliydi. X Kuşağı lise son sınıf öğrencilerinin 2/3'ü (70'lerin ortasındaki Bebek Patlaması Nesli'nin 1/2'sine kıyasla) kendilerinin "çok iyi" çalışanlar olacağını düşünüyordu; bu da performans açısından en iyi %20'lik dilimde yer alacaklarını tahmin etmek demekti. X Kuşağı üyelerinin yarısı çok iyi ebeveyn veya eş olacaklarından emindir; bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde 1/3'tü (bkz. Şekil 4.9). 1987 tarihli bir *Washington Post* makalesinde o yılın lise mezunları için yapılan tanıma bakılırsa X Kuşağı "birçoklarının kendine aşırı derecede adanmış olduğunu söylediği yeni yetişkin kuşağıdır".

Şekil 4.9: Yetişkin rollerinde "çok iyi" olacaklarına inanan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1975–1997

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Lise son sınıf öğrencileri 1975–1982 yılları arasında Bebek Patlaması Nesli'nden ve 1983–1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı'ndan oluşmaktadır. Maddelere verilen yanıtları bildirir: "Sıradaki sorular sizden, birkaç farklı durumda ne kadar iyi olabileceğinizi tahmin etmenizi istiyor. Bir koca veya eş (kadın) olarak ne kadar iyi olabileceğinizi düşünüyorsunuz? Bir ebeveyn olarak? Bir çalışan olarak?" Seçenekler: "kötü", "pek iyi değil", "oldukça iyi", "iyi" ve "çok iyi". Şu ifade hariç tutulmuştur: "bilmiyorum"

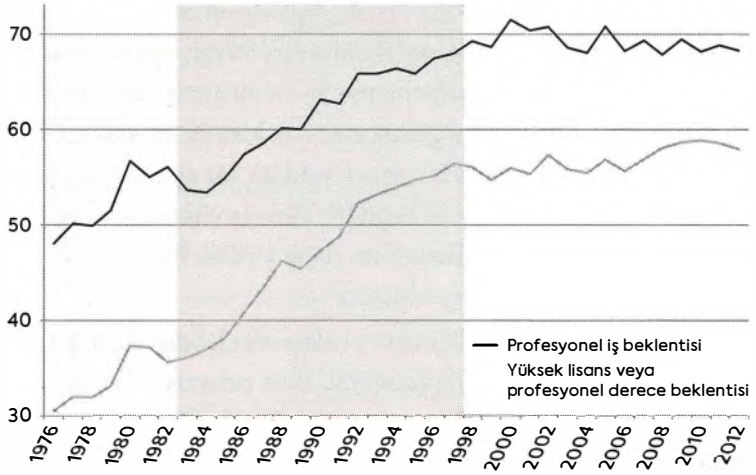
Bu söz, tam bir doğruluk ifade etmesine gölge düşürecek şekilde biraz Bebek Patlaması Nesli kendini beğenmişliğinin dokunuşunu içeriyor olabilir; bununla beraber bu eğilimin aslında 1970'lerin sonlarında Bebek Patlaması Nesli lise öğrencileriyle başladığı açıktır. Yine de sormaya değer: Öz güvendeki bu artış iyi bir şey miydi yoksa kötü mü? Birçoğu bunun iyi bir şey olduğunu savunuyor. Öz güven sahibi insanların başarılı olma ihtimalinin daha yüksek olduğu düşünülüyor.

Ancak öz saygı üzerine onlarca yıldır yapılan çalışmalar, yüksek öz saygının okulda veya işte başarının güçlü bir göstergesi olma-

dığını gösteriyor. Sadece bir örnek: ABD'de en düşük öz saygısı olan etnik grup Asyalı-Amerikalılardır; ancak aynı zamanda onlar en iyi akademik performansa ve en düşük işsizlik oranına sahiptirler. Dolayısıyla öz güven pek çok kişinin varsaydığı gibi başarının garantisi değildir, ancak mutlak bir şekilde başarıya olumsuz etki eden bir şey de değildir. Yine de yüksek öz saygının faydaları vardır: Her şeyden önce, daha yüksek öz saygı depresyona karşı korunmada yardımcıdır.

Yüksek öz saygının olumsuz yanları da olabilir; özellikle de çok yüksekse... Çok zeki olduğunu, ders çalışmasına veya çok çalışmasına gerek olmadığını düşünen biri başarılı olamaz. Ve öz saygı gerçekçi olmayan nitelikler kazandığında narsisizme dönüşebilir. Narsisizm, oldukça fazla olumsuz sonuçla bağlantılıdır; çok fazla risk almak ve bencillik nedeniyle ilişkileri mahvetmek de dâhil (bir sonraki bölümde narsisizm hakkında daha fazla bilgi var). Genel olarak, öz-önemdeki artış karışık bir durumdur; belki depresyondan korunmak için faydalıdır ancak öz-görüşler gerçekçi olmazsa o kadar da iyi değildir.

X Kuşağı'nın öz güveni sadece boş bir düşünce değildi; geleceğe yönelik özlemlere de dönüşmüştü. X Kuşağı üyeleri, 80'lerin "Hedeflerini yüksek tut!" kültürünün özendirdiği yüksek hedeflere ulaşacaklarına giderek daha fazla inanıyorlardı. Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha fazla X Kuşağı üyesi, 30 yaşına geldiklerinde profesyonel işlerde (doktor, avukat, hemşire, mühendis vb.) çalışacaklarını ve daha fazlası yüksek lisans derecesi alacağını düşünüyordu (bkz. Şekil 4.10). Dolayısıyla Bebek Patlaması Nesli daha fazla öz güven sahibi olmaya doğru bir eğilim başlatırken X Kuşağı üyeleri bu tutumları gelecekleri için yüksek beklentilere dönüştürdü. 1986 tarihli şarkının sözleriyle, X Kuşağı üyeleri "Gelecek çok parlak, / Güneş gözlüğü takmalıyım." diye düşünüyordu ("Mezuniyetimi bekleyen bir işim var / Yılda elli bin, bir sürü bira alır" diye geçiyor şarkıda.).

Şekil 4.10: Geleceğe yönelik yüksek beklentileri olan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2012

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Lise son sınıf öğrencileri 1976-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli, 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı ve 1998-2012 yılları arasında çoğunlukla Milenyumludur. Katılımcılar, 30 yaşına kadar "profesyonel" (avukat, doktor, hemşire, mühendis, vb.) bir işte çalışma ve yüksek lisans veya profesyonel bir derece elde etme ihtimallerinin ne kadar olduğunu belirtmektedir.

Gerçek hayat bu kadar parlak olmayacaktı: X Kuşağı çalışanlarının sadece %20'si 20'li yaşlarının sonu ile 30'lu yaşlarının başında profesyonel işlerde çalışıyordu; yani her 3 kişiden 2'si hedeflerine ulaşamadı. 2020 yılına gelindiğinde, 45-49 yaşlarındaki lise mezunlarının (tümü X Kuşağı üyesi) %18'i yüksek lisans veya profesyonel derece elde etmişti, yani yine 2/3'ü beklentilerine ulaşamadı. Beklentileri o kadar yüksekti ki tamamını karşılamak zor olurdu. Ancak yüksek beklentiler X Kuşağı'nın daha mümkün hedeflere ulaşmasına yardım etmiş olabilir; kendilerinden hemen önceki Bebek Patlaması Nesli'nden daha fazla üniversite diploması elde ettiler (bu konuya daha sonra değineceğiz).

X Kuşağı'nın öz güveni, kendine güvenmeyen, ezilmiş bir kuşak stereotipine meydan okuyor; X Kuşağı üyeleri, aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla kendilerine daha fazla güvene ve daha yüksek beklentilere sahipti. Kendileri hakkında iyi hissetmenin gerekli olduğunu kabul eden ilk kuşak onlardı. Kendinden hoşnut olmanın gerekliliğini kanıksayan ilk kuşak onlardı. Ve X Kuşağı'nın Milenyum Kuşağı'nın küstah iyimserliğine sıklıkla hayret etmesine rağmen, kendi kuşakları da kendine odaklanmayı ve yüksek beklentileri tamamen benimsedi.

Zengin ve Ünlülerin Yaşam Tarzları

Özellikler: Materyalizm, Dışsal Değerler

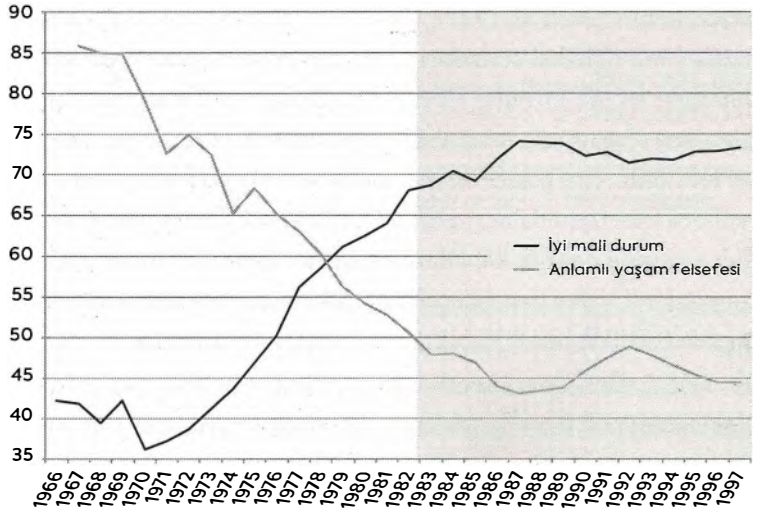
Günümüzde bildiğimiz şekliyle reality TV programlarından çok önce, Robin Leach (d. 1941), 1984-1995 yılları arasında -genellikle hafta sonu öğleden sonraları- yayınlanan sendikasyon programı *Lifestyles of the Richand Famous*'ta (*Zengin ve Ünlülerin Yaşam Tarzları*) olağanüstü zenginliğe sahip kişilerin arabalarını, evlerini ve lüks tatillerini gözler önüne serdi (*New York Times*, programın "yıllarca televizyonda her yerde göründüğünü, günün veya gecenin her saatinde değişik kanallarda yayınlandığını" belirtmiştir.). O zamanlar TV'de izlenebilecek pek çok vasat program vardı, peki neden özellikle bu, X Kuşağı üyesi gençler arasında ilgi gördü?

Her şeyden önce, kendi döneminin bir ürünüydü; 1970'lerdeki kendi polyester[27] isteklerine düşkünlükten doğan 1980'lerin arsız materyalizmi… Sanki 1960'lar boyunca kendi tarzlarında protestolarını sürdüren Bebek Patlaması Nesli, ödemeleri gereken ipotekleri olduğunda parayı keşfetmeye karar vermişler ve kültürün geri kalanı da onların yolundan gitmiş gibiydi. 1980'lerin parlak materyalizmi -aslında 1970'lerde başlamıştı- o dönemde

[27] Polyester, kibar veya sofistike olmayan orta sınıf zevki ile karakterize edilir. (Ç.N.)

dünyaya bakışlarını şekillendirmekte olan çocukluk ve 13-19 yaş arası gençlik dönemindeki X Kuşağı üyeleri üzerinde anında bir etki yarattı. Bu sadece maddi kaygıların galip gelmesinden kaynaklanmıyordu; aynı zamanda erken dönem Bebek Patlaması Nesli'nin daha içebakışçı ve soyut ilgileri de silikleşmeye başlamıştı. Televizyon X Kuşağı'na sahip olabilecekleri tüm maddi şeyleri gösterdi ve bireycilik ile kuşak üyeleri bu şeyleri kendileri için istemeye teşvik edildiler.

Bu değişimi anlamanın bir yolu da yaşam hedefleri -bizi yataktan kalkmaya ve her gün çaba içinde olmaya motive eden şeyler- açısından bakmaktır. Psikologlar yaşam hedeflerini iki ana kategoriye ayırır: İçsel (anlam verme, fikirler, yardımseverlik) ve dışsal (para, şöhret, imaj).

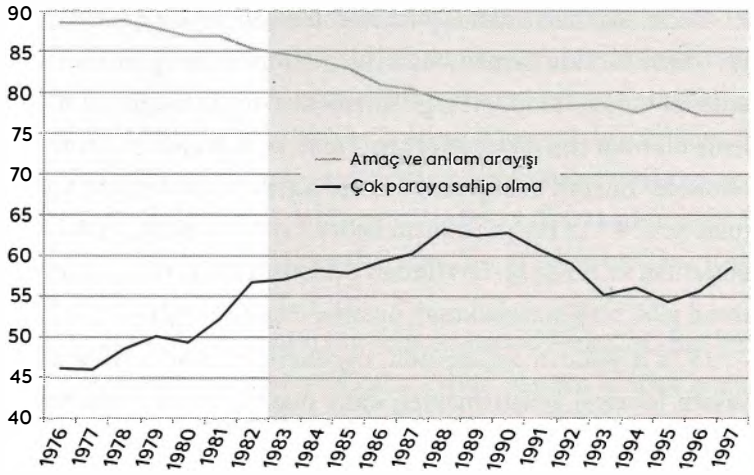
Şekil 4.11: ABD'de belirli yaşam hedeflerinin önemli olduğunu düşünen üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1966-1997

Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler 1966-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesidir.

Geçici olandan uzaklaşıp maddi olana doğru kayış neredeyse 1970'lerle birlikte hemen başlamıştır: Üniversite öğrencilerinin "anlamlı bir yaşam felsefesi geliştirmenin" önemli olduğunu söyleme olasılığı çok daha azalırken, "mali açıdan çok iyi durumda olmanın" önemli olduğunu söyleme olasılığı çok daha artmıştır (bkz. Şekil 4.11). Bu, geç dönem Bebek Patlaması Nesli tarafından başlatılan ve X Kuşağı tarafından pekiştirilen bir trenddi; birçok trend gibi, birden fazla kuşak üzerine inşa edilmişti.

1970'li yılların sonlarında, öğrenciler varlıklı olmayı bir yaşam felsefesi geliştirmekten daha önemli olarak değerlendiriyordu; 1980'lerde de üniversite birinci sınıf öğrencileri artık X Kuşağı üyesi olduğunda, neredeyse her 4 öğrenciden 3'ü varlıklı olmanın önemli olduğunu ifade ediyordu. X Kuşağı'nın en çok sevdiği Bebek Patlaması Nesli'nin (Madonna, d. 1958) sözleriyle, onlar materyalist bir dünyada yaşayan materyalist kızlardı. ("Çünkü o bol paralı erkek / Her zaman Bay Doğru'nun kendisidir.") Bu değişim yalnızca bir başlangıçtı: Milenyumlu ve Z Kuşağı üyesi üniversite öğrencileri, aynı yaşlardaki Bebek Patlaması Nesli'nin olduğundan daha az içsel değerlerle ve daha çok dışsal değerlerle motive olmaya devam etmiştir. 2019'da üniversiteye yeni başlamış öğrencilerle yapılan Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması'nda, öğrencilerin %84,3'ü -rekor bir oran- mali açıdan çok iyi durumda olmanın önemli olduğunu belirtmiştir. X Kuşağı, giderek daha da belirgin hâle gelen bir eğilimi pekiştirdi.

Bu kadar dramatik olmasa da benzer bir değişim lise son sınıf öğrencileri arasında da görülüyor: Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha az sayıda X Kuşağı üyesi "hayatında bir amaç ve anlam bulmaya" değer verirken, özellikle 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında "çok paraya sahip olmaya" daha çok değer vermiştir (bkz. Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Belirli yaşam hedeflerinin önemli olduğunu düşünen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-199

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Lise son sınıf öğrencileri 1976-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesidir. Sorulan on dört yaşam hedefinin ortalamasından çıkarılarak görece öneme (yeni kuşakların tüm hedefleri daha önemli olarak derecelendirme eğilimi) göre düzeltilmiştir. Soru: "Aşağıdakilerden her biri hayatınızda sizin için ne kadar önemli?"

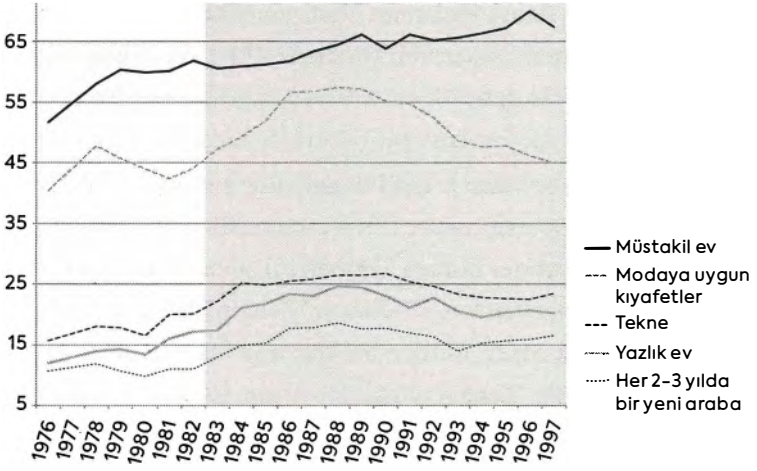
1980'lerde anlam arayışı hâlâ önemliydi, ancak on yıl boyunca gelir eşitsizliği (zengin ve yoksul arasındaki uçurum) arttıkça paranın önemi de artmaya başladı. Gordon Gecko'nun 1987 yapımı *Wall Street* filminde söylediği gibi: "Açgözlülük, daha iyi bir kelime bulunamadığından, iyidir." Gecko'nun söyledikleri, borsacı Ivan Boesky'nin 1986 yılında UC Berkeley İşletme Okulunda yaptığı mezuniyet konuşmasına dayanıyor. Bu sözlerin bir versiyonunun ilk defa Berkeley'de söylenmiş olması, idealist 60'ların öldüğünün ve materyalist 80'lerin geldiğinin belki de en kesin işaretiydi. Filmdeki genç X Kuşağı karakterinin [Charlie Sheen (d. 1965) tarafından canlandırıldı] sonunda bilgi suistimalinden tutuklan-

masına bakılırsa Bebek Patlaması Nesli yönetmen ve yazar Oliver Stone (d. 1946) muhtemelen bu konuşmayı kıssadan hisse olması için verdi. Yine de genellikle 1980'lere özgü bir tavsiye olarak hatırlanır ve her zaman kötü bir tavsiye değildir.

1987'de Fairfax County, Virginia'daki lise mezuniyetinde *Washington Post*'a röportaj veren 17 yaşındaki Michelle Lentini, 35 yaşına kadar milyoner olmayı beklediğini söylemişti. "Geleceğe dair esaslı düşüncelerim var." demişti. "Zengin olacağım." Prince George's County, Maryland'den lise mezunu Stacey Green de bu bakış açısına sahip: "Zengin olmak istiyorum. İstiyorum. Kendimi tanıyorum. Paraya açım." İki Bebek Patlaması Nesli tarafından kaleme alınan yazı, o yılki lise mezunlarını 1960'lardakilerle karşılaştırmadan edemedi: Muhabirler "Kendilerinden öncekilerin birçoğunun barış ve sosyal adalet konusundaki hararetli kaygıları, sönmekte olan bir geçmişten kalan hatıradır." sonucuna vardı.

Mesele sadece para değildi; X Kuşağı büyük miktarda paranın satın alabileceği şeyleri istiyordu. Sadece kendi evlerini ve modaya uygun kıyafetleri değil, aynı zamanda genellikle zenginlerin veya yeterli miktarda geliri olanların işareti olarak kabul edilen şeyleri istiyorlardı: bir yazlık ev, bir tekne, 2-3 yılda bir yeni bir araba (bkz. Şekil 4.13). Tıpkı meşhur TV programında olduğu gibi, zengin ve ünlülerin yaşam tarzları cazip görünüyordu. Paraya odaklanmaya benzer şekilde, bu arzular 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında en güçlü şekilde hissediliyordu.

O dönemin popüler duvar posterlerinden birinde, okyanus kıyısında, pahalı arabalarla dolu bir garajı olan, geniş alana yayılmış bir ev resmediliyordu. En üstte "Yükseköğrenim İçin Gerekçeler" yazıyordu. Liseyi yeni bitirmiş olan Sam Brothers 1987 yılında *Washington Post*'a, "Savurgan bir hayat yaşamak için her şeyi yapardım." diyordu. "İki güzel araba, klişe biçimde iki çocuk, dört yatak odalı bir ev istiyorum."

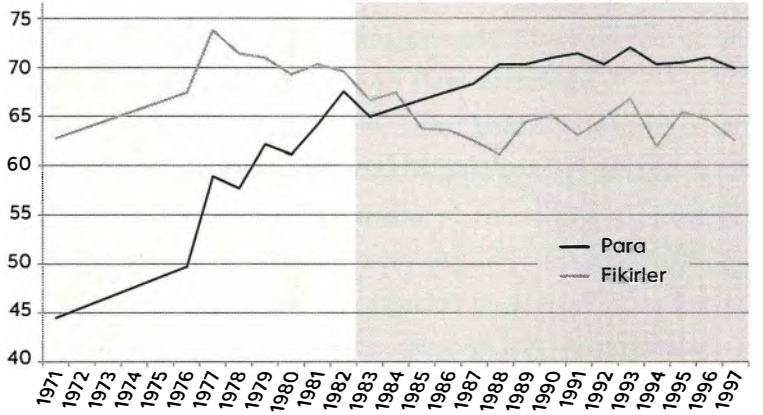
Şekil 4.13: Belirli maddi varlıklara sahip olmanın önemli olduğuna inanan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-1997

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Lise son sınıf öğrencileri 1976-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesidir. "Tekne" olarak etiketlenen maddede tam olarak "Motorlu, eğlence amaçlı bir araç (sürat teknesi, kar motosikleti vb.)" sorulmaktadır.

Bunlar sadece varlıklı mahallelerden gelen beyaz çocukların arzuları değildi. 2013 yılında yayımlanan bilimsel bir yayınla yardımcı yazarım Tim Kasser ve ben, daha az avantajlı bir geçmişe sahip 13-19 yaş arası gençlerin yazlık ev ve yeni arabalar gibi pahalı maddi şeylere sahip olmanın önemli olduğunu söyleme olasılıklarının daha da yüksek olduğunu ve maddi arzularının 1970'ler ile 2000'ler arasında avantajlı 13-19 yaş arası gençlere göre daha da arttığını bulduk.1987'de "Post"ta yayımlanan yazısında, Washington'ın en yoksul mahallelerinden birinden gelen, lise mezunu Nicole McCrea, kalp ve damar cerrahı olmak istediğini söylüyor, "Herkes cerrahların para kazandığını bilir." diyordu.

McCrea'nın söylediklerinin de gösterdiği gibi, dışsal ve içsel değerler sadece muğlak düşünceler değildir: Özellikle gençlerin

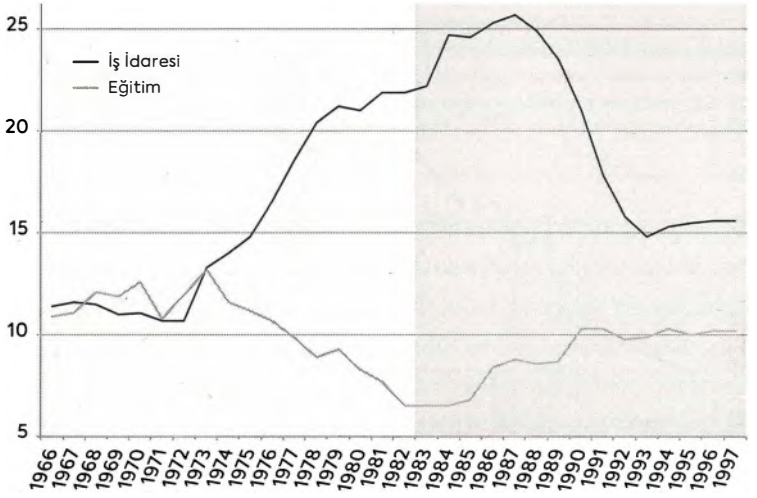
davranışlarını ve karar verme süreçlerini şekillendirirler. Değerler, insanların zamanlarını nasıl geçireceklerine, hangi işleri yapacaklarına ve hangi eğitim hayatlarında hangi yolu izleyeceklerine karar vermelerine yardımcı olur. Örneğin, geç dönem Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyesi üniversite öğrencilerinin üniversiteye daha fazla para kazanmak için gittiklerini söyleme olasılıkları erken dönem Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha yüksekken, fikirler hakkında bilgi edinmek istedikleri için gittiklerini söyleme olasılıkları daha düşüktü (bkz. Şekil 4.14). Öğretim üyeleri bu değişimi fark etti ve birçoğu 1990'larda öğrencilerin eğitimlerinde daha tüketici odaklı bir yaklaşım benimsediğini gözlemledi. 1990'larda bir öğretim asistanının lisans öğrencileri hakkındaki şu eleştirisini duymuştum: "Diyecekler ki, 'Benim A'm nerede? Katalogdan bir A sipariş ettim.' "

Şekil 4.14: Üniversiteye "daha fazla para kazanmak için" ve "genel bir eğitim almak ve fikirleri anlamak için" gittiklerini söyleyen ABD'li üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1971-1997

Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler 1966-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesidir.

X Kuşağı üniversite öğrencilerinin mezun olduktan sonra daha yüksek maaş getiren branşları seçme olasılıkları da daha yüksektir. 1960'ların sonları ve 1970'lerin başlarında, erken dönem Bebek Patlaması Nesli üniversite öğrencilerinin iş idaresi alanında olduğu kadar eğitim alanında da uzmanlaşma olasılıkları yüksekken, bu durum geç dönem Bebek Patlaması Nesli için değişmeye başladı ve 1980'lerin sonlarında üniversiteye giren X Kuşağı için yeni zirvelere ulaştı. 1987 yılına gelindiğinde üniversiteye giren her 4 öğrenciden 1'i iş idaresi alanında uzmanlaşmayı planlıyordu (bkz. Şekil 4.15). Üniversite bölümleri çeşitlendikçe iş idaresi bölümlerinin oranı 1990'larda düştü; ancak bu bölümler, X Kuşağı'nın kampüslerde olduğu tüm süre boyunca eğitim bölümlerinin önünde yer almaya devam etti.

Şekil 4.15: İş idaresi veya eğitim alanında uzmanlaşmayı planlayan ABD'li üniversite öğrencilerinin yüzdesi, 1966-1997

Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler 1966-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ve 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesidir.

Para ve maddi şeylere yönelik bu değişimi bir bağlama oturtmak önemlidir: Bebek Patlaması Nesli'nin anlatıldığı bölümde gördüğümüz gibi, 1980'lerin başlarında ABD'de imalat işlerinin çöküşüne ve zenginler ile yoksullar arasında giderek büyüyen bir uçurumun başladığına şahitlik ediliyordu. Üniversite mezunu olanlar ile olmayanlar arasındaki gelir farkı açılmaya başlıyordu, böylece üniversite diploması iyi bir yaşam sürmek için giderek daha önemli hâle geliyordu. Daha fazla üniversite öğrencisinin kampüse daha fazla para kazanmak için geldiklerini söylemesi şaşırtıcı değil. Bu yüzden değişim, ekonomideki değişikliklere verilen makul bir yanıttır. Orta sınıf olmak için daha fazla para gerekiyorsa ve bunu yapmanın yolu da üniversite ise dışsal değerlere doğru bir kayma mantıklıdır. Bu durum, X Kuşağı lise öğrencilerinin yazlık ev ve teknelerle neden daha fazla ilgilendiklerini tam anlamıyla açıklamıyor; 1980'ler tarzı aşırı materyalizmin işlemekte olduğunu gösteriyor. Ancak genel olarak X Kuşağı kısmen piyasaya yanıt veriyordu.

Pek çok kuşak değişimi gibi, dışsal değerlere yöneliş de bir ödünleşimdir. Olumsuz taraflarına bakılırsa, paraya ve diğer dışsal hedeflere değer vermek, mutsuzluk ve ruh sağlığı sorunlarıyla bağlantılıdır. Zengin olmak kolay değildir; zenginlik peşinde koşan çoğu insan bu hedefe ulaşmayı başaramaz. Çıta her yıl yükseltilirken orta sınıfta kalmaya çalışmak için harcanan sıkıcı ve monoton çaba yorucu olabilir. Bunun aksine çoğu insan, başkalarına yardım ederek hayatlarının anlamını bulabilir; içsel hedefler sadece daha anlamlı değil aynı zamanda daha ulaşılabilirdir ve muhtemelen bu sebeple daha büyük mutlulukla bağlantılıdır. Paraya değer vermek psikolojik açıdan yapılacak en sağlıklı şey olmayabilir ancak X Kuşağı'nın çoğu üyesi bunun bir zorunluluk olduğunu savunuyor.

1990'lara Hoş Geldiniz: Grunge, Rap ve Süper Avcılar

Özellikler: Sertlik, Sinizm, Olumsuzluk

Kuşaklar genellikle üyelerinin genç yetişkinler hâline geldikleri döneme göre ad kazanır ve tanımlanır; X Kuşağı için bu 1990'ların başıydı: Douglas Coupland'ın romanı *X Kuşağı* 1991'de yayımlandı ve medya kısa süre sonra "yeni" kuşağa rağbet gösterdi. Bebek Patlaması Nesli'nin 1960'ların karışıklıklarıyla bağlantılı olması gibi, X Kuşağı da 1990'ların başındaki daha acımasız gerçeklerle ve daha karanlık pop kültürüyle yakın bir ilişki içindedir. Her ne kadar X Kuşağı ve ülkenin geri kalanı ekonominin iyileşmesiyle birlikte o yılların kötü etkilerini üzerinden atmış olsa da 1990'ların başlarında hâkim olan hüzünlü pop kültürü ve suç korkusu, X Kuşağı'nın mihenk taşları olmaya devam ediyor.

1980'lerde popüler müzik akılda kalıcı ve parlaktı. Bu on yıl bize Madonna'yı, Michael Jackson'ı ve Rick Astley'in (d. 1966) *Never Going to Give You Up* (*Senden Asla Vazgeçmeyeceğim*) şarkısını armağan etti; bu alabildiğine hareketli şarkı, günümüzde durumdan habersiz insanları Rickroll'lamak için kullanılıyor. 1980'lerde X Kuşağı'na hitap eden John Hughes filmleri (*Sixteen Candles, The Breakfast Club, Ferris Bueller's Day Off, Pretty in Pink*) 13-19 yaş arası gençlik hayatının cilvelerini irdelerken aynı zamanda cesaret verici mesajlar içeriyor ve mutlu sonlarla bitiyordu.

Daha sonra 1991'in sonlarında ve 1992'nin başlarında Seattle'dan yeni bir ses yükselmeye başladı. X Kuşağı üyeleri uykusunda bile grup isimlerini sayabilir: Nirvana, Pearl Jam, Soundgarden, Foo Fighters. İlk başlarda müzik o kadar farklı geliyordu ki ana akım radyoda çalınmıyordu bile; bu da "alternatif rock" nitelemesinin doğmasına yol açtı. İki yıl içinde bu niteleme yanlış bir adlandırma hâline geldi: Alternatif rock, Kuzeybatı

Pasifik köklerinden ilham alan flanel giyimli grunge tarzıyla birlikte her yerdeydi. Nirvana'nın *Smells Like Teen Spirit* ("İşte buradayız şimdi / Eğlendir bizi") şarkısı, Pearl Jam'in "Black" ("Şimdi acıyan ellerim bulutların altında / her şey neydi öyle... / ... biliyorum, bir yıldız olacaksın birilerinin gökyüzünde") şarkısıyla birlikte ilk hitlerden biriydi. Müzik ve sözleri, 1990'ların başında önlerinde uzanan yollardan ötürü paralize olmuş ve bir hafta sonu takılarak bunu unutmaya karar veren genç yetişkinlerin sıkıntılarını yakalıyordu (Weezer'ın *Undone (The Sweater Song)* şarkısında olduğu gibi: "Partiyi duydun mu?... / Sanırım ben gideceğim, ama ımm arkadaşlarım gerçekten gitmek istemiyor / Arabayla oraya atacak biri var mı?"). X Kuşağı'nın genç yetişkinleri popüler kültür yaratmaya başlamıştı; bu kültür, tüketerek büyüdükleri 1980'lerin Bebek Patlaması Nesli iyimserliğinden belirgin bir şekilde daha karamsardı.

Filmler de benzer temaları işliyordu. Austin, Teksas'ta geçen *Slacker* (1990), tuhaf fikirleri olan son derece zeki, işsiz genç yetişkinlerin bir montajıydı ve bir eleştiri yazısının ortaya koyduğu gibi "düşüncelerini eyleme dönüştüremeyen enerjik zihinli bir kuşağı" yakaladı. *Reality Bites* (1994) ve *Singles* (1992) gibi filmler, kuşağın geleneksel kariyer ve ilişkilere alışma konusundaki kararsızlığını yansıtıyordu. *The Nineties: A Book*'ta (*Doksanlar: Bir Kitap*) Chuck Klosterman (d. 1972), *Reality Bites*'ın Winona Ryder'ın oynadığı kadın başrol karakterinin Ben Stiller'ın (d. 1965) hoş ve istikrarlı iş adamı yerine Ethan Hawke'ın şüpheci tembel karakteriyle bir araya geldiği sonunun X Kuşağı üyeleri dışındaki herkes için anlaşılmaz olduğunu savunuyor. Klosterman, ortalama X Kuşağı üyelerinin belgelenebilir materyalizmine rağmen, erken 90'ların dar bakış açısında, X Kuşağı'nın en açık sözlülerinin, Nirvana'dan Kurt Cobain (d. 1967) de dâhil olmak üzere, grunge, alternatif rock ile kurumsal ve ana akım değerlere meydan okumayı temsil ettiği noktasına değiniyor.

X Kuşağı genç yetişkin filmlerinin en tipik örneği, güçsüz olana duyulan bir çekiciliğe sahip olmasıyla ve Ölüm Yıldızı hakkındaki esprili ifadeleriyle *Clerks* (*Tezgâhtarlar*) (1994) olabilir. X Kuşağı üyesi Kevin Smith (d. 1970) bu siyah-beyaz filmi çalıştığı markette 27.575 dolara çekti. Diyaloglar klasik X Kuşağı tarzında: X Kuşağı bireyciliğini tam anlamıyla sergileyecek şekilde, hazır cevap, popüler kültür göndermeleriyle dolu, cinsellik konusunda açık sözlü, içinde bulunulan koşullar hakkında yakınan ve sıklıkla saygısız. "Benim kuşağım neredeyse her şeyi yapabileceğimize inanıyor." diyor Smith. "Benim karakterlerim özgürdür: Onları denetim altında tutan toplumsal gelenekler yok." *Reality Bites*'taki kurumsal kültürün geleneklerini reddeden karakterlerin aksine, *Clerks*'teki Dante ve Randall, berbat hizmet işlerini bırakabilecekleri anlamına gelseydi "satmaya"[28] razı olurlardı.

90'lı yıllar rap ve hip-hop'un siyahlar arasından yayılıp ırksal sınırlar ötesinde popüler hâle gelmesiyle birlikte bir başka önemli pop kültürü değişimine de sahne oldu. Beyaz 13-19 yaş arası gençler 80'lerde okul danslarında hâlâ *You're the Inspiration* (*Sen İlham Kaynağısın*) şarkısını çalarken, siyah 13-19 yaş arası gençler 1970'lerde DJ'lerin açık hava partilerinde ritimlerle kafiyeli sözler söylemeye başlamasıyla gelişen rap ile tamamen yeni bir müzik türünü keşfediyordu. Rap; N.W.A ve Snoop Dogg (d. 1971) gibi suç, şiddet ve uyuşturucu konularını işleyen gangsta rap sanatçılarıyla/gruplarıyla başından beri tartışmalara (ve dolayısıyla 13-19 yaş arası gençlerin ilgisine) yol açmıştır. X Kuşağı'nın ilk yarısı, toplu hâlde rap veya hip-hop dinlemeyen son beyaz 13-19 yaş arası gençler kohortuydu. 1990'ların başında tüm ırklardan 13-19 yaş arası gençler, "U Can't Touch This" ("Buna Dokunamazsın") mesajını bize bildirmek için MC Hammer'a katılıyordu. Birkaç yıl içinde beyaz çocuklar bile gangsta rap dinlemeye başladı.

---

28 İfade, ihanet etmek, ilkelerinden ödün vermek, ruhunu satmak, kendini paraya satmak anlamlarına geldiği gibi buradaki cümle içindeki kullanımı bağlamında "kurumsal yapıya uyum sağlamak" manasını da taşır. (Ç.N.)

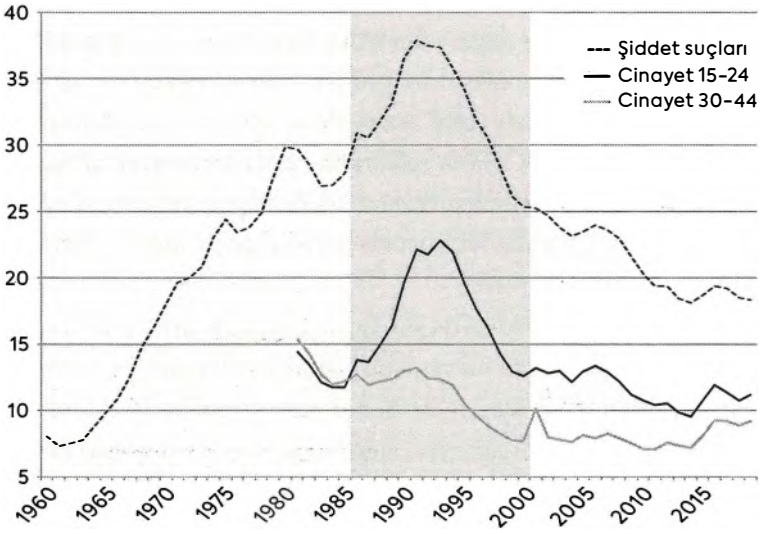
90'lı yıllarda popüler kültürdeki sertlik ve karamsarlığın ne kadarının genel olarak dünyadaki gelişmelerden kaynaklandığını bilmek zor; ancak kesinlikle dönemin sorunlarını yansıtıyor gibi görünüyordu. 1980'lerdeki iyi günlerin ardından 1990'ların başında ekonominin sendelemesi gençlerin iş bulmasını zorlaştırdı ve zaten kayda değer olan sinizmlerini daha da sertleştirdi. 1970'lerden beri artmakta olan şiddet suçları 1990'ların başında aşırı seviyelere ulaştı (bkz. Şekil 4.16). Araba kaçırmaları, tecavüzler, cinayetler, silahlı saldırılar, hepsi katlanarak artmıştı. Krek salgınının yayılması ve silahlı şiddetin artması yüzünden pek çok kişi, soyulma korkusuyla geceleri şehir meydanlarında yürümekten korkuyordu.

1980'lerde ve 1990'larda şiddet suçlarındaki artış aşırı boyutlardaydı; o zamandan bu yana bir daha böyle bir şey yaşanmadı. Dehşete kapılan Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli, dönemin gençlerini, yani X Kuşağı'nı suçladı; Sessiz Kuşak üyesi köşe yazarı William Raspberry, onlara "hayvan kuşağı" derken başkaları ise "süper avcılar" olarak tanımladı. *New York Times* 1988 yılında ülke çapındaki çocuk ıslahevlerinin dolup taştığını bildirdi. Suç oranını azaltmak için her çareye başvuran mahkemeler, çocukları yetişkin olarak yargılamaya başladı. Hapishanedeki insan sayısı kısa sürede aşırı derecede çoğaldı.

O zamanlar halkın ilgisinin çoğu, yaşlılara saldıran gençlere odaklanmıştı; Bebek Patlaması Nesli'nden Bernard Goetz'in New York metrosunda kendisini soymaya çalıştığını söylediği gençler ve araçlarını kenara çektirdikleri turistlerin arabalarını çalan 13-19 yaş arası gençler gibi...

Ancak bu vakalar aykırı durumlardı; en azından cinayetler açısından... 30'lu ve 40'lı yaşlarındaki Amerikalılar için cinayet oranı 1990'ların başında 1980'lerin başındakinden aslında daha düşüktü (bkz. Şekil 4.16'daki gri çizgi); şiddet suçlarının genel olarak arttığı dönemde bu oran neredeyse hiç yerinden oynamadı.

1990'larda hepsi X Kuşağı'ndan olan 15-24 yaşları arasındaki gençler o kadar şanslı değildi: Cinayet oranları on yıl içinde neredeyse iki katına çıktı (bkz. Şekil 4.16'daki siyah düz çizgi).

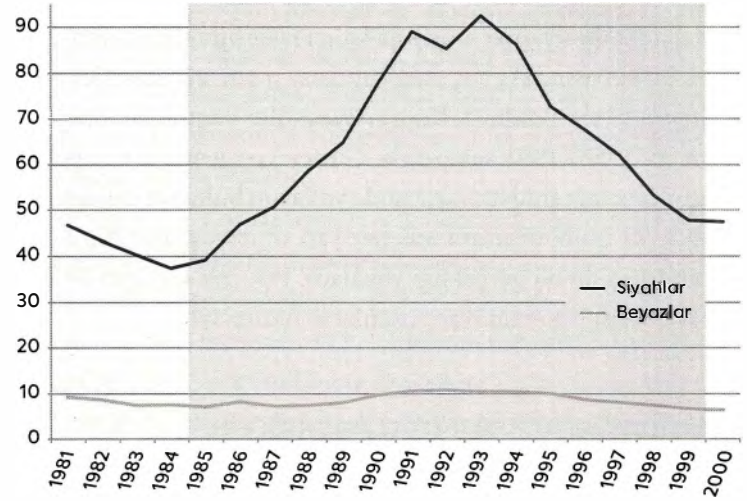
Şekil 4.16: Şiddet suçu oranı (5.000'de) ve cinayet oranı (100.000'de), ABD, 1960-2019

Kaynak: FBI Tek Tip Suç Raporları ve WISQARS, CDC
Notlar: X Kuşağı 1985'ten 1999'a kadar 15-24 yaş grubuna hâkimdir (şekilde gölgeli alan). Oranlar, aynı ölçek üzerinde gösterilebilmesi için ayarlanmıştır. Şiddet suçları 5.000 kişilik nüfus başına, cinayet suçları ise 100.000 kişilik nüfus başınadır; dolayısıyla genel olarak şiddet suçları cinayetlerden yaklaşık 20 kat daha fazladır.

Bundan dolayı 80'ler ve 90'larda şiddet suçlarındaki artışın başlıca kurbanları ileri yaştaki Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler değil, X Kuşağı gençleriydi. X Kuşağı gençleri bu suçların birçoğunun failiydi ama aynı zamanda kayıpların da çoğu onlardandı. Bebek Patlaması Nesli yetişkinlerini avlayan "süper avcı" gençlerle ilgili manşetlerin arkasında yatan asıl gerçek şuydu: X Kuşağı üyesi

gençler birbirlerini öldürüyordu. 15-24 yaş grubunun Milenyum Kuşağı'na geçtiği 2000 yılına gelindiğinde alışılmadık derecede yüksek olan cinayet oranları düştü.

Cinayetlerin çoğu genç erkekleri hedef alıyordu; cinayet oranlarının zirve yaptığı 1993 yılında genç bir adamın öldürülme ihtimali genç bir kadına göre neredeyse altı kat daha fazlaydı. Ayrıca bu konuda yine ırklar arasında önemli bir farklılık da söz konusuydu. Bu dönemde siyah gençlerin öldürülme olasılığı beyaz gençlere kıyasla yaklaşık dokuz kat daha fazlaydı ve bu durum ırka dayalı cinayet oranları arasındaki zaten var olan büyük farkı daha da artırıyordu (bkz. Şekil 4.17).

Şekil 4.17: ABD'de 15-24 yaş arası gençlerde cinayet oranı, ırklara göre, 1981-2000

Kaynak: WISQARS, CDC

Notlar: Cinayet oranı 100.000 kişilik nüfus üzerindendir. X Kuşağı, 1985'ten 1999'a kadar 15-24 yaş grubunun çoğunluğunu oluşturuyordu; şekilde gölgeli alan. Hispanik etnik köken 1990 yılına kadar kaydedilmediği için bu ırk gruplarına Hispanikler de dâhildir.

Cinayetlerin 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında neden bu kadar keskin bir şekilde artış gösterdiği net değildir. Bazıları krek kokain salgınını suçluyor. Diğerleri ise 1990'ların başında piyasayı dolduran ucuz silahların ("Cumartesi gecesi spesiyalleri" olarak bilinir) daha fazla bulunabilirliğine işaret ediyor. Her iki durumda da sorunlar en çok siyahların yoğun olarak bulunduğu yoksul kent mahallelerinde en şiddetli şekilde yaşanıyordu ve yalnızca çete üyelerinin değil, olay yerine yakın bulunan başka kişilerin de hayatlarına mal oluyordu. O zamanlar suç mağdurları arasındaki ırksal farklılık çoğu zaman yadsınıyordu. 1993 yılında yayımlanan X Kuşağı hakkındaki *13. Kuşak* adlı kitapta yazarlar, ırktan bir kez bile bahsetmeden gençlik suçları ve "şehir içi gangster kültürü" üzerine yedi sayfa yazmayı başarmışlardır. Ancak bu istatistiklerden açıkça görülüyor ki genel olarak ülkede, özel olarak da siyahlar arasında kalıcı izler bırakacak olan 80'ler ve 90'ların başındaki suç dalgasından en çok etkilenenler siyah X Kuşağı üyeleri oldu. X Kuşağı üyesi film yapımcısı John Singleton (d. 1968) 1991 senesinde, Güney Los Angeles'ta çetelerin yaygınlaştırdığı şiddetin ortasında yollarını bulmaya çalışan genç erkeklerin trajik dramını anlatan yarı otobiyografik filmi *Boyz in the Hood* ile bu gerçekliği yakaladı. Pek çok kişi için 90'ların mirası, bunu başaramayan insanların hatırasıydı.

Yolun Sonu Kızartma Aşçılığı mı, Yoksa Teknoloji Milyonerliği mi?

Özellikler: Tembel İmajına Rağmen İyi Gelirler

X Kuşağı'nın 1990'lı yılların başında karşı karşıya kaldığı tek sorun suç değildi: X Kuşağı üyeleri sürekli Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla ekonominin olumsuz sonuçlarına daha çok katlandıklarından yakınıyordu. 1990'ların başları, X Kuşağı üyelerinin asla bir yere gelemeyeceği ve hiçbir zaman ebeveynleri

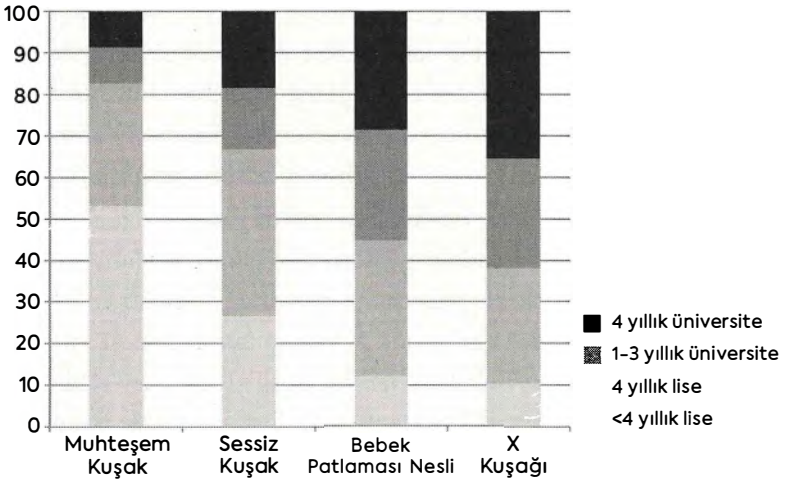
kadar başarılı olamayacağına dair vahim öngörülerle doluydu. *X Kuşağı* (1991) -kuşağa adını veren roman- *McJob* ("hizmet sektöründe düşük ücretli, düşük prestijli, düşük onurlu, düşük ek ödemeli, geleceği olmayan bir iş") terimini türetti; kitabın verdiği izlenime göre, X Kuşağı üyeleri potansiyellerini gerçekleştirememişti (*Slacker* gibi filmlerle kışkırtılan bir fikir). Geoffrey Holtz (d. 1966) gibi X Kuşağı yazarları, X Kuşağı'nın ekonomik durumunun ne kadar kötü olduğunu göstermek için istatistikler ve tabloları bir araya getirmişlerdir; Holtz'un 1995 tarihli *Welcome to the Jungle* (*Ormana Hoş Geldiniz*) adlı kitabında "Fakir Düşen Kuşak" başlıklı bir bölüm bulunmaktadır.

Genç yetişkinlerin, özellikle de 18-24 yaş arası genç erkeklerin, 1990'ların başındaki gelirleri gerçekten de daha önceki on yıllardaki gençlerin gelirlerinin gerisinde kalmıştı ve 1990'lı yılların başında, daha az sayıda X Kuşağı üyesi -önceki yıllarda aynı yaşta bulunan Bebek Patlaması Nesli'ne göre- ev sahibiydi. Ancak kuşağın ekonomik beklentilerine ilişkin bu tablo iki büyük nedenden dolayı eksiktir.

İlk olarak, X Kuşağı üyeleri o dönemde kısmen daha az para kazanıyordu, çünkü eğitimlerini tamamlamaları daha uzun sürüyordu, bu da erken yetişkinlik döneminde daha yavaş bir yaşam stratejisine özgü bir şeydi. 30'lu yaşlarının başında, X Kuşağı üyesi her 3 kişiden 1'i dört yıllık bir üniversite diplomasına sahipken, bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde 1/4 idi. Bu aynı zamanda X Kuşağı üyelerinin yetişkin kariyerlerine başlamasının daha uzun süre aldığı anlamına da geliyordu. Daha fazla eğitim almak, 13-19 yaş arasında ve 20'li yaşlarınızın başında o kadar çok para kazanmayacağınız, ancak ilerleyen yıllarda daha fazla kazanacağınız anlamına gelir. Yükseköğrenim, ertelenmiş tatmin demektir.

Şekil 4.18, X Kuşağı üyeleri ile onların büyükanne-büyükbabaları ve ebeveynleri arasındaki eğitim düzeyleri arasındaki farkı göstermektedir. Muhteşem Kuşak'ın çoğunluğu liseyi bile

bitirmemişken ortalama X Kuşağı üyesi üniversiteye gitmiş ve %35'i en az dört yıllık üniversiteye devam etmiştir. 2020 yılına gelindiğinde, 45-54 yaş aralığındaki her 10 kişiden 4'ü (hepsi X Kuşağı) dört yıllık bir üniversite diploması almıştı; tembel bir kuşak için hiç de fena değil!

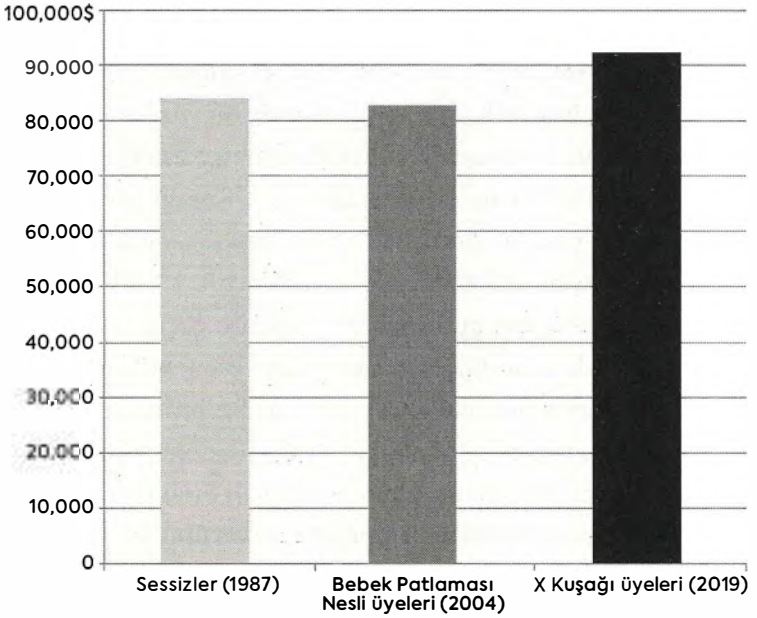
Şekil 4.18: Her eğitim düzeyindeki 35-54 yaş arası ABD'lilerin kuşaklara göre yüzdesi

Kaynak: Mevcut Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: 1940-2020 verileri. Çubuklarla gösterilen her bir segment, o eğitim seviyesine kadar ulaşmış ve ötesine geçmemiş kişilerin ilgili kuşak nüfusundaki yüzdesini gösteriyor. Bu araştırma, diplomalardan ziyade tamamlanan eğitim yıllarını ölçtüğü için bu rakamlar diploma sayısını gösteren değerlerle tam olarak örtüşmeyecektir. 1941-1946, 1948-1949, 1951, 1953-1956, 1958, 1961 ve 1963 yılları için veri mevcut değildir. Veriler 1964 yılından itibaren yıllık olaraktır. Kuşaklar, yaş segmentinin çoğunluğunun kuşağın doğum yıllarında olduğu zamana göre gruplandırılmıştır.

X Kuşağı'nın ekonomik beklentileri hakkındaki karamsarlık yersizdi; bunun bir başka büyük sebebi şuydu: 1990'ların başında yazanlar, o yılların durgun ekonomik performansına odaklanıyordu. Bill Clinton 1992'de başkanlığa adaylığını koyduğunda, kampanya

ekibinin resmî olmayan sloganı "Bu ekonomi aptal!" idi. 1993'te, hatta 1995'te, insanlar 1990'ların sonlarında ABD ekonomisinde yaşanan büyük patlamayı öngörememişti. Bu dönemdeki ekonomik büyümenin büyük kısmı için teknoloji endüstrisi -X Kuşağı üyelerinin üstün olduğu bir iş dalı- başlıca itici güç oldu.

Sonuç olarak, 1990'ların ortalarında sadece birkaç yıl içinde X Kuşağı'nın kamuoyundaki imajı işsiz tembelden internet milyonerine dönüştü. Elbette her iki benzetme de tamamen doğru değildi; ancak stereotipteki değişim, genç yetişkinlerin gelirlerinde yaşanan gerçek değişiklikleri yansıtıyor.

Şekil 4.19: 45-54 yaşları arasındaki ABD'lilerin 2019 yılı doları cinsinden medyan hane geliri, kuşak/yıla göre

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Enflasyona göre düzeltilmiştir. Tüm yıllardaki medyan hane geliri Milenyum Kuşağı bölümünde gösterilmektedir.

1993 yılında, 25-34 yaşları arasındaki gençlerin medyan hane geliri düşmüştü; 2020 yılı doları cinsinden 55.333 dolara gerileyerek 1978'dekinden %9 daha düşük bir seviyeye inmişti ve bu da X Kuşağı'nın kötü ekonomik durumundan yakınan kitap ve makaleler yazılmasına yol açmıştı. Söz konusu yaş grubu 1993'e kıyasla daha fazla sayıda X Kuşağı üyesini içeren ve ekonominin toparlandığı 2000 yılına gelindiğinde 25-34 yaşları arasındakilerin medyan geliri %21'lik bir artışla 66.946 dolara yükselmişti. 2019 yılında, 45-54 yaşları arasındaki kişiler (hepsi X Kuşağı üyesi), aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'nden (2004'te) ve Sessizlerden (1987'de) *daha yüksek* bir medyan hane gelirine sahipti (bkz. Şekil 4.19). Yani X Kuşağı üyeleri yavaş bir başlangıç yaptı ama sonunda başarılı oldu.

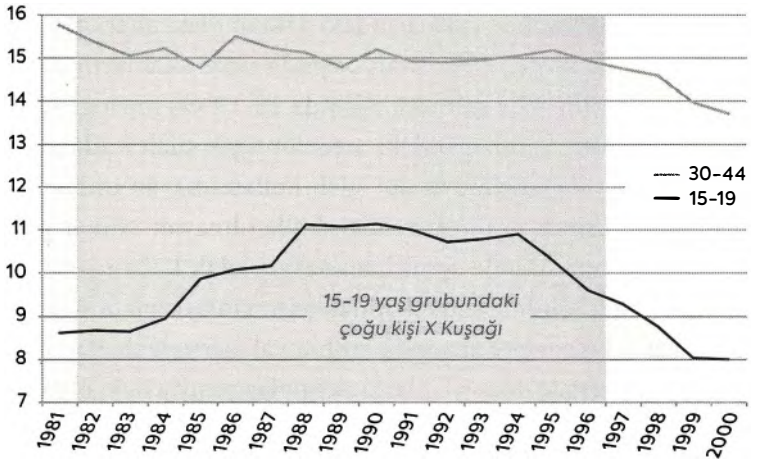
Peki ya ev sahipliği?.. Ev sahibi olan insanların oranı ekonomiyle birlikte inişli çıkışlı bir seyir izliyor; bu yüzden, on veya yirmi yıl önceki aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, 1990'ların başında daha az X Kuşağı üyesinin ev sahibi olması şaşırtıcı değil; 1990'ların başında, önceki yıllara kıyasla her yaştan daha az insan ev sahibiydi. 1990'lı yılların sonunda ev sahipliği oranı tekrar yükselişe geçti, 2000'lerin sonunda ise tekrar düştü. Bu iniş ve çıkışlar ekonomik döngüleri kuşak etkisinden ayırmayı zorlaştırıyor. Bu problemi aşmak için, çoğu insanın ev satın aldığı yetişkinlik döneminin temel yıllarında, yani 25-44 yaş grubunda bulunan insanlar için 1982 ve 2020 yılları arasındaki ev sahipliğine ilişkin tüm nüfus sayımı verilerini bir araya getirdim. Sonuç?.. Bu yaşlarda Bebek Patlaması Nesli'nin %56'sı, X Kuşağı üyelerinin ise %55'i ev sahibiydi, yani neredeyse aynı. Fena değil; özellikle de daha fazla X Kuşağı üyesinin üniversiteye gittiği ve dolayısıyla kazançlarının en yüksek olduğu yılları ertelediği göz önüne alındığında.

Kısacası: X Kuşağı gayet iyi iş çıkardı.

Prozac Toplumu. Yoksa Değil mi?

Özellik: 13-19 Yaş Arası Gençlerde Daha Fazla İntihar, Yetişkinlerde İstikrarlı Ruh Sağlığı

1990'lı yılların başında tamamen siyah kıyafetler içindeki yirmili yaşlardaki gençlerin sayısı göz önüne alındığında, önceki kuşaklara kıyasla daha fazla X Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gencin depresyonda olduğu tahmininde bulunmak mantıklı görünüyor. Bu görüş, Elizabeth Wurtzel'in *Prozac Nation: Young and Depressed in America* (*Prozac Toplumu - Amerika'da Genç ve Bunalımda Olmak*) (1994) adlı kitabı gibi X Kuşağı anı çalışmalarının tetiklediği bir görüştü.

Şekil 4.20: İntihar oranı, ABD, yaş grubuna göre, 1981-2000

Kaynak: WISQARS, CDC
Notlar: İntihar oranları 100.000 kişilik nüfus üzerindendir. Gölgeli yıllarda X Kuşağı 15-19 yaş grubuna hâkimdir. X Kuşağı 1982'den 1996'ya kadar 15-19 yaş grubunun çoğunluğunu oluşturuyordu.

Elbette 1980'lerin sonlarından 1990'ların başlarına kadar, X Kuşağı'nın yaş grubuna hâkim olduğu dönemde, 13-19 yaş

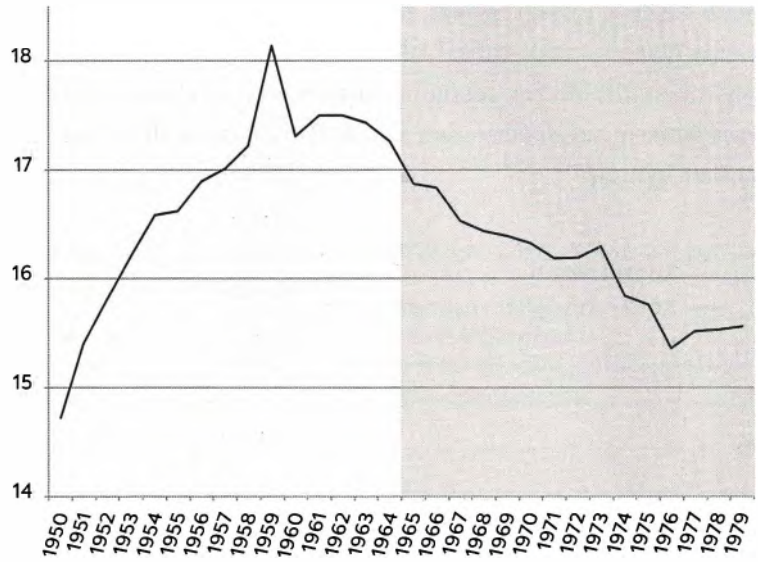
arası gençler arasında intihar oranı hızla yükseldi (bkz. Şekil 4.20). 1983'e kıyasla 1988 yılında 382 13-19 yaş arası genç daha kendi canına kıydı. 13-19 yaş arası genç intihar oranı 1990'ların ortalarından sonra, şiddet suçlarının azaldığı dönemde, nihayet azalmaya başladı.

Artış, intihar vakalarındaki genel artıştan kaynaklanmamaktadır. Çoğunluğu Bebek Patlaması Nesli'nden oluşan 30-44 yaş grubunun intihar oranı sabit kalmıştır (Yine de yüksek bir seviye ancak bir önceki bölümde gösterildiği gibi, Bebek Patlaması Nesli'nde intihar oranı Sessizlerden sürekli olarak daha yüksektir.).

Zirve noktasında, X Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençlerin intihar oranı, 1970 yılında Bebek Patlaması Nesli'ndeki 13-19 yaş arası gençlerin intihar oranının neredeyse iki katıydı. Bununla beraber intihar vakalarındaki artışın olası alternatif bir açıklaması daha var: 1990'ların başında ucuz silahların daha fazla bulunabilir hâle gelmesi. Aslında 13-19 yaş arası gençler arasında intihar ölümlerindeki artış tümüyle silah kullanılan intiharlardan kaynaklanıyordu; silah kullanılmayan intiharlar 1990'ların başında azalmıştır. Silah kullanılmayan intihar girişimlerinin çoğu ölümle sonuçlanmazken, silah kullanılan intihar girişimleri ölümle sonuçlanmaktadır. Dolayısıyla X Kuşağı 13-19 yaş arası gençler arasında intihar vakalarındaki artış, ruh sağlığından ziyade ucuz silahların yaygınlaşmasıyla ilgili olabilir. Yine de 13-19 yaşları arasındaki X Kuşağı üyeleri için bu yaşlar, özellikle de 1990'ların başlarında, kolay geçmedi. Her yıl 12. sınıf öğrencileri arasında yapılan araştırmalarda, 1978 yılında Bebek Patlaması Nesli 13-19 yaş arası gençlerin %12'si mutsuz olduklarını söylerken 1992 ve 1993 yıllarında X Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençlerde bu oran %18'dir.

X Kuşağı üyeleri, yetişkinliğe ulaştıklarında -ki zorlu ergenlik yıllarına kıyasla daha istikrarlı yetişkinlik dönemlerine ayna tutarcasına- ruh sağlıkları daha iyiye gidiyor gibi görünüyordu.

13-19 yaş arası gençliklerinde daha yüksek olan intihar oranlarının aksine, X Kuşağı üyelerinin yetişkinlik dönemindeki intihar oranı Bebek Patlaması Nesli'ninkinden daha düşüktü (bkz. Şekil 4.21). Yetişkin intihar oranı 1950'lerin sonunda doğan Bebek Patlaması Nesli'yle birlikte zirve yapmış ve daha sonra düşüşe geçmiştir.

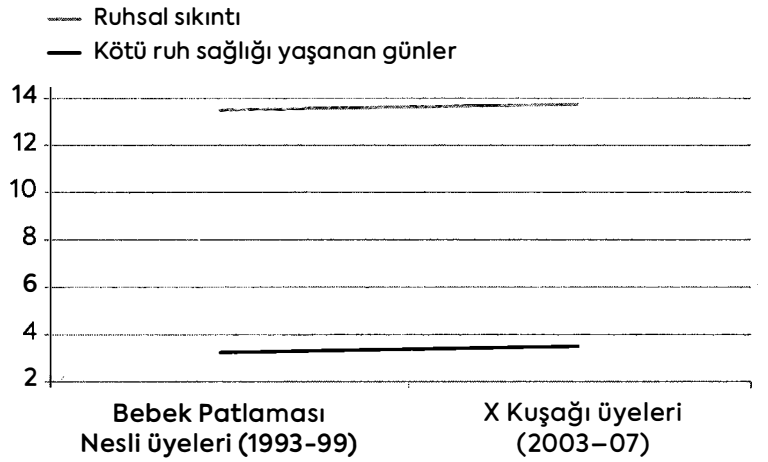
Şekil 4.21: Doğum yılına göre ABD'li yetişkinlerin intihar oranı

Kaynak: WISQARS, CDC

Notlar: İntihar oranları 100.000 kişilik nüfus üzerindendir. Gölgeli alan X Kuşağı'nın doğum yıllarıdır. 1981'den 2020'ye kadar olan verileri içerir. Yalnızca 20-72 yaş arası. Minimum yaş 20'dir, çünkü 20-24, sadece yetişkinlerin bulunduğu en genç yaş grubudur (buna en yakın en genç grup 15-19 yaş grubudur) ve intihar oranları 18 yaşın altındakiler arasında daha düşüktür. Maksimum yaş 72'dir çünkü bu yaşın üzerindeki intiharlar daha çok ölümcül hastalıklardan kaynaklanmaktadır. Kesin yaşlar 1999-2019 arasında mevcuttur. 1981-1998 verileri yalnızca yaş aralıkları için mevcuttur; verilerde yaş grubu içindeki tüm yaşlar için (örneğin, 20-24 yaş aralığı için 20, 21, 22, 23 ve 24 yaşları) ortalama intihar oranı esas alınır. Yaş kontrol altına alınmıştır: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır.

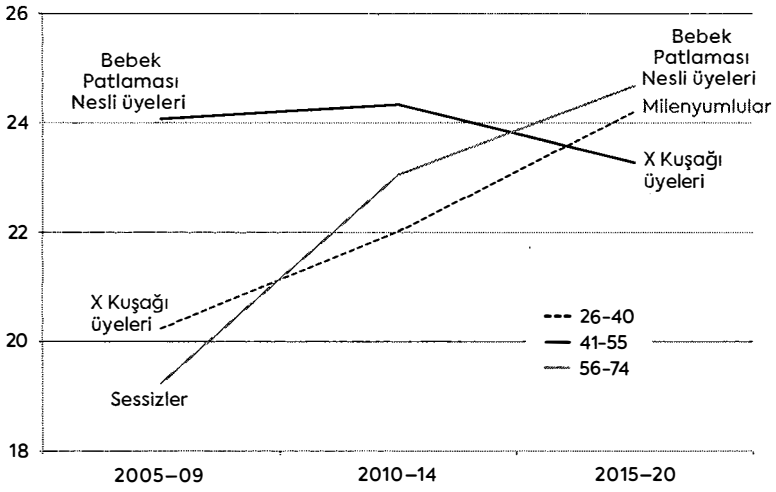
Peki ya ruh sağlığının diğer yönleri?.. İki büyük araştırmanın verilerine bakarak X Kuşağı ile Bebek Patlaması Nesli'nin aynı yaşlardaki ruh sağlıklarını karşılaştırabiliriz; örneğin, 1993-1999 yılları arasında 35-38 yaşlarında olan Bebek Patlaması Nesli ve 2003-2007 yılları arasında aynı yaş grubunda bulunan X Kuşağı üyeleri karşılaştırılabilir.

Kuşak değişimine burada çok az da olsa şahit olabiliriz (bkz. Şekil 4.22): X Kuşağı üyeleri, hem kötü ruh sağlığı yaşanan gün sayısı hem de ciddi ruhsal sıkıntı (buna üzgün hissetme, her şeyin kendilerine zor geldiğini düşünme ve gerginlik dâhildir) yaşayanların sayısı açısından Bebek Patlaması Nesli'yle hemen hemen aynıdır.

Şekil 4.22: Yüksek ruhsal sıkıntı yaşayan 35-38 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi ve ayda kötü ruh sağlığı yaşadıkları gün sayısı, kuşak/döneme göre

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Çalışması ve Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: 1993-1999 yılları arasında 35-38 yaş grubundakilerin tamamı Bebek Patlaması Nesli; 2003-2007 yılları arasında ise 35-38 yaş grubundakilerin tamamı X Kuşağı üyesiydi.

Şekil 4.23: Yaş grubuna göre depresyon yaşayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2005-2020

Kaynak: Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması
Notlar: Depresyon PHQ-9 ile ölçülmüştür ki burada 5 veya üzerinde alınan puanlar hafif, orta veya şiddetli depresyon anlamına gelir.

Depresyonu inceleyen araştırma o kadar uzun yıllar öncesine gitmiyor; ancak yine de X Kuşağı'nın yetişkinliklerinde Bebek Patlaması Nesli'nden daha fazla depresyona *girmediğini* gösteriyor. 2005-2020 yılları arasında 41-55 yaş grubu Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı'na geçtiğinde, depresyon oranları biraz düşmüştür (bkz. Şekil 4.23'teki siyah çizgi). Bu durum diğer kuşak karşılaştırmalarıyla tezat oluşturmaktadır: 56-74 yaş grubu Sessiz Kuşak'tan Bebek Patlaması Nesli'ne geçtiğinde bu yaş aralığındaki kişilerde (gri çizgi) depresyon arttı ve 26-40 yaş grubu X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na geçtiğinde ise bu yaş aralığındaki kişilerde (kesikli çizgi) de yükseldi. Bu da depresyonun Sessiz Kuşak'tan Bebek Patlaması Nesli'ne doğru arttığını, Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı'na doğru hafifçe

azaldığını ve X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na doğru tekrar arttığını göstermektedir.

Genel olarak, X Kuşağı üyelerinin ruh sağlığı Bebek Patlaması Nesli'ne göre sadece biraz daha iyi, ancak daha kötü de değil. Yani X Kuşağı'nın "Prozac Toplumu" olacağına dair vahim tahminlere rağmen onlar öyle değildi; en azından Bebek Patlaması Nesli'nden daha fazla değillerdi. Belki de ince gösterdiği için siyah giyiyorlardı.

Değişimin bu kadar az olmasını bir bağlama oturtmak gerekiyor: Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli arasında depresyon o kadar arttı ki, X Kuşağı üyeleri için sayıların yatay seyrettiği dönem hâlâ tarihsel olarak yüksek depresyon seviyeleri anlamına geliyor. Bununla birlikte, depresyonun X Kuşağı'nda artmaya devam etmemesi ümitlendiricidir. Daha genç oldukları yılların istikrarsızlığına rağmen, belki de X Kuşağı üyelerinin serbestçe dolaşabildikleri çocuklukları ve bağımsız 13-19 yaş arası gençlik yılları, onlara yetişkinliklerinde faydalarına olan bir güç sağlamıştır.

Zero Hour for Gen X kitabının yazarı Matthew Hennessey (d. 1973), X Kuşağı'nın yetiştirilme tarzının güçlü olduğunu düşünüyor. "X Kuşağı, Amerika'nın kimi yerlerinde çoktan kaybolmuş olan dokunsal bir dünyadan geliyor. Başımızda kask, dirseklerimizde dirseklik olmadan bisiklet sürüyorduk. Okula, beyzbol antrenmanına, oyun provasına ve tekrar eve yürüyerek giderdik; hepsi denetimsiz. Güneş batıncaya kadar mahallelerimizde serbestçe dolaştık." diye hatırlatıyor Hennessey. "Ailelerimizle -veya arkadaşlarımızla- mutlaka iletişime geçmemiz gerektiğinde bunu bir şekilde cep telefonları olmadan yapmayı başardık. Tüm bu bağımsızlık bizi, Amerika'da yavaş yavaş kaybolmaya yüz tutan özellikler olan dirençlilik ve öz güvenle donattı. Tabloyu anlamak için çocuklarda cesaretin nasıl geliştirilebileceğine dair gelişen literatüre başvurmak yeterli."

Kimseye Güvenme

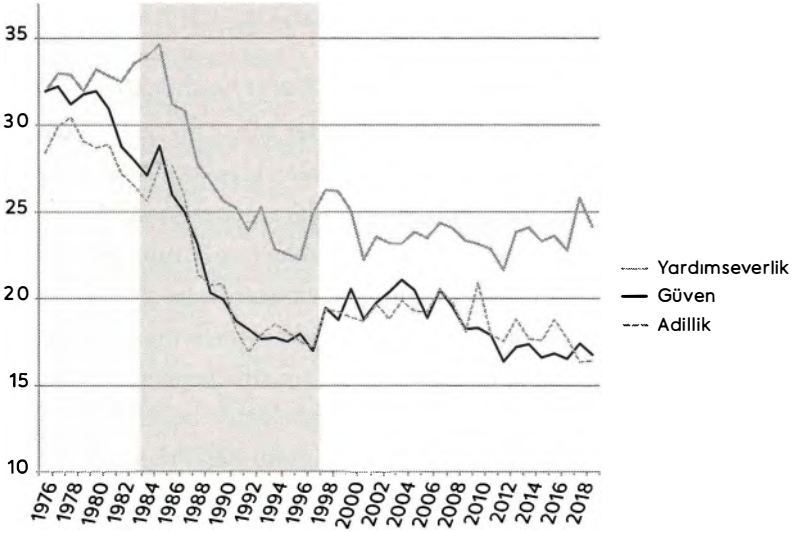
Özellikler: Sinizm, Otoriteye Karşı Kuşkucu

1980'li yılların sonunda anketörler tuhaf bir şeyin farkına vardılar. Tarihsel olarak, genç insanlar idealist, yaşlı insanlar ise daha sinikti; bu da başka insanlara güvenmedikleri veya duyduklarına her zaman inanmadıkları anlamına geliyordu. Yaşlı insanlar daha fazla görüp geçirmişlerdi, bu yüzden daha sertleşmişlerdi. Fakat söz konusu on yıl boyunca yapılan anketler bu beklentiyi boşa çıkardı. Bunun yerine, sinizm gençler arasında en yüksek seviyedeydi. Bir yazar şu gözlemde bulunmuştu: "24 yaş altı mı? Her şeyin saçmalık olduğunu düşünüyorlar."

Bu durum, o dönemde X Kuşağı'na ilişkin klişelere uygun düşüyordu; sinik, karamsar ve yabancılaşmışlardı. Doğdukları andan itibaren reklamlara maruz kaldıkları için kimseye veya hiçbir şeye güvenmiyorlardı. İşte bakın, X Kuşağı üyesi genç bir kız gözlerini deviriyor ve mırıldanıyor: "Her neyse."

Görünüşe göre anketörler bir şeyin peşindeydi. Çoğu insana güvenilebileceğini düşünen lise son sınıf öğrencilerinin sayısı 1970'lerin sonundaki Bebek Patlaması Nesli'nden 1990'ların başındaki X Kuşağı'na kadar yarı yarıya azalmıştır (bkz. Şekil 4.24). Bu sinizmin ötesine geçti: X Kuşağı üyeleri, kişisel olarak başkalarına güvenmediklerini ve diğer insanlarla muamelede bulunurken çok dikkatli olunması gerektiğini söylüyordu. Herkes kendi çıkarını düşündüğü için kendilerini korumaları gerektiğine inanıyorlardı.

X Kuşağı üyelerinin, çoğu insanın adil ve yardımsever olduğuna inanma olasılığı da daha düşüktür. Ve 1990'ların başındaki pek çok olumsuz eğilimin aksine, bu eğilim ekonomi düzeldikten sonra da ortadan kalkmadı; lise son sınıfta okuyan Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri de daha az güven dolulardı. Genç X kuşağı üyeleri, sinizm ve güvensizliğe doğru bir eğilim başlattı ve bu eğilim bir daha kaybolmadı.

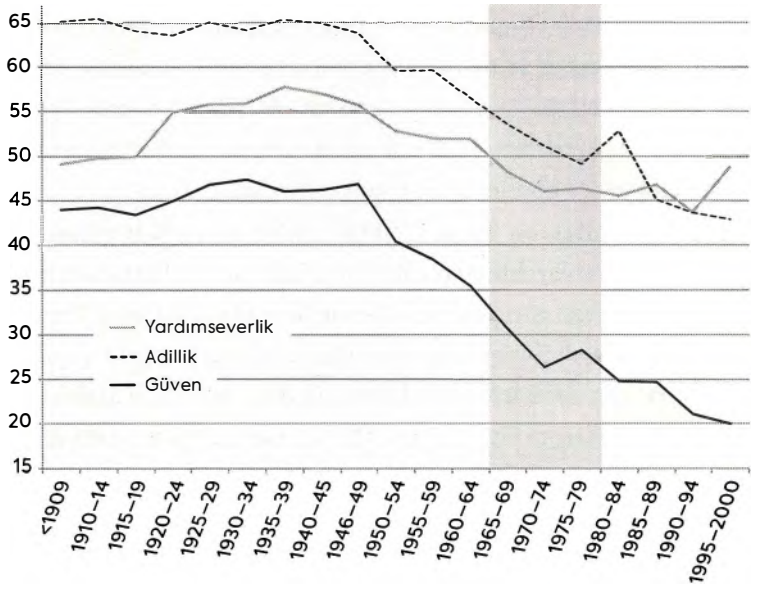

Şekil 4.24: Başkalarına güvendiğini ifade eden ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2019

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Maddenin ifadesi: "İnsanların çoğu zaman yardımcı olmaya çalıştıklarını mı yoksa çoğunlukla yalnızca kendilerini mi düşündüklerini söylersiniz?", "Sizce çoğu insan eline fırsat geçse sizi istismar etmeye mi yoksa size karşı adil olmaya mı çalışır?", "Genel olarak konuşmak gerekirse, çoğu insana güvenebileceğinizi mi yoksa insanlar arası ilişkilerde ne kadar dikkatli olsanız da az geleceğini mi söylersiniz?" Örneklem büyüklüğü 2020'de güvenilir olamayacak kadar küçüktü.

Bu sadece X Kuşağı'nın karamsar erken 1990'lardaki sinik gençliğinin bir ürünü müydü; X Kuşağı yetişkinleri daha fazla güven dolu hâle gelebilecek miydi? Hayır: 2000'li yılların sonu ve 2010'lu yılların başında 41-55 yaş grubunun Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı'na geçişiyle birlikte bu grup belirgin şekilde daha az güven duyar hâle geldi; 56-74 yaş grubu arasındakilerin güveni ise Sessizlerin gruptan ayrılması ve Bebek Patlaması Nesli'nin bu gruba girmesiyle oldukça stabil kaldı. Yetişkinlik

çağına girdiklerinde X Kuşağı, doğum yıllarının tümünde istikrarlı şekilde azalan bir güven duygusuna sahip ilk kuşak oldu; Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri ise bu güven kaybının devamını getirdi (bkz. Şekil 4.25). Genel olarak değerlendirildiğinde 1960'lardan bu yana doğan kuşakların diğer insanlara güvenme olasılığı belirgin bir şekilde daha düşüktür.

Şekil 4.25: Doğum yılına göre başkalarına güven duyduğunu ifade eden ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Gölgeli alan X Kuşağı'nın doğum yıllarıdır. 1972-2018 verilerini bir araya getirir. Yaş kontrol altındadır. Maddenin ifadesi: "Genel olarak konuşmak gerekirse, çoğu insana güvenebileceğinizi mi yoksa insanlar arası ilişkilerde ne kadar dikkatli olsanız da az geleceğini mi söylersiniz?", "İnsanların çoğu zaman yardımcı olmaya çalıştıklarını mı yoksa çoğunlukla yalnızca kendilerini mi düşündüklerini söylersiniz?", "Sizce çoğu insan eline fırsat geçse sizi istismar etmeye mi yoksa size karşı adil olmaya mı çalışır?" Bu sorular 2021 yılında aynı formatta sorulmamıştır, onun için bu veriler dâhil edilmemiştir.

İster arkadaşlarla ister aileyle veya çalışma arkadaşlarıyla olsun, sosyal ilişkiler karşılıklı güvene dayandığında en iyi şekilde ilerler. İnsanlar birbirlerine güvenemediklerinde sosyal doku bozulur. Güvensizlik, herkesin potansiyel düşman olduğu bir toplum yaratır.

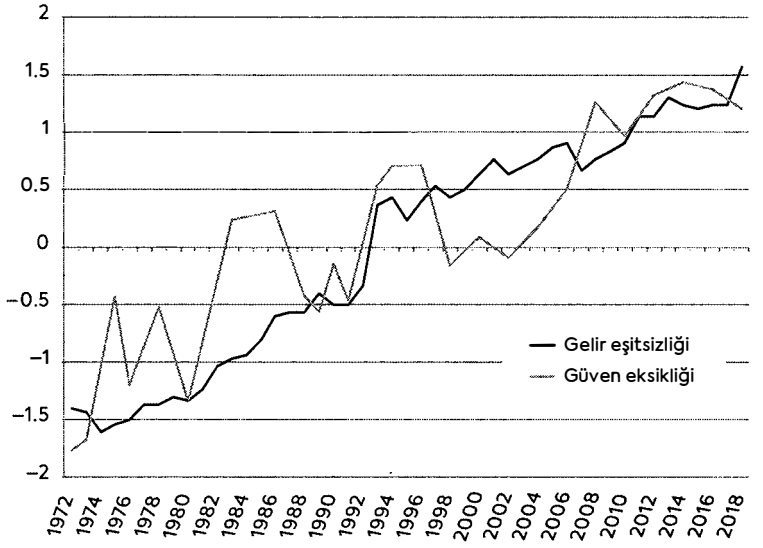
Ayrıca güven ekonominin temel taşıdır. Güven olmazsa ekonomik işlemler durma noktasına gelir. Bir ekonomist, kuyumculara incelemeleri için bol miktarda kesilmemiş elmas veren toptan elmas tüccarlarını örnek veriyor. Tüccar kuyumcuya güvenmezse işlem ya ilerlemez ya da hırsızlığa karşı koruma önlemleri alınarak önemli ölçüde yavaşlatılır. Aynı şey eBay'den bir ürün sipariş ederken de geçerlidir: Önce ödeme yaparsınız ve satıcının ürünü size daha sonra göndereceğine güvenirsiniz.

Güven neden bu kadar azaldı? 1980'li ve 1990'lı yıllardaki yüksek suç oranları bir etken olabilir ancak suç oranları düştükten sonra bile güven geri gelmedi. Güven, durgunluk dönemlerinde azalmaz ve refah dönemlerinde artmaz; aksine, durum tam tersi; güven en çok 1980'lerin iyi ekonomik dönemlerinde azaldı. Bir etken öne çıkıyor: Gelir eşitsizliği artarken güven eksikliği de arttı (bkz. Şekil 4.26).

Ekonomik sistem hileli göründüğünde ve bazı insanlar diğerlerinden çok daha fazlasını elde ettiğinde güven erozyona uğrar. Gelir eşitsizliğinin pek çok altta yatan nedeni var, ancak bunlardan biri, vergi ve hükümet politikasını "herkes kendisi içindir" tutumuna yönelten kapitalist bir bireycilik cazibesidir. Güven eksikliği, bireycilikten doğan toplumsal kurallardan uzaklaşmadan da kaynaklanabilir; her ne kadar bireycilik başkalarının farklılıklarına saygı duymayı öğretse de başkalarının tercihlerini göz ardı eden ve güvensizliğe yol açabilen "önce ben" zihniyetini de geliştirebilir.

Tek tek insanlar birbirlerine güvenmeseler bile, hükümetin insanların birbirlerini istismar etmesini önlemek ve yardıma

muhtaç kişilere yardım etmek için yasa ve yönetmeliklerle müdahale etmesi durumunda, bir toplum yine de makul ölçüde iyi işleyebilir. Peki ya insanlar hükümete güvenmezse?..

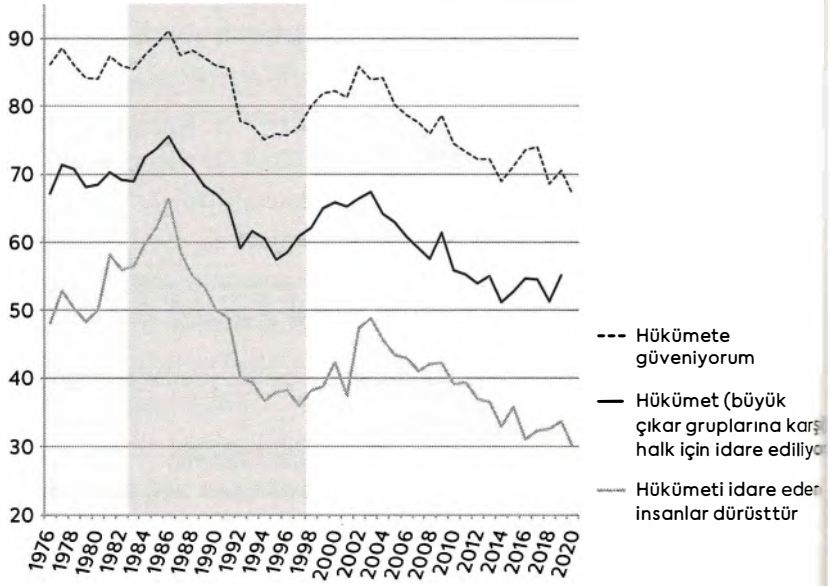
Şekil 4.26: ABD'li yetişkinler arasında gelir eşitsizliği ve güven eksikliği, 1972-2018

Kaynak: Dünya Bankası verileri ve Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Gelir eşitsizliği Gini endeksiyle ölçülmektedir. Değişkenler standartlaştırılmıştır.

Olan da tam olarak bu. Lise son sınıf öğrencileri arasında hükümete güven 1970'lerin ortalarından 1980'lerin ortalarına kadar yüksek ve istikrarlıydı; ancak daha sonra düşüşe geçti ve 11 Eylül sonrası kısa bir yükseliş haricinde bir daha asla önceki yüksekliklerine geri dönemedi (bkz. Şekil 4.27).

X Kuşağı'ndan Matthew Hennessey gibi bazı yazarlar, Başkan Bill Clinton'ın Monica Lewinsky (d. 1973) ile yaşadığı gayrimeşru ilişkinin X Kuşağı'nın hükümete duyduğu güvenin

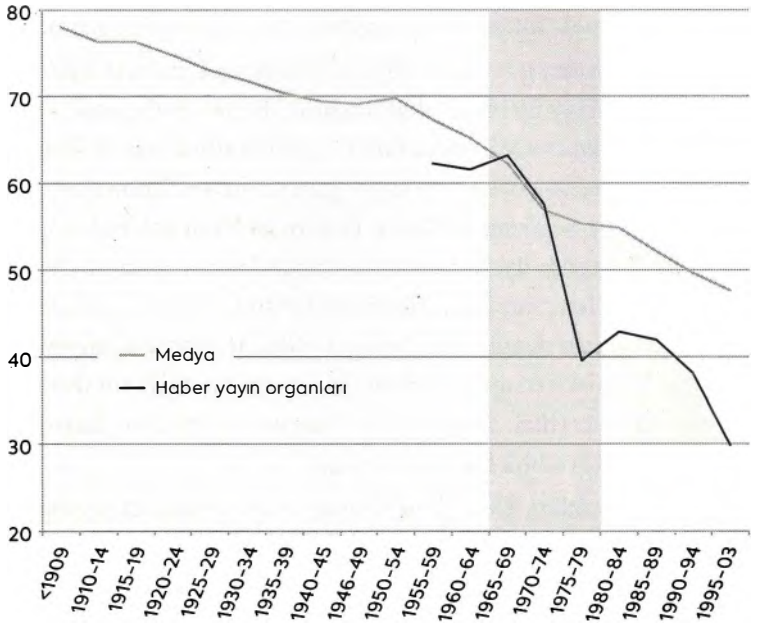
son kalıntılarını da yok ettiğini ileri sürüyor. Bunun kesinlikle yardımı dokunmadı; zaten 18 yaşındaki kişiler arasında hükümete olan güven bundan çok daha önce, Reagan'ın ikinci döneminden itibaren, X Kuşağı'nın tam ortasında erozyona uğramaya başlamıştı. 1990'ların sonuna gelindiğinde gençler politikacılara karşı zaten oldukça şüpheciydi. Gençlerin hükümete olan güveni, X Kuşağı darbesinden sonra bir daha asla eski hâline dönmedi.

Şekil 4.27: Hükümete güvendiğini ifade eden ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Madde ifadeleri: "Washington hükümetinin doğru olanı yapacağına ne kadar güvenebileceğinizi düşünüyorsunuz?", "Hükümetin büyük ölçüde kendilerini düşünen birkaç büyük çıkar grubu için mi yoksa tüm halkın yararı için mi idare edildiğini söylersiniz?", "Hükümetteki kimi idarecilerin yalancı veya ikiyüzlü olduğunu düşünüyor musunuz?"

Diğer kurumlara duyulan güven de pek iyi durumda değil. Basına duyulan güven 20. yüzyılın ilk yarısında doğan kuşaklar arasında kuvvetliydi, Bebek Patlaması Nesli ile birlikte çözülmeye başladı ve X Kuşağı üyeleri arasında da parçalandı (bkz. Şekil 4.28). Kablolu TV kanalları reyting için yarışırken, yerel gazeteler kapanırken ve internet haberleri en çok izlenenlere doğru eğilim gösterirken, haberler en çok güven verene değil, en çok dikkat çekene yöneliyordu.

Şekil 4.28: Doğum yılına göre medyaya (ABD'li yetişkinler) ve haber yayın organlarına (ABD'li 12. sınıf öğrencileri) güven duyan kişilerin yüzdesi

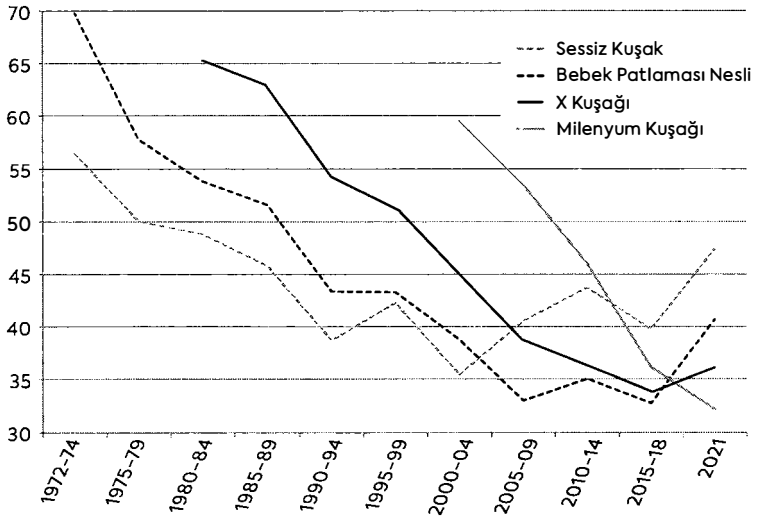
Kaynak: Genel Sosyal Araştırma 1972-2021 ve Geleceği İzlemek 1976-2020
Notlar: Gölgeli alan X Kuşağı'nın doğum yıllarıdır. Medyaya "biraz" veya "büyük ölçüde" güvenen veya haber yayın organlarının "iyi" veya "çok iyi" bir iş yaptığına inananların yüzdesi. 12. sınıf öğrencilerinin 18 yaşında olduğu varsayılmaktadır.

Başka insanlara, hükümete ve basına güven, işleyen bir demokrasi için gerekli olan üç unsurdur. Bu veriler, 2020 ve 2021'de ülkenin durumunu açıklamak için bir yere kadar fayda sağlıyor: Yanlış bilgiler neden bu kadar yaygınlaştı, 2020 seçim sonuçları neden sorgulandı ve 6 Ocak 2021'de ABD Kongre Binası neden basıldı? İşte basına veya hükümet yetkililerine güven kalmayınca tüm bu olaylar mümkün hâle geldi. Modern toplumun soyut kavramlar -hükümet, para, şirketler, vergiler- üzerine inşa edildiği düşünüldüğünde, insanların neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda fikir birliğine varmak için liderlere ve basına güvenmesi gerekir. Artık böyle bir şey yok, bu yüzden gerçekler pazara düşmüş durumda.

Tıbba duyulan güven de eskisine oranla çok daha düşük; rakamlar 2000'li ve 2010'lu yıllar arasında Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular arasında tıbba büyük ölçüde güvendiklerini söyleyenlerin azaldığını söylüyor. Tıbba duyulan güven 2021'de Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli arasında toparlansa da X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular arasında böyle bir şey olmadı. Genç kuşaklar bir zamanlar tıbba eski kuşaklardan daha fazla güven duyuyordu -belki de aldıkları tıbbi bakım onları daha az hayal kırıklığına uğratmıştı- ancak 2021'de bu durum tersine döndü (bkz. Şekil 4.29). Otorite figürlerine duyulan güven eksikliği tıbba kadar ulaşmıştı.

Güven eksikliği, COVID için uygulanan tedavinin foyasının ortaya çıktığına dair söylentiler de dâhil olmak üzere komplo teorilerinin yayılmasına olanak verdi. Aralık 2021'de, isimsiz bir doktor Reddit'te "Q-Anon Mağdurları" adını verdiği bir konu hakkında paylaşımda bulundu. (Doktor için erkek zamirlerini kesin olarak bildiğimden değil, yazım tarzına dayalı bir tahminden dolayı kullanacağım.) Aileler ona "küresel soykırım komplosunun bir parçası" olduğunu söyleyerek seslerini yükselttiler ve megadoz C vitamini veya hidroklorokinin sevdiklerini iyileştireceği konusunda direttiler. 38 yaşındaki bir COVID hastasının eşi, doktordan kendisine ivermektin (yanlışlığı ortaya çıkmış bir tedavi) vermesini talep etti

ve doktor bunu reddedince de onu cahil olarak nitelendirdi. Hasta ölmek üzere olmasına rağmen, eşi maske takması gerektiği için hastaneye gelmedi. Sonuç olarak hasta, ailesi yanında olmadan, eli doktorun elinde hayatını kaybetti. Doktor, hastanın eşine kocasının hayatını kaybettiğini söylemek için otoparka gittiğinde, kadın ona bir katil olduğunu söyledi ve yumruk atarak burnunu kırdı. Doktor ertesi gün yeni bir iş aramaya başladı ve şu çıkarsamada bulundu: "Otuz yıllık hekimlik hayatımdan sonra, Q manyakları beni hastalara bakım sağlamaktan uzaklaştırmayı başardılar."

Şekil 4.29: Tıbba büyük ölçüde güvenen ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1972-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Erozyona uğrayan güvenin, sadece X Kuşağı üyelerini değil, tüm kuşaklardaki bazı Amerikalıları böylesine karanlık noktalara sürüklemesinin sebeplerinden biri de bireyciliktir. Bireycilik, uzmanlık alanları farklı olsa da bir kişinin görüşünün diğerininki kadar iyi olduğu düşüncesine yol açar. Bu yüzden bazı insanlar,

COVID aşısı hakkında "kendi araştırmasını yapmayı" tercih ettiklerini ifade ettiler. Reddit'te paylaşımda bulunan doktor, aşırı öz güvenin komplo teorilerine inanmaya doğrudan yol açtığını belirtti. Doktor, şuna hayret ediyor: Bu aileler madem hastanelerin hastaları öldürmek için var olduğunu düşünüyor, neden hastalarını hastaneye getiriyor? "Cevabı biliyorum." diye yazıyor. "Bütün bunların yalan olduğunu biliyorlar. Ama egoları o kadar büyük ki bunu kendilerine itiraf edemiyorlar."

Maske takma gibi pandemi gerekliliklerine karşı direnişin temelinde de bireycilik yatıyor: Eğer insanlar kendilerini salt birey olarak görüyorlarsa hiç kimse onlara ne yapmaları gerektiğini söyleyememelidir. Kültürel bireyciler kolektif etkiyi düşünmeye alışık değillerdir; örneğin, maskeler herkes tarafından kullanıldığında en iyi sonucu verir. Maske zorunluluklarının, elli yıldır tam anlamıyla bireyselliği benimsemiş bir kültürde kabul edilmesi zordu. İş yerlerini ve okulları kapatan pandemi zorunlulukları çok daha büyük bir ekonomik ve psikolojik etkiye sahiptir; bu zorunluluklara direnmek bireyciliğin ötesinde birçok faktörü içerir. Karşılaştırıldığında maske takmanın nispeten küçük bir şey olması, onu aşırı bireyciliğin özellikle güçlü bir örneği hâline getiriyor. Bazıları için bu bile çok fazlaydı.

Bir de teknolojinin kurumlara duyulan güven üzerindeki etkisi var. Sosyal medya ve internet genel olarak bireyciliği aşırı körüklüyor: İnsanlar kendi araştırmalarını yapabiliyorlar çünkü doğru olsun veya olmasın bilgiye ulaşabilecekleri daha fazla yer var. Tıbbi bilgilerin sadece kimsenin erişemediği ders kitaplarında bulunabildiği dönemlerde, çoğu insanın doktorlarına güvenmekten başka seçeneği yoktu. Bilgi çevrimiçi ve anında erişilebilir olduğunda, her şey sorgulanabilir. Bunun bazı görünür faydaları vardır çünkü hastalar daha bilgili hâle gelebilir ve kendilerini müdafaa edebilirler. Bununla beraber çok fazla kaynaktan gelen çok fazla bilginin dezavantajı, aşıların piyasaya sürülmesinden hemen sonra ortaya çıktı. "Ben araştırdım" ifadesi, bilgi güvenilir ve kontrol

edilmiş kaynaklardan geldiğinde işe yarar, gelmediğinde ise kötü sonuçlar verir. Ancak pek çok insan için güvenebilecekleri ile güvenemeyecekleri kaynaklar arasındaki farkı ayırt etmek zordur. Beğenmedin mi? Bu sahte bir haber. "Fake news" ("sahte haberler") ilk başta, şüpheli web siteleri tarafından parasal kazanç sağlamak için yayınlanan yalanlanabilir anlatılar anlamına geliyordu; fakat bu ifade, birilerinin hoşuna gitmeyen her şeyi reddetmek için kullanıldığından zamanla anlamını kaybetti. Çevrimiçi haberlerin norm hâline geldiği ve güvenin azaldığı bir ortamda doğrular pazara düşer. Yalnızca kendinize güvenebileceğinize dair yaygın bir algının olduğu bir toplumda, kolektif eylem -hatta temel gerçekler üzerinde kolektif anlaşma- artık mümkün değildir.

Hepimiz Anlaşabilir miyiz?

Özellikler: Şüphecilik, Irksal Farkındalık

Tesisatçı George Holliday, 3 Mart 1991'in ilk saatlerinde polis sirenleriyle uyandı. Hemen ayakkabı kutusu büyüklüğündeki yeni video kamerasını kaptığı gibi evinin balkonuna çıktı ve çekime başladı. "Yeni bir teknolojiye sahip olduğunuzda nasıl olduğunu bilirsiniz." demişti daha sonra. "Her şeyi ama her şeyi filme alırsınız. … İnsanlar başkalarını bir şeyler yapmakla suçlayabilir. Ama kamera kayda başlayınca durum değişiyor. Buna itiraz edemezsiniz."

Holliday'ın çektiği görüntülerde, Los Angeles Polis Departmanından (LAPD) dört memurun 25 yaşındaki Rodney King'i (d. 1965) dövdüğü görülüyordu. King ve iki arkadaşı, bir cumartesi gecesi başka bir arkadaşlarının evinde, basketbol maçı izliyor ve içki içiyorlardı. Çıkışta polis kontrolünden kaçan King, nefes kesen bir takibin ardından polis memurları tarafından arabasında köşeye sıkıştırıldı ve arabadan inip yere yatması emredildi. Video, King'in elektro şok verildikten sonra ayağa kalkmaya çalışmasıyla başlıyor. Memurlar, tekrar yere düştükten sonra bile onu copla

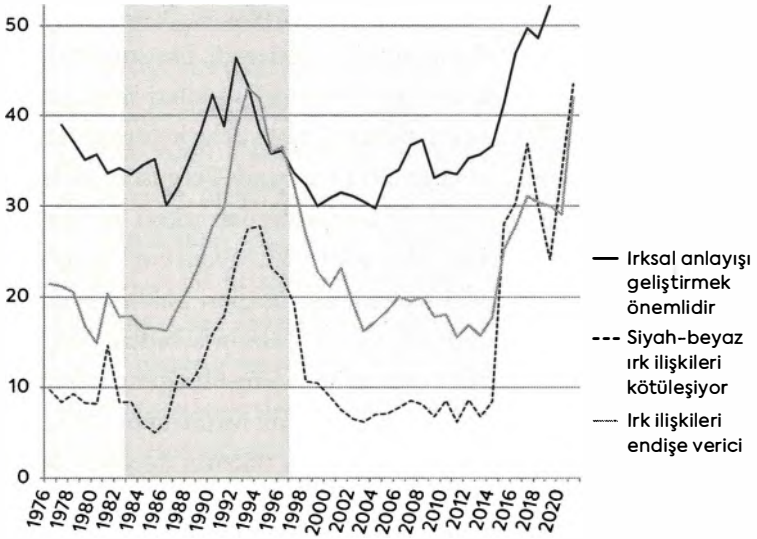
dövmeye ve tekmeler savurmaya devam ediyor. Video daha sonra aylarca televizyonda sürekli olarak tekrar tekrar gösterildi.

Videonun ortaya çıkmasıyla dört LAPD memuru tutuklandı ve haklarında dava açıldı. Çoğunluğu beyazlardan oluşan jüri 29 Nisan 1992'de memurları suçsuz buldu. Bunun üzerine Los Angeles'ta altı gün süren, altmış üç kişinin ölümüne ve 1 milyar dolarlık maddi hasara yol açan ayaklanmalar patlak verdi. Bir haber helikopteri, isyancıların beyaz kamyon şoförü Reginald Denny'yi kamyonundan indirmelerini ve dövmelerini filme aldı. Rodney King televizyona çıktı ve "Geçinmenin bir yolunu bulalım artık." diyerek sükûnet çağrısında bulundu.

X Kuşağı üyeleri -özellikle de ırk hakkında çok sık düşünmeme lüksüne sahip beyaz X Kuşağı üyeleri- için King'in dövülmesi ve Los Angeles ayaklanmaları şok etkisi yarattı. X Kuşağı, ayrı okullar, ayrı su muslukları ve özgürlük yürüyüşlerine dair ilk elden anıları olmayan ilk kuşaktı. Irkçılığın artık geçmişte kaldığı varsayılıyordu.

Los Angeles ayaklanmalarından iki yıl sonra, emekli futbolcu O. J. Simpson'ın ayrı yaşadığı eşi Nicole (d. 1959) ve arkadaşı Ronald Goldman (d. 1968) ölü bulundu. Beş gün sonra, cinayetleri işlediğine dair deliller artınca Simpson yetkililere teslim olmayı kabul etti. Ancak teslim olmak yerine arkadaşı Al Cowlings ile birlikte evinden çıktı, "düşük hızlı kovalamaca"da polisi peşine taktı ve sonunda gözaltına alındı. Ardından yapılan duruşma, 1995'te dokuz ay boyunca kanalların canlı yayınla verdiği bir medya sirkiydi. Aleyhindeki güçlü bulgulara rağmen Simpson suçsuz bulundu. Pek çok kişi kararı adli komedi olarak gördü; diğerleri için ise adalet sisteminde siyah Amerikalılar için nadir görülen bir zaferdi. Karar ırksal bir bölünmeyi aşikâr ediyordu: 10 siyah Amerikalıdan 3'ü, 10 beyaz Amerikalıdan ise 8'i Simpson'ın suçlu olduğunu düşünüyordu. ABD'nin ırk-sonrası bir toplum olduğu fikri -ki çoğu siyah Amerikalı buna hiçbir zaman inanmadı- sadece fikirlerde kaldı.

X Kuşağı gençleri ırksal gerilimi fark etti. 1990'lı yıllarda siyah-beyaz ırk ilişkilerinin kötüye gittiğini söyleyen lise son sınıf öğrencilerinin sayısı hızla artarken, ırk ilişkileri konusunda endişeli olduklarını söyleyenlerin sayısı da artmıştır. Üniversite öğrencileri ise ırksal anlayışı geliştirmenin her zamankinden daha önemli olduğuna inanıyordu (bkz. Şekil 4.30). Bireycilik ırksal eşitliği geliştirme yolunda uzun bir yol katetmişti, ancak devrim tamamlanmamıştı. Eşitliğe inanarak yetiştirilen pek çok X Kuşağı üyesi, ırksal eşitlik mücadelesinin henüz bitmediğinin ayırdına vardı.

Şekil 4.30: ABD'deki 12. sınıf öğrencilerinin ve üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin ırk ve eşitsizlik sorunlarıyla ilgili ifadelere katılım yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek ve Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması

Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllardaki yaş grubuna hâkimdir. Irksal anlayışın geliştirilmesine ilişkin soru üniversiteye yeni başlayan öğrencilere, ırk ilişkileri ile ilgili sorular ise 12. sınıf öğrencilerine sorulmuştur. 2020 yılı 12. sınıf verileri, COVID-19 pandemisi sırasında, okullar kapanmadan ve George Floyd'un ölümüyle ilgili protestolardan önce, Şubat ayında ve Mart ayının başında toplanmıştır.

2000'lere gelindiğinde ise işler kendiliğinden yoluna girmiş gibi görünüyordu. 11 Eylül Saldırıları toplumu birleştirdi ve ırk konuları görünüşte geri plana itildi. Ülke Beyoncé'yi tüm medyanın kraliçesi olarak taçlandırdı, ABC'deki Shonda Rhimes (d. 1970) dizilerine akın etti ve siyahi bir başkan seçti; hem de iki kez. Yeniden ırk-sonrası bir kültürden bahsediliyordu; *Wall Street Journal* 2008'de Obama'nın seçilmesinin şu anlama geldiğini savunmuştu: "Belki de bu muhteşem ülkede ırkçılığın başarının önünde bir engel olduğu mitini ebediyen sonlandırabiliriz."

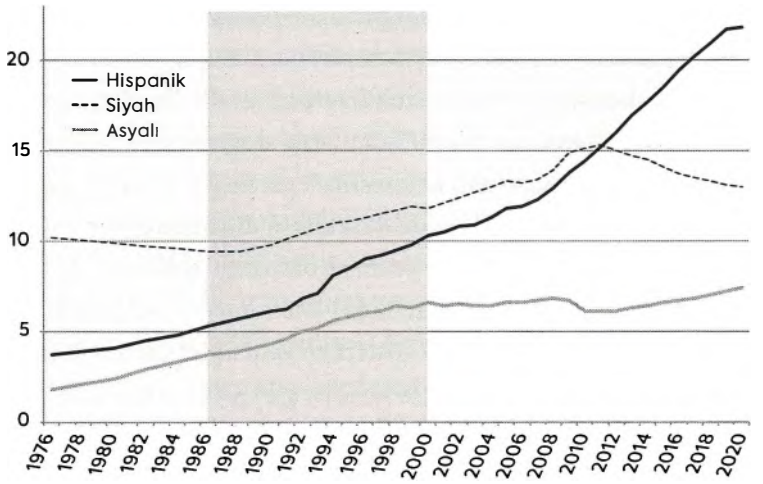
Çoğu insan Obama'nın seçilmesinin ırkçılığa son verdirdiği konusunda hemfikir olmasa da 2000'li yıllar ve 2010'ların başı ırk ilişkileri açısından daha sakin bir dönemdi; lise son sınıf öğrencilerinin %20'sinden azı siyah-beyaz ırk ilişkileri konusunda endişeliydi ve %10'undan azı ırk ilişkilerinin daha kötüye gittiğine inanıyordu. Michael Brown'ın 2014 senesinde Ferguson, Missouri'de polis tarafından vurulmasının ardından ırksal gerilimler yeniden yükselişe geçecekti (bkz. Şekil 4.30, Milenyum Kuşağı'nın anlatıldığı bölümde, 2015 sonrası ırk ilişkileri hakkında daha fazla bilgi bulunmaktadır.). 2010'ların sonlarında birkaç yıl içten içe kaynayan ırksal gerilimlerin ardından ne olduğunu hepimiz biliyoruz: George Floyd (d. 1973) 2020'de Minneapolis'te öldürüldü ve ırksal hesaplaşma bir kez daha ülkenin üzerine çöktü. 2021 yılına gelindiğinde, siyah-beyaz ırk ilişkilerinin daha kötü olduğuna inanan lise son sınıf öğrencilerinin sayısı tüm zamanların en yüksek düzeyine ulaştı.

2015 sonrası dönemde ırk konusundaki tartışmaların ön saflarında yer alan yazar ve düşünürlerin çoğu X Kuşağı üyesiydi. Kendi kuşaklarının geri kalanı gibi, Ta-Nehisi Coates (d. 1975) ve Nikole Hannah-Jones (d. 1976) da hukuken hiç ayrımcılığa maruz kalmadılar, yine de etkili çalışmalarındaki (*Between the World and Me* [Coates] ve *The 1619 Project* [Hannah-Jones]) gözlemlerinde eşitsizliğin yaygın bir şekilde var olduğunu gördüler

ve neden hâlâ var olduğunu sorguladılar. Giderek daha bireyci ve şüpheci olan bir kültürde yetişen her ırktan X Kuşağı üyelerine her şeyi sorgulamaları öğretildi; hükümete güvenilebileceğine kesin gözüyle bakmamaları, sosyal kuralların araştırılması, sorgulanması ve bazen de ortadan kaldırılması gerektiğine inanmaları... X Kuşağı'nın sorgulayıcı ruhu, kuşakların düşüncelerinin ırksal ve etnik gruplar içinde bile yekpare olmadığı anlamına da gelmektedir. John McWhorter (d. 1965) *Woke Racism* adlı kitabında 2015'ten sonra ırk konusuna gösterilen yeni ilgiyi daha olumsuz bir açıdan ele alıyor; bununla kendisi gibi siyah Amerikalılara çocuk muamelesi yapıldığına inanıyor ve hareketi, söze çok fazla, eyleme ise çok az odaklanmakla eleştiriyor.

X Kuşağı üyeleri ayrıca ırkın siyahlığın ve beyazlığın ötesine geçtiğini de gördü. 1965 yılında, ilk X Kuşağı üyeleri doğarken, Başkan Johnson, ulusal kökene dayalı göçmenlik kotalarını ortadan kaldıran dönüm noktası niteliğindeki yasayı imzaladı ki bu durum tarihsel olarak Kuzey Avrupalıların lehineydi. Sonraki birkaç on yıl boyunca çoğu Asya, Latin Amerika ve Orta Doğu'dan olmak üzere milyonlarca göçmen geldi. Onların X Kuşağı çocukları -bir zamanlar beyazlar ve siyahlar tarafından doldurulan lise ve üniversite sınıflarına giderek daha fazla Hispanik ve Asyalı-Amerikalı öğrencinin gelmesiyle- kuşağı sonsuza dek çeşitlendirecekti (bkz. Şekil 4.31). Bu durum bazı üniversiteler için daha da geçerliydi; 1990'ların ortalarında Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesinde her 10 öğrenciden 4'ü Asyalı-Amerikalıydı.

Birçok Hispanik ve Asyalı-Amerikalı onlarca yıldır ABD'de yaşıyor olsa da göçmenlerin giderek artan sayısı fark edilir bir şekilde kritik bir eşiğe ulaşmıştır. Afrika ve Orta Doğu'dan gelen göçmenler de -Michigan'a yerleşen Orta Doğulular ve Minnesota'ya yerleşen Somalililer gibi beklenmedik yerlerde ortaya çıkan göçmen toplulukları ile- bir o kadar damgasını vurmuştur.

Şekil 4.31: Belirli ırksal/etnik gruplar olarak tanımlanan ABD'li üniversite öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2020

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti
Notlar: Gölgeli yıllarda üniversite öğrencilerinin çoğunluğu X Kuşağı'dır. Sayısal değerler, toplam sayıyı değil, her gruptaki öğrencilerin tüm lisans öğrencileri içindeki oranını temsil etmektedir.

X Kuşağı, dünyanın dört bir yanından gelen göçmenler tarafından değiştirilen bir ülkeyi tam anlamıyla deneyimleyen ilk ABD kuşağıydı. Göçmenlerin X Kuşağı çocukları, üniversite yurtlarında ortak çocukluk deneyimleri üzerinden bağ kurdular ve hikâyelerini, bazıları quinceañera, sari, hijab veya Çin Yeni Yılı'nı hiç duymamış olan sınıf arkadaşlarıyla paylaştılar. Uzun süredir hamburger, kaserol ve jöleli salata bataklığına saplanmış olan Amerikan mutfağına -ülkenin orta kesimlerinde bile- tako, suşi ve dimsum girmeye başladı. Babamın memleketi Willmar, Minnesota'nın bir zamanlar Perkins'ten daha maceracı olmayan lokantaları vardı; bugün ise bölge sakinleri Azteca'da Meksika mutfağından yemek yiyebilir veya Somali Star'da Somali yemeklerini tadabilirler.

Her Neyse, Adamım!

Özellik: Apolitiklik

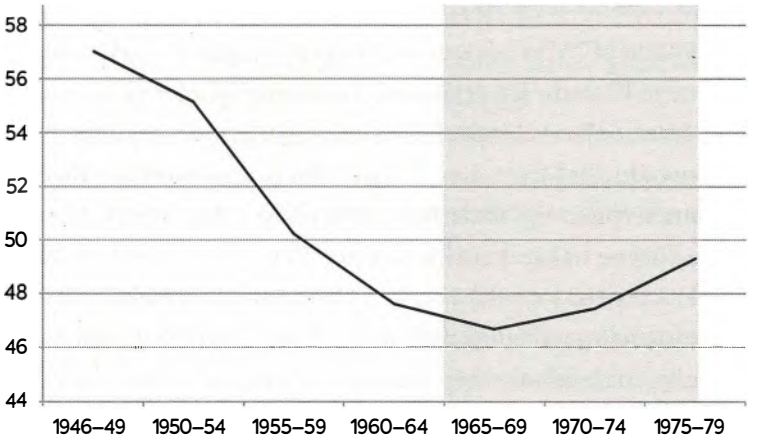
MTV -X Kuşağı üyelerinin favori kanalı- 1981'de kehanet niteliğindeki *Video Killed the Radio Star* (*Video Radyo Yıldızını Öldürdü*) şarkısıyla prömiyerini yaptı. MTV, sadece çocuklara yönelik olmayan ama yetişkinlere de sıkıcı gelmeyen bir şeyler izlemek için can atan 13-19 yaş arası gençler kuşağı arasında hemen popüler oldu. Michael Jackson'ın *Thriller* şarkısının güvenli bir şekilde korkutucu, zekice üretilmiş ve nihayetinde karşı konulmaz videosu, 1983 yılında MTV'nin ilk büyük hitiydi; viral olmak diye bir şey yokken viral oldu.

1992'de MTV'yi izleyen 13-19 yaş arası gençler farklı bir şey görmeye başladı: En sevdikleri bazı müzisyenlerin yer aldığı reklamlar, onları yaklaşan başkanlık seçimlerinde oy kullanmaya çağırıyordu. Sir Mix-A-Lot (d. 1963), hit parçası *Baby Got Back*'in arasına serpiştirdiği sözlerinde şöyle diyor: "Bugünlerde rap müzikte düzene hakaret etmek çok popüler … Pet popüler olması gereken şey sizi topyekûn oraya oy vermeye götürmektir. Size on sekiz yaşında veya daha büyükseniz ve Amerikan vatandaşıysanız oy kullanma hakkına sahip olduğunuzu söylemek için buradayım. Herhangi bir şikâyetiniz varsa acısını onlardan çıkarırsınız! Barış." Yaklaşık üç buçuk dakika süren bir başka siyah-beyaz reklamda Madonna, X Kuşağı üyelerinin dışında herkesin anlayamayacağı ince bir ironiyle oy vermenin gerçekten zor olduğundan şikâyet ediyor. Sonunda, stilisti 1970'lerden kalma bir elbise önerdiğinde, "Cher böyle şeylere oy verir." diyerek elbiseyi reddediyor.

Reklamların sponsorluğu 1990'da hip-hop ve rap sanatçılarının maruz kaldığı sansürden endişe duyan müzik yöneticileri tarafından kurulan Rock the Vote adlı kuruluş tarafından desteklendi. Daha fazla genç oy kullanırsa bu tür yasalar ve politikaların o kadar popüler olmayacağını düşündüler. 1992

reklamları doğrudan X Kuşağı'nı hedef alıyordu ve Rock the Vote da 1990'lar boyunca ve sonrasında gençlerin oy kullanmasını savunmayı sürdürüyordu.

Özellikle birinci dalga Bebek Patlaması Nesli, gençleri oy kullanmaya teşvik eden reklamlar fikrini biraz eğlenceli buldu. Onlar sadece oy vermekle kalmamışlar, askerlik celp kâğıtlarını yakmışlar ve siyasi kararları etkilemek için sokaklarda yürüyüş yapmışlardı. Bu çocuklar gerçekten de Sir Mix-A-Lot ve "Materyal Kız" tarafından oy vermeleri için ikna edilmeleri gerekecek kadar kayıtsız mıydılar?

Şekil 4.32: Doğum yılına göre başkanlık seçimi yıllarında oy kullanan 18-41 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Gölgeli alan X Kuşağı'nın doğum yıllarıdır.1964-2020 verileri. 1946'dan 1979'a kadar olan kohortlar (Bebek Patlaması Nesli'nin başlangıcından X Kuşağı'nın sonuna kadar) bu yaşlar (18-41) için eksiksiz verilere sahiptir. Tek tek yaşlara ilişkin veriler 1976'dan itibaren mevcuttu; 1964'ten 1972'ye kadar olan veriler yaş grupları içinde rapor edilmektedir. Oy verme yaşı 1972 seçimlerinden itibaren 21'den 18'e düşürüldü. Bu durum, 18-20 yaşlarındakiler daha az oy kullandığı için erken dönem Bebek Patlaması Nesli'ne ilişkin tahminleri şişirebilir; bununla beraber 18-24 yaşlarındakilerin oy kullanma oranları 1964 ve 1972 yılları arasında çok benzerdir.

Bir bakıma öyleydiler. 1940'ların sonunda doğan Bebek Patlaması Nesli'nin %57'si 18-41 yaşları arasındayken başkanlık seçimlerinde oy kullanırken, 1960'ların sonunda doğan X Kuşağı'nda bu oran sadece %47'dir (bkz. Şekil 4.32). Bunun bir etkisi var: Örneğin 2016'da bu yaş grubunda %10'luk bir fark, 10 milyon kişi demekti; 2016 seçimlerini birkaç orta-batı eyaletinde etkili bir şekilde belirleyen rakamın 125 katı (80.000). Son birkaç başkanlık yarışında olduğu gibi seçimlerde birkaç yüzdelik puan bile önemli olabilir.

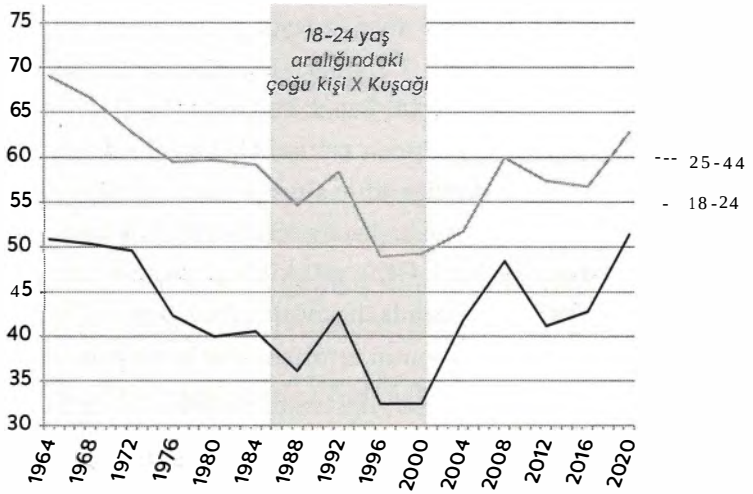
Her kuşakta başgösteren seçmen katılımındaki eğilimler de konumuzla ilgilidir. Bebek Patlaması Nesli'nin önceki kohortları daha yüksek, sonraki kohortları daha düşük oranlarda oy kullandı; dolayısıyla kuşakta (1946-1964) yıllar ilerledikçe insanların siyasi sürece katılmaya verdiği önem azalış gösterdi. X Kuşağı'nda ise durum tam tersiydi, yıllar ilerledikçe katılım artıyordu: 1970'lerin sonunda doğan X Kuşağı üyesinin oy verme olasılığı 1960'ların sonunda doğanlara göre %6 daha fazlaydı.

Yine de seçmen katılımı X Kuşağı'nda üzüntü verici bir ilgisizlik olduğunu gösteriyor. İlk Bebek Patlaması Nesli'nin 1968 ve 1972'deki daha güçlü seçmen katılımıyla kıyaslandığında X Kuşağı üyelerinin yetişkinliğe adım atmaya başladığı 1990'larda 18-24 yaşları arasındakilerin başkanlık seçimlerinde oy kullanma olasılığı çok daha düşüktü. Genç yetişkinlerin seçmen katılımı 1972'den 1996'ya %35 oranında düşmüştür (bkz. Şekil 4.33).

1992'de gençlerin katılımının artmasının ve medyanın X Kuşağı'nı keşfetmesinin ardından, birkaç genç lider, X Kuşağı'nın oy kullanımını artırmak ve politikacıların yükselen kuşağın ihtiyaçlarına, özellikle de ulusal borç ve Sosyal Güvenlik'in ödeme gücüne dikkat etmelerini sağlamak için tasarlanmış siyasi örgütler kurmaya karar verdi. Jon Cowan (d. 1965) ve Rob Nelson (d. 1964), 1992'de Lead . . . or Leave'i kurdu ve politikacılara ulusal borcu azaltmaları veya görevden ayrılmaları konusunda meydan okudu.

Grup üniversite kampüslerinde mitingler düzenledi ve borcu temsilen Kongre Binası merdivenlerine dört bin kuruş boşalttı. Cowan ve Nelson'ın ulusal borç için kullandığı ifade şuydu: "Bizim Vietnam'ımız." Grup bazı başarılı seçmen kayıt kampanyaları yürütse de sonunda 1995'te çöktü. Bir sonraki yıl, genç seçmenlerin katılımı tüm zamanların en düşük düzeyine gelecekti.

Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri, 2000'li, 2010'lu ve 2020'li yıllarda genç yetişkinler arasında seçmen katılımını artırarak Bebek Patlaması Nesli'nin yakaladığı seviyelere geri döndürmüştür (bkz. Şekil 4.33). 18-34 yaş aralığındaki X Kuşağı üyelerinin seçime katılım oranı ortalama %43 iken bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde %50 ve erken dönem Milenyumlularda %49'dur. Bu açıdan bakıldığında, görünüşe göre X Kuşağı, genç yetişkinlik yıllarında kuşaklar arasında politik açıdan en kayıtsızıydı.

Şekil 4.33: Yaş grubuna göre başkanlık seçimi yıllarında oy kullanan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1964-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Gölgeli alanda 18-24 yaşları arasındakilerin çoğunluğu X Kuşağı'dır.

Yine de iki sebep yüzünden bu tam olarak gerçeği yansıtmıyor. İlk olarak Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler de 1996 ve 2000 seçimlerinde düşük katılım göstermişlerdir. Sakin zamanlarda yapılan seçimlere katılım genellikle düşük olurken ekonomik durgunluk ve zorunlu askere almaların olduğu savaş dönemlerinde yapılan seçimler, seçmenlerin, özellikle de gençlerin ilgisini çekiyor. X Kuşağı genç yetişkinlerin katılımının 1992'de aniden artmasının bir sebebi de budur; o yıl ekonomik durgunluk vardı (her ne kadar Sir Mix-A-Lot ve Madonna'nın da çabaları olsa bile).

İkinci olarak, X Kuşağı, genç yetişkinlik yıllarını geride bıraktığında daha fazla oy kullanmaya başladı. X Kuşağı üyeleri, tam da bu yaş grubunun seçmen katılımının yeniden yükselişe geçtiği 2008 yılında, 25-44 yaş grubunun neredeyse tamamını oluşturuyordu (bkz. Şekil 4.33). X Kuşağı üyeleri, yaşlandıkça politik ilgisizliklerinden sıyrılmış ve geç dönem Bebek Patlaması Nesli'nin orta yetişkinlik dönemindeki seçmen katılımını geride bırakmış görünüyor. Oy vermek bir zamanlar bireyci X Kuşağı üyelerine cazip gelmeyecek kadar toplulukçu görünmüş olsa da yaşlandıkça oy vermenin bireysel görüşlerini ifade etmenin bir yolu olduğunun farkına varmış olabilirler.

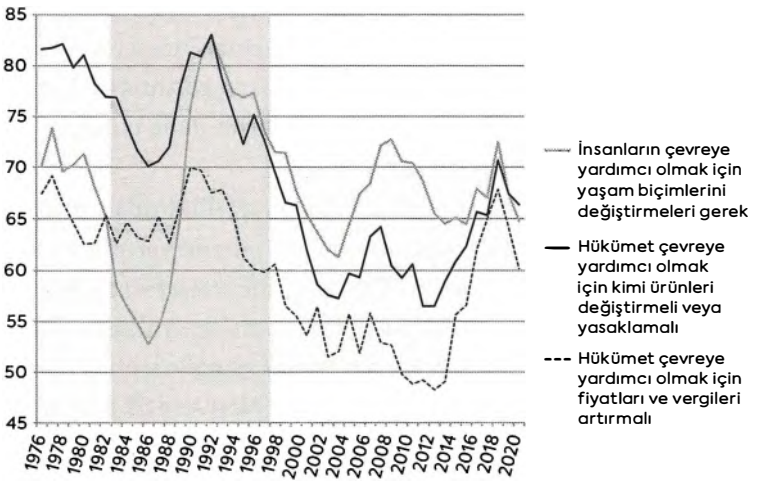
2020'lerde, X Kuşağı politikacıların öncelikli odak noktası olmalıdır: Onlar, orta yetişkinlik döneminin en verimli oy kullanma yıllarında olan kuşaktır. On yıl içinde, daha fazla X Kuşağı üyesi 60'lı yaşlarına, yani seçmen katılımının en yüksek olduğu yaşlara ulaşacak. 2020'de X Kuşağı, kuşak olarak zaten geniş bir oy potansiyeline sahipti: Bebek Patlaması Nesli'nin 52 milyon ve Milenyumluların 41 milyon kayıtlı seçmenine karşılık 40 milyon kayıtlı seçmene sahiptiler. X Kuşağı üyeleri, Milenyumlulardan daha fazla oy kullanmıştır: X Kuşağı üyesi kayıtlı seçmenlerinin %93'ü 2020 seçimlerinde oy kullanırken, Milenyum Kuşağı üyesi kayıtlı seçmenlerde bu oran %89'dur. Bununla beraber belki de X Kuşağı politik ilgisizlik konusundan erken bir ün kazandığı için, medya çoğu zaman Milenyum Kuşağı'nın Bebek Patlaması

Neslii'ni bir oy bloku olarak geride bırakmasına odaklandığından, hâlâ rutin bir şekilde göz ardı ediliyorlar.

Her Gün Dünya Günü

Özellik: Çevreyi Korumaya İlgi

X Kuşağı'nın gençken bile tutkuyla bağlı olduğu bir siyasi ve sosyal amaç vardır: Çevre. 1970'te kutlanmaya başlanan Dünya Günü, X Kuşağı ve diğer organizatörler tarafından 1990'da yirminci yıl dönümü için yeniden canlandırıldığında yirmi yıldır kaderine terk edilmişti. Aynı yıl, Ulusal Çevre Eğitimi Kanunu, öğrencilerin çevre sorunları hakkında bilgi edinmeleri ve bu alanda kariyer yapmayı düşünmeleri için programlar oluşturdu.

Şekil 4.34: Çevreye faydalı olacak eylemler konusunda fikir birliğine varan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: X Kuşağı gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. X Kuşağı üyeleri 1983-1997 yılları arasında, Milenyumlular 1998-2012 yılları arasında ve Z Kuşağı üyeleri 2013-2030 yılları arasında 12. sınıf öğrencileriydi.

Bunu takiben gençler arasında çevre konularına çok büyük bir ilgi uyandı, çevreye yardımcı olmak için insanların yaşam tarzlarını değiştirmeleri ve hükümetin de bu amaca yardım etmesi gerektiği konusunda fikir birliğine vardılar (bkz. Şekil 4.34). Bu, X Kuşağı'nın daha büyük bir amaç uğruna bireyciliği bir kenara bırakmaya hazır olduğu bir alandı; belki de kendi bireysel gelecekleri için endişe duyuyorlardı.

Popüler algıların aksine, X Kuşağı'nın gençlik yıllarındaki çevre konularına yönelik ilgisi, hemen sonraki kuşak lise öğrencilerininkiyle eşit düzeyde değildir. Milenyumluların ilgisi, eski başkan yardımcısı Al Gore'un 2005 tarihli popüler belgeseli *Uygunsuz Gerçek*'in iklim değişikliği konusunda daha fazla farkındalık yaratmasına rağmen, X Kuşağı üyelerinden önemli derecede daha düşüktü. Z Kuşağı çevreye olan ilgiyi geri getirdi -ancak yine de X Kuşağı'nın genç olduğu 1990'lardaki seviyelere ulaşamadılar- ve aslında ilgileri 2019-2021 yılları arasında azaldı.

Bugün artık doğal karşıladığımız çevre dostu programların birçoğu 1990'lı yıllarda başladı. Pek çok X Kuşağı üyesinin Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz yaşlılara neyin geri dönüştürülebilip neyin geri dönüştürülemeyeceği konusunda eğitim vermesiyle birçok şehirde geri dönüşüm programları bu ilginin ani artışı sırasında başlatıldı. Kaldırım kenarı geri dönüşüm oranları 1990-2000 yılları arasında iki katına çıkmıştır; bu, kayıtlarımızda bulunan herhangi bir on yıl içindeki en büyük artıştır. Kloroflorokarbon (CFC) içeren basınçlı sprey kutuları yasaklandı (merhaba, pompa spreyleri), McDonald's strafor kaplar kullanmayı bıraktı ve kurşunlu gaz nihayet 1996'da akaryakıt pompalarından kayboldu. 1969 yılında alev almasıyla meşhur Erie Gölü bile temizlendi; 1999'da Cleveland'da yaşadığım sırada, içinde yüzülebilecek kadar temizdi. 1990'ların çok sayıda günahı olabilir, ancak en azından çevreye daha fazla dikkat çekmiştir.

Aşk Kazanır

Özellik: Farklılıkların Kabulü

X Kuşağı üyesi Jim ve John ilk kez 1990'ların başında Cincinnati Üniversitesi yakınlarındaki Uncle Woody's adlı bir barda tanıştı. Birkaç yıl sonra barda tekrar karşılaştılar. Bir arkadaşlarının partisinde üçüncü kez buluşmalarından sonra çıkmaya başladılar. Jim, "Üçüncü görüşte aşktı." diyor.

Yirmi yıl boyunca birlikte yaşadılar, çeşitli şirketlerde çalıştılar ve eski evleri onardılar. Daha sonra 2011 senesinde John'a zayıflatıcı bir nörolojik durum olan amiyotrofik lateral skleroz (ALS, diğer adıyla Lou Gehrig hastalığı) teşhisi kondu. İki yıl içinde John artık yürüyemez hâle geldi. "Hadi evlenelim." dedi Jim. "Tamam." diye yanıt verdi John. Ama bunu yapamadılar; hemcins evliliğinin yasal olarak tanınmadığı Ohio'da yaşıyorlardı. Aileleri ve arkadaşları tarafından toplanan maddi desteklerle Maryland'e tıbbi bir uçuş gerçekleştirdiler ve pistte evlendiler. John üç ay sonra öldü.

Jim Obergefell'in (d. 1966) adı, kendisi ve avukatının federal bir tedbir kararı aldırmasının ardından John Arthur'un ölüm belgesinde hayatta kalan eş olarak yer aldı; fakat Ohio temyize gitti ve kazandı, Jim'in adını çıkardı. Dava daha sonra ABD Yüksek Mahkemesi'ne taşındı ve aralarında Michigan'da yaşayan, ikisinden birine bir şey olması hâlinde ayrı ayrı evlat edindikleri çocukların birbirinden ayrılacağını fark eden X Kuşağı lezbiyen çift April DeBoer ve Jayne Rowse'un davasının da bulunduğu diğer üç davayla birleştirildi. 26 Haziran 2015 tarihinde Yüksek Mahkeme, Obergefell v. Hodges davasında Obergefell, DeBoer, Rowse ve diğer davacılar lehine karar verip ABD'de hemcins evliliğini yasallaştırarak yaşayan altı Amerikan kuşağı için de birtakım sonuçları olan bir kararı kanunlaştırdı. Her ne kadar hemcins evliliği Milenyum ve Z kuşaklarının yaşamları üzerinde daha büyük bir etki edecek olsa da X Kuşağı üyeleri, bu evliliğin yasallaşması için verilen hukuki ve siyasi mücadelenin ön saf-

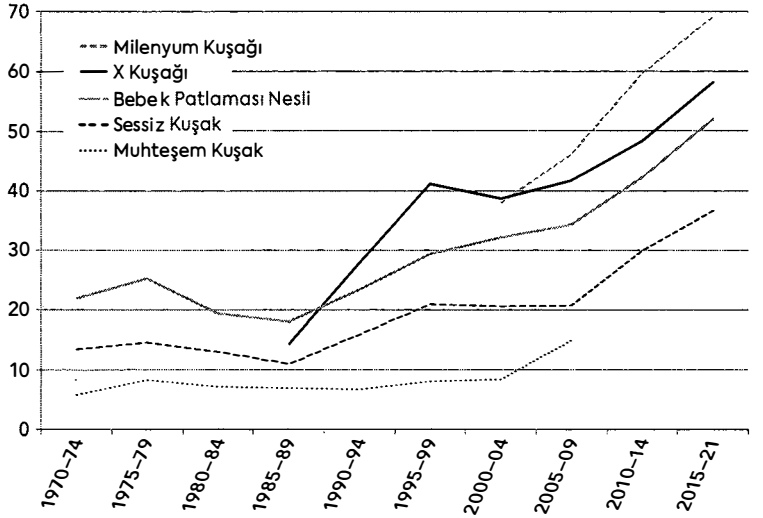
larında yer aldılar ve LGBT bireylere yönelik küçümsemeden (şiddet olmasa da) kabullenmeye, oradan kutlamaya kadar uzanan tutumların izlediği yörüngeye tümüyle ilk elden tanıklık ettiler.

Hemcins evlilikleri ulusal çapta ilk kez 1970'li yıllarda, Sessiz Kuşak bölümünde tanıştığımız ve Minnesota'da eyalet hemcins evliliklerine izin vermeden önce evlilik izni almayı başaran Michael McConnell ve Jack Baker gibi LGBT üyeleriyle dikkat çekmeye başladı. 1980'lerdeki AIDS epidemisi sırasında, hemcins evliliği başka öncelikler sebebiyle arka plana itildi, gey hakları hareketindeki pek çok kişi bunun kesinlikle yasallaşmayacağı inancını taşıdı. Haklı görünüyorlardı; 1996 yılında Bill Clinton, eyaletlerin başka yerlerde yapılan hemcins evliliklerini onaylamakla mükellef olmadıklarını ilan eden Evliliği Savunma Yasası'nı imzaladı.

Daha sonra eyaletlerde yasalar değişmeye başladı. Bazı eyaletler başlangıçta, hemcins evliliği fikrine yasal ve semantik bir geçici çözüm olarak, evlilik birliğini koruyan çoğu kararla birlikte, "medeni birlikteliklere" izin verdi. 2004'teki Sevgililer Günü'nden iki gün önce San Francisco Belediye Başkanı Gavin Newsom (d. 1967) Belediye'ye hemcins çiftlere evlilik izni vermeye başlama talimatı verirken, gey ve lezbiyen çiftlerin adliyede -çoğu zaman bardaktan boşanırcasına yağan yağmur altında saatlerce bekledikten sonra- evlendiklerini gösteren televizyondan yayınlanan görüntüleri ülkenin dört bir yanındaki oturma odalarına sel gibi aktı (İlk izin belgesi 1953'ten beri birlikte yaşayan Muhteşem Kuşak üyesi lezbiyenler Del Martin ve Phyllis Lyon'a verildi.). San Francisco'nun mevcut eyalet yasasına aykırı hareketi, eyalet başsavcısının yasayı iptal ettiği Mart ayına kadar sürdü.

Fakat sular çoktan tersine dönmüştü. Aynı yıl, Massachusetts hemcins evliliğini yasallaştıran ilk eyalet oldu ve düzensiz bir şekilde diğer eyaletler de aynı yolu izlemeye başladı. Yüksek Mahkeme'nin Obergefell kararından hemen önce çoğu eyalet hemcins evliliklerini zaten yasallaştırmıştı.

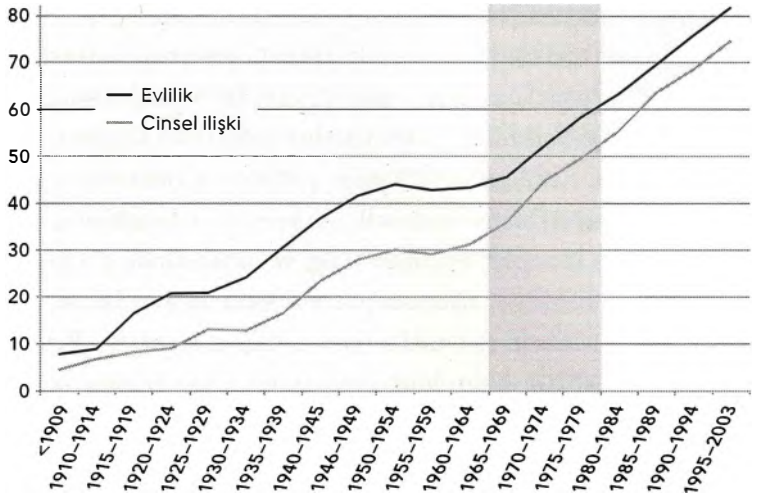
X Kuşağı üyeleri, 1980'lerdeki AIDS epidemisi sırasında homoseksüelliği başlangıçta onaylamıyordu, ancak daha sonra onayları hızla arttı, tutumları diğer tüm kuşaklardan daha fazla değişti (bkz. Şekil 4.35). Bu durum, özellikle kültür savaşlarının hemcins evlilikleri üzerinde yoğunlaştığı ve politikacıların düzenli bir şekilde evliliğin bir erkek ve bir kadın arasında olması gerektiğine inandıklarını nakarat gibi tekrarladıkları 2000'li yıllarda, Sessiz Kuşak ebeveynleri ile aralarında büyük bir uçurum açtı. 2008 gibi geç bir tarihte, koyu mavi Kaliforniya, hemcins evliliğini yasaklayan 8. Önerge'yi kabul etti.

Şekil 4.35: Homoseksüelliği onaylayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, kuşaklara göre, 1972–2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: Her kuşağın tutumlarının yıllar içinde nasıl değiştiğini gösteriyor; ancak araştırma zaman içinde aynı kişileri takip etmiyor. Şekil, "Aynı cinsiyetten iki yetişkin arasındaki cinsel ilişkiyi nasıl görüyorsunuz? Sizce her zaman yanlış mı, neredeyse her zaman yanlış mı, sadece bazen yanlış mı, yoksa hiç yanlış değil mi?" sorusuna "hiç yanlış değil" cevabını verenlerin oranını göstermektedir.

Şekil 4.36: Doğum yılına göre hemcins evliliğini ve cinselliğini destekleyen ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: X Kuşağı gölgeli alanda. 1972-2021 verilerini içerir. Şekil, cinsel ilişki konusunda "Aynı cinsiyetten iki yetişkin arasındaki cinsel ilişkiye ne dersiniz? Sizce bu her zaman yanlış mı, neredeyse her zaman yanlış mı, yalnızca bazen yanlış mı, yoksa hiç yanlış değil mi?" sorusuna "hiç yanlış değil" yanıtını veren yüzdeyi gösteriyor. Hemcins evliliği için verilen rakamlar "Homoseksüel çiftler birbirleriyle evlenme hakkına sahip olmalıdır." önermesine "kesinlikle katılıyorum" veya "katılıyorum" cevabını verenleri yansıtmaktadır.

Bu, eski dünyanın son çırpınışlarıydı. 2021 yılına gelindiğinde Cumhuriyetçilerin çoğunluğu bile hemcins evliliğini destekliyordu. Bu, tartışmasız tarihteki sosyal bir meseleye ilişkin kamuoyunun en hızlı değişimiydi.

Homoseksüelliğe yönelik tutumlar, yıllar içinde değişen (tüm kuşaklar arasında dönemsel bir etki; Şekil 4.35'te yıllar içindeki artışlar) ve aynı zamanda önemli kuşak farklılıkları (örneğin Milenyumluların Sessizlere kıyasla hemcins evliliğini destekleme olasılığının çok daha yüksek olduğu 2015-2021 yılları arasında hâlâ ortaya çıkan kuşak farkı) gösteren bir eğilimin klasik örne-

ğidir. Homoseksüel ilişki ve evliliğe yönelik kanaatler, diğer tüm tutumlardan daha büyük bir kuşak farklılığı göstermektedir. Homoseksüelliği onaylayanların sayısı 20. yüzyılın başından sonuna kadar neredeyse sıfırdan 3/4'ün üzerine çıkarak 10 kattan fazla artmıştır (bkz. Şekil 4.36). X Kuşağı, yetişkinlik yılları boyunca %50'den fazlasının hemcins cinselliğini ve evliliği desteklediği ilk kuşaktı. Daha sonra Milenyum Kuşağı ve nihayetinde Z Kuşağı bu tutumları bir üst seviyeye taşıdı ve hâkim eğilim hâline getirdi; tıpkı Sessizlerin eşit haklar için verdiği mücadeleyi, Bebek Patlaması Nesli'nin dolu dolu deneyimlemesine benzer şekilde... Nispeten kısa bir süre içinde gerçekleşen bu kadar çarpıcı değişimlerle birlikte, tutumlardaki bu değişiklikler, "kuşakların var olmadığını" veya "aslında hiçbir şeyin değişmediğini" iddia edenlere karşı nihai bir cevap niteliğindedir.

Bazıları hemcins evliliğinin giderek daha fazla kabul görmesini daha fazla LGBT bireyin açılmasına bağlamaktadır. İnsanlar LGBT olan birini tanıdıklarını fark ettiklerinde bu durum daha az gizemli hâle geldi; insanlar için akrabalarını, iş arkadaşlarını ve komşularını reddetmek, geylere dair belirsiz bir fikri reddetmekten daha zordu. Aranın kapanması biraz zaman alsa bile medya tasvirleri de yardımcı oldu. *Seinfeld* 1993 yılında LGBT olmakla ilgili "bunda yanlış bir şey yok" diyerek bir şeyleri başlattı. Ancak Bebek Patlaması Nesli Ellen DeGeneres (d. 1958) 1997'de *Time*'ın "Evet, Ben Geyim" kapağıyla cinsel yönelimini açıkladığında, sitcom'undan fiilen kovuldu. Fakat başlamıştı: Sadece bir yıl sonra, gey olduğu açıkça belli birçok karakterin yer aldığı *Will&Grace* bir hit oldu. Beş X Kuşağı üyesinin rol aldığı *Queer Eye for the Straight Guy,* 2003'ten itibaren heteroseksüel erkeklere hokey formalarının kabul edilebilir bir gece kıyafeti olmadığını öğrettiğinde devrim neredeyse tamamlanmak üzereydi. Aynı yıllarda, *Dawson's Creek* (X Kuşağı üyesi Kevin Williamson tarafından yaratıldı.) ve *Glee* (üç X Kuşağı üyesi tarafından yaratıldı)

gibi 13-19 yaş arası gençlik dizileri, Milenyumlulara 13-19 yaş arası gey gençlerin okulda zorbalığa uğradıklarında neler yaşadıklarını gösterdi. 13-19 yaş arası gençken "bu çok gey" ifadesini bir hakaret olarak kullanan X Kuşağı üyeleri, kendi çocuklarına daha kabullenici tutumlar öğretmeye başladı.

Elbette bu bir tavuk-yumurta sorunudur: Ön yargılar yaygınsa ve kültür kabul edici değilse LGBT bireyler açılamaz ve medya onları olumlu bir şekilde yansıtamaz. Bir şeyin zemini hazırlaması gerekiyordu ve bu da bireycilikti.

Eğer herkes kimi seveceği konusunda kendi özgür seçimlerini yapabilen bir bireyse cinselliğe ilişkin önceki katı toplumsal kurallar artık pek bir anlam ifade etmez. 1960'lardan sonra bireycilik ilerleme kaydettikçe tutumlar da değişmeye başladı ve nihai sonuç olarak on yıllar boyunca LGBT bireyler daha fazla kabul gördü. Bireyciliği kanıksayan ilk kuşak olan X Kuşağı'nın aynı zamanda çoğunun hemcins evliliğini desteklediği -Milenyumlularda ve Z Kuşağı üyelerinde bu destek yeni zirvelere ulaşacaktır- ilk kuşak olması tesadüf değildir.

Bazıları hemcins evliliğinin giderek daha fazla kabul görmesini daha fazla LGBT bireyin açılmasına bağlamaktadır. İnsanlar LGBT olan birini tanıdıklarını fark ettiklerinde bu durum daha az gizemli hâle geldi; insanlar için akrabalarını, iş arkadaşlarını ve komşularını reddetmek, geylere dair belirsiz bir fikri reddetmekten daha zordu. Aranın kapanması biraz zaman alsa bile medya tasvirleri de yardımcı oldu. *Seinfeld* 1993 yılında LGBT olmakla ilgili "bunda yanlış bir şey yok" diyerek bir şeyleri başlattı. Ancak Bebek Patlaması Nesli'nden Ellen DeGeneres (d. 1958) 1997'de *Time*'ın "Evet, Ben Geyim" kapağıyla cinsel yönelimini açıkladığında, sitcom'undan fiilen kovuldu. Fakat başlamıştı: Sadece bir yıl sonra, gey olduğu açıkça belli birçok karakterin yer aldığı *Will&Grace* bir hit oldu. Beş X Kuşağı üyesinin rol aldığı *Queer Eye for the Straight Guy,* 2003'ten itibaren heteroseksüel erkeklere

hokey formalarının kabul edilebilir bir gece kıyafeti olmadığını öğrettiğinde devrim neredeyse tamamlanmak üzereydi. Aynı yıllarda, *Dawson's Creek* (X Kuşağı üyesi Kevin Williamson tarafından yaratıldı.) ve *Glee* (üç X Kuşağı üyesi tarafından yaratıldı) gibi 13-19 yaş arası gençlik dizileri, Milenyumlulara 13-19 yaş arası gey gençlerin okulda zorbalığa uğradıklarında neler yaşadıklarını gösterdi. 13-19 yaş arası gençken "bu çok gey" ifadesini bir hakaret olarak kullanan X Kuşağı üyeleri, kendi çocuklarına daha kabullenici tutumlar öğretmeye başladı.

Elbette bu bir tavuk-yumurta sorunudur: Ön yargılar yaygınsa ve kültür kabul edici değilse LGBT bireyler açılamaz ve medya onları olumlu bir şekilde yansıtamaz. Bir şeyin zemini hazırlaması gerekiyordu ve bu da bireycilikti. Eğer herkes kimi seveceği konusunda kendi özgür seçimlerini yapabilen bir bireyse cinselliğe ilişkin önceki katı toplumsal kurallar artık pek bir anlam ifade etmez. 1960'lardan sonra bireycilik ilerleme kaydettikçe tutumlar da değişmeye başladı ve nihai sonuç olarak on yıllar boyunca LGBT bireyler daha fazla kabul gördü. Bireyciliği kanıksayan ilk kuşak olan X Kuşağı'nın aynı zamanda çoğunun hemcins evliliğini desteklediği -Milenyumlularda ve Z Kuşağı üyelerinde bu destek yeni zirvelere ulaşacaktır- ilk kuşak olması tesadüf değildir.

Bunu Söyleyemezsin!

Özellikleri: Kalın Deri, Fikirlere Açıklık

Her kuşağın, değişimi gerçekleştirenlerin kendileri olmadığının -bunun yerine gençlerin neden olduğu değişime tepki verdiklerinin- ayırdına vardıkları bir an vardır. Bu genellikle, siz başka şeylerle meşgulken kültürün ayaklarınızın altından kaydığını ve artık zamanınızdan önce yaşlanmış hissettiğinizi aniden fark ettiğiniz bir andır. X Kuşağı için bu an 2010'lu yılların ortalarında geldi.

Örneğin 2014 yılında Brown Üniversitesinde okuyan bir son sınıf öğrencisi, kampüse gelen bir konuşmacının görüşlerine karşı çıktı. Böylece o ve okul arkadaşları, etkinlik sırasında kalabalıktan sıyrılıp çekilebilecekleri; kurabiyeler, boyama kitapları, battaniyeler ve yavru köpek videolarıyla dolu bir "güvenli alan"[29] oluşturdular. Bu alanı kullanan bir öğrenci şunları söyledi: "Çok sevdiğim ve sıkı sıkıya bağlı olduğum inançlarıma gerçekten ters düşen pek çok bakış açısı tarafından bombardımana tutulduğumu hissediyordum." X Kuşağı'nın kolektif yanıtı şuydu: "Pet ... Üniversite bunun için değil mi?"

Aynı dönemde, tartışmalı görüşlere sahip konuşmacılara kampüslerden gelen davetler giderek daha fazla geri çevrilmeye başladı ve öğrencilerin saldırgan bulduğu şeyleri söyleyen öğretim üyeleri uzaklaştırıldı veya kovuldu. X Kuşağı öğretim üyeleri ve Bebek Patlaması Nesli yöneticiler, ifadeye yönelik bu yeni denetim karşısında sık sık dehşete düşmüştü. Jonathan Haidt (d. 1963) ve Greg Lukianoff (d. 1974) *The Coddling of the American Mind* (*Amerikan Aklının Şımartılması*) adlı kitaplarında, kampüste ifadenin bastırılmasının, onları alternatif bakış açılarına maruz bırakmayarak ve anlaşmazlıkları kendi başlarına ele almalarına olanak tanımayarak öğrencilerin zararına olduğunu savundular. Yazar Claire Fox (d. 1960) 2010'lu yıllarda Londra'da bir lisede konuşma yaptığı sırada, dinleyiciler arasındaki kızlar ağlamaya ve iç çekmeye başlamışlardı; "Bunu söyleyemezsin!"

2020'lerde ifade özgürlüğü tartışması hızlanarak linç kültürüne kadar vardı. İfade ve bakış açılarına ilişkin tartışmalar kuşaklar arası çatışmaya dönüşüyor; sıklıkla X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı arasında. 2020'de *New York Times,* Senatör Tom Cotton'ın ordunun o yazki protestoları bastırmak için devreye girmesi çağrısında bulunduğu bir köşe yazısı yayımladı. Gaze-

[29] Bu alanlar sayesinde üniversite veya kolej gibi kurumlarda ötekileştirilen topluluklar kendilerini özgürce ifade edebiliyorlar. (Ç.N.)

tenin Milenyum Kuşağı çalışanları, köşe yazısının kendilerini güvensiz hissetmelerine yol açtığını söylediler. Editoryal sayfa editörü James Bennet (d. 1966) istifaya zorlandı. X Kuşağı üyesi J. K. Rowling (d. 1965) Twitter'da "regl olan insanlar" ifadesini eleştirdiğinde ("kadın" olması gerektiğini ima ederek), kitaplarından uyarlanan *Harry Potter* filmlerinde rol alan Milenyum Kuşağı aktörleri ona karşı çıktılar. Netflix, Dave Chappelle'in (d. 1973) tartışmalı komedi özel gösterimi *The Closer*'ı yayınladığında, işi bırakanlar Milenyum Kuşağı çalışanları oldu. Elbette X Kuşağı'nın tüm üyeleri aynı görüşlere sahip olmadığı gibi bu, Milenyum Kuşağı veya Z Kuşağı'nın tüm üyeleri için de geçerli; ancak ifade özgürlüğü savaşlarının belirgin bir kuşaksal eğilimi var ve bu genellikle X Kuşağı ile Milenyum Kuşağı karşı karşıya geldiğinde gerçekleşiyor.

Bağımsız film yapımcısı ve X Kuşağı üyesi Mark Duplass (d. 1976) bunu zor yoldan öğrendi. Liberal arkadaşlarına muhafazakâr yorumcu Ben Shapiro'yu (d. 1984) takip etmeyi düşünmelerini öneren bir tweet atarak şunları söyledi: "Onunla pek aynı fikirde değilim ama bir keresinde bana iyi davranmaktan başka bir sebep olmaksızın yardım eden samimi bir insan. Gerçeği eğip bükmez. Niyeti iyi." Duplass, Twitter'da hemen mobinge uğradı ve şunu söylemek durumunda kaldı: "...pek çok açıdan bir felaketti. ... Gerçekten çok üzgünüm. Artık daha özenli ve dikkatli olmam gerektiğini anlıyorum. Bunun üzerinde çalışıyorum." Yönetmen James Gunn (d. 1966) Duplass'ı savunmak için duruma el attığında o da saldırıya uğradı, sosyal medya kullanıcıları Gunn'ın zevksiz bazı şakalar yaptığı on yıl öncesine ait tweet'lerini ve blog yazılarını öne çıkardılar. Gunn daha sonra *Galaksinin Koruyucuları-3* filminin yönetmenliğinden kovuldu.

İfade etrafındaki bu kavgalar nereden çıktı? Yavru köpek videolarının olduğu güvenli alanlar, bunun genç yetişkinlerin

çocukluk rahatlıklarını aradığı daha yavaş bir yaşamdan kaynaklandığını gösteriyor. Güvenliğe yapılan vurgu, güvenliği en yüksek erdem olarak ön plana alan yavaş yaşam stratejisinden kaynaklanmaktadır. Bu bakış açısına göre, korunma, açık tartışmadan daha önemlidir. Yavaş yaşam stratejisinin daha yavaş tarafında yer alan Milenyumlular korunmayı ön plana alırken, X Kuşağı üyeleri tarafında ergenliğe daha erken adım atmaları sebebiyle sertliğe ve dolayısıyla kelimelerin şiddet içerebildiği fikrine eğilim gösteriyor. Tarihsel olarak ayrımcılığa uğrayanların haklarını korumayı ön plana alan bireycilik, Milenyum Kuşağı'na kimi koruyacaklarını ve kimin peşinden gideceklerini söylemek için korunmanın yavaş yaşam stratejisi ile iç içe geçmektedir (her ne kadar Chappelle vakasında olduğu gibi bakış açısı ırkın yerini alsa da). Ve tabii ki bu bileşenlerin hepsi internetin anlık iletişim ve sürü psikolojisi potasında kaynamaktadır.

"Yeni bir otorite var … sosyal medya güruhu." diye yazıyor X Kuşağı üyesi Meghan Daum. "Medyada, teknolojide, eğitimde ve diğer büyük sektörlerde bilgi akışını kontrol eden yönetici pozisyonlarına yükselen Milenyumlular … kendilerini gönüllü bir düşünce polisi gücü olarak örgütleyen akranlarının küçük, gürültülü bir azınlığının giderek daha fazla ya esiri oluyor ya da onlara çekingen bir şekilde borçlu hâle geliyor."

Bazen X Kuşağı üyeleri, Bebek Patlaması Nesli patronlar ve yöneticiler ile Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı genç çalışanlar ve öğrenciler arasında arabuluculuk yaparak kuşak farkına kendileri yakalanıp kalıyor. X Kuşağı üyeleri ifade ve incinme konusunda genç kuşakların bakış açısını her zaman anlamıyor olabilir, Bebek Patlaması Nesli ise bunu daha da az anlıyor. X Kuşağı üyesi Zoe Whittall şu tweet'i attı: "Bir üsttekinin hiçbir şeyin travma olmadığını, bir alttakinin ise her şeyin travma olduğunu düşündüğü kuşaklar arasında doğmak kafa karıştırıcı bir şey."

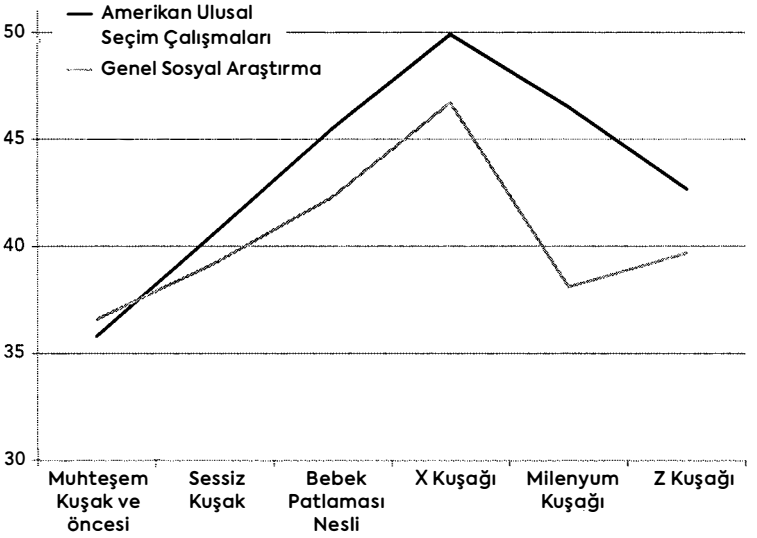
Reagan Kuşağı

Özellik: Genç ve O Kadar da Genç Olmayan Cumhuriyetçiler

1970'lerde televizyon sitcom'ları, *All in the Family*'de (*Hepsi Ailede*) Archie Bunker (Carroll O'Connor [d. 1924] tarafından canlandırılmıştır) ve liberal damadı Mike Stivic (Rob Reiner [d. 1947] tarafından canlandırılmıştır) arasındaki destansı kavgalar gibi, muhafazakâr ebeveynler ve liberal çocuklar arasındaki tartışmalara sıklıkla yer veriyordu. 1980'lere gelindiğinde roller tersine döndü: *Family Ties* (*Aile Bağları*) adlı sitcom'da, muhafazakâr, kravat takan, Reagan'ı seven bir oğul (Alex P. Keaton, Michael J. Fox [d. 1961] tarafından canlandırıldı; olduğundan daha genç görünüyordu) yetiştiren liberal ebeveynler yer alıyordu. *Family Ties*'ın yaratıcısı Gary David Goldberg (d. 1944) diziyi o dönemde kendi çevresinde gördüklerine dayandırdığını söyledi. O ve arkadaşları "şu eski biçim radikal insanlardı ve birdenbire ana akıma dâhil oldunuz ... fakat şimdi bu çocuklara sahipsiniz ve onları güçlendirdiniz, onlar süper zekiler ve kesinlikle sizin bulunduğunuz yerin sağındalar. Para sahibi olmanın ve ilerlemenin nesinin yanlış olduğunu anlamıyorlar."

Goldberg'in *Family Ties* genç Cumhuriyetçilerin yükselişinin gerçekliğini yakalıyordu. Ekim 1984'te yapılan bir anket, 18-24 yaşlardaki seçmenler arasında Reagan'a verilen desteğin, 26 yaş üstü seçmenlerdekinden daha fazla olduğunu gösterdi. Pek çok genç, 1970'lerin sonundaki "ulusal keyifsizlik" ve 1979'da İran'daki rehineleri kurtarma görevinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından zayıf olarak algıladıkları Jimmy Carter'ın aksine Reagan'ı güçlü olarak görüyordu. Demokrat Partili bir yetkili "Oy verme yaşını 35 yapan bir anayasa değişikliği sunacağız." diye espri yapmıştı. *New York Times*'ın anketle ilgili haberinde uzmanlar, gençler arasında Reagan'a yönelik eğilimin

Cumhuriyetçi Parti'ye daha uzun vadeli bir ittifaka dönüşüp dönüşmeyeceğini tartıştı. Bazılarına göre bu olacak, diğerlerine göre ise olmayacaktı.

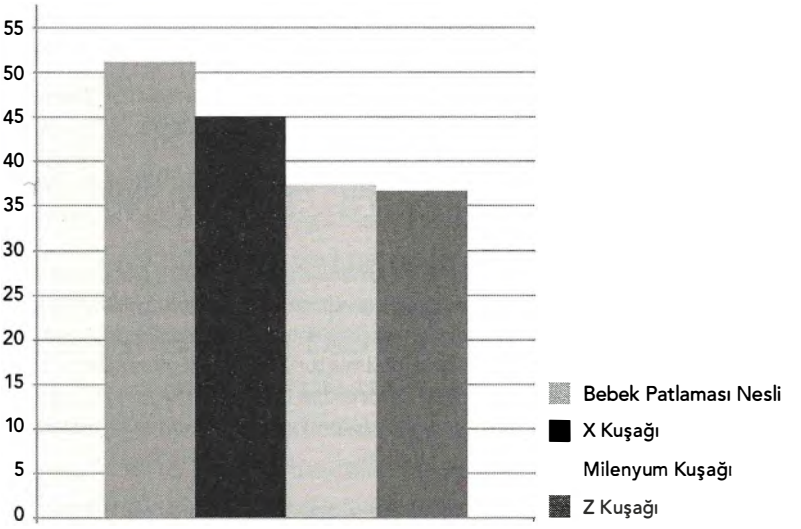

Şekil 4.37: Cumhuriyetçi olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, araştırmaya ve kuşağa göre

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma ve Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: 1952-2020 verilerini içeriyor. Demokratlar Demokrat eğilimli Bağımsızları, Cumhuriyetçiler ise Cumhuriyetçi eğilimli Bağımsızları kapsamaktadır. Eğilimi olmayan Bağımsızlar hariç tutulmuştur. Yaş kontrol altına alındı: Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır. Kuşak doğum yılı gruplarına göre belirlenir.

Otuz yıl sonra, X Kuşağı üyeleri orta yaşa geldiğinde, bu soruya artık cevap verilebilir. Yaş sabit tutulduğunda, X Kuşağı üyeleri 1952'den bu yana iki farklı ulusal araştırmada ölçülen diğer tüm kuşaklardan önemli derecede daha fazla Cumhuriyetçidir (bkz. Şekil 4.37). Reagan yönetimindeki ilk yılları, uzun vadede politik görüşlerini etkilemiş görünüyor.

1970'lerin başında oy vermeye başlayan ve yaklaşık 7/10'u demokrat olarak tanımlanan Bebek Patlaması Nesli'nin aksine, X Kuşağı üyeleri, 1980'lerin sonundaki ilk siyasi dönemlerinde yarı yarıya Demokrat ve Cumhuriyetçi olarak bölünmüştü; yaşlandıkça da bu aşağı yukarı böyle devam etti. 2021 senesinde, parti bağlılığındaki en büyük kuşak farkı X Kuşağı ile Milenyum Kuşağı arasındaydı ve Bebek Patlaması Nesli ile X Kuşağı arasında Cumhuriyetçilerin sayısı Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı'na kıyasla belirgin ölçüde daha fazlaydı (bkz. Şekil 4.38). Her ne kadar medya sıklıkla Bebek Patlaması Nesli ile Milenyumlular arasındaki savaşa odaklansa da X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı karşıtlığı da Amerikalılar arasında giderek daha sert siyasi bölünmelere yol açma potansiyeline sahip.

Şekil 4.38: Kuşaklara göre Cumhuriyetçi ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2021 sonbaharı

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Demokrat veya Cumhuriyetçi eğilimli bağımsızları içerir, eğilimli olmayan bağımsızları hariç tutar.

Affedersiniz, Yolumda Duruyorsunuz

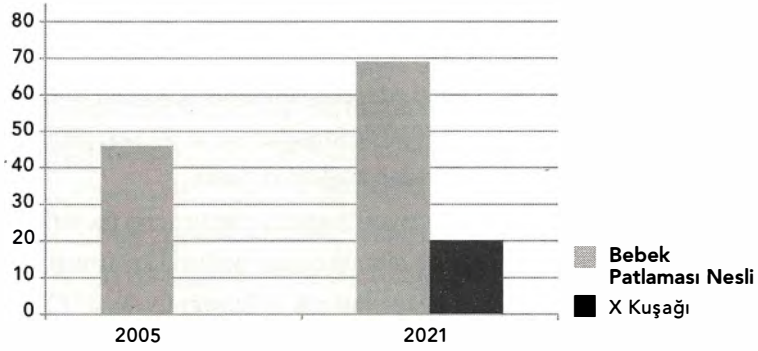
Özellik: Gecikmiş Liderlik

Bill Clinton 1992 yılında başkan seçildiğinde 46 yaşındaydı ve ilk Bebek Patlaması Nesli başkandı. Onu üç Bebek Patlaması Nesli başkan ve bir Sessiz takip edecekti; ancak ilk X Kuşağı üyeleri 2011'de 46 yaşına girmiş ve 2018'de kuşağın yarısı bu yaşı geçmiş olmasına rağmen X Kuşağı'ndan başkan olmadı.

2023 itibarıyla X Kuşağı üyesi başkan yardımcısı da yoktu (Kamala Harris X Kuşağı'ndan olmayı birkaç haftayla kaçırmıştır.). Major partilerden birinde aday olan tek X Kuşağı üyesi, 2012'de Mitt Romney'nin aday arkadaşı olan Paul Ryan'dır (d. 1970). 2020 Demokrat Parti başkanlık ön seçimlerinde X Kuşağı adayları -Cory Booker (d. 1969), Julián Castro (d. 1974), Kirsten Gillibrand (d. 1966), Beto O'Rourke (d. 1972) ve Andrew Yang (d. 1975)- tümü şubat ayı sonunda yarıştan çekilmiş, geriye iki Milenyumlu (Pete Buttigieg ve Tulsi Gabbard), iki Bebek Patlaması Nesli (Amy Klobuchar ve Elizabeth Warren) ve dört Sessiz (Joe Biden, Michael Bloomberg, Bernie Sanders ve Bill Weld) kalmıştır.

Elbette başkanlık sadece tek bir makamdır; bilimsel açıdan bakıldığında örneklem sayısı düşüktür. Siyasi liderlerdeki kuşaksal değişimleri daha kapsamlı bir şekilde belgelemek istiyorsak, muhtemelen başka bir yere bakmalıyız, mesela ABD Senatosu'na. Ortalama Bebek Patlaması Nesli'nin 50 yaşında olduğu 2005'te, 100 ABD senatöründen 46'sı Bebek Patlaması Nesli'ydi. Ortalama X Kuşağı üyesinin 50 yaşında olduğu 2021 yılında ise sadece 20 senatör X Kuşağı'ndandı. 2021 yılında Bebek Patlaması Nesli hâlâ ABD senatörlerinin 2/3'ünden fazlasını oluşturuyordu (bkz. Şekil 4.39). Chuck Schumer ve Lisa Murkowski gibi Bebek Patlaması Nesli çoğunlukta, Ted Cruz (d. 1970) ve Kirsten Gillibrand gibi X Kuşağı üyeleri ise azınlıktaydı. Politika, kuşakların yaşlanıp liderliğe geçerken ve sonra da yaşlanıp emekli olurken yaşadık-

ları iniş çıkışları görmek için en iyi yerlerden biridir. En azından Senato'da bu iniş çıkışlar Bebek Patlaması Nesli'ne münhasır kaldı.

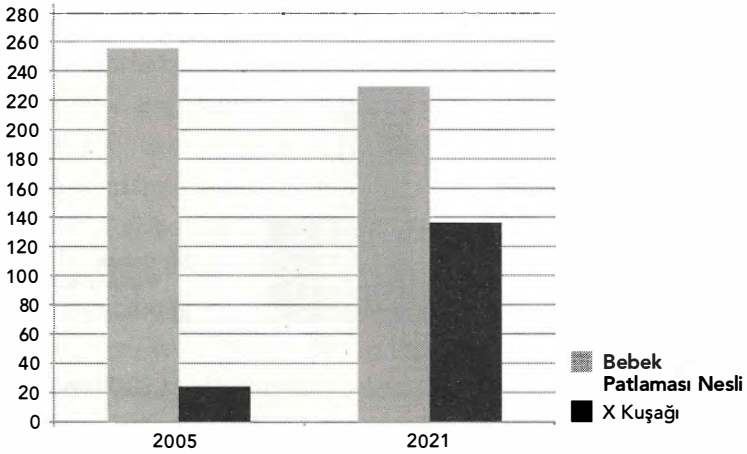

Şekil 4.39: ABD senatörlerinin sayısı, kuşaklara göre, 2005 ve 2021
Kaynak: ABD Senatosu

Elbette Senato daha yaşlı olma eğiliminde; hiciv gazetesi *Onion*'ın birkaç yıl önce "Senato masasını sımsıkı tutan örümcek ağıyla kaplı iskeletin 15. dönem için aday olması bekleniyor." diye yazmıştı. Temsilciler Meclisi genellikle genç siyasi liderlerin ilgisini çeker, dolayısıyla burası X Kuşağı'na kuşaksal geçişi bulmak için daha iyi bir yer olabilir.

2005 yılında 435 Kongre üyesinin 255'i (%58,6) Bebek Patlaması Nesli'ydi. X Kuşağı'nın aynı yaşta olduğu 2021 yılında ise 136 ABD temsilcisi (%31,3) X Kuşağı üyesiydi; yaklaşık yarısı kadar (bkz. Şekil 4.40). Dolayısıyla Temsilciler Meclisinde bile X Kuşağı üyelerinin elde ettiği koltuk sayısı, Bebek Patlaması Nesli'nin aynı yaşta elde ettiklerinin oldukça gerisinde kalıyor. 2021'de yaşları 57-75 arasında değişen Bebek Patlaması Nesli, 229 temsilci ile hâlâ meclisin yarısından fazlasını oluşturuyordu. Bebek Patlaması Nesli'nin daha büyük bir kuşak olduğu doğru olsa da 2021'de nüfusları X Kuşağı'nı sadece %14 oranında aşıyordu; bununla beraber Bebek Patlaması Nesli'nin Mecliste X

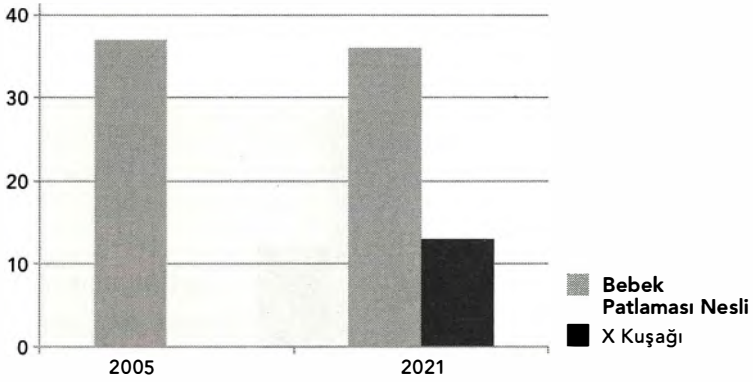
Kuşağı'ndan %68 daha fazla temsilcisi vardı, bu da sadece nüfus büyüklüğü hesaba katılırsa beklenenden neredeyse beş kat daha fazla. Hem Temsilciler Meclisinde hem de Senato'da X Kuşağı nüfuslarına göre oldukça az temsil edilirken Bebek Patlaması Nesli ise oldukça fazla temsil ediliyor.

Şekil 4.40: ABD'deki temsilci sayısı, kuşaklara göre, 2005 ve 2021
Kaynak: ABD Temsilciler Meclisi

Peki ya eyalet valileri?.. Belki de X Kuşağı yasama yerine yürütme organını tercih ediyor. 2005 yılında Bebek Patlaması Nesli ABD'deki 50 valiliğin 37'sini elinde tutuyordu; yani her 4 validen 3'ü Bebek Patlaması Nesli'ydi. Ancak 2021'de, X Kuşağı aynı yaştayken, X Kuşağı üyeleri sadece 13 valiliğe sahipti; 4 valilikten yalnızca 1'i, yani Bebek Patlaması Nesli'nin üçte biri kadar (bkz. Şekil 4.41). Bebek Patlaması Nesli', 2021'de 36 valilik ile hâlâ valiliklerin çoğunluğunu elinde tutuyordu. Jay Inslee ve Kim Reynolds gibi Bebek Patlaması Nesli valiler standart, Gavin Newsom, Gretchen Whitmer (d. 1971) ve Ron DeSantis (d. 1978) gibi X Kuşağı üyesi valiler ise istisnaydı. Daha önce gördüğümüz gibi, bir başka küçük kuşak olan Sessizler yine de kendilerinden

hemen önceki daha büyük, savaş kahramanı Muhteşem Kuşak kadar valilik ve Senato koltuğu kazanmayı başardılar ve Bebek Patlaması Nesli de hemen arkalarından hızla politikaya atıldı. X Kuşağı için durum böyle değil.

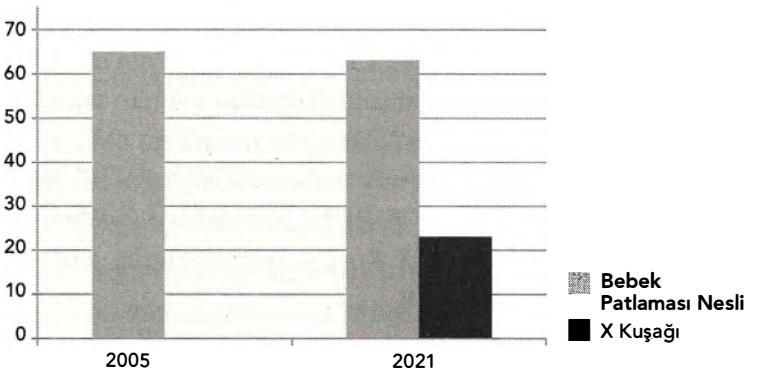

Şekil 4.41: Kuşaklara göre ABD eyalet valilerinin sayısı, 2005 ve 2021
Kaynak: Ulusal Valiler Birliği

Kurumlara duydukları güvensizlik hesaba katıldığında X Kuşağı'nın hükümete girmek için zorlamaması şaşırtıcı olmayabilir (X Kuşağı'nın siyasi liderlik konusundaki eksikliğini anlattığımda X Kuşağı üyesi bir arkadaşım şunu demişti: "Bunun sebebi bizim akıllı olmamız."). X Kuşağı'nın Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha düşük oy kullanma oranı, siyasete karşı daha fazla bir ilgisizliğin işareti olabilir; bu da daha az sayıda X Kuşağı üyesinin siyasi makamlara talip olması anlamına gelebilir.

X Kuşağı'nın iş hayatına olan ilgisi -Bebek Patlaması Nesli'ndekinden daha güçlü- göz önüne alındığında kuşakları şirket liderliği açısından karşılaştırmak daha bilgilendirici olabilir. Daha önce de gördüğümüz gibi, X Kuşağı üyeleri para kazanma ve ekonomik olarak üst basamaklara tırmanma arzularını itiraf etmekten çekinmiyor.

Yine de X Kuşağı üyeleri, daha fazla eğitim almış olmalarına rağmen, iş hayatında liderlik pozisyonlarına Bebek Patlaması Nesli'yle aynı hızda ulaşamıyor. 2005 yılında Fortune 100 şirketlerinin icra kurulu başkanlarının (CEO) 65'i Bebek Patlaması Nesli'ydi. X Kuşağı 2021 yılında aynı yaştayken, en büyük 100 şirketin CEO'larının yalnızca 23'ü X Kuşağı üyesiydi (bkz. Şekil 4.42). Bu durum, Fortune 100'ün 2005-2021 yılları arasında teknoloji ağırlıklı hâle gelmesine ve Amazon, Apple ve Alphabet'in (Google'ın ana şirketi) 2005'ten bu yana ilk ona girmesine rağmen geçerliydi; daha önce de gördüğümüz gibi nüfus büyüklüğü bu farkı açıklamaya yetmiyor. Bebek Patlaması Nesli'nin CEO'luk alanındaki hâkimiyeti 2005-2021 yılları arasında neredeyse olduğu gibi kaldı; 2021 yılında Fortune 100 şirketlerinin çoğunluğu (63) Bebek Patlaması Nesli tarafından yönetiliyordu. Home Depot'tan Craig Menear (d. 1958) gibi CEO'lar Tesla'nın Elon Musk'ından (d. 1971) daha tipiktir ve Kroger'dan Rodney McMullen (d. 1960) TIAA'dan Thasunda Duckett (d. 1973) veya Microsoft'tan Satya Nadella'dan (d. 1967) daha tipiktir.

Şekil 4.42: Fortune 100 şirketlerinin CEO'larının sayısı, kuşaklara göre, 2005 ve 2021

Kaynak: Fortune dergisindeki listelerdeki şirketler; çeşitli çevrimiçi kaynaklardan doğum yılları

X Kuşağı liderlikte neden geride kalıyor? X Kuşağı dönemi 1991'de her 3 lise son sınıf öğrencisinden biri yüksek statülü ve prestijli bir mesleğe sahip olmanın çok önemli olduğunu söylerken, Bebek Patlaması Nesli dönemi 1976'da 5 kişiden 1'i iş hayatında liderlikle *daha* fazla ilgilenmeleri gerektiğini öne sürmüştür. Yine de mümkündür ki X Kuşağı üyeleri iş-yaşam dengesine çok fazla değer verdiği için, seçimlerde adaylığını koymayı veya CEO masasına oturmayı tercih etmiyor olabilirler; Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla 18 yaşındaki daha az sayıda X Kuşağı üyesi, işin hayatlarının merkezî bir parçası olmasını beklediklerini söylemiştir. Bununla birlikte, işi merkezî bir konuma koymaktaki bu kadar küçük bir farkın -aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'yle kıyaslandığında X Kuşağı üyelerinin yarısı ila 1/3'ü liderlik pozisyonlarında- liderlikteki büyük kuşak farklılıklarını açıklaması pek mümkün görünmüyor.

Buradaki grafikler başka bir olasılığa işaret ediyor: X Kuşağı üyeleri liderliğe geçmedi çünkü Bebek Patlaması Nesli onların yollarını kapatıyor. X Kuşağı, alışılmadık derecede büyük bir kuşağın hemen arkasından gelen küçük bir kuşaktır; dolayısıyla "pitondaki domuz"[30] Bebek Patlaması Nesli hâlâ en üst düzey liderlik rollerini elde ediyor. Bebek Patlaması Nesli'nin liderlikte süregelen hâkimiyeti, aynı zamanda teknoloji ve onun sağladığı daha yavaş yaşamdan da kaynaklanıyor. İnsanların daha uzun ve sağlıklı bir yaşam sürmesiyle Bebek Patlaması Nesli daha ileri yaşlara kadar çalışıyor ve daha geç emekli oluyorlar. Bu böyle devam ettiği sürece, X Kuşağı üyeleri liderlik için çok fazla fırsata sahip olmayacak.

Hatta Milenyum Kuşağı çıkış yaparsa belki de fırsatları hiç olmayacak. Matthew Hennessey, X Kuşağı'nı, Bebek Patlaması Nesli'nin çekilmesiyle sahneyi devralmaya hazırlanan Milenyum

---

30 Bebek Patlaması Nesli'ni tanımlayan bu terim özellikle demografik istatistiklerdeki ani artışlar veya yükselişleri anlatmak için kullanır. (Ç.N.)

Kuşağı dalgasına karşı ölçülülüğün son kalesi olarak görüyor. "Eğer X Kuşağı birlikte hareket edemezse ... tam da potansiyelimize ulaşmanın eşiğindeyken kendimizi zor duruma düşüreceğiz." diye yazıyor. "Eğer dev teknoloji şirketlerinin evinizde ve arabanızda sizi gözetlemesini istemiyorsanız ... eğer açık tartışma sizin için önemliyse ve üniversite kampüslerimizdeki konuşma kuralları ve siyasi doğruculuğun soğuk rüzgârları şimdiden tüylerinizi diken diken ediyorsa ... eğer drone teslimatları ve seks robotları size ürperti veriyorsa ... o zaman artık direnerek savaşma vaktidir. ... Yakında parti bitecek. Tüh! Zaman doldu."

Bebek Patlaması Nesli emekli oldukça, X Kuşağı üyeleri daha çok liderlik rollerine geçecek; yahut da geçmeyecek. Onlar başından beri beklentilere meydan okuyan bir kuşak. 2020'ler için, dijital öncesi Bebek Patlaması Nesli ile dijital sonrası Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri arasında elçi olarak oynayacakları benzersiz bir rolleri var. Ancak X Kuşağı üyeleri, iki büyük kuşağın arasına sıkışıp kalmış "ortanca çocuk" olmaktan daha fazlası olarak görülmek isteyip bir karşı çıkışta bulunabilirler. Böyle yaparlarsa bir ayakları eski fiziksel dünyada, diğer ayakları dijital ortamda, teknolojiye doymuş kültürümüzün hem faydalarını hem de mahzurlarını anlayarak dümen başına geçeceklerdir.

Etkinlik Arası: Büyük Durgunluk ve Sonrası/Sonuçları

İlk başta ekonomi haberleri yavaş yavaş geldi. 2006 yılında, hacizlerin artmasıyla birlikte konut fiyatları düşmeye başladı. Bir Morgan Stanley tahvil tüccarı 2007 yılında subprime ipotekleri üzerine bahis oynayarak 9 milyar dolar kaybetti. Yatırım bankası Bear Stearns Mart 2008'de iflas etti.

Gerisi çorap söküğü gibi geldi: Yatırım şirketi Lehman Brothers 15 Eylül 2008'de iflas etti ve ertesi gün ABD Merkez Bankası,

"batamayacak kadar büyük" olduğu addedilince sigorta şirketi AIG'yi satın almak zorunda kaldı. Finansal sistem çöküşün eşiğine geldi ve borsa çöktü. 3 Ekim'de Kongre 700 milyar dolarlık bir kurtarma paketini finanse etti ve kasım ayında "Üç Büyük" otomobil üreticisi 50 milyar dolarlık bir kurtarma paketi talep etti.

Ağır çekim bir tren kazası gibi, durgunluğun ortalama işletme ve haneler üzerindeki etkisi sonraki birkaç yıl içinde ortaya çıktı. Konut piyasasının çöküşü, daha fazla insanın evlerinde "su altında" kalması, evlerinin değerinden daha fazla ipotek borcu olması anlamına geliyordu. Ödemeleri karşılayamazlarsa veya taşınmaları gerekirse genellikle eve haciz koyuyorlar ve anahtarları bankaya postalıyorlardı. İşsizlik artarak 2010 yılında %9,6 ile zirve yaptı. Emeklilik planları yapan Bebek Patlaması Nesli (2008'de 44-62 yaşlarında olanlar) hesaplarının değer kaybettiğini gördü.Birçoğu 2000'li yılların başında ev satın alan X Kuşağı üyeleri (29-43 yaşları arasındaydılar), tam da ailelerini kurarken büyük bir ekonomik darbe aldı. Milenyumlular (14-28 yaşları arasındaydılar) yeni lise ve üniversite mezunları olarak iş bulmakta zorlanıyorlardı. Z Kuşağı (13 yaş ve altı) tam da dünyayı öğrenmeye başladıkları sırada finansal sistemin neredeyse yok olduğunu gördü. Bu, ülkenin 1930'lardaki Büyük Buhran'dan bu yana karşılaştığı en büyük mali krizdi; onun için Büyük Durgunluk adı verildi.

Pek çok Amerikalı, sıradan insanlar çok az yardım alırken Wall Street şirketlerinin kurtarılmasına öfkeliydi. Bu duygular, *Wall Street'i İşgal Et'le (Occupy Wall Street)* -Eylül 2011'de New York Finans Bölgesi'ndeki Zuccotti Park'ta çadırlar kurularak yapılan bir protesto- doruğa ulaştı. Protestonun sloganı "Biz %99'uz!", nüfusun en zengin %1'i ile diğer %99'u arasındaki servet farkına gönderme yapıyordu; bu, 1970'lerden bu yana keskin bir artış gösteren gelir eşitsizliğinin bir ölçüsüydü.15 Kasım'da New

York polisi protestocuları parktan çıkararak eylemi sonlandırdı. Eylem sona ermiş olsa da Occupy'ın dikkat çektiği konular, bir kuşak ilerici aktivisti şekillendirdi.

Yine Büyük Durgunluk'un ardından kurulan Çay Partisi Hareketi, hükümet kurtarmalarına karşı çıktı ve hükümet harcamalarının azaltılması çağrısında bulundu. Hareket, Minnesota kongre üyesi Michele Bachmann (d. 1956) ve Güney Carolina senatörü Tim Scott (d. 1965) gibi Cumhuriyetçi Parti'nin ana akımının dışında kalan bazı Cumhuriyetçi politikacıları seçtirmeyi başardı. Çay Partisi'nin etkisi o zamandan bu yana azalmış olsa da bazıları politik açıdan kutuplaşmış, düzen karşıtı görüşlerinin Donald Trump'ın seçilmesine yol açtığını savunuyor.

Büyük Durgunluk'tan sonra toparlanma yavaş oldu; işsizlik oranı 2015 yılına kadar bir daha %5'e düşmedi. Ancak bundan sonra ABD ekonomisi yükselişe geçti ve işsizlik 2019'da %3,7 gibi çok düşük bir seviyeye ulaştı, ilerleme yalnızca 2020'deki COVID-19 pandemisi sebebiyle durdu. 2022 yılına gelindiğinde ülke yüksek enflasyonla mücadele etse bile iş imkânları çoktu ve ücretler artıyordu.

Yine de Büyük Durgunluk etkisini sürdürüyor. Asgari ücretin artırılmasına yönelik yasa tasarıları kısmen -gelir eşitsizliği ve kapitalizmin olumsuzlukları konusunda da daha fazla farkındalık yaratan- Occupy protestolarından esinlendi. 2000'li yılların ortalarında ev satın alıp değer kaybettiğini gören X Kuşağı üyeleri, bir daha asla konut piyasasına tam olarak güvenemeyecekler. Durgunluk sırasında ve sonrasında 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler olan Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri, ekonominin kılpayıyla tersine dönebileceğinin farkında, onun için hazırlıklı olsalar iyi ederler. 2008'i hatırlayamayacak kadar genç olan Z Kuşağı üyeleri bile gelirler arası uçurumlar ve ekonomiye ilişkin genel olumsuzluklara yönelik artan ilgiyi özümsedi.

Tüm kuşaklar boyunca durgunluk, 2000'lerin ortalarında tüketim ve materyalizm konusundaki coşkuyu daha ölçülü bir gerçekçiliğe dönüştürdü. Büyük Durgunluk'un ardından geçen yeni yasalar, konut ipoteği alma konusundaki düzenlemeleri sıkılaştırarak konut piyasasının tekrar çökme olasılığını azaltıyor. Durgunluk aynı zamanda siyasi aktivizmi yeniden canlandırdı ve seçmen katılımını artırdı; bu eğilimler, ekonomi düzeldikten sonra bile kaybolmadı. Durgunluğun daha olumsuz sonuçları ise şu oldu: Cumhuriyetçilerle Demokratları birbirinden daha da uzaklaştırdı ve siyasi kutuplaşma yeni boyutlara ulaştı. Büyük Durgunluk'un en kalıcı mirası ise öfke olabilir; pandemi sonrası 2020'lerde bile ABD iyimserlik duygusunu geri kazanamadı.

5. BÖLÜM

Milenyum Kuşağı

(1980-1994)

Mashable daha yakın zamanda "Milenyum Kuşağı pek çok şeydir, ama onlar her şeyden önce katildir." fikrini öne sürmüştü; Milenyum Kuşağı'nın peçetelerden kahvaltılık gevreğine ve evliliğe kadar her şeyi "öldürdüğünü" duyuran haberlerin sürekli tamtamlarına nazire yaparcasına bir yanıt olarak. Makalenin başlığı: "Huzur içinde yatsın: İşte Milenyum Kuşağı'nın öldürdüğü 70 şey. Hemen hemen her şey!"

Milenyum Kuşağı'nın her şeyi öldürdüğünü söylemek açıkça abartılı olsa bile bu kuşağın farklı olduğu kesin. Güvenilir doğum kontrolü ve yasal kürtaj çağında, çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli ebeveynlerin çocuğu olarak dünyaya gelen Milenyumlular, Amerikan tarihinin bugüne kadarki en planlanan ve istenen kuşağıdır. İyimser bir dönemde yetiştirildikleri için kendileri için yüksek beklentileri vardı. X Kuşağı üyeleri Bebek Patlaması Nesli'nin bireyciliğini temcit pilavı düzeyine indirirken, Milenyumlular çıtayı yükseltti: Bireysel benlik sadece önemli değildi, her şeyin önünde geliyordu. Aynı zamanda neredeyse her zaman gerçekten mükemmeldi. Bu onların fikri değildi elbette: Daha kapsayıcı kültür, Milenyum Kuşağı'nın çocukluğunun havasına kendine odaklanmayı damlatarak onlara bugün hâlâ kendileriyle birlikte olan bir öz güven aşıladı. Milenyumluların yetiştirilme tarzı, güçlü ekonomi, bilgisayar devrimi ve

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte daima olumlu olmuştur. Ancak her şey yolunda değildi: 11 Eylül 2001 olayları, 1990'lardaki yenilmezlik duygularının sonunu getirdi. Bununla beraber Milenyum Kuşağı ve daha eski kuşaklar kısa sürede toparlanarak 2000'li yılların ortalarında ekonomiyi yeni yüksekliklere taşıdı. Milenyumlular üniversiteye ve iş hayatına girdiğinde öz güvenleri, gençken bu kadar girişken olduklarını hatırlamayan profesörlerini ve yöneticilerini hem sevindirdi hem de dehşete düşürdü.

Ardından 2008'deki durgunluğun darbesi, konut piyasasının -ve Milenyum Kuşağı iyimserliğinin- balonunu patlattı. Bir zamanlar Milenyumlular hakkındaki konuşmalar sabırsız hırslarını merkeze alırken kısa süre sonra ekonomiden dolayı nasıl mağduriyet yaşadıklarına odaklandı. Bitmek bilmeyen makaleler ve çevrimiçi tartışmalar, Milenyumluların bir gün ev sahibi olup olamayacağını, ebeveynlerine yetişip yetişemeyeceğini veya ek işlerini bırakıp bırakamayacağını inceden inceye inceledi. 2012'den sonra ekonomi iyileşse dahi Milenyumluların içinde bulunduğu vahim ekonomik durum, kendi üyeleri tarafından kuşak hakkında yazılan ilk kurgusal olmayan kitaplara hâkim olan değişmez bir odak noktasıydı. Daha küçük bir kuşağın arkasından gelen büyük bir kuşak olarak Milenyum Kuşağı, birçoklarının çoktan gelmesi gerektiğini düşündüğü değişim için sabırsızlanarak siyasal güçlerini göstermeye başlıyor. "Milenyum Kuşağı'nın tutumları zaten Amerikan toplumunu … belirliyor." diye yazıyor Charlotte Alter (d. 1990). "Onların start-up'ları ekonomide devrim yarattı, zevkleri kültürü değiştirdi ve sosyal medyaya duydukları muazzam iştah insan etkileşimini dönüştürdü. Politika, bozulmaya hazır en son arenadır."

Alter'in bahsettiği bu start-up'ların çoğu teknoloji alanındaydı ve bu, internetle büyüyen ilk kuşağa uygundu. Oregon Trail oynarken ve AOL üzerinden anlık olarak mesajlaşırken Milenyumlular, onları takip edecek olan Z Kuşağı üyeleri gibi "akıllı

telefon-yerli" değilse de dijital-yerli[31] hâline geldi. Ortalama bir Milenyumlu (1987 doğumlu) 1995 yılında internet ticarileştiğinde 8, 2000 yılında evlerde internet yaygınlaştığında 13, 2006 yılında Facebook herkese açıldığında 19 ve 2012 yılında Amerikalıların çoğunluğu bir akıllı telefona sahip olduğunda 25 yaşındaydı. Çevrimiçi alışverişin, sosyal medyanın, internet haberlerinin ve gerçek zamanlı video akışının hiç bitmeyecekmiş gibi görünen gelişmesi, Milenyumluların olgunluğa doğru gelişimine teknolojik bağlılığın sürekli çalan bir fon müziği gibi paralel ilerledi.

Milenyumlular, bir harfi çıkarmak için kapaklı cep telefonlarında aynı tuşa üç kez basıldığı zamanlarda mesajlaşmada ilk ustalaşan kişiler oldu. 2000'li yılların başlarında pek çok ebeveyn, Milenyumlu 13-19 yaş arası gençlerin ne kadar çok mesajlaştığının farkına varmamıştı; ta ki sınırsız veri diye bir şey olmadığı için dağ gibi faturalar gelene kadar. Milenyumlular, telefonların konuşmak için olduğu fikrine tam anlamıyla geri dönmedi. Bir BuzzFeed derlemesinde bir Twitter kullanıcısı "Bebek Patlaması Nesli kültürü zil sesini sonuna kadar açmak ve cevap vermeden önce bir dakika boyunca çalmasına izin vermektir." diye görüşünü belirtiyor. "Milenyum Kuşağı kültürü, telefonunuz 2009'dan beri titreşimde olduğu için zil sesinin neye benzediğini bilmemektir."

Bebek Patlaması Nesli ebeveynlerinin daha az çocuğa sahip olması ve her birini daha dikkatli yetiştirmesiyle Milenyumlular, yavaş yaşam stratejisini hem daha yavaş bir ergenlik hem de daha yavaş bir yetişkinlik dönemiyle tekrar uyumlu hâle getirdi. İstenen çocuklardan oluşan bir kuşak olan Milenyumluların çocukluk yılları *ebeveynlik* kelimesini fiilleştirdi ve çocuk yetiştirme konusunda bir yargılama ve rekabet duygusu yarattı. Alter, ebeveynlerin, küresel rekabet ve gelir eşitsizliği çağında, X Kuşağı üyelerinin deneyimlediği müdahaleci ebeveynlikten çok fazla yönlendirme ve denetimin olduğu "helikopter" veya "sera" ebeveynliğine geçiş yaparak "çocuk-

[31] Dijital-yerli: Dijital teknolojinin başlangıcı veya gelişimi sırasında doğan, bu teknolojiyi efektif bir şekilde kullanabilen kimse. (Ç.N.)

lar için 'zenginleştirici' aktivitelere takıntılı hâle geldiğini" yazıyor. Bundan sonra, yetişkinlik genellikle şiddetli bir darbe olarak geldi ve çalışmak, faturaları ödemek, çamaşır yıkamak gibi sıkıcı fakat gerekli yetişkin faaliyetlerine atıfta bulunan Milenyum Kuşağı *yetişkinleşme* teriminin ortaya çıkmasına sebep oldu. 2020'de BuzzFeed, (görünüşe göre ironi yapmadan) yetişkinleşme "liyakat rozetlerinin" reklamını yaptı ki buna diş ipi kullanma, köpek gezdirme ve faturaları zamanında ödeme peçleri de dâhildi. Yetişkinleşme zor olabilir, ama en azından bunun için ödüllendirilebilirsiniz.

2020'lerde, Milenyumlular yetişkinleşme nedir, ne değildir, nasıl yapılır iyice deneyim sahibi oldu: Onlar artık "genç olanlar" değil. Mart ve Nisan 2020'de, tüm genç yetişkinleri Milenyumlu olarak düşünmeye alışkın insanlar, üniversiteden bahar tatiline çıkan "Milenyumluların" COVID-19'u yaydığından şikâyet ettiklerinde aman vermeden geçen zamanla ters düştüler. Milenyumlular o dönemde 26-40 yaşları arasında olduğundan, tatile çıkanlar bir sonraki genç kuşaktı: Z Kuşağı. Tahmin edilebileceği gibi Twitter çılgına döndü. Bir kullanıcı "Milenyumlular. Bahar. Tatiline. Çıkmıyor. Biz. Çok. Yaşlıyız." diye tweet attı. Bir başkası "Milenyumlular artık gençler için kullanılan bir kelime değil, çoğumuzun çocuğu var ... ve geri kalanımız artık 2,5 IPA'dan sonra akşamdan kalma oluyoruz." dedi. Üçüncüsü "Milenyumlular ... derme çatma ev ofislerimizde oturup yaşlı meslektaşlarımıza video konferansın nasıl yapıldığını öğretmekle çok meşguller." diye tweet attı ve her kuşağın doğum yıllarını gösteren faydalı bir çizelge de paylaştı.

2020'lerde, Milenyumlular kendilerini belli bir yaştaki her kuşağın ulaştığı yol ayrımında buluyor: Eskisi kadar genç ve havalı olmadıklarını fark ediyorlar. Açıkgöz bir Z Kuşağı üyesi, modaya uymaya çalışan ama birkaç yıl geride kalmış birini tanımlamak için "cheugy"[32] kelimesini icat etti; birçok Milenyumlunun Z

[32] Paçoz anlamında (Ç.N.)

Kuşağı üyeleri onlara internette saldırırken neler hissettiğinin iyi bir özeti. (Görünüşe göre Z Kuşağı'na göre dar kesim kotlar demode, yüksek belli kotlar moda; saçları yandan ayırmak demode, ortadan ayırmak moda.) Bir zamanlar genç olduğunuza işareti eden Hogwarts evinizi bilmek, hızla tam tersinin işareti hâline geliyordu. 2020'lere gelindiğinde, bazıları "geriatrik Milenyumlular"dan bahsetmeye başlamıştı bile; çoğu kişi bu terimin hızla unutulup gideceğini umuyordu.

Milenyumlular, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri tarafından başlatılan teknoloji, bireycilik ve yavaş yaşam stratejisindeki kuşak trendlerini doruklarda yaşamışlardır. Başka bir deyişle, Milenyumlular çoğunlukla suçlandıkları trendleri başlatmadı; bu durum, Milenyumlular hakkında medyada yer alan eleştirel haberlerde genellikle gözden kaçıyor. Kuşak yetişkinliğin en güzel yıllarını yaşarken, Milenyumlulara ilişkin yeni bir değerlendirme yapmanın zamanı çoktan geldi de geçiyor.

Milenyum Kuşağı (1980-1994)

NÜFUS (2020): 67,9 MİLYON
(2020'DE ABD NÜFUSUNUN%20,5'İ)

%63,7 Beyaz

%13,1 Siyah

%20,8 Hispanik

%7,3 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı

%1,2 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı

Çocuklar: Z Kuşağı ve Kutuplar Kuşağı

Torunlar: ???

EN POPÜLER İSİMLER *Listede ilk kez yer alanlar * ile işaretlenmiştir*

ERKEK		*KIZ*	
Michael	David	Jessica	Brittany*
Christopher	James	Ashley*	Melissa*
Joshua*	Daniel*	Jennifer	Samantha*
Matthew*	Andrew*	Sarah*	Emily*
Jason	Tyler*	Amanda	

X KUŞAĞI'NIN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

Aktörler, Komedyenler, Film Yapımcıları

Kim Kardashian (1980)
Lin-Manuel Miranda (1980)
Chris Pine (1980)
Chris Evans (1981)
Amy Schumer (1981)
Elijah Wood (1981)
Kirsten Dunst (1982)
Colin Jost (1982)
Seth Rogen (1982)
Ali Wong (1982)
Constance Wu (1982)
Adam Driver (1983)
Aziz Ansari (1983)
Michael Che (1983)
Jonah Hill (1983)
Mila Kunis (1983)
Dan Levy (1983)
Donald Glover (1983)
America Ferrera (1984)
Khloe Kardashian (1984)
Gina Rodriguez (1984)
Olivia Wilde (1984)
Scarlett Johansson (1984)
Kate McKinnon (1984)
Issa Rae (1985)
Kaley Cuoco (1985)
Hasan Minhaj (1985)
Lena Dunham (1986)
Lindsay Lohan (1986)
Mary-Kate and Ashley Olsen (1986)
Elliot Page (1987)
Zac Efron (1987)
Blake Lively (1987)
Awkwafina (1988)
Emma Stone (1988)
Haley Joel Osment (1988)
Rachel Brosnahan (1990)
Jennifer Lawrence (1990)
Kristen Stewart (1990)
Bowen Yang (1990)
Shailene Woodley (1991)
Miley Cyrus (1992)
Dylan and Cole Sprouse (1992)
Beanie Feldstein (1993)
Pete Davidson (1993)
Dakota Fanning (1994)

Müzisyenler ve Sanatçılar

Josh Groban (1981)
Beyoncé Knowles (1981)
Britney Spears (1981)
Alicia Keys (1981)
Justin Timberlake (1981)
Jennifer Hudson (1981)
LeAnn Rimes (1982)
Kelly Clarkson (1982)
Adam Lambert (1982)
Nicki Minaj (1982)
Miranda Lambert (1983)
Carrie Underwood (1983)
Katy Perry (1984)
Mandy Moore (1984)
Ciara (1985)
Lady Gaga (1986)
Kevin Jonas (1987)
Kendrick Lamar (1987)
Zoë Kravitz (1988)
Joe Jonas (1989)
Taylor Swift (1989)
Nick Jonas (1992)
Demi Lovato (1992)
Selena Gomez (1992)
Cardi B (1992)
Ariana Grande (1993)
Chance the Rapper (1993)
Justin Bieber (1994)

Girişimciler ve İş İnsanları

Mark Zuckerberg (1984)
Evan Spiegel (1990)

Politikacılar, Yargıçlar ve Aktivistler

Pete Buttigieg (1982)
Ilhan Omar (1982)
Sarah Huckabee Sanders (1982)
Katie Britt (1982)
Elise Stefanik (1984)
J. D. Vance (1984)
Jon Ossoff (1987)
Alexandria Ocasio-Cortez (1989)

Sporcular

Venus Williams (1980)
Eli Manning (1981)
Hope Solo (1981)
Serena Williams (1981)
Andy Roddick (1982)
Aaron Rodgers (1983)
LeBron James (1984)
Ryan Lochte (1984)
Kyle Busch (1985)
Megan Rapinoe (1985)
Michael Phelps (1985)
Allyson Felix (1985)
Shaun White (1986)
Colin Kaepernick (1987)
Steph Curry (1988)
Kevin Durant (1988)
Brittney Griner (1990)
Damian Lillard (1990)
Mike Trout (1991)
Bryce Harper (1992)
Johnny Manziel (1992)

Gazeteciler, Yazarlar ve Gündeme Gelen İnsanlar

Chelsea Clinton (1980)
Jenna Bush Hager (1981)
Paris Hilton (1981)
Meghan Markle (1981)
Nicole Richie (1981)
Ivanka Trump (1981)
Misty Copeland (1982)
Anita Sarkeesian (1983)
Edward Snowden (1983)
Elizabeth Holmes (1984)
Ben Shapiro (1984)
Eric Trump (1984)
Chrissy Teigen (1985)
Daniel M. Lavery (1986)
Ronan Farrow (1987)
Charlotte Alter (1990)
Bethany Hamilton (1990)
Breonna Taylor (1993)
Tiffany Trump (1993)

Tek Kişilik Ordu

Özellik: Öz Güven

2000 yılında ABD Ordusu, yeni kuşak askerlere ulaşması gerektiğinin ayırdına vardı. Ordu, X Kuşağı döneminde yirmi yıl boyunca teşvik edici "Olabileceğinin En İyisi Ol" sloganını kullandıktan sonra bunun yerini alacak yeni bir slogan arayışına

girdi. Ocak 2001'de piyasaya sürülen, Milenyumluları askere almak için seçtikleri slogan, ekip çalışmasına odaklı bir kuruluş için biraz sürpriz oldu: "Tek Kişilik Ordu."

Milenyumlular, 1950'lerin ve 1960'ların başındaki, istenmeyen bir hamileliğin otomatikman evlilik anlamına geldiği ve erkeklerin beyzbol maçlarında takım elbise ve şapka giydiği daha kolektivist, kurallarla dolu dünyaya asla tanıklık etmedi. Bunları X Kuşağı üyeleri de yapmadı ama ebeveynlerinin çoğu yaptı. Ancak Milenyumlular için o zamanlar tamamen geçmişte kaldı. Onlara göre, Amerikan kültürü her zaman benliği öncelemiştir.

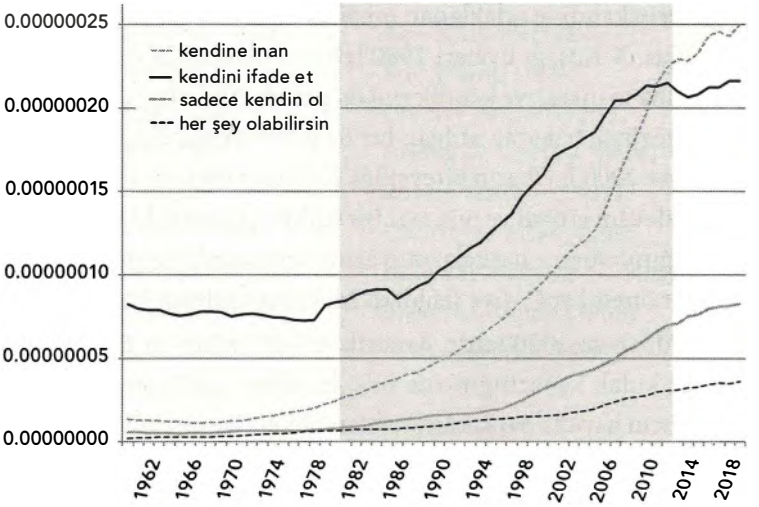
II. Dünya Savaşı'ndan bu yana doğan her kuşak, kendi bireycilik anlayışını benimsemiştir. Bebek Patlaması Nesli'ne göre bu, savaş sonrası dönemin sınırlayıcı sosyal kurallarına, özellikle de cinsellik ve evlilikle ilgili olanlara isyan etmek ve ardından 1970'lerin kendine odaklanan mistisizmiyle "içsel bir yolculuk"a çıkmaktı. X Kuşağı üyeleri 1980'lerde ortalamanın üzerinde olduklarına inanarak ve kendilerini ön planda tutmaları gerektiğine kesin gözüyle bakarak atılgan bir öz güvenin öncülüğünü yaptı. 1990'lı ve 2000'li yılların bireyciliği, X Kuşağı üyelerinin başlattığı trendi devam ettirdi ve ona ayrı bir eğilim kazandırdı: Kendinize inandığınız sürece başkalarının sizin hakkınızda ne düşündüğünün bir önemi yok, diye fısıldadı Milenyumluların kulaklarına.

1990'lar ve 2000'lerde Amerikan kültürüne en üstünkörü şekilde kulak kabarttığınızda bile, benlikle ilgili konuşmaların, öz-inancın hayatta başarının anahtarı olduğuna dair koro şeklinde yapılan tavsiyelerle birlikte, alttan alta devam ettiğini görürsünüz. Öyle görünüyor ki benlik birdenbire her yerdeydi.

1990'ların sonu ve 2000'lerin başında, geç dönem Milenyumluların lisede olduğu sırada yayınlanan, pembe dizi havası yaratan ama bağımlılık yapan *Dawson's Creek*'teki alışılmadık biçimde şüpheci karakter Joey, "Eğer kendinize inanırsanız, ihtimaller aleyhinize olsa bile her şey mümkündür." diyordu.

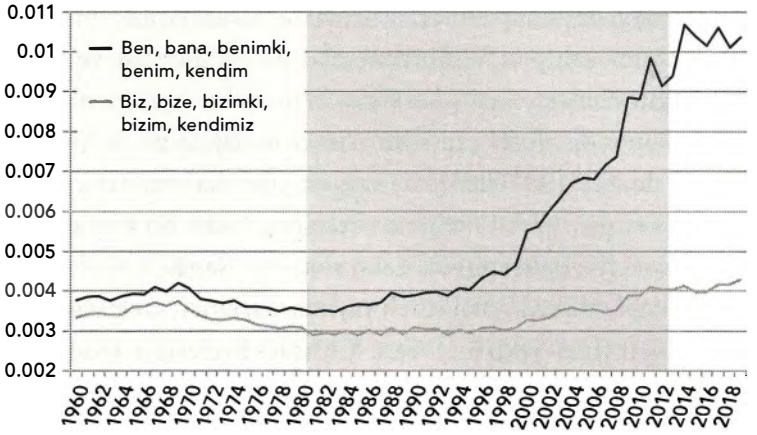
2000'lerin sonlarında bir lise müzik kulübünü konu alan ve Milenyum Kuşağı'na hitap eden *Glee*'de Öğretmen Bay Schuester şöyle diyor: "Glee kulübü sadece kendinizi başkalarına ifade etmekle ilgili değildir. Kendinizi kendinize ifade etmekle ilgilidir." (Tamam.) 2007 tarihli bir NBC "The More You Know" ("daha fazla bilirsen") kamu spotu da "Herkes tek bir gerçek aşkıyla -kendisiyle- doğar." diyordu.

Kendine odaklı ifadelerin 1990'lardan önce pek konuşulmayan yeni bir dil olduğu sadece algı değil. Google Kitaplar'ın milyonlarca kitaptan oluşan veri tabanında, "kendine inan" ve "sadece kendin ol" gibi ifadeler, Milenyum Kuşağı'nın çocukluk ve 13-19 yaş arası gençlik yıllarında Amerikan kitaplarında dikkat çekici bir şekilde daha yaygın hâle geldi (bkz. Şekil 5.1).

Şekil 5.1: Amerikan kitaplarında belirli bireyci ifadelerin kullanımı, 1960-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: Gölgeli yıllar Milenyumluların çocukluğu. Amerikan İngilizcesi külliyatı, 3 yıl üzerinden düzgünleştirme, büyük/küçük harfe duyarlı değildir. Her bir ifadenin o yıl yayımlanan tüm kitapların kelimeleri içindeki yüzdesini gösterir.

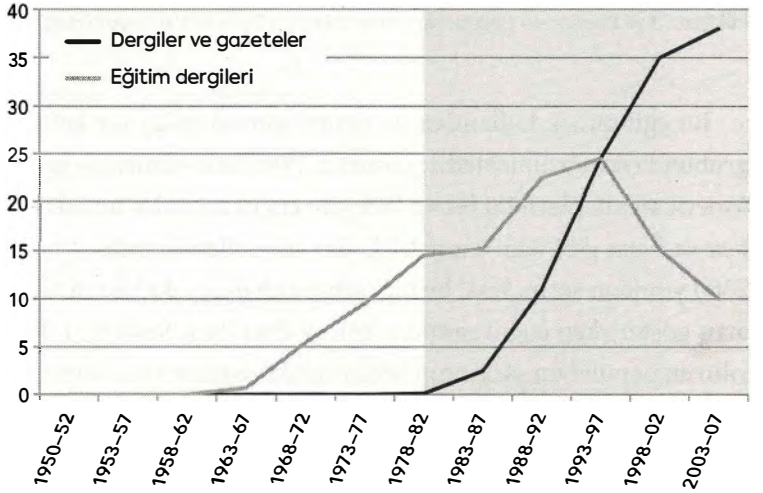
Şekil 5.2: Amerikan kitaplarında birinci şahıs zamirlerinin kullanımı, 1960-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı

Notlar: Gölgeli yıllar Milenyum Kuşağı'nın çocukluğu. Amerikan İngilizcesi külliyatı, 3 yıl üzerinden düzgünleştirme, büyük/küçük harfe duyarlı değildir.

Bu eğilim, sık kullanılan ve tanımlanması kolay bir kelime grubunda da görülmektedir: zamirler. 1990'ların sonlarına kadar Amerikan kitaplarında *biz* ve *bize* gibi çoğul zamirler neredeyse *ben* ve *bana* gibi tekil zamirler kadar sık kullanılıyordu. Ancak 2000 yılından sonra tekil birinci şahıs kullanımı iki kattan fazla artış gösterirken çoğul zamirler çok az arttı (bkz. Şekil 5.2). Her yılın en popüler on şarkısının sözlerindeki zamirleri inceleyen bir çalışma da aynı şeyi bulmuştur: 1980-2007 yılları arasında tekil zamirlerde artış ve çoğul zamirlerde düşüş. James Pennebaker'ın *The Secret Life of Pronouns* (*Zamirlerin Gizli Yaşamı*) adlı kitabında belirttiği gibi bazı sosyal psikologlar, *ben* veya *bana* zamirlerinin kullanımının mutlaka büyük bir ego ile değil ama ister olumlu ister depresif hissetmek gibi olumsuz bir nedenle olsun, benliğe odaklanmakla bağlantılı olduğunu öne sürdüler. Milenyum Kuşağı gençliğinin dili belirgin bir şekilde kendine odaklıydı.

Öz saygı da -sahip olmak, artırmak ve teşvik etmek- merkezî bir konuma sahip oldu. Bir zamanlar üniversitelerde ve öğretmen eğitimlerinde tartışılan biraz belirsiz bir kavram olan öz saygı, sonunda ulusal çapta bir obsesyon hâline geldi. Mesleki eğitim dergileri 1970'lerde öz saygıyı keşfederken, daha tirajlı dergiler ve gazeteler 1980'lerin ortalarına kadar bu kavramdan neredeyse hiç bahsetmedi; daha sonra öz saygıya olan alaka, önce kitaplarda ardından süreli yayınlarda, Japon sarmaşığı gibi yayılmıştır (bkz. Şekil 5.3). Yani X Kuşağı üyelerinin okulda öz saygı konusunun tartışıldığını duymuş olabilir ama Milenyumlular, bunun ebeveynleri, doktorları, antrenörleri ve arkadaşları tarafından neredeyse her yerde tartışıldığına şahit oldu.

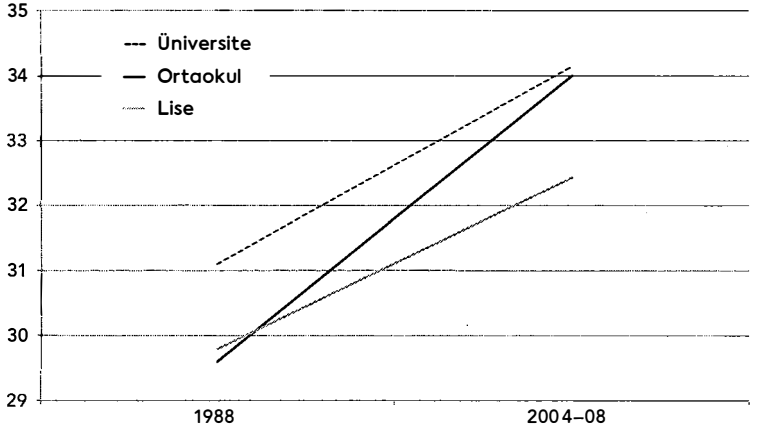
Şekil 5.3: Dergilerde, gazetelerde ve eğitim dergilerinde öz-saygıdan bahsedilmesi, 1950-2007

Kaynak: Dergi ve gazete makaleleri: Lexis Nexis. Eğitim dergileri: ERIC veritabanı
Notlar: Gölgeli yıllar Milenyumluların çocukluğu. Dergi ve gazeteler için yıllık güncel makale sayısı 100'ün üzerindedir. Arama ve analiz ilk olarak W. Keith Campbell tarafından *Narsisizm Salgını* (2009) için yapılmıştır.

X Kuşağı'nın çocukluk döneminden beri süregelen bir eğilimle okullar, kendinden hoşnut hissetmenin daha iyi notlar ve daha iyi davranışlar gibi olumlu sonuçlara yol açacağı düşüncesiyle öz saygıyı artırmaya yönelik tasarlanmış programlar uygulamaya başladı. Çocukken sıklıkla sert disipline maruz kalan Bebek Patlaması Nesli, kendi çocuklarıyla daha sıcak ve olumlu bir ilişki kurmak istiyordu. Daha kapsayıcı kültürde benliğin ihtiyaçlarına odaklanılması, bir sonraki adımı mantıklı kıldı: Eğer bir ebeveyn olarak çocuklarını seviyorsan onları yüksek öz güvene sahip olmaya teşvik etmelisin. Uzmanlar aynı fikirdeydi: Amerikan Pediatri Akademisinin ilk olarak 1991 yılında, Milenyumlular büyürken yayımlanan küçük çocukların yetiştirilmesine ilişkin kitabı, ilk yedi sayfada öz saygıdan on kez bahsetmişti. Bunu çocuk kitapları izledi. *Özsaygı Krallığı'ndaki Sevimliler* kitabındaki Mona Monkey, çocuklara arka arkaya üç kez "Ben sevimliyim!" dedikleri takdirde krallığın kapılarının açılacağını söylüyordu. Çocuklara yönelik bir öz saygı boyama kitabı, onlardan boşlukları doldurmalarını istiyordu: "K_nd_n_ kabul et. Sen özel bir insansın. P_zi_if düşünmeyi kullan." Bunun bir kısmı Bebek Patlaması Nesli ebeveynlerinin bireyciliğinden, bir kısmı da kaygılarından kaynaklanıyordu. Milenyumlu Charlotte Alter şunu yazmıştı: "Çocukluk aynı anda hem daha rekabetçi hem de daha el bebek gül bebek hâle geldi: Çünkü kaybetmek çok tehlikeliydi, herkes kazanan olmak zorundaydı."

Öz saygıyı artırmak öyle sadece lafta kalmıyor; eylemle de destekleniyordu. Okullar, ödül törenlerinde herkesin kendinden hoşnut hissetmesi için sadece en iyi performans gösterenlere değil, her çocuğa ödül vermeye başladı. Çocuk spor takımları yalnızca kazanan takımların kupa alması yerine, her çocuğa sadece oynadığı için bir kupa vererek aynısını yaptı. 2000'li yıllarda yeğenimde bunlardan bir tane vardı: Yaklaşık iki fit boyundaydı ve üzerine "Katılımda Üstün Başarı" yazısı kazınmıştı.

Her ne kadar X Kuşağı üyeleri de biraz benzer bir öz güven artışı yaşamış olsa bile Milenyum Kuşağı'nın 1990-2010'lardaki çocukluk ve ergenlik dönemlerinde bu eğilim olgunlaşmış bir şekilde ortaya çıkmıştır. O zamana kadar pek çok Milenyumlu -ve daha büyükler- öz saygıyı temelsiz bir şekilde artırmanın iyi bir şey olduğuna inanmıştı. "Çocuklara çok fazla kupa verdiğimizi düşünmüyorum. Tersine, onlara yeterince vermiyor olabiliriz. Kupalar çocuğun öz güvenini artırmaya yardım eder." diye yazmıştı bir genç yetişkin, 2013 yılında *New York Times*'ta yayımlanan ve uygulamayı eleştiren bir köşe yazısına cevaben (köşe yazısı "Kaybetmek Sizin İçin İyidir" başlığını taşıyordu). Bir diğeri de "Bir kupa aldığınızda daha fazlasını yapabileceğinizi hissedersiniz. Bu da öz güveninizi ve öz saygınızı geliştirir." diye iddia etmişti.

Şekil 5.4: Yaş grubuna göre öz saygısı ortalamanın üzerinde olan ABD'li öğrencilerin yüzdesi, 1988 ve 2004-08

Kaynak: Gentile ve ark. (2010)
Notlar: Ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerinin 1988'de neredeyse tamamı X Kuşağı üyesi, 2004-2008'de ise neredeyse tamamı Milenyumludur. Puanlar yayımlanmış çalışmalardan alınmıştır. 1988'deki lise öğrencileri ortalama için referans olarak değerlendirilmiştir. Öz saygı, Rosenberg Özsaygı Envanteri ile ölçülmüştür. Maddeler arasında "Kendime karşı olumlu bir tutum takınırım." ve (ters puanlanmış) "Bazen hiç iyi olmadığımı düşünürüm." yer almaktadır.

Kendinden hoşnut hissetme için yapılan teşvikler işe yaradı; bu sadece ebeveynler ve antrenörler tarafından önerilen bir şey değildi, aynı zamanda çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler tarafından inanılan bir şeydi. 2000'li yılların ortalarındaki genç Milenyumlular, popüler bir öz saygı ölçütünde 1980'lerin sonlarındaki genç X Kuşağı üyelerinden daha yüksek puan almıştır (bkz. Şekil 5.4). Farkın en çok ortaokul öğrencileri arasında görülmesi, belki de öz saygı programları en çok küçük yaştaki öğrencilerin öz saygılarını yükseltmeye odaklandığı içindir. Çocuklara öz saygı öğretildi, böylece öz saygı geliştirdiler (veya en azından öz saygı sahibi olmaları gerektiğini biliyorlardı). Dolayısıyla Milenyumluların öz güveninin yüksek olduğu fikri doğrudur; ama aynı zamanda bu fikirlere durup dururken tutulmadıkları da bir gerçek. Ebeveynleri, öğretmenleri ve genel olarak kültür onlara kendilerinden hoşnut hissetmelerini söyledi ve onlar da bunu yaptı.

Bu olumlu öz-görüşler, gelecekteki yaşamları için daha yüksek beklentilere de dönüştü. Milenyumlular, X Kuşağı üyelerinin başlattığı yüksek beklentilere yönelik trendi sürdürdü; yüksek lisans derecesi almayı ve profesyonel işlerde çalışmayı umut eden lise son sınıf öğrencilerinin sayısı giderek arttı (X Kuşağı bölümündeki Şekil 4.10'a bakınız). Benzer şekilde, daha fazla Milenyumlu, önemli yetişkin rollerinde iyi performans göstereceklerinden emindi. 2010'ların başında, 10 kişiden 7'si, işlerinde performans açısından ilk %20'lik dilim içinde yer alacaklarına inanıyordu; matematiksel bir imkânsızlık, ancak takdir edilerek yetiştirilmiş bir kuşak için psikolojik bir gerçeklik.

Milenyumlular gençliklerinde bu inançlara sadece sahip olmakla kalmadı; onları yetişkinliklerine de taşıdı. 2015 yılında yapılan bir ankette, Milenyum Kuşağı ebeveynlerinin %52'si ebeveyn olarak "çok iyi" bir iş çıkardıklarını söylerken bu oran X Kuşağı annelerinde %43, Bebek Patlaması Nesli annelerinde ise %41'dir.

Kısacası: Ölçebildiğimiz kadarıyla, hem 13-19 yaş arası gençliklerinde hem de genç yetişkinliklerinde Milenyum Kuşağı, tarihteki en iyimser ve öz güvenli kuşaktır.

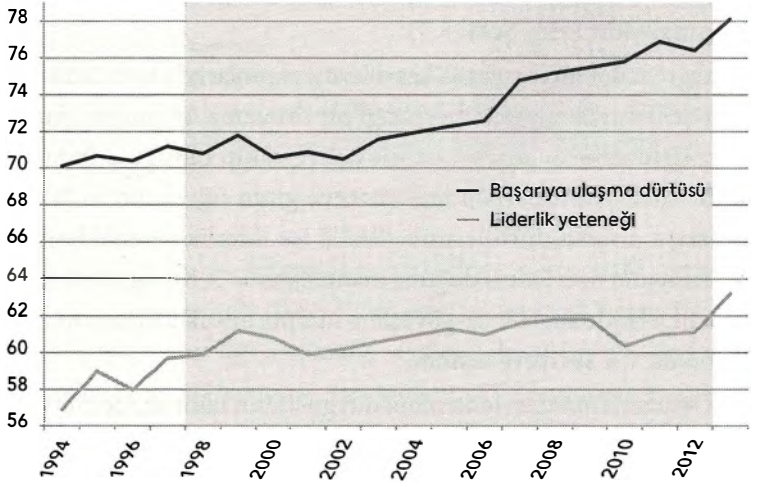
Gençlerin daha öz güvenli ve iyimser olması iyi bir şey miydi yoksa kötü bir şey miydi? Amerikan kültürünün ne kadar olumlu öz-inançlardan yana olduğu göz önüne alındığında, çoğu insan bu eğilimlerin mutlak iyi olduğunu varsayacaktır. Kendinden hoşnut hissetmenin, daha düşük depresyon oranları da dâhil olmak üzere bazı avantajlarının olduğu açıktır. Benzer şekilde, iyimser insanlar stresin üstesinden gelmede daha başarılıdır. Ayrıca kendinizden hoşnut hissetmek, o kadar da hoşnut olacak bir durum olmadığını düşünmekten kesinlikle daha iyi hissettirir.

Çoğu Amerikalı için kendinden hoşnut hissetme, iyi performans için gerekli bir şeydir; bu da demektir ki yüksek öz saygıya sahip olmak iyidir. Bununla birlikte, öz saygısı yüksek olan insanlar, öz saygısı düşük olanlardan daha başarılı değildir. Bu durum özellikle yüksek öz saygının dayandığı hiçbir şey olmadığı durumlarda -yani içi boş olduğunda- geçerlidir. "Sen sadece kendin olduğun için özelsin." boş bir öz saygı örneğidir. Mantıksal uç noktasında, boş öz saygı, kendinden hoşnut hissetmenin o kadar önemli olduğu sonucuna varır ki, eylemlerinizin veya gerçek yeteneklerinizin önemi kalmaz. "Neden ders çalışayım?" diye düşünebilir boş öz saygıya sahip biri. "Ben çok akıllıyım!" Bunun aksine, öz saygısı sağlam bir kişi, gerçek performansına dayanarak yeteneklerini takdir edecek ve çalışmanın bu performansa daha da yardımcı olacağının ayırdına varacaktır.

Soru şu: 1990'lar ve 2000'lerdeki öz saygının artması, sağlam öz saygıya mı yoksa içi boş öz saygıya mı odaklanmıştı? Asıl maksat, çocukları aferinlik işleri için övmek ve önceki nesil çocukların aldığı bazı sert ve genellikle yararsız geri bildirimleri ortadan kaldırmak suretiyle sağlam bir öz saygı inşa etmek olabilir. Ancak çok geçmeden, öz saygıya yapılan vurgu açıkça içi boş olanın

alanına yöneldi. 2000'li yıllarda bir üniversitenin eğitim bölümünün duvarındaki tabelada şöyle yazıyordu: "Ne olursa olsun kendimizi özel ve değerli hissetme kararındayız." O dönemde, 10 öğretmenden 6'sı ve 10 danışmandan 7'si, öz saygının "öğrencilerin nasıl performans gösterdikleri veya davrandıklarından ziyade kim olduklarına dayalı olarak daha fazla koşulsuz onay sağlanması" yoluyla yükseltilmesi gerektiği konusunda fikir birliğindeydi. Bu, herhangi bir temele dayanmayan öz saygıdır.

Eğreti olan sadece öz saygı artışı değildi. Milenyumluların büyürken sık sık duyduğu "sadece kendin ol", "kendine inanırsan her şey mümkün olur", "kendini ifade et" ve "başkasını sevmeden önce kendini sevmelisin" gibi kendine-odaklı ifadeleri ele alalım.

Şekil 5.5: Başarıya ulaşma dürtüsü ve liderlik yeteneği bakımından ortalamanın üzerinde olduğuna inanan ABD'li üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1994-2013

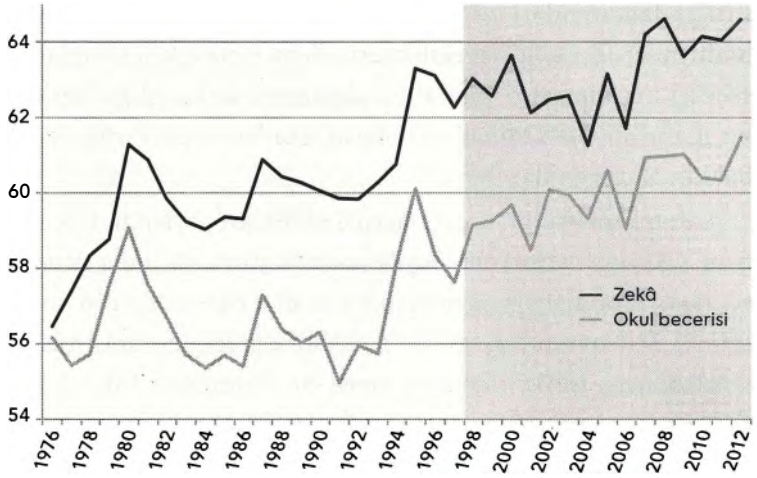
Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Üniversiteye giren öğrenciler 1997 yılına kadar çoğunlukla X Kuşağı, 1998-2012 yılları arasında ise Milenyum Kuşağı'dır

Problem şu: Bu tavsiye sadece kendine-odaklı değil; aynı zamanda delüzyoneldir. "Sadece kendin ol!" ilk başta kulağa hoş geliyor, ancak daha yakından incelendiğinde parçalanıyor. Peki ya bir pisliksen? Ya bir seri katilsen? Belki de başka bir şeysin. "Her şey mümkün" mü? Hayır, değil. Kendinizi ifade etmek ölçülü olduğunda iyidir, ancak aşırıya kaçıldığında başkalarını incitmenize yol açabilir. Ve "önce kendini sevmelisin" ifadesinin çok önemli bir defosu var: Kendilerini *gerçekten* seven insanlara narsist denir ve bu kişiler ilişkide korkunç bir partnerdirler (Bu çetrefilli narsisizm konusuna daha sonra değineceğiz.). Verilen tavsiyelerden yapılan öz saygı teşviklerine kadar kültür, Milenyumlulara ne ne olursa olsun kendilerinden hoşnut hissetmelerini söylüyordu.

Ve onlar da bunu yaptılar. Akranlarına kıyasla daha fazla Milenyumlu üniversite öğrencisi ortalamanın üzerinde olduklarına inanmaktadır (bkz. Şekil 5.5).

Öğrenciler bu sorularda kendilerini akranlarıyla kıyasladıkları için %50'nin üzerindeki herhangi bir ortalama, otomatik olarak bazı öğrencilerin abartılı öz-görüşlere sahip olduğu anlamına gelir. 2012 yılı itibarıyla üniversiteye giren öğrencilerin %78'i başarıya ulaşma dürtülerinin, %63'ü ise liderlik yeteneklerinin ortalamanın üzerinde olduğuna inanmaktadır. X Kuşağı üyeleri de gençliklerinde abartılı öz-görüşlere sahipti; ancak Milenyumlular ile bu bir üst seviyeye taşındı.

Ortalamanın üzerinde olma duygusunun izini akademik performans gibi daha objektif bir alanda sürmek özellikle bilgilendirici olacaktır. Bunu yapabiliriz ve sonuçlar aynı: Bebek Patlaması Nesli ve erken dönem X Kuşağı üyeleri ile karşılaştırıldığında, Milenyumlu lise öğrencilerinin zekâ ve okul becerileri açısından ortalamanın üzerinde olduklarına inanma olasılıkları daha yüksektir (bkz. Şekil 5.6). 2010'ların başında, Milenyumlu lise son sınıf öğrencilerinin neredeyse 2/3'ü zekâlarının ortalamanın üzerinde olduğuna inanıyordu.

Şekil 5.6: Zekâ ve okul becerileri açısından ortalamanın üzerinde olduğuna inanan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2012

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. 12. sınıf öğrencileri 1982 yılına kadar çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli, aşağı yukarı 1983-1997 yılları arasında X Kuşağı ve aşağı yukarı 1998-2012 yılları arasında Milenyum Kuşağı'dır.

Milenyumlu lise öğrencileri, gerçekten daha akıllı oldukları için mi daha akıllı olduklarını düşünüyorlardı? Hayır: SAT puanları-12. sınıf öğrencilerine verilen Ulusal Eğitim İlerleme Değerlendirmesi (National Assessment of Educational Progress - NAEP) puanları gibi- 1990'lar (X Kuşağı) ve 2000'ler (Milenyum Kuşağı) arasında değişmemiş veya düşmüştür. Yani akademik performans ya aynıydı ya da daha kötüydü; ancak öz-görüşler daha olumlu hâle geldi.

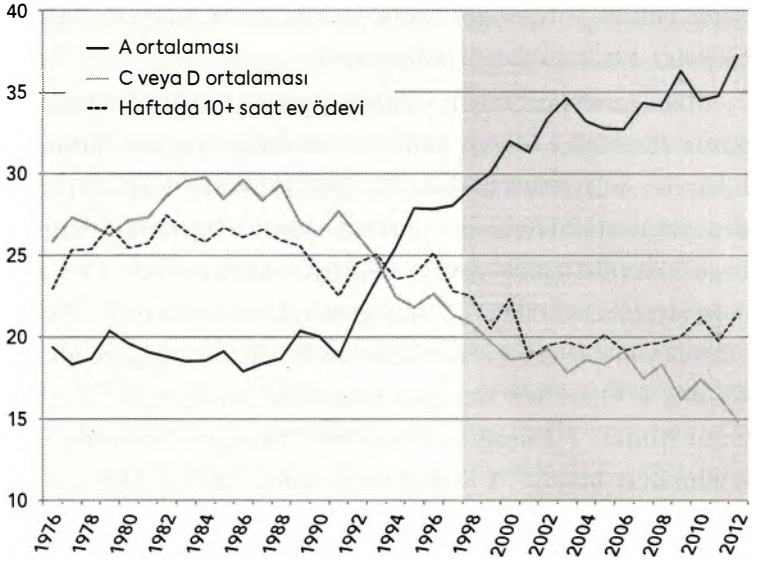
Bu fikirlerin bir yerden kaynaklanması gerekiyordu; 13-19 yaş arası gençler bunları kendi başlarına keşfetmediler. Muhtemel kaynaklardan biri lise öğrencilerinin notlarıdır. Notlar, öğrencilerin öğretmenlerinden aldıkları geri bildirimleri yan-

sıttığından, standart testlere göre daha özneldir ve olumlu geri bildirimlerdeki kültürel eğilimlerin daha fazla etkisi altındadır. "Herkes bir kupa alır" ifadesinin akademideki karşılığı "herkes bir A alır"dır. Peki Milenyumluların, akademik performansları hakkında duydukları neydi?

Lafı uzatmayalım, onlara harika oldukları söylendi. Geç dönem X Kuşağı üyeleri okuldayken ortaya çıkan eğilimler devam ederken, A ortalamasına sahip lise son sınıf öğrencilerinin sayısı artmış, Milenyum Kuşağı lise son sınıf öğrencileri arasında C ortalamasına sahip olanların sayısı ise düşmüştür (bkz. Şekil 5.7). Bu dönem aynı zamanda velilerin lise öğrencilerine daha iyi notlar vermeleri için öğretmenlere baskı yapmaya başladıkları dönemdi; bu da not enflasyonunun sadece öğretmenlerin fikri olmadığını gösteriyordu.

Öğrenciler ev ödevlerine daha fazla zaman ayırdıkları için daha iyi notlar alıyor olabilirler miydi? Aslında tam tersi oldu: 2000'li yıllarda öğrenciler ev ödevlerine daha az zaman ayırdılar; haftada on saat veya daha fazla ders çalışan 12. sınıf öğrencilerinin sayısı 1996-2006 arasında %24 oranında düştü (bkz. Şekil 5.7'deki kesikli çizgi).

Böylece Milenyum Kuşağı ergenliğiyle birlikte, ne olursa olsun kendini takdir etme standardı sistemin bir parçası hâline geldi: Öğrenciler ev ödevlerine daha az zaman ayırsa da öğretmenler öğrencilere daha iyi notlar veriyordu. Boş öz saygının artması artık teorik değil, gerçekti. Öğrenciler, yetenekleri geliştiği veya daha uzun saatler çalıştıkları için değil, Bebek Patlaması Nesli yetişkinler olumlu geri bildirime ihtiyaç duyduklarına karar verdikleri için diğerlerinden daha akıllı olduklarını düşünmeye başladılar. Daha fazla A öğrencisi olması, daha fazla öğrencinin konulara hâkim olmasından değil, ebeveynlerin ve öğretmenlerin daha fazla öğrenciyi A öğrencisi gibi hissettirmeye karar vermesinden kaynaklanıyordu.

Şekil 5.7: A ortalamasına, C veya D ortalamasına sahip ve ev ödevlerine haftada on saat veya daha fazla zaman ayıran ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2012

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir.

Bu öz-inançlar, fark edilir derecede tutumlara yansıdı. Üniversite öğretim üyeleri arasında bir tartışma meydana çıktı: Daha çok öğrenci, derse geldikleri veya sadece ödevlerini tamamladıkları için A almak istiyor gibi görünüyordu. 2000'li yılların sonunda bir üniversite öğrencisi, profesörüne e-posta göndererek, bir öğrencinin yalnızca tüm ödevlerini tamamlayıp derse gelmesi hâlinde "bu öğrencinin saygın bir not -A- almasının mantıklı olacağı" yönündeki görüşünü ifade etmiştir. 2008 yılında yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin 2/3'ü, çok çalıştıklarını açıklamaları hâlinde profesörlerin notlarını yükseltmesi gerektiğini düşündüklerini söylerken 1/3'ü de bir

derse yüksek katılım gösterdikleri için en az B almayı hak ettiklerini düşündüklerini belirtmiştir.

Milenyumlular, 2000'li yıllarda iş gücüne katılmaya başladığında yöneticiler birden tetiklendi ve dikkat kesildi. Birtakım hikâyeler dolanmaya başladı: Bu genç çalışanlar birkaç aylık iş deneyimi edindikten sonra terfi bekliyordu. Diğerleri ise sürekli övgü beklentisi içindeydi veya eleştiriyi kaldıramıyordu. O sıralar çoğu kişi Milenyumluları, Y Kuşağı olarak adlandırıyordu. 2000'li yıllarda yöneticiler için hazırlanan bir kılavuzun başlığı şu idi: "İş Yerinde Y: 'Önce Ben' Kuşağını Yönetmek" Bir diğeri de "Herkes Ödül Almaz: Y Kuşağı'nı Yönetmek" başlığını taşıyordu (İlk bölümünün başlığı: "Y Kuşağı ile tanışın: Dünya tarihindeki en yüksek ilgi gerektiren iş gücü.") *Time* dergisi nihayet 2013 senesinde Milenyumlular hakkında bir kapakla çıktı, kapağa taşınan haber "Ben Ben Ben Kuşağı" başlığındaydı.

Bu adil miydi? Elbette her Milenyumlu aşırı öz güvenli ve kendini beğenmiş değildi. Yine de ortalama bir öğrenci daha öz güvenli olmaya başladı; bu, tüm Milenyum Kuşağı içinde -hâlâ azınlıkta olsalar bile- aşırı öz güvenlilerin daha fazla olduğu anlamına geliyordu. Birçok yönetici, daha atılgan genç çalışanlar görüyor ve bu kuşakla ilgili birtakım sonuçlara varıyordu. Bu, daha gerçekçi olan Milenyumlular için adil değildi; ancak trend verileri, bu algının gençlerin öz-görüşlerinde gerçek bir değişimi yansıttığını göstermektedir.

Tabii ki olumlu öz-görüşlere ve yüksek beklentilere yönelik eğilimi, Milenyumlular yaratmadı; Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri yarattı. Milenyumlular bunu bir adım öteye taşıdı; ancak katılım ödülü almak en başta onların fikri değildi. Peki bunun yerine Bebek Patlaması Nesli mi yoksa X Kuşağı üyelerini mi "suçlamalıyız"? Muhtemelen hayır; kimi suçlayacağımıza karar vermek -özellikle de kültürel değişimler tek bir kuşaktan

ve tek tek insanlardan daha büyük olduğu için- nadiren verimli olur. Ayrıca, ebeveynler ve antrenörler kasıtlı olarak çocukların egolarını aşırı biçimde şişirmeye çalışmıyordu; dönemin kültürü onları daha fazla övgü, daha yüksek notlar ve katılım ödüllerinin zararlı değil yararlı olduğu konusunda ikna etmişti.

Yetişkinlik döneminde, Milenyumluların beklentilerinin çok yüksek olması, özellikle de Büyük Durgunluk'un bu kuşağa sert bir şekilde darbe vurmasının ardından, kaçınılmaz olarak hayal kırıklığına yol açtı. Amerikan kültürü temelde Milenyumlulara harika olduklarını -ve *her şeyin* harika olduğunu- söyledi; tam da kesinlikle harika olmadan önce. Birçok Milenyumlu, eski kuşaklardan kendilerini eleştirmeyi bırakmaları çağrısında bulunurken bile, kaygısız çocukluklarının onları yetişkinliğin gerçeklerine hazırlamadığının farkına vardı. Tiffany Vang (d. 1990) 2013'te şöyle yazmıştı: "Üniversiteler ve kolejler ...bizi, sahip olmadığımız veya rekabet edemediğimiz becerileri talep eden rekabetçi bir iş piyasasının içine bırakıyor. ... Başarıya giden geleneksel yol işe yaramış olabilir [daha önce; ama] bugün kesinlikle işe yaramıyor." Milenyumlu Jason Dorsey de yetişkinlikle ilgili "hayal kırıklığına ve hüsrana uğramış" birçok yaşıtına yardım ettikten sonra bir kitap yazdı, başlığı şuydu: "Gerçeklik Çekim Karşılıksız Çıktı!"[33]

"Hak iddia edici olduğumuz söylenir." diye yazdı Matt Bors (d. 1983). "Bir şeyleri hak ettiğimizi düşünüyoruz; dünya bize burada olduğumuz için bir şeyler vermeli. ... gibi işler yapıyoruz çünkü öğrenci kredileri havayla ödenemiyor. Milenyumlulardan nefret etmeyi bırakın. Bu karmaşayı biz yaratmadık. Ziyafete geç geldik ve bize ... yemeden önce Instagram'da paylaşacağımız kırıntılar sunuldu. #YUM."

---

[33] "Gerçeklik çeki" ifadesi aynı zamanda "gerçeklerle yüzleştiren olay", "gerçeğe uygunluk", "gerçeklerin kabullenilmesini sağlayan olay/netice" anlamlarına gelmektedir. (Ç.N.)

Dünyayı Ben Yönetseydim Daha İyi Bir Yer Olurdu

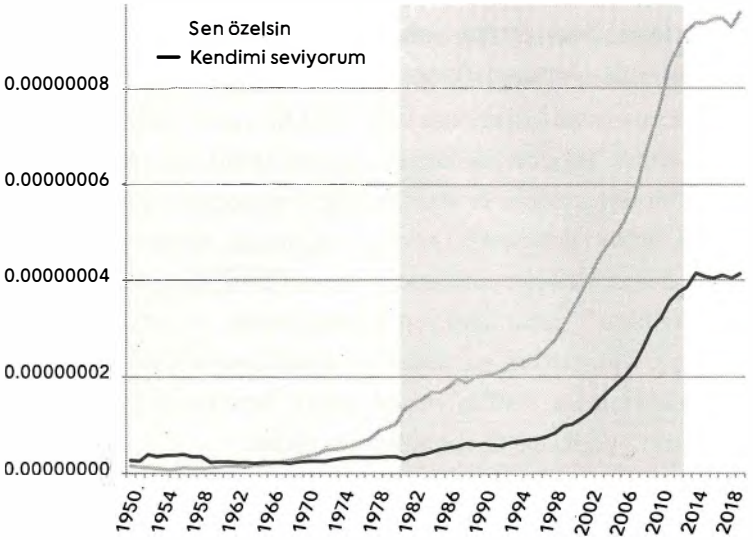
Özellik: Hak Görme (Bazıları İçin)

"Ben özelim / Ben özelim / Bana bakın." 1990'lı yıllarda bir anaokulunu ziyaret ettiyseniz, büyük ihtimalle çocukların bu şarkıyı söylediğini duymuşsunuzdur. Daha sonra, kendilerini benzersiz kılan şeyin ne olduğunu görmek için ayna karşısında kendilerini incelemek de dâhil olmak üzere "Hakkımdaki Her Şey Ayı"na katılmış olabilirler. 2000'li yıllarda, bir gazetedeki serbest kürsü yazısında Pensilvanyalı bir baba, kızına "özel biri olduğunu ... BULDUĞU HER FIRSATTA" söylemesi konusunda ısrar ediyordu. Bütün bunlar yeniydi: "Sen özelsin" ifadesi 1980'lerden önce kitaplarda nadiren kullanılıyordu ve popülaritesi 1990'ların sonlarına kadar pek öyle sıçrama yapmadı (bkz. Şekil 5.8).

Sorun şu: Özel olduğunuzu düşünmek bir öz güven göstergesi değil, narsisizm göstergesidir. Genellikle şişirilmiş bir benlik duygusu olarak tanımlanan narsisizm, karmaşık ve sıklıkla yanlış anlaşılan bir özelliktir. Narsistik kişilik bozukluğu adı verilen klinik bir bozukluk vardır, ancak narsisizm aynı zamanda görece iyi durumda olan insanlarda da görülebilen bir kişilik özelliğidir (bununla beraber yaygın inanışın aksine, okulda veya çoğu meslekte daha fazla başarı getireceği öngörülmez). Narsistler genellikle içlerinde kendilerine karşı güvensiz değildirler; yüksek öz saygıya sahiptirler ve diğerlerinden daha iyi olduklarına gerçekten inanırlar (öyle olmasalar bile; narsistik özellikleri ve görünümü inceleyen bir makalenin başlığı: "Narsistler Çok Ateşli Olduklarını Sanırlar, Ama Değiller")

Narsistik kişilik özellikleri bir ödünleşimdir: Kısa vadede olumlu duygularla beraber ortaya çıkarken, uzun vadede ilişkileri ve istikrarlı performansı sıklıkla kurban ederler. Narsistler çevrelerindeki insanlar için neredeyse her zaman bir sorundur;

kendilerine o kadar odaklanırlar ki genellikle başkalarının ihtiyaçlarını ve duygularını umursamazlar. Narsisizm aşırı körüklenmiş bireyciliktir. Ele aldığımız iyimserlik, öz saygı ve yüksek beklentilere ekstra özellikler katarak dönüştürür. ("Kendimi seviyorum" demek gibi; 2000'lerden önce çok az kişinin hissettiği biraz tuhaf bir duygu; bkz. Şekil 5.8).

Şekil 5.8: Amerikan kitaplarında narsist ifadelerin kullanımı, 1950-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: Gölgeli yıllar Milenyum Kuşağı'nın çocukluğu. Amerikan İngilizcesi, büyük/küçük harfe duyarlı değildir, 3 yıl üzerinden düzgünleştirme. Sayılar, o yıl yayımlanan kitaplardaki kelimelerin yüzdesini temsil etmektedir.

Klinik olmayan bir popülasyonda narsisizmi inceleyen araştırmacılar neredeyse her zaman Narsistik Kişilik Envanteri'ni (Narcissistic Personality Inventory- NPI) kullanmaktadır. NPI, insanların iki ifadeden hangisinin kendileri için daha doğru olduğunu seçmelerini isteyen 40 maddeden oluşmaktadır. Narsistik ifadeler arasında "İlgi odağı olmayı severim.", "Hayatımı istediğim

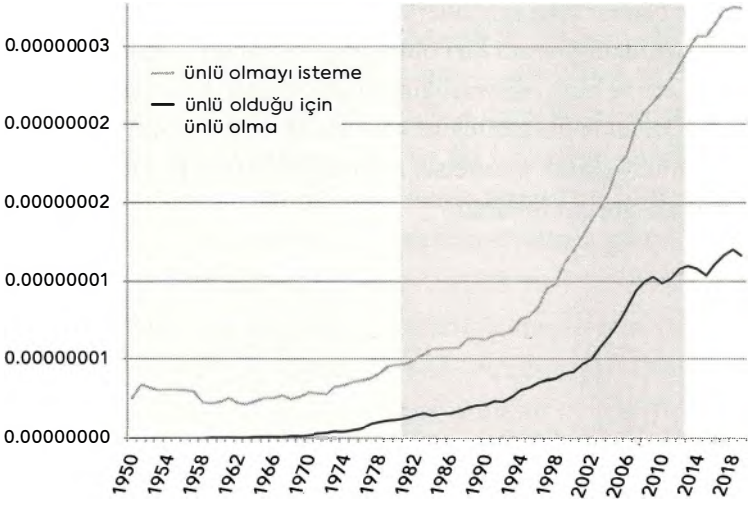
gibi yaşayabilirim.", "Aynada kendime bakmayı severim.", "Dünyayı ben yönetseydim daha iyi bir yer olurdu." ve "Özel bir insan olduğumu düşünüyorum."gibi ifadeler bulunmaktadır. Örneğin, "Çoğu insandan ne daha iyi ne de daha kötüyüm." yerine "Özel biri olduğumu düşünüyorum." seçeneğini işaretleyen bir kişi narsisizm envanterinde bir puan kazanmaktadır. NPI bir öz bildirim ölçütüdür, yani insanların kendileri hakkındaki görüşlerini ortaya koyar, başkalarının onlar hakkında ne düşündüğünü değil.

NPI, davranışları belirlemek için oldukça iyidir. Ölçekten yüksek puan alan kişiler, kısa vadeli ilişkileri uzun vadeli ilişkilere tercih etme, kendilerine karşı çıkıldığında öfkeyle tepki verme, sahip olunan şeylere ve statüye önem vermekten ziyade değer verme eğilimi sergilerler. Ayrıca dışa dönük, iyimser ve mutlu olma eğilimindedirler (en azından işler iyi gittiğinde; gitmediğinde ise -özellikle hayatın ilerleyen dönemlerinde- sonuç depresyon olabilir). İlginçtir ki, narsistler bu özelliklerini itiraf etmekten pek çekinmezler; NPI'da yüksek puan alanların çoğu "Ben bir narsistim." ifadesine de rahatlıkla katılırlar.

Bununla beraber, pek çok insan narsisizm terimine duygusal tepkiler vermekte, bunun kötü bir insan olmakla eş anlamlı olduğunu ve asla iyi niteliklerle bir arada bulunamayacağını düşünmektedir. Diğerleri ise narsisizmin iyi bir şey ve rekabetçi bir dünyada hayatta kalabilmek için gerekli olduğunu savunmaktadır. Bu tepkilerin hiçbiri özelliğin karmaşık yapısını yansıtmıyor. Buna karşılık, narsisizm genellikle kendisi için iyi ama başkaları için kötü olan nitelikleri bir araya getirir ve sıklıkla kısa vadede başarıya ama uzun vadede başarısızlığa yol açar.

2008 yılında ortak yazarlarım ve ben, manşetlere taşınan bir makale yayımladık. Makaledeki bir bulgu önemliydi: Üniversite öğrencileri (o zamanlar çoğunlukla Milenyumlu) geçmiş yıllara göre daha narsistti. 1980'lerin başından 2000'lerin ortasına kadar üniversite öğrencilerinin NPI puanları istikrarlı bir şekilde yükseldi.

2000'li yılların ortalarındaki kültüre baktığımızda bu pek de şaşırtıcı bir sonuç olmasa gerek. Estetik cerrahi oranları -özellikle de yağ aldırma ve göğüs büyütme- hızla artıyordu. *Keeping Up with the Kardashians*'ın prömiyeri 2007'de yapıldı. Şöhret yüceltildi, heveslenildi, istendi (bkz. Şekil 5.9). Bir araştırmaya göre, -*American Idol ve Hannah Montana* gibi- o dönemde çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler arasında popüler olan TV programlarında, 16 olasılık arasında en çok vurgulanan değer şöhretti ve bu değer on yıl önce 1997'de en çok vurgulananlar arasında 15. sıradaydı.

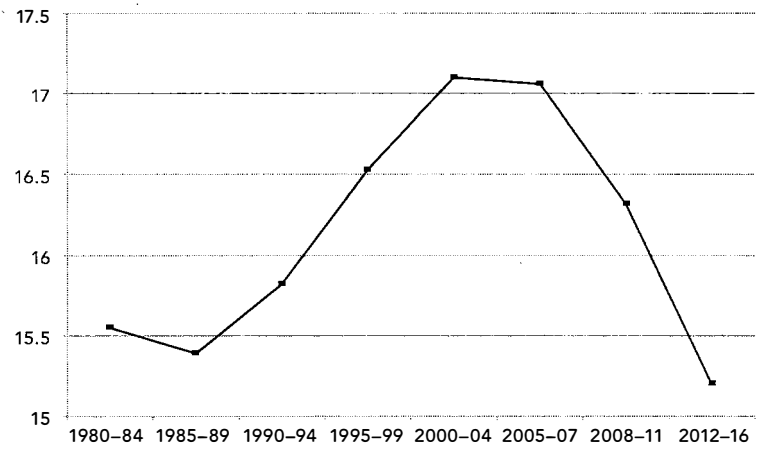
Şekil 5.9: Amerikan kitaplarında şöhretle ilgili ifadelerin kullanımı, 1950-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: Gölgeli yıllar Milenyum Kuşağı'nın çocukluğu. Amerikan İngilizcesi, büyük/küçük harfe duyarlı değildir, 3 yıl üzerinden düzgünleştirme. Sayılar, o yıl yayınlanan kitaplardaki kelimelerin yüzdesini temsil etmektedir.

2000'li yılların ortalarında, bir akşam dışarı çıkarken sizi takip etmesi için sahte paparaziler kiralamak mümkün hâle gelmişti; sahte bir magazin dergisinin kapağındaki fotoğrafları

eve götürebilirdiniz. Paris Hilton üzerinde kendi yüzünün resmi olan bluzlar giydi. Weezer grubu "Ben şimdiye kadar yaşamış en büyük adamım." sözü geçen bir şarkı yaptı. Farklı bir sanatçıya ait bir şarkı, görünüşe bakılırsa ironi olmaksızın, "Dünyanın benim etrafımda dönmesi gerektiğine inanıyorum." diyordu ve bir diğeri "Dünya milyarder olduğum zamana hazırlansa iyi olur." uyarısını yapıyordu. Bir üçüncüsü şunu soruyordu: "Kız arkadaşının benim gibi ateşli olmasını istemez miydin?"

Çoğu kişi daha sonra ne olduğunu hatırlıyor: Ekonomi çöktü ve Büyük Buhran'a yol açtı. Bu olay ile herkes, hatta hâlâ üniversitede olanlar bile, gerçeklerle yüz yüze geldi. Kültür, 2000'lerin ortalarındaki önemli biri olduğuna dair abartılı inanıştan geri adım attı ve bireycilik varlığını sürdürse de daha gerçekçi bir hâl aldı. Özellikle durgunluğun esas nedeni riskli ipotekler olduğu düşünüldüğünde mesnetsiz iyimserlik artık o kadar da iyi bir fikir gibi görünmüyordu.

Şekil 5.10: ABD'deki üniversite öğrencilerinin Narsistik Kişilik Envanteri puanları, 1982-2016

Kaynak: Ulusal meta-analiz, Twenge ve diğerleri (2021)
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda (özellikle 1999 ve 2013 yılları arasında) yaş grubuna hâkimdir.

Bu aynı zamanda narsistik özelliklerin de hikâyesiydi: Bireycilik 1990'larda ve 2000'lerin büyük bölümünde kendine odaklanmayı ve gerçekçi olmayan olumlu öz-görüşleri teşvik ettikçe, üniversite öğrencilerinin narsisizmi istikrarlı bir şekilde yükseldi ve ardından ekonominin balonu patlayınca narsisizm balonu da patladı (bkz. Şekil 5.10). Kitaplardaki narsistik ifadeler azalmadı, ancak birçoğunda artış durdu (bkz. Şekil 5.8 ve 5.9).

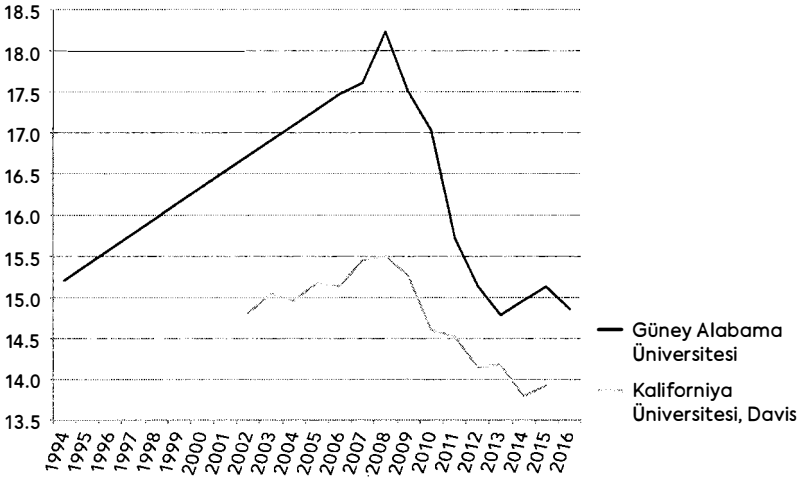
Bu sonuçların rastgele değişkenlikten veya öğrencilerin gittiği belirli kampüslerden kaynaklanmadığından emin olmak için, ayrıca NPI'nin her sene uygulandığı iki kampüsteki öğrencilerin ortalama NPI puanlarına da baktık. Bu aynı zamanda faydalıydı; çünkü yıllık veriler narsisizmin tam olarak ne zaman zirve yaptığına ve ne zaman düştüğüne daha kesin bir şekilde bakılmasına olanak sağlıyordu. Her iki kampüste de ülke çapındaki verilere benzer eğilimler vardı: Narsisizm 2008 yılına kadar yükseldi, sonrasında ise Lehman Brothers gibi düşüşe geçti (bkz. Şekil 5.11).

2000'li yılların ortalarında üniversite öğrencilerinin yaklaşık 3/10'u soruların çoğunu narsistik yönde yanıtlamıştır; 1980'lerin başında bu oran 2/10'du. Bu, birçok profesör ve yönetici için dikkate değer bir değişiklikti; çünkü öğrenciler veya ofisinize birtakım sorunlarla gelen genç çalışanlar narsisizmde yüksek puan almışlardır ve sayıları da %50'den fazladır. Durgunluktan sonra sayıları azaldı. Bazı öğretmenler ve yöneticiler 2020'lerde hâlâ gençlerin her şeyi kendilerine hak görmeleri konusunda homurdanıyor; ancak narsisizm artık belgesiz ipotek alabileceğiniz seviyelerde değil!

Dolayısıyla 1980'lerde doğanlar -Milenyum Kuşağı'nın ilk 2/3'ü- X Kuşağı üyeleri ve Bebek Patlaması Nesli'ne göre ortalama olarak daha narsisttir. Ancak 1990'larda doğan Milenyumlular, X Kuşağı üyelerinin çoğundan daha narsist değildir. Yani "Mi-

lenyum Kuşağı, X Kuşağı ve Bebek Patlaması Nesli'nden daha mı narsist?" sorusunun cevabı, sadece tümden kuşaklara değil, "mikro-kuşaklar"a da bağlıdır.

Onlarca yıldır NPI'da yetişkinlerle ilgili karşılaştırılabilir herhangi bir çalışma yoktur; bu sebeple, narsisizmdeki kuşak farklılıklarının Milenyumlular arasında daha yaşlı yetişkinler olarak hâlâ mevcut olup olmadığını söylemek zordur. Narsisizm yaşla birlikte azalma eğilimindedir; ancak tüm kuşaklarda yaşla beraber yaklaşık olarak aynı hızda azalırsa kuşak farklılıkları devam edecektir. O zaman narsisizm 2020'lerde en çok 30'lu ve 40'lı yaşlardaki insanlar arasında görülecektir; beklenebileceği gibi 20'li yaşlardakiler arasında değil.

Şekil 5.11: Kaliforniya Üniversitesi, Davis ve Güney Alabama Üniversitesinde okuyan üniversite öğrencilerinin Narsistik Kişilik Envanteri puanları, 1994–2016

Kaynak: Kampüs içi örneklemler, Twenge ve diğerleri (2021)
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda (özellikle 1999 ve 2013 yılları arasında) yaş grubuna hâkimdir.

Snapstreak

Özellik: Dijital Yerliler

"Ben büyürken her öğleden sonra okuldan sonra düşük bel kot pantolonumu çeker ve internete bağlanmak için aile bilgisayarına koşardım." diye yazıyor Milenyumlu Ana Kent. "Elektronik çevirmeli bağlantı seslerinin büyüleyici kakofonisinden sonra bağlanırdım ve önemli bir şeyi kaçırmadığımdan emin olmak için AOL'un AIM sohbetini açardım." Milenyumlular sadece AIM kullanma konusunda yeteneklerini konuşturmakla kalmadı; aynı zamanda artık ortadan kalkmış olan kapaklı cep telefonuyla mesajlaşma sanatında da gerçekten yetenekli olan tek kuşak oldular (Motorola Razr'ınızdan "Hi" [merhaba] mesajı göndermek için 4 tuşuna iki defa ve ardından üç defa basmanız gerektiğini hatırlıyor musunuz?). Ve oyun dünyası bu kadar çok büyümeden önce, ev bilgisayarlarında *Oregon Trail* ve Nintendo'larında *Super Mario* oynuyorlardı.

X Kuşağı internetin devreye girmesinden önce yetişkinliğe adım atan son kuşaktı; Milenyum Kuşağı ise internetin gelişmeye başladığı dönemde yetişkinliğe adım atmış kuşaktır. Milenyumlular okul çağındaki çocuklar, 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler iken eski dünya siliniyor ve yeni bir dünya doğuyordu. Web siteleri ve uygulamalar yavaş yavaş geleneksel iletişim ve bilgi toplama yöntemlerinin yerini aldı: müzik CD'leri, Moviefone, DVD'ler, gazeteler, kart katalogları, filmli kameralar, ankesörlü telefonlar, kâğıt haritalar, telefon rehberleri, fakslar, Rolodex'ler. Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri bunları kullandı, Milenyumlular da doğum yıllarına bağlı olarak kullandı veya duydu, Z Kuşağı üyeleri ise eski TV programlarını izlemedikleri sürece bunların yarısından fazlasını hiç duymadı.

1990'lı yılların sonlarında müzik MP3 dosyaları olarak dijital ortama aktarılıyordu, ancak müzik endüstrisi dijital müziğin nasıl satılacağını henüz bulamamıştı. Massachusetts'ten üniversite öğrencisi Shawn Fanning (d. 1980), insanların MP3 müzik

dosyalarını birbirleriyle paylaşmalarına imkân tanıyan bir dosya paylaşım servisi tasarladı. Fanning'in lisedeki lakabından esinlenerek Napster adını verdiği servis, Haziran 1999'da piyasaya sürüldü. Aynı yılın sonbaharında, ülkenin dört bir yanındaki üniversite kampüslerindeki ethernet ağları, erken dönem Milenyum Kuşağı ve geç dönem X Kuşağı öğrencileri siteye müzik dosyaları yükleyip indirdikçe aşırı yüklendi. Bu durumun bazı kampüslerin Napster'ı yasaklamasına yol açmasıyla ilk Milenyum Kuşağı aktivizmleri başladı; örneğin Indiana Üniversitesi öğrencileri Savenapster.com'da bir imza kampanyası başlattılar. Müzik sanatçılarının telif hakkı alamaması yüzünden hızla telif hakkı sorunlarıyla yüz yüze gelen Napster, Temmuz 2001'de kapanmak zorunda kaldı. Bununla beraber dijital müzik, iTunes ve diğer sitelerin resmî kanallar aracılığıyla dijital müzik satmasıyla sadece varlığını sürdürmekle kalmayacak, aynı zamanda baskın mecra hâline gelecekti.

Üç sene sonra, Mark Zuckerberg (d. 1984) Harvard'daki yurt odasında thefacebook.com adlı küçük bir web sitesi açacaktı. Zuckerberg'in oda arkadaşlarından biri olan Arie Hasit (d. 1983) şunu hatırlattı: "[Bana ait] profile en sevdiğim alıntıyı koydum. En sevdiğim kitapları, Harvard'da hangi dersleri aldığımı belirttim. Profile bir resim yükledim. Duvar yoktu. Haber Akışı yoktu." Bir hafta içinde 4.000 Harvard öğrencisi kaydoldu ve Zuckerberg siteyi diğer birkaç üniversiteden öğrencilere açtı. Eylül 2006'da Facebook (başındaki "the" çıkarılmıştı) e-posta adresi olan 13 yaş üstü herkesin kullanımına açıldı. 2022 itibarıyla Facebook'un dünya çapında yaklaşık 3 milyar aktif kullanıcısı oldu ve Mark Zuckerberg muhtemelen kuşağındaki dünyada çapında en ünlü Amerikalı, aynı zamanda bir Fortune 100 şirketinin CEO'su olan tek Milenyumlu (2022 itibarıyla).

Facebook ve diğer sosyal medya siteleri yükselişe geçtikçe Milenyum Kuşağı bir ikilemle karşı karşıya kalan ilk kuşak oldu: Ya yeni patronum çılgın üniversite partilerinde çekilmiş fotoğraflarımı görürse? Stanford Üniversitesinden üç Milenyumlu öğrenci

bu sorun için bir uygulama geliştirmeye karar verdi: Arkadaşlarla paylaşılan fotoğrafların birkaç saniye sonra kaybolduğu Snapchat. "İş görüşmelerinden önce Facebook fotoğraflarının acil olarak etiketlerinin kaldırılması ve internete düşmeden önce, habersizce çekilen fotoğraflardaki kusurların Photoshop'la temizlenmesiyle ilgili gülünç hikâyeler duyduktan sonra (Çünkü 9. sınıfın 38. gününde bir sivilceniz olduğu öğrenilirse dünyanız başınıza yıkılırdı.), daha iyi bir çözüm olması gerektiğine [karar verdim]." diye yazdı Snapchat kurucusu Evan Spiegel (d. 1990). Snapchat Eylül 2011'de faaliyete geçti ve 2015 itibarıyla 75 milyon kullanıcıya ulaştı.

Milenyumlular, arkadaşlarıyla iletişimde kalmak, iş kurmak, siyasi hareketler organize etmek, güncel olayları takip etmek, videolar izlemek ve tanımadıkları insanlarla tartışmak için bu platformları kullanan orijinal sosyal medya uzmanlarıdır. Sosyal medyanın ilk kullanıcıları olan pek çok Milenyumlu, bu platformları günlük yaşamlarına entegre etmiş durumda. 2010'ların sonlarına gelindiğinde sosyal medya, Bebek Patlaması Nesli'ni ve Sessizleri (çoğunlukla Facebook'ta) de kapsayacak şekilde yaş aralığını ileri yaşlara doğru iyice genişletti ve Z Kuşağı'nı (çoğunlukla Instagram ve TikTok'ta) da içine aldı. 2020 yılının sonlarında yapılan global bir araştırma, Milenyumluların sosyal medyada günde ortalama 2 saat 34 dakika geçirdiğini ortaya koymuştur; bu süre diğer kuşakların ortalamasından yaklaşık 10 dakika daha fazla ve televizyon izleyerek geçirdikleri süreden 40 dakika daha uzundur.

Sosyal medya aynı zamanda Milenyum Kuşağı sosyal hareketlerinin benzersiz bir özelliğini de ortaya koymaktadır: Merkezleri yoktur, lidersizdirler ve tek tek somut hedeflerden ziyade kelimeler ve fikirler üzerine odaklıdırlar. Milenyumluların domine ettiği 2011 Wall Street'i İşgal Et (Occupy Wall Street) protestosunun bir liderliği veya belirli bir talebi yoktu, ancak sosyal medya aracılığıyla kendilerini "%99" olarak adlandıranların -yani yüksek gelirli %1'lik dilimde yer almayanların- görüşlerini yaydılar. Tumblr ve diğer sitelerde gençler, içinde bulundukları zorlu mali

sıkıntılar hakkında el yazısıyla yazılmış notlar tuttukları fotoğraflarını paylaştılar.

Milenyumlu Charlotte Alter, "Tek bir hedef yoktu fakat kime sorduğunuza bağlı olarak yüzlerce hedef vardı veya hiç yoktu." diye yazmıştı. Yine de Alter, Occupy'ın "çalışkan Amerikalıların büyük çoğunluğunun açgözlü bir elit tarafından kazıklandığına dair belirsiz bir duyguyu dile getirdiğini" söylüyor: "Biz yüzde 99'uz azınlığa karşı çoğunluğun şiarı hâline gelecekti." Alter, Occupy protestoları olmasaydı Elizabeth Warren ve Bernie Sanders'ın başkanlığa adaylığını koyamayacağını ve ABD Temsilciler Meclisi Üyesi Milenyumlu Alexandria Ocasio-Cortez'in (AOC olarak biliniyor) muhtemelen Kongre'de olamayacağını savunuyor.

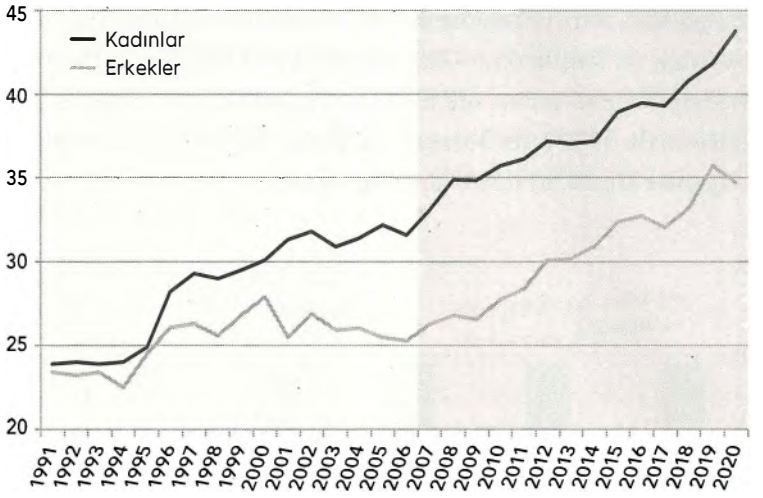
İlk defa 2018 yılında seçilen AOC (d. 1989), sosyal medyanın Milenyum Kuşağı tarzında nasıl kullanılacağını gösteren ayaklı bir örnekti; yeni deneyimlerini komplocu bir üslupla takipçilerine aktarıyordu. Kongre'ye yeni başlayan üyelerin oryantasyonu sürecinde Instagram'da kısa videolar yayınlayarak detayları paylaştı: "Bir swag çantası alıyorsun. Ayrıca yeni başlayanlar için bir yıllık da alıyorsunuz... Ve kimliğimin olduğu bir dosya alıyorum, üniversite kimliği gibi!" Daha sonra kendini Kongre Binası'nın bodrum katında çekti. "Gizli yeraltı tünelleri var." diye fısıldadı. *Harry Potter*'a gönderme yapmaktan da kendini alamayarak Kongre Kütüphanesi'nin bir fotoğrafına "Hogwarts'a Hoş Geldiniz" başlığını attı.

Herkes Üniversiteye Gitmeli

Özellik: Yüksek Eğitimli

Ailesinde üniversiteye giden ilk kişi olan Jacqueline Corona, "Üniversitelere başvururken ne yaptığımı gerçekten bilmiyordum." dedi. "Ailem deli olduğumu düşünüyordu. Bu nasıl mümkün olabilir anlayamadılar." diyor. "Üniversite deneyimlerinin olmaması bakış açılarını gerçekten daralttı."

Yirmi yıldır San Diego Eyalet Üniversitesindeki lisans öğrencilerime ebeveynlerinin kuşağından ne kadar farklı olduklarını sordum. Çoğu kez ilk söyledikleri şey "eğitim" oluyor. Jacqueline gibi, çoğu öğrencimin ailesi de hiç üniversiteye gitmedi. Öğrenciler üniversiteye gitme konusundaki yeni beklentiyi bazen şikâyet olarak, bazen de fayda olarak dile getiriyorlar; ancak kuşak farklılıklarını düşündüklerinde bu konu zihinlerinde her zaman en önde gelenler arasında yer alır.

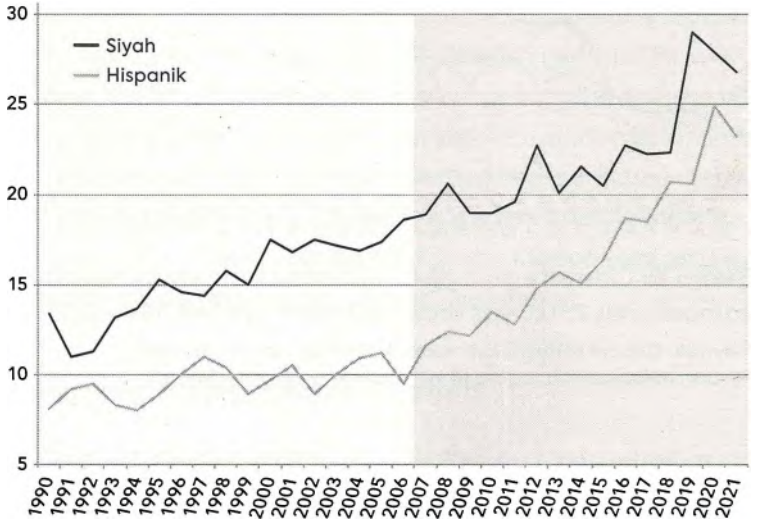
Şekil 5.12: Cinsiyete göre dört veya daha fazla yıllık üniversiteyi tamamlamış 25-29 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi, 1991-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir.

Bu bir tesadüf değil. Milenyumlular, 20'li yaşlarının sonlarında 1/3'ünden fazlasının dört yıllık bir üniversite diplomasına sahip olduğu ilk Amerikan kuşağıdır; X Kuşağı üyelerinin bu yaş aralığında olduğu dönemde bu oran 1/4'e yükselmişti (bkz. Şekil 5.12). Kadınlar arasında üniversite diplomasına sahip olanların oranı her yıl yaklaşık yarı yarıya olmaktadır. Bu grafikteki artışın -özellikle

erkekler için- dönüm noktası, tam da Milenyumluların, bu yaş grubundaki X Kuşağı üyelerinin yerini aldığı 2005-2009 yılları arasıdır. Yani Milenyumlular üniversiteye gitmek "zorunda" olduklarını hissettiklerinden bahsederken haklılar: Sosyal norm, onların kuşağı için dört yıllık üniversite yönünde önemli ölçüde değişti.

Buna ek olarak, 20'li yaşlarının sonundaki siyah ve Hispanik Milenyumluların üniversite diplomasına sahip olma olasılığı, önceki kuşaklardaki siyah ve Hispaniklere göre çok daha yüksektir. Üniversite mezunu Hispaniklerin sayısı 2005'ten bu yana iki kattan fazla arttı, üniversite mezunu siyahların sayısı ise 1990'dan bu yana iki katına çıktı (bkz. Şekil 5.13). Özellikle 2015-2020 yılları arasında üniversite mezunu Hispanik ve siyahlarda (ve dolayısıyla 1980'lerin sonunda doğanlar ile 1990'ların başında doğanlar arasında) büyük artışlar yaşandı.

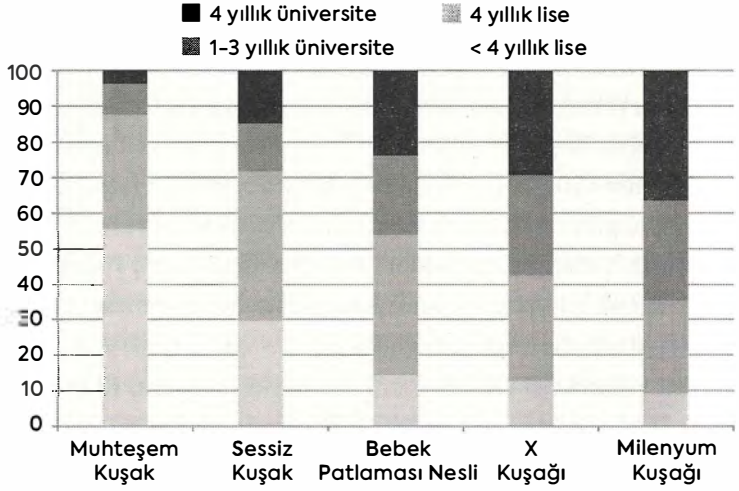

Şekil 5.13: Irk ve etnik kökene göre, dört veya daha fazla yıllık üniversiteyi tamamlamış 25-29 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi, 1990-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir.

Milenyumluların eğitimdeki başarılarına ilişkin tablo -sadece dört yıllık üniversite diplomaları açısından değil- genel olarak daha da olumludur. Sessiz Kuşak büyükanne ve büyükbabalarının 3/10 oranına kıyasla, Milenyumlularda lise mezunu olmayanların oranı 1/10'dan azdır. Milenyumluların 2/3'ü en az bir yıl, 1/3'ünden fazlası ise dört yıl boyunca üniversiteye gitmiştir (bkz. Şekil 5.14).

Kısacası, Milenyum Kuşağı Amerikan tarihindeki en eğitimli kuşaktır. Toplum ve teknoloji daha karmaşık hâle geldikçe ve el emeğine dayalı işler azaldıkça, daha fazla iş üniversite eğitimi gerektiriyor. Sonuç olarak, eğitim daha uzun sürüyor ve insanlar yetişkinlik yaşamlarına daha geç başlıyor; bu da yaşam yörüngesini yavaşlatıyor. Yani Milenyum Kuşağı'nın evliliği veya yetişkinliği "öldürdüğü" söylenemez; bunun yerine, daha fazla teknolojinin aşağı yönlü bir etkisi olan üniversite eğitimi, her ikisini de geciktiriyor.

Şekil 5.14: Her eğitim seviyesindeki 25-34 yaş arası ABD'lilerin kuşaklara göre yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: 1947-2019 yılları arasındaki verilerden yararlanır.

Fakir Milenyumlular?

Özellik: Yüksek Kazançlılar

Milenyum Kuşağı hakkında bir kitap alın veya internette bu kuşakla ilgili bir tartışmaya girin, aynı tema tekrar tekrar karşınıza çıkacaktır: Milenyumlular finansal açıdan ebeveynlerinden daha kötü durumda olan ilk kuşaktır. Bebek Patlaması Nesli, hazıra konup sahip olduklarını kendi başarılarıymış gibi düşünürken ("Bebek Patlaması Nesli finansal tavsiyelerine bayılıyorum." diye yazmıştı bir Milenyumlu Twitter'da. "Tatil evlerinizden birini kiraya verin, yılda üç yerine iki yurt dışı seyahati yapın.") Milenyumlular düşük ücretli işlerde bir sıkışmışlık içinde kalakaldılar, üniversite eğitimleri onlara hiçbir şey kazandırmadı ve ekonominin kazığını yediler.

Milenyumluların çocuk sahibi olmamasının sebebi genellikle ekonomik zorluklar olarak gösteriliyor. Twitter'da bir Milenyumlu "Görüyorum ki 'Milenyum Kuşağı bebek yapmıyor' lafı yine ortalıkta dolaşıyor." diye yazdı Kasım 2021'de. "Kimse yeteri miktarda maaş almıyor, yeterli doğum izni yok, kimsenin hastane faturalarına parası yetmiyor, çoğumuzun ev almaya parası yetmiyor; mesela ne olacağını düşünüyordunuz?" Tweet yirmi dört saatten kısa bir süre içinde 120.000'den fazla beğeni ve 25.000'den fazla retweet aldı. Aynı gün bir başka Twitter kullanıcısı da şunu yazdı "'Milenyumlular Neden Bebek Sahibi Olmuyor' makaleleri, 7 yaşındaki bir çocuğun bir hafta boyunca hamster'ını beslememesi ve sonra annesine niye hareket etmediğini sorması gibi bir havaya sahip."

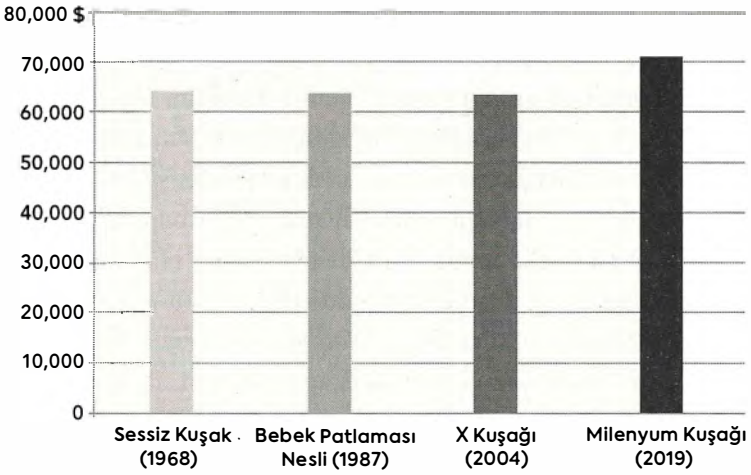
Bu, yıllardır sürekli tekrarlanan bir tema oldu. *Kids These Days* (*Günümüz Çocukları*) adlı kitabında Malcolm Harris (d. 1988) şunu savundu: Milenyumlular ekonomik açıdan o kadar dezavantajlı durumdaydı ki kapitalizme karşı çıkıyorlardı. Caitlin Fisher da *The Gaslighting of the Millennial Generation* (*Milenyum Kuşağı'nın Gaslighting'i*) adlı kitabında, Milenyumluların "sadece dünyanın onlara hiçbir şey borçlu olmadığı söylendiği için çok

çalıştığını" savunuyor. Milenyumlu Jill Filipovic'in (d. 1983) *OK Boomer, Let's Talk* (*Tamam Bebek Patlaması Nesli, Hadi Konuşalım*) adlı kitabının alt başlığı şuydu: "Benim Kuşağım Nasıl Geride Kaldı" Filipovic "Nasıl da kazıklandığımızı ancak şimdi kavramaya başlıyoruz ve buna çaresizlik ve bazen de öfkeyle karşılık veriyoruz." diye yazıyor. "İşte 'Tamam Bebek Patlaması Nesli' buradan geliyor: Yıllarca siyasi ve ekonomik ihmalden muzdarip olan insanların son, ümitleri suya düşmüş bir reddedişidir." Bunu söyleyenler yalnızca Milenyumlular değil: *Wall Street Journal*, Milenyum Kuşağı'nın "hayat oyununda arayı kapatmak için sıkı bir şekilde çalıştığını" yazıyor. Milenyum Kuşağı'na ekonomik açıdan kötü bir el geldiği fikri neredeyse hakikat olarak değerlendiriliyor.

Ancak çoğu durumda bu kitap ve makaleler, genellikle ekonominin Büyük Durgunluk'tan yeniden belini doğrulttuğu 2010'lu yılların başlarına ait güncel olmayan istatistiklere dayanıyordu. Tercihen mümkün olan en güvenilir kaynaklardan elde edilen daha güncel sayılara bakmak faydalı olacaktır. Bu durumda ABD Nüfus Sayımı Bürosu'nun Güncel Nüfus Araştırması'na bakmalıyız.

Bu rakamlar Twitter'dan çok farklı bir hikâye anlatıyor. 2019 yılı itibarıyla, Milenyumlular tarafından idare edilen haneler aslında aynı yaştaki Sessizler, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin idare ettiği hanelerden daha fazla para kazanmıştır; evet, bu rakamlar enflasyona göre düzeltildikten sonra… (bkz. Şekil 5.15). Medyan Milenyum Kuşağı hane halkı, aynı yaştaki X Kuşağı'ndan yaklaşık 9.000 $ ve Bebek Patlaması Nesli'nden yaklaşık 10.000 $ daha fazla kazanıyordu. Dolayısıyla Milenyum Kuşağı aslında ebeveynlerinin kuşağından daha iyi durumdaydı, daha kötü değil.

Bunların hepsi ekonominin nispeten iyi gittiği yıllardı; dolayısıyla kuşaklar arasında adil bir karşılaştırma yapmamıza olanak sağlıyorlar. Yine de resmin tamamını görmek için tüm yıllara bakmak önemlidir. Ayrıca, 2020'de pandeminin başlaması önceki yılların çoğu kazanımını ortadan kaldırmadı mı?

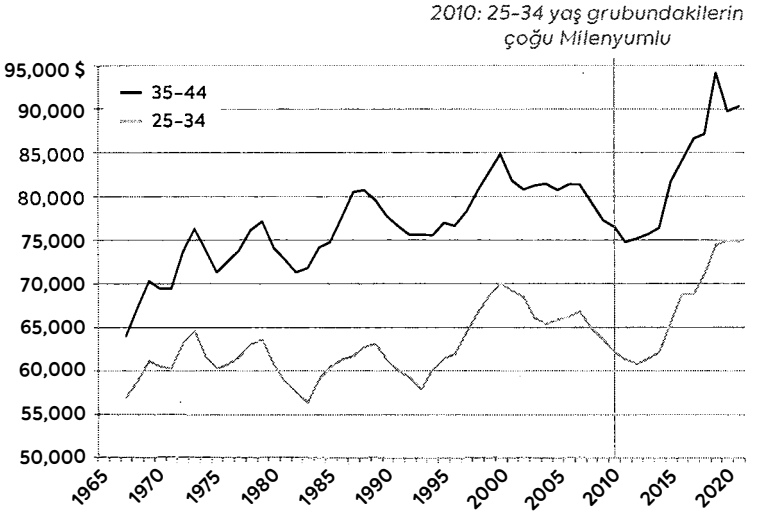
Şekil 5.15: ABD'de 25-34 yaş grubunun 2019 dolar cinsinden medyan hane geliri, kuşak/yıla göre

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Her bir çubuk, 25-34 yaş grubundaki kişilerin tamamının söz konusu kuşağın üyesi olduğu yılı veya bunu sağlayan zaman aralığının ortanca yılını göstermektedir. Medyan gelire sahip hane, hanelerin %50'sinin bundan daha az, %50'sinin ise daha fazla mali gücü olduğu anlamına gelir; bu, ortalama veya averaja göre daha ihtiyatlı bir istatistiktir çünkü çok yüksek gelirli birkaç kişi ortalamayı şişirir ancak medyanı şişirmez. Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir.

Şaşırtıcı bir şekilde, öyle olmadı; medyan gelir 35-44 yaşları arasındakiler için biraz düşerken, 25-34 yaşları arasındakiler arasında 2019'dan 2021'e kadar değişmedi. Genel olarak, 1967'den bu yana medyan hane geliri Milenyum Kuşağı için yine çok olumlu sonuçlar gösteriyor; bu kuşak, X Kuşağı'nın 2000 yılından önce ulaştığı en yüksek seviyeden daha fazla gelir elde ediyor (bkz. Şekil 5.16).

Pew Araştırma Merkezi de 2019 yılında yaptığı bir analizde aynı sonuca ulaştı: Milenyum Kuşağı haneleri aslında aynı yaştaki önceki kuşaklardan daha fazla para kazanıyordu. Tıpkı 1990'ların başında X Kuşağı'nın ekonomik geleceğine ilişkin vahim tahminlerin gerçekleşmemesi gibi Milenyum Kuşağı'nın ekonomik

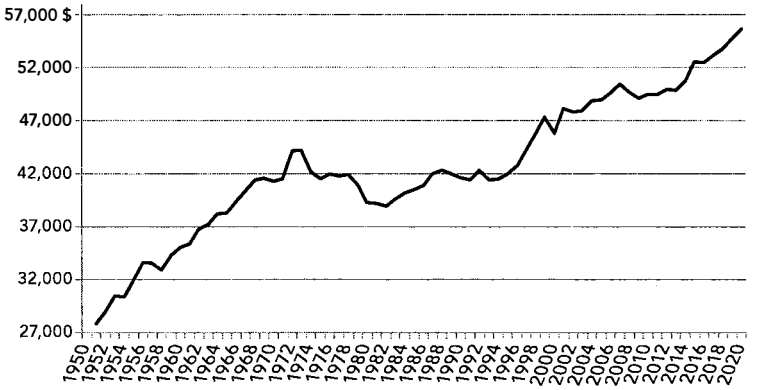
çöküşüne ilişkin tahminler için de erkendi. Her iki tahmin de ekonomik durgunluk içindeyken yapıldı ve ekonomi sıçrama yapınca ikisi de doğru çıkmadı.

Şekil 5.16: 2021 yılı doları cinsinden ABD medyan hane geliri, yaş grubuna göre, 1967-2021

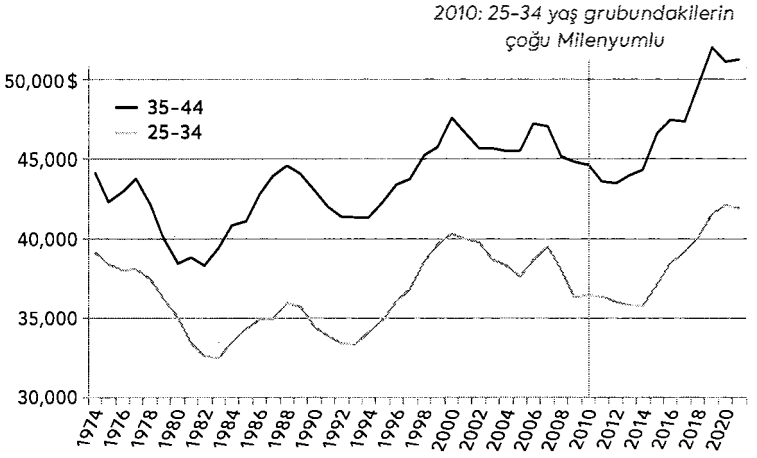
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. 25-34 yaşları arasındakilerin çoğu 2010'dan itibaren ve 35-44 yaşları arasındakilerin çoğu 2019'dan itibaren Milenyum Kuşağı'dır.

Yine de daha derine inmeye değer. Belki de -kendi hanelerini kuramadıklarından veya bir hanede gelir elde etmek için iki kişinin çalışıyor olma ihtimali daha yüksek olduğundan- hane halkı geliri Milenyum Kuşağı'nın durumunu yansıtmıyor. Bu sebeple tek tek kişilerin gelirlerine bakmak daha iyi olabilir. Sosyal Güvenlik İdaresi, ABD'li çalışanların dikkatli bir şekilde ortalama ücretlerinin kayıtlarını tutmaktadır. Bunlar da enflasyona göre düzeltildiğinde dahi istikrarlı şekilde artmıştır (bkz. Şekil 5.17).

Şekil 5.17: 2020 yılı doları cinsinden ABD'li işçilerin ortalama ücretleri, 1951-2020

Kaynak: Sosyal Güvenlik İdaresi
Notlar: Sabit (2020) dolar kullanımı enflasyonu düzeltir.

Şekil 5.18: Yaş grubuna göre 2021 yılı doları cinsinden ABD medyan kişisel geliri, 1974-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. 25-34 yaşları arasındakilerin çoğu 2010'dan itibaren ve 35-44 yaşları arasındakilerin çoğu 2019'dan itibaren Milenyum Kuşağı'dır.

Ancak Şekil 5.17, tüm yaşlar içindir; belki de bütün bu bireysel ücret artışı Bebek Patlaması Nesli'ne gitmiştir ve Milenyumlular geride kalmıştır. Fakat öyle değil: 2020'de, 25-34 yaşları arasındaki kişilerin medyan bireysel geliri rekor düzeydeydi ve 35-44 yaşları arasındaki kişilerin geliri 2019'daki en yüksek seviyeden çok az geri düşmüştü (bkz. Şekil 5.18).

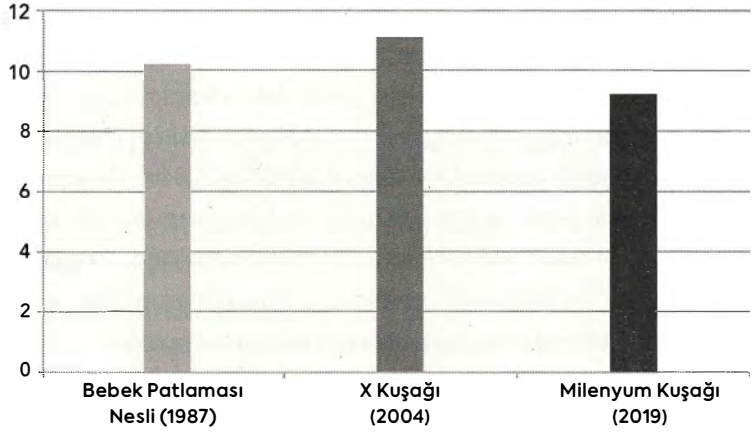
Bu ölçütlere göre, internette "durgun ücret"lerden şikâyet etmenin 2015'ten sonra sona ermesi gerekirdi. Aslına bakılırsa ücretlerin düştüğü veya durgun kaldığı en uzun dönem, Milenyumluların çalışma çağındaki yetişkinler olduğu dönem değil, Bebek Patlaması Nesli'nin genç işçiler olduğu 1970'ler ile 1990'ların ortaları arası dönemdir. Bundan sonra ücretler, Büyük Durgunluk sırasında sadece birkaç yıl durgunluk gösterse de istikrarlı bir şekilde arttı.

Bu istatistikler bir başka kilit faktörü dışarıda bırakıyor: Çocuğu olan daha az Milenyumlu var; dolayısıyla gelirleriyle geçindirecekleri kişi sayısı da az. Bu açıdan bakıldığında Milenyumlular iyi değil, aşırı derecede iyi durumda; daha az kişiyi geçindirmek için daha fazla para kazanıyorlar. Peki ya gelir skalasının alt ucu?.. Oradaki haberler de iyi. X Kuşağı üyeleri ve Bebek Patlaması Nesli'nin aynı yaşta olduğu döneme kıyasla daha az Milenyumlu yoksulluk çekiyordu (bkz. Şekil 5.19). Yani gelir merdiveninin en alt basamaklarında daha fazla değil, daha az Milenyumlu var.

Kabul etmek gerekir ki, gelir resmin tamamı değildir. Ailelerin sahip oldukları serveti dikkate almak da önemlidir; tabii bundan borçları çıkarmalıyız. Yalnızca geliri değil serveti de incelemek, birçok Milenyumlunun daha iyi işler için ödediği bedeli değerlendirmeye yardımcı olur: üniversite kredisi borcu. Aynı zamanda, Milenyumluların Büyük Durgunluk yıllarında aldığı darbenin kümülatif etkisini de yakalayabilir.

2016 Tüketici Finansmanı Araştırması'nın analizine göre, St. Louis Federal Rezerv Bankasındaki araştırmacılar, 2018 yılında ortalama Milenyum Kuşağı ailesinin aynı yaştaki önceki kuşak-

lara göre %34 daha az servete sahip olduğunu açıkladıklarında büyük manşetlere taşındılar. Araştırmacılar, Milenyum Kuşağı'nın zenginlik söz konusu olduğunda "kayıp bir kuşak" olabileceği teorisini ortaya attılar.

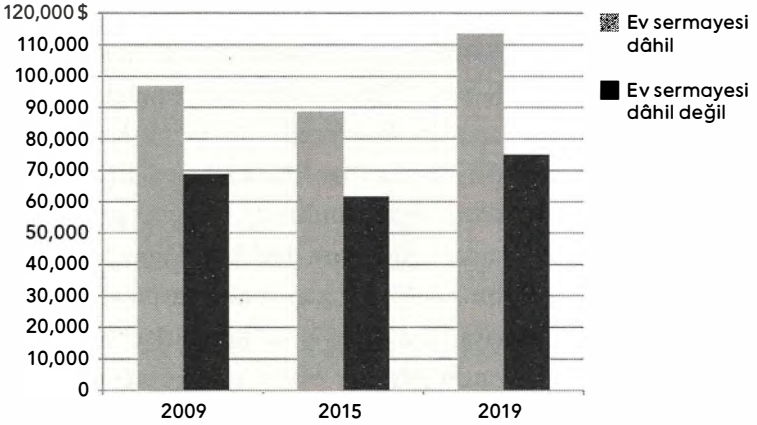
Şekil 5.19: Yoksulluk sınırının altındaki 25–44 yaş arası ABD'lilerin kuşak/yıla göre yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: 1987 verileri daha hassas yaş kırılımları sağlamadığı için 25–44 yaş aralığı kullanılmıştır. Yoksulluk sınırı her yıl Nüfus Sayımı Bürosu tarafından belirlenmekte ve hane halkı büyüklüğü ile enflasyonu dikkate almaktadır.

Veya en azından eskiden öyleydi. St. Louis Federal Rezerv Bankası, 2019 verilerini kullanarak Milenyumluların servetine ilişkin analizlerini güncellediğinde kayda değer şekilde ilerleme olduğunu tespit ettiler. O zamana kadar Milenyum Kuşağı, analizlerinde servet birikiminde aynı yaştaki önceki kuşakların sadece %11 gerisindeydi.

Michigan Üniversitesi tarafından yürütülen Gelir Dinamikleri Panel Çalışması da serveti değerlendiriyor ve 2009'dan itibaren aynı formülü kullanıyor. Bu sebeple Fed verilerinin kuşaklar arası karşılaştırmasına yer vermiyor, ancak çoğunlukla X Kuşağı'ndan

oluşan bir genç yetişkin grubundan (1970-1984) tamamen Milenyum Kuşağı'ndan oluşan bir genç yetişkin grubuna (1980-1994) geçiş sürecini yakalıyor. Ayrıca Büyük Durgunluk'tan sonraki on yılda genç yetişkinlerin servetindeki eğilimleri de belgeliyor. Eğer durgunluk, Milenyum Kuşağı'nın servet biriktirmesini kalıcı bir şekilde sekteye uğratmış olsaydı, bunu burada görebilirdik.

Şekil 5.20: 25-29 yaş arası ABD'lilerin 2018 doları cinsinden medyan toplam serveti (varlıklardan yükümlülükler çıkarılır), ev öz sermayesiyle ve ev öz sermayesi olmadan, 2009-2019

Kaynak: Gelir Dinamikleri Panel Çalışması
Notlar: 2019'da yaş grubunun tamamı Milenyumludur. Gelir Dinamikleri Panel Çalışması sadece 2009'dan itibaren servetle ilgili karşılaştırılabilir ögeleri içeriyordu. 2009 yılında 25-39 yaşları arasındakiler 1970-1984 (X Kuşağı ve erken dönem Milenyum Kuşağı); 2015 yılında 1976-1990 (geç dönem X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı); 2019 yılında ise 1980-1994 (tümü Milenyumlu) doğumludur. Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. Yükümlülükler borçları içerir.

Bu analiz de Fed'in bulduklarıyla aynı şeyi gösteriyor: Milenyumlular 2015-2019 yılları arasında kayda değer bir servet oluşturmuştur. Bu kazanımlar, Milenyumluları 2009'daki genç yetişkin X Kuşağı üyelerinden çok daha olumlu bir mali konuma

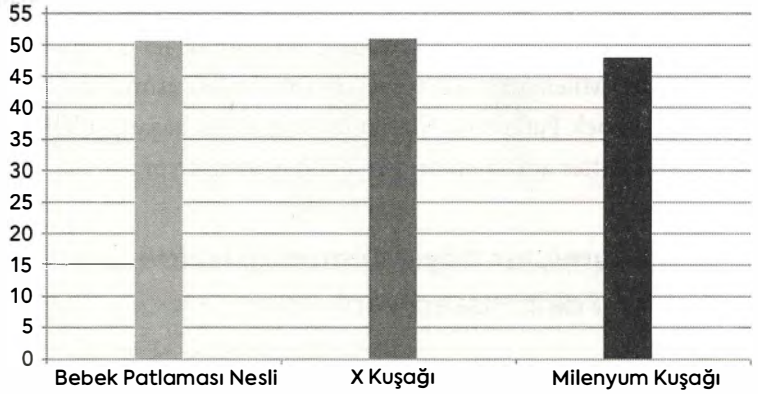
getiriyor; durgunluktan sonra gelen ekonomik toparlanma sadece Bebek Patlaması Nesli'ne fayda sağlamadı, Milenyumlular da dâhil olmak üzere genç yetişkinleri de kapsayacak şekilde etki etti (bkz. Şekil 5.20). Böylece Milenyumlular durgunluktan sonraki yıllarda da kayda değer bir servet oluşturabildi.

Peki ya ev sahipliği?.. Milenyumluların ev satın alacak kadar para kazanmadığı düşüncesi yaygın bir düşünce. Birkaç yıl önce Reddit'te yaklaşık dört bin yorum alan bir gönderide bir Milenyumlu "Monopoly'nin sadece kira ödeyerek tahtada dolaştığınız ve asla bir şey satın alamadığınız bir Milenyum Kuşağı sürümü olmalı." yorumunu yapmıştı. BuzzFeed "Milenyum Kuşağı'nın ev sahibi olmasının" 24 yolu üzerine "Bana resmen bir kamyon çarptı. ... Bir dava açtım ve kazandım ... bir evin peşinatını karşılamaya yetecek kadar..." gibi sıra dışılıklarla dolu bir içerik yayınladı; yani imalı bir şekilde bir kamyonun çarpmasının Milenyumluların ev almaya parasının yetmesinin birkaç yolundan biri olduğunu anlatıyordu. Meşhur Milenyum Kuşağı avokado tostu memi, kendisi de bir Milenyumlu olan Avustralyalı Tim Gurner'ın akranlarını ev sahibi olmak için tasarruf yapmak yerine brançta avokado tostuna ve diğer anlamsız şeylere çok fazla para harcamakla suçlamasıyla başladı.

Pek çok Milenyumlu brançtan vazgeçmiş olmalı çünkü ev sahibi olma oranları, aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin yalnızca biraz gerisinde. Rakamlar neredeyse aynı: Bebek Patlaması Nesli'nin %50'si genç yetişkinler olarak kendi evlerine sahipken, Milenyumlularda bu oran %48. Yani Milenyumluların aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla sadece %5 daha az ev sahibi olması, pek manşetlere çıkmıyor veya sosyal medya savaşlarına pek konu olmuyor (bkz. Şekil 5.21).

Bu küçük farkın çok mantıklı bir açıklaması var: Milenyum Kuşağı'ndan daha fazla kişi lisans ve yüksek lisans eğitimi almıştır, dolayısıyla kariyerlerine Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyele-

rinden daha geç başlamışlardır. Ayrıca daha uzun yaşamaları da ihtimal dâhilinde. Yetişkinlik döneminin tüm yörüngesi yavaşladığından, Milenyumluların ev satın almasının, önceki kuşaklara göre birkaç yıl daha fazla zaman gerektirmesi anlaşılırdır.

Şekil 5.21: Ev sahibi olan 25-39 yaşları arasındaki ABD'lilerin kuşaklara göre yüzdesi

Kaynak: İskân/Boş Alan Araştırması, Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: 1982-2020 yılları arasındaki veriler. Doğum yılı (ve dolayısıyla kuşak) beş yıllık yaş grupları içinde ve yıllara göre bildirilen veriler kullanılarak tahmin edilmiştir. 1955-1964 doğumlu Bebek Patlaması Nesli'ni, 1965-1979 doğumlu X Kuşağı üyelerini ve 1980-1983 doğumlu Milenyumluları içerir.

Kısacası, Milenyumluların ekonomik durumları göründüğünden daha da iyi. Bu rakamlar Milenyumluları aynı yaştaki önceki kuşak üyeleriyle karşılaştırıyor ancak yavaş yaşam stratejisiyle yetişkinliğe giden yol bir hayli uzadı. Milenyumluların para kazanmaya başlaması daha uzun bir zaman aldığından karşılaştırmayı aynı yaşlar için yapmak doğru veya adil olmayabilir. Tek başına bu bile Federal Rezerv'in analizinde bulunan eski kuşaklarla aradaki küçük servet farkını ve ev sahipliğindeki küçük farkı açıklıyor olabilir. Bir Bebek Patlaması Nesli üyesi için 27 yaşında

olmak, 5-9 yıllık bir kariyer demekken; bir Milenyumlu için bu, kariyerine yeni başlamak anlamına gelebilir. Bu genellikle onların yararınadır; bu yıllar genellikle lisans veya yüksek lisans eğitimi almak veya yaşam deneyimi kazanmakla geçiyor. Fakat işleri yavaşlatıyorlar. Daha uzun ömürleri sayesinde (60 yeni 50'dir) Milenyumlular, servet oluşturmak için daha fazla zaman ayırabilir. Üniversite eğitimleri ve daha yüksek maaş almaları göz önüne alındığında, Milenyumlular servet oluşturma konusunda eninde sonunda Bebek Patlaması Nesli'nden bile daha başarılı olabilir. Kısacası, Twitter argümanları gerçekliği yansıtmıyor.

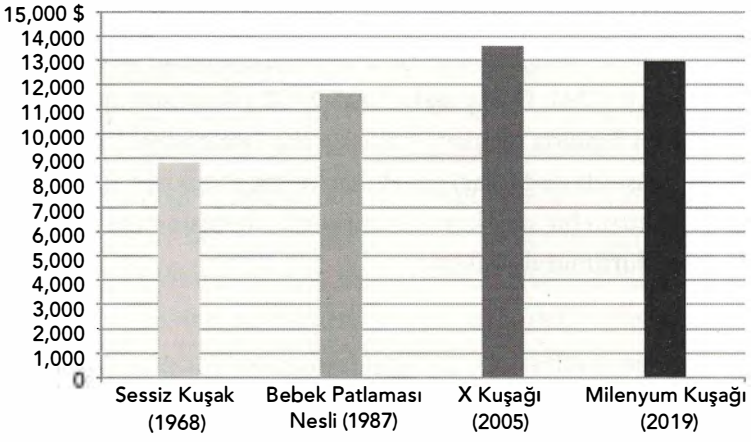
Milenyumlular Böyle Olmadığı Hâlde Neden Fakir Hissediyor?

Özellik: Yaygın Fakirlik Algısı

İşte gizem burada: Milenyumlular oldukça iyi durumda, öyleyse neden ekonomik açıdan kazıklandıkları fikri varlığını ısrarla sürdürüyor? Milenyumlular hakkındaki anlatı neden hâlâ bu kadar olumsuz ve öfkeli? Bazı olası sebepler diğerlerinden daha fazla savunuluyor.

1. Konut maliyeti. *Milenyumlular daha fazla para kazanıyor olsa bile -barınma gibi- temel ihtiyaçlar için daha fazla para ayırıyorlarsa kendilerini yoksul hissedebilirler.*

Gelir Dinamikleri Panel Çalışması, insanlara konut masrafları için ne kadar harcama yaptıklarını sordu; böylece Milenyumluların 2019'da bulunduğu 25-39 yaşları arasını baz alarak her kuşağı karşılaştırabiliriz. Konut maliyetleri kesinlikle arttı; ancak yalnızca Sessizlerin döneminden Bebek Patlaması Nesli'nin ve X Kuşağı üyelerinin dönemine doğru. X Kuşağı üyeleri ile Milenyumlular arasında konut maliyetleri aslında düşmüştür (bkz. Şekil 5.22). Aslına bakılırsa Milenyumlular 2019'da, konut için X Kuşağı üyelerinin 2005'te yaptığından biraz daha az ödeme yapıyordu

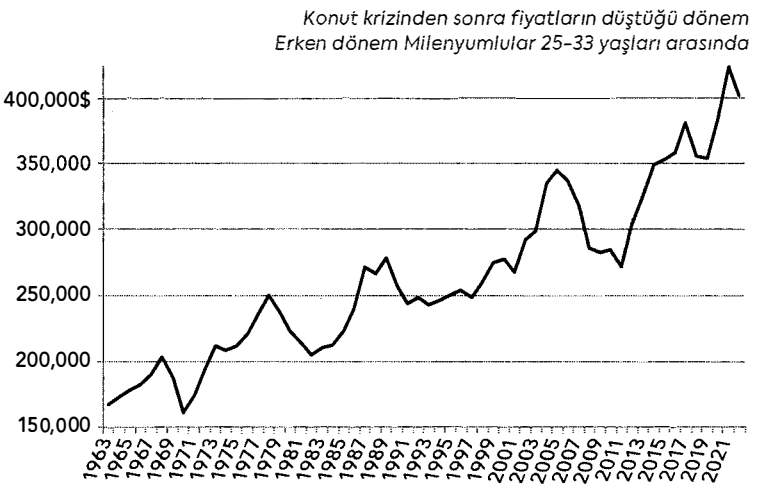
Şekil 5.22: ABD'de 25-39 yaş arası kişilerin 2018 yılı doları cinsinden yıllık konut maliyetleri, kuşak/yıla göre

Kaynak: Gelir Dinamikleri Panel Çalışması
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. Konut maliyeti kira veya ipotek ödemeleri ile birlikte emlak vergisini içerir. Yıllar boyunca istikrarlı bir şekilde sorulmadığından ev sahibi sigortası gibi konut maliyeti kalemleri hariç tutulmuştur.

Bu nasıl olabilir? İnsanlar ilk evlerini 20'li yaşlarının sonlarında veya 30'lu yaşlarının başlarında satın alma eğilimindedir. Sonrasında bazı iyileştirmelere rağmen, ilk evi satın alabilmek, konut giderleri ve gelecekteki mal varlığı üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Bu hesaba göre, konut piyasası tarafından kazıklananlar kesinlikle Milenyumlular değil (en azından 1980'lerde doğan Milenyumlular) X Kuşağı üyeleriydi.

Örneğin, 2005 yılında bir ev satın alan 1975 doğumlu bir X Kuşağı üyesi, en yüksek meblağı ödemiş ve altı yıl içinde evin değerinin %21 düştüğünü görmüştür. Eğer %20 oranında veya daha az peşinat verirlerse bu, evin değerinin ipotek bedelinden daha az olduğu anlamına geliyordu; "su altında kalma" olarak adlandırılan bu durum, haczin en büyük habercisidir. 2005'te

satın alınan bir ev, 2014'e kadar -yani satın alındıktan yaklaşık on yıl sonra- sahiplerinin ödedikleri paraya bedel gelmiyordu (bkz. Şekil 5.23). Dolayısıyla 2003-2007 yılları arasında 30'lu yaşlarının başında olanlar (X Kuşağı'nın tam göbeği 1969-1977 yılları arasında doğanlar) genellikle küçük çocuklarının olduğu yıllarda, uzun bir süre konut konusunda olumsuz sonuçlara katlanmak durumunda kaldılar.

Şekil 5.23: ABD'de konutların 2021 yılı doları cinsinden medyan satış fiyatı, 1963-2022

Kaynak: Federal Rezerv Ekonomik Araştırma, St. Louis Federal Rezerv Bankası
Notlar: Her yılın dördüncü çeyreğinde (1 Ekim-31 Aralık) medyan fiyatlar, 2022 yılı için ikinci çeyrek (1 Nisan - 30 Haziran) hariç. Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir.

Ancak 2011'de ev satın alan 1981 doğumlu bir Milenyumlu, kelepire konuyordu. Evin değeri ilk 6 senede %40, ilk 10 senede ise %49 artacaktı. 2010-2015 seneleri arasında 30'lu yaşlarının başında olanlar (1978-1985 doğumlular) konut piyasası için çok iyi bir zamanlama yapmıştır.

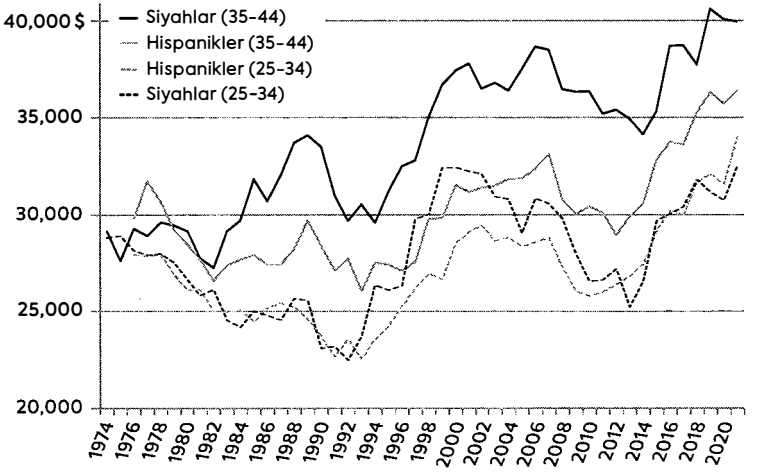
2021'de konut fiyatlarının fırladığını gören, evler için çok yüksek fiyatlar ödeyen veya 2021-2022'de faiz oranlarının yükselmesiyle piyasanın çok üzerinde fiyatlarla karşı karşıya kalan 1990 başları doğumlu Milenyumlular için durum farklı.

Genel olarak Milenyumluların konut piyasası tarafından kazıklandığına ilişkin şikâyetler 2020'nin sonlarına kadar doğru değildi; bu tarihten önce, X Kuşağı üyeleri konut piyasasındaki kötü zamanlamanın ceremesini çekiyordu. 1980'lerin başında doğan Milenyumlular aslında piyasa için mükemmel bir zamanlama yaptı. Dolayısıyla en azından 2020'nin sonlarına kadar, konut maliyetleri Milenyumluların kendilerini ekonomi açısından şanssız hissetmesinin bir sebebi olmamalıydı.

2. Yükselen dalga bütün gemileri kaldırdı mı? Irk ve etnisite. *Yalnızca bazı Milenyumlular önceki kuşaklardan daha fazla para kazanırken diğerleri çok daha az kazanıyor olsaydı, bu kesinlikle Milenyum Kuşağı ve ekonomi konusunda duyulan öfke için kısmen haklı bir gerekçe olabilirdi. Özellikle, bazıları siyah ve Hispanik Milenyumluların geride bırakılmış olduğunu savunmaktadır.*

Bu düşünce kısmen destek görüyor; bir *Wall Street Journal* analizi, siyah Milenyumlu üniversite mezunlarının gelirlerinin beyaz Milenyumlu üniversite mezunlarına göre daha yavaş arttığını ve servet artışlarının artan üniversite borçları yüzünden azaldığını ortaya koymuştur. Ayrıca siyah ve Hispanik Amerikalıların geliri hâlâ beyaz ve Asyalı-Amerikalılardan daha düşüktür.

Diğer yandan, siyah ve Hispanik Milenyumluların dışarıda bırakıldığı -örneğin sadece beyaz ve Asyalı Milenyumluların gelir artışından yarar gördüğü- düşüncesi doğru değildir. Siyahlar ve Hispanikler de dâhil, her ırk ve etnik gruptan genç yetişkinlerin geliri 2014'ten bu yana artmıştır (bkz. Şekil 5.24).

Şekil 5.24: Irk/etnik köken ve yaş grubuna göre ABD'li yetişkinlerin 2020 yılı doları cinsinden kişisel medyan geliri, 1974-2021

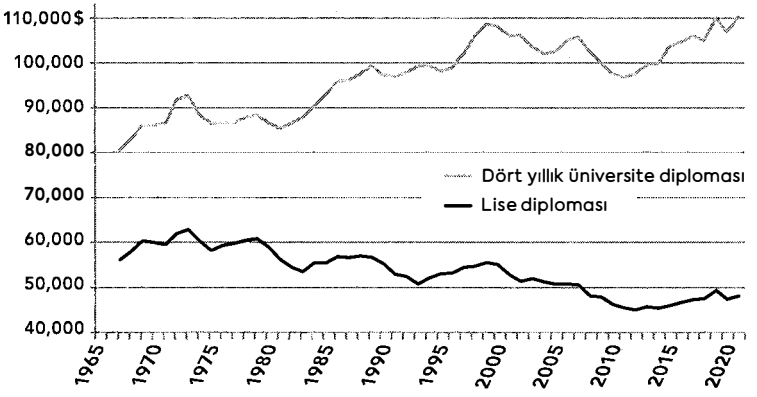
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. 2021 yılı geliri 2020 yılı dolarına dönüştürüldü.

35-44 yaşları arasındaki siyah ve Hispanik Amerikalılar (özellikle Milenyumlular), bu gruplardaki siyah ve Hispanik Sessizler, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin aynı yaşta kazandığından daha fazla para kazanıyor ve gelirleri son yıllarda tüm zamanların en yüksek seviyelerine ulaşıyor. Siyah genç yetişkinlerin gelirleri 2000'li yılların başındaki en yüksek seviyenin biraz gerisinde kalsa bile 2020 yılında, 25-34 yaşları arasındaki siyah ve Hispanikler, 1980'lerde ve 1990'ların büyük bölümünde olduğundan kayda değer şekilde daha fazla kazanmıştır.

Bu, özellikle üniversite kredisi borcundaki artışlar göz önüne alındığında, her şeyin güllük gülistanlık olduğu anlamına gelmiyor. Ancak bu durumla siyah ve Hispanik Milenyumluların önceki kuşakların gerisinde kaldığı yönündeki anlatı arasında dağlar kadar fark var. Bunun yerine, esas itibarıyla, adımlarını hep ileriye doğru atmışlardır.

3. Yükselen dalga bütün gemileri kaldırdı mı? Eğitim. *Son yıllarda kimin daha çok ekonomik fayda sağladığı ve kimin sağlamadığı konusunda önemli bir fark var ancak bu ırkla ilgili değil; eğitimle ilgili.*

Dört yıllık üniversite mezunu Amerikalıların medyan geliri istikrarlı bir şekilde yükselirken yalnızca lise mezunu olanların geliri düştü (bkz. Şekil 5.25). Bugün yalnızca lise eğitimiyle bunu başarmanın daha zor olduğu fikri kesinlikle doğru.

Şekil 5.25: 25 yaş ve üzeri ABD'li yetişkinlerin 2020 yılı doları cinsinden medyan hane geliri, eğitim seviyesine göre, 1967-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir. 2021 yılı geliri 2020 yılı dolarına dönüştürüldü.

Bu grafikteki gelir kazanımlarının neden daha önce Şekil 5.24'te gösterilenlere kıyasla daha mütevazı kaldığını merak edebilirsiniz. Çünkü çok daha fazla sayıda genç yetişkin üniversite eğitimi aldı, böylece daha fazla insan daha yüksek gelirli gruplara dâhil oldu. Üniversite mezunlarındaki büyük artış, Milenyumluların mali açıdan bu kadar iyi durumda olmasının temel sebeplerinden biridir. Başka bir deyişle, Milenyumlular genel olarak ekonominin kazığını yemedi ancak üniversite mezunu olmayanlar yedi.

4. Yükselen dalga bütün gemileri kaldırdı mı? Cinsiyet. *Milenyumlular aslında önceki kuşakların aynı yaşta kazandığından daha fazla para kazanıyor; bu durum tüm ırk ve etnik gruplar için geçerli. Fakat bu durum şaşırtıcı bir gerçeğin üstünü örtüyor: Genç yetişkinlerin gelirlerinde yaşanan her kuruş artışın sebebi kadınların gelirleridir.*

Milenyumlu kadınlarının gelirleri, önceki dört kuşaktaki (X Kuşağı, Bebek Patlaması Nesli, Sessiz Kuşak ve Muhteşem Kuşak) kadınların gelirlerinden bir hayli yüksektir. 2021 yılında, 35-44 yaşları arasındaki Milenyumlu kadınlar, 1950 yılındaki 25-34 yaşları arasındaki Muhteşem Kuşak üyesi kadınların üç katı, 1965 yılındaki Sessiz Kuşak üyesi kadınların veya 1980 yılındaki Bebek Patlaması Nesli kadınlarının iki katından fazla ve 2005 yılındaki X Kuşağı üyesi kadınlardan %21 daha fazla kazanmıştır. 25-34 yaşları arasındaki kadınlar da benzer kazanımlar elde etti; örneğin 2021 yılında Bebek Patlaması Nesli kadınlarının 1980'de kazandığından %69 daha fazla kazanmaları…

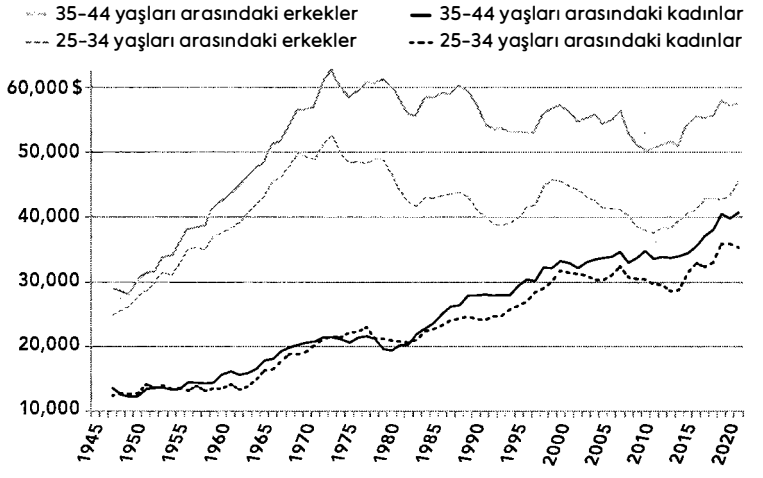
Bununla beraber erkeklerin gelirleri 1970 yılından bu yana düşmüştür (bkz. Şekil 5.26).

Kadınların gelir kazancı erkeklerin gelir kaybından daha fazla olduğu için nihai sonuç şudur ki Milenyumlular genel olarak aynı yaştaki önceki kuşaklardan daha yüksek gelire sahiptir. Ve erkekler hâlâ kadınlardan daha fazla para kazanıyor olsa bile gelirlerdeki cinsiyetten kaynaklanan fark epeyce daralmıştır. 1980'de 25-34 yaşları arasındaki kadınlar erkeklerden yılda yaklaşık 25.000 dolar daha az kazanırken 2021'de erkeklerden yaklaşık 10.000 dolar daha az kazanmaktadır.

Bu, Milenyum Kuşağı ailelerinin çoğu için iyi bir haber olsa gerek; çünkü aileye daha fazla para geliyor. Fakat cinsiyetler arasındaki ücret farkının azalması heteroseksüel çiftler için bir ikilem yaratabilir: Çocuklar doğduğunda kadınların işten ayrılması durumunda aileler önceki kuşaklara kıyasla daha fazla gelir kaybına uğrayacaktır.

Kadın işine devam ederse çiftin çocuklarının bakımını sağlaması gerekiyor ve çocuk bakıcılığı için harcanan para enflasyonun çok üstünde. Dolayısıyla Milenyumluların önceki kuşaklarla aynı gelir düzeyini koruması için hem erkeğin hem de kadının çalışmak zorunda kalması daha muhtemeldir, ayrıca çocuk bakımını sağlamakla da mükelleftirler. Bu sorun, personel sıkıntısının çocuk bakım fiyatlarının daha da yükselmesine yol açtığı pandemi sırasında daha da kötü bir hâl aldı; tabii aileler bakım hizmeti bulabilirse!

Çoğu eyalette çocuk bakımı, bir devlet üniversitesinde bir yıllık eğitimden ve bazen de bir ipotek kredisinden daha pahalıya mal olmaktadır. Dolayısıyla cinsiyetler arasında daha fazla ücret eşitliği sağlanması yönündeki olumlu gelişmeler, birçok Milenyum Kuşağı çiftini çıkmaza sürüklemektedir; çünkü kadın hayat arkadaşının geliri kaybedilmeyecek kadar değerlidir.

Şekil 5.26: Cinsiyet ve yaş grubuna göre 2020 yılı doları cinsinden ABD'li yetişkinlerin kişisel medyan geliri, 1947-2021

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir.2021 yılı geliri 2020 yılı dolarına dönüştürüldü.

Maaşlar ve çocuk bakımı arasındaki bu denge, Milenyumluların daha az çocuk sahibi olmasının sebeplerinden biri olabilir (bunu daha sonra daha ayrıntılı olarak ele alacağız). Milenyumluların -en azından çocuğu olanların- mali açıdan ebeveynleri kadar iyi durumda bulunmadıklarını hissetmelerinin başlıca sebeplerinden birinin de bu olması ihtimal dâhilindedir: Daha fazla para kazanıyorlar ama bu paranın daha fazlasını çocuk bakımı için ayırmak zorundalar.

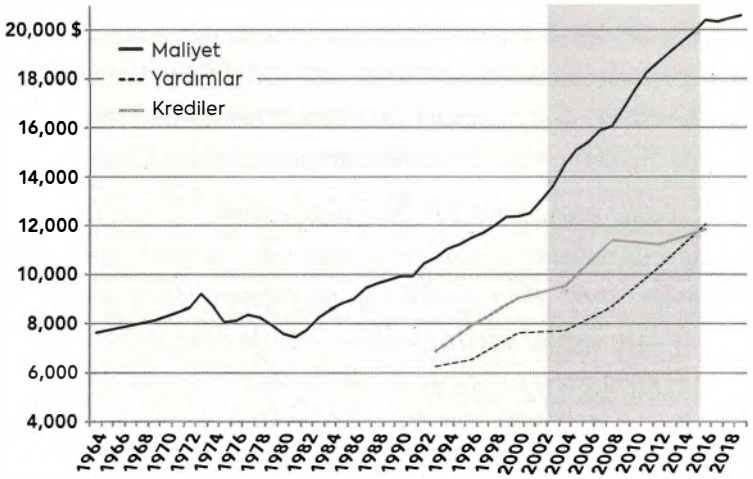
5. Üniversite öğrenim borcu. *Milenyumlular, Amerikan tarihindeki en yüksek eğitimli kuşaktır. Bunun bir bedeli var: Üniversite kredisi borcu.*

Bebek Patlaması Nesli üniversiteye gittiğinde üniversite harçları gelirlere göre daha düşüktü, bu nedenle daha fazla öğrenci yarı zamanlı işlerde çalışarak eğitimlerinin masraflarını karşılayabiliyordu. Bir Milenyumluyu veya Z Kuşağı üyesini uyuz etmenin en kolay yolu şuna benzer bir şey söylemektir: "Benim zamanımda, üniversiteyi hem çalışıp hem okuyarak bitirdik." Bebek Patlaması Nesli'nin zamanında, Kaliforniya Üniversitesi için eyalet sakinleri harç ödemezdi. Genel olarak, üniversiteye gitmenin maliyeti, ilk Bebek Patlaması Nesli'nin kampüse geldiği 1964 senesinden bu yana, enflasyon düzeltmesi yapıldıktan sonra bile iki kattan fazla artmıştır (bkz. Şekil 5.27).

Federal yardımlar ve üniversitelerden alınan mali yardımlar, bu maliyetin bir kısmını karşılamak için arttı, ancak Milenyumlular geri kalanın büyük bölümünü öğrenci kredileriyle finanse etti. X Kuşağı üyelerinin üniversitede olduğu 1992-1993 yıllarında üniversite öğrencilerinin sadece 1/3'ü kredi kullanırken geleneksel yaştaki Milenyumlu üniversite öğrencilerinin son sınıfının mezun olduğu 2015-2016 yıllarında öğrencilerin yarısından fazlası kredi kullanmıştır.

Ortalama öğrenci kredisi miktarı, enflasyona göre düzeltildikten sonra bile 1990'lardan bu yana iki katına çıkmıştır (bkz. Şekil

5.27). 2016 senesinde, mali yardım gören öğrenciler yılda ortalama 11.850 dolar kredi almıştır; bu, dört yıl boyunca 47.400 dolarlık bir borç anlamına gelmektedir. Bu kredilerin mezun olduktan sonra geri ödenmesi gerekiyor, dolayısıyla birçok Milenyumlunun maaşlarından kesinti yapılıyor. Faiz oranına göre değişmekle beraber, 47.400 dolarlık bir öğrenci kredisi, 10 yıl boyunca ayda yaklaşık 500 dolar ile geri ödeniyor. Dolayısıyla Milenyumlular iyi maaşlar alıyor olabilir ancak bunun için karşılamaları gereken ilk bedeller daha yüksek; dört yıllık üniversite ve ardından genellikle ağır bir yük olarak gelen öğrenci kredisi borcu...

Şekil 5.27: 2018-19 doları cinsinden ABD lisans öğrencileri için maliyet, burslar ve krediler, 1964-2019

Kaynak: Eğitim İstatistikleri Özeti
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda en çok geleneksel yaştaki üniversite öğrencisidir. Maliyete öğrenim ücreti ve tam pansiyon dâhildir. Yardımlar, geri ödenmesi gerekmeyen federal yardımlar ve özel burslar gibi mali yardımlardır. Kredilerin öğrenci veya veli tarafından geri ödenmesi gerekmektedir. Burs ve kredilere ilişkin rakamlar, özel kolejler de dâhil olmak üzere tüm kurumlara devam eden öğrenciler içindir. Sabit dolar kullanımı enflasyonu düzeltir.

Öğrenim borcunun yükü Milenyumlular için istikrar arz eden bir temadır. Temsilci Alexandria Ocasio-Cortez (d. 1989) ve diğer Demokrat Milenyum Kuşağı ve son dönem X Kuşağı üyesi kadın Kongre üyelerinden oluşan "Squad"[34] üniversite kredisi affını iç gündemlerinin merkezine aldılar.

Evi olan, iyi işi olan ve çocuğu olan, "iyi iş çıkaran" Milenyumlular bile üniversite kredisi borcunu, birinin ifadesiyle "yağmurlu bir gün gibi başımın üzerinde asılı duran" bir şey olarak tanımlıyor. Terrance Cleggett (d. 1990) Ohio'daki Bowling Green Eyalet Üniversitesine gitmek için 46.000 dolar öğrenci kredisi aldı ve şimdi Cleveland'da bir devlet lisesinde öğretmenlik yapıyor. Aldığı krediler yüzünden üniversite eğitimi olmayan ebeveynlerinin onun yaşındayken içinde bulundukları mali durumla hemen hemen aynı şartlar içinde; ancak işini çok daha fazla seviyor. "Bu işin tek kötü tarafı krediler." diyor Terrance. "Geri kalan her şey muhteşem." Bu, Milenyumluların genel ekonomik durumunun oldukça iyi bir özeti.

6. Fakir olmak değil fakir hissetmek. *Üniversite kredi borçlarının yüküne ve cinsiyetler arası gelir farkının daralması yüzünden ortaya çıkan aile ikilemlerine rağmen, Milenyumluların aslında aynı yaştaki önceki kuşaklara kıyasla daha fazla gelir elde ettiği ve daha yavaş yaşam yörüngelerine rağmen önceki kuşaklarla neredeyse aynı oranda ev satın aldığı açıktır.*

Madem öyle neden Milenyumluların züğürt olduğuna dair ısrarla sürdürülen bir algı var ve neden internette Milenyumluların "kazıklandığına" dair bu kadar öfke var? Gelir ve servet sadece nesnel rakamlardan ibaret değildir; bir kişinin iyi durumda olduğunu veya olmadığını düşünmesinde büyük ölçüde algı unsuru devreye girer. Biri için iyi olan bir maaş, diğeri için berbat gibi görünebilir. Birine yüksek gelen kira, diğerine düşük gibi görünebilir. Eğer Milenyumluların ekonomik durumunun

34 Türkiye'de "Ekip" olarak da biliniyor. (Ç.N.)

niye bu kadar iğneleyici söze yol açtığını açıklamaya çalışacaksak yalnızca dolarlara değil, algılara ve psikolojiye de bakmalıyız.

Birincisi Milenyumlular genç yetişkinlerinde yüksek beklentilere sahipti; örneğin, yarıdan fazlasının yüksek lisans yapma beklentisi vardı. X Kuşağı üyeleri tarafından başlatılan bir eğilimi devam ettiren Milenyum Kuşağı'nın yüksek lisans yapan üyelerinden çok daha fazlası böyle bir beklenti içindeydi ve profesyonel bir işte çalışacağını düşünenlerin sayısı da aynı şekilde daha fazlaydı. (bkz. X Kuşağı bölümündeki Şekil 4.10). Klasik formül şunu söyler: Mutluluk = gerçeklik-beklentiler. Dolayısıyla beklentiler yüksekse (ve Milenyumluların beklentileri çok yüksekse) o zaman gerçeklik oldukça iyi olsa bile yeterli gelmeyecektir. Beklentileri karşılamayan iyi sonuçlar bile hayal kırıklığı yaratabilir.

İkincisi, kendini varlıklı hissetmek görecelidir. Sosyal psikoloji araştırmaları, nesnel göstergeler (mesela gelir) ile insanların kendilerini başkalarıyla kıyaslamaya dayalı öznel gelir algıları arasında büyük bir kopukluk olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer insanlar başkalarının gelirleri hakkında tarafsız bir görüşe sahip olsalardı öznel görüşleri nesnel görüşleriyle aynı doğrultuda olurdu; örneğin geliri %80'lik dilimde olan biri, doğru bir şekilde iyi durumda olduğu algısına sahip olacaktır. Fakat olan bu değil. Bunun yerine sosyal medya ve televizyon, gelir dağılımının en tepesinde olanları (veya en azından en tepede gibi görünenleri) sergileyerek diğerlerinin gelirlerine ilişkin çarpık bir bakış açısı sunuyor. Sonuç, göreceli yoksunluk olarak adlandırılan şeydir; nesnel açıdan iyi durumda olsanız bile, diğerleriyle karşılaştırıldığında öyle olmadığınız hissi! Sosyal medyadan ve özellikle de televizyondan önce, çoğu insanın tanıdığı tek tük zengin kişiler, kasabalarındaki birkaç varlıklı aileydi. Fakat son zamanlarda Milenyumlular, ister Instagram'da isterse de *Keeping Upwith the Kardashians*'da olsun sürekli biçimde çok zengin kişilerin yaşam tarzlarına maruz kaldı; programın adı ayak uydurmaya

çalışabileceğinizi ima ediyor ama size bu konuda iyi şanslar! Bunun sonuçları var: Yakın zamanda yapılan bir dizi deneyde, diğerlerinden daha az şeye sahip oldukları söylenen insanların -nesnel olarak sahip olmasalar bile- daha öfkeli ve saldırgan tavırlar sergiledikleri görüldü. Bu, kuşaklar arası gelir farklılıklarına ilişkin internette yapılan tartışmalara çok benziyor.

Üçüncü olarak, internette Milenyumluların ekonomik açıdan zor durumda olduğu düşüncesi bitmek tükenmek bilmeksizin tekrarlanıyor. "Milenyumlular harika gidiyor!" tıklanma almıyor. "Milenyumlular kazıklandı!" alıyor. Olumsuz haberler, özellikle de öfkeyi kışkırtanlar, daha fazla trafik alır ve dolayısıyla daha fazla para kazandırır. Sosyal medya siteleri, insanlar sinirlendirildiğinde ve sitede daha fazla zaman geçirdiğinde büyür. X Kuşağı üyesi Yazar Meghan Daum şunu belirtmiştir: "Sosyal medya sadece abartılı değil aynı zamanda apokaliptik bir dili de ödüllendiriyor." Milenyumluların elde ettiği kazançların düşüklüğünden şikâyet eden paylaşımlar internette çok fazla trafik alırken, Pew Araştırma Merkezinin daha iyimser bulguları -buradaki verilerle tutarlı- pek bir etki yaratmadı.

Dördüncü olarak, internette ve başka yerlerde yapılan tartışmalar, olayların gerçekte olduğundan daha olumsuz görünmesine yol açtı. Başında bir görüşe çok az eğilim gösteren bir grup insan birbirleriyle konuştuktan sonra inançlarında çok daha radikal ve kemikleşmiş bir hâle gelir; bu, grup kutuplaşması olarak bilinen olgudur. Bunun özellikle olumsuz konularda, hele de parayla ilgili hususlarda gerçekleşmesi muhtemeldir. Bir kişi berbat maaşından ve yüksek kirasından şikâyet etmeye başlar, bir başkası buna katılır ve sonunda bu durum herkesin olumsuz duyguları içinde boğulduğu -toplu hâlde bir fikre saplanıp onun etrafında dönüp durulan- bir egzersiz hâlini alır. Başkalarıyla dertleşmek çoğu zaman iyi olsa bile acı yârenliği mevcut duyguları artırma gibi bir dezavantaja sahiptir. Ayrıca kim bu tartışmalara aykırı

görüşleriyle -esasında maaşları iyi mi- katılmak ister ki? Zaman zaman sosyal medya siteleri, önceki kuşakların -ki çoğu bu sitelerde aktif değil- duyamayacağı şekilde insanların birbirleriyle dertleşebildikleri, özel bir Milenyum Kuşağı sığınağıymış gibi de hissettirdi. Sosyal medya, ekonomiden yapılan şikâyetlerle Milenyumlular için yankı odası hâline geldi. Derek Thompson (d. 1986) *Atlantic*'te şunu belirtmişti: "Çağdaş internet analizinin popüler şablonu şudur: *Hoş olmayan bir an yaşadığınızda önce modern kapitalizmi suçlayın!*"

Nihai netice: Daha fazla Milenyumlu ekonomik olarak kazıklandıklarına inanıyor ve bu da siyasi tutum ve değerleri üzerinde aşağı yönlü sonuçlar doğuruyor. Daha fazla kişi sistemin çalışmadığını düşünüyor. Üniversite kredisi affı, çocuk bakım sübvansiyonları ve konut sübvansiyonları gibi mali yükleri hafifleten hükümet politikaları daha fazla ilgi görecektir. Daha fazlası kapitalizmi eleştirecek ve sosyalizmi savunacak. Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı'nın araştırıldığı 2018 Gallup anketine göre, 18-29 yaş aralığındaki gençlerin sosyalizme bakışı (%51), kapitalizme bakışından (%45) daha olumludur.

İronik bir şekilde, kısmen Milenyumluların finansal açıdan çok iyi durumda olması sebebiyle ABD ekonomisi eninde sonunda büyük bir genişleme yaşayabilir. Milenyum Kuşağı, kendilerinden hemen önceki X Kuşağı'ndan daha büyük bir kuşak ve 2020'lerde satın alma güçlerinin zirve yaptığı yıllara giriyorlar. Enflasyonun 2022'de yükselmesinin bir sebebi de budur. 2020'lerin başında ABD ekonomisi için temel sorunun gençlerin kötü durumu olmadığı ortaya çıktı; aksine gençlerin durumu o kadar iyiydi ki arz yetişemedi ve enflasyon yükseldi. Tuhaf bir durum ama Milenyumlular 2020'lerin ortalarında ekonomik açıdan daha istikrarsız bir konuma sürüklenebilir; çünkü 2020'lerin başında o kadar iyi performans sergilediler ki birçok sektör talebi karşılayamaz hâle geldi.

Uzun Zamandır Beklenen Düğün Resepsiyonunda Avokado Tostu

Özellik: Ciddi İlişkileri Geciktirmek

Minnesota'dan bir Bebek Patlaması Nesli üyesi olan Nancy, "Geçen gün kızım aradı ve bazı heyecan verici haberleri olduğunu söyledi." dedi. "Onun ve erkek arkadaşının sonunda evleniyor olabileceğini düşündüm; ama hayır, iki haftalığına kampa gideceklermiş."

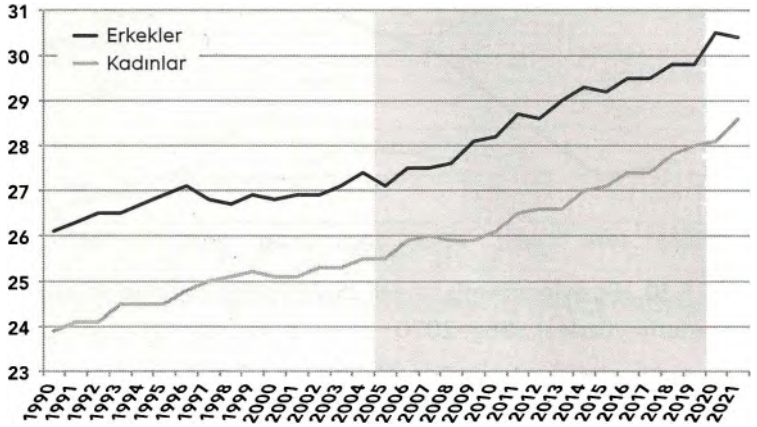
İki sene sonra, Nancy'nin Milenyumlu kızı ve erkek arkadaşı evlendi; tanışmalarından sekiz yıl ve birlikte yaşamaya başlamalarından ise yedi yıl sonra... Bu, genç yetişkin ilişkilerinin Milenyum Kuşağı yörüngesidir: Acele etme.

Daha uzun yaşamlar, daha iyi sağlık hizmetleri ve daha fazla üniversite eğitimi ile yönlendirilen yavaş yaşam stratejisi, Milenyumlular ile en yüksek noktasına erişti. 1990'ların sonlarında X Kuşağı'nın genç yetişkinlik döneminin sonlarına doğru birkaç yıl boyunca, ortalama evlilik yaşı kadınlar için 25, erkekler için 27 civarında sabitlenebilir gibi görünüyordu. Ancak genç yetişkinlik meşalesi Milenyum Kuşağı'na geçtiğinde, ilk kez gelin ve damat olanların yaşları tüm zamanların en yüksek seviyesine çıkmıştır: Kadınlar için 28, erkekler için 30. Z Kuşağı 20'li yaşlarına yaklaşırken herhangi bir düşme belirtisi görülmüyor (bkz. Şekil 5.28).

Ortaya çıkan sonuç şu: Genç yetişkinlerde daha önce hiç olmadığı kadar az sayıda kişi evli. Amerikan tarihinde 25-39 yaş arasındaki gençlerin çoğunluğunun evli olmadığı ilk kuşak, Milenyum Kuşağı'dır (bkz. Şekil 5.29).

Bu eğilim özellikle 20'li yaşların sonundaki erkekler için dikkat çekicidir. Bu yaş grubundakilerin 1940'ların başında doğan Sessiz Kuşak üyesi olduğu 1970 yılında, 20'li yaşlarının sonundaki erkeklerin yaklaşık %80'i evliydi. Bu oran Bebek Patlaması Nesli'yle birlikte düşmeye başladı ve 1960'ların başında doğanlar arasında %50'nin altına indi. 1990'ların başında doğan Milenyumlular bu yaşlara geldiğinde rakamlar Sessiz büyükanne ve büyükbabalarının

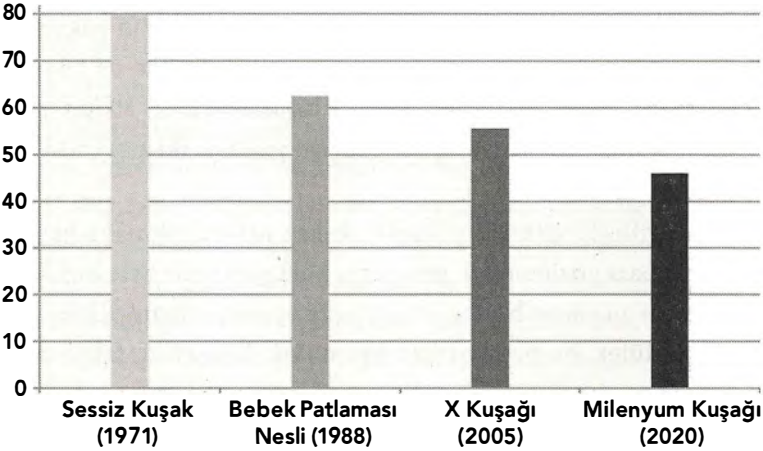
zamanına göre neredeyse tersine döndü: 20'li yaşlarının sonundaki erkeklerin %70'inden fazlası hiç evlenmemişti (bkz. Şekil 5.30).

Şekil 5.28: ABD'de cinsiyete göre medyan ilk evlenme yaşı, 1990-2021

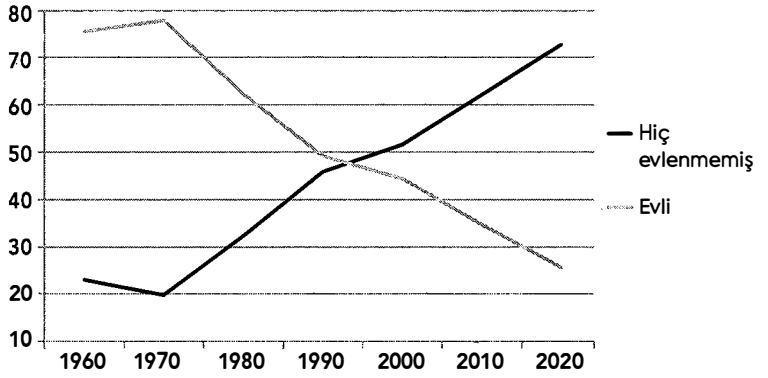
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu, Tarihsel Medeni Durum Tabloları

Notlar: Milenyum Kuşağı'nın çoğunluğu gölgeli yıllarda 20-29 yaşları arasındadır.

Şekil 5.29: Evli olan 25-39 yaşları arasındaki ABD'lilerin kuşak/yıla göre yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

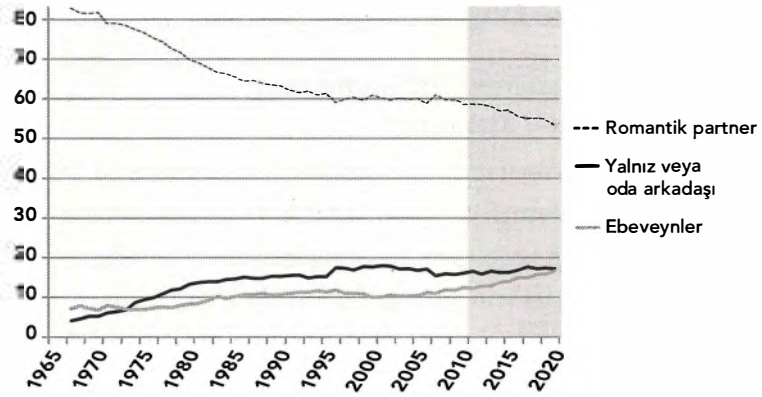

Şekil 5.30: Hiç evlenmemiş ve evli 25-29 yaşları arasındaki ABD'li erkeklerin yüzdesi, 1960-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu

Bu hikâye sadece 20'li yaşlarında evlenmeyi birkaç yıl erteleyen insanları anlatmıyor. Aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında (18 kadından 1'i) Milenyumlu kadınlar dört kat daha fazla (4 kadından 1'i) 30'lu yaşlarının sonuna kadar hiç evlenmemişti. Bazı uzmanlar, Milenyumlu kadınların yaklaşık 1/5'inin hiç evlenmeyeceğini düşünüyor. Erkeklerde de büyük artışlar var: Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla (%15,2) 30'lu yaşlarının sonundaki Milenyumlu erkeklerin yaklaşık iki katı (%28,9) hiç evlenmemiştir.

Bu eğilimler 2000'li yıllarda ilk kez ortaya çıkmaya başladığında bazı gözlemciler, gençlerin hâlâ partnerleriyle birlikte yaşadıklarını ancak Nancy'nin kızı gibi hemen evlenmediklerini ileri sürdüler. Bu bazıları için kesinlikle doğruydu, fakat evli olsun veya olmasın romantik duygular hissettiği bir partnerle yaşayan 25-34 yaşları arasındaki kişilerin oranı da azaldı: 1980'de %70 olan bu oran, 2020'de %53'e düştü. Yani pek çok Milenyumlu yalnızca evliliği ertelemekle kalmıyor, aynı zamanda romantik bir partnerle birlikte yaşamayı da erteliyor (bkz. Şekil 5.31).

Şekil 5.31: Belirli yaşam biçimlerine sahip 25-34 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi, 1967-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Milenyum Kuşağı gölgeli alanda; 25-34 yaşları arasındakilerin çoğu 2010'dan sonra Milenyum Kuşağı üyesi olmuştur. Romantik partner, evli ve evli olmayan partnerleri kapsamaktadır. Bu şeklin oluşturulmasında kullanılan Nüfus Sayımı tablosunda, hem partnerleri hem de ebeveynleriyle birlikte yaşayanlar partnerleriyle birlikte yaşayanlar olarak sayılmaktadır.

Bunun yerine, genç yetişkinlerin yalnız, oda arkadaşlarıyla veya ebeveynleriyle birlikte yaşama olasılığı daha yüksektir. Bebek Patlaması Nesli ebeveynlerinin 1980'lerin başında aynı yaşlarda olduğu döneme kıyasla, yaklaşık %30 oranında daha fazla Milenyumlu, yalnız veya oda arkadaşlarıyla birlikte yaşıyor. Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla iki kat daha fazla Milenyumlu genç yetişkin ebeveynleriyle birlikte yaşıyordu; 2020'de %17 gibi rekor bir oranla... Bu büyük bir değişim olsa bile Milenyumluların ebeveynleriyle birlikte yaşamasıyla ilgili bütün sıkıntılar göz önüne alındığında söz konusu sayı beklediğinizden daha küçüktür; %80'inden fazlası ebeveynleriyle birlikte yaşamıyor. Daha az evlilik ve daha geç yaşlarda yapılan evlilikler de Milenyumluların aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla daha az boşandığı anlamına geliyor; 30'lu yaşlarının sonlarında boşanan kadınların sayısı 1990 ile 2020 arasında %42 azaldı. Eğer Milenyumlular bir şeyleri öldürüyorsa bunlardan biri de boşanmadır.

Olağanüstü Düşen Doğum Oranı

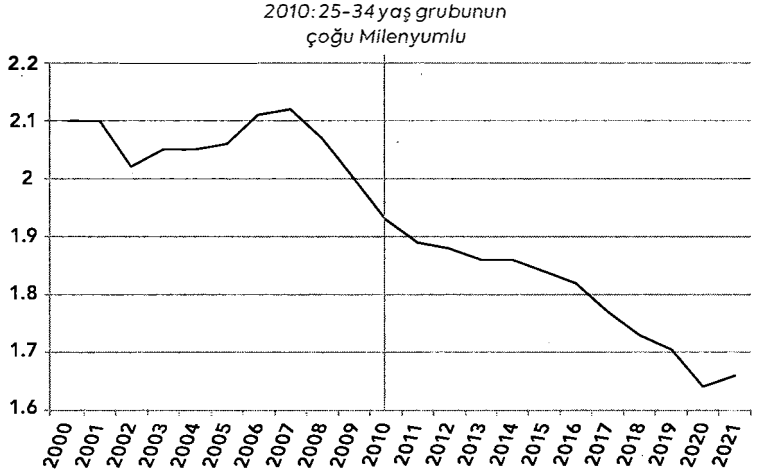
Özellik: Ebeveynliği Erteleme veya Ebeveynlikten Kaçınma

"Bir bebeğim olmalı mı?" diye soruyor Gina Tomaine (d. 1987). "Belki, ama muhtemelen sonunda fakir ve depresif olacağım. Çocuklarım olsun istiyorum. Sadece bilmiyorum bu *olmalı* mı?" *Philadelphia* dergisi için yazdığı bir yazıda seçimini uzun uzadıya düşünen Tomaine, tıpta yeni bir uzmanlık alanı olduğunu keşfeder: Kadınların çocuk sahibi olup olmama konusunda karar vermelerine yardımcı olan üreme psikiyatrisi. "Görünüşe göre [çocuk sahibi olmaya karar vermek] eskiden daha kolaymış. Veya en azından çok fazla kafa yorma söz konusu değilmiş." diyor Tomaine.

Bu kafa yormanın ardından, daha fazla Milenyumlu çocuk sahibi olmamaya karar veriyor. X Kuşağı, 1990'larda ve 2000'lerin başında Bebek Patlaması Nesli'nin düşük doğum oranlarına yönelik eğilimini tersine çevirdi. Daha sonra toplam doğurganlık (kadın başına düşen ortalama çocuk sayısı) 2000'li yılların sonlarında X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na kuşaksal geçişle beraber düşmeye başladı (bkz. Şekil 5.32).

Elbette 2007, aynı zamanda Büyük Durgunluk'un başladığı yıldı, bu sebeple uzmanlar için söz konusu düşüşü ekonomik sorunlara bağlayıp hesabı kapatmak kolaydı. Ancak bu açıklama işe yaramadı: Ekonomi 2011'den sonra iyileşmeye başladıktan sonra bile doğurganlık düşmeye devam etti. Demograflar toplam doğurganlık hızının 2,1 olmasını "yenilenme" olarak kabul etmektedir; bu, nüfusun sabit kalması için kadınların sahip olması gereken çocuk sayısıdır (ülkeyi terk edenler veya göç yoluyla gelenler hariç). 2007'den sonra toplam doğurganlık hızı 2,1'in altına düştü ve bir daha bu hız yakalanamadı. 2018'e gelindiğinde toplam doğurganlık oranı kayıtlara geçen en düşük seviyedeydi.

Bu, Milenyumluların Amerikan tarihindeki tüm kuşaklardan daha az çocuk sahibi olduğu anlamına geliyordu.

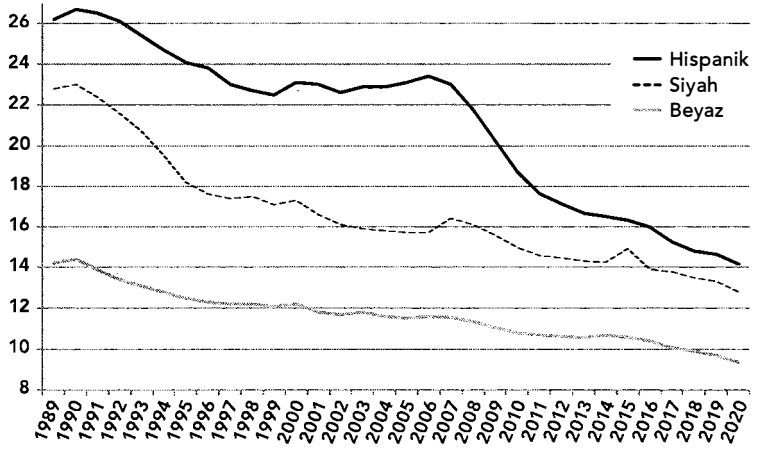
Şekil 5.32: Toplam doğurganlık (kadın başına düşen tahminî çocuk sayısı), ABD, 2000-2021

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri, CDC

Doğurganlık 2020'de daha da düştü. 2020'de dünyaya gelen bebeklerin neredeyse tamamına Mart 2020'de pandemi kapanmaları başlamadan önce hamile kalındığı göz önüne alındığında bu muhtemelen önceki eğilimin bir devamıydı ve pandemiden kaynaklanmıyordu. 2021'de doğurganlık hafif bir artış gösterdi; ancak bu artış önceki düşüş eğilimini büyük ölçüde etkilemeye yetecek derecede değildi.

Doğum oranlarındaki düşüş bütün ırk ve etnik gruplarda görülmekle beraber özellikle siyah ve Hispanik Amerikalılar arasında daha büyüktü (bkz. Şekil 5.33). Bilhassa Milenyumlu Hispanikler, X Kuşağı üyesi Hispaniklere göre daha az çocuk sahibi oldu ve doğum oranları 2006-2020 yılları arasında %40 oranında düştü.

Milenyumlular böyle bir beklenti içinde değildi. Lise son sınıf öğrencilerinin %95'i en az bir çocuk istediğini belirtmişti. Yarısı iki, 4/10'u ise üç veya daha fazla çocuk istiyordu ve bu istekler, erken dönem ve geç dönem Milenyum Kuşağı liseliler arasında çok az değişikliğe uğradı. Söz konusu istekleri yetişkinlikte de hâlâ devam ediyordu. Yetişkinler arasında yapılan Genel Sosyal Araştırma'da, Milenyumluların ortalama ideal çocuk sayısı 2,6'ydı ve %48'i iki, %48'i ise üç veya daha fazla çocuğun ideal olduğunu belirtmişti. 1980'lerde doğan üyelerinin 2020'lerde 40'lı yaşlarına gelmesiyle birlikte Milenyum Kuşağı, önceki isteklerinden veya en azından ideal olduğunu düşündüklerinden daha az çocuk sahibi oldu (Sebebini birazdan inceleyeceğiz.).

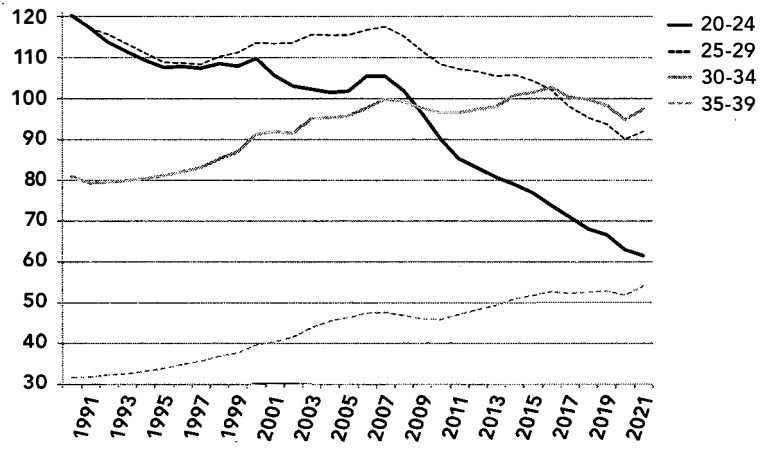

Şekil 5.33: Doğum oranı, ABD, ırk ve etnik kökene göre, 1989–2020

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri, CDC
Notlar: Doğum oranı 1000 kişilik nüfus üzerindendir.

Kadınların çocuk sahibi olma *zamanları* da Milenyum Kuşağı ile birlikte kökten değişti. 1982 gibi yakın bir tarihte, doğum oranı 20'li yaşlarının başındaki kadınlarda, 20'li yaşlarının sonundakilere kıyasla daha yüksekti. 2000'li yılların başında X

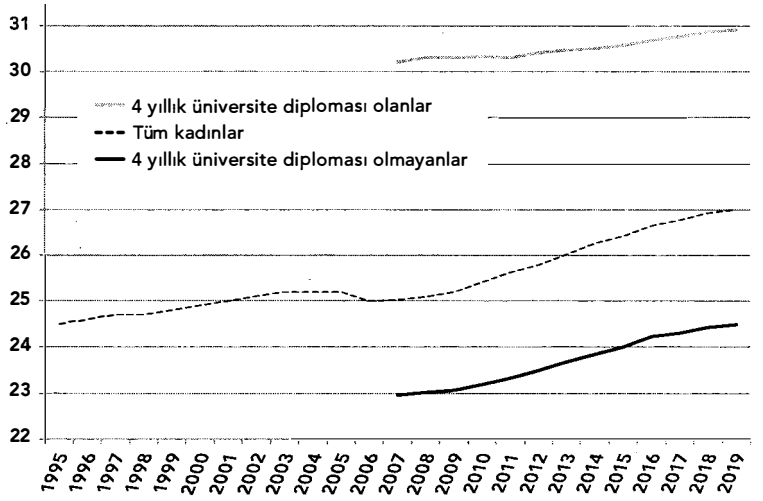
Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na geçişin ardından, 20'li yaşların başındaki kadınların doğum oranı hızla düştü. Milenyumluların 22-36 yaşlarında olduğu 2016 yılında, 30'lu yaşların başındaki kadınların doğum oranı (düz gri çizgi) Amerikan tarihinde ilk kez 20'li yaşların sonundaki kadınlarınkini (kesikli siyah çizgi) geride bıraktı (bkz. Şekil 5.34).

Şekil 5.34: Doğum oranı, ABD, yaş grubuna göre, 1990-2021

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri, CDC
Notlar: Doğum oranı 1000 kişilik nüfus üzerindendir.

Milenyumluların 30'lu yaşların başında bebek sahibi olma ihtimali, 20'li yaşların sonlarına göre daha yüksektir; bu da daha ileri yaşlarda ebeveyn olunması sebebiyle yaşam döngülerinin daha geç evrelere kaymasına yol açmaktadır. Buna ek olarak, 2021 yılında 35-44 yaşları arasındaki kadınların doğum oranı 1960'ların başından bu yana olduğundan daha yüksekti. Bu trendler, ileri yaştaki ebeveynlerin daha az çocuk sahibi olması ve onları daha dikkatli koruma eğiliminde olması sebebiyle yavaş yaşam stratejisini devam ettiriyor.

Şekil 5.35: ABD'de kadınların ortalama ilk doğum yaşı, tüm kadınlar ve eğitim durumuna göre, 1995-2019

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri, CDC

Bu kısmen daha fazla Milenyumlunun üniversiteyi bitirmesinden kaynaklanıyordu; dört yıllık üniversite mezunu kadınlar, çocuk sahibi olmak için her zamankinden daha uzun süre, genellikle 30'lu yaşların başına kadar beklediler. Ancak Milenyumlular aynı zamanda bu eğilime kendine özgü yeni bir yönelim kattı; üniversite mezunu olmayan kadınlar da çocuk sahibi olmak için daha uzun süre beklemeye başladı, ortalama ilk annelik yaşı üniversite diploması olmayanlar arasında 2007'den bu yana en yüksek oranda arttı (bkz. Şekil 5.35). Buna ek olarak, ilk annelik için genel ortalama yaş tam iki yıl artmıştır: X Kuşağı üyesi anneler ilk çocuklarını ortalama 25 yaşında dünyaya getirirken, 1990'ların başında doğan Milenyumlular ilk çocuklarını 27 yaşında doğurmuştur.

Milenyumlular neden daha az çocuk sahibi oluyor ve çocuk sahibi olmak için daha uzun süre bekliyor? Söz konusu olan iki olağan nedendir: yavaş yaşam ve bireycilik. Yavaş yaşam stratejisinin

temel özelliği, çocuk sahibi olmak için daha uzun süre beklemek ve bunun vakti geldiğinde daha az çocuk sahibi olmaktır. Yaşam süreleri daha uzun ve çocukların yetiştirilmesi için daha fazla kaynak gerekiyor, bu yüzden insanlar çocuk sahibi olmak için daha kurulu bir düzene geçene kadar bekliyorlar. Yavaş yaşam stratejisi önceden üniversite eğitimi almış beyaz Amerikalılar arasında daha yaygınken, artık tüm ırklara, etnik kökenlere ve eğitim seviyelerine yayılmış durumda. Tam zamanlı çalışan ve üniversiteyi bitirmek üzere olan Milenyumlu Bianca Soria-Avila, Meksika kökenli Amerikalı ileri yaştaki akrabalarının kendisinin 28 yaşında olmasına ve henüz anne olmamasına şaşırdıklarını söylüyor. "Gülüyorlar ve 'Ben senin yaşındayken çoktan dört çocuğum vardı.' diyorlar." diyor Soria-Avila. "Onlara, eğer çocuklarım olsaydı yapmak istediğim şeyi yapamayacağımı söylüyorum."

Bireycilik -kendinize odaklanabilmek- bir diğer temel etkendir. Çocuk istemeyen genç yetişkinlere bunun sebebi sorulduğunda, ulusal anketlerdeki büyük çoğunluk, mali sıkıntılar veya iklim değişikliği yerine, daha fazla boş zaman arzusu, daha fazla kişisel bağımsızlık isteği ve seçim temelli, gerçekçi "Sadece onları istemiyorum." gibi bireyciliği merkeze alan nedenler öne sürüyor. Bu modern çağın lüksüdür: Doğum kontrol teknolojisi çocuk sahibi olmayı bir tercih hâline getirirken bireycilik de çocuk sahibi olmama tercihini kabul edilebilir kılıyor. Bu, çocuk sahibi olmayan insanlara tuhaf gözle bakıldığı Sessizlerin genç yetişkinlik dönemine kıyasla değerlerde köklü bir değişimdir. Junot Díaz'ın *Ve İşte Onu Böyle Kaybedersin* adlı kitabında, bir kadın, komşusunun neden hiç çocuğu olmadığını merak eder. "Belki de çocukları sevmiyordur." diye cevap verir onun 13-19 yaş arası genç oğlu. Anne ise "Kimse çocukları sevmez." der. "Bu, onlara sahip olmadığınız anlamına gelmez."

Günümüzde, çocuk sahibi olmak özgür bir seçimdir ve bu seçim çoğu zaman kültürün kendine odaklı mesajlarıyla çatışır.

Kendinizi her şeyin önünde tutmanız söylendiyse çocuk sahibi olmak büyük bir istektir. "Seyahat etmek istiyoruz. Havalı deneyimsel akşam yemekleri için dışarı çıkmak istiyoruz." diye yazıyor Milenyumlu Gina Tomaine. Kendi kuşağının ebeveynleri hakkında şunları belirtiyor: "Bebekliğimizden itibaren bize yapmak istediğimiz her şeyi yapabileceğimizi söylediler. Bize bunu söylediler çünkü buhran dönemindeki ebeveynlerinin onlara söylemediği şey tam olarak buydu. İstediğimiz türden hayatları yaşayacağımıza dair güvene sahip olmamızın ana sebeplerinden biri budur." 2020'lerde, kişisel tercihe olan bu inanç, Yüksek Mahkeme'nin Haziran 2022'de "Roe v. Wade" kararını bozmasının ardından ABD'nin birçok eyaletinde yasal kürtajın geri çekilmesiyle giderek daha fazla çatışacak.

Milenyumluların doğurganlık oranının düşüklüğüne ilişkin pek çok trend makalesi, çocuk sahibi olmamalarının sebebi olarak kuşağın ekonomik mücadelelerine atıfta bulunuyor. Ancak gördüğümüz gibi Milenyumlular ekonomik olarak oldukça iyi durumda. Bu argüman bireysel düzeyde de geçerli değil: Ortalama olarak, daha fazla gelire sahip ailelerin aslında daha az çocuğu vardır, daha az gelire sahip olanların da daha fazla. Daha yüksek gelir ve daha az çocuk arasındaki bağlantı süregelmektedir. 2010-2019 yılları arasında, doğum oranları en çok istihdam artışının güçlü olduğu ABD idari bölgelerinde düşmüştür; eğer parasızlık veya işsizliğin insanları çocuk sahibi olmaktan alıkoyduğunu düşünüyorsanız bu, beklediğinizin tam tersi. Üç ekonomistin yakın tarihli bir raporu, kira maliyetleri ve öğrenci kredisi borcu dâhil olmak üzere ekonomik faktörlerin doğum oranlarındaki düşüşün temel sebebi olmadığı sonucuna ulaştı. Asıl sebep "genç yetişkin kohortlar arasında önceliklerin değişiyor" olmasıydı; başka bir deyişle tutumlardaki kuşak farklılıklarıydı.

Bununla beraber çiftler çocuk sahibi olmak için elverişli durumlara sahip olsalar bile, çocuk bakımı hizmeti bulmak ve

bunu karşılamak zor olabiliyor. 2018 yılında yapılan bir ankette, ideallerinden daha az çocuk beklentisi içinde bulunduklarını söyleyen genç yetişkinlerin %64'ü buna sebep olarak "çocuk bakımının çok pahalı olmasını" gösterdi. 18-36 yaş aralığındaki kişilerin %90'ı çocuk sahibi olup olmama kararında çocuk bakım maliyetinin biraz veya çok önemli olduğunu belirtti. Çocuk bakım maliyetlerinin enflasyonun çok üstünde olduğu göz önüne alındığında, ücretli ebeveyn izninin olmaması ve çocuk bakımının yüksek maliyet gerektirmesi, doğum oranındaki düşüşün arkasındaki ana sebepler olabilir. Bu özellikle daha önce gördüğümüz ücretlerdeki cinsiyetten kaynaklanan farkın daralması sebebiyle doğrudur; Milenyum Kuşağı aileleri, kadınların çocuklara bakmak için iş gücünden ayrılmasıyla önceki kuşaklara göre daha fazla gelir kaybına uğruyor. Fakat ekonomistlerin raporu, çocuk bakım maliyetlerinin arttığı eyaletlerde doğum oranlarında daha büyük düşüşler görülmediğini ortaya çıkardı; aksine tam tersi doğruydu, bu da çocuk bakım maliyetlerindeki artışın daha yüksek doğum oranlarından ve dolayısıyla daha fazla talepten kaynaklanmış olabileceğini düşündürtüyor.

Düşen doğum oranlarının bir başka sebebi ise daha karmaşıktır: Çocuk yetiştirmek eski zamanlara göre daha fazla çaba gerektiriyor. Emzirme teşvik ediliyor, çocuklar daha yapılandırılmış etkinliklere katılıyor ve daha yakından denetim gereksiniyor. Sessizler X Kuşağı üyesi çocuklarını yetiştirirken onların mahallelerinde denetimsiz bir şekilde serbestçe dolaşmaları yaygın bir şeydi; bunu bir de şimdi deneyin, komşular hemen Çocuk Koruma Hizmetleri'ni arayacaktır. Sürekli denetim ile ebeveynlik daha fazla zaman alır ve yorucu hâle gelir. Aynı zamanda çocukların spor takımlarında oynaması ve başka faaliyetlere katılmasına yönelik bir beklenti de var; bazı ekonomistler bunu

"halı faresi yarışı"[35] olarak adlandırıyor. Bir zamanlar üst-orta sınıf ailelere özgü olan bu tür "yoğun ebeveynlik", 2000'li yılların başlarına kıyasla 2010'lu yılların sonlarında annelerin çocuklarına her gün daha fazla zaman ayırmasıyla, sosyal sınıflar arasında daha yaygınlaştı. Annelerin artık çocuklarıyla daha az zaman geçirdiği düşüncesinin tersine, aslında daha fazla zaman geçiriyorlar; bu da çocuk sahibi olmayı daha da güçleştiriyor.

Bazı Milenyumlular, çocuk sahibi olmamalarına bir sebep olarak iklim değişikliği veya dünya genelindeki diğer belirsizlikleri gösteriyor ve bu durum şunun gibi başlıklara yol açıyor: "Neden Çocuk İstemiyorsun? Çünkü Kıyamet!" Milenyumlu Gina Tomaine arkadaşlarıyla bu konu üzerinde tartıştı ve birçoğu ona bu argümanın "saçmalık" olduğunu söyledi; neticede çoğu çevresel yıkımın arkasında bireysel kişiler değil, büyük şirketler var. "Gerçek Amazon kesilirken ve yakılırken benim varsayımsal bebeğim hakikaten sorun mu?" diye soruyor Tomaine. 2022 yılında yapılan bir ankette, çocuk istemeyen yetişkinlerin yalnızca %28'i iklim değişikliğini bir sebep olarak gösterirken %54'ü daha fazla kişisel bağımsızlık istediğini belirtti.

Tomaine'nin çocuk sahibi olup olmaması gerektiğini sorduğu annesi dünyanın belirsizlik içindeki durumundan bahsetti. "Hadi ama! Büyükannem hepinizi II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra doğurdu. Şu anda işler o zamanla kıyaslandığında ne kadar kötü olabilir ki?" diye cevap verdi Tomaine. Belki de anahtar ters psikolojidir, sonucuna varıyor daha sonra. "Büyükanne ve büyükbaba olmak için can atan Bebek Patlaması Nesli'ne kısa not: Biz Milenyumlulara çocuk yapmamamız gerektiğini söyleyin ve doğurganlık rakamları hemen yükselsin. Rica ederim, Amerika."

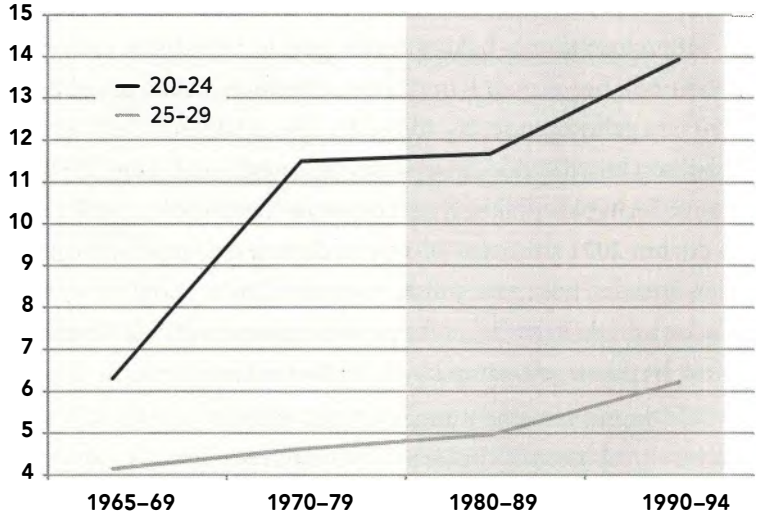
---

35 "Halı faresi" ifadesi, "çocuk", "başını belaya sokan veya herkesin yoluna çıkan çocuk", "henüz yürüyemeyen çocuk" manalarına gelirken, fare yarışı insanların zenginlik veya güç için şiddetli bir rekabet mücadelesine girdiği bir yaşam biçimini ifade etmektedir. (Ç.N.)

Cinsellik: Bolluk mu Kuraklık mı?

Özellik: Cinsel Olarak Daha Az Aktif

Bekâr Milenyumlular, önceki kuşakların 20'li yaşlarındayken sadece hayal edebilecekleri bir şeye sahip: Potansiyel cinsel partnerler kataloğu, hem de avuçlarının içinde. Çevrimiçi flört uygulamaları, en azından teoride, cinsel partner bulmayı kolaylaştırdı. Yalnızca bu da değil, evlenmeden önce seks yapmanın ahlaki olup olmadığı konusunda daha az endişe duyuluyor ve ortalama evlilik yaşı yükseliyor.

Şekil 5.36: 18 yaşından beri cinsel partneri olmayan ABD'li genç yetişkinlerin yüzdesi, yaş grubu ve doğum yılına göre

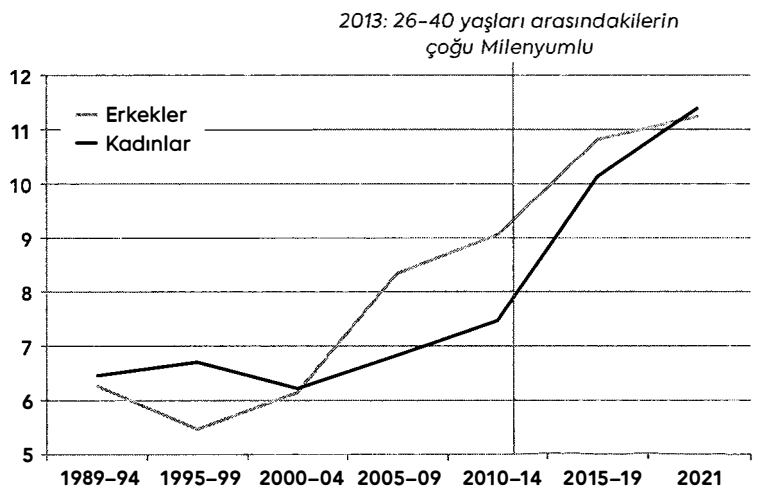
Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Gölgeli yıllar Milenyum Kuşağı. İlk iki doğum yılı grubu (1965-1969 ve 1970-1979) X Kuşağı'dır; sonraki iki grup (1980-1989 ve 1900-1994) ise Milenyum Kuşağı'dır. Soruda 18 yaşından itibaren cinsel partneri olup olmadığı soruluyor. 18'inden beri cinsel partneri olmayan bireyler hiç seks yapmamış olabilir veya 18 yaşından önce cinsel partnerleri olmuş ancak sonra olmamış olabilir.

Çok fazla sevişmenin bir formülü olmalı; ama yok. Çoğu zaman Tinder kuşağı olduğu varsayılan Milenyum Kuşağı'nın cinsel olarak aktif olma ihtimali aslında önceki kuşaklara göre daha düşük. Aynı yaştaki X Kuşağı üyeleri ile karşılaştırıldığında, 20'li yaşlardaki Milenyumluların iki katından fazlası yetişkinliklerinde seks yapmamıştır (bkz. Şekil 5.36)

1990'lı yıllarda doğan, 20'li yaşlarının başındaki Amerikalıların 1/7'sinin yetişkinlik döneminde cinsel partneri olmamıştır. Çoğu için bu durum 20'li yaşların sonlarına doğru değişmiştir; ancak 1990'lı yıllarda doğanlar, 30 yaşına yaklaşırken bile X Kuşağı'nın neredeyse %50 gerisinde kalmıştır; 1/16'sı yetişkinlik dönemlerinde seks yapmadıklarını söylemiştir.

Milenyumluların bekâretlerini geride bıraktıklarında bile, devamında her zaman için düzenli bir cinsel yaşamları olmadı. 2010'lara gelindiğinde, 26-40 yaşları arasındakilerin %10'undan fazlası son bir yıl içinde cinsel ilişkiye girmemiştir; bu sayı 1990'lar ve 2000'lerin başındakinin neredeyse iki katıdır (bkz. Şekil 5.37). Bu durum 2021 pandemi yılında da devam etti; ancak bu eğilim zaten önceden iyice yerleşmişti. Kısacası: Tinder'ı popülerleştiren kuşakta aslında daha fazla seks yapmayan insan var. Seks kuraklığı olarak başlayan şey, yanıp kavrulan topraklara dönüştü.

Seks yapmayan ama yapmak isteyen erkekler için bir adlandırma var: İncel (istemsiz bekârın [involuntary celibate] kısaltması). Grubun "chad" (kadınlarla buluşma konusunda başarılı erkek) ve "stacy" (çekici kadınlar) gibi kendine ait jargonu var. Bazı incel topluluğu siteleri açıkça kadın düşmanıdır, bunlar paylaşımlarında şunun gibi tartışmalı konular açarlar: "Herkes içgüdüsel olarak kadınların çocuk olduğunu bilir." İncellerin öfkesi bazen şiddete dönüşmüştür; 2018 yılında 25 yaşındaki bir adamın Toronto'da arabasını kalabalığın üzerine sürerek on bir kişiyi öldürmesi ve 2014 yılında 22 yaşındaki Elliot Rodger'ın (d. 1991) Isla Vista, Kaliforniya'da altı kişiyi öldürmesi gibi.

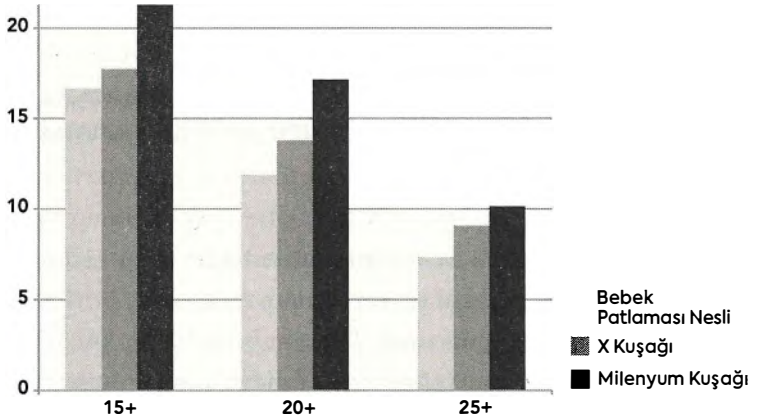
Şekil 5.37: Cinsiyete göre son bir yıl içinde seks yapmamış 26-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1989-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Veri kümesindeki belirgin bir kodlama hatası sebebiyle 2012 verileri hariç tutulmuştur. Ağırlıklandırıldı.

The Pink Pill.com'da, seks yapmamayı tercih eden kadınlar -bazıları *femcel* terimini kullanıyor- bunun sebeplerini tartışıyor. Onlar da öfkeli. Biri şunu yazdı: "Benim bekârlığım, imkânsız güzellik standartlarından (erkekler tarafından konulan) sistemik kadın düşmanlığına (erkekler tarafından konulan ve erkekler yüzünden diğer kadınlar tarafından içselleştirilen) kadar pek çok şeyden kaynaklanıyor. Erkeklerin aşkı bulmamı, bana bir seks bebeği gibi değil de bir insan gibi davranacak bir erkek bulmamı bu kadar zorlaştırmasına kızgınım." Cinselliği pornografi yoluyla öğrenen pek çok genç erkek, kadınların bir cinsel partnerden ne istediğini öğrenemiyor olabilir.

Seks kuraklığının bir kısmı, genç yetişkinlerin romantik duygular hissettiği bir partnerle yuva kurmasını geciktiren yavaş

yaşam stratejisinden kaynaklanıyor. Ortalama evlilik yaşının kadınlarda 28'e, erkeklerde 31'e yükselmesi ve kohabitasyonun buna uygun şekilde artmaması sebebiyle daha az sayıda genç yetişkin aynı evde birlikte yaşamaktadır. Seks yapmak için daha fazla kişinin bunu araması gerekmektedir. Bu, çok çekici olanlar için nispeten kolaydır; ancak diğer herkes için değil. Bazıları bu gerçeği çabucak kabul ederek Instagram-güzeli olmayan kişilerden "normie"[36] olarak bahsediyor. Önceki kuşaklarda, normie olanlar birbirleriyle tanışır ve genellikle 20'li yaşlarının başında evlenirlerdi. Geç evlilik ve Tinder çağında, normie'ler bunun yerine evlerinde telefonlarının başındalar. İncel ve femcel sitelerine bakılırsa, bunlar evdeler ve birbirlerinden nefret ediyorlar.

Şekil 5.38: 18 yaşından bu yana 15, 20 veya 25 cinsel partneri olan 28–36 yaşları arasındaki ABD'lilerin kuşaklara göre yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Bu yaş aralığı, 1989'dan sonra bu soruların sorulduğu ilk yıllarda Bebek Patlaması Nesli'nin yaşlarına denk düştüğü için seçilmiştir. Eşdeğer yaşlardaki kuşaklardan yararlanmak için Bebek Patlaması Nesli verileri 1989–1994, X Kuşağı 2002–2006 ve Milenyum Kuşağı 2016–2021 yıllarına aittir.

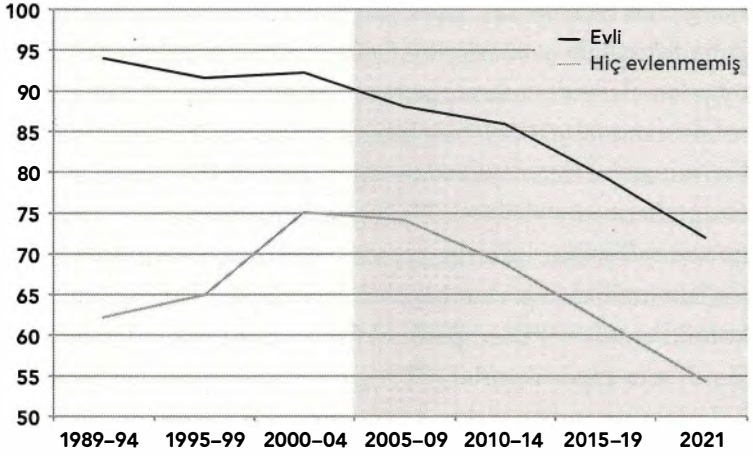
[36] Normie: Ana akım zevklere, ilgi alanlarına ve bakış açılarına sahip kişileri tanımlamak için kullanılan ifade. (Ç.N.)

Problemlerden biri, insanları birbirine bağlamak için tasarlanan dijital teknolojinin, yalnızca bazı insanları birbirine bağlayan bir sistemle sonuçlanmasıdır. Flört uygulamaları, gelir eşitsizliğine eşdeğer bir ilişki yarattı. Tıpkı zenginlerin daha zengin, fakirlerin daha fakir hâle gelmesi gibi, fiziksel olarak güzel olanlar flört uygulamalarında kolayca partner bulabilirken ortalama veya ortalamanın altında olanlar bunda zorlanıyor. Her ne kadar bu her zaman bir dereceye kadar doğru olsa bile flört uygulamaları fotoğrafları -ve dolayısıyla fiziksel görünümü- öne ve merkeze koyuyor. İnsanlar birbirleriyle yüz yüze tanıştıklarında fizik dışındaki özellikleri gözlemlemek daha kolaydı: "Normie'ler" zeki, komik, alımlı veya sempatik olduklarında çekici olabilirlerdi. Şimdi sola kaydırılıyorlar. Flört giderek daha fazla, gelir eşitsizliklerinin yaşandığı, birkaç kazananın ve daha fazla kaybedenin olduğu kapitalist bir serbest piyasaya benziyor.

Eğer bu doğruysa popüler *chad*'ler ve *stacy*'ler yeni flört pazarında başarılı olurken normie'ler bunu başaramadığından daha fazla insanın çok sayıda cinsel partneri olmasına doğru bir kuşaksal değişim yaşanacak. Gerçekten de olan buydu: Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla %45 daha fazla Milenyumlunun aynı yaşlarda 20 veya daha fazla cinsel partneri olmuştur (bkz. Şekil 5,38). Yani giderek eşitsiz duruma gelen sadece gelir değil, cinsel aktivite de (en azından partnerler açısından).

Elbette, çok sayıda cinsel partnere sahip olmak, bir yıl boyunca daha fazla seks yapmak anlamına gelmiyor; özellikle de bu partnerler *hookup*'sa (Bebek Patlaması Nesli'nin tek gecelik ilişkiler dediği şey için Milenyum Kuşağı'nın kullandığı terim."). Tabii ki genç yetişkinler arasındaki cinsellik sıklığı Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı'na ve Milenyum Kuşağı'na doğru azaldı: 26-40 yaşları arasındaki yetişkinler 1990'ların başında yılda 80 kez seks yaparken (haftada bir iki kez), 2021'de bu sayı sadece 60'tır (haftada birin biraz üzerinde). Cinsellikten yoksunluk sa-

dece pandemiden kaynaklanmıyordu; düşüş eğilimi 2010'ların başından sonra başladı.

Şekil 5.39: Medeni duruma göre 18-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin yılda ortalama seks yapma sayıları, 1989-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir.

Bunun sebebi yalnızca evliliklerin daha az olması değildi; cinsellikteki düşüş hem hiç evlenmemiş olanlar hem de evliler arasında görülüyor. Hiç evlenmemiş genç yetişkinler 2021 yılında 2000'li yılların sonlarına kıyasla yılda 20 kez daha az seks yapmıştır (bkz. Şekil 5.39, gri çizgi). Bu düşüş aslında daha önceki bir yükseliş eğilimini tersine çevirdi: 1980'lerin sonlarından 2000'lerin başlarına kadar, hiç evlenmemiş genç yetişkinler, belki de evlilik öncesi cinsel ilişkiyi bir ayıp olarak görmenin azalması ve birlikte yaşayan evlenmemiş çiftlerin sayısının artması sebebiyle aslında daha fazla birlikte oluyordu. Fakat daha sonra, genç yetişkinler X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na geçtikçe hiç evlenmemiş kişiler arasında cinsel ilişki azaldı.

Yani evli olsun veya olmasın, Milenyumlular, X Kuşağı üyeleri ve Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha az seks yapıyor. Seks kuraklığı neden yaygın? Daha önce gördüğümüz gibi, Milenyumluların daha az çocuğu olduğundan, sorun ebeveynlerin yorgunluğu veya ebeveyn yatak odasının kapısını çalan minik eller değil; bu sekteye uğramaların daha az yaşanması gerekir. Milenyumluların mükemmel ekonomik performansı göz önüne alındığında, düşüşte finansal zorlamanın bir faktör olması pek muhtemele değildir; buna ek olarak cinsel ilişkideki azalma ekonominin iyi olduğu zamanlarda hızlanmıştır.

Türlü türlü teoriler var. Modern teknoloji, ister Instagram'da gezinmek ister Netflix bölümlerini tekrar tekrar izlemek olsun, bir zamanlara göre saat 22.00'de evde yapılacak daha fazla şey olduğu anlamına geliyor. Peki ya siz havanızdaysanız ama partneriniz bir video oyununa dalmışsa veya telefonunu elinden bırakamıyorsa?.. Psikologlar, telefonundan gözlerini ayıramayan biri tarafından küçümsenme deneyimini tanımlamak için *phubbing*[37] terimini icat ettiler. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, partnerlerinin kendilerine *phubbing* yaptığını söyleyen kişiler ilişkilerinden daha az memnundu; belki bu da sık seks yapmak için en iyi durum değildi.

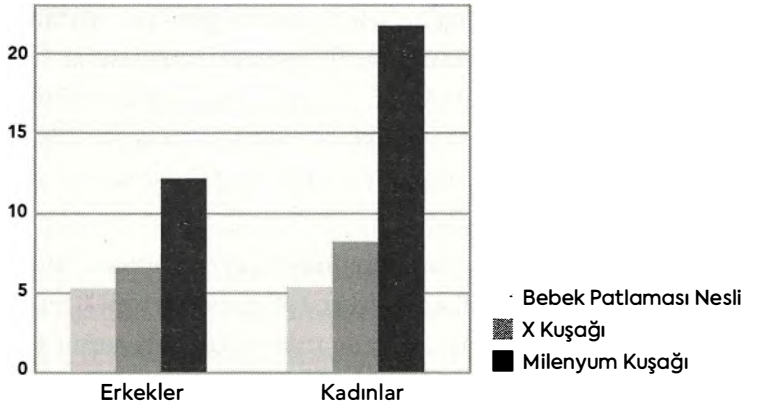
Bir başka olasılık da pornografinin hemen el altında bulunmasıdır. Pornoya her cihazla birkaç tıklamayla erişmek mümkünken gerçeğini aramak çok fazla risk ve çok fazla sorun gibi görünebilir. Yine de bu açıklamanın kanıtlanması zordur; çünkü daha fazla porno izleyen insanlar aynı zamanda daha fazla seks yapma eğilimindedir.

Düşüşün bazı potansiyel olumlu sebepleri de var. Belki de Milenyumlular daha fazla seks yerine daha iyi seksi tercih edi-

[37] İngilizce "phone (telefon)" ve snubbing (küçümseme) kelimelerinden türetilen terim, "insanların akıllı telefonlarına gömülüp yanındakilerle ilgilenmemesi" anlamına gelmektedir. (Ç.N.)

yor. Bu kesinlikle hem kadınlar hem de erkekler için geçerli olabilir; ancak muhtemelen kadınlar arasında daha yaygın bir istektir. Eğer öyleyse Milenyumlu kadınlar neyi tercih ettikleri konusunda çekinmeden açıkça daha sık konuşuyor olabilir; belki daha az şipşak ve daha az sıklıkta ama daha tatmin edici seks. Eldeki kanıtlar, teknolojinin ve yavaş yaşamın bu düşüşün en azından bir kısmını açıkladığını gösterse de genel olarak seks kuraklığı biraz gizemlidir.

Yaygınlaşan bir seks türü var: Aynı cinsiyetten bir partnerle seks yapmak. Her 20 Bebek Patlaması Nesli'den sadece 1'i 20'li yaşlarının sonundan 30'lu yaşlarının ortasına kadar aynı cinsiyetten en az bir partnere sahipken, bu oran Milenyumlu kadınlarda 1/5, Milenyumlu erkeklerde 1/8'dir (bkz. Şekil 5.40).

Şekil 5.40: 18 yaşından beri aynı cinsiyetten en az bir cinsel partneri olan 28-36 yaşları arasındaki ABD'lilerin kuşak ve cinsiyete göre yüzdesi

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Bu yaş aralığı, 1989'dan sonra bu soruların sorulduğu ilk yıllarda Bebek Patlaması Nesli'nin yaşlarını verdiği için seçilmiştir. Eşdeğer yaşlardaki kuşaklardan yararlanmak için Bebek Patlaması Nesli verileri 1989-1994, X Kuşağı 2002-2006 ve Milenyum Kuşağı 2016-2021 yıllarına aittir.

Değişim özellikle kadınlar için büyüktür: Bebek Patlaması Nesli ve Milenyumlular arasında lezbiyen ilişki dört katına çıkarken, gey ilişki iki katına çıkmıştır. Dolayısıyla aynı cinsiyetten kişilerle birlikte olma deneyimi Bebek Patlaması Nesli kadın ve erkekler arasında eşit derecede yaygınken, Milenyum Kuşağı'nda kadınların aynı cinsiyetten partnerleri olma olasılığı erkeklere kıyasla çok daha yüksektir.

Bu yalnızca gençlik deneyimlerinden kaynaklanmıyor: Milenyumluların -özellikle de kuşaktaki kadınların- 28-36 yaşları arasında, yakın zamanda aynı cinsiyetten partnerleri olma olasılığı (%6) aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli'ne (%2) kıyasla üç kat daha fazladır. Yani daha fazla Milenyumlu kadın yetişkinlik döneminde başka kadınlarla seks yapmaktan hoşlanıyor.

Yine de kesinlikle LUG (mezuniyete kadar lezbiyen) veya BUG (mezuniyete kadar biseksüel) davranışı dikkate değer ölçüde devam ediyor: Geçmişte aynı cinsiyetten partneri olan Milenyumlu kadınların yaklaşık 2/3'ü son bir yıl içinde bir kadınla seks yapmamıştır. Bu, gençken lezbiyen ilişki yaşadıkları ve artık herhangi bir sebeple bunu yapmadıkları anlamına gelebilir (biseksüellerin farklı cinsiyetle ilişkilerinde kurak bir dönem). Kısaltmalara karşın, lezbiyen partneri olmak yalnızca üniversite eğitimi alanlara özgü bir durum değildir: Üniversite mezunu olmayan Milenyumlu kadınların kadın partnerleri olma olasılığı (1/6), dört yıllık üniversite mezunu olanlara (1/8) kıyasla daha yüksektir. Üniversite kampüslerinin lezbiyen ilişkilerin yuvası olduğu fikri bir heteroseksüel erkek fantezisi olabilir; ancak aslında daha fazlası kampüs dışında!

Geçmiş yıllardaki gey erkek partnerlerdeki artış, kuşaklar boyunca daha az dramatikti; 28-36 yaşları arasındaki her 28 Bebek Patlaması Nesli erkeğinden 1'inin ve her 20 Milenyumlu erkekten 1'inin son bir yıl içinde aynı cinsiyetten bir partneri olmuştur. Erkeklerin aynı cinsiyetten partnerlere sahip olmaya

devam etme olasılıkları kadınlara göre daha yüksekti; 18 yaşından beri erkek partneri olanların yaklaşık %42'sinin son bir yıl içinde de bir erkek partneri olmuştu.

Kendini LGBT olarak tanımlama -cinsel davranıştan farklıdır- kuşaklara göre değişiklik gösterir. 2021 yılında Gallup tarafından yapılan bir ankete göre, her 11 Milenyumludan 1'i LGBT olarak tanımlanırken, bu oran X Kuşağı üyelerinde 1/26, Bebek Patlaması Nesli'nde 1/50'dir. LGBT Milenyumluların yaklaşık yarısı -genel olarak kuşağın 1/20'si- kendini biseksüel olarak tanımlıyor. Hemcinsler arasındaki ilişkilere yönelik damgalamanın kalkmasıyla beraber, daha fazla Milenyumlu, LGBT topluluğunun bir üyesi olarak yaşıyor ve daha fazlası lezbiyen ve gey seks yapıyor.

İnancımı Kaybediyorum

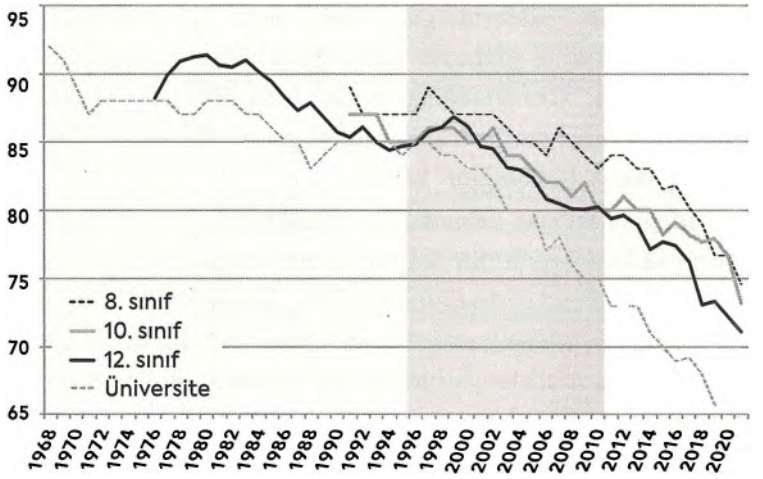
Özellik: Daha Az Dindar

"Ortaokuldan itibaren evlilik öncesi cinsel ilişkinin neden uygun olmadığı, aktif homoseksüelliğin neden uygun olmadığı hakkında dersler aldık ve Amerikan kültüründe yetişen çocuklar otomatik olarak bunlara karşı çıktı." diyor Katolik olarak yetiştirilen ve Katolik okuluna giden Milenyumlu Melissa Adelman. "Katoliklikten uzaklaşmamın büyük bir sebebi, bu temel inançların çoğunu kabul etmeden hâlâ o topluluğun bir parçası olabileceğimi düşünmememdi."

Kuşak guruları Neil Howe ve William Strauss, 2000 tarihli *Millennials Rising* (*Milenyumluların Yükselişi*) adlı kitaplarında Milenyum Kuşağı'nın; kuşak üyelerinin ülkeyi bu kuşağın döngüsel nesiller teorisindeki muadili olan Muhteşem Kuşak tarafından benimsenen görev ve kurallara uyma değerlerine geri döndürmesinin bir parçası olarak, X Kuşağı ve Bebek Patlaması Nesli'nden daha dindar olacağını öngörmüştür. 1990'ların sonlarında liselerdeki dua çemberlerinin artan popülaritesine işaret

ettiler ve o dönemde 13-19 yaş arası gençlerin "eski moda" dini sevdiklerini söyleyen bir gençlik bakanından alıntı yaptılar.

Birkaç yıl içinde bu teoride çatlaklar görünmeye başladı; Milenyumluların bireyci eğilimi göz önüne alındığında, bu zaten hiçbir zaman güçlü bir iddia değildi. Din, tanımı gereği, benliğin ötesine geçen şeylere inanmakla ilgilidir ve genellikle belirli kurallara uyması beklenen insan gruplarında pratik edilir. Kolektivist kültürler dinî kültürler olma eğilimindedir; bireyci kültürler ise daha az dindar olma eğiliminde. Yavaş büyümek, genellikle evlenene kadar cinsel perhizi teşvik eden dinî ilkelere de uygun düşmez. Ergenlikten 15-20 yıl sonra, 20'li yaşların sonunda veya 30'lu yaşların başında evlenmek norm hâline geldiğinde evlenene kadar aşna fişne yapmamak zorlaşır.

Şekil 5.41: ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin en az bir kez olsun dinî törenlere katılma yüzdesi, sınıflara göre, 1968-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek, Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Çalışması

Notlar: Milenyumlular gölgeli alanda bu yaş gruplarına hâkimdir. Üniversite öğrencileri, dört yıllık üniversitelere gelen üniversite öğrencileridir.

1990'ların sonlarından itibaren Milenyum Kuşağı'nın bu yaş gruplarına hâkim olmasıyla birlikte 13-19 yaş arası gençlerin dinî törenlere katılımı hızla düştü (bkz. Şekil 5.41). Bazı açılardan bu, beklentilere karşı koyan bir değişimdir: Lise son sınıf öğrencilerinin %90'ı polyester, normları yıkan, Tanrı Öldü 1970'lerde dinî törenlere katıldı ve şüpheci, siyah balıkçı yaka X Kuşağı da 1990'lar sırasında %85 oranında bunu yaptı.[38] 2000'li yıllarda dini "öldüren", iyimser, öz güvenli Milenyumlular olmuştur. Bu durum özellikle, her 3 öğrenciden 2'sinin en az bir kez olsun dinî törenlere katıldığı[39] üniversiteye yeni başlayan öğrenciler için geçerlidir. Z Kuşağı bu eğilimi sonraki on yılda da sürdürdü; 13-19 yaş arası gençlerin neredeyse 1/3'ü dinî törenlere hiç katılmadı.

Notre Dame Üniversitesi profesörü Christian Smith, 2005 yılında yayınlanan *Ruh Arayışı* adlı kitabında, Milenyumlu 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinlerle dinî inançları -veya inançsızlıkları- hakkında görüşmeler yaptı. Pek çoğunun düşünsel olarak dine şüpheyle yaklaştığını buldu. İçlerinden biri şunu demişti: "Cevaplanamayan çok fazla soru var." Diğerleri ise dinin "hiçbir zaman o kadar ilginç gelmediğini" veya "biraz sıkıcı gelmeye başladığını" belirtti.

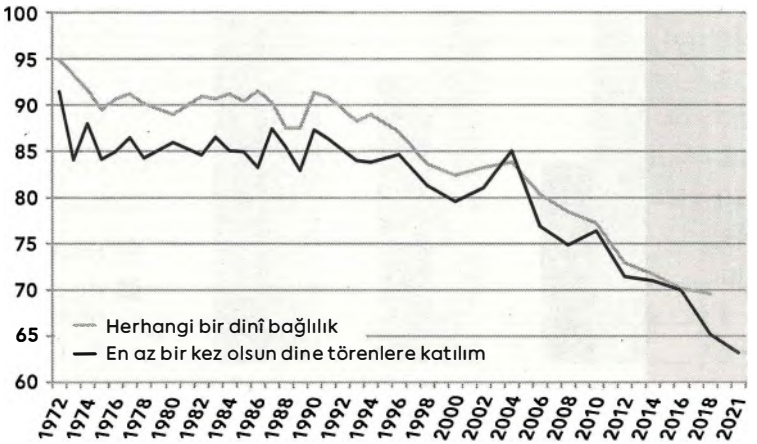
Milenyumluların daha dindar olacağı fikri, bir dizi uçuk teorinin sadece ilkiydi. Bir sonraki teori, Milenyumluların 20'li ve 30'lu yaşlarına yerleştiklerinde dine geri döneceklerini öne sürüyordu. Ne de olsa bu dönem, insanların yuva kurmaya, çocuk sahibi olmaya ve aileleriyle birlikte dinî törenlere gitmeye başlama eğiliminde oldukları bir yaşam evresiydi. Ama Milenyumlular için durum böyle olmadı: Herhangi bir dine bağlı olmak ve en az bir kez olsun dinî törenlere katılmak, 26-40 yaşındakiler (neredeyse

---

38 Polyester kibar veya sofistike olmayan orta sınıf zevki ile karakterize edilir. Siyah balıkçı yaka ise standartların dışına çıkmayı, normlara meydan okumayı simgeliyor. (Ç.N.)

39 Bu ifade kişinin, özel günler (düğün, vaftiz, cenaze gibi) hariç en az bir kez dinî törene katıldığını anlatır. (Ç.N.)

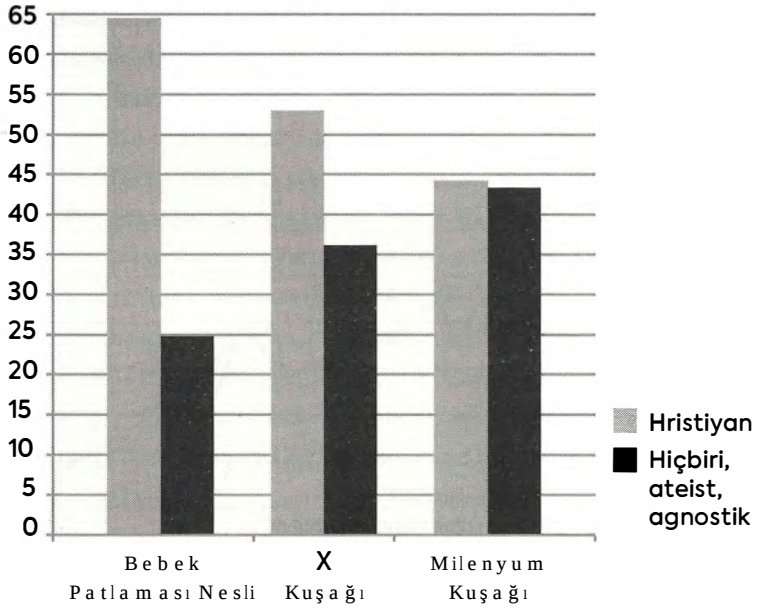
tamamı Milenyumlu) arasında son yıllarda tüm zamanların en düşük seviyesindeydi (bkz. Şekil 5.42). Milenyumlular, aile kurma yıllarının rutinlerine alıştığında bile dine geri dönmedi.

Şekil 5.42: Herhangi bir dinî bağlılığı olan veya en az bir kez olsun dinî törenlere katılan 26-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1972-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Milenyum Kuşağı 2006'dan itibaren 26-40 yaş grubuna girmiş, 2013'e kadar 26-40 yaş grubunun çoğunluğunu ve 2020'ye kadar da tamamını oluşturmuştur. Araştırmacılar 2021 örnekleminde bu maddenin temsil kabiliyetine ilişkin endişelerini dile getirdiğinden, 2021 için bağlılık gösterilmemiştir. Dinî törenlere katılmaya ilişkin 2021 verileri daha güvenilir görünmektedir.

Bir karşılaştırma bu değişimi örnek vererek iyi bir şekilde açıklıyor: 2020'ye gelindiğinde çoğu Milenyumlunun hiçbir dinî bağlılığı yoktu ve bunların sayısı neredeyse Hristiyan olanlarınki kadardır (bkz. Şekil 5.43). Bu durum, herhangi bir bağlılığı olmayanların sayısının neredeyse üç katı kadarının Hristiyan olduğu Bebek Patlaması Nesli'ne tezat oluşturuyor. Bu çok büyük bir kuşak farklılığıdır.

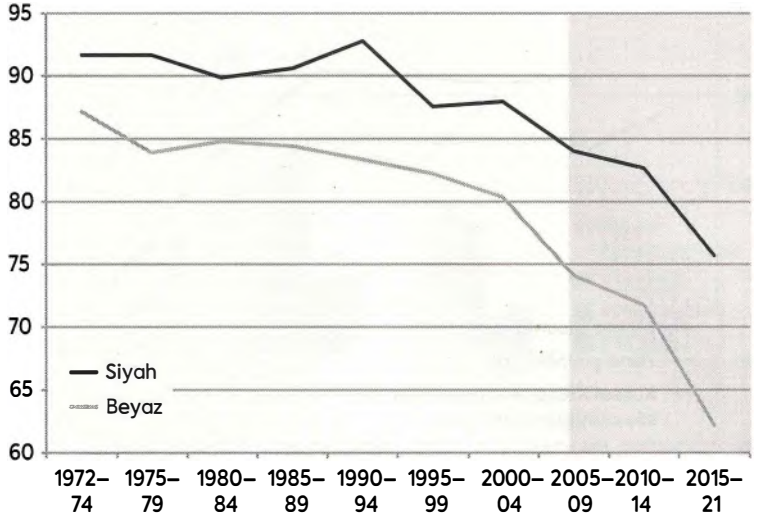

Şekil **5.43: Kuşaklara göre kendini Hristiyan ve hiçbiri/ateist/agnostik olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2020**

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması

Bir Cizvit Katolik rahip olan Peder James Martin (d. 1960) kuşaksal değişime şahitlik etti. "Yirmi beş sene önce insanlar şöyle derdi: 'Ah, hem Katolik kalıp hem de kilise öğretisiyle nasıl sorun yaşayabilirim?' Şimdi ... gençler yalnızca 'Ben gidiyorum!' diyor." dedi Martin. "Hoşgörüsüz davranış olarak gördükleri şeylere karşı çok daha az hoşgörü var."

Bir başka teori de dinden uzaklaşmanın "beyaz bir şey" olduğu ve azınlık topluluklarında görülmediği yönündeydi. En azından siyah Amerikalılar için durum böyle görünmüyor: Siyah Milenyumlular da dinî törenlere katılmaktan uzaklaşmıştır (bkz. Şekil 5.44). Siyah Milenyumluların katılımı hâlâ beyaz Milenyumluların önünde ancak aynı doğrultuda gidiyor: aşağı.

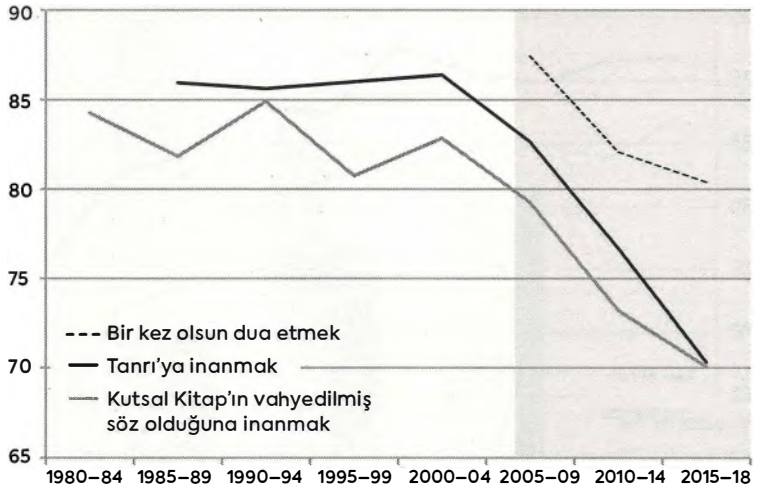

Şekil 5.44: 26-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin ırklarına göre en az bir kez olsun dinî törenlere katılma yüzdesi, 1972-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Milenyumlular 2006'dan başlayarak 26-40 yaş grubuna girdi, 2013 itibarıyla çoğu 26-40 yaş arasındaydı ve 2020 itibarıyla da hepsi bu yaş grubuna dâhil oldu.

Elbette Milenyum Kuşağı'nın kurumlara karşı iyi bilinen bir alerjisi var; ne de olsa evliliği ve mısır gevreğini "öldürdüler". Bu da bir sonraki teoriyi yavruladı: Milenyumluların toplum içinde daha az dindar olduğu ama özel hayatlarında hâlâ aynı derecede dindar oldukları. Bu teoriye göre, kurumlardan hoşlanmadıkları için törenlere daha az Milenyumlu katılıyor olsa bile birçoğu Tanrı'ya inanıyor ve dua ediyordu. Belki de Milenyumlular hâlâ dindardı ama kendi başlarına ibadet etmeyi tercih ediyorlardı.

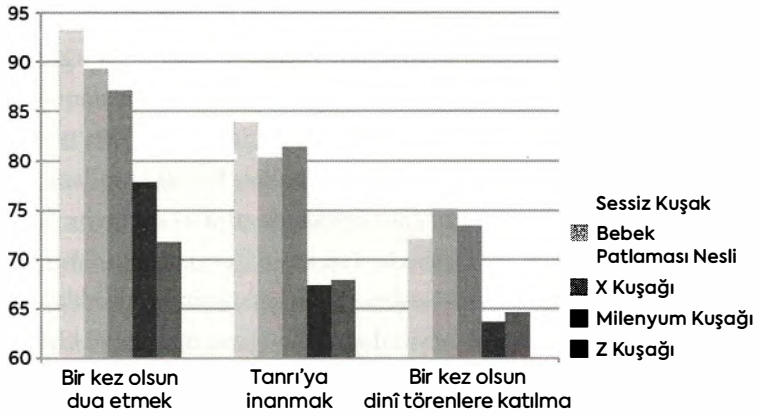
Yine hayır (bkz. Şekil 5.45)! Bir kez olsun dua eden, Tanrı'ya inanan ve Kutsal Kitap'ın Tanrı'nın vahyedilmiş sözü olduğuna inanan 26-40 yaşları arasındaki gençlerin sayısı azaldı.

Şekil 5.45: Özel dinî pratikler ve inançlar ile meşgul olan 26-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1972-2018

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Milenyumlular 2006'dan başlayarak 26-40 yaş grubuna girdi, 2013 itibarıyla çoğu 26-40 yaş aralığındaydı ve 2020 itibarıyla hepsi bu gruba dâhil oldu. Araştırmacılar 2021 örnekleminde bu ögelerin temsil edilebilirliği konusunda endişelerini dile getirdikleri için 2021 verileri gösterilmemiştir.

Genel olarak, Milenyumlular hem kamusal hem de özel alanda aynı yaştaki önceki kuşaklara kıyasla daha az dindardır ve karşılaştırma 2018 yılı için yapıldığında da Milenyum Kuşağı eski kuşaklara göre aynı durumdadır (bkz. Şekil 5.46). 2018 verilerinde çarpıcı olan, X Kuşağı ile Milenyum Kuşağı arasındaki uçurumdur: X Kuşağı üyeleri dinî bağlılık konusunda Bebek Patlaması Nesli ve Sessizlerden sadece biraz farklılık göstermektedir; ancak X Kuşağı üyeleri ile Milenyumlular arasında bariz bir kopuş vardır. Önceki kuşakların dine döndüğü bir dönemde, yani aile kurma yıllarında, Milenyumlular yetişkinler olarak bunu yapmadı; Z Kuşağı üyeleri de onların yolundan gidiyor.

Şekil 5.46: Kuşaklara göre belirli dinî pratikler ve inançlar ile meşgul olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2018

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Yalnızca bir yıla ait verileri içermektedir, bu nedenle farklılıklar yaştan veya nesilden kaynaklanıyor olabilir.

Bir sonraki teori ise Milenyumluların dindar olmadığı ama maneviyatlı olduğu yönündeydi. Yine fiyasko: Genel Sosyal Araştırma'ya katılan 26-40 yaşları arasındaki her 10 kişiden 6'sı 2018'de çok veya biraz maneviyatlı olduklarını söylerken bu oran 2006'da 7/10'du. Milenyumlular dinin yerine maneviyatı koymuyor; hem daha az dindar hem de daha az maneviyatlılar.

Dindarlık azalıyor olsa bile çoğu Milenyumlunun hâlâ Tanrı'ya inandığını, hâlâ bazen dua ettiğini ve hâlâ yılda en az bir kez dinî törenlere katıldığını unutmamak önemlidir. Ancak bunları yapmayan, dolayısıyla bakış açıları neredeyse tamamen seküler olan ve giderek büyüyen bir azınlık var. Birçok Milenyumlunun 2020'lerde 40'lı yaşlarına girmesiyle beraber bu durumun değişmesi pek muhtemel görünmüyor. Milenyum Kuşağı, Amerikan tarihinde, genç yetişkinlik döneminde en az dindar olan kuşaktır; en azından elimizdeki istatistiklerin söylediği bu ve muhtemelen Z Kuşağı üyeleri onları geride bırakacak.

Din Milenyumlular arasında neden daha az popüler? Kısacası, bireycilikle bağdaşmadığı için; ki bireycilik Milenyum Kuşağı'nın hepsinin ötesinde temel değeridir. Bireycilik, kendine odaklanmayı ve kendi yolunu bulmayı teşvik eder; tanımı gereği dinin teşvik ettiği ise kendini aşan şeylere odaklanmak ve belirli kurallara uymaktır. Bir Milenyumlu inançları hakkında şunları söylüyor: "Ne hissediyorsan hisset, bu kişiseldir. Herkesin Tanrı ve Tanrı'nın ne olduğu hakkında kendi fikri vardır... Sizin için neyin kabul edilebilir olduğuna ve kişisel olarak neyin doğru olduğuna dair kendi kişisel inançlarınız vardır." Bir diğeri kilisesinden ayrılmasının sebebini şöyle anlatıyor: "Kendi adıma düşünmem için cesaretlendirilmiyordum. [Dinî kurallar] kelimenin tam anlamıyla 'Bu siyahtır. Bu beyaz. Bunu yap. Bunu yapma.' Ve ben bununla yapamam."

Pew Araştırma Merkezi, dinî bağlılığı bulunmayan Amerikalılara neden bir dine bağlanmamayı tercih ettiklerini sorduğunda her 10 kişiden 6'sı "Birçok dinî öğretiyi sorguluyorum." diye cevap vermiştir. Her 10 kişiden 5'i ise "Kiliselerin sosyal/politik konularda aldıkları pozisyonları beğenmiyorum." derken her 10 kişiden 4'ü "Dinî organizasyonları sevmiyorum." demiştir.

Birçok Milenyumlu için birçok dinin LGBT bireyleri kabul etmemesi bir kırılma noktası olmuştur. 2012 yılında 18-24 yaşları arasındaki Milenyumlularla yapılan bir araştırmada her 3 kişiden 2'si Hristiyanlığın homofobik olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Neredeyse çoğu bunun "yargılayıcı" ve "ikiyüzlü" olduğuna inanıyordu. Bu görüş yetişkinlikte de varlığını sürdürdü; 2019'da yapılan bir çalışmada, her 10 Milenyumludan 6'sı dindar insanların diğerlerine göre daha az hoşgörülü olduğunu söylemiştir.

Dinden uzaklaşma, kuşaklar boyunca hız kazandı. Gençliklerinde dindar olan bazı Bebek Patlaması Nesli üyeleri, Milenyumlu çocuklarını dine göre yetiştirmemeye karar verdi ve dinî bir gelenek içinde yetişmeyen insanlar yetişkinliklerinde nadiren böyle bir geleneğe yakın olurlar. Bir çalışmanın bulgularına göre,

dindar olmayan Milenyumluların, önceki kuşaklara göre dindar olmayan biriyle evlenme ihtimali daha yüksek ve bu durum, onları dine yöneltecek bir eşe sahip olma şanslarını azaltıyor.

Milenyumluların çocuk yetiştirmek için dinin gerekli olduğuna inanma olasılığı da daha düşük. Bebek Patlaması Nesli'nin 3/4'ü çocuklara iyi değerler öğretmek için dinin gerekli olduğunu düşünürken bu oran Milenyumlularda sadece 2/4 (yarısı). Yeni yeni yürüyen bir çocuğu olan 32 yaşındaki Mandie "Benim yetiştirilme tarzım dindardı; ancak şuna inandım ki, din dışında da önemli ahlaki öğretiler edinebilirsiniz." diyor. "Ve bazı açılardan pek çok dinî kuruluşun bu öğretiler için iyi bir model sunmadığını düşünüyorum."

Pek çok kişi dinden uzaklaşmanın olumlu yanları olduğunu savunsa bile diğerleri uzun vadeli etkilerinden endişe içinde. Milenyumlu Christine Emba "Hâlâ bağlar ve aşkınlık istiyoruz, kendimizden daha büyük bir şeyin parçası olmak istiyoruz." diye yazıyor *Washington Post*'ta. "Bazılarımız inanç ve kardeşlik için münasip gördüğü, düşük bağlılık gerektiren ikamelere yöneliyor: astroloji, yoganın kolay 'spiritüalizmi' ve kişisel bakım... Beni asıl endişelendiren şey şu: Bu faaliyetlerin çok azı, Milenyumluların geride bıraktığı dinî gelenekler kadar derin ilişkiler ve topluluk desteği oluşturmaya yöneliktir."

Kayıtsızlık mı, Ekibe Önderlik Etmek mi? Milenyumluların Siyasete Dahli

Özellik: Yetişkinliklerinde Siyasal Katılım

2000'li yıllar, Milenyum Kuşağı gençleri ve onların siyasi katılımı konusunda iyimserlik dalgasının yaşandığı bir dönem oldu. Morley Winograd ve Michael Hais, *Millennial Makeover* adlı kitaplarında Milenyumluların yeni bir ulusal birlik ve kurum inşası dönemini başlatacağını öngördü. Howe ve Strauss da *Millennials Rising* (*Milenyumluların Yükselişi*) adlı kitaplarında,

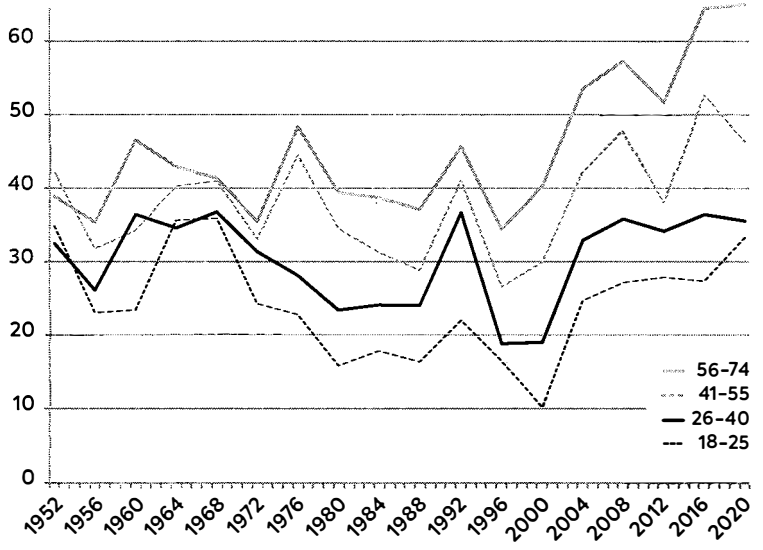
Milenyum Kuşağı'nı II. Dünya Savaşı'nda savaşmış olan Muhteşem Kuşak'ın ikinci gelişi olarak gördü ve Milenyum Kuşağı'nın benzersiz bir şekilde sivil angajman ve siyasi katılım göstereceği teorisini ortaya attı.

Gerçekten öyle miydiler? Lise yıllarında değil. 1998-2012 yılları arasında 12. sınıf öğrencisi olan Milenyumluların, aynı yaştaki Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleriyle karşılaştırıldığında siyasi katılıma ilgi duyma olasılığı önemli ölçüde daha düşüktü (Bebek Patlaması Nesli bölümündeki Şekil 3.23'e bakınız). 1970'lerin sonundaki Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, sadece yarısı siyasi bir kampanyada çalışmaya ilgi duyduğunu ifade ederken, %31 oranında daha azı siyasi bir kampanyaya bağış yapacağını düşünüyordu. En çarpıcı olanı, bir kamu görevlisine mektup yazma eylemine olan ilginin neredeyse %50 oranında azalmasıdır; 2000'li yılların e-posta ve web formları yoluyla gerçekleştirilen bu eylem, kütüphaneye gidip adrese bakmayı, mektubu yazmayı, zarf ve pul bulmayı gerektiren 1970'li yıllara kıyasla çok daha kolaydır.

Milenyumlular yetişkinlik dönemine geldikçe bu durum biraz değişti; 2000-2020 yılları arasında X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na geçiş yapan 26-40 yaş grubundakiler seçim yıllarında siyasi kampanyalara daha fazla ilgi göstermiştir. Ancak bu süre zarfında ilgi diğer yaş grupları ve kuşaklar arasında da artmıştır (bkz. Şekil 5.47). Bu da siyasi ilgideki artışın kuşaksal değil, dönemsel bir eğilim olduğunu göstermektedir.

Bunun sebebi, çalkantı ve ihtilaf zamanlarının (1992'de durgunluk, 2004'te iki savaş, 2008'de bir başka durgunluk ve 2020'de pandemi) daha fazla siyasi angajmana yol açması olabilir. İlginin 2012 ve 2016'da da niçin yüksek olduğu o kadar net değil; ancak Büyük Durgunluk, ekonomi iyileştikten sonra bile azalmayan siyasi ilgi için bir uyarı alarmı vazifesi görmüş gibi görünüyor (2016'da Trump'ın ilgi çeken varlığı da söz konusuydu). 2010'ların

başından ortalarına kadar olan dönemde Black Lives Matter'ın (Siyahların Yaşamları Değerlidir) kurulmasıyla (üç Milenyumlu tarafından; bu konuya daha sonra değineceğiz) ırk konusunda yeni bir farkındalık görüldü; bu da siyasete olan ilgiyi artırmış olabilir.

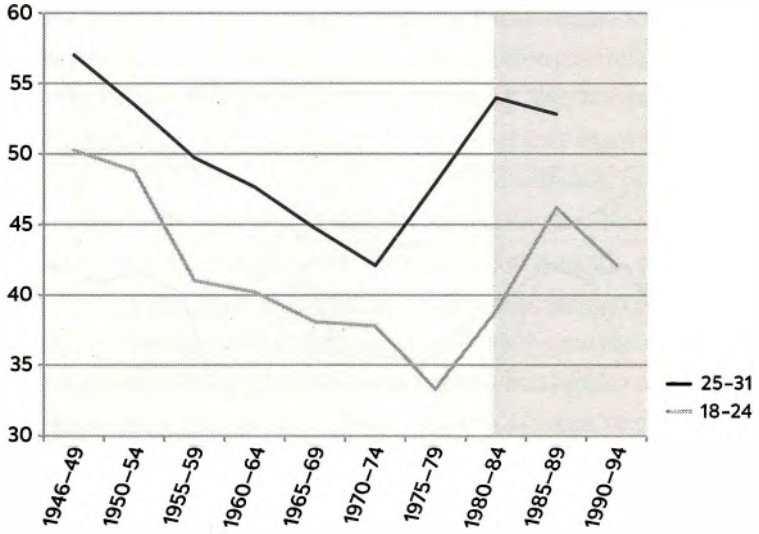

Şekil 5.47: Yaş grubuna göre o yılki siyasi kampanyalarla "çok ilgili" ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 1952-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Şekil sadece başkanlık seçim yıllarını göstermektedir. Soru: "Bazı insanlar siyasi kampanyalara fazla ilgi göstermiyor. Peki ya siz, bu yıl şu ana kadar siyasi kampanyalarla çok ilgilendiğinizi mi, biraz ilgilendiğinizi mi yoksa pek ilgilenmediğinizi mi söylersiniz?"

Peki Milenyumlular oy kullandı mı? Evet: X Kuşağı'na kıyasla daha yüksek oranda Milenyumlu genç yetişkin sandığa gitti (doğum yılına göre katılımı gösteren Şekil 5.48'e bakınız). Milenyumluların seçime katılım oranı, aynı yaşlardaki erken dönem Bebek Patlaması Nesli'nin katılımına eşit olmasa bile daha sonraki Bebek Patlaması Nesli'nin ve X Kuşağı üyelerinin sebep olduğu düşüşleri tersine

çevirdi. Milenyumlu kohortlar (1980-1994) 1950'lerin sonunda doğan Bebek Patlaması Nesli'nden bu yana ilk kez 25-31 yaş grubunun büyük çoğunluğunun oy kullandığını gördü.

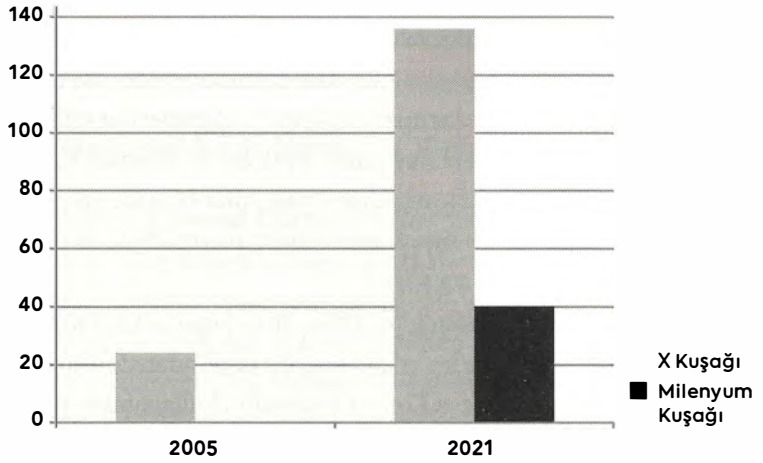

Şekil 5.48: Yaş grubu ve doğum yılına göre başkanlık seçimlerinde oy kullanan ABD'li genç yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. 1964-2020 yılları arasında toplanan verileri içermektedir. Daha sonraki doğum yılları henüz bu gruba girmediği için gri çizgi daha erken sona ermektedir. 1946'dan 1994'e kadar olan kohortlarda 18-24; 1946'dan 1989'a kadar olan kohortlarda ise 18-31 yaş grubu için veriler eksiksizdir. Tek tek yaşlara ilişkin veriler 1976'dan itibaren mevcuttur; 1964'ten 1972'ye kadar veriler yaş grupları içinde rapor edilmiştir. Oy verme yaşı 1972 seçimlerinden itibaren 21'den 18'e düşürülmüştür. Bu durum, 18-20 yaşındakilerin daha az oy kullanması nedeniyle erken Bebek Patlaması Nesli için tahminleri şişirebilir; ancak 18-24 yaşındakilerin oy kullanma oranları 1964 ve 1972 yılları arasında çok benzerdir.

Bir kuşağın siyasete olan ilgisini ortaya koymak için yapılacak şeylerden bir tanesi de o kuşağın kaç üyesinin siyasi makamlara geldiğine bakmaktır. Erken dönem Milenyumlular 40'lı yaşlarına

yeni girerken, 2022 itibarıyla kuşaktan sadece bir kişi vali seçildi (Sarah Huckabee Sanders, d. 1982, Arkansas'ın ilk kadın valisi). ABD Senatosu'ndaki ilk Milenyumlu (Jon Ossoff, d. 1987) 2021'de yemin etti; onu 2023'te iki Milenyumlu senatör daha izledi (Katie Britt, d. 1982, Alabama ve J. D. Vance, d. 1984, Ohio). Dolayısıyla Milenyum Kuşağı'nın ulusal siyasi başarısını ölçmek için en iyi yer, Senato veya valiliklerden daha genç eğilimli olan ABD Temsilciler Meclisidir.

Şekil 5.49: ABD'deki temsilci sayısı, kuşaklara göre, 2005 ve 2021
Kaynak: ABD Kongresi

Nasıl yaptılar? X Kuşağı üyelerinden daha iyiydiler. 2021'de ABD Temsilciler Meclisinin 40 üyesi Milenyum Kuşağı'ndandı; 2005'te X Kuşağı üyeleri aynı yaştayken bu sayı 24'tü. Böylelikle Milenyumlular, aynı yaşlardaki X Kuşağı üyelerine kıyasla Temsilciler Meclisinde %67 daha fazla sandalye elde etti (bkz. Şekil 5.49). Temsilciler Meclisinin Milenyumlu üyelerinin yaklaşık 1/3'ü kadın, ¼'ü ise beyaz olmayan kişilerden oluşuyor. Bu kuşağın ezici bir çoğunlukla liberal olarak tanınmasına karşın, Milenyumlu temsilcilerin 23'ü Cumhuriyetçi ve 17'si Demokrattır.

Meclise akın eden Milenyumlular, özellikle kadınlar, yüksek profilli ve yüksek etkili bir gruptu. Eski bir barmen olan AOC, 2018'de New York bölgesinde Demokratların ön seçiminde sürpriz bir galibiyet kazandı. "Squad" (üniversite borçlarının affedilmesi, evrensel sağlık hizmetleri ve iklim değişikliği konusunda hükümet eylemlerini destekleyen Yeşil Yeni Anlaşma'yı savunuyor) olarak bilinen bir grup genç Meclis üyesine liderlik ediyor. "Gezegenimiz yanarken elimiz kolumuz bağlı oturacak vaktimiz yok!" diyor AOC. "Gençler için iklim değişikliği seçimden veya yeniden seçilmekten daha önemli. Bu yaşam veya ölüm demek." Hükümetin serveti yeniden bölüştürmesi gerektiğine dair inancını ileten 2021 Met Gala elbisesinde büyük kırmızı harflerle "zenginleri vergilendirin" yazıyordu. AOC, özel hayatında tipik bir Milenyum Kuşağı yolu takip etti: O ve erkek arkadaşı uzun yıllar birlikte yaşadılar ancak 2022 yılına kadar nişanlanmadılar; üniversitede okurken tanışmalarından on bir yıl sonra!

30 yaşındaki Elise Stefanik (d. 1984) 2015 yılında ABD Kongre Binası'nın merdivenlerinden çıkarken polis tarafından durduruldu. Kendisine bu girişi yalnızca Kongre üyelerinin kullanabileceği söylendi. Bunun üzerine Stefanik kimliğini çıkardı: Kongre üyesiydi, ABD Temsilciler Meclisine seçilen en genç kadındı. 2021 yılında Temsilciler Meclisi Cumhuriyetçi Konferansı'nın başkanı oldu.

2021 senesinde, ABD Senatosu ilk Milenyumlu mensubunu ağırladı: Georgia'dan Demokrat Jon Ossoff (d. 1987). Ossoff 20'li yaşlarında bir ABD temsilcisi için dış ilişkiler bölümünde çalıştı ve daha sonra yurt dışındaki yolsuzluklara odaklanan bir belgesel film şirketini yönetti. Politico[40] Ossoff'u ilk "aşırı çevrimiçi" ve "Twitter-yerli" senatör olarak tanımladı; bir Imagine Dragons fanatiği olan ilk senatörden bahsetmeye gerek bile yok. Ossoff'un 2010'ların ilk yıllarındaki Twitter içerik akışını inceleyen Milenyumlu Derek Robertson (d. 1985) şunları yazdı: "Bill Clinton

40 ABD merkezli yayın kuruluşu. (Ç.N.)

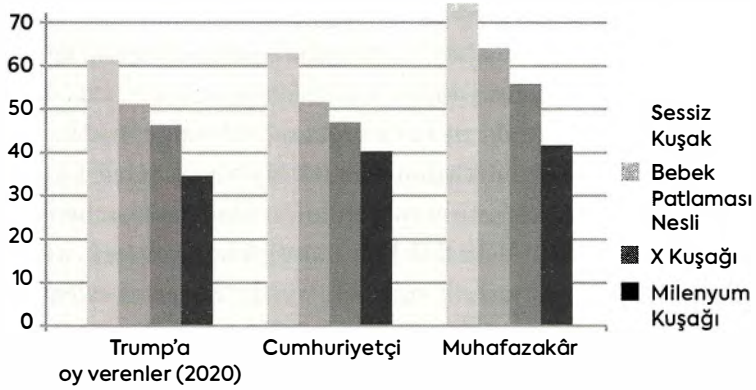
1992'de kampanya marşı olarak Fleetwood Mac'in *Don't Stop* şarkısını kullandığında Bebek Patlaması Nesli'nin hissettiklerine benzer bir şey hissetmiş olmalıyım; tatlı tatlı temsil." Ossoff aynı zamanda 2021'deki iki turlu Georgia seçimlerinde 4 aday arasından TikTok hesabına sahip olan tek kişiydi; bunun Z Kuşağı üyelerinin katılımını artırmaya yardımcı olduğuna inanılıyordu. Ossoff, Kasım 2021'deki BM İklim Değişikliği Konferansı'nda "Özellikle gençler, siyasi elitlerin son 30 yıldır süregelen eylemsizliğine baktı ve bunu sert bir şekilde yargıladı." dedi. "Eğer hemen şimdi lazım geleni yapmazsak biz de sert bir şekilde yargılanacağız."

Milenyumlular Nasıl Oy Veriyor?

Özellik: Liberal Demokratlar ve Liberteryenler

AOC, Elise Stefanik, Sarah Huckabee Sanders ve Jon Ossoff gibi politikacılar, Milenyum Kuşağı'nın siyaset üzerindeki etkisi açısından buzdağının sadece görünen kısmı. 2020 yılında 41 milyon Milenyumlu oy kullanmak için kayıtlıydı; kayıtlı X Kuşağı üyelerinden (40 milyon) daha fazlalar ve Bebek Patlaması Nesli'ne (52 milyon) sinsice el uzatıyorlar.

2020'de Milenyumluların liberal Demokrat olma olasılığı eski kuşaklara kıyasla daha yüksekti; ülkede Bağımsızlar hariç tutulduğunda her 10 kişiden 6'sı Demokrat olarak tanımlanırken, bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde 5/10'du. Bu, bir partiye bağlı olanlar arasında her 10 Milenyumludan 4'ünün Cumhuriyetçi olduğu anlamına geliyor; basmakalıp olarak bu kuşak üyelerinin genellikle homojen bir biçimde Demokrat olduğu düşünüldüğünde bayağı yüksek bir sayı. Yine de Milenyumlular Trump'a eski kuşaklar kadar taraftar değildir: Kendilerini Cumhuriyetçi olarak gören Sessizler, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin neredeyse tamamı Trump'a oy verirken Milenyumlu Cumhuriyetçilerden gözle görülür derecede daha az sayıda kişi bu yönde oy kullandı (bkz. Şekil 5.50).

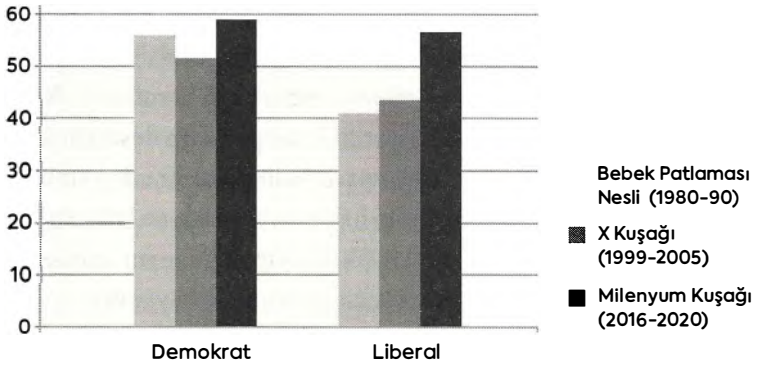

Şekil 5.50: Trump'a oy veren ve kendisini Cumhuriyetçi veya muhafazakâr olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin kuşaklara göre yüzdesi, 2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Bağımsızlar ve ılımlılar hariçtir.

Kuşak farkları, her kuşakta kendini muhafazakâr olarak tanımlayanların sayısı açısından daha çıplaktır (bkz. Şekil 5.50'deki sağdaki çubuklar). Liberaller için bunu tersine çevirin; 2020'de Bebek Patlaması Nesli'ne göre %64 daha fazla Milenyumlunun kendisini liberal olarak tanımladığını göreceksiniz.

Bununla birlikte, ileri yaştakilerin gençlere kıyasla daha muhafazakâr ve Cumhuriyetçi olması yaygın bir durumdur ve bu veriler yalnızca 2020 yılına ait olduğu için işin içinde yaş veya kuşak da olabilir. Bunu çözüme kavuşturmak için 1980'lere kadar uzanan verilerde her kuşağın genç olduğu zamanlara bakabiliriz. Bu durum Milenyumluların hâlâ liberal eğilimli olduklarını göstermektedir: 26-34 yaşları arasındaki Milenyumluların liberal olma olasılığı Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı'nın aynı yaştaki bireylerine göre çok daha yüksekken Demokrat olma olasılığı yine Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı'nın aynı yaştaki bireylerine göre biraz yüksektir (bkz. Şekil 5.51).

Şekil 5.51: Kendilerini demokrat veya liberal olarak tanımlayan 26-34 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, kuşak/yıla göre

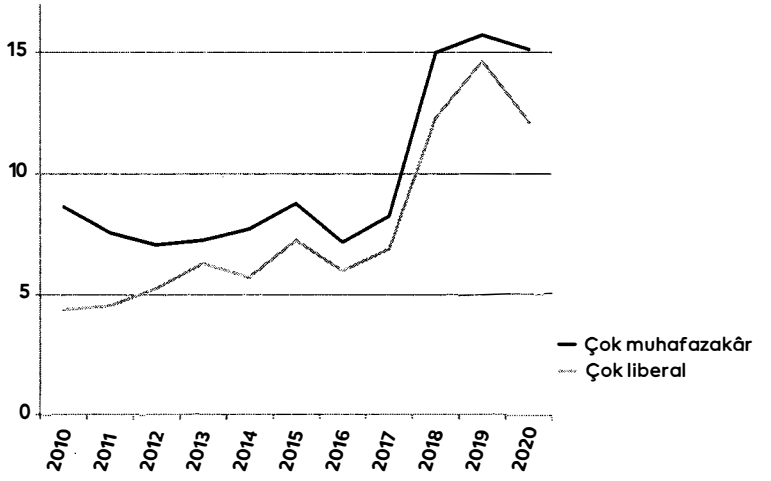
Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Veriler 1980-2020 yılları arasında toplanmıştır. Veriler, her bir kuşağın yaş grubunun tamamını oluşturduğu yıllardan alınmıştır: Bebek Patlaması Nesli 1980-1990 yılları arasında, X Kuşağı 1999-2005 yılları arasında, Milenyum Kuşağı ise 2016-2020 yılları arasında 26-34 yaş aralığındadır. Eğilimi olmayan Bağımsızlar ve ılımlılar hariç tutulmuştur.

Parti bağlılığı ve siyasi ideolojideki bu kuşak farkları küçük farklılıklar gibi görünebilir; ancak yüzdelik puanda virgülden sonraki kısımların giderek daha fazla belirleyici olduğu seçimlerde çok önemli bir fark yaratabilirler. Her kuşak içinde görüşler arasında çeşitlilik olsa bile bunların ortalama eğilimleri kuşaklar arası çatışma potansiyeli yaratmaktadır.

Ülkenin siyasi açıdan ne kadar kutuplaştığı göz önüne alındığında bu özellikle doğrudur. Milenyumluların neredeyse tüm hayatı boyunca Cumhuriyetçiler ve Demokratlar manşetlere çıkan hemen hemen her konuda anlaşmazlığa düştüler. Cumhuriyetçi Temsilciler Meclisi Sözcüsü Newt Gingrich 1994 yılında sosyal harcamaların kısılması ve dengeli bir bütçenin zorunlu kılınması gibi bir dizi muhafazakâr öneri sunan Amerika ile Sözleşme'yi duyurduğunda ilk Milenyumlu 14 yaşındaydı, sonuncusu ise yeni doğuyordu. O zamandan bu yana iki parti birbiriyle kıyasıya

mücadele içinde oldu ve neredeyse her konuda parti politikasının dışına çıkılmayan oylar verildi: Bill Clinton'ın görevden alınması, Irak ve Afganistan savaşları, iklim değişikliği, vergiler. Yüksek Mahkeme adayları önceden genellikle iki partinin desteğini alırken 1990'lı yıllardan sonra oylar parti politikalarını takip etmeye başladı. Sosyal medya, çevrimiçi haber kaynakları ve kablolu TV, insanların artık yalnızca kendi fikirlerine değil, aynı zamanda kendi gerçeklerine de sahip olduğu yankı odaları yarattı.

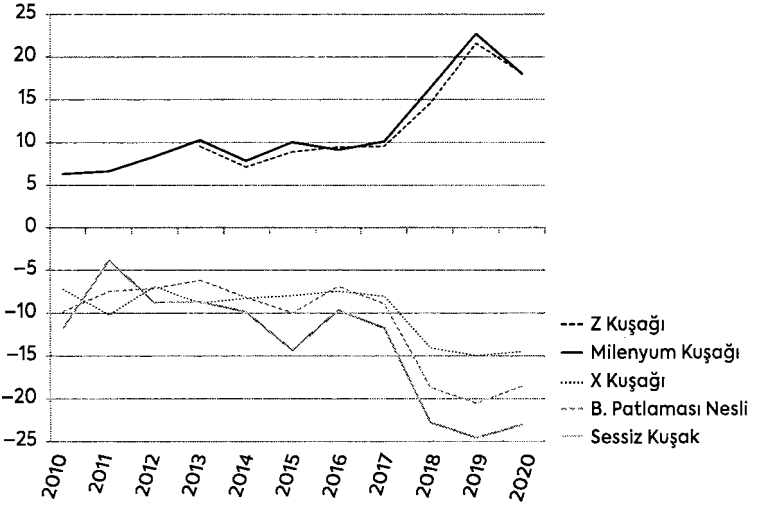
Başlangıçta siyasi kutuplaşma daha çok siyasi liderler arasında ve medyada yaşanırken özellikle 2016'dan bu yana daha çok sıradan vatandaşlar arasında da görülmeye başladı. Kendilerini yalnızca muhafazakâr veya liberal değil, "çok muhafazakâr" veya "çok liberal" olarak tanımlayan Amerikalıların sayısı 2010 ve 2017 yılları arasında sabit kalmıştı; ancak 2020 yılına gelindiğinde, 2010'ların başındakinin iki katından daha fazla sayıda Amerikalı kendini aşırı uçlarda tanımlar oldu (bkz. Şekil 5.52).

Şekil 5.52: Kendini çok muhafazakâr veya çok liberal olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2010-2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Ilımlıları içerir.

Bu yalnızca siyasi kutuplaşma değil, aynı zamanda kuşak kutuplaşması anlamına da geliyor. Daha eski kuşaklar muhafazakâr, daha genç kuşaklar ise liberal olma eğilimindedir; dolayısıyla vatandaşlar siyasi inancın uç noktalarına doğru kaydıkça kuşaklar arasındaki uçurumlar genişliyor. 2017'den bu yana, daha fazla Milenyumlu ve Z Kuşağı üyesi aşırı sola ve daha fazla Sessiz, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyesi aşırı sağa yönelirken giderek daha ileri yaşlara ulaşan her kuşak biraz daha aşırı sağa yönelmiştir (bkz. Şekil 5.53). Genç kuşaklardaki aşırı liberallerin ve eski kuşaklardaki aşırı muhafazakârların sayısı 2017'den bu yana iki katına çıkarak aralarında bir uçurum yaratmıştır.

Şekil 5.53: Kuşaklara göre, kendini çok liberal olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi (pozitifler) ve kendini çok muhafazakâr olarak tanımlayanların yüzdesi (negatifler).

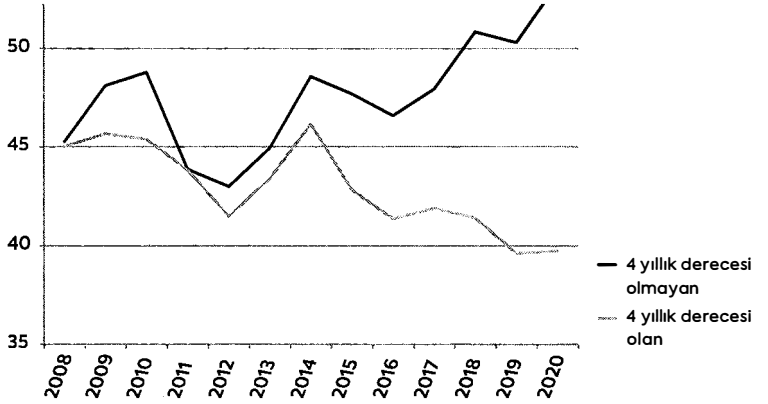
Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Aradaki farkı göstermek için çok liberaller pozitif, çok muhafazakârlar ise negatif olarak gösterilmiştir. Çok muhafazakâr olarak tanımlanan Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri ile çok liberal olarak tanımlanan Sessizler, Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri gösterilmemiştir. Ilımlılar dâhildir.

Bu kuşak farklılıkları, kamusal alandaki liberal Milenyumlular ile ileri yaştaki Bebek Patlaması Nesli'ni karşı karşıya getiren siyasi çekişmelerde de kendini gösteriyor. Milenyumluların Bebek Patlaması Nesli ebeveynleriyle giderek daha fazla ihtilafa düşmesiyle bu durum aile içinde de yaşandı. Pek çok kişi 2016 seçimlerinden sonra Şükran Günü sofralarındaki sohbetlerin daha da gergin hâle gelmeye başladığının ayırdına vardı. 2020 ve 2021'e gelindiğinde, pandemi önlemlerinin siyasallaşmasıyla beraber, aileler genellikle bir araya gelmek için temel kurallar üzerinde anlaşmazlığa düşüyorlardı. *Time*, 2018 yılında bir Şükran Günü aile yemeğine davet edilen ve daha sonra diğer aile üyelerinin kendisini orada istemediklerini söylemesi üzerine geri çevrilen, uzun süredir Cumhuriyetçi ve Trump destekçisi olan Bebek Patlaması Nesli Lynette Villano ile bir röportaj yaptı. Artık iki çocuğu ve kız kardeşiyle arası açık.

Milenyumlu Soren Bliefnick, ailesinin 2020'de neden Trump'a oy verdiğini anlayamadı: "Ailem Amerika'yı, Anayasa'yı ve tüm bunları sevdiklerini iddia ettiler ve sanki bunların doğrudan altını oymaya çalışıyorlar." diyor Soren. "Bu yüzden … onlardan ayrı olduğumu hissediyorum. Üzerimde böyle bir gölge asılıyken onlarla konuşmak istemek çok zor." Diğer tarafta da Soren'in annesi Mary, verdiği oyun çocukları için neden önemli olduğunu anlamıyordu: "Çocuklarımızdan hiçbirinin, önemli olduğunu düşündüğümüz şeylere dayanarak oy verme kararımızı takdir edememesi çok yaralayıcıydı." diyor Mary. Babası Gary ise her şeyin Missouri'de büyüyen Soren'in Boston'da üniversiteye gitmesiyle başladığını düşünüyor. Gary'ye göre çocukları "Amerika'nın ne kadar kötü olduğu konusunda yanlış yönlendiriliyor. Onlara benim öğrendiğimden farklı bir tarih öğretiyorlar."

Gary'nin politik görüşüyle bağlantılı olarak oğlunun üniversite eğitiminden bahsetmesi tesadüf olmayabilir. 1970'lerde ve 1980'lerde üniversite eğitimi almış Amerikalıların Cumhuriyetçi olma olasılığı

daha yüksekti, üniversite eğitimi almamış olanların ise Demokrat olma olasılığı. 1990'lar ve 2000'lerde bir dönem için parti bağlılığı ve eğitim arasında bir bağlantı bulunmuyordu. Ardından, 2015 yılı civarında, birçok Milenyumlu, genç yetişkinlik döneminde siyasi kimliklerini şekillendirirken siyaset ve eğitim arasındaki ilişki birdenbire tersine döndü: Dört yıllık üniversite eğitimi almayanların kendilerini Cumhuriyetçi olarak tanımlama olasılıkları giderek artarken dört yıllık üniversite eğitimi alanların Cumhuriyetçi olarak tanımlama olasılıkları giderek azalmıştır (bkz. Şekil 5.54).

Şekil 5.54: Eğitim düzeyine göre kendilerini Cumhuriyetçi olarak tanımlayan 26 yaş ve üzeri ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2008-2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması

Notlar: Bağımsızlar hariçtir. 4 yıllık derece, 4 yıllık üniversite derecesini ifade etmektedir.

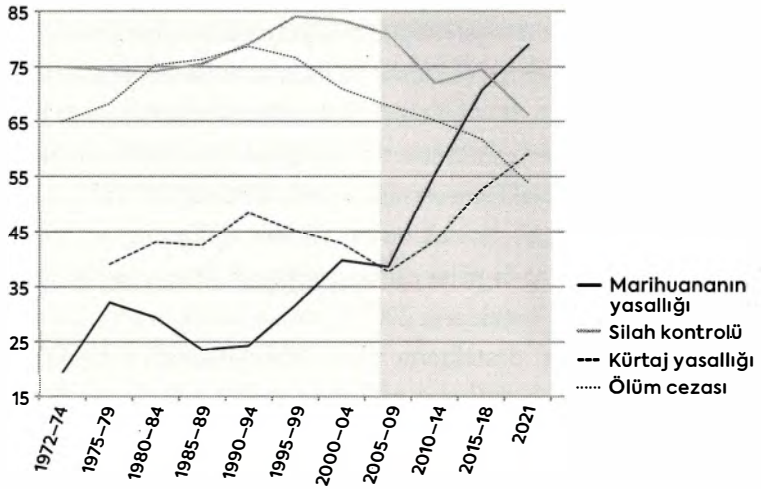
2020'de, eğitim durumuna göre siyasi parti bağlılığındaki en büyük bölünme Milenyum Kuşağı'nda yaşanmıştır: Üniversite mezunu olmayanların Cumhuriyetçi olma olasılığı yüzdelik hesaba göre 15 puan daha fazladır; bu fark X Kuşağı üyeleri arasında 9 puandır. Yani sadece kuşaklar kendi politikalarında giderek daha fazla kutuplaşmakla kalmıyor, aynı zamanda politika da her kuşak içinde eğitim yoluyla giderek daha fazla kutuplaşıyor.

2019'un sonlarında yayılmaya başlayan "Tamam, Bebek Patlaması Nesli!" aşağılamasının arkasındaki ana itici güç teknolojik değişim değil siyaset oldu. Milenyumlular, Bebek Patlaması Nesli'nin kendi kuşaklarının ekonomik zorluklarını ve dolayısıyla üniversite kredisi affı gibi hükümet programlarına olan ihtiyacı anlamadığını düşündüklerinde bunu bir silah olarak kullandılar. Bu aynı zamanda çevre sorunlarına ilişkin yaşanan tartışmalar sırasında popüler bir alaycı/sert karşılık oldu. Yeni Zelanda parlamento üyesi Chlöe Swarbrick (d. 1994) iklim değişikliği üzerine bir tartışma sırasında "Tamam, Bebek Patlaması Nesli!" ifadesini böyle bir karşılık olarak kullandı. Swarbrick, *Guardian*'da yazdığı yazıda, tepkinin "giderek daralan bir zaman aralığında giderek artan problemleri miras almaya hazırlanan birden fazla kuşağın kolektif tükenmişliğini" yansıttığını söyledi.

Çevre sorunları, düşündüğünüz kadar büyük olmasa bile, kuşaklar arası görüş farkının olduğu önemli meselelerden biri. 2021 yılında Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan bir ankette, Milenyumluların %71'i "gelecek kuşaklar için sürdürülebilir bir gezegen için iklimin en önemli öncelik olması gerektiğini" söylerken Bebek Patlaması Nesli'nin %57'si bunu desteklemiştir. Milenyumluların %28'i iklim değişikliğiyle mücadeleye yardımcı olmak için harekete geçtiğini (gönüllü olarak, para bağışlayarak veya seçilmiş bir yetkiliyle bağlantı kurarak) söylerken bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde %21'dir.

Peki ya diğer kanayan yaralar?.. Milenyumluların görüşleri genel olarak bireyci inançlarının bir yansımasıdır: İnsanların yapmak istediklerini yapabilmelerini istiyorlar. Bu, liberallerle ilişkilendirilen (yasal kürtaj ve ölüm cezasının kaldırılması gibi) ve muhafazakârlarla ilişkilendirilen (daha fazla silah kontrolünün onaylanmaması; bkz. Şekil 5.55) meseleler karşısındaki alınan tutumları da içermektedir. Dolayısıyla Milenyumluların görüşleri en çok, daha az düzenlemeye ve hükümetin insanların

hayatlarına müdahil olmaması gerektiğine inanan siyasi parti Liberteryenlerle örtüşmektedir.

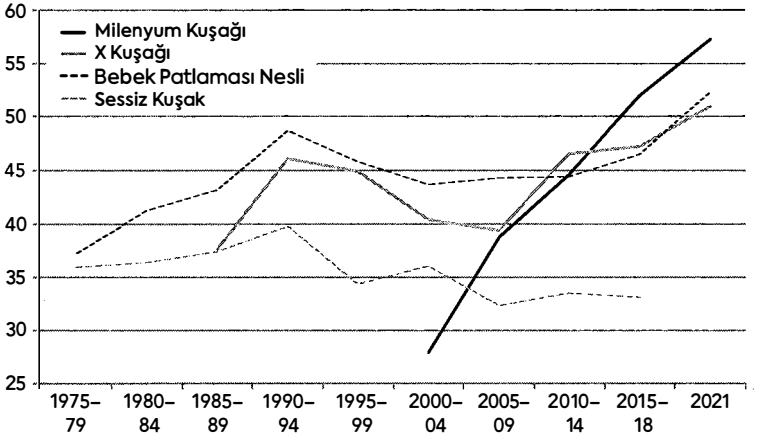

Şekil 5.55: Belirli siyasi görüşleri destekleyen 26-40 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1972-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. Milenyumlular 2006'dan başlayarak 26-40 yaş grubuna girdi, 2013 itibarıyla çoğu 26-40 yaşları arasındaydı ve 2020 itibarıyla da hepsi bu yaş grubuna dâhil oldu. Şekil, marihuananın yasal olması, silah ruhsatlarının zorunlu olması, kürtajın yasal olması ve ölüm cezasının yasal olması gerektiğini düşünenleri göstermektedir.

Yıllar içinde siyasi inançlardaki en büyük değişimlerden biri marihuananın (esrar olarak da bilinir) yasallaştırılmasına verilen destektir. Bebek Patlaması Nesli bölümünde gördüğümüz gibi, ABD'de marihuana kullanımı, Bebek Patlaması Nesli 1960'larda ve 1970'lerde çok daha fazla çekmeye başlayana kadar son derece nadirdi. 1980'lerde X Kuşağı 13-19 yaş arası gençlerine "yalnızca hayır demeleri" söylendiğinde (ve aslında bir nevi bunu dinlediklerinde) otun modası geçti; ancak daha sonra Milenyumlular -Bebek Patlaması Nesli çocukları- bunu kullanmaya başladı, zihinsel ve fiziksel rahatsızlıklar için popüler bir tedavi aracı hâline geldi.

Görüşler değiştikçe eyaletler esrarı tıbbi amaçlarla ve daha sonra keyif amaçlı olarak yasallaştırmaya başladı. 2021'e gelindiğinde 26-40 yaşları arasındaki her 10 Milenyumludan neredeyse 8'i marihuananın yasal olması gerektiğini düşünüyordu; bu yaş grubunun çoğunlukla Sessizlerden olduğu 1970'lerin başında bu oran 2/10'du. Esrarı benimseyen ilk kuşak olan Bebek Patlaması Nesli'nin bile 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başlarında genç yetişkinlerken yasallaştırmayı destekleme olasılıkları çok daha düşüktü (bkz. Şekil 5.55'teki siyah çizgi). Ancak bu bir dönem eğilimidir ve sadece Milenyum Kuşağı'na özgü bir eğilim değildir; II. Dünya Savaşı'ndan sonra doğan tüm kuşakların 2000 yılından sonra marihuananın yasallaştırılmasını destekleme olasılıkları istikrarlı bir şekilde artmıştır. 2010'ların sonlarına gelindiğinde Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların çoğunluğu destek veriyordu; Sessizler ise tek başına bir reddediş içindeydi.

Şekil 5.56: Yasal kürtajı destekleyen ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, kuşaklara göre, 1977-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Her kuşağı yaş aldıkça takip eder. Soru, bazen isteğe bağlı kürtaj olarak da bilinen herhangi bir sebeple kürtajı sormaktadır. 2021'de bu soruya güvenilir bir örneklem oluşturacak sayıda Sessiz cevap vermemiştir.

II. Dünya Savaşı sonrası kuşakların üçü de yasal kürtaja çoğunlukla destek vermiş ancak son yıllarda en fazla artış Milenyumlularda görülmüştür (bkz. Şekil 5.56). Özellikle de kürtaja eyalet düzeyinde karar verilen Roe[41] sonrası bir ülkede bu durum, kürtaja nadiren ihtiyaç duyan ancak yine de kürtajı düzenleyen yasaları yapan eski kuşaklara kıyasla kürtajı daha çok tercih eden ve hâlâ üreme çağında bulunan bir kuşak arasında şiddetli tartışmalara yol açacak bir kuşaksal çatışma yaratma potansiyeline sahiptir.

#BlackLivesMatter

Özellik: Irksal Bilinç

Temmuz 2013'tü ve gönüllü mahalle bekçisi George Zimmerman (d. 1983) Sanford, Florida'da silahsız bir siyahi genci -Trayvon Martin (d. 1995)- öldürmekten kısa süre önce beraat etmişti. Kararı adaletsiz bulan Alicia Garza (d. 1981), "Siyahlara Aşk Mektubu" başlığında bir dizi Facebook gönderisi yazdı. "Siyahların hayatlarının ne kadar az önemli olduğuna şaşırmaya devam ediyorum." diye yazdı. "Siyah insanlar. Sizi seviyorum. Bizi seviyorum. Hayatlarımız önemlidir." Kendisi gibi aktivist Patrisse Cullors (d. 1983) yorumlarda bir etiket ile yanıt verdi: #BlackLivesMatter. "Ben onu kare işareti sandım!" dedi Garza daha sonra. "Bana etiketlerin ne olduğunu iyice açıkladı. Ve #BlackLivesMatter böyle doğdu."

Cullors ve Garza daha sonra, etiketi sosyal medyada daha da duyuran ve hareket adına hesaplar açmaya başlayan aktivist Opal Tometi'ye (d. 1984) ulaştı. Böylece sosyal medyanın teşvikiyle "Black Lives Matter" üç Milenyumlu tarafından kuruldu.

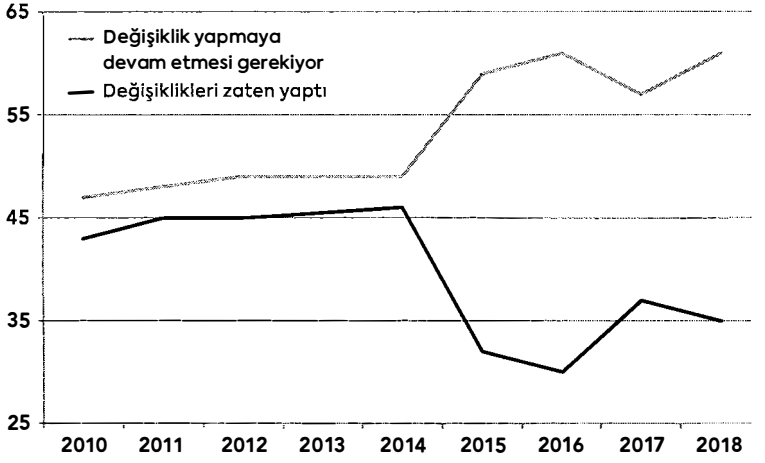
Yaklaşık bir yıl boyunca #BlackLivesMatter sınırlı bir dolaşıma sahip oldu; Twitter'da altı aylık süre zarfında 5.000'den biraz fazla görüntülendi. Sonra 2014 yılı geldi. Temmuz ayında Eric

41 Bkz. Roe v. Wade davası, s. 141, 415.

Garner (d. 1970), Staten Island, New York'ta polis tarafından boğazı sıkılarak öldürüldü, o sırada etraftaki görgü tanıkları akıllı telefonlarıyla video kaydı yapıyordu. Ağustos ayında Michael Brown (d. 1996) Missouri eyaletinin Ferguson kentinde bir polis memuru tarafından vuruldu. "Brown'ın cesedi dört saat öylece yerde kalırken, vurulma anı videoya kaydedilmemiş olsa da etraftaki görgü tanıkları o saatler boyunca görüntülerini kaydetti". Ferguson'da protestolar patlak verdi ve Cullors protestolara katılmaları için beş yüz kişiyi organize etti. "BLM yolculuğu, Michael Brown'ın cansız ve kana bulanmış bedeninin görüntülerinin akıllara çok yakın geçmişte linç ağaçlarına asılı cansız siyah bedenlerin seraplarını getirmesinin ardından, 1960'ların başında ırksal olarak ayrılmış güneydeki eyaletler arası Özgürlük Süvarileri ruhuyla organize edildi." diye yazdı. Brown'ın ölümüyle ilgili olarak polis memurunun suçlanmamasının ardından #BlackLivesMatter etiketi, sonraki üç hafta boyunca 1,7 milyon kez görüntülenerek yükselişe geçti.

Bunu -Kasım 2014'te Cleveland'da bir polis memuru tarafından vurulan 12 yaşındaki Tamir Rice (d. 2002); Nisan 2015'te Baltimore cezaevi arabasının arkasında omurga yaralanmaları nedeniyle ölen Freddie Gray (d. 1989); Temmuz 2016'da St. Anthony, Minnesota polisi tarafından vurulan Philando Castile (d. 1983) dâhil- siyahlara yönelik diğer sansasyonel cinayetler takip etti. 2016 yılında San Francisco 49ers futbolcusu Colin Kaepernick (d. 1987) millî marş sırasında tek dizi üzerine çökmeye başladı ve bir muhabire şunları söyledi: "Siyahları ve beyaz olmayan insanları ezen bir ülkenin bayrağıyla gurur duyduğumu göstermek için ayağa kalkmayacağım. Bana göre bu futboldan daha büyük bir şey ve başka yöne bakmak benim açımdan bencillik olur. Sokaklarda cesetler var ve bazıları cinayet suçlamasından kurtulup ücretli izin yapıyor." Kaepernick'in yaptıkları toplumu ikiye böldü ve ırksal meseleler yüzünden büyüyen ulusal bir yangını alevlendirdi.

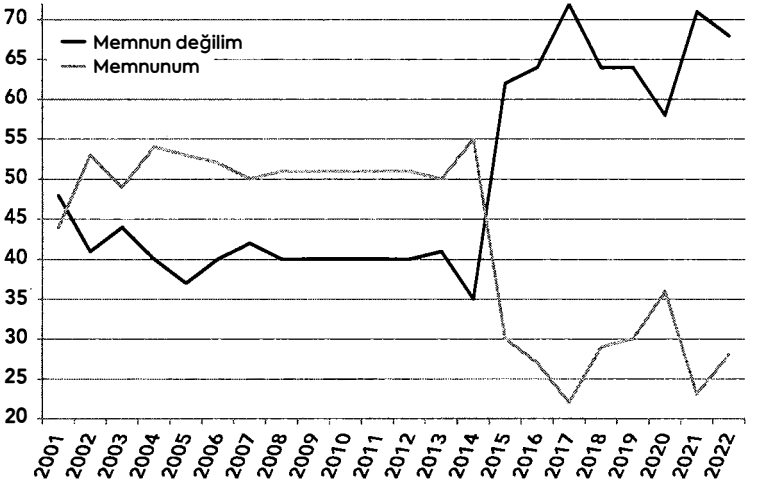
2010'ların ortası, siyah-beyaz ırksal meselelerin ulusal bilincin ön saflarında yer aldığı bir dönüm noktasıydı; 1990'lardan bu yana böyle bir şey olmamıştı. Gazeteci Matthew Yglesias (d. 1981), biraz tartışmalı bir şekilde, bu dönemi "Büyük Uyanış" olarak nitelendirdi. Bu nitelemeyi ister önemseyin ister önemsemeyin 2010'ların ortalarında Amerikan kültüründe bir şeylerin değiştiği açık. Irkçılığın toplumda "büyük bir sorun" olduğunu kabul eden Amerikalı yetişkinlerin oranı Kasım 2011'de %28 iken Temmuz 2015'te %50'ye yükseldi; Haziran 2020'de, George Floyd'un (d. 1973) Minneapolis'te polis gözetiminde öldürülmesinin ardından bu oran %76 oldu. 2015'ten sonra daha fazla Amerikalı, ülkenin siyahlar ve beyazları eşit hâle getirmek için hâlâ yapması gereken daha çok şey olduğunu söylemeye başladı (bkz. Şekil 5.57).

Şekil 5.57: Ülkenin siyahları beyazlarla eşit hâle getirmek için değişiklikler yapmaya devam etmesi gerektiğini söyleyen ABD'li yetişkinlerin yüzdesi ile ülkenin bu değişiklikleri zaten yaptığını söyleyenlerin yüzdesi, 2010-2018

Kaynak: Pew Araştırma Merkezi
Notlar: Yıllar yaklaşık olarak belirtilmiştir.

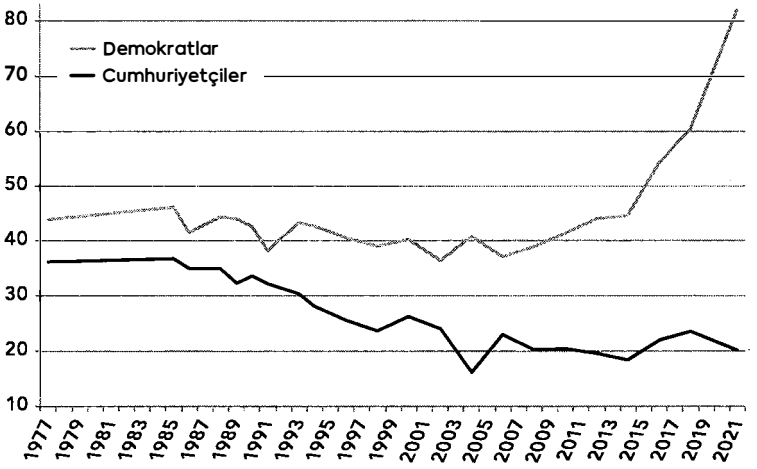
2015 yılı, ülkedeki ırk ilişkilerinin durumundan memnun olmadıklarını belirten Amerikalı yetişkinlerin sayısındaki çarpıcı artışla beraber, ırksal meseleler açısından keskin bir dönüm noktası oldu (bkz. Şekil 5.58). On yılı aşkın bir durağanlığın ardından, Ocak 2014'ten Ocak 2015'e kadar bir yıl içinde memnuniyetsizlerin oranı %77 arttı. İlerleme kaydedileceğine dair bir önceki daha olumlu anket sorusunun aksine, buradaki soru farklı ırklardan insanlar arasındaki ilişkilerin gözle görülür bir şekilde kötüye gittiğine dair daha olumsuz duygulara işaret ediyor. Yani ırk etrafında sadece daha fazla ilgi değil, aynı zamanda daha fazla gerilim de vardı. Bu her iki eğilim bütün kuşaklarda görüldü ancak siyasi kimliklerini ve aktivizmlerini keşfeden genç yetişkinler olarak yaşam evreleri göz önüne alındığında Milenyumlular üzerinde özel bir etki yarattılar.

Şekil **5.58:** Ülkedeki ırk ilişkilerinin durumundan memnun olmayan ve memnun olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, **2001–2022**

Kaynak: Gallup anketleri
Notlar: Anket her yılın ocak ayında yapılmıştır. ABD'li yetişkinlerin temsilî örneklemi.

Irk ayrımcılığına dair görüşler de değişti. 2012 gibi yakın bir tarihte, siyah Amerikalıların yalnızca yarısı (Genel Sosyal Araştırma'da) siyahların beyazlara göre daha az cazip işlere, gelirlere ve konutlara sahip olmasının temel sebebinin ayrımcılık olduğunu söyledi. Daha sonra, zaman geçtikçe giderek artan sayıda siyah yetişkinin ayrımcılığa işaret etmesiyle bu oran değişmeye başladı: 2014'te %57, 2016'da %61, 2018'de %66 ve 2021'de %83.

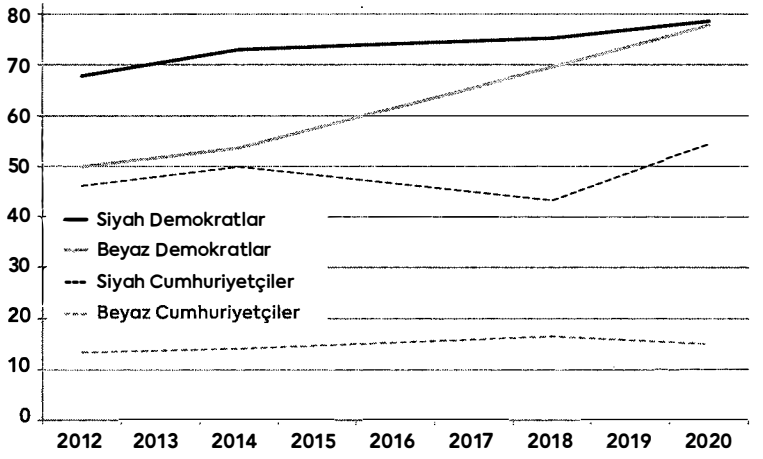

Şekil 5.59: Siyahlar için kötü neticelerin ayrımcılıktan kaynaklandığını düşünen ABD'li beyaz yetişkinlerin yüzdesi, siyasi parti bağlılığına göre, 1977-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: "Ortalama olarak siyahlar beyazlara göre daha kötü işlere, gelire ve konutlara sahiptir. Bu farklılıkların temel olarak ayrımcılıktan mı kaynaklandığını düşünüyorsunuz?" sorusu sorulmuştur. Şekil "evet" cevabını verenlerin yüzdesini göstermektedir. Örneklemin küçük olması, siyahların görüşleri için benzer bir rakam elde edilmesini engellemektedir.

Bununla beraber Black Lives Matter ve ırk konusuna artan alaka yalnızca siyah Amerikalıları etkilemedi. Ölçüm yapılmaya başlandığından bu yana, ırksal hesaplaşma beyazların, özellikle de beyaz Demokratların görüşlerini de önemli ölçüde değiştirdi.

Okullarda ve konutlarda yasal ayrımcılığın yalnızca birkaç yıl öncesi için bir gerçeklik olduğu 1970'lerde, beyazların yarısından azı -hatta Demokratlar bile- siyahların yaşadığı kötü neticelerin ayrımcılıktan kaynaklandığını düşünüyordu. Rodney King'in dövülmesinden sonra 1990'lı yıllarda ırkçılık konusuna olan ilginin artmasına rağmen beyaz Demokratların siyahlara yönelik ayrımcılık algılarında neredeyse hiç değişiklik olmadı. Ancak 2010'ların ortalarından sonra sol görüşlü beyazlar arasında bir şeyler değişti (bkz. Şekil 5.59'daki gri çizgi). 2021 yılına gelindiğinde, beyaz Demokratların %82'si iş, gelir ve konut alanlarındaki ırksal eşitsizliklerin temel sebebinin ayrımcılık olduğunu düşünüyordu; siyahların %83'ü de (gösterilmemiştir) aynı fikirdeydi.

Şekil 5.60: Siyahların ilerlemelerini zorlaştıran koşullarla karşı karşıya olduklarını kabul eden ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, ırk ve siyasi parti bağlılığına göre, 2012-2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Maddede "Nesiller boyu süren kölelik ve ayrımcılık, siyahların alt tabakadan çıkmak için gösterdiği çabaları zorlaştıran koşullar yarattı." ifadesi yer almaktadır. Bu araştırma, kritik bir siyah Cumhuriyetçi kitlesini (yılda en az 200 kişi) kapsayacak kadar geniştir; ancak sayıları diğer gruplardan çok daha azdır ve dikkatle yorumlanmalıdır.

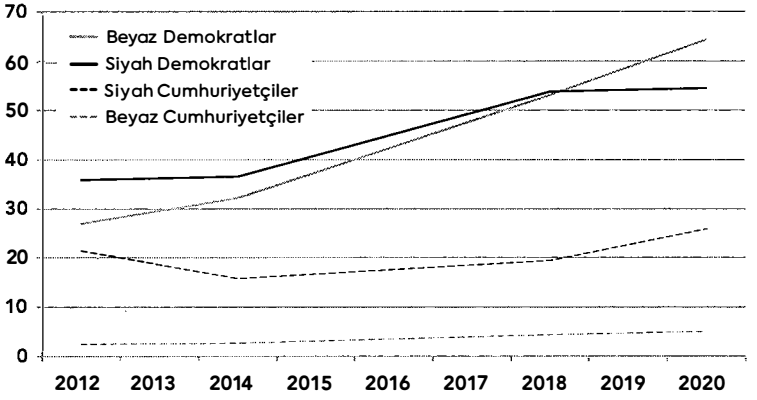
Buna karşılık, ayrımcılığın ırksal eşitsizliklerin birincil sebebi olduğunu düşünen beyaz Cumhuriyetçilerin sayısı 1990'larda düştü ve 2021'e kadar düşük kalarak beyaz Demokratlar ve Cumhuriyetçiler arasında ırk konusundaki görüşlerde derin bir uçurum yarattı. Beyazların ırk ayrımcılığına ilişkin görüşleri önceden siyasi partilere göre çok az farklılık gösteriyordu ancak 2010'lar ile beyazlar ırksal konularda parti bazında kutuplaştı.

2020'ye gelindiğinde tarihte daha önce hiç görülmeyen bir şey gerçekleşti: Birçok ölçümde beyaz Demokratların, siyah Demokratlar kadar ırksal açıdan liberal olduğu görüldü. "Nesiller boyu süren kölelik ve ayrımcılık, siyahların alt tabakadan çıkmak için gösterdiği çabaları zorlaştıran koşullar yarattı." görüşüne katılan beyaz Demokratların oranı sekiz yıl içinde %50'den %78'e yükseldi. 2020 yılına gelindiğinde, beyaz Demokratların da siyah Demokratlar kadar aynı şeyleri düşünmesi olasıydı (bkz. Şekil 5.60).

Bazı durumlarda, beyaz Demokratlar aslında 2020 yılına kadar ırk konularında siyah Demokratlara göre *daha* liberaldi. "İrlandalı, İtalyan, Yahudi ve diğer pek çok azınlık ön yargıların üstesinden geldi ve yükseldi. Siyahlar da aynısını herhangi bir özel ayrıcalık olmadan yapmalıdır." ifadesine katılmayan -yani siyahların diğer azınlıklardan farklı ve daha güvencesiz bir durumla karşı karşıya olduğunu iddia eden- beyaz Demokratların sayısı 2012-2020 yılları arasında iki kattan fazla artarak bu görüşe sahip siyah Demokratların sayısını aşmıştır (bkz. Şekil 5.61). Buna karşılık, neredeyse hiçbir beyaz Cumhuriyetçi siyahların durumunun diğer azınlıklardan farklı olduğuna inanmıyordu ve 2020'de bile siyah Cumhuriyetçilerin yaklaşık 1/4'ü aynı fikirdeydi. Siyasi parti, ırksal tutumları belirlemede ırktan daha önemli hâle gelmişti.

Beyaz Demokratlar ırksal eşitlikle ilgili neredeyse her görüşte sola kaydı. 2011'de her 4 beyaz Demokrattan sadece 1'i "Son birkaç yılda siyahlar hak ettiklerinden daha azını elde etti." görüşüne katılırken 2020'ye gelindiğinde bu oran 3/4'e yükseldi ki bu sadece

dokuz yıl için önemli bir değişimdir. Sorular yıllar boyunca aynı kişilere sorulduğunda bile ırk konularında beyaz Demokratlar arasında kayda değer, beyaz Cumhuriyetçiler arasında ise çok az değişim olmasına yönelik örüntü, farklı görüşlerdeki kişilerin partiden ayrılması sebebiyle görüşlerin siyasi partiler içinde değişmesi ihtimalini ortadan kaldırıyor.

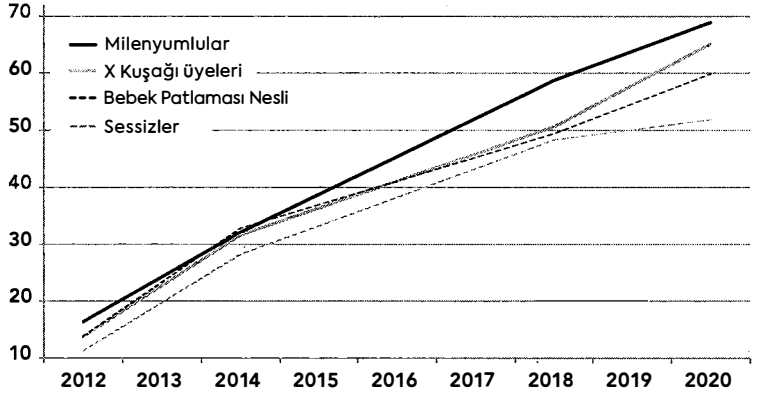

Şekil 5.61: Siyahların da diğer azınlıklar gibi yükselmeleri gerektiğine katılmayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, ırk ve siyasi parti bağlılığına göre, 2012-2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Maddede "İrlandalı, İtalyan, Yahudi ve diğer pek çok azınlık ön yargıların üstesinden geldi ve yükseldi. Siyahlar da aynısını herhangi bir özel ayrıcalık olmadan yapmalıdır." ifadesi yer almaktadır. Şekil aynı fikirde olmayanların (ve dolayısıyla siyahların durumunu farklı görenlerin) yüzdesini göstermektedir. Bu araştırma, kritik bir siyah Cumhuriyetçi kitlesini (yılda en az 200 kişi) kapsayacak kadar geniştir; ancak sayıları diğer gruplardan çok daha azdır ve dikkatle yorumlanmalıdır.

Irksal açıdan ilerici görüşlere doğru kayma tüm kuşaklarda görülmekle beraber, Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri arasında bu belirgin şekilde daha fazlaydı. Bu kuşak farkı yeniydi. 2012 ve 2014 yıllarında beyaz Demokratların ırksal eşitlik hakkındaki görüşleri kuşaktan bağımsız olarak oldukça benzerdi. 2018'e gelindiğinde Milenyumlular biraz ayrıştı. 2020 yılına gelindiğinde ise beyaz

Milenyumlular ile Bebek Patlaması Nesli ebeveynleri ve özellikle de Sessiz büyükanne ve büyükbabaları arasında -hepsi Demokrat olsa bile- önemli bir fark vardı (bkz. Şekil 5.62). Dolayısıyla ırksal hesaplaşma tüm kuşakları etkileyen bir dönem etkisiydi ancak aynı zamanda genç kuşakların daha fazla değiştiği bir kuşak etkisiydi.

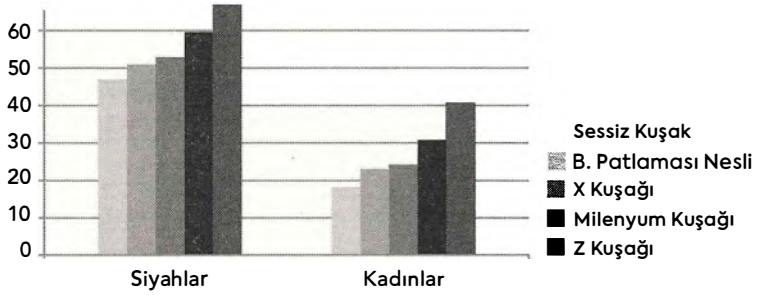
Şekil 5.62: Siyahların da diğer azınlıklar gibi yükselmeleri gerektiğine katılmayan ABD'li beyaz Demokratlar, kuşaklara göre, 2012-2020

Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Maddede "İrlandalı, İtalyan, Yahudi ve diğer pek çok azınlık ön yargıların üstesinden geldi ve yükseldi. Siyahlar da aynısını herhangi bir özel ayrıcalık olmadan yapmalıdır." ifadesi yer almaktadır. Şekil katılmayanların yüzdesini göstermektedir.

Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri, siyahların (ve kadınların da) günümüz ABD'sinde büyük ölçüde ayrımcılıkla maruz kaldığını eski kuşaklara kıyasla daha yüksek oranda ifade etmiştir (bkz. Şekil 5.63). Dolayısıyla genç yetişkinlerin 2020'de ırk ve cinsiyet ayrımcılığının kayda değer olduğunu düşünme olasılığı daha yüksekti; bu da ırk (ve cinsiyet) meselelerinde bir kuşak farkına ayrıca işaret ediyordu.

2021 yılına gelindiğinde Milenyumlular ve Z Kuşağı üyelerinin 1/3'ünden fazlası, özünde her şeyin sil baştan yapılması gerektiğini

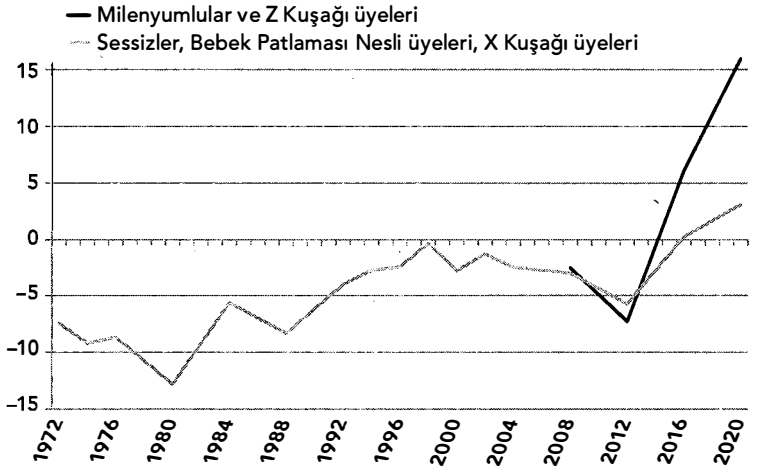
düşünüyordu:2021 yılında Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan bir ankette, genç yetişkinlerin %37'si "bazı ırksal ve etnik gruplara karşı temelde ön yargılı oldukları için ABD yasalarının/kurumlarının çoğunun tamamen yeniden inşa edilmesi gerektiğini" düşünüyordu. 65 yaş üstü kişilerin (Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler) yalnızca %16'sı onlarla aynı hisler içindeydi.

Şekil 5.63: Siyahların veya kadınların günümüz ABD'sinde büyük ölçüde ayrımcılığa maruz kaldığına inanan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, kuşaklara göre, 2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: "Aşağıdaki grupların her biri için bugün Amerika Birleşik Devletleri'nde ne kadar ayrımcılık var?" sorusu sorulmuştur. Şekil "büyük ölçüde" veya "çok" yanıtını verenlerin yüzdesini göstermektedir.

Kuşak farklılığı yalnızca düşünsel düzlemde değildi; aynı zamanda eylemsel düzlemdeydi de. 2020'deki ırksal adalet protestolarında 20'li yaşlarda olanların (Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri) hâkimiyeti vardı, aynı zamanda ırksal çeşitlilikleriyle de dikkat çekiyorlardı. 1960'lar ve 1990'larda Los Angeles'taki ırksal huzursuzlukları yaşamış olan Yazar Earl Ofari Hutchinson (d. 1945), 2020'yi farklı kılan şeyin bu olduğunu belirtiyor. "Mevcut sivil huzursuzluk, daha fazla beyazın ve diğer etnik grupların yer aldığı küçük bir Birleşmiş Milletler'e benziyor." dedi Haziran 2020'de. "Bugün var olan ama 1965 ve 1992'de olmayan yeni denklem, genç beyazların da aynı öfkeyi hissetmesidir."

Şekil 5.64: ABD'li beyaz liberallerin siyahlara ve beyazlara karşı sıcaklıklarındaki fark, derece cinsinden, kuşaklara göre, 1972-2020

Kaynak: Amerika Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Maddeler katılımcılardan belirli gruplara karşı ne kadar sıcak veya soğuk hissettiklerini 0-100 ölçeğinde derecelendirmelerini istemektedir. Şekil siyahlara yönelik puanlandırma ile beyazlara yönelik puanlandırma arasındaki farkı göstermektedir. Negatif sayılar beyazlar için siyahlardan daha fazla sıcaklık olduğunu, pozitif sayılar ise siyahlar için beyazlardan daha fazla sıcaklık olduğunu göstermektedir. Bu eğilim ilk olarak Georgia Eyalet Üniversitesinden Zach Goldberg tarafından belgelendi, ancak buradaki gibi kuşaklara göre ayrıştırma yapılmadı.

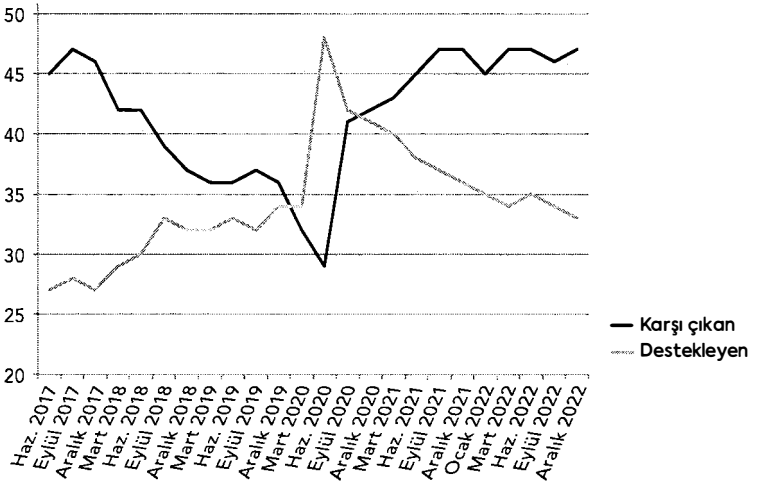
Başka bir temel değişim daha vardı: Duygularda. İnsanlar genel olarak kendi ırksal gruplarına diğer ırksal gruplardan daha fazla sıcaklık duyarlar; bu iç-grup ön yargısı olarak adlandırılan iyi bilinen olguya bir örnektir. Beyazlara ve siyahlara karşı ne kadar sıcak hissettiklerini derecelendirmek için 0 ile 100 arasında bir sıcaklık ölçeği kullanmaları istendiğinde beyazlar, tarihsel olarak siyahlara kıyasla beyazlara (daha sıcak duygular belirten) daha yüksek puanlar vermiştir. Bu durum, ölçümün başladığı 1972 yılından bu yana, beyaz liberaller de dâhil olmak üzere, beyaz Amerikalılar için geçerliydi (Şekil 5.64'te negatif sayılarla gösterilmiştir).

Daha sonra, 2016'dan itibaren, beyaz liberaller -özellikle Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri- siyahlara karşı duygularının beyazlara karşı duygularından daha sıcak olduğunu söylemeye başladılar ki bu 1970'lerden beri görülen bir sonucun tersine dönmesi anlamına geliyordu. 2020 yılına gelindiğinde Milenyumlular ve Z Kuşağı üyesi beyaz liberaller, siyahlara karşı duygularını kendi ırk gruplarına karşı duygularından +16 puan daha sıcak olarak derecelendirdiler (Şekil 5.64'te pozitif sayılarla gösterilmiştir). Siyah Amerikalılara gelince (gösterilmemiştir), kendi ırk gruplarına karşı duyguları hemen hemen aynı kalırken beyazlara karşı biraz soğudu ve 2008'deki tatminkâr 75 dereceden 2020'de daha soğuk (yine de mutedil) 62 dereceye geldi. Böylece beyaz liberaller siyahlara karşı daha fazla sıcaklık, siyahlar ise beyazlara karşı daha fazla soğukluk hissetmişlerdir.

Elbette cevaplanmamış soru, bu eğilimin ne kadar süreceği ve ırk ilişkilerinin değişip değişmeyeceğidir. Başka bir deyişle, bu sefer farklı mı? Özellikle beyaz liberallerin tutumlarındaki büyük değişiklikler bunun olabileceğini gösteriyor. Ancak değişimin siyasi partilere göre kutuplaştığı göz önünde bulundurulduğunda, kurumsal değişimin gelmesi yavaş olabilir. X Kuşağı bölümündeki Şekil 4.30'un gösterdiği gibi, ülke, ırkın ön plana alındığı dönemlerden geçiyor, sonra geri plana itildiği dönemler geliyor. Bu da bazen ilerleme ve uzlaşıya, bazen tepkiye, bazen de her ikisine birden yol açıyor.

2020'deki protestoların ters bir etki yarattığına -veya en azından önceki tutumlara geri dönüldüğüne- dair bazı işaretler var. George Floyd'un Mayıs 2020 sonlarında ölümünün ardından yapılan ilk protestolar sırasında beyaz siyasi bağımsızlar arasında belirgin şekilde artan Black Lives Matter hareketine verilen destek, sonraki iki yıl boyunca azaldı (bkz. Şekil 5.65).

Eylül 2021 itibarıyla, beyaz bağımsızlar arasında Black Lives Matter'a muhalefet 2017'de olduğu kadar yüksekti. 2020'li yıllar muhtemelen ırk ilişkilerinde, belirsiz sonuçlarla birlikte, daha fazla ileri ve geri gidişlere sahne olmaya devam edecek.

Şekil 5.65: Black Lives Matter hareketine karşı çıkan veya destekleyen ABD'li beyaz siyasi bağımsızların yüzdesi, 2017-2022

Kaynak: CIVIQS kayıtlı seçmen anketi
Notlar: "Ne destekliyorum ne de karşı çıkıyorum" ve "emin değilim" gösterilmiyor. Destek tüm partilerdeki siyahlar ve beyaz Demokratlar arasında yüksek kaldı ve nispeten değişmedi; beyaz Cumhuriyetçiler arasında ise düşük kaldı ve nispeten değişmedi.

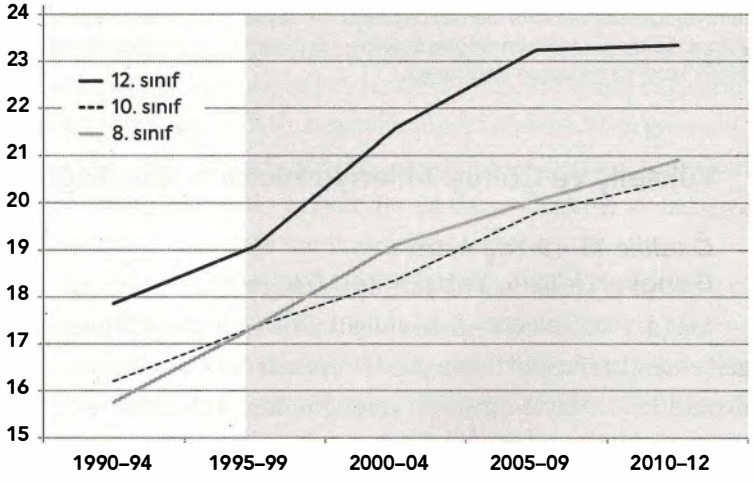
Yükseliş ve Çöküş: Milenyumluların Ruh Sağlığı

Özellik: 13-19 Yaş Arası Gençken Mutlu, Yetişkinken Depresif

Jon (d. 1992) 2000'li yıllarda büyümekle ilgili olarak "Harikaydı, gerçekten harikaydı!" diye yazdı. "Neredeyse her gün dışarıda oynardık. ... Hayat da şimdi [olduğundan] çok daha sakin ve daha az telaşlıydı." 1990'larda büyümek de alabildiğine harikaydı. Lucia Peters (d. 1985) "neden 90'larda büyüdüğümden dolayı memnunum"un 21 sebebini sıralıyor: Bunlar arasında, "ekonomik patlama sırasında büyüdünüz", "Harry Potter", "Bebek Bakıcıları Kulübü", Spice Girls, "her zaman -veya en azından internet üzerinden değil- 'bağlı' kalmak zorunda değildiniz" vardı.

1990'lar ve 2000'lerdeki birçok Milenyumlu 13-19 yaş arası genç de aynı fikirdeydi. Milenyum Kuşağı döneminde 13-19 yaş arası gençler arasında mutluluk hızla yükseldi. 2010'ların başında, 1990'ların başındaki X Kuşağı 13-19 yaş arası gençlerine kıyasla %32 daha fazla Milenyumlu "çok mutlu" olduğunu belirtiyor (bkz. Şekil 5.66).

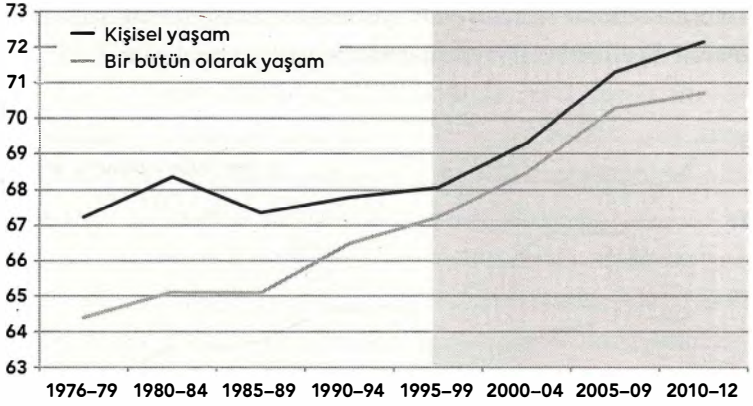
Milenyumlu 13-19 yaş arası gençlerin hayatlarından memnun olduklarını söyleme olasılıkları da daha yüksekti; bu, mutlulukla ilgili fakat mutluluktan farklı bir kavramdır (bkz. Şekil 5.67). Bu eğilimler, siyah giyen ve Blind Melon gibi minör tonlarda müzik dinleyen grunge ve gotik X Kuşağı'ndan, göbeği açık tişörtler giyen ve Britney Spears'a enerjik bir şekilde dansla eşlik eden -aşırı geniş kapsamlı ancak gerçeklik payı da olan stereotipler- Milenyum Kuşağı'na geçişi çağrıştırıyor.

Şekil 5.66: Çok mutlu olan ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi, sınıflara göre, 1976-2012

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. 8-12. sınıf öğrencilerinin çoğu, 1996 ile 2010 yılları arasında Milenyumludur.

Şekil 5.67: Kişisel yaşamlarından ve bir bütün olarak yaşamlarından memnun olan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2012

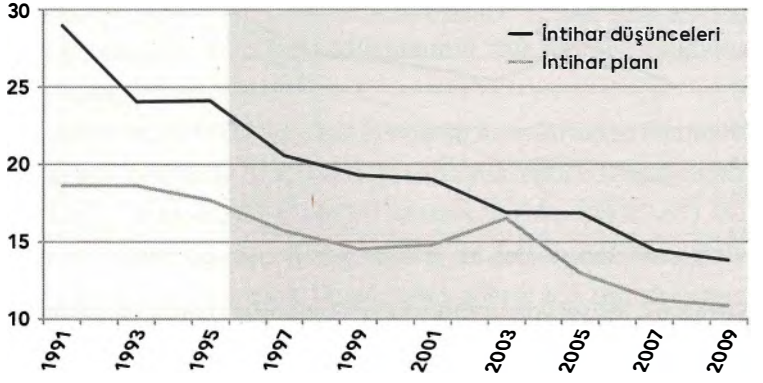
Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. 12. sınıf öğrencilerinin çoğu 1998 ve 2012 yılları arasında Milenyumluydu. Kişisel yaşam; arkadaşlardan, ebeveynlerden, yaşam standardından, boş zaman faaliyetlerinden, eğlence miktarından ve istenen faaliyetlere zaman ayırmaktan duyulan memnuniyetin ortalamasıdır.

Olumlu duygulardaki artış, bireycilikteki artışla da tutarlık içindedir; genellikle yüksek öz saygıya sahip insanlar, özellikle 13-19 yaş arası gençliklerinde ve genç yetişkinliklerinde, mutlu ve hayatlarından memnun olma eğilimindedirler. Narsisizm aynı zamanda genç nüfustaki mutluluk duygularıyla da bağlantılıdır; yani mutluluktaki artış narsisizmdeki artışla tutarlılık içindedir; çelişki içinde değil.

Milenyumluların ciddi ruh sağlığı sorunlarından muzdarip olma olasılığı da daha düşüktür; kuşaktaki 13-19 yaş arası gençlerin kendi canlarına son vermeyi ciddi olarak düşündüklerini veya bunu nasıl yapacaklarına dair belirli bir plan geliştirdiklerini söyleme olasılığı X Kuşağı 13-19 yaş arası gençlerine göre daha azdı (bkz. Şekil 5.68). 1991 (lise öğrencilerinin tamamı X Kuşağı üyesiydi) ile

2009 (neredeyse tamamı Milenyumluydu) arasında intiharı ciddi olarak düşünenlerin sayısı neredeyse yarı yarıya azaldı.

Şekil 5.68: İntiharı ciddi olarak düşünen ve belirli bir intihar planı geliştiren ABD'li lise öğrencilerinin yüzdesi, 1991-2011

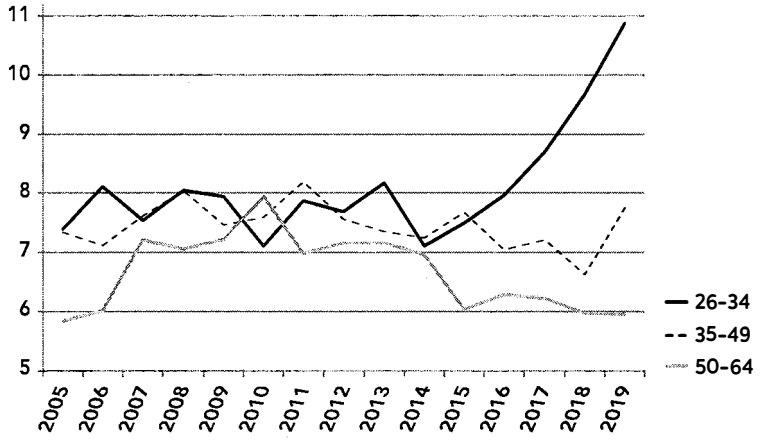
Kaynak: Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi
Notlar: Milenyumlular, gölgeli yıllarda yaş grubuna hâkimdir. 9-12. sınıf öğrencilerinin çoğu 1996 ile 2010 yılları arasında Milenyumluydu. Katılımcılar, ilkbaharda araştırmaya katılan 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileridir.

İntihar oranları da benzer bir örüntü gösteriyor; 15-19 yaşları arasındaki gençlerden kendi canına kıyanların sayısı 1990'ların başında rahatsız edici bir şekilde zirve yapmışken %40 düşüş göstererek bu yaş aralığındaki gençlerin tamamının Milenyumlu olduğu 2007'de en düşük seviyeye indi. Milenyumluların ruh sağlığı X Kuşağı üyelerine kıyasla genel olarak daha olumlu görünüyor.

Ancak bazı trendler, Milenyumlular arasında iyimser bir görünümün arkasına gizlenmiş bir depresyon eğiliminin varlığına işaret ediyor. Milenyumlu 12. sınıf öğrencilerinin X Kuşağı üyesi öğrencilere göre uyku sorunu, hatırlama sorunu ve düşünme sorunu yaşama olasılığı daha yüksekti; birçok insanın depresyon belirtileri olduğunu fark etmediği sorunlar... Üniversiteye giren daha fazla Milenyumlu öğrenci, yapmak zorunda oldukları her

şeyden bunalmış hissettiklerini söyledi ve daha fazlası duygusal sağlıklarını ortalamanın altında olarak derecelendirdi. Milenyumlu 13-19 yaş arası gençler, su üstünde sakin duran altında ise ayakları çılgınca işleyen ördeklere benziyordu; ancak yine de X Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençlerle karşılaştırıldığında duygusal dengelerini çok iyi sağlamış durumdalar.

Sonra yetişkinlik geldi. 2010'ların ortalarında 26-34 yaş grubundakilerin tamamının Milenyumlulardan oluşmasıyla birlikte, bu yaş grubunda depresyon oranları yükselmeye başladı; daha ileri yaş gruplarında ise depresyon oranları azaldı veya nispeten sabit kaldı (bkz. Şekil 5.69). Ergenlik çağını yaşayan Milenyumluların coşkulu mutluluğu, Milenyumlu yetişkinler arasında depresyona dönüşmeye başlıyordu. Rüya çökmeye başlıyordu!

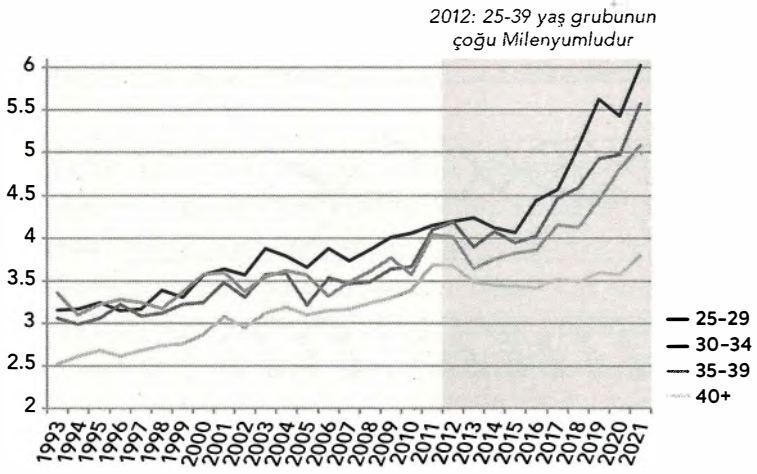

Şekil 5.69: Yaş grubuna göre son bir yıl içinde majör depresyon yaşayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2005-2019

Kaynak: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması
Notlar: Depresyon, profesyonel tedavi gerektirecek kadar ciddi bir depresyon olan majör depresif epizod psikiyatrik tanısı ile tutarlı semptomların yaşanması olarak tanımlanmaktadır. Yaş tek tek yıllar yerine gruplar hâlinde kodlanmıştır, bu sebeple eğilimler tam olarak kuşaklara göre gruplandırılamaz.

Bu araştırma 2005 yılına kadar gittiği için Milenyumluları aynı yaştaki önceki kuşak üyeleriyle karşılaştırmak zor. Bunun için 1993 yılından bu yana yapılan, insanların ayda kaç gün ruh sağlıklarıyla mücadele ettiğini ölçen bir araştırmaya başvurabiliriz.

Sonuç: Genç yetişkinler arasında kötü ruh sağlığı yaşanan günler yavaş yavaş yükselen bir dalgaydı; ta ki 2010'ların ortasındaki ani bir tsunami onları yeni zirvelere taşıyana kadar. Ruh sağlığı mücadelelerindeki artış en çok 2020 itibarıyla 25-29 yaş grubundakiler arasında görülmüştür ki bu kişiler 1990'ların başında doğan Milenyumlulardı (bkz. Şekil 5.70). 40 yaş ve üzerindekiler -X Kuşağı üyeleri, Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler- arasında ruh sağlığı 2012'den 2020'ye kadar neredeyse hiç değişmedi. Son derece iyimser bir çocukluk ve ergenlik dönemlerinin ardından Milenyum Kuşağı genç yetişkinleri için bir şeyler ters gitti.

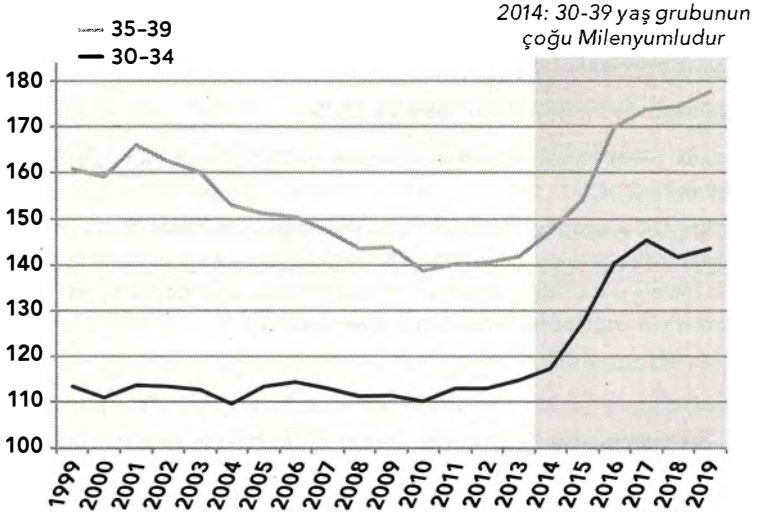

Şekil 5.70: ABD'li genç yetişkinler arasında kötü ruh sağlığı yaşanan günler, yaş grubuna göre, 1993-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: 2014'ten önce kötü ruh sağlığı yaşanan günlerdeki artış, Sessiz Kuşak ve Bebek Patlaması Nesli bölümlerinde incelenmiştir.

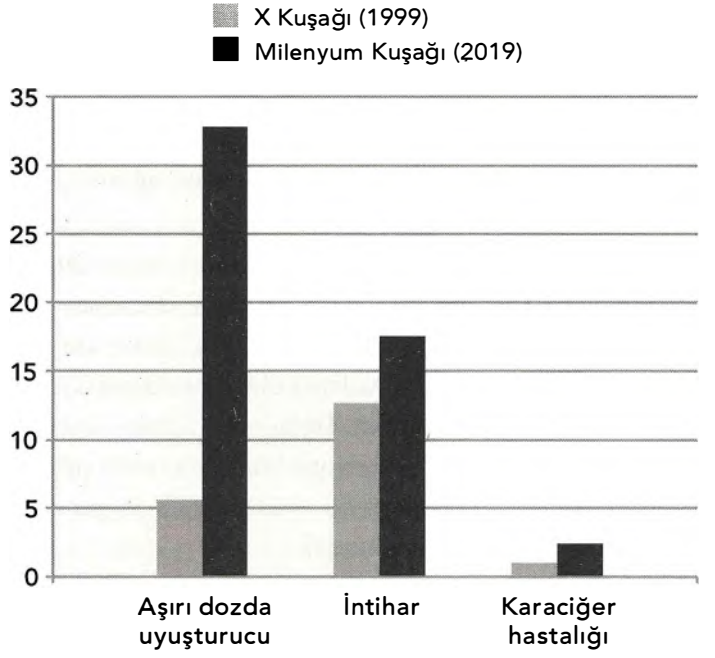
3. Bölüm'de gördüğümüz gibi, Bebek Patlaması Nesli'nin ruh sağlığıyla mücadelesi, onların, genellikle intihar ve aşırı dozda uyuşturucu kullanımına bağlı olarak umutsuzluk ölümleri şeklinde gerçekleşen orta yaş ölümlerindeki oranlarını etkilemiştir. Aynı şey, daha genç olmalarına rağmen, Milenyumlular için de geçerli mi?

Evet, geçerli. 30-39 yaşları arasındaki ölüm oranları 2014'ten sonra keskin bir şekilde arttı (bkz. Şekil 5.71). Ölüm oranları o kadar arttı ki 2019'da 30'lu yaşlarında (hepsi Milenyumluydu) ölenlerin sayısı, 1999'da aynı yaşlarda ölenlerin (hepsi X Kuşağı üyesiydi) sayısını geride bıraktı. Dolayısıyla Milenyumlular, X Kuşağı üyesi ana yaş grubundaki yetişkinlere kıyasla çok daha yüksek bir oranda ölüyordu ve bu oran COVID-19 pandemisi ABD'ye darbesini vurmadan önceydi.

Şekil 5.71: Ölüm oranları, ABD, yaş grubuna göre, 1999-2019

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri Sistemi, WONDER veritabanı üzerinden erişilmiştir, CDC
Notlar: Ölüm oranları 100,000 nüfus üzerinden verilmiştir.

Şekil 5.72: Ölüm sebeplerine göre ABD'de 25-34 yaşları arasındakilerin ölüm oranları, 1999 ve 2019

Kaynak: Ulusal Yaşam İstatistikleri Sistemi, WONDER veritabanı üzerinden erişilmiştir, CDC

Notlar: Ölüm oranları 100.000 nüfus üzerinden verilmiştir.25-34 yaşları arasındakiler 1999'da 1965-1974 (X Kuşağı doğum yılları) ve 2019'da 1985-1994 (Milenyum Kuşağı doğum yılları) doğumludur. Aşırı dozda uyuşturucu ölümlerinin çoğu opioidlerden kaynaklanmaktadır.

Bu şaşırtıcı bir gelişmedir; çünkü tıbbi bakım ve güvenlikteki yeniliklerin ölüm oranını düşürmesi gerekirdi. Örneğin, 1999'dan bu yana kanserden veya araba ve motosiklet kazalarında ölen ana yaş grubundaki yetişkinlerin sayısı daha azdı. Kanser ve trafik kazası ölümleri azalırken bile ölüm oranının yükselmesi için diğer ölüm sebeplerinin önemli ölçüde artmış olması gerekir.

Problemin kaynağı, aşırı dozda uyuşturucu kullanımı, intihar ve karaciğer hastalığı gibi "umutsuzluk ölümleri"dir. 1999'da aynı yaşlarda olan X Kuşağı üyeleri ile karşılaştırıldığında 2019'da 25-34 yaşları arasındaki Milenyumluların, çoğunlukla opioidler sebebiyle, aşırı dozda uyuşturucudan ölme olasılığı neredeyse altı kat daha fazladır. Bu yaş grubunda intihar oranları %38 arttı ve ölümcül karaciğer hastalığı ise iki kattan fazla artış gösterdi (bkz. Şekil 5.72). Anne Case ve Angus Deaton tarafından Bebek Patlaması Nesli arasında tespit edildiğinde manşetlere taşınan umutsuzluk ölümleri, şimdi de Milenyumlular arasında ortaya çıktı. Bunun bir kısmı, çeşitli kuşaklardaki opioid aşırı dozlarından kaynaklanan bir dönemsel etkidir; orta yaşlardaki X Kuşağı üyelerinin 2019'da aşırı doz alma olasılığı, 2004'te aynı yaşta olan Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha fazlaydı; ancak 2 kat, Milenyumlularda olduğu gibi 6 kat değil.

İntihar oranının X Kuşağı'nın doğum yıllarında düşmesi ve 1980'lerin başında doğum yılları X Kuşağı'ndan Milenyum Kuşağı'na geçerken artmasıyla birlikte daha geniş bir yaş ve yıl aralığını kapsayan intihar verileri de Milenyumlu yetişkinler için daha fazla ruh sağlığı sorununa işaret ediyor (bkz. Şekil 5.73). Erken 1990'lara, yani geç dönem Milenyumluların doğduğu yıllara gelindiğinde intihar oranı X Kuşağı yetişkinlerinde hiç olmadığı kadar yükseldi.

Dolayısıyla olumlu ve mutlu bir ergenlik döneminden sonra, Milenyumlu yetişkinlerin depresyona girme ve aralarında "umutsuzluktan ölümleri" görülme olasılığı daha yüksekti. 13-19 yaş arası gençken çok mutlu olan Milenyumluların ruh sağlığı neden yetişkinlikte -bazı durumlarda trajik sonuçlara yol açacak şekilde- bozuldu? Milenyumluların ruh sağlığının neden bozulduğunu anlayabilirsek çözüm yolları için ışık yakabilir. Birkaç teori araştırmaya değer.

Şekil 5.73: Doğum yılına göre ABD'li yetişkinlerin intihar oranı

Kaynak: WISQARS veritabanı, CDC

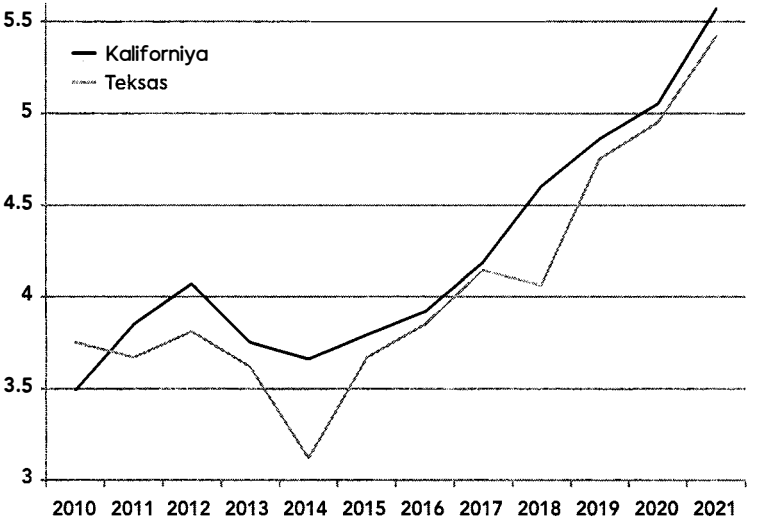
Notlar: İntihar oranları 100.000 nüfus üzerinden verilmiştir. Yalnızca 20-72 yaşlar arası. Milenyum Kuşağı gölgeli yıllarda. Yaş kontrol altında. 1981-2020 verilerini içerir.

Teori 1: Milenyumlu Demokratlar 2016-17 yıllarında Trump'ın seçilmesi ve başkan olmasından dolayı altüst olmuştu.

Eğer bu teori doğru olsaydı, seçimlerin Kasım 2016'da gerçekleştiği ve Trump'ın kazanmasının öngörülmediği göz önüne alındığında, kötü ruh sağlığındaki artışın en erken 2016'da ve daha büyük olasılıkla 2017'de başlaması gerekirdi. Bununla beraber depresyondaki artış Trump'ın seçilmesinden bir yıldan fazla bir süre önce, 2015 yılında, özellikle 20'li yaşların sonundaki kişiler arasında başlamıştı (bkz. Şekil 5.70). Umutsuzluk ölümleri de daha önce, 2014 yılı civarında artmaya başladı.

Sebep Trump olsaydı, öncelikle Trump'a oy vermeyen eyaletlerde (Kaliforniya gibi) ruh sağlığı mücadelelerinde bir artış ve Trump'a oy veren eyaletlerde (Teksas gibi) bir düşüş veya en azından istikrar beklenirdi. Bunun yerine, hem Kaliforniya hem de Teksas'ta ruh sağlığı mücadeleleri yıllar içinde artış gösterdi (bkz. Şekil 5.74). Ve yine, artış Trump seçilmeden önce, 2014 veya 2015 civarında başladı.

Kırmızı ve mavi eyaletlerdeki benzer örüntüyü ve ruh sağlığı sorunlarındaki artışın Obama'nın hâlen başkan olduğu 2015 yılında başlamasını bir araya getirdiğimizde birincil neden olarak Trump'ı görmekten uzaklaşıyoruz.

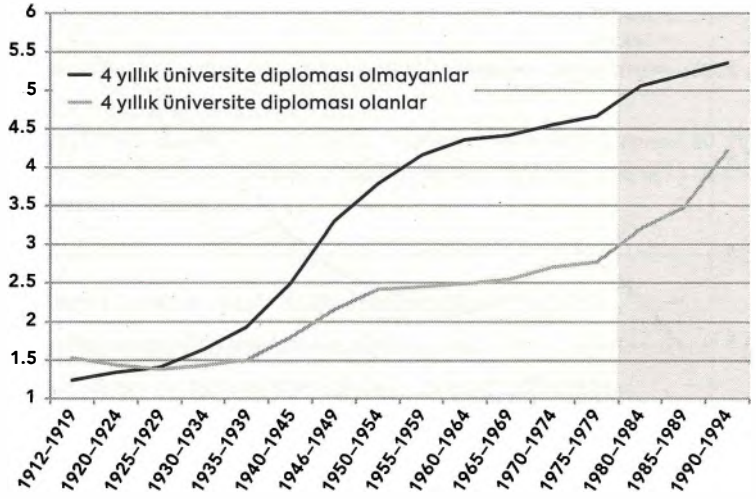

Şekil 5.74: 18-39 yaşları arasındaki bireylerde, ayda kötü ruh sağlığı yaşanan gün sayısı, Kaliforniya ve Teksas, 2010-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Kaliforniya ve Teksas nüfus bakımından en büyük "mavi" ve "kırmızı" eyaletlerdir. Bu iki eyalet, kırsal/kentsel nüfus, eğitim ve ekonomik durumdaki farklılıklar göz önüne alındığında, genel olarak mavi ve kırmızı eyaletlere kıyasla daha doğrudan karşılaştırılabilir.

Teori 2: Milenyumlular meteliksiz olduğu için depresyonda.

Ancak daha önce de gördüğümüz gibi meteliksiz değiller. Bu durum özellikle ekonomik açıdan son derece iyi durumda olan üniversite eğitimli Milenyumlular için geçerli. Milenyumluların daha fazla üniversite kredisi ödemesi gerekse bile ortalama olarak bu krediler dört yıllık bir üniversite diplomasının sağladığı büyük maaş avantajını ortadan kaldırmıyor. Genel olarak, üniversite eğitimi almış Milenyumlular, kendi kuşaklarında en çok kazanan kesimdir. Dolayısıyla Milenyumluların ekonomik açıdan kötü durumda oldukları için ruh sağlıkları bozulsaydı ekonomik açıdan en geride kaldıkları için en çok üniversite eğitimi olmayanların ruh sağlığının bozulmasını beklerdik.

Şekil 5.75: Eğitim ve doğum yılına göre, 30 yaş ve üzeri ABD'li yetişkinlerde, ayda kötü ruh sağlığı yaşanan gün sayısı

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi, CDC
Notlar: Milenyumlular gölgeli yıllarda. 1993–2021 yılları arasında toplanan verileri içermektedir. Yaş kontrol altına alınmıştır. Dört yıllık bir üniversite diploması almak için zamanı olanları yansıtmak amacıyla 30 yaş ve üstü dâhil edilmiştir. Yaşın kontrol altına alınması, yaşın etkisini ortadan kaldırır ve doğum yılı etkisi ile dönemsel etkiyi açığa çıkarır.

Bunun yerine, ruh sağlığı mücadeleleri dört yıllık üniversite mezunu olan Milenyumlular arasında olmayanlara göre daha fazla arttı (bkz. Şekil 5.75). Diploması olmayanlar hâlâ daha fazla mücadele veriyordu; ancak eğitime göre ruh sağlığı sorunları arasındaki fark Milenyum Kuşağı'nın doğum yıllarında daraldı.

Buradaki kuşaksal değişimler dikkat çekicidir. Eğitim, Sessizler arasında ruh sağlığı açısından çok az fark yarattı, ancak daha sonra gelen Bebek Patlaması Nesli arasındaki fark daha da açıldı; üniversite eğitimi almış olanlar arasında ruh sağlığı stabil kalırken üniversite diploması olmayanlar arasında ruh sağlığı sorunları hızla arttı. Bununla beraber Milenyumlulardan başlayarak, daha yüksek eğitimliler arasında ruh sağlığı sorunları arttıkça aradaki fark yeniden daraldı. Dolayısıyla ekonomik açıdan en iyi durumda olan grup arasında ruh sağlığı mücadelelerinde en büyük artışlar yaşandı; bu durum, ekonomik sorunların birincil etken olması durumunda beklediğimiz bir örüntü değildir.

Ayrıca, artışın temel sebebi ekonomik sorunlar olsaydı, Büyük Durgunluk yıllarında, 2008'den 2011'e kadar, büyük bir sıçrama görülmesi beklenirdi. Bunun yerine yalnızca küçük bir çıkıntı var (bkz. Şekil 5.70). Ruh sağlığı mücadelelerindeki artış, ekonominin nihayet iyiye gittiği 2010'ların ortalarına kadar hızlanmadı.

Teori 3: Milenyumlular yetişkinlikte aradığını bulamamıştır.

Milenyumluların öz-imajları, katılım ödülleri ve yüksek notlar veren yetişkinler tarafından özenle geliştirildi. Dolayısıyla yetişkinlikle ilgili hayal kırıklığı kaçınılmaz bir sonuç olabilir.

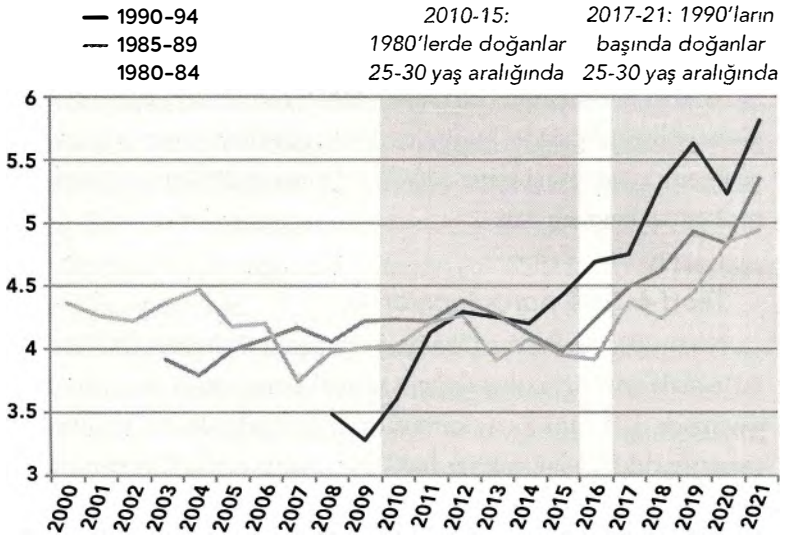
Bu düşüncede doğruluk payı bulunabilir: Ne de olsa Milenyum Kuşağı, artık bir çocuk olmamanın getirdiği rezillikleri tanımlamak için *yetişkinleşme* kelimesini uyduran kuşaktır. 2013'te viral olan bir blog yazısında Tim Urban, Milenyumluların mutsuz

olduğunu çünkü gerçekliklerinin beklentilerini karşılayamadığı fikrini ortaya attı (bunu gökkuşağı kusan eflatun yeleli tek boynuzlu bir at resmiyle anlattı). Anne Helen Petersen (d. 1981) da 2020 yılında Milenyum Kuşağı'nın "Tükenmiş Kuşak" olduğunu söyledi. Petersen, Milenyumluların hem ebeveynlerini memnun edecek kadar sağlam hem de arkadaşlarını hayran bırakacak kadar havalı işler istediğini belirtti. "Peki Milenyumlular ... 'yetişkinleşmeye' başladığında -fakat bu hiç de vaat edilen rüya gibi gelmediğinde- ne olur?" diye sordu. Jill Filipovic (d. 1983) de aynı fikirde. "Sahip olmak üzere yetiştirildiğimiz beklentiler ile şu anda deneyimlediğimiz gerçeklik arasında çok derin bir uçurum var." diye yazıyor Filipovic. "Biz inandık ki, büyürken, eğer kurallara uyar ve doğru şeyleri yaparsak ... ödüllendirilecektik ve hayat harika olmasa bile en azından iyi, istikrarlı ve öngörülebilir olacaktı. Ama öyle olmadı."

Hayal kırıklığı, ruh sağlığı sorunlarının neden en çok üniversite eğitimi almış Milenyumlular arasında arttığını da açıklayabilir. En yüksek beklentilere sahip olanlar onlardı; bu sebeple yetişkin yaşamlarının getirileri karşısında en çok hayal kırıklığına uğrayanlar da onlar olabilir. Yapmaları gereken her şeyi yaptılar ama bekledikleri her şeyi alamadılar.

Elbette hayal kırıklığı -ekonomik durumdan veya başka türlü- mutlaka ruh sağlığı mücadelelerine yol açmaz, onun için bu teoriyi daha derinlemesine incelemeye değer. Bunun bir yolu, her kohortu yaş aldıkça izlemektir. Milenyumluların yetişkinliğin gerçeklikleriyle yüz yüze geldikçe ruh sağlığı sorunları geliştirme olasılıkları daha mı yüksekti?

1980'lerde doğan Milenyumlular için cevap hayır gibi görünüyor. Gri çizgilerin gösterdiği gibi, 1980'lerde doğan Milenyumluların kötü ruh sağlığı yaşadığı gün sayıları tam yetişkinliğe adım attıklarında çok az değişti (bkz. Şekil 5.76'daki ilk gri gölgeli alan).

Şekil 5.76: Doğum kohortu grubuna göre ABD'li yetişkinler arasında, ayda kötü ruh sağlığı yaşadıkları gün sayısı, 2000-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Her çizgi, belirli yıllarda doğanları her beş yılda bir yaş aldıkça takip eder.

Bununla birlikte, 1990'larda doğan daha fazla Milenyumlu (siyah çizgi) tam yetişkinliğe adım attıklarında ruh sağlığı sorunlarıyla mücadele etti (bkz. ikinci gri gölgeli alan). Bu bir tesadüf olmayabilir: Bu kohort, 18'inde bireyler olarak en yüksek beklentilere ve en fazla öz güvene sahipti, dolayısıyla yetişkinlikle ilgili en derin hayal kırıklıklarını onlar yaşamış olabilir.

Şekil 5.76 dikkat çekici bir şey gösteriyor: Ruh sağlığı mücadelelerindeki artış, her bir sonraki genç kohortta bir yıl daha erken başlıyor. Artışlar 1980'lerin başında doğanlar için 2016'dan sonra, 1980'lerin sonunda doğanlar için 2015'ten sonra ve 1990'ların başında doğanlar için ise 2014'ten sonra baş gösteriyor. Yetişkinlikle ilgili hayal kırıklığı ruh sağlığı sorunlarına yol açıyorsa bu durum her kohort için giderek daha erken yaşlarda gerçekleşiyordu.

Nitekim Milenyumluların yetişkinlik konusunda hayal kırıklığına uğradığına dair bazı kanıtlar var; ancak veriler aynı zamanda 2010'ların ortalarında Amerikan deneyiminde bir şeylerin ters gitmeye başladığına ve bunun özellikle 1990'dan sonra doğanlara darbesini vurduğuna işaret ediyor. Peki bu neydi? Sorunun birkaç muhtemel kaynağı var.

Teori 4: Ülke parçalanıyordu.

Nisan 2011'de, Başkan Obama, yıllar süren sözümona "birther"[42] tartışmalarının ardından doğum sertifikasının uzun versiyonunu yayınladı. Ülkenin karşı karşıya olduğu zorluklar ve konunun yarattığı dikkat dağınıklığı hakkında şunu dedi: "Zamanımızı birbirimizi kötülemekle geçirirsek [bu zorlukların üstesinden] gelemeyeceğiz. Sadece bir şeyler uydurur ve gerçekler gerçek değilmiş gibi davranırsak bunu başaramayız. Küçük gösteriler ve karnaval çığırtkanlarıyla dikkatimizi dağıtırsak sorunlarımızı çözebilmemiz mümkün olmayacak."

Obama'nın sözleri ileri görüşlüydü. 2020 yılına gelindiğinde, "küçük gösteriler ve karnaval çığırtkanları" her zamankinden daha yaygındı. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler 2020 seçimlerini kimin kazandığı, maskelerin iyi bir fikir olup olmadığı ve insanların COVID aşısı olup olmaması gerektiği gibi temel konular üzerinde anlaşmaya varamadılar.

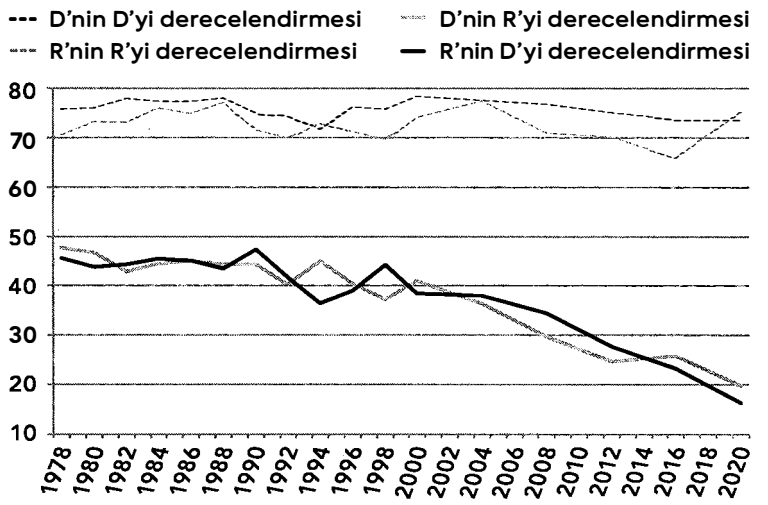
ABD'de siyasi kutuplaşma bir süredir artıyordu ancak 2010'ların ortalarında daha gergin bir hâl aldı. Demokratlar ve Cumhuriyetçiler bir zamanlar birbirleriyle anlaşmazlık yaşarlardı, şimdi ise daha fazlası birbirlerinden nefret ediyordu. Karşı taraf hakkında ne hissettiklerini 0'dan (çok soğuk veya olumsuz) 100'e kadar (çok sıcak ve olumlu) bir "duygu termometresi" üzerinde derecelendirmeleri istendiğinde, 1970'ler, 1980'ler ve 1990'larda

42 Birther: Barack Obama'nın ABD doğumlu olmadığını iddia edip başkan olamayacağına inanan kişi. (Ç.N.)

Amerikalıların diğer tarafa karşı 45 derece aralığında serin-ama-ılıman duygular besledikleri görüldü. 2010'lara gelindiğinde Demokratların Cumhuriyetçi Parti'ye, Cumhuriyetçilerin de Demokrat Parti'ye yönelik hisleri donma noktasının altına indi. 2020 yılına gelindiğinde 20'nin altına -donma bölgesi- düştü (bkz. Şekil 5.77). Kutuplaşma, insanlar kendi partilerini daha çok sevdikleri için değil, diğer partiyi çok daha az sevdikleri için meydana geliyordu.

Demokratlar ve Cumhuriyetçiler dünyaya farklı bakmaya başladı. Bu iki grup arasında 2014 yılından itibaren ırksal meseleler etrafında kutuplaşma baş gösterdi ve söz konusu kutuplaşma, George Floyd'un ölümünün ardından 2020 yazındaki protestolarla doruğa ulaştı. Protestolar polis şiddetine karşı bir hareket olarak başlamış olsa bile daha genel olarak siyah karşıtı ırkçılıkla ilgili sorunları sembolize eder oldular. 2021 ve 2022'ye gelindiğinde siyasi adaylar eleştirel ırk teorisinin okullarda öğretilip öğretilmemesi ve bazı kitapların yasaklanmasının gerekip gerekmediğini tartışıyorlardı.

2016'dan itibaren internetteki yanlış bilgiler aşırı sağda tuhaf komplo teorilerini yaygınlaştırdı; Demokratların Washington'daki bir pizzacıda çocuk istismarı çetelerini idare ettiğine dair "Pizzagate" inancı gibi; Aralık 2016'da bir adam işletmeye girmiş ve çocuklara yardım etmeye çalıştığını söyleyerek restoranın duvarına ve bir masaya silahla ateş etmişti. Neo-Naziler ve Proud Boys gibi sağcı gruplar, 2017'de Charlottesville, Virginia'da düzenlenen ve bazı yürüyüşçülerin "Yahudiler bizim yerimizi almayacaklar!" diye slogan attığı Sağı Birleştirin Mitingi de dâhil olmak üzere, yıllardır olmadığı kadar kamuoyunun dikkatini çekti. Daha sonra Trump'a olan bağlılık, bazılarının COVID-19 pandemisinin ciddiyetini -ve kimi zaman da varlığını- sorgulamasına ve QAnon gibi daha da tuhaf komplo teorilerine inanmasına yol açtı.

Şekil 5.77: ABD'li yetişkinlerin kendi siyasi partilerine ve diğer partiye yönelik sıcaklıkları, derece olarak, 1978-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: D = Demokrat; R = Cumhuriyetçi. Ölçek 0 ile 100 arasındadır. Her iki partiye de eğilimli olan Bağımsızlar hariçtir.

Aşırı kutuplaşma ve temel gerçekler üzerinde uzlaşmaya varılamaması bir araya gelince ikisi birden etkisini gösterdi. Eylül 2020 itibarıyla, Cumhuriyetçilerin %44'ü ve Demokratların %41'i, diğer partinin adayının seçimi kazanması durumunda şiddet için en azından "biraz" gerekçe olacağını belirtirken "çok" veya "büyük ölçüde" gerekçe olacağını belirtenlerin oranı %20 oldu. Bundan sonra ne olduğunu hepimiz biliyoruz: Trump destekçileri, onu Beyaz Saray'da tutmak için 6 Ocak 2021'de ABD Kongre Binası'nı şiddet kullanarak bastı.

İşler nasıl bu kadar kötüye gitti? Pek çok etken vardı fakat sosyal medya da rol oynadı. 2010'dan önce sosyal medya çoğunlukla arkadaşlar için fotoğraf paylaşmak amacıyla kullanılıyordu. Daha sonra Facebook "beğen", Twitter ise "retweet" butonunu kullanıma sokarak sosyal medya şirketlerinin insanları tıklamaya

iten şeyin ne olduğunu anlamalarını sağladı. Cevap genellikle öfkeli tepkileri provoke eden şeylerdi. Facebook araştırmacıları iç yazışmalarında, "yanlış bilgi, toksiklik ve şiddet içeren içeriklerin yeniden paylaşımlar arasında aşırı derecede yaygın" olduğunu belirttiler. Çevrimiçi öfke makinesi doğmuştu.

Kısa bir süre sonra, mevcut kültürel momentin birçok özelliği ortaya çıkmaya başladı. Yanlış bilginin yayılmasının kolay bir yolu vardı; şaşırtıcı haberler doğru olmasa bile internette en hızlı şekilde yayılıyordu. Linç kültürü, sosyal medyanın nefes kesici bir hızla kamusal utandırmayı mümkün kılmasıyla ortaya çıktı. Gençler, birkaç yıl öncesine kadar görülmemiş bir şekilde birbirlerinin ifadelerini denetlemeye başladı. Saldırgan olarak görülebilecek ifade ve görüşlere karşı yeni bir ilgi başgösterdi. Üniversite öğrencisi Rachel Huebner 2016 yılında *Harvard Crimson*'da şöyle yazmıştı: "Duygulara bu lüzumsuz odaklanma, üniversite kampüsünün sıklıkla, söylenen her hecenin hiçbir koşulda kimseyi en ufak bir şekilde rencide etmeyeceğinden emin olmak için kontrolden geçirilmesi gereken bir yer gibi hissedilmesine yol açtı."

Kısacası, görünüşe göre ABD'de her şey 2014-2015 civarında -hatta Trump'tan önce bile- politik hâle geldi. Bu herkes için stresli bir durumdu; ancak muhtemeldir ki Milenyumlular için eski kuşaklara kıyasla daha stresliydi. Bir kere, çekişmelerin ve bölünmelerin yaşandığı bir dönemde siyasi kimliklerini oluşturuyorlardı. İkincisi, yine o dönemde hayatlarının büyük bir bölümünde sosyal medyayı kullanıyorlardı. Yalnızca internette çekici ve başarılı görünme baskısını yaşamadılar, aynı zamanda yanlış bir şey söylediklerinde -ister internette ister yüz yüze olsun- karalanabileceklerinin farkına vardılar. Eğer sosyal medya, yaşları giderek küçülen her grup arasında bir veya iki yıl daha erken baskın iletişim biçimi hâline geldiyse -olası bir senaryo- bu durum ruh sağlığı sorunlarının neden önce 1990'ların başında doğan Milenyumlularda, sonra 1980'lerin sonunda doğanlarda ve son olarak da 20'li yaşlarının tamamını sosyal medyanın ile-

tişimi domine etmesinden ve siyasi ortamın bu kadar keskin bir şekilde bölünmesinden önce geçirmiş olan 1980'lerin başında doğanlar arasında arttığını açıklayabilir. Her bir kohort, toksik çevrimiçi kültürde, kaygı ve beklenti içinde ne kadar uzun süre harcadıysa ruh sağlığı sorunlarından o kadar erken ve yoğun bir şekilde muzdarip olmuşlardır.

Teori 5: Evliliği ve dini "öldürmek" mutluluk için iyi bir fikir değildi.

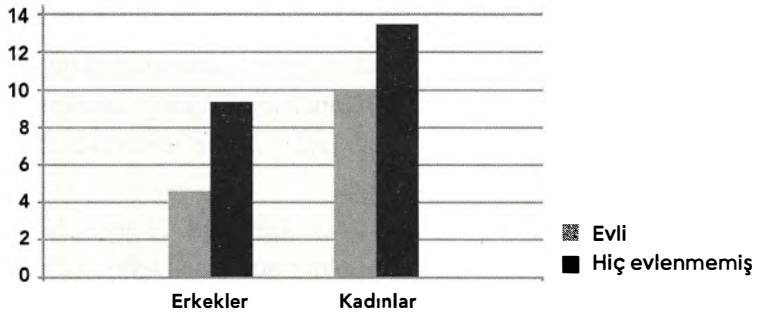
Sizi ne mutlu eder? Çoğu insan için bu, arkadaşlarıyla ve ailesiyle vakit geçirmek ve bir topluluğun parçası gibi hissetmektir. Milenyumlular, partner birlikteliğinin daha az yaşanması ve dinî bir topluluğa ait olmaları ihtimalinin azalmasıyla beraber, tarihsel olarak insanların ana sosyal etkileşim kaynakları olan şeylerden daha çok koptu. Ve "kentsel kabileler" fikrinin aksine, arkadaşlar boşluğu doldurmak için devreye girmedi: 2019 yılında yapılan bir ankette, Milenyumluların %22'si hiç arkadaşı olmadığını söyledi; bu oran Bebek Patlaması Nesli'nde sadece %9'du. Belki de bunun sonucu olarak, Bebek Patlaması Nesli'nin %15'ine kıyasla Milenyumluların %30'u sık sık veya her zaman yalnız hissettiklerini belirtti.

Milenyumluların tüm yaşamları boyunca tanıyıp bildikleri bireyci kültürde, bireysel özgürlük, evlilik ve din gibi kurumların sıkı sosyal bağlarından daha değerlidir. Bireyciliğin pek çok avantajı olsa bile izolasyon ve yalnızlık ile bunların arkadaşları olan mutsuzluk ve depresyon gibi riskleri de barındırmaktadır. Yalnız benlik güçlü bir ruh sağlığı için zayıf bir temeldir; insanların hayatta mutlu olmak ve tatmin yaşamak için sosyal ilişkilere ihtiyacı vardır. Bu özellikle genç yetişkinliklerini geride bırakıp yaş almaya başlayan insanlar için doğrudur. Milenyumluların 13-19 yaş arası gençken daha mutlu olup yetişkinliklerinde mutlu olmamasının sebebi bu olabilir; bireysellik ve özgürlük gençken iyi hissettirirken yaşlandığınızda boşluk hissine yol açıyor.

20'li yaşlarının sonundaki evli kişilerin depresyona girme olasılığı evli olmayan kişilere göre daha azdır (bkz. Şekil 5.78). Aynı zamanda daha da mutlular: Milenyum Kuşağı'nın 26-29 yaşları arasındaki evli üyelerinin %44'ü, hiç evlenmemiş üyelerinin ise %23'ü "çok mutlu" olduklarını söylemiştir (Genel Sosyal Araştırma'da).

Aynı durum din için de geçerli: 26-29 yaş aralığındaki Milenyumlular arasında, ayda bir veya daha fazla dinî törenlere katılanların %39'u "çok mutlu" olduklarını söylerken, daha az sıklıkta katılanlarda bu oran %26'dır. Evlilik ve din, mutlulukta güçlü belirleyicileridir; daha fazla Milenyumlunun bunları terk etmesi, yetişkinlik döneminde ruh sağlıklarının neden kötüleştiğini açıklayabilir.

Tabii ki bu veriler bize neyin neye sebep olduğunu söyleyemez; belki de evlilik ve dinin mutluluğa sebep olmasından ziyade, evlenen veya dinî törenlere katılan insanlar başlangıçta daha mutluydu. Muhtemelen her ikisi de kısmen geçerli. Yine de sosyal bağlar inşa eden kurumları terk etmenin kişisel mutluluk için en iyi seçim olup olmadığını sormakta fayda var; yalnızca Milenyumlular için değil, herkes için.

Şekil 5.78: Medeni durum ve cinsiyete göre son bir yıl içinde majör depresyon yaşayan 26-29 yaş arası ABD'lilerin yüzdesi

Kaynak: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması, 2016-2019
Notlar: COVID-19 pandemisinden kaynaklanan etki olasılığını ortadan kaldırmak için 2020 verileri hariç tutulmuştur. 2016-2019 yılları arasında 26-29 yaş aralığında olanları kapsamaktadır; doğum yılları 1987-1993 (hepsi Milenyumlu).

Teori 6: Teknoloji, insanların yaşamlarını değerlendirme biçimlerini -ve sosyalleşme biçimlerini- değiştirdi.

Instagram'da sizden başka herkes tatilde, hiç fark ettiniz mi?

Elbette bu doğru değil ama bazen öyle hissettiriyor. İnternette herkesin hayatı bizimkinden daha çekici görünüyor. Twitter'daki herkes yeni terfi almış! Instagram'daki fotoğraflar mükemmel görünüyor. Bu yukarı doğru sosyal karşılaştırma, birçok kişinin benzersiz bir şekilde moralini bozabilir. Anne Helen Petersen, Milenyumlu tükenmişliği hakkındaki kitabında şöyle yazdı: "Milenyumlular sosyal medyada nesneler veya eşyalardan çok, orada temsil edilen bütünsel deneyimleri, yani insanların 'Senin hayatını istiyorum.' yorumunu yapmasına sevk edecek türden şeyleri kıskanıyor."

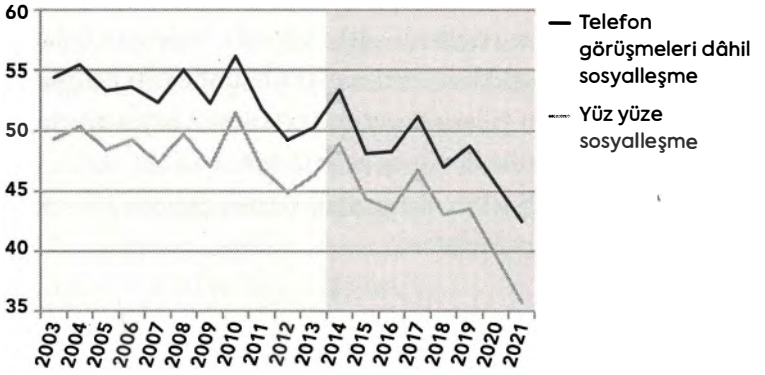
Ayrıca, çevrimiçi öfke makinesi, Milenyumluların ekonomik açıdan daha olumsuz sonuçlara katlandığı fikrini kamçıladı; her ne kadar bu -gördüğümüz gibi- tam olarak doğru olmasa da. Kötü haberler ("Milenyumlular Bebek Patlaması Nesli tarafından kazıklandı!") internette yayılırken iyi haberler yayılmıyor. Örneğin, 2020 yılında yayımlanan "Milenyum Kuşağı ABD Tarihinin En Şanssız Kuşağı" başlıklı *Washington Post* makalesi, çok sayıda tıklama aldı, birçok kişi de varılan sonucun yanlış olduğunu belirtmek için yorumlarda bulundu. Kötü haberler, kaygı uyandıran haberler ve öfkeyi kışkırtan haberler rağbet alır ve bunların hiçbiri ruh sağlığına iyi gelmez.

Dijital değişimin etkisi ekranın ötesine geçti. 25 yaşında olduğunuzu ve bir cumartesi gecesi olduğunu hayal edin. Akşam yemeği için birkaç arkadaşınızla buluşur ve ardından içki içmek ve dans etmek için bir bara gidersiniz. Yahut belki de bir arkadaşınızla onun dairesinde buluşur ve problemleriniz hakkında konuştuktan sonra birlikte sinemaya gidersiniz.

Bunların her ikisi de Milenyum Kuşağı'nın ilk dalgasının o yaşlarda olduğu 2005 yılında bir hafta sonu gecesi için oldukça

makul senaryolardı. Hızla ileri sarıp 1990'larda doğan Milenyumluların 20'li yaşların başında ve her şeyin farklı olduğu 2015 yılına gelelim. Barlar demode, sosyal medya modaydı ve film izlemek genellikle kanepenizde Netflix izlemek anlamına geliyordu; tek başınıza! 2018'de "Refinery29" adlı platform "Planlarını İptal Et: Artık Evde Kalmak Neden Havalı?" başlıklı bir yazı yayınladı. Aynı sene *New York Post* bir yazısında "Milenyum Kuşağı Dışarı Çıkmanın 'Çok Fazla Çaba' Gerektirdiğini Düşünüyor" diye belirtti.

Bu biraz abartılı olabilir ama sadece algıdan da ibaret değil. 2019'da Milenyumlular, aynı yaştaki X Kuşağı üyelerine kıyasla başka insanlarla yüz yüze sosyalleşmek için daha az zaman harcamıştır; günde ortalama 10 dakika daha az (bkz. Şekil 5.79). Bu çok fazla gibi görünmüyor ama demektir ki toplamda haftada bir saat 10 dakika, ayda 5 saat ve yılda 61 saat sosyalleşmeye daha az zaman harcanıyor. Ve bu pandemiden önceydi; 2021 yılına gelindiğinde de söz konusu süre yılda 90 saate kadar yaklaştı.

Şekil 5.79: ABD'de 27-41 yaş grubunun sosyalleşmek için harcadığı günlük dakika, 2003-2021

Kaynak: Amerikan Zaman Kullanımı Araştırması, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu
Notlar: 25-39 yaşları arasındaki kişilerin çoğu 2014'ten sonra Milenyum Kuşağı üyesi olmuştur. Sosyalleşme olarak kabul edilen faaliyetlerin listesi Aguiar ve diğerlerinden (2011) alınmıştır.

Yüz yüze sosyalleşmek ruh sağlığı için iyidir. Özellikle geç dönem Milenyumluların insanlarla daha az yüz yüze görüşmesi sebebiyle ruh sağlıklarının hasar görmesi şaşırtıcı değil. Sosyal medya ayrı olduklarında insanlar arasında bağ kurabilse de ruh sağlığına yüz yüze etkileşimle iyi gelecek şeyleri veremez. Ve yüksek oranlarda kullanıldıklarında (günde üç saat veya daha fazla), sosyal medya depresyonla bağlantılıdır.

Yine de çoğu Milenyumlu, öfke makinesinin hâkimiyet kurmadığı zamanları hatırlayacak kadar büyük ve çoğu, sosyal hayatlara henüz sosyal medya tarafından hâkim olunmadığı zamanları hatırlayabiliyor. Dijital teknoloji Milenyumluların hayatlarını şekillendirdi fakat ilk anlarından itibaren belirlemedi. En büyük Milenyumlular 2007 yılında iPhone piyasaya çıktığında 27 yaşındaydı; en genç Milenyumlular ise akıllı telefon sahipliğinin ABD'de %50'yi aştığı 2012 yılında liseden mezun oluyordu. Çoğu Milenyumlu 13-19 yaş arası gençken sosyal medya Myspace'ti, arkadaşlarla ve dünyayla iletişim kurmak için pek de büyük bir gereklilik değildi, nispeten opsiyoneldi. Onlar lisedeyken yüz yüze takılmak hâlâ yaygındı. Milenyumluların yaşamları ve ruh sağlıkları çevrimiçi etkileşimden etkilenmiştir ancak çoğu, gelişim yıllarını çevrimiçi etkileşim hayat üzerinde tam hâkimiyet kurmadan önce geçirmiştir.

13-19 yaş arası gençlik yıllarını akıllı telefon çağında geçirenler kimlerdi? Z Kuşağı olmalı!

Etkinlik Arası: COVID-19 Pandemisi

İlk başta haberler ABD'deki insanlara çok uzak görünüyordu: Ocak 2020'de, yeni bir korona virüsün Çin'in Wuhan kentinde insanları hasta etmesi, şehrin kapanmasına ve enfekte olanların karantinaya alınması için hızlı bir şekilde hastanelerin inşa edilmesine yol açtı. Virüsün Kuzey Amerika'da geniş çapta yayılma-

yacağı umut ediliyordu. Washington eyaletinde 15 Ocak 2020'de bir adamın virüs testinin pozitif çıkması üzerine CDC, halk için riskin "şu anda düşük olduğunu" duyurdu ve ekledi: "Bu virüsün insanlar arasında ne kadar kolay yayıldığı belirsiz."

Ocak ayının sonuna gelindiğinde virüsün yol aldığı açıktı. Amerikalılar İtalya'daki ve yolcu gemilerindeki vakaları duyup henüz kendi mahallelerine ulaşmadığına inanarak normal hayatlarını sürdürürken ABD'deki vaka sayıları şubat ayı boyunca yavaş yavaş arttı.

Sonra her şey darmadağın oldu. 11 Mart 2020'de NBA, oyuncuların testlerinin pozitif çıkması üzerine sezonun geri kalanını iptal etti ve Aktör Tom Hanks virüse yakalandığını duyurdu. 13 Mart'ta Başkan Trump ulusal acil durum ilan etti.

Bir hafta içinde ülke çapında okullar ve iş yerleri kapandı ve eyaletler 19 Mart'ta Kaliforniya'dan başlayarak evde kalma kararları açıkladı. Restoranlar kapandı, toplantılar ve konferanslar iptal edildi ve oteller boşaltıldı. İşsizlik, Büyük Buhran'dan bu yana görülmemiş seviyelere yükseldi; *New York Times*, 15 Mart haftasına ait işsizlik sigortası başvurularını gösteren bir grafiği baş sayfada yayımladı; sayfanın 2/3'ünü kaplıyordu. Daha kötüsü de olabilirdi: Zoom gibi görüntülü sohbet programları sayesinde, çocuklar biraz olsun eğitim almaya devam edebildi ve kilit çalışanların bizzat gitmesi gerekmesine rağmen birçok ofis çalışanı evden çalışabildi.Ancak özellikle öğrenciler (çoğunlukla Z Kuşağı üyeleri ve Kutuplar) için durum aynı değildi ve birçok çocuk okuldan tamamen koptu. Z Kuşağı üyesi üniversite öğrencileri çocukluk dönemlerinin yatak odalarından çevrimiçi derslere katıldı ve birçok genç yetişkin Z Kuşağı üyesi işlerini kaybetti, özellikle perakende ve hizmet sektörlerinde. Çocuğu olan X Kuşağı ve Milenyumlular, -evde çocukların okul ödevleri için yardıma ihtiyaç duyması ve çocuk bakım merkezlerinin kapalı olması sebebiyle- çalışmak için mücadele verdi. Yaşları

sebebiyle virüsten kaynaklanan ciddi hastalık veya ölüm riski daha yüksek olan Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler, genellikle evde mahsur kalıyor, emeklilik seyahatlerinden ve torun ziyaretlerinden vazgeçiyorlardı.

Kapanmalar 2020 ilkbaharının sonlarında kaldırılmış ve aşılar geliştirilmiş olsa bile virüsün üstesinden gelinememişti. Aşıların yaygın olarak bulunabildiği ve insanların maske takmayı bıraktığı 2021 yazındaki kısa süreli umut, virüsün Delta varyantının ortaya çıkmasından önce yaklaşık iki ay devam etti; 2021'in sonbaharındaki bir başka kısa süreli soluklanma da Omicron varyantının çıkmasıyla acımasızca sona erdi. Pandeminin üzerinden iki sene sonra, 2022 kışında, her zamankinden daha fazla insan hastalanıyordu. Okullarda yüz yüze eğitim yeniden başladı ve bazı etkinlikler de hâlâ devam ediyordu ancak hayat normale dönmemişti. Teknoloji, uygulama destekli market teslimatından hızlı ve etkili aşılar sağlayan biyoteknolojiye kadar pek çok şekilde vaziyeti kurtardı. Fakat pandeminin ortadan kalkmayacak etkisini tamamen değiştiremedi.

İnsanların günlük hayatlarını nasıl sürdürdüklerini radikal biçimde değiştirdiği için COVID pandemisi yalnızca büyük bir olay değildi; ayrıca birtakım kültürel değişim ve siyasi tartışma için bir katalizör oldu. Sanal etkileşime geçiş yapma ve Bebek Patlaması Nesli'nin emekliliği gibi zaten gerçekleşmekte olan trendleri hızlandırdı. İnsanları birbirlerine karşı temkinli hâle getirdi -herkes potansiyel bir virüs taşıyıcısıydı- ve maske takma ve aşı gibi daha önce nötr olan konular siyasi grup üyeliğiyle iç içe geçtikçe siyasi bölünmeleri derinleştirdi. Pandemi sırasında yaşananların etkisi özellikle yalnızca ABD'de virüsten ölen bir milyondan fazla kişinin (2022 sonu itibarıyla dünya genelinde yaklaşık 7 milyon kişi hayatını kaybetmiştir) aileleri için kalıcı olacak. COVID'in hem ruhsal hem de fiziksel sağlık üzerindeki uzun süreli etkileri önümüzdeki on yıllar boyunca yankılanacak.

6. BÖLÜM

Z Kuşağı

(1995-2012)

Apple CEO'su Steve Jobs 9 Ocak 2007'de "Arada sırada, her şeyi değiştiren devrimci bir ürün çıkar ortaya." dedi. "Bugün, Apple, telefonu yeniden icat edecek." Öyle de oldu: Altı ay sonra Apple ilk iPhone'u piyasaya sürdü ve dünya bir daha asla eskisi gibi olmadı. Herkes için geçerliydi bu fakat özellikle Milenyum Kuşağı'nın ardından 1995'ten sonra doğanlar ve internetsiz bir dünyayı hiç tanımamış olanlar için geçerliydi. iPhone piyasaya sürüldüğünde ve akıllı telefon sosyal hayatı, iletişimi, eğlenceyi, kültürü ve politikayı değiştirdiğinde en büyükleri 12 yaşındaydı. 2012 yılına gelindiğinde Amerikalıların yarısının akıllı telefonu vardı ve bu, insanlık tarihinde herhangi bir teknolojinin en hızlı şekilde benimsenmesi anlamına geliyordu. Teknolojik değişimin bu süratli temposu, 1990'ların birinci ve ikinci yarısında doğanlar arasında keskin bir kırılma yarattı.

Bu kuşak, kendilerinden hemen önceki kuşağın bir zamanlar Y Kuşağı olarak adlandırılmasından dolayı genellikle Z Kuşağı olarak anılır; ancak söz konusu kuşak (1980-1994 arası doğumlular) artık sürekli şekilde Milenyumlular olarak adlandırılıyor.

Buda Z Kuşağı'nı modası geçmiş bir adlandırmaya türevsel bir referans hâline getiriyor; ancak buna karşın isim 2020'lerde tutuldu. Ergenlik dönemlerinin tamamını akıllı telefon çağında geçiren ilk kuşak olduklarından deneyimlerini yansıtacak olan i-Nesli adlandırmasını önerdim. Bir diğer adlandırma ise Zoomer'lar; bu, COVID-19 pandemisi sırasında ve sonrasında pek çok kişinin okul ve iş için kullandığı görüntülü sohbet platformuna atıfta bulunuyor.

Onlara ne derseniz deyin, onlar farklıdır. Akıllı telefonlar ve yaygın sosyal medya kullanımı, Z Kuşağı'nın sosyal etkileşimlerini büyük oranda çevrimiçi ortamda, daha az oranda ise yüz yüze etkileşimin "et dünyasında"[43] yürüttüğü anlamına geliyor. Yaşı büyük Z Kuşağı üyelerinin çocuklukları ciddi bir ekonomik durgunlukta, ergenlikleri güçlü bir ekonomik büyüme ancak artan siyasi bölünme döneminde ve genç yetişkinlikleri COVID-19 pandemisi sırasında geçti; daha genç Z Kuşağı üyeleri ise Trump öncesi bir dünyayı zar zor hatırlıyor ve 2020-2021'de çevrimiçi okulla cebelleşiyor. 2012'de doğan en genç Z Kuşağı üyeleri, COVID-19 pandemisi Mart 2020'de ABD'deki günlük yaşamı etkilemeye başladığında 7-8 yaşındaydı ve bu da onları COVID'siz bir dünyayı hatırlayacak son doğum kohortu yapıyor. Pandeminin etkisi göz önüne alındığında, bu durum 2012'nin kuşak için muhtemelen doğru bitiş noktası olduğunu gösteriyor. 2017 yılında Z Kuşağı üzerine yazdığım *i-Nesli* adlı kitabımda, bu kuşağın 1995 doğumlulardan başlamasını önerdim. Birkaç yıl sonra, Pew Araştırma Merkezi, Z Kuşağı'nın 1997 doğumlularla başladığını düşündüklerini belirtti. Ben, 2011-2013 yılları arasında 13-19 yaş arası gençler arasında görülmeye başlayan ani değişimlere dayanarak 1995'e sadık kaldım.

---

[43] Argoda, fiziksel dünyayı veya gerçek dünyayı anlatmak için kullanılan bu ifade, metaverse, sanal gerçeklik ve simülasyon gibi kavramlarla zıtlık oluşturur. (Ç.N.)

Z Kuşağı, bugüne kadar Amerikalı yetişkinler arasında ırksal ve etnik açıdan en fazla çeşitlilik gösteren kuşaktır. Kendisini siyah, Hispanik veya Asyalı olarak tanımlayanların sayısı değil, aynı zamanda önceki kuşaklara kıyasla çok ırklı Z Kuşağı üyelerinin sayısı da artıyor. Z Kuşağı muhtemelen ABD'de herhangi bir ırksal grubun çoğunlukta olduğu son kuşak olacaktır. Z Kuşağı aynı zamanda cinsel kimlik ve cinsel yönelimdeki çeşitliliğe de daha önce hiç görülmemiş bir ilgi gösteriyor. Kendilerinden önceki pek çok genç kuşak gibi onlar da ebeveynlerinin anlamakta zorlandığı teknolojileri (TikTok, Snapchat) ve dili (enby, panseksüel)[44] kullanarak eski kuşakların kafasını karıştırdılar; saçlarını gökkuşağının her rengine boyamalarından bahsetmiyorum bile.

2020'lerde Z Kuşağı, sahneye çıkıyor. Bir kere onların Milenyumluların çevirdiği dolabın farkında oldukları açık. Z Kuşağı üyeleri Twitter'da "Milenyumlular neden ..." diye soruyor: "Milenyumlular neden çocuklarının adının sonuna 'eigh' eklemekte ısrarcı?", "Milenyumlular neden halıdan bu kadar nefret ediyor?", "Milenyumlular neden her zaman köpeklerini düğünlerinin bir parçası yapmak zorunda?" vb. Z Kuşağı, Milenyumluların kendi yaptıkları şeyleri neden sevdiklerini anlayamıyor. Bir Z Kuşağı üyesi yüzünde şaşkın bir ifadeyle bana şöyle dedi: "Milenyumluların dizüstü bilgisayarlarında 'Köpeğinizin doğum günü partisini şimdiye kadarkilerin en iyisi hâle getirmenin 13 yolu' gibi bir BuzzFeed yazısının bulunduğu bir sekme hep açık olacak."

Z Kuşağı bir sonraki yeni şey olarak zevk hakemliğinin tadını çıkarıyor. Örneğin Z Kuşağı üyeleri öyle görünüyor ki "gülme-ağlama" emojisinin modasının geçtiğine karar vermiş durumda. Milenyumlu patron Jessica Fain, iş yerindeki Slack

44 Panseksüel, "herhangi bir cinsiyete karşı çekim duymaya açık olan kimse" olarak tanımlanır. Enby ise kendini belirli bir cinsiyet içerisinde sınıflandırmayan bireyler için kullanılır. (Ç.N.)

kanalında emoji ile ilgili bir paylaşımda bulunduğunda bir Z Kuşağı üyesinden ders aldı: "Evet, o emojiyi yalnızca iş yerinde profesyonellik için kullanıyorum. H8 2 bunu sana 2 söylemek zorundayım Jess." Son ifade, Milenyumluların kapaklı cep telefonlarında kullanmayı öğrendiği -Z Kuşağı'nın ise hiç öğrenmek zorunda kalmadığı ama yine de bir şekilde bildiği- mesajlaşma dilini bildiğini gösteren bir göz kırpma. Z Kuşağı gülme-ağlama emojisi yerine kafatası veya tabut emojilerini kullanıyor. Bir gözlemci, "Z Kuşağı mizahı darağacı mizahıdır." diyor.

Z Kuşağı'nın kuşaksal karakteri, cinsiyet akışkanlığı ve kaygısı; karakteristik özellikleri ile teknoloji aşısı yapılmış dillerinde açıkça görülmektedir. Yakın zamanda çevrimiçi ve şifahi kaynaklardan elde edilen 70 milyon sözcük üzerinde yapılan bir analiz, 16-25 yaşları arasındaki gençlerin kullandığı dil ile ileri yaştaki kişilerin kullandığı dili karşılaştırdı. Z Kuşağı'nın *sınıf, statü, ulus, din* veya *manevi* ifadelerini kullanma olasılığı daha düşükken *stresli, ilişkilendirilebilir, cinsel kimlik, özgür, gerçek, güvenilir, sahte, iptal, hayalet, engellemek, kanka* ve *ekip* ifadelerini kullanma olasılığı ise daha yüksektir. İşte Z Kuşağı kısaca böyle bir şey: Bir şeyin gerçekliği konusunda endişe duyan, ifade özgürlüğü sorunlarıyla yüzleşen, toplumsal cinsiyet normlarını zorlayan, ruh sağlığıyla mücadele eden. 2020'lerde genç yetişkin grubuna hâkim olan kuşakla birlikte Z Kuşağı dikkatimizi çağırıyor.

Z Kuşağı (1995-2012)

*Diğer Adları: **İ Nesli, Zoomer'lar***

NÜFUS (2020): 75,9 MİLYON
(ABD NÜFUSUNUN %23,0'Ü)

%52,9 Beyaz

%15,3 Siyah

%23,4 Hispanik

%6,9 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı

%1,5 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı

Çocuklar: Kutuplar ve post-Kutuplar

Torunlar: ???

EN POPÜLER İSİMLER *Listede ilk kez yer alanlar * ile işaretlenmiştir*

ERKEK	*KIZ*
Jacob*	Emma*
Ethan*	Isabella*
Michael	Sophia*
Christopher	Jessica
Joshua	Ashley
Matthew	Emily
Nicholas*	Samantha
Andrew	Sarah
Alexander*	Hannah*
William	Alexis*
Jayden*	Madison*
Noah*	Olivia*
Mason*	Abigail*
	Ava*

Z KUŞAĞI'NIN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

Aktörler, Komedyenler, Film Yapımcıları

Timothée Chalamet (1995)
Kendall Jenner (1995)
Hailee Steinfeld (1996)
Lana Condor (1997)
Jake Paul (1997)
Kylie Jenner (1997)
Bella Thorne (1997)
Ariel Winter (1998)
Maya Hawke (1998
James Charles (1999)
Olivia Jade (1999)
Addison Rae (2000)
Yara Shahidi (2000)
JoJo Siwa (2003)
Hudson Yang (2003)
Piper Rockelle (2007)
Ryan Kaji (2011)

Müzisyenler ve Sanatçılar

Zendaya (1996)
Camila Cabello (1997)
XXXTentacion/
Jahseh Onfroy (1998)
Lil Nas X/Montero Hill (1999)
Lil Pump/Gazzy Garcia (2000)
Billie Eilish (2001)
Jacob Sartorius (2002)
Olivia Rodrigo (2003)

Sporcular

Naomi Osaka (1995)
Simone Biles (1997)
Katie Ledecky (1997)
Chloe Kim (2000)
Suni Lee (2003)

Gazeteciler, Yazarlar ve Gündeme Gelen İnsanlar

Trayvon Martin (1995)
Maxwell Frost (1997)
Amanda Gorman (1998)
David Hogg (2000)
Barron Trump (2006)

Benim Cinsiyetim Senin Cinsiyetinden Daha Akışkan

Özellik: Cinsiyet Akışkanlığı

i-Nesli kitabım için 2015-2016 yıllarında, Z Kuşağı üyeleriyle konuştuğumda çoğu, trans kimliklere şüpheyle yaklaşıyordu. "Sadece kafaları karışık." dedi biri. Bir diğeri ise "Onlar bu şekilde doğmadılar. Önceki varoluşlarını inkâr ediyorlarmış gibi hissediyorum. Kendilerine karşı dürüst değiller ve bu hiç hoşuma gitmiyor."

Bu inançlar, sonunda anlaşıldı ki, 2010'lara aitti. Kısa süre önce yapılan bir ankette, genç yetişkinlerin 2/3'ü son beş yıl içerisinde trans haklarını giderek daha fazla desteklediklerini belirtti. Günümüzün Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençleri, sadece trans haklarını desteklemekle kalmıyor, aynı zamanda arkadaşlarından biri trans olarak açıldığında okuldan eve heyecanla geliyorlar.

O sıralar Kaliforniya'daki bir lisede öğrenci olan 15 yaşındaki Samuel Rae Bernstein (d. 2002), 2018 yılında "Transgender Korkutucu Bir Kelime Değildir" başlıklı bir TEDx konuşması yaptı. Bir kızmış gibi büyüdüğünü ve başka bir şey olmasına izin verilmediğini düşündüğünü anlattı. 13 yaşına geldiğinde bedeninden o kadar mutsuzdu ki kendini kesmeye başladı. Daha sonra internette trans olmakla ilgili bir şeyler okudu, kim olduğunun ayırdına vardı, kendini yeniden bütün hissetmeye başladı. "Transgender korkutucu bir kelime olmamalı. Hiçbir kimlik korkutucu, tuhaf veya utandırıcı olmamalı." dedi. "Bizi farklı kılan şeylere daha az, aynı kılan şeylere daha çok odaklanmamız gerekiyor."

Z Kuşağı için cinsiyetin tüm konsepti daha akışkan. İnsanlar sadece kendilerini doğumda sahip oldukları cinsiyetlerinden farklı bir cinsiyetle tanımlayarak trans olmakla kalmıyor, aynı zamanda kendilerini ne erkek ne kadın olarak da tanımlayabiliyorlar (Bu genellikle nonbinary olarak adlandırılır. N ve B harflerinin okunuşundan dolayı enby olarak kısaltılır; ayrıca cinsiyet akışkanı,

cinsiyet kuiri, demiboy, demigirl ve diğer birçok terim de vardır). Z Kuşağı; X Kuşağı, hatta Milenyum Kuşağı ebeveynlerinin -veya yalnızca birkaç yıl öncesine kadar çoğu insanın- zar zor anladığı cinsiyet terimlerinden oluşan bir dil konuşuyor. Cisgender[45] (veya cis, bedeni ve cinsel kimliği uyumlu olan; trans olmayan) bu dile ait bir kelime. Cinsiyetin başkaları tarafından atandığını ve değişebileceğini vurgulamak için kullanılan AMAB (doğumda erkek olarak atanan) ve AFAB (doğumda kadın olarak atanan) terimleri de var. Bir de şu var: Agender (kendini herhangi bir cinsel kimlik ile özdeşleştirmeyen kişiler). Bu kimlik gökkuşağı, Z Kuşağı'nın neden zamir belirtmenin önemli olduğunu düşündüğünü de açıklıyor (örneğin, o [kadın]/ona [kadın], o [erkek]/ona [erkek], onlar/onlara[46]) çünkü birinin hangi zamir grubunu tercih ettiği açık olmayabilir. Eğer herkes kendi zamirlerini söylerse bu "natrans olmayan kişilerin veya arkadaşların zamirlerini ilk söyleyen olmak zorunda kalmadan söylemelerini kolaylaştırır" diye açıklıyor Z Kuşağı üyesi Eve.

Z Kuşağı ayrıca dış görünüşle ilgili toplumsal cinsiyet normlarını kurcalamaya daha hevesli. Son yarım yüzyıldır bir zamanlar yalnızca erkeklerin tecrübe alanındaki kıyafetlerin (pantolon gibi) kadınlar tarafından giyilmesi nispeten kabul görmüştür. Bununla birlikte, kadınsı kıyafetler giyen erkekler daha acımasızca yargılanıyor. Z Kuşağı, bu normu değiştirmeye başlıyor. Will Smith'in oğlu Jaden (d. 1998) 2010'ların sonlarında katıldığı etkinliklerde giydiği etekler ve elbiselerle manşetlere çıktı. *Vanity Fair*'de bir kadın elbisesiyle verdiği pozla ve dantel, küpe ve cüretkâr desenlerle

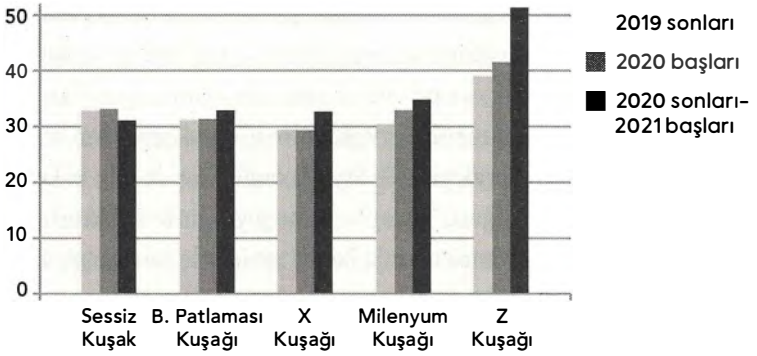
45 Türkçede yeni yeni kullanılmaya başlayan ifadesiyle natrans. (Ç.N.)

46 Türkçedeki üçüncü tekil şahıs zamiri "o"nun yerine İngilizcede ve birçok dilde cinsiyet belirtecek şekilde -erkek ve kadın- iki ayrı ifade kullanılır; bu yüzden birçok nonbinary insan cinsiyetsiz bir üçüncü kişi zamiri olarak "they" sözcüğünü tercih eder. Bu zamirler kendilerini kadın veya erkek olarak keskin şekilde tanımlamak istemeyen kişiler tarafından kullanılır. (Ç.N.)

Müzisyen Harry Styles (1994 doğumlu ve dolayısıyla bir "Zennial") cinsiyet akışkan bir şekilde giyinerek dikkat çekti. YouTuber'lıktan boksörlüğe geçiş yapan ve pek de duyarlı olmayan Logan Paul (d. 1995), bu tür elbise giymenin "erkeksi olmadığını" söyleyen bir erkek arkadaşıyla tartışarak yine de Styles'ı övdü. "Senin için 'erkeksi' nedir?" diye sordu Logan. "İnsanların ne giydiğiniz hakkında ne düşündüğünden bağımsız olarak, kendi teninizde rahat olmak ve kim olduğunuz konusunda rahat olmak 'erkeksi' midir?"

Bu tutumlar yalnızca ünlülerle sınırlı değil. 2020'nin sonları ve 2021'in başlarında Z Kuşağı, çoğunluğu ikiden fazla cinsiyet olduğuna inanan tek kuşaktı. 2020'nin ilk yarısı gibi yakın bir tarihte, bu Z Kuşağı üyeleri arasında bile azınlıkta kalan bir görüştü ki bu, yalnızca altı ayda kayda değer bir değişim (bkz. Şekil 6.1). Buna karşılık, eski kuşaklar arasında bu inanışta yalnızca küçük bir artış oldu.

Toplumsal cinsiyet etrafındaki bu yeni tutumlar, en az iki farklı şekilde yükselen bireyciliğin mantıksal sonucudur. İlk olarak, Z Kuşağı'nın cinsiyet akışkanlığı, geçmiş yılların ırk ve kimliğini LGB olarak saptama ile ilgili, "farklı olmak iyidir" ve "kimsen o ol" tutumlarını alır ve bunları cinsel kimliğe uygular. Eğer bütün insanlar benzersiz bireylerse o hâlde cinsel kimliğin bireysel bir tercih olduğu -ve belki de insanların sadece iki seçenekle sınırlandırılmaması gerektiği- sonucu çıkar. İkinci olarak, Z Kuşağı'nın tutumları, erkek veya kadın olmanın, fırsatları veya yaşam tercihlerini kısıtlamaması gerektiğini savunan 1960'lar sonrası toplumsal cinsiyet eşitliği devriminin (örneğin erkekler evde çocuklarla kalabilmeli, kadınlar da avukat ve doktor olabilmeli) bireyciliğine yeni bir yönelim getiriyor. Nihayet her bireye otomatik olarak belirli bir şekilde davranılmasını gerekli kılan bir cinsiyet grubunun üyesi olarak değil birey olarak davranılmalıydı. Z Kuşağı bunu kabul ediyor ve bireysellik çıtasını yükseltiyor: İnsanlar kendilerini hangi cinsiyet grubuyla tanımlayacaklarına karar verebilmeli; hatta ikili cinsiyet kavramını tümüyle reddedebilmelidir.

Şekil 6.1: İkiden fazla cinsiyet olduğuna inanan ABD'li yetişkinlerin kuşaklara göre yüzdesi, 2019-2021

Kaynak: Nationscape, Demokrasi Fonu

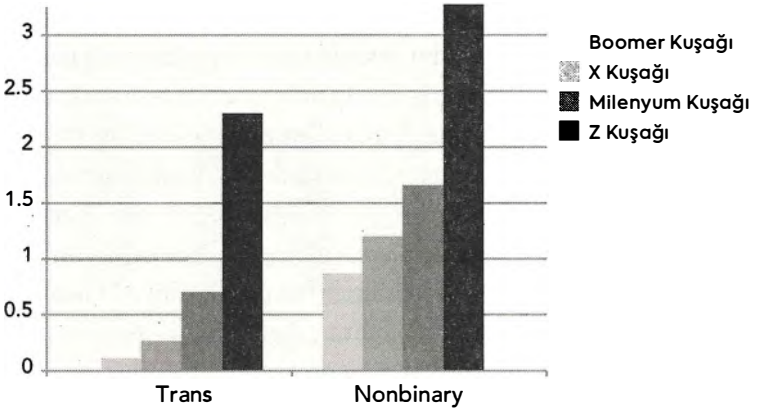
Notlar: Şekil, "Kadın ve erkek olmak üzere sadece iki cinsiyet vardır." ifadesine katılmayanların yüzdesini göstermektedir. 2019 sonlarına ait veriler 18 Temmuz-26 Aralık; 2020 başlarına ait veriler 2 Ocak-25 Haziran; 2020 sonları-2021 başlarına ait veriler 2 Temmuz 2020-12 Ocak 2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Audrey Mason-Hyde (d. 2005) doğumda kadın olarak atandı ancak papyon ve diğer erkek kıyafetlerini giymeyi seviyor (Audrey, röportajlarında, kadın zamirlerinin iyi olduğunu ancak kadın veya erkek olarak anılmaktan hoşlanmadığını söylemiştir.). Audrey bir süre kendini "erkek gibi kız" olarak tanımladı ama bunun gerçekte kimliğini yansıtmadığını hissediyordu. Audrey 12 yaşındayken nonbinary olmak hakkında bir TED konuşması yaptı. Konuşmasında "Bana göre cinsiyet bir spektrumdur. Cinsel kimliğim ve ifadem tamamen benimle ilgili, başkalarının beni nasıl algıladığıyla ilgili değil. Cinsiyete göre tanımlamaya bu kadar hevesli bir dünyada bununla nasıl başa çıkacağımızı bilmiyorum." dedi. Daha sonra verdiği bir röportajda şunu paylaştı: "Şimdi, nonbinary olduğum, sadece bu olduğum için kendimi çok rahat hissediyorum ve kız veya erkek olmaktan çok rahatsızım; ben böyle biri değilim."

Son zamanlara kadar, trans veya nonbinary olmanın ne kadar yaygın olduğu ve kendini bu şekilde tanımlayanların sayısında herhangi bir kuşak farklılığı bulunup bulunmadığı belirsizdi. Çok az sayıda araştırmada trans olunup olunmadığı sorulmuştur ve kaç kişinin kendisini ikili cinsiyetin dışında tanımladığı neredeyse tamamen bilinmemektedir (Çoğunlukla nonbinary olarak adlandırılır ve kendini cinsiyet akışkanı, cinsiyet kuiri veya nonbinary olarak tanımlayan kişileri içerebilir; bu kişiler genellikle -fakat her zaman değil- kendilerine atıfta bulunurken onlar/onlara zamirlerini tercih ederler.). Bu kimlikleri soran geçmişteki birkaç çalışma, özellikle trans bireyler için, genellikle güvenilir olamayacak kadar küçüktü. Çoğu tahmin trans bireylerin, nüfusun %1'inden azını oluşturduğunu öne sürerken, isabetli bir tahmin elde etmek adına, özellikle de her bir kuşak için -yüz binlerce olmasa bile en az on binlerce kişi içeren- büyük bir örneklem kullanılmalıdır.

Bu tür veriler nihayet mevcut. Temmuz 2021'den itibaren ABD Nüfus Sayımı Bürosu, Hane Halkı Nabzı Araştırması'nın cinsiyetle ilgili sorusunda dört seçenek sundu: Erkek, kadın, trans ve bunların hiçbiri; sonuncusu, kendini nonbinary olarak tanımlayanlar için iyi (kusursuz olmaktan uzak olsa bile) bir ölçüt. Bir milyondan fazla kişinin katıldığı araştırma, isabetli tahminler sağlayacak kadar büyüktür. Trans ve nonbinary farklı kimlikler olmalarına rağmen -biri cinsiyet gruplarını değiştirmeyi ifade ederken diğeri cinsiyet ikiliğinin dışında olmakla ilgilidir- her ikisi de cinsiyet akışkanlığına odaklandıkları ve aynı araştırma sorusunda soruldukları için bu bölümde birlikte ele alınıyor.

Sonuçlar açık: Z Kuşağı üyesi genç yetişkinlerin kendilerini trans veya nonbinary olarak tanımlama olasılıkları diğer kuşaklara kıyasla çok daha yüksek. Bebek Patlaması Nesli üyesi 1.000 kişiden sadece 1'i (%1'in onda biri), Z Kuşağı üyesi 1.000 genç yetişkinden ise 23'ü (%2,30) -20 kat daha fazla- kendini trans olarak tanımlıyor (bkz. Şekil 6.2). Buna göre, şu anda ABD'de Boston'da yaşayan insan sayısından daha fazla trans genç yetişkin var.

Şekil 6.2: Kuşaklara göre trans olarak tanımlanan ABD'li yetişkinlerin ve nonbinary olarak tanımlananların yüzdesi, 2021-2022

Kaynak: Hane Halkı Nabzı Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Veriler 21 Temmuz 2021 ile 17 Ekim 2022 arasında toplandı. 1.050.222 katılımcıya dayanmaktadır.

Nonbinary kimliklere gelince; Bebek Patlaması Nesli'nin %1'den azı kendini nonbinary olarak tanımlarken, Z Kuşağı üyesi genç yetişkinlerde bu oran %3'ten fazladır. %2 oranından daha fazla kişinin trans olmasıyla beraber düşünüldüğünde bu, 2021 ve 2022 yıllarında 18 genç yetişkinden 1'inin kendini erkek veya kadın cinsiyetinin dışında gördüğü anlamına geliyor. ABD'de 18-26 yaşları arasında 39 milyon kişi bulunurken, yaklaşık 2 milyon Amerikalı genç yetişkin trans veya nonbinary olarak tanımlanıyor ki bu sayı, ülkenin en büyük beşinci şehri olan Phoenix'in nüfusundan daha fazla.

Peki 13-19 yaş arası gençler ne durumda? 2017 yılında, 100.000'den fazla ABD'li lise öğrencisiyle yapılan CDC Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi (YRBSS) araştırmasında, 14-18 yaşları arasındaki gençlerin %1,8'i -55 kişiden 1'i- trans olarak tanımlandı. Bu da 2010'ların sonunda ABD'de 14-18 yaşları arasındaki yaklaşık 400.000 kişinin trans olarak tanımlandığı anlamına geliyor.

Diğer bir çalışma, özellikle daha ayrıntılı sorular sorulduğunda, trans 13-19 yaş arası genç sayısının çok daha yüksek olabileceğini ileri sürüyor. 2018 sonbaharında Pittsburgh'daki 3.000'den fazla devlet lisesi öğrencisinden oluşan bir örneklem, 13-19 yaş arası gençlere hem doğumda atanan cinsiyetleri hem de şu anda kendilerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda %6,3'ünün (16 kişiden 1'i) trans olarak tanımlandığını ortaya koydu. Ek olarak %2,9'u nonbinary olarak tanımlandı, yani toplamda 13-19 yaş arası gençlerin %9,2'si -11 kişiden 1'i- natrans olmaktan başka bir şeydi. 13-19 yaş arası gençlere yönelik daha güncel veriler azdır; 2020'lerde bu sayıların daha yüksek olması mümkün.

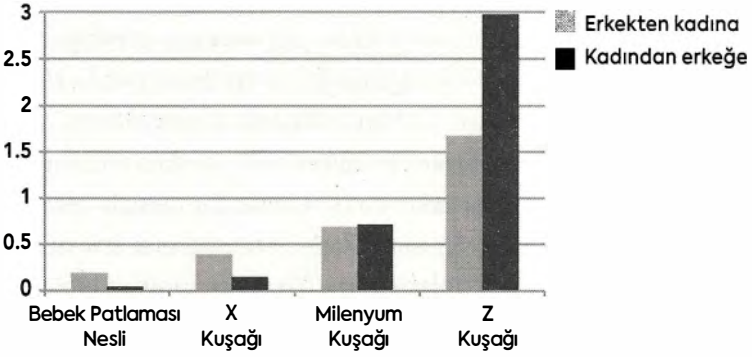
Sylvia Chesak (d. 2007), 2022 yılında Cincinnati'deki lisesinde 9. sınıfta okuyan arkadaşlarının 1/3'ünün son iki yıl içinde zamirlerini değiştirdiği tahmininde bulunuyor. "Yaşıtlarım cinsiyet/cinsellik kimliği hakkında çok açık bir şekilde konuşuyor, çoğu zaman insanların zamirlerini sorguluyor." diyor Sylvia. Amelia Blackney (d. 2008) doğumda kadın olarak atandı ancak 12 yaşında kendini nonbinary olarak tanımlamaya başladı. Artık "onlar/onlara" zamirlerini tercih ediyor. Onlar, "Kendimi bir kız gibi hissetmiyordum, fakat hiçbir zaman bir erkek gibi de hissetmedim, onun için ikisinin ortasında bir şey bulmam gerekiyordu." diyor. "Zamirlerim artık beni değişik cinsiyetler arasında karar verebileceğim bir noktaya getiriyor. Bu doğru hissettiriyor."

Los Angeles'lı bir anne olan Jennifer Chen, ailesinin tatil kartını 5 yaşındaki ikiz çocuklarından biri hakkında bir mesajla beraber Instagram'da paylaştı: "Hepinizi Clark ile tanıştırmak istiyorum, eski adıyla Claire. Clark onlar/onlara/o [erkek] zamirlerini tercih ediyor ve nonbinary çocuğum/oğlum olarak bilinmek istiyor." Chen ikizlere *Kendin Olmak İyi Hissettiriyor: Cinsiyet Kimliği Hakkında Bir Kitap* adlı kitabı okurken Clark, nonbinary'nin açıklamasına dikkat çekti ve şöyle dedi: "Ben de böyle hissediyorum. Kendimi kız veya erkek gibi hissetmiyorum." Chen gönderisinde

şöyle yazdı: "Benim için, saçlarını kısa kestirme veya kendileri gibi hissettiren kıyafetler giyme tercihlerine saygı duyduğumuzda Clark'ın yüzündeki NEŞE & IŞIK doğru şeyi yaptığımızı gösteriyor."

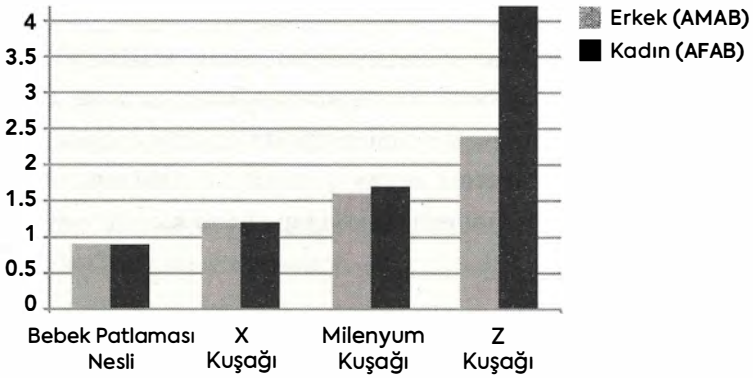
Kendileri nonbinary olmayan çocuklar da konuşurken bu konuyu mevzubahis yapıyorlar. Bir anne Twitter'da şöyle yazdı: "6 yaşındaki oğlum köpeğimiz de dâhil evdeki herkesin kız olmasından rahatsız, bu yüzden ona 'erkek bir köpek veya nonbinary bir köpek' almamı istiyor." Başka bir anne "Bu mantığa itiraz edemem!" diye cevap verdi: "Benim ufaklık köpeğimiz için o [erkek] deyip durduğumdan dolayı rahatsızdı. 'Ya nonbinary ise ve bunu bize söyleyemiyorsa!!'"

Trans veya nonbinary kimlik söz konusu olduğunda kuşaklar arasında bir başka temel farklılık daha vardır. Kendilerini trans olarak tanımlayan Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin çoğu, doğumda erkek olarak atanan bireylerdi, yani küçüklüklerinde erkektirler, daha sonra kadın olarak tanımlandılar. Ancak Z Kuşağı arasında trans bireylerin çoğu, doğumda kadın olarak atanan bireylerdi (bkz. Şekil 6.3).

Şekil 6.3: Doğumda atanan cinsiyete ve kuşağa göre kendini trans olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2021-2022

Kaynak: Hane Halkı Nabzı Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Veriler 21 Temmuz 2021 ile 17 Ekim 2022 arasında toplandı.

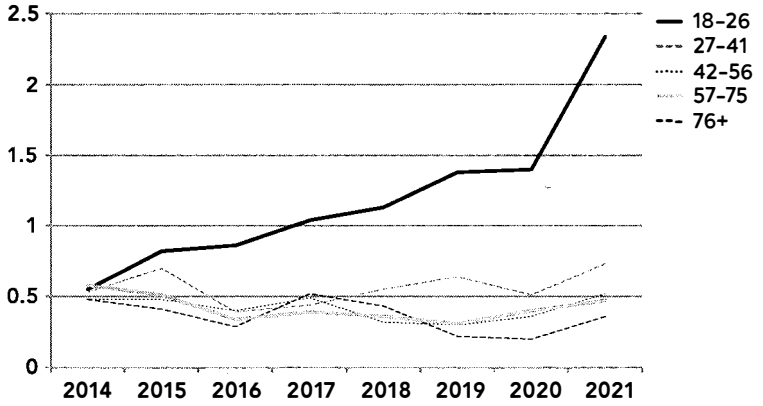
Şekil 6.4: Doğumda atanan cinsiyete ve kuşağa göre nonbinary olarak tanımlanan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2021-2022

Kaynak: Hane Halkı Nabzı Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Veriler 21 Temmuz 2021 ile 17 Ekim 2022 arasında toplandı. AMAB: Doğumda erkek olarak atanan. AFAB: Doğumda kadın olarak atanan.

Doğumda kadın olarak atananlarda görülen aynı kuşaksal değişim nonbinary bireyler söz konusu olduğunda da görülüyor (bkz. Şekil 6.4). Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyesi ve Milenyumlu nonbinary bireylerin doğumda erkek veya kadın olarak atanan olma ihtimali hemen hemen eşitti; ancak Z Kuşağı genç yetişkinler arasında, nonbinary kişilerin 2/3'ü doğumda kadın olarak atanan bireylerdir. Dolayısıyla trans veya nonbinary olarak tanımlanma konusunda en büyük kuşak farklılıkları doğumda kadın olarak atananlar arasında görülüyor.

Bu farklılıklar yeni mi yoksa genç insanlar cinsel kimlik konusunda ileri yaştakilere göre daha mı akışkan? Hane Halkı Nabzı Araştırması 2021-2022 gibi kısa bir zaman diliminde yapıldı; dolayısıyla kimliğini trans ve nonbinary olarak saptamadaki farklılıkların kuşak yerine yaştan kaynaklanıyor olması mümkün. Belki de 5-7 yıl önceki genç yetişkinler de (bu yaş grubundakiler Z Kuşağı'ndan çok Milenyum Kuşağı'nda iken) kendilerini benzer oranlarda trans veya nonbinary olarak tanımlıyordu.

Farklılığın yaştan mı kuşaktan mı kaynaklandığını anlamak için birkaç yıl boyunca cinsel kimliğini soran ve ideal olarak çok sayıda insanı kapsayan bir araştırmaya ihtiyacımız var. 2014 yılından itibaren, CDC tarafından yürütülen Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi, her yıl yaklaşık 200.000 Amerikalı yetişkine (toplam 1,7 milyon) trans olup olmadıklarını sordu.

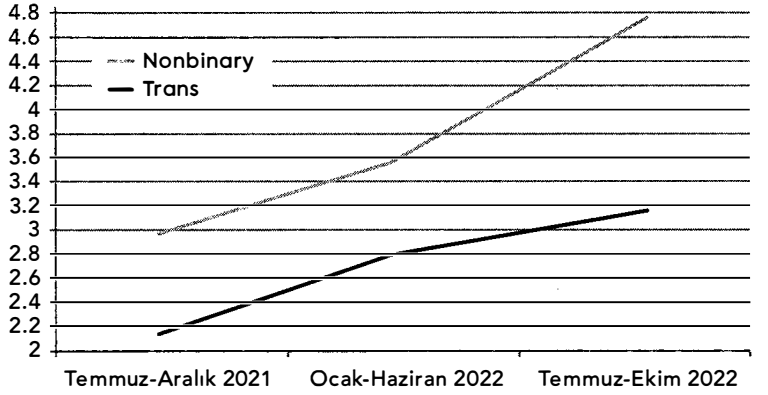

Şekil 6.5: Yaş grubuna göre trans olarak tanımlanan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2014-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: "Kendinizi trans olarak görüyor musunuz?" sorusu evet ve hayır seçenekleriyle sorulmuştur. "Bilmiyorum/emin değilim" ve "reddedildi" seçenekleri eksik veri olarak kabul edilmiştir. Yaş grupları, her kuşağın 2021'deki yaşlarına göre belirlenmiştir (örneğin, Z Kuşağı üyesi yetişkinler 2021'de 18-26 yaşları arasındaydı).

Değişiklikler çarpıcı. Kendini trans olarak tanımlayan genç yetişkinlerin sayısı 2014-2021 yılları arasında dört katına çıkarken, ileri yaş gruplarındaki trans bireylerin sayısı çok az değişti. Kimliğini trans olarak saptama 2014'te yaş grupları arasında hemen hemen aynıydı, ancak 2021 yılına gelindiğinde genç yetişkinler yaşlı yetişkinlerden dört kat daha fazla trans olarak tanımlanmıştır (bkz. Şekil 6.5).

Dolayısıyla 18-26 yaş grubu Milenyum Kuşağı'ndan Z Kuşağı'na geçerken kendini trans olarak tanımlayanların sayısı hızla arttı. Böylece trans genç yetişkinlerin nüfusu 2014'te yaklaşık 220.000'den, 680.000 kişilik bir artışla 2021'de yaklaşık 900.000'e çıktı. Yedi sene içinde kendini trans olarak tanımlayan genç yetişkinlerin sayısı Las Vegas'ın nüfusu kadar arttı. Bu gerçek bir kuşaksal değişimdir ve sadece genç olmakla ilgili değildir.

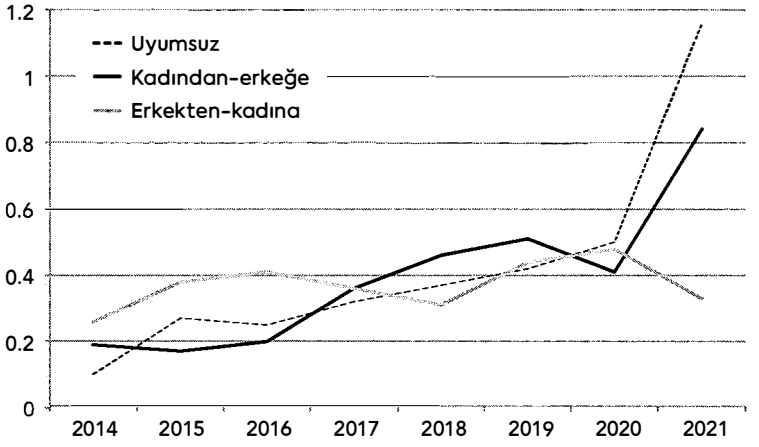

Şekil 6.6: Kendilerini nonbinary veya trans olarak tanımlayan 2000-2004 doğumlu ABD'li genç yetişkinlerin yüzdesi, 2021-2022

Kaynak: Hane Halkı Nabzı Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Veriler 21 Temmuz 2021 ile 17 Ekim 2022 arasında toplandı. Katılımcılar 18-22 yaş aralığındadır.

Kimliğini trans olarak saptamada 2020'den 2021'e kadar yaşanan keskin artış, değişimin hızlandığını gösteriyor. Hane Halkı Nabzı Araştırması bunu doğruluyor: 2000'li yıllarda doğan genç yetişkinler arasında, 2021 sonu ile 2022 sonu arasında kendini trans olarak tanımlama %48, nonbinary olarak tanımlama ise -bir yıl içinde- %60 artış gösterdi (bkz. Şekil 6.6). 2022'nin sonlarına doğru, %3'ten fazlasının trans ve yaklaşık %5'inin nonbinary olarak tanımlanmayan 18-22 yaşları arasındakilerin %8'i (13 kişiden

1'i) ya trans ya da nonbinary idi. Dolayısıyla 2022 sonbaharında geleneksel yaştaki 26 öğrenciden oluşan ortalama bir üniversite sınıfından 2'si trans veya nonbinary olarak tanımlandı.

Şekil 6.7: Cinsiyet uyumsuz trans, kadından-erkeğe trans ve erkekten-kadına trans olarak tanımlanan 18-26 yaşları arasındaki ABD'li gençlerin yüzdesi, 2014-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Katılımcılar kendilerini trans olarak tanımlamışlarsa onlara ayrıca "Kendinizi erkekten-kadına mı, kadından-erkeğe mi yoksa cinsiyet uyumsuz biri olarak mı görüyorsunuz?" diye sorulmuştur.

2014-2021 yılları arasında trans olarak tanımlanan genç yetişkinlerdeki artış neredeyse yalnızca kadından-erkeğe ve cinsiyet uyumsuz trans bireyler arasında meydana gelirken erkekten-kadına trans bireyler arasında çok az tutarlı değişiklik var (bkz. Şekil 6.7). Cinsiyet uyumsuz kişilerin sayısı 2014'ten bu yana 10 kat artarken, kadından-erkeğe transların sayısı 2020 ve 2021 yılları arasında hızlanarak dört kattan fazla artış gösterdi. 2016 gibi yakın bir tarihte, erkekten-kadına trans genç yetişkinlerin sayısı kadından-erkeğe trans genç yetişkinlerin sayısından daha fazlaydı ancak 2021'de kadından-erkeğe trans genç yetişkinlerin sayısı

erkekten-kadına trans genç yetişkinlerin sayısının iki katı oldu. Bu daha da çarpıcı çünkü tıpta ve popüler kültürde trans kimlik tartışmaları, 1950'lerde Christine Jorgensen'den 2010'larda Caitlyn Jenner'a kadar, tarihsel olarak çok daha fazla erkekten-kadına trans bireylere odaklanmıştır. Artık daha yaygın olan deneyim, 2020'de trans bir erkek olarak açılan Aktör Elliot Page'te (d. 1987) olduğu gibi kadınlıktan erkekliğe geçiş. "Şu anda çok mutlu hissetmeme rağmen ... aynı zamanda korkuyorum." diye yazdı Page. "Müdahalecilikten, nefretten, 'şakalardan' ve şiddetten korkuyorum."

Eğer bu kuşak farklılıkları gerçekse davranışlara da yansıması gerekir ve yansıyor da. Çeşitli çalışmalar, trans sağlık kliniklerine gelen kişi sayısında artış olduğunu bildirmiştir. Örneğin, Kaiser Permanente Kuzey Kaliforniya pediatrik trans kliniğinde tedavi görmek isteyen gençlerin sayısı 2015'in ilk yarısında 30 iken 2018'in ilk yarısında 154'e yükselmiştir; bu sayı sadece üç yıl içinde beş kat artış gösterdi. Bu yıllar boyunca, her 4 hastadan 3'ü doğumda kadın olarak atanan bireylerdi; bu da araştırma verileriyle tutarlıdır. Gençlerden yaşları küçük olanlara yönelik tedavilerin çoğu ruh sağlığı terapisini içerirken, ergenlerin hormonal veya cerrahi tedaviye başvurma olasılığı daha yüksektir. Bu yıllarda klinikte yapılan ameliyatların %80'i mastektomiydi (memelerin alınması).

Neden Z Kuşağı'nın, özellikle de doğumda kadın olarak atananların kendilerini trans olarak tanımlama olasılıkları daha yüksek? Net cevaplar yok, sadece teoriler var. Z Kuşağı üyesi genç yetişkinlerin trans cinsiyet terimini bilme olasılığı eski kuşaklara göre daha yüksek olabilir ancak natrans olan yaşlılar bilmese bile kendilerini doğum belgelerinde yazılı olandan farklı bir cinsiyette tanımlayan yaşlıların bu terimi bilmesini beklersiniz.

Bazıları, trans kimliklerin artan toplumsal kabulünün, daha fazla insanın trans olarak açılmasına imkân sağladığını savunmaktadır. Böyle bir artış tek faktör olsaydı, trans bireylerin sayısının eski kuşaklar arasında da artması gerekirdi; ancak öyle olmadı.

İleri yaştaki insanlar arasında kabullenme konusunda daha az değişiklik yaşanmış ve bu da onları açılma konusunda daha gönülsüz hâle getirmiş olabilir mi? Belki, fakat yakın zamanda 695 trans bireyle yapılan bir araştırma, Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların trans kimlikleri hakkında rahatsız duygular hissetme olasılıklarının aslında Z Kuşağı üyelerine göre daha düşük olduğunu ortaya koydu; ileri yaştaki trans bireyler daha fazla damgalanma hissetseydi, tam da beklediğinizin tersi olurdu. Bununla beraber belki de azımsanmayacak sayıda ileri yaştaki insan kendini gizliden gizliye trans olarak tanımlamakta fakat bütün hayatlarını doğumda atanan cinsiyetleri üzerine inşa etmişken trans bir kimliği benimsemek istememektedir. Bu mümkün ancak aradaki devasa kuşak farklılığını açıklamak için 27 yaş ve üzeri çok sayıda transın açılmamış olması gerekiyor.

Buna ek olarak, bazı ileri yaştaki trans bireyler oldukça görünür hâle geldi; bu da en azından teoride ileri yaştaki bireyleri trans olarak açılmaya cesaretlendirmiş olabilir. *Orange Is the New Black*'teki (*Turuncu Yeni Siyah*) oyunculuk performansıyla tanınan Laverne Cox (d. 1972), 2014 yılında "Transgender Taşma Noktası: Amerika'nın Sıradaki Sivil Haklar Sınırı" başlıklı haberiyle *Time* dergisinin kapağında yer aldığında henüz 42 yaşındaydı. 2015 yılındaki geçişi genellikle trans bireylerin daha fazla farkındalığa ve kabule ulaşmasında bir etmen olarak görülen Caitlyn Jenner (d. 1949) 65 yaşına kadar geçiş yapmamış bir Bebek Patlaması Nesli'ydi. Daha fazla kabul, değişimin kadından-erkeğe ve cinsiyet uyumsuz trans bireyler arasında erkekten-kadına trans bireylere kıyasla neden bu kadar büyük olduğunu da açıklamıyor. Daha fazla kabul görmenin sadece bazılarını değil, tüm trans kimlik türlerini artıracağı düşünülebilir.

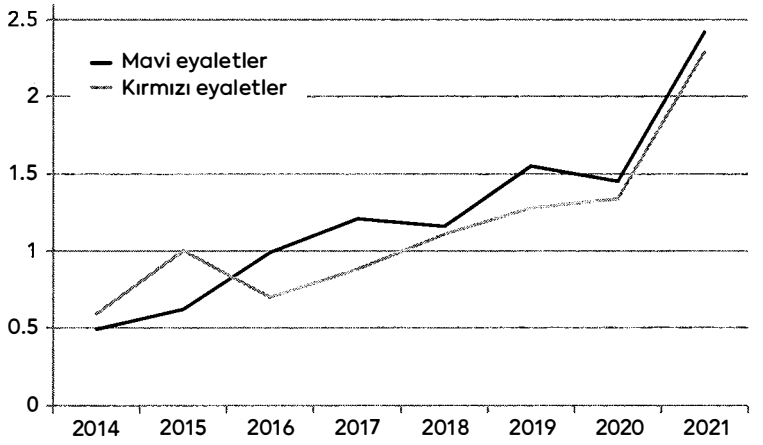
Belki de Z Kuşağı'nın trans olmanın ne anlama geldiğini internetteki kaynaklar aracılığıyla daha erken yaşlarda anlamış olma ihtimali daha yüksektir. İnternetteki bilgiler ileri yaştaki insanlar

için o kadar önemli olmayabilir çünkü onlar zaten kimliklerini şekillendirmişlerdir. Bu teoriye karşıt görüşlerden birine göre trans bireyler on yıllardır birbirlerini internette bulmuşlardır; bir çalışma, trans gençlerin çevrimiçi mesaj panolarında iletişim kurmaya 1980'lerin sonunda, 13-19 yaş arası gençler X Kuşağı'yken başladıklarını ve 1990'ların sonunda, gençler Milenyum Kuşağı'yken, sık sık paylaşım yaptıklarını ortaya koydu.

Veya belki de internetteki sohbetler artık farklıdır. Trans kimlikler etrafındaki tartışmaların, TikTok ve Instagram gibi daha genç insanların rağbet ettiği sitelerde, Facebook gibi daha ileri yaştakilere hitap eden sitelere kıyasla daha olumlu bir nitelik kazanmış olması ihtimal dâhilinde. Eğer öyleyse bu durum özellikle cinsiyet uyumsuzluğu ve kadından-erkeğe translık etrafındaki kimlik saptama tartışmaları için geçerli olabilir; zira değişim en çok bunlarda. Bu, hâlâ kayda değer ölçüde ön yargı, zorbalık ve şiddetle karşı karşıya olan trans bireyler için artık her şeyin olumlu olduğu anlamına gelmez.

Bazıları kimliğini trans olarak saptamadaki artışın çoğunlukla -hatta yalnızca- liberal kesimde, büyük şehirlerde, mavi eyalet bölgelerinde meydana geldiğini düşünmektedir. HBO sunucusu Bill Maher şunları söylüyor: "Tipik olarak çok liberal, üst gelir grubuna mensup [Los Angeles'ta ikamet eden] kişilerin katıldığı küçük bir akşam yemeği partisine giderseniz, her biri trans bir çocuğa sahip olan ebeveynlerin bu konuda sohbet ettiğini duymanız hiç de nadir değildir. Bunun Youngstown, Ohio'da gerçekleşme ihtimali nedir?" Maher, trans gençlerdeki artışın, kırmızı eyaletlerde görülmeyen (veya en azından daha az belirgin olan) bir mavi eyalet olgusu olduğunu öne sürüyor.

Veriler farklı bir hikâye anlatıyor: 2014-2021 yıllarında, Ohio, Wyoming ve Teksas gibi kırmızı eyaletlerdeki genç yetişkinler arasında kimliğini trans olarak saptama, neredeyse Kaliforniya, New York ve Oregon gibi mavi eyaletlerdeki kadar arttı (bkz. Şekil 6.8).

Şekil 6.8: İkamet ettikleri eyaletin siyasi bağlılığına göre trans olarak tanımlanan 18-26 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 2014-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Kırmızı eyaletler seçmenlerinin 2016 seçimlerinde Cumhuriyetçi Donald Trump'a oy verdiği, mavi eyaletler ise seçmenlerinin 2016 seçimlerinde Demokrat Hillary Clinton'a oy verdiği eyaletlerdir.

Kırsal ve kentsel konum da fazla bir fark yaratmadı. 2021-2022 Hane Halkı Nabzı Araştırması'nda, trans Z Kuşağı üyelerinin oranı kırsal alanlarda (%2,2) kentsel/banliyö alanlarındaki oranla (%1,9) neredeyse aynıydı. Liberal büyük şehirlerdeki (New York, Los Angeles, Boston ve San Francisco gibi) trans genç yetişkinlerin oranı ile ülkenin geri kalanındaki oran arasında da bir fark yoktu.

Dolayısıyla kimliğini trans olarak saptamadaki artış, bölgesel olmaktan ziyade ulusal gibi görünüyor; bu da başka bir teoriyi daha çürütüyor. Genel olarak, değişikliklerin neden genç yetişkinler arasında ileri yaştakilere kıyasla bu kadar ani ve çok daha büyük olduğuna ve değişimin neden doğumda atanan kadınlar arasında en büyük olduğuna dair kolay veya kanıtlanabilir bir cevap yoktur. Sebep ne olursa olsun, toplumsal cinsiyet etrafındaki kültürün değiştiği ve Z Kuşağı'nın bu değişimin ön saflarında olduğu açıktır.

Z Kuşağı aynı zamanda trans hakları etrafındaki siyasi aktivizme de öncülük ediyor. 2021 yılında 16 yaşındaki Stella Keating, ABD Senatosu önünde beyanatta bulunan ilk trans 13-19 yaş arası genç oldu. Cinsel kimliğe dayalı ayrımcılığı yasaklamayı öneren Eşitlik Yasası'nı destekleyen bir konuşma yaptı. "Benim adım Stella Keating ve zamirlerim o/ona [kadın]." diye başladı. "Burada olmak benim için tüm hayatımın onuru." Farklı eyaletlerdeki kanunların yamalı bohça hâli karşısında yaşadığı zorluklara dikkat çekti. "Lise ikinci sınıf öğrencisi olarak üniversitelere bakmaya başlıyorum." dedi. "Ve tek düşünebildiğim şey şu: Ülkemizdeki eyaletlerin yarısından azının yasaları bana eşit koruma sağlıyor. Beni korumayan bir eyalette üniversiteye gitmek istersem ne olur? Şu anda birçok eyalette sırf trans olduğum için tıbbi bakım alamayabilir veya evden çıkarılabilirim. Bunun neresi doğru? Bunun neresi Amerikan?" Stella Keating, Z Kuşağı'nı trans bireyler için mücadele edecek kuşak olarak görüyor. "Benim kuşağım herkesin ait olduğu bir ülke yaratıyor." dedi. "Her genç ... kim olursa olsun, kimi severse sevsin gelecekleri konusunda heyecan duyabilmelidir." Keating, başarılı olan trans ve nonbinary gençlerin yaşamlarını sergilemeyi amaçlayan Gender Cool Projesi'nin kurucularından biridir. Proje, insanların "trans ve nonbinary gençlerin de tüm diğerleri gibi olduğunu" anlamalarına yardım etmeyi hedefliyor.

Cinsel kimliğe yeni odaklanma, insanların kendileri için tercih ettikleri zamirlere son zamanlarda ortaya çıkan bir ilgiye yol açtı. E-posta imzaları, Zoom ad etiketleri ve sosyal medya profilleri giderek daha fazla şöye notlar içeriyor: "Zamirler: O, ona, onun [erkek]" Bazı nonbinary kişiler *onlar* gibi cinsiyetsiz zamirleri tercih ediyor. Şarkıcı Demi Lovato (d. 1992) 2021'de *onlar/onlara* zamirlerini tercih ettiğini açıkladı ve daha sonra 2022'de "Cinsiyetim, cinselliğim, müziğim ve yaratıcılığım söz konusu olduğunda çok akışkan bir insanım." diyerek hem *o/ona* [kadın] hem de *onlar/onlara* zamirlerini benimsedi. İlk *Açlık Oyunları*

filminde Rue'yu canlandıran Aktris Amandla Stenberg (d. 1998) cinsiyetin "ne olmasını istiyorsanız aşağı yukarı o olabileceğini ... günümüz toplumunda kurguladığımız şekliyle cinsiyetin aslında var olmadığını" ifade edip 2016 yılında nonbinary olarak açıldı. Amandla, kadın zamirlerini sorun etmediğini ancak *onlar/onlara* zamirlerini tercih ettiğini söylüyor. Aktör Elliot Page ise hem *onlar/onlara* hem de *o/ona* [erkek] zamirlerini kullanıyor.

Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular bu yeni fikirlere uyum sağlıyor, ancak birçoğu hâlâ bir birey için çoğul zamir kullanma konusunda bocalıyor. Daha genç olan Z Kuşağı üyeleri ise zamir bolluğunda kolaylıkla ve çevik hareketlerle süzülüyor. Eski kuşaklar için son derece hızlı bir kültürel değişim gibi görünen bu durum, pek çok Z Kuşağı üyesi tarafından basitçe kabulleniliyor; çünkü onlar için bu hep böyleydi.

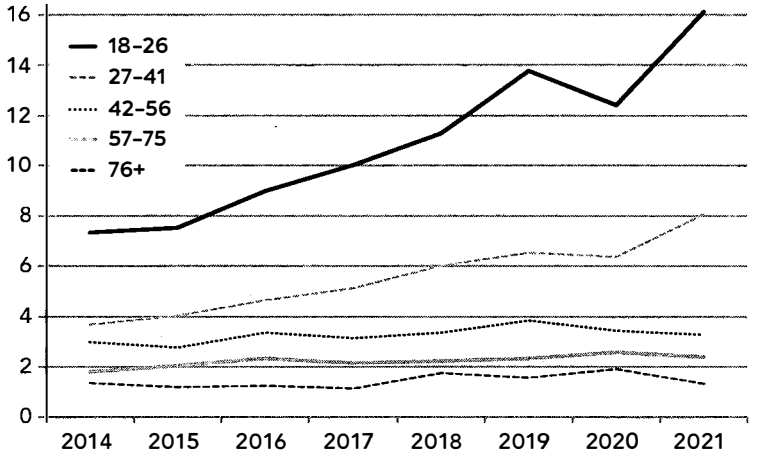
Benim İçin LGB: Cinsel Yönelim ve Aynı Cinsiyetten Cinsel Partnerlere Sahip Olma Eğilimleri

Özellik: Daha Fazla Lezbiyen, Gey ve Biseksüel İnsan

2011 yılında NPR, ABD'deki LGB (lezbiyen, gey ve biseksüel) nüfusunun muhtemel büyüklüğü hakkında iki uzmanla röportaj yaptı. 20. yüzyıl boyunca birçok araştırmacı ve aktivist, Cinsel Bilimci Alfred Kinsey'in 1950'lerde nüfusun %10'unun heteroseksüel olmadığı yönündeki kaba tahminini kullanmıştı. Demografi uzmanları 2011 yılında LGB bireylerin gerçek sayısının çok daha az, belki de %3 veya %4 civarında olduğunu ileri sürdüler. NPR haberin başlığını şöyle atmıştı: "LGBT'ler ABD Nüfusunun %10'u mu? Demografa Göre, Yanlış."

Artık öyle değil; en azından Z Kuşağı için. LGB nüfusu için %10'luk bir oran çok büyük bir tahmin olmamakla beraber, işin aslı genç yetişkinler düşünüldüğünde çok küçük. 2021'de genç

yetişkinlerin %16,1'i (6 kişiden 1'i) kendini heteroseksüel dışında bir kimlikle tanımlamıştır; bu, yedi yıl öncesine kıyasla iki kattan fazla (bkz. Şekil 6.9). Kendini LGB olarak tanımlama da aynı süre zarfında ana yaş grubundaki yetişkinler (çoğunlukla Milenyumlular) arasında iki katına çıktı. Buna karşılık, kendini LGB olarak tanımlama 42 yaşından büyükler (2021'de X Kuşağı, Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz Kuşak) arasında neredeyse hiç değişmedi.

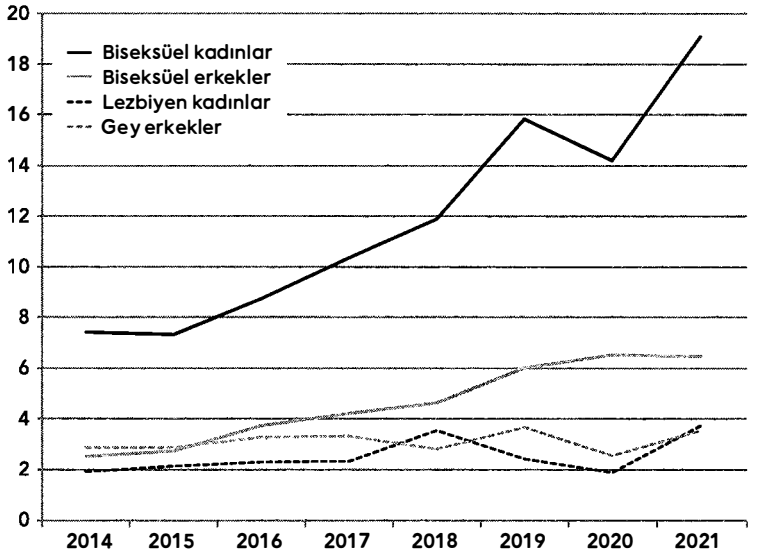

Şekil 6.9: Yaş grubuna göre kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2014-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: Cinsel yönelim olarak heteroseksüel yerine lezbiyen, gey veya biseksüel seçeneğini işaretleyenlerin yüzdesini göstermektedir. "Başka bir şey" ve "diğer" yanıtları hariçtir. Yaş grupları, her kuşağın 2021'deki yaşlarına göre belirlenmiştir

Kendini LGB olarak tanımlamadaki bu büyük artış neden?

LGB üç farklı grubu kapsadığından artış yalnızca bir, iki veya üç gruptan kaynaklanıyor olabilir. Araştırma her bir yönelimi (lezbiyen, gey ve biseksüel) soruyor, böylece hangi grupların artış gösterdiğini görebiliyoruz.

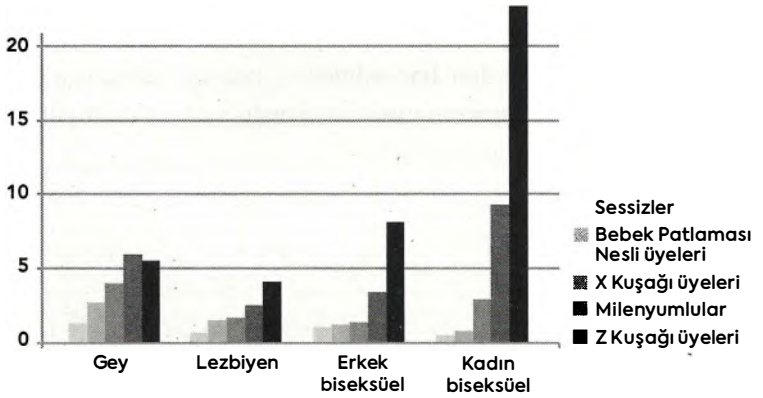
Şekil 6.10: Cinsiyete göre kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan 18-26 yaşları arasındaki ABD'li gençlerin yüzdesi, 2014-2021

Kaynak: Davranışsal Risk Faktörü Gözetim Sistemi
Notlar: "Başka bir şey" ve "diğer" yanıtları hariçtir.

Görünüşe göre, değişiklikler neredeyse tamamen biseksüel insanların, özellikle de biseksüel kadınların sayısının artmasından kaynaklanıyor. Kendini gey veya lezbiyen olarak tanımlayan genç yetişkinlerin yüzdesinde sadece küçük bir artış yaşandı, ancak 2021'de kendini biseksüel olarak tanımlayan genç kadınların sayısı 2015'e göre iki kattan fazla arttı; yalnızca altı yıl içinde büyük bir değişim (bkz. Şekil 6.10)! 2021'e kadar genç yetişkin kadınların neredeyse 1/5'i kendini biseksüel olarak tanımladı. Buna ek olarak kendini biseksüel olarak tanımlayan erkeklerin sayısı da iki katına çıktı.

Bu rakamlar 2022 verileri dâhil edildiğinde daha da yüksek seviyeye ulaşıyor. 2021-2022 Hane Halkı Nabzı Araştırması'nda, Z Kuşağı kadınların %23'ü kendilerini biseksüel olarak tanımlıyor;

Milenyumlu kadınların iki katı, X Kuşağı üyesi kadınların 8 katı, Sessiz ve Bebek Patlaması Nesli kadınların -inanılmaz bir sayı- 32 katı (bkz. Şekil 6.11). Buna göre, Z Kuşağı kadınlarının yaklaşık 3/10'u kendini tanımlarken heteroseksüellik dışında görüyor. Sessiz kadınlarda bu oran %1.4; yani Z Kuşağı kadınlarına göre, yaklaşık 20 kat daha azı, kendini heteroseksüellikten farklı bir kimlik içinde tanımlıyor.

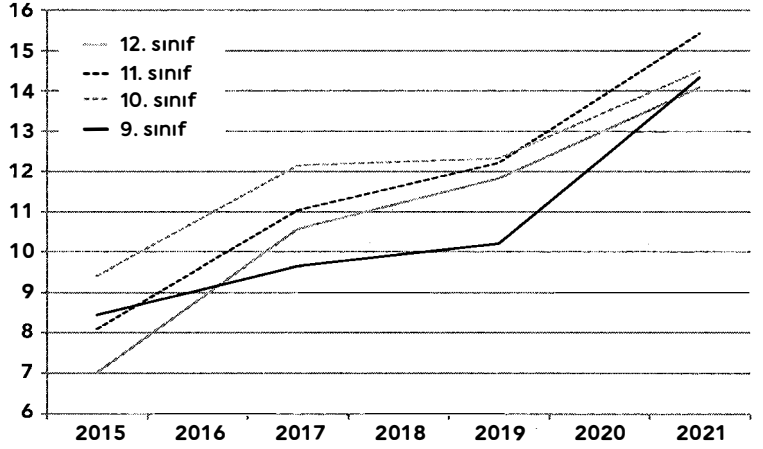

Şekil 6.11: Kuşak ve cinsiyete göre kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2021-2022

Kaynak: Hane Halkı Nabzı Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Veriler 21 Temmuz 2021 ile 17 Ekim 2022 arasında toplandı. "Bilmiyorum" yanıtları ile trans ve nonbinary bireylerin verileri hariç tutuldu. Cinsel yönelim sorusuna verilen "başka bir şey" yanıtları toplamlara dâhil edilmiş ancak gösterilmemiştir.

Bununla beraber kendini gey olarak tanımlayan erkekler arasında büyük kuşak farklılıkları (Z Kuşağı üyeleri Sessizlerden üç kat daha fazla; her ne kadar Z Kuşağı üyelerine kıyasla daha fazla Milenyumlu kendini gey erkek olarak tanımlasa da) ve biseksüel olarak tanımlayan erkeklerde ise büyük artışlar vardı (Z Kuşağı üyeleri Sessizlerden 8 kat daha fazla). Toplamda, Z Kuşağı genç erkeklerin 1/8'inden fazlası kendini heteroseksüel dışında bir kimlikle tanımlıyor.

WhenICameOut.com web sitesinde LGBT olarak açılan her yaştan insanın hikâyesi var. "Aileme açıldığımda bunu yapmayı planlamamıştım bile." diye yazıyor bir gey adam. "Aslında bana soran babamdı. Sorudan kaçınmaya çalıştım ve nihayet evet cevabını vermem yaklaşık 5 dakika aldı. Şöyle bir şey dediler: 'Ah, tamam, neden bize daha önce söylemedin? Biz senin aileniz ve ne olursa olsun seni seveceğiz.'" Herkes destekleyici değil. "Açıldığımda büyükannem ve büyükbabamın evindeydim." diye yazdı 15 yaşındaki bir lezbiyen. "Büyükannem 'bütün geylerin cehenneme gideceğinden' bahsediyordu, ben de kalkıp oradan uzaklaştım. Babam nereye gittiğimi sordu ve ben de 'belli ki cehenneme' diye cevap verdim."

Şekil 6.12: Sınıflara göre kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan ABD'li lise öğrencilerinin yüzdesi, 2015-2021

Kaynak: Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi
Notlar: 9. sınıf öğrencilerinin çoğu 14-15, 10. sınıf öğrencileri 15-16, 11. sınıf öğrencileri 16-17 ve 12. sınıf öğrencileri 17-18 yaşlarındadır. Cinsel yönelim olarak heteroseksüel yerine lezbiyen, gey veya biseksüel seçeneğini tercih edenlerin yüzdesini göstermektedir. "Emin değilim", "başka bir şekilde" veya "bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum" cevaplarını verenler hariçtir. 2021 verileri, pandemi sırasında Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi araştırmasının yerine CDC tarafından 2021'in başlarından ortalarına kadar uygulanan Ergen Davranışları ve Deneyimleri araştırmasından alınmıştır.

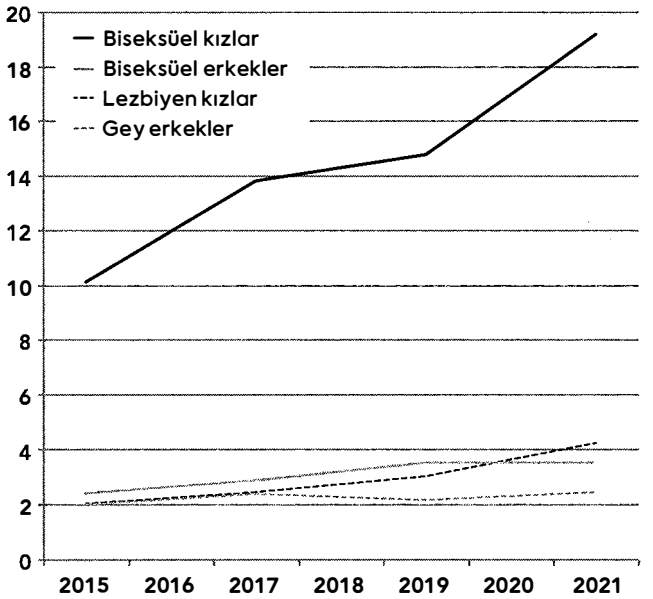
Peki, 13-19 yaş arası gençlere yönelik istatistikler ne anlatıyor? Geride bıraktığımız on yıllarda, bu gençlerin lisede LGB olarak açılmaları nadir bir şeydi; yaygın bir şekilde görülen damgalama ve zorbalık sebebiyle, çoğu heteroseksüel olmayan bir kimliği benimsemek için üniversiteye veya daha sonrasına kadar bekledi. En azından açılmak için 17-18 yaşlarına kadar bekliyorlardı. Artık öyle değil. CDC'nin lise öğrencilerine yönelik Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi araştırmasında, kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan liseli gençlerin sayısı altı yılda neredeyse iki katına çıktı (bkz. Şekil 6.12). 2021 yılına gelindiğinde lise birinci sınıf öğrencilerinin 1/7'si kendini heteroseksüel dışında bir kimlikle tanımlıyor.

Çok sayıda 9. sınıf öğrencisi çoktan açılmış oluyor, hatırı sayılır sayıda 13-19 yaş arası genç ortaokulda açılıyordu; bazen, yaşıtlarının destekleyici tezahüratları onlara eşlik ediyordu. 8. sınıf öğrencisi 14 yaşındaki Grace, şunu söylüyor: "Okulumda birileri açılıp LGB olduklarını söylediklerinde insanlar şöyle diyorlar: 'Harika. Neyse, geçen gün izlediğimiz video neydi?'"

Genç yetişkinlerdeki eğilimlere benzer şekilde, 13-19 yaş arası gençler arasında LGB kimliğindeki artış esas olarak biseksüel kızlardan kaynaklandı. 2015 yılında her 10 liseli kızdan biri kendini biseksüel olarak tanımlarken, bu oran 2021 yılında neredeyse 1/5'e yükseldi (bkz. Şekil 6.13).

WhenICameOut.com'daki hikâyelerin çoğu 13-19 yaş arası gençlere ait. Kendini biseksüel olarak tanımlayan 13 yaşındaki bir kız, "En iyi arkadaşıma açıldığımda ailemin görmemesinden emin olmak istedim, bu yüzden ona [çevrimiçi bir oyun] aracılığıyla yazı gönderdim." diye yazdı. "Daha sonra bana mesaj atarak 'Ah, senin adına çok sevindim! Seni tamamen destekliyorum' dedi. Bu iki gün önceydi ve kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim." 19 yaşındaki bir genç, 16 yaşındayken Halsey konserinde kalabalığa LGBTQ+ olup olmadıklarını bağırmaları istendiğinde -ve o da

bağırdı- açıldığını yazdı. "Erkek kardeşim ve kız arkadaşı ŞOK OLDULAR. Bana ne olduğumu sordular ve ben de gey olduğumu söyledim. Erkek kardeşimin ilk söylediği şey şu oldu ... 'Her zaman bir gey erkek kardeşim olsun istemiştim.' Öte yandan, kız arkadaşı artık benimle konuşmuyor." diye yazdı ve cinsel yönelimini "sapına kadar gey" olarak tanımladı. Sitedeki pek çok hikâyede, ebeveynlerinin kendilerine yönelimlerinin "bir aşama" olduğunu söylediğini belirten 13-19 yaş arası genç yer alıyor.

Şekil 6.13: Cinsiyete göre kendini lezbiyen, gey veya biseksüel olarak tanımlayan 14-18 yaş arası ABD'li lise öğrencilerinin yüzdesi, 2014-2021

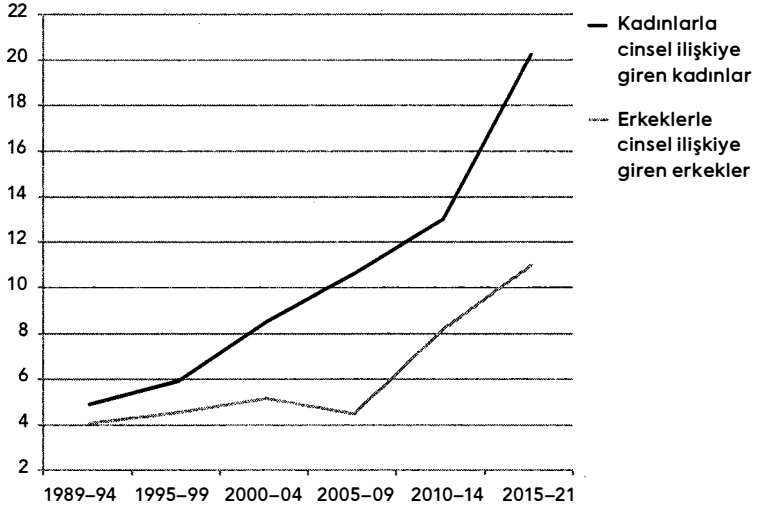
Kaynak: Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi
Notlar: "Emin değilim", "başka bir şekilde" veya "bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum" yanıtlarını verenler hariçtir. 2021 verileri, pandemi sırasında Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi araştırmasının yerine CDC tarafından 2021'in başlarından ortalarına kadar uygulanan Ergen Davranışları ve Deneyimleri araştırmasından alınmıştır.

Artık yapılacak araştırmaların gey, lezbiyen ve biseksüel dışındaki cinsel yönelimleri de içermesi gerekebilir. Örneğin, birçok Z Kuşağı üyesi, tüm cinsiyetlere eşit derecede ilgi duyanları tanımlayan panseksüel (bazen pan olarak kısaltılır) terimini kullanıyor. Eğer Z Kuşağı üyesi değilseniz, bunun neden biseksüellikle aynı şey olmadığını merak edebilirsiniz. Fakat birçok Z Kuşağı üyesinin ikiden fazla cinsiyet olduğuna inandığı dikkate alındığında panseksüel daha kapsayıcı bir terimdir: Panseksüeller kendilerini erkek, kadın, nonbinary ve cinsiyetin diğer varyasyonlarındaki bireyler olarak sunan insanlara çekim duyarlar. WhenICameOut.com'da 12 yaşındaki bir kız, 10 yaşındaki kız kardeşine panseksüel olarak açıldığını anlatmıştır. "Ona LGBTQ+'nın ne olduğunu açıkladım ve ardından pan olduğumu açıkladım. Sinir bozucu 10 saniye boyunca bana boş boş baktı, sonra omuz silkti ve bana tamam dedi. ... Bazen dizilerdeki gey karakterlere sert eleştiri yapıyor. Eğer saygısızca bir şey söylediğini duyarsam, çoraplarından BİRİNİ saklarım."

Kimlik saptamak başka, bu tip davranışlarda bulunmak başkadır. Araştırmalarda aynı cinsiyetten partneri bulunma durumu da sorulmaktadır; yönelimler kendini LGB olarak tanımlanmada olduğu kadar çarpıcıdır. Genç kadınların en az bir kadın partneri olma olasılığı 1990'ların başındakilere kıyasla 5 kat daha fazla; erkeklerin en az bir erkek partneri olma olasılığında ise bu oran iki kat (bkz. Şekil 6.14).

Yükselişe genellikle hem erkek hem de kadın partnerlerle ilişkiye giren kadınlar yol açıyor. 2016-2021 yılları arasında, cinsel olarak aktif kadınların yaklaşık 1/4'ü hem erkeklerle hem de kadınlarla, yalnızca %1,4'ü ise sadece kadınlarla cinsel ilişkiye girmiştir. Dolayısıyla cinsel davranıştaki eğilimler cinsel yönelimdeki eğilimleri yansıtıyor: Değişim gey veya lezbiyen olmakta pek yaşanmadı ama biseksüel olmakta yaşandı.

13-19 yaş arası gençlerin aynı cinsiyetten bir partneri olma ihtimali de artık daha yüksek. 2021 yılına gelindiğinde, CDC'nin 13-19 yaş arası gençlik çalışmasındaki verilere göre, cinsel deneyimi olan liseli kızların 1/4'ünün, cinsel deneyimi olan liseli erkeklerin ise 1/10'unun aynı cinsiyetten bir partneri olmuştur. İlginç bir şekilde, cinsel açıdan aktif en genç öğrencilerin, aynı cinsiyetten partnerleri olma ihtimali en yüksekti (9. sınıfta okuyan cinsel açıdan aktif kızlar arasında %33, 12. sınıfta okuyan cinsel açıdan aktif kızlar arasında %19). Ya daha genç öğrenciler aynı cinsiyetten biriyle cinselliği keşfetme konusunda daha rahatlar ya da kuşak farklılığı hızlanıyor.

Şekil 6.14: 18 yaşından beri aynı cinsiyetten en az bir partnerle cinsel ilişkiye girmiş olan 18-25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1989-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Şunu sormak gerekir: Cinsel yönelimlerinde bu kadar kısa bir süre içinde en büyük değişikliği neden erkekler değil de

kadınlar gösteriyor? Sosyal Psikolog Roy Baumeister, 2003 tarihli makalesinde öne sürdüğü gibi, kadınlar daha fazla "erotik plastite"ye sahiptir. Yani, kadınların cinsel davranışları kültüre ve duruma bağlı olarak erkeklerinkinden daha fazla farklılık gösteriyor. Örneğin, eğitim erkeklerin cinsel yönelimlerinde çok az fark yaratırken eğitimli kadınların biseksüel veya lezbiyen olma ihtimali daha yüksektir. Dolayısıyla kültürel olarak LGB cinsiyeti daha fazla kabul gördükçe erotik plastiteleri dikkate alındığında en çok kadın cinselliği değişti.

Başka eğilimler de söz konusu olabilir. Z Kuşağı erkek çocukları çok küçük yaşlardan itibaren pornografiye maruz kalıyor: Bazı tahminlere göre ortalama 9 yaş. Birçok uzman bu durumun, Z Kuşağı'nın cinsel ilişkileri üzerindeki etkisini kanıtladı. Sosyolog Lisa Wade, *American Hookup* adlı kitabı için yaptığı kapsamlı görüşmelerde, Amerika'daki üniversite kampüslerindeki cinsellik için yeni standardın "ateşli cinsellik ve soğuk duygular" olduğunu tespit etti; muhtemelen pornografide bu tür bir cinsellik sunulduğu için... Eğer erkek çocuklar ve genç erkekler cinselliği erkek odaklı pornografiden öğreniyorlarsa kızların ve genç kadınların cinsellik için birbirlerine yönelmelerinin sebebi tam da bu olabilir mi? Pornografi eğitiminden geçmiş heteroseksüel genç erkekler, söz konusu, kadınların cinsel hazzı olduğunda, âdeta ne yaptıklarını bilmiyor olabilirler.

Aynı eğilime başka bir yönden yaklaşırsak, belki de pornografi biseksüelliği havalı hâle getirmiştir (veya bakış açınıza bağlı olarak fetişleştirmiştir). Pornografiye maruz kalan genç erkekler, yaygın kız kıza ilişki (ki bu genellikle "kız+kız+erkek" ilişkisine dönüşür) klişesiyle biseksüel kadın fikrini sevebilir. Fakat şimdilik pornografinin bu değişimle bir ilgisi bulunup bulunmadığı veya daha fazla kabul görmenin birincil (veya tek) etken olup olmadığı açık değil.

Seks Durgunluğu

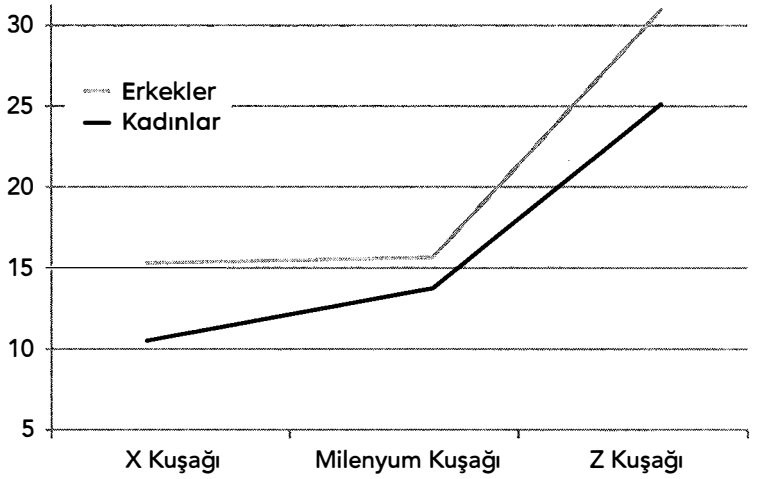
Özellik: Cinsel Olarak Daha Az Aktif

Genç yetişkinlik... Tükenmeyen bir enerji ve sağlıklı bir bedenle cinsellik için ideal bir dönem! 21'inci yüzyılın sağladığı avantajlardan bahsetmiyorum bile: Tinder'da partnerlere kolay erişim, çoğu muhitte evlilik öncesi cinsel ilişki konusunda çok daha az tabu, ücretsiz doğum kontrol hapları, anlık elektronik iletişim ve -ortalama ebeveynlik yaşının yükselmesiyle birlikte- spontane gelişmelere engel teşkil edebilecek küçük çocuğun mevcut olmaması. Z Kuşağı genç yetişkinler hayatlarının en güzel anlarını cinsel açıdan yaşıyor olsalar gerek.

Ama hiç de öyle değil. Aslında Z Kuşağı, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların genç yetişkinlik dönemlerine kıyasla belirgin bir şekilde daha az seks yapıyor. Genel Sosyal Araştırma'daki verilere göre, 18-25 yaşları arasındaki Z Kuşağı üyesi her 10 erkekten 3'ü son bir yıl içinde seks yapmamıştır; bu, Milenyumluların en genç yetişkinler olduğu dönemdekinin iki katıdır (bkz. Şekil 6.15). Milenyumlularda 1/ 7 olan bu oran Z Kuşağı kadınlarında 1/4'e yükseliyor. Sebep COVID-19 pandemisi değil: Seks yapmayan Z Kuşağı genç yetişkinlerin sayısı, pandemi darbesini vurmadan önce, 2018'de de neredeyse aynıydı. Belki seks durgunluğunu duymuşsunuzdur? Z Kuşağı için bu bir cinsel depresyondur.

Bazı durumlarda seks yapmamak bilinçli bir tercihtir, hatta cinsel bir yönelimdir (buna aseksüel olmak da denir, bazen ace olarak kısaltılır). Yakın zamanda üniversite öğrencileri arasında yapılan ulusal çaptaki bir araştırmada cinsel yönelim için gey, lezbiyen, biseksüel, panseksüel ve sorgulayan da dâhil olmak üzere 8 seçenekli bir soru soruldu. Tüm bu seçeneklere rağmen yüzlerce öğrenci ankette yer almayan bir yanıt yazdı: aseksüel. 2020 sonbaharına gelindiğinde öğrencilerin %1'inden fazlası inisiyatifini kullanarak aseksüel yazdı; bunun, seçenekler arasında

bulunmadığı dikkate alındığında, ulaşılan değer muhtemelen gerçekte olanın önemli ölçüde altında. 19 yaşındaki bir genç çevrimiçi bir mesaj panosuna "Bir çocuk şakayla karışık ne tür bir cinsiyeti tercih ettiğimi sordu ve ben de 'Aseksüel olduğumu düşünürsek aslında hiçbiri.' diye cevap verdim." diye yazdı. "Cinsel yönelimimi yüksek sesle söylediğim ilk zaman oydu."

Şekil 6.15: Cinsiyete ve kuşağa göre son bir yıl içinde seks yapmamış 18-25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1989-2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: Soruda, bir dizi seçenek kullanılarak katılımcının son 12 ay içinde "ne sıklıkta" seks yaptığı sorulmaktadır. Şekil "hiç" cevabını verenlerin yüzdesini göstermektedir.

Diğer gençler ise porno ve mastürbasyonu gerçek dünyadaki seksin yerini alacak bir şey olarak görüyor. Kate Julian'ın 2018'de *Atlantic*'te yayımlanan seks durgunluğuyla ilgili makalesinde 24 yaşındaki bir erkek "İnternet, temel sosyal ve cinsel gereksinimleri karşılamayı o kadar kolay hâle getirdi ki, 'et dünyasına' gidip bu tür şeylerin peşine düşmek için çok daha az özendirici sebep

var." diyor. "İnternet size bu ihtiyaçları yatıştırmaya yetecek kadar tatmin sağla[yabili]r. ... Bunların hiçbirine sahip olmasaydım, daha fazla dışarı çıkar mıydım? Daha fazla seks yapar mıydım? Benim yaşımdaki pek çok insan için bence cevap muhtemelen evet." Ruh sağlığı sorunları bir başka olası sebeptir: Depresyon artık gençler arasında daha yaygın (bu konuya daha sonra değineceğiz) ve depresyon genellikle cinsel dürtüyü azaltır.

Ayrıca, cinsel partnerlerle yüz yüze gelerek tanışmanın modası geçti; artık stalklama inceden inceye yayılıyor. Julian 2001 yılında kocasıyla asansörde tanıştığından bahsettiğinde (aynı binada çalışıyorlardı) birçok kadın bugün bunun neredeyse akılalmaz olduğunu söyledi. İçlerinden biri, eğer tanımadığı bir adam asansörde onunla konuşmaya başlasaydı muhtemelen şöyle düşüneceğini söyledi: "Sırnaşık! Uzak dur benden!" Akıllı telefon çağında, karşılıklı etkileşim içine gireceğimiz kişiyi seçme yeteneğine sahipmişiz gibi görünüyor. Kimi takip etmek istersek onu takip ediyoruz; yalnızca yanıtlamak istediğimiz gönderilere yanıt veriyoruz; diğer herkesi hayaletliyoruz. Buradan yüz yüze etkileşime geçildiğinde zaten tanımadığımız biriyle konuşma ihtimaline kapıyı kapatmanız kolaydır. Söylemeye gerek yok; bu, romantik ilişkiler içinde olacağınız partnerlerle tanışmak için zor bir ortam.

İnternetin yargılayıcı, linç kültürü kokan etkileşimleri de yardımcı olmuyor. Reddit'in, kadınların randevularda nelerin yanlış gittiğini anlattığı ilişki panolarında epey zaman geçiren 20 yaşındaki Shane, Pensilvanya Eyalet Üniversitesinde üçüncü sınıf öğrencisi. Bâkir bir erkek olmasına rağmen bir türlü arkadaşlık uygulamalarına kaydolmak için adım atamıyor. "İnsanların internette ne derece açıkca ve dürüstçe yazdığı yorumlardan endişe duyuyorum." diyor. "Bu da bana gösteriyor ki endişelenecek çok şey var. İnsanlar her zaman öyle hoşgörülü olmuyor." Ve o haklı; insanların internette söylediği zalimce ve olumsuz şeylerin çoğu muhtemelen birinin yüzüne karşı asla söylenmez.

Kabul edilebilir davranışların sınırları artık kesinlikle farklı. Bir Z Kuşağı üyesi yakın zamanda Twitter'da şöyle yazdı: "İşin sonunda onunla yatmak için biriyle arkadaş olmaya çalışmak manipülatif&acayip." Bir diğeri şöyle cevap verdi: "Bu sadece acayip değil, aynı zamanda gönül avcılığıdır. Biriyle yatmaya çalışma bahanesiyle arkadaşlık etmek gönül avcısı bir davranıştır." Muhtemelen Z Kuşağı'ndan olmayan bir başka kullanıcı ise bu konuşmaya tek bir cümleyle yanıt verdi: "Z Kuşağı beni AŞIRI strese sokuyor."

Daha az sayıda genç yetişkinin seks yapmasının başka bir sebebi daha var: Eski zamanlara nazaran daha genç olmaları. Kronolojik bakımdan daha genç oldukları söylenemez ama yetişkinliğe giden yolda o kadar da ilerleme kaydetmiş değiller.

Yavaş/Güvenli/Sakin Yolculuk

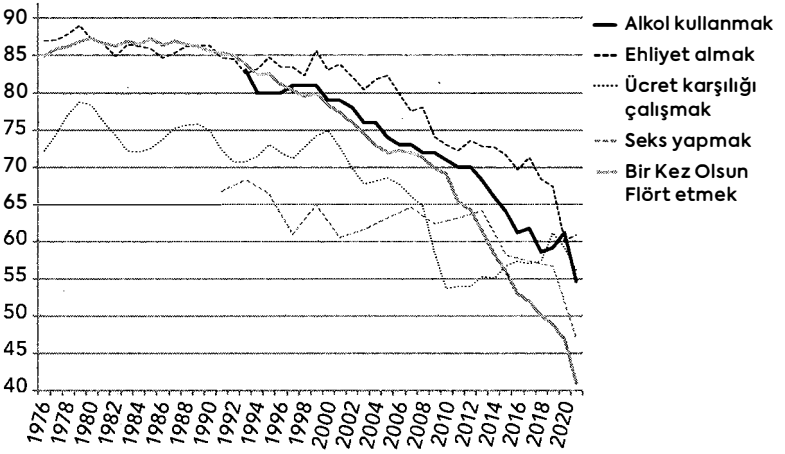
Özellik: Yavaş Büyümek

19 yaşındaki Juan, ehliyetini neden hemen almadığı sorulduğunda şöyle dedi: "Çünkü ailem ehliyetimi almam için beni *zorlamadı*."

Eğer X Kuşağı üyesi veya Bebek Patlaması Nesli iseniz muhtemelen bu cümleyi idrak etmek için iki kez okumanız gerekmiştir. Kısa bir süre öncesine kadar ehliyet almak için 13-19 yaş arası gençler zorlar, ebeveynleri is beklemelerini söylerdi.

Artık öyle değil. Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençler sadece ehliyet almak için değil, bağımsızlık ve yetişkinlikle ilişkili diğer tüm eylemlerde bulunmak için de bekliyorlar. Lise son sınıf öğrencileri (17 veya 18 yaş) olarak, alkol alma, flört etme ve ücretli çalışma olasılıkları önceki kuşaklardaki 13-19 yaş arası gençlere kıyasla daha düşük (bkz. Şekil 6.16). Ayrıca seks yapma olasılıkları da daha düşük: X Kuşağı üyeleri 1991 yılında 13-19 yaş arası gençken, %67'si 12. sınıfa kadar seks yapmıştı; 2021'de ise bu oran %47 idi.

Yetişkin eylemlerinden bu şekilde uzak durma, ebeveyn kısıtlamalarından kaynaklanmıyor gibi görünüyor: Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençlerin aynı yaşlardaki X Kuşağı üyelerine kıyasla ebeveynleriyle kavga etme ve evden ayrılmaya çalışma olasılıkları daha düşük. Z Kuşağı üyeleri, büyümek için daha uzun süre beklemekten memnun görünüyor.

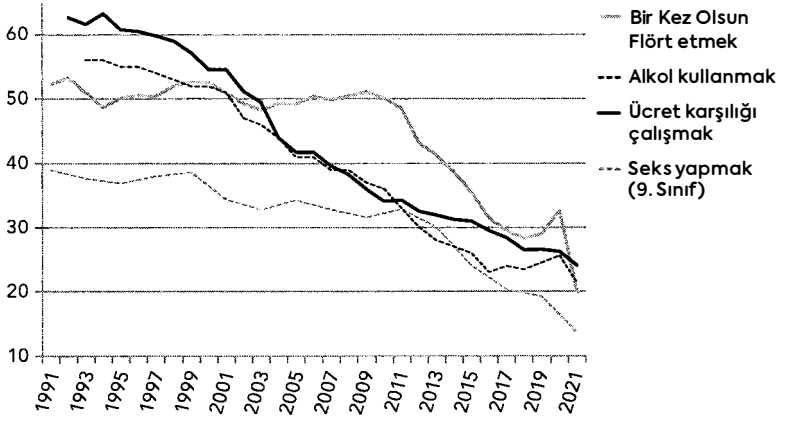

Şekil 6.16: Yetişkin eyleminde bulunan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek ve Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır. 2021 yılı seks verileri, pandemi sırasında YRBSS araştırmasının yerine CDC tarafından 2021'in başlarından ortalarına kadar uygulanan Ergen Davranışları ve Deneyimleri anketinden alınmıştır.

Bağımsızlığı erteleyenler sadece 17-18 yaşındakiler değil. 13 ve 14 yaşındaki Z Kuşağı üyelerinin yetişkin faaliyetlerinde bulunma olasılığı da daha düşük. 1990'larda 8. sınıf X Kuşağı üyelerinin çoğu flört etmiş, alkol içmiş ve ücret karşılığı çalışmışken 2021'de 8. sınıf Z Kuşağı üyelerinde aynı şeyleri yapanların oranı sadece

1/4'tür (bkz. Şekil 6.17). X Kuşağı üyesi 9. sınıf öğrencileri arasında ilkbaharda seks yapmış olanların oranı yaklaşık %40 iken 2009'dan -öğrenciler Milenyumlu- bu yana yarı yarıya azalmayla beraber, 2021 yılına gelindiğinde Z Kuşağı üyeleri arasında bu oran %15'in altına düşmüştür.

Şekil 6.17: ABD'de yetişkin eylemlerinde bulunan 8. veya 9. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1991-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek ve Gençlik Risk Davranışları Gözetim Sistemi
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır. Cinsel ilişki verileri, pandemi sırasında YRBSS araştırmasının yerine CDC tarafından 2021'in başlarından ortalarına kadar uygulanan Ergen Davranışları ve Deneyimleri araştırmasındaki 9. sınıf öğrencilerine aittir.

Pek çok açıdan, 18 yaşındakiler artık önceki kuşaklardaki 14 yaşındakilere benziyor. Örneğin, 12. sınıf öğrencilerinin yalnızca yarısı biriyle flörtleşmekte, bu oran 1990'ların başındaki 8. sınıf öğrencileriyle hemen hemen aynı.

Z Kuşağı yalnızca ergenlik dönemini uzatmakla kalmıyor; çocukluk dönemini de uzatıyor ve yetişkin eylemlerine daha geç adım atıyor.

Bu, son beş Amerikan kuşağı boyunca ortaya çıkan yavaş yaşam stratejisinin açık bir tezahürüdür: Teknoloji ömrü uzattıkça ve ekonomik bağımsızlığa ulaşmak için daha fazla eğitim gerektirdikçe ebeveynler daha az çocuk sahibi oluyor ve bu çocuklar daha yavaş yetişiyor. Yavaş yaşam stratejisi belirli bir yer ve zamana uyum sağlama olduğundan, bu eğilimler tümüyle kötü veya tümüyle iyi değil. Bunlar 13-19 yaş arası gençlerin daha az veya daha çok sorumlu yahut daha az veya daha çok olgun olduklarının bir göstergesi değil, sadece onların yetişmeye daha fazla zaman ayırdıklarının bir göstergesidir. Birçok ebeveyn, 13-19 yaş arası gençlerin artık alkol alma veya seks yapma ihtimalinin azalmasından sevinç duyuyor; ancak aynı zamanda onların bağımsız olmayı öğrenemedikleri için endişe duymaya başladılar. Z Kuşağı üyelerinin kendileri de eğlenceden geri kaldıklarının farkındalar; ancak önceki kuşakların bu kadar gençken bu kadar çok yetişkin işi yapmasından da şaşkınlığa uğruyorlar. Bir Z Kuşağı üyesine 1990'larda X Kuşağı üyelerinin 8. sınıftan itibaren alkol içtiğini söylediğimde "Yaşlı insanlar bazen beni korkutuyor." demişti.

(Marihuananın 13-19 yaş arası gençler arasında âdeta alkolün yerini alıp almadığını merak ediyorsanız yeniden düşünün: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması'na göre, 12-17 yaş grubundakiler arasında son bir yıl içinde marihuana kullanımı 2019'da 1995'tekiyle hemen hemen aynıdır; %14 civarında. Genç yetişkinler arasında marihuana kullanımında bir artış yaşanmıştır: 21-29 yaş arası kullanan kişilerin sayısı 2008'den bu yana %48 oranında artmıştır; bu yaş grubunun 1/3'ü 2019'da marihuana kullanmıştır. Son bir sene içinde 30-34 yaş grubundaki kişiler arasında kullanım oranı iki katına çıkarak %12'den %24'e yükselmiştir. Dolayısıyla esrar çekmekteki ve/veya esrar içeren yiyeceklerdeki artış çoğunlukla bir Milenyum Kuşağı ve genç yetişkin Z Kuşağı hikâyesi olup, daha çok 21 yaş ve üstü için keyif amaçlı esrarın yasallaştırılmasıyla bağlantılıdır ve 13-19 yaş arası gençlerin daha yavaş gelişim yörüngesini etkilememektedir.)

Yavaş yaşam stratejisi son birkaç kuşak boyunca dura kalka ilerledi. Bebek Patlaması Nesli, bağımsız çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler olarak hızlı bir yaşam sürdü, ancak çocuk sahibi olmak için daha uzun süre bekleyerek genç yetişkinlik dönemini uzattı. X Kuşağı üyeleri, Bebek Patlaması Nesli'nden bile daha hızlı ergenliğe girdi, daha erken cinsel ilişki ve daha fazla ergen hamileliği ile çocukluk çağlarını kısalttılar, ancak daha geç evlenerek ve kariyerlerine daha geç başlayarak tam yetişkinliğe girişlerini yavaşlattılar. Ancak Milenyumlular ve özellikle Z Kuşağı üyeleri için, yürümeye başlanan çocukluk döneminden tam yetişkinliğe uzanan tüm yaşam gidişatı yavaşladı. Çocukluk bir zamanların ergenlik yıllarına, ergenlik ise bir zamanların genç yetişkinlik yıllarına erişti ve genç yetişkinlik de eğitimin daha uzun sürmesi ve çocuk sahibi olmanın giderek daha geç bir tarihe ertelenmesiyle daha da uzadı.

Bir zamanlar mahallelerinde serbestçe dolaşan ve okuldan eve kendi başlarına yürüyerek gelen okul çağındaki çocuklar, artık neredeyse her an yetişkinler tarafından dikkatle denetleniyor. Çocukluklarının geçtiği yerlerin etrafında kilometrelerce bisiklet süren X Kuşağı ebeveynleri, kendi çocuklarının da aynı özgürlüğe sahip olmasına izin verme konusunda gönülsüz hâle geldi. Çocuklarına bağımsızlık tanımak isteyen diğerleri ise hızla yeni kültürel standartlarla -ve hatta bazen yasalarla- ters düştü.

2018 yılında 8 yaşındaki Dorothy Widen, köpeği Marshmallow'u Wilmette, Illinois'deki evinin yakınındaki blokta gezdirirken bir komşusu polisi aradı. Polis herhangi bir işlem yapmasa da eyaletin Çocuk ve Aile Hizmetleri Dairesi aile hakkında bir soruşturma açtı. Neyse ki dava düştü. Ancak bu sonuncu olacak gibi görünmüyor: Illinois yasalarınca 14 yaşından küçük bir çocuğu yalnız bırakmak çocuk ihmalkârlığı sayılıyor. Çok uzak olmayan bir geçmişte, 13 yaşındaki çocuklar daha küçük çocuklar için ücretli bebek bakıcılığı yapıyordu; şimdi ise kendilerinin de bir bakıcıya ihtiyaç duyduklarına inanılıyor. "Yavaş hayat" işte bu kadar yavaş hâle geldi.

Belki Daha Sonra: Evlilik ve Çocuklar

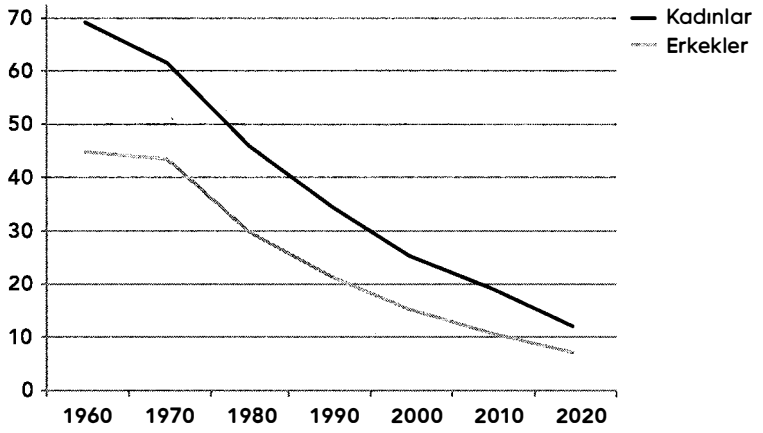
Özellik: Ertelenmiş Yetişkinlik

Birkaç yıl önce 19 yaşında evlenen bir kadın, "Kimse sizin için mutlu olmayacak veya size destek olmayacak." demişti. "Artık herkes bizi 'harika bir çift' olarak görüyor ama başkalarının heyecanını ve kutlamalarını gerçekten ıska geçtik erkenden."

Birkaç kuşak önce, bu ifade şaşırtıcı olurdu; sonuçta 1960'ların başında tüm kadınların yarısı 20 yaşına geldiklerinde evliliklerini yapmış oluyorlardı. Artık 19 yaşında bir gencin evlenmesi, çoğu toplulukta normların o kadar dışında ki hemen onaylamama davranışlarına yol açıyor. Hatta 21 yaşından önce ciddi bir ilişki içinde olmak bile bazı çevrelerde hoş karşılanmıyor. Northwestern Üniversitesinde 'Evlilik 101' adlı bir ders veren Alexandra Solomon, öğrencilerinin kariyerlerinde başarı elde edene kadar beklemeleri gerektiğine inandıklarını söylüyor. Solomon "Defalarca ve defalarca üniversitedeki öğrencilerim bana üniversite eğitimi sırasında âşık olmamak için çok uğraştıklarını, bunun planlarını bozacağını düşündüklerini söylüyorlar." diye yazıyor.

Belki de bu yalnızca seçkin üniversitelerdeki bir normdur; çoğu genç arasında böyle bir şey yoktur. William Strauss ve Neil Howe tarafından ortaya atılan döngüsel nesiller teorisine göre Z Kuşağı, 1950'lerde ve 1960'ların başında genç yaşta evlenen ve kısa süre sonra genç yetişkinliklerinde çocuk sahibi olan Sessiz Kuşak'a (2. Bölüm'de ele alındı.) çok benzemektedir. Nitekim Howe 2015'te "Sessiz Kuşak ile paralellikler çok açık." demişti.

Bunun yerine Z Kuşağı, genç yetişkinlik döneminde yavaş yaşam stratejisini takip ediyor, evliliği ve çocuk sahibi olmayı erteliyor. Sessiz Kuşak'tan Z Kuşağı'na 20'li yaşlarının başında olanlar için değişim çok büyük: 1960'ta 20'li yaşlarının başındaki her 10 kadından 7'si evliyken, 2020'de bu oran sadece 1/10'du. Yine 1960'ta 20'li yaşlarının başındaki erkeklerin aşağı yukarı yarısı evliyken, bu oran da günümüzde yalnızca 1/14'tür (bkz. Şekil 6.18).

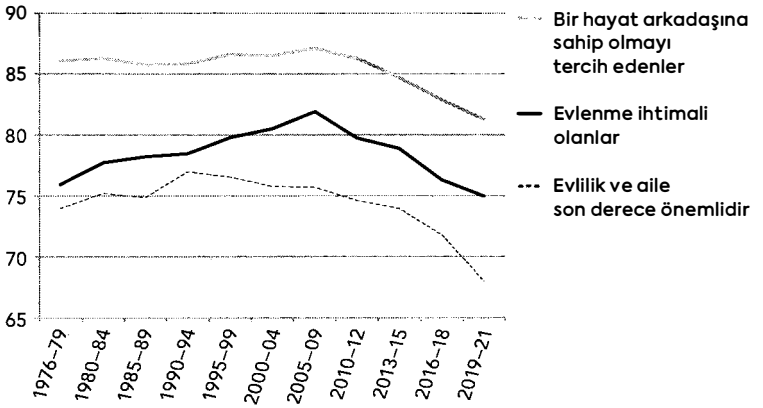

Şekil 6.18: 20-24 yaşları arasındaki evli olan ABD'li gençlerin yüzdesi, 1960-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Çeşitli sebeplerle ayrı yaşayan eşleri[47] içerir.

Z Kuşağı'nın evliliği ve ilişkileri sadece ertelemekle kalmadığına, bunlara hiç girişmeyeceğine dair bazı erken işaretler var. Milenyum Kuşağı lise son sınıf öğrencilerinin eninde sonunda evleneceklerini söyleme olasılıkları Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha yüksekken Z Kuşağı'nda bu oranla birlikte evlilik ve ailenin son derece önemli olduğunu söyleyenlerin sayısı da düştü (bkz. Şekil 6.19). Z Kuşağı sadece evliliğe karşı böyle bir tutum benimsemiyor; yaşamlarının büyük kısmında bir hayat arkadaşına sahip olmayı tercih edeceklerini de daha az söylüyorlar. Şüphesiz bunlar büyük değişiklikler değil ve Z Kuşağı'nın büyük bir kısmı hayat arkadaşı edinmek ve evlenmek istiyor. Bununla beraber yetişkin ilişkilerine duyulan arzunun Z Kuşağı'nda azalmasından önceki kırk yıl boyunca istikrarlı veya artan bir seyir izlemesi, daha fazla kişinin ciddi ilişki fikrini sorguladığını göstermektedir.

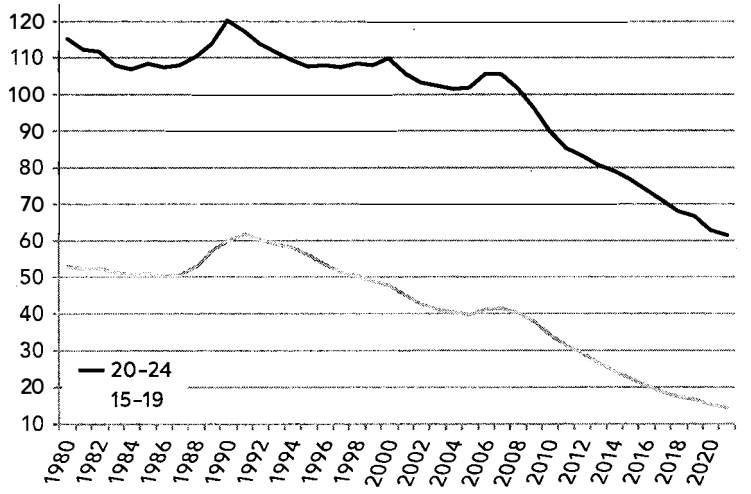
[47] Boşanma niyetiyle ayrı yaşayanlar, geçimsizlik nedeniyle kalıcı veya geçici olarak ayrı yaşayanlar, iş sebebiyle uzakta yaşayan karı veya koca vs. (Ç.N.)

Şekil 6.19: Belirli evlilik ve aile hedeflerine değer veren ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır. 12. sınıf öğrencileri 1976-1982 yılları arasında çoğunlukla Bebek Patlaması Nesli, 1983-1997 yılları arasında çoğunlukla X Kuşağı üyesi, 1998-2012 yılları arasında çoğunlukla Milenyumlu ve 2013-2030 yılları arasında çoğunlukla Z Kuşağı üyesidir. "Evlenme ihtimali olanlar" hâlihazırda evli olanları da kapsamaktadır.

Yavaş yaşam stratejisi ile birlikte Z Kuşağı için çocuk sahibi olmanın yörüngesi de değişti. Evliliği erteleyen X Kuşağı üyeleri çocuk sahibi olmayı daha az erteledi ve ortalama annelik yaşı ortalama evlilik yaşının altına düştü. Z Kuşağı ise hem evlenmeyi hem de çocuk sahibi olmayı erteliyor. 2010'larda 15-24 yaş grubu Milenyumlulardan Z Kuşağı'na geçerken doğum oranları düşmeye devam etti (bkz. Şekil 6.20). 2020 yılına gelindiğinde hem 13-19 yaş arasındaki gençler hem de 20'li yaşların başındaki kadınlar için doğum oranı, kayıtların tutulmaya başlandığı 1918'den bu yana en düşük seviyeye geriledi; söz konusu oran, bu yaş grubundakilerin X Kuşağı üyesi olduğu 1990'dakinin yaklaşık yarısı kadardır. 13-19 yaş arası gençler arasında 2021'deki doğum oranı 1990'ların başındakinin dörtte birinden daha azdı.

Şekil 6.20: ABD'li 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinlerde doğum oranı, yaş grubuna göre, 1980-2021

Kaynak: Hayati İstatistik Raporları, CDC
Notlar: Doğum oranları bu yaş grubundaki 1000 kadın başınadır.

Genel olarak Z Kuşağı, Amerikan tarihindeki tüm önceki kuşaklardan daha geç evleniyor ve çocuk sahibi oluyor. Z Kuşağı üyeleri, Sessiz Kuşak'a benzemek şöyle dursun, yetişkinliğe adım atmak için daha yavaş bir strateji izlemişlerdir; görünüşe göre daha fazlası evlenmeyecek veya hiç çocuk sahibi olmayacak.

Bunu Söyleyemezsin!

Özellik: İfadenin Kısıtlanması

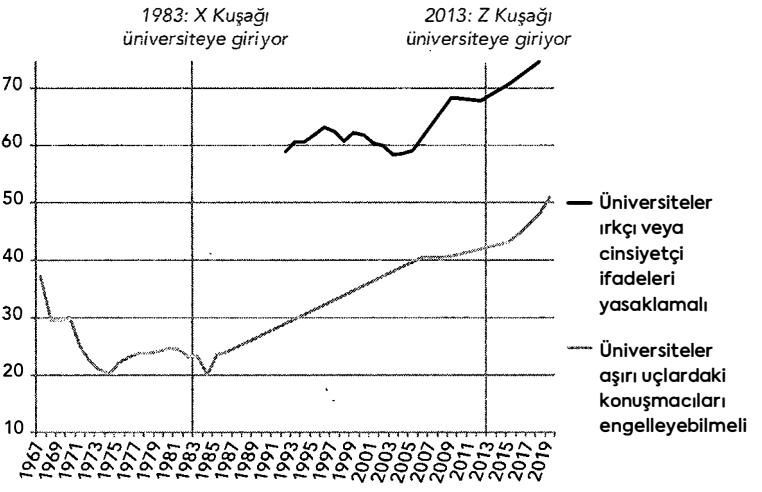
Dorian Abbot, Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde prestijli John Carlson Konferansı'nı vermek üzere davet edildiğinde çok heyecanlandı. Chicago Üniversitesinde jeofizikçi olan Abbot'un iklim değişikliği ve diğer gezegenlerde yaşam potansiyeli üzerine yaptığı araştırmalar hakkında konuşma yapması planlanıyordu.

Ancak çok geçmeden ihtilaf çıktı. Abbot, üniversiteye kabullerin sadece liyakate dayalı olduğunu ve bu sebeple hem pozitif ayrımcılığın hem de önceki kabullerin kaldırılması gerektiğini öne süren bir yazı yazmış ve bazı videolar kaydetmişti. Söz konusu yazılar ve videolar, onun jeofizik araştırmaları veya planlanan konferansıyla ilişkili değildi. Bir grup MIT öğrencisi ve mezunu Twitter'da Abbot'un davet edilmesinin "kabul edilemez", "rahatsız edici" ve bölümün "çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık" çabalarıyla çelişki içinde olduğunu söyleyerek davetin geri çekilmesini talep etti. Birkaç gün içinde MIT, Abbot'un konferansını iptal etti.

İfade özgürlüğüne ilişkin ihtilaflar onlarca yıldır eski kuşakları genç kuşaklardan ayırdı, ancak şimdi siyasette ve kuşaklarda taraflar yer değiştirdi. Geçmişte, genç kuşaklar ve liberaller daha sık ifade özgürlüğü haklarını desteklerken eski kuşaklar ve muhafazakârlar ise daha sık bu haklara karşı çıkmıştır. 1950'lerde ve 60'ların başında ihtilaf girdabı Lenny Bruce gibi komedyenlerin küfürlü konuşmaları ve dinle ilgili şakalar yapmaları etrafında ortaya çıktı. 1960'ların ortalarında Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi öğrencileri (o zamanlar Bebek Patlaması Nesli ve Sessiz'diler) sivil haklar örgütleri için masalar kurmak istedikleri ve üniversite yönetimi kampüste siyasi tartışmaları önlemek istediği için İfade Özgürlüğü Hareketi'ni başlattılar. 1970'lerde, genellikle liberal bir örgüt olarak görülen ACLU, neo-Nazilerin Illinois Skokie'deki bir Yahudi mahallesinde yürüyüş yapma hakkını destekledi. Liberal görüş, genellikle -bazen ne kadar zararlı olsa da- bir kendini ifade etme biçimi olarak ifade özgürlüğünden; muhafazakâr görüş ise genellikle kampüsler veya toplumun geneli için yıkıcı olan ifadelerin kısıtlanmasından yanaydı.

Sonra bir şeyler değişti. 2010'lara gelindiğinde genç liberaller bunun tam tersini talep etmeye başladı: İfadenin düzenlenmesi. 1980'lerde üniversiteye yeni başlayan X Kuşağı üyesi öğrencilerin sadece ¼'ü aşırı uçlardaki konuşmacıların engellenmesi

gerektiğini düşünürken, 2019'da üniversiteye yeni başlayan Z Kuşağı üyesi öğrencilerin çoğunluğu bu fikirdeydi (bkz. Şekil 6.21). Ayrıca 2019'da her 4 öğrenciden 3'ü üniversitelerin ırkçı veya cinsiyetçi olduğu düşünülen ifadeleri kısıtlaması gerektiğini düşünüyordu. X Kuşağı'nın anlatıldığı bölümde gördüğümüz gibi, bu durum ifade özgürlüğüne yönelik tutumlar konusunda giderek artan bir kuşak farkı yarattı.

Şekil 6.21: İfadenin düzenlenmesi gerektiğine inanan ABD'li üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1967-2019

Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması

Bunlar sadece teoride kalan fikirler değildi. Üniversite kampüslerinde konuşma yapmak üzere davet edilen konuşmacıların davetleri geri çevrildi veya bağrış çağrış ile konuşmaları bölündü. Bireysel Haklar ve İfade Vakfı (FIRE) -kampüslerde ifade özgürlüğünü savunan ve partizan olmayan bir grup- 2010'da 17 olan daveti geri çevirme girişiminin 2019 yılında 40'a yükseldiğini kaydetti. Öğrencilerin saldırgan bulduğu bir şey söyleyen öğre-

tim üyeleri uzaklaştırıldı veya kovuldu. Yale Üniversitesinden bir öğretim üyesi, 2015 yılında öğrencilerin belirli Cadılar Bayramı kostümlerinin saldırgan olup olmadığına kendilerinin karar vermesini öneren ince detaylı bir e-posta gönderdiğinde, kocası, önünü kesen öfkeli bir öğrenci kalabalığıyla karşı karşıya kaldı. 2021 yılında Philadelphia'da küçük bir üniversitede görev yapan ve anonim bir Twitter hesabı üzerinden kölelik tazminatlarına karşı çıkan bir matematik profesörü, soruşturma sonucunda suçtan temize çıkarılmasına rağmen işten çıkarıldı.

2010'lu yılların ortalarında, bu gibi olaylar seçkin üniversite kampüslerindeki bir avuç öğrencinin eylemleri olarak görülüp geçiştiriliyordu. Fakat çok geçmeden, insanların belirli şeyleri söyleyememesi gerektiği -belirli görüşlerin duyulmaması gerektiği- fikri kampüs dışında da geniş çapta kabul görmeye başladı. Uzun bir süredir *Bachelor*'ı sunan Chris Harrison (d. 1971), üniversite öğrencisiyken İç Savaş öncesi temalı partiye[48] katılan bir yarışmacıyı savunduktan sonra işini kaybetti. Netflix'in genç çalışanları, 2021 yılında Dave Chappelle'in (d. 1973) transfobik olarak gördükleri bir komedi özel gösteriminin yayınlamasının ardından işten ayrıldılar.

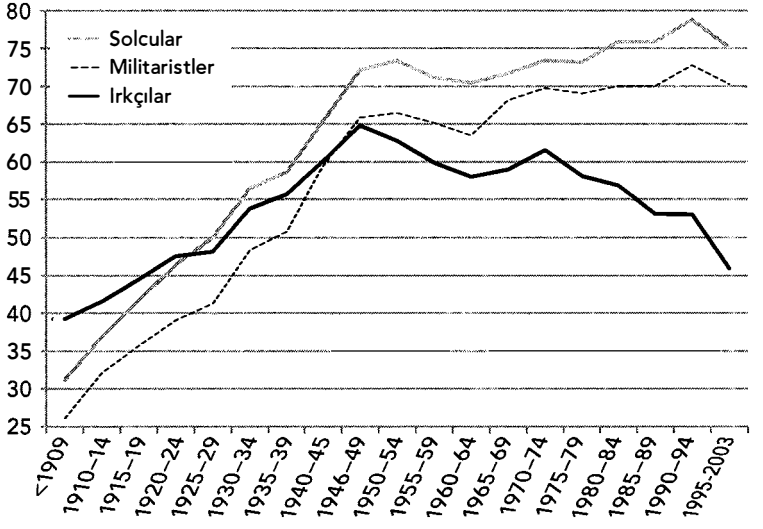
Bunlar sadece münferit olaylar mı? Yoksa toplumda yaşanan geniş ölçekteki değişimler hakkında bir şeyler mi anlatıyorlar? Genel Sosyal Araştırma, altmış senedir Amerikalı yetişkinlere tartışmalı ifadelere karşı ne kadar hoşgörü gösterdiklerini sordu. Ayrıca belirli popüler olmayan görüşlere sahip kişilerin topluluk önünde konuşma yapmalarına, yerel bir üniversitede ders vermelerine veya kitaplarının yerel bir kütüphanede bulunmasına izin verilip verilmeyeceğini de soruyor. Sorulardan biri, seçimlerin yapılmamasını ve ordunun ülkeyi yönetmesini savunan birinin (bir militarist) ifade özgürlüğü hakları hakkındadır. Diğer iki soru ise

---

48 Çoğunlukla beyaz üstünlükçü gruplar tarafından düzenlenen bu partilerde köleliğin yaygın olduğu dönem romantize edilir, ırkçılık olumlanır. (Ç.N.)

bir komünistin ve tüm dinlere karşı olan birinin haklarını soruyor ki bunlar genellikle sol görüşler olarak kabul edilir. Bir diğerinde ise genellikle ırkçı bir görüş olarak tanımlanan, siyahların genetik olarak daha aşağı olduğuna inanan birinin hakları sorulmaktadır. Tüm bu görüşler popüler değildir ve tartışmalıdır.

1970'li yıllardan 2000'lerin başına kadar, tüm bu bireylerin ifade özgürlüğüne yönelik hoşgörüler birlikte arttı; örneğin din karşıtları için 1976'da %56 iken 2002'de %71'e, ırkçılar için 1976'da %55 iken 2002'de %61'e yükselmiştir. Sonra bu birliktelik bozulmaya başladı. Solcuların ve militaristlerin ifade özgürlüğüne verilen destek artmaya devam ederken ırkçıların ifade özgürlüğü için böyle bir şey olmamış ve 2021 yılında %48 ile tüm zamanların en düşük seviyesine ulaşmıştır.

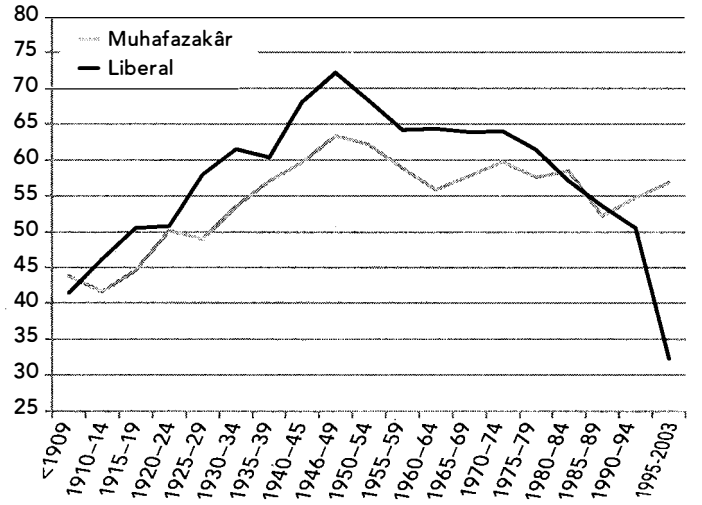
Şekil 6.22: Doğum yılına göre ABD'li yetişkinlerin seçilmiş tartışmalı gruplar için ifade özgürlüğü haklarına desteği

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: 1972–2021 verilerini içerir. Kuşağın rolünü izole etmek için yıl kontrol altına alınmıştır. Solcular, komünistleri ve din karşıtlarını bir araya getirir.

Farklı tartışmalı görüşler arasında ifade özgürlüğüne verilen desteğin ayrışması, en azından kısmen kuşak farklılıklarından kaynaklanıyor. Komünistlerin, din karşıtlarının ve militaristlerin ifade özgürlüğü haklarına verilen destek, Muhteşem Kuşak'tan Z Kuşağı'na her kuşakta artışını sürdürdü. Buna karşılık, ırkçı görüşlere sahip bir kişinin ifade özgürlüğü haklarına verilen destek Bebek Patlaması Nesli'nde zirve yaptıktan sonra düşüşe geçti ve Z Kuşağı'nda tüm zamanların en düşük seviyelerine ulaştı (bkz. Şekil 6.22).

Tartışmalı ifadelere karşı hoşgörü konusunda siyasi ideolojiler arasında geçiş yaşanması en çarpıcı olanıydı. Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli arasında liberallerin, ırkçı görüşleri olan birinin ifade özgürlüğü haklarını destekleme olasılığı muhafazakârlara göre biraz daha yüksekti, fakat Milenyumluların doğduğu yıllarda liberaller arasındaki destek azalmaya başladı, 1990'lı yıllarda doğanlar arasında muhafazakârların desteğinin belirgin bir şekilde altına düştü ve Z Kuşağı liberalleri arasında yere çakıldı (bkz. Şekil 6.23). Dolayısıyla, ırkçı görüşlere sahip biri için bile ifade özgürlüğü haklarını desteklemek bir zamanlar liberaller arasında daha yaygın durumdayken artık muhafazakârlar arasında daha yaygın hâle geldi. Buna karşılık liberallerin; komünistlerin ve militaristlerin ifade özgürlüğü haklarına verdiği destek Bebek Patlaması Nesli'nden Z Kuşağı'na kadar oldukça sabit kalırken dine karşıt olanların ifade özgürlüğü haklarına verilen destek arttı. Böylece, liberallerin ifade özgürlüğüne verdiği destek, giderek ifadenin ne hakkında olduğuna bağlı hâle geldi. 1970'lerde ACLU'nun avukatı olarak Nazilerin ifade özgürlüğü haklarını savunan Sessiz David Goldberger, "Liberaller Birinci Değişiklik'i[49] geride bırakıyor." diyor.

[49] 1787 tarihli ABD Anayasası'nın 1791'de kabul edilen Birinci Değişikliği, Kongre'nin basın, toplantı ve şikâyet dilekçesi verme hakkını kısıtlayan yasaları yapmasını önleyen ek maddesidir.

Şekil 6.23: Siyasi ideolojiye göre ABD'li yetişkinlerin ırkçı görüşlere sahip olanların ifade özgürlüğü haklarını destekleme durumu

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma

Notlar: 1972-2021 verilerini içermektedir. Kuşağın rolünü izole etmek için yıl kontrol altına alınmıştır.

Siyaset Bilimci Dennis Chong ve çalışma arkadaşları, ifade özgürlüğüne verilen destekteki kuşaklar arası düşüşün, üniversite eğitimi almış olanlar arasında almamış olanlara kıyasla daha büyük olduğunu tespit etti. Üniversite eğitimi almış Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri ırkçıların ifade özgürlüğünü üniversite eğitimi almamış akranlarına kıyasla daha fazla desteklediği için bu aynı zamanda kuşaklar arası bir tersine dönüştür. Bu kuşak farklılığı, ifadenin kısıtlanmasına yönelik desteğin üniversite kampüsleri orijinli olduğu teorisiyle de tutarlıdır.

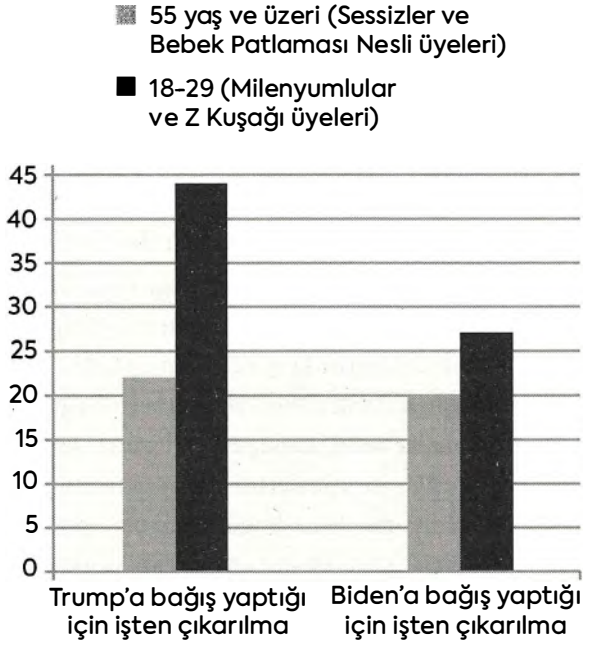
İfade özgürlüğü etrafındaki sorunlar, sert bir kuşaksal bölünmeye yol açtı. Bir ankette, Milenyumluların ve Z Kuşağı üyelerinin %40'ı hükümetin insanların saldırgan ifadeler kullanmasını engelleyebilmesi gerektiğini düşünürken bu görüş X Kuşağı'nın yalnızca %27'si tarafından paylaşılmıştır.

ACLU -tarihsel olarak hem sağ hem de soldaki aktörlerin ifade özgürlüğü haklarını savunan bir kuruluş- bile ifade özgürlüğüne verdiği destekte tereddüde düşmüştür. Kuruluşun 2017, 2018 ve 2019 yıllık raporlarında "Birinci Değişiklik" veya "ifade özgürlüğü" ifadeleri kullanılmamıştır. Genç bir ACLU avukatı, tweet'inde karşı çıktıkları bir kitabın dağıtımını durdurmanın "%100 hiçbir şekilde taviz vermeyeceği" bir şey olduğunu belirtti; bu, kuruluşun kitap yasaklarına karşı çıkma konusundaki geçmiş tutumunun tersineydi. Kuruluş içinde bile, çekinmeden açıkça konuşmak her zaman olumlu bir şey olarak görülmüyordu. ACLU avukatı Milenyumlu Alejandro Agustin Ortiz, "Burada ara sıra bir dogmatizm bastırır." dedi. "Arkadaş grubunuz arasında yükselen bir inancı sorgulamadan önce tereddüt edersiniz."

İfadenin önüne set çekmeye yönelik destek, ırkçılık ve cinsiyetçiliğin ötesine geçerek siyasi görüşleri de kapsamakta ve insanların işlerini kaybetmelerini de kapsayacak şekilde tam bir linç kültürüne kadar varabilmektedir. 2020 yılında yapılan bir araştırmada, 10 Amerikalıdan 2'si Joe Biden'ın kampanyasına kişisel bağış yapan bir şirket yöneticisinin işinden çıkarılmasını desteklerken, aynı durum Donald Trump için söz konusu olduğunda bu oran 3/10 olmuştur. Bununla beraber, genç yetişkinlerin, işten çıkarmaları daha çok desteklediği bir kuşaksal bölünme de söz konusudur (bkz. Şekil 6.24). Siyasi inançlar, ahlaki kültür ve duygularla daha derin bir şekilde iç içe geçtikçe karşıt görüşlere yönelik hoşgörü azalmaktadır; özellikle de Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı'nda!

Aynı araştırmada Amerikalıların %62'si, genç yetişkinlerin %55'i de dâhil olmak üzere, "bugünlerde siyasi iklim, başkaları saldırgan bulabilir diye inandığım şeyleri söylememi engelliyor" görüşüne katılmıştır. Çalışan yetişkinlerin 1/3'ü, siyasi görüşlerinin bilinmesi durumunda işlerini kaybetmekten veya

iş fırsatlarını kaçırmaktan endişe duyduklarını belirtmiştir ve hatta genç yetişkinler (%44) ileri yaştaki yetişkinlerle (%27) karşılaştırıldığında daha çok endişe duymaktadır. Dolayısıyla Z Kuşağı üyeleri ve genç Milenyumlular, hem diğer insanların siyasi inançları sebebiyle işten çıkarılmaları gerektiğini daha fazla düşündükleri hem de kendilerinin siyasi inançları sebebiyle işten çıkarılacaklarından daha fazla endişe duydukları bir dünyada yol yürüyor.

Şekil 6.24: Trump'a veya Biden'a kişisel olarak bağış yapan bir şirket yöneticisinin işten çıkarılmasından yana olan ABD'li yetişkinlerin yaşa/kuşağa göre yüzdesi, 2020

Kaynak: YouGov tarafından yürütülen Cato Enstitüsü Yaz 2020 Ulusal Araştırması
Notlar: 2.000 ABD'li yetişkinden oluşan ulusal örneklem, 1-6 Temmuz 2020.

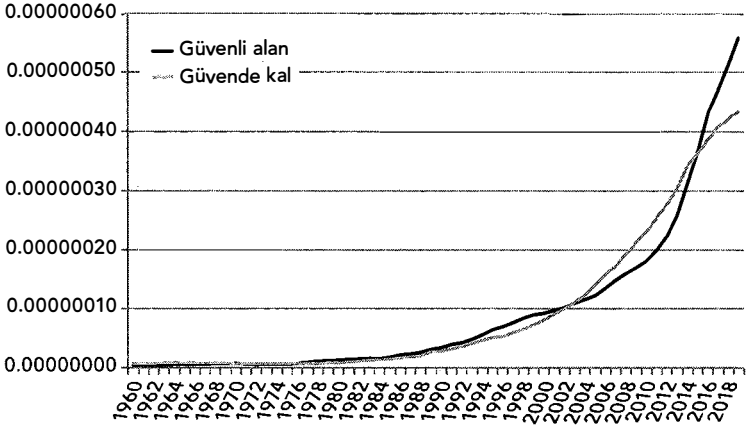
Güvende Kal

Özellik: Fiziksel ve Duygusal Güvenliğe İlgi

Columbia Üniversitesi öğrencileri, 2015 yılında bir öğrenci gazetesine yazdıkları köşe yazısında, Ovid'in *Metamorfozlar*'ı gibi Eski Yunan ve Latin Edebiyatı dersi okumalarının "tetikleyici ve saldırgan materyaller" içerdiğini ileri sürmüşlerdir. Öğrenciler, "sınıfta kendilerini güvende hissetmeye ihtiyaç duyduklarını" ve bu gibi okumaların güvenlik duygularını sarstığını ileri sürdüler. Aynı yıl Williams College tartışmalı bir konuşmacıyı davet ettiğinde öğrenciler, onun bu gelişinin kendilerinde "duygusal yaralanmaya" yol açacağını savundular. 2022 yılında Iowa'daki Drake Üniversitesinden öğrenci senatörleri, muhafazakâr grup Turning Point USA'nın kampüsteki kolunu resmî olarak tanımayı reddetti çünkü bir öğrenci senatör şöyle demişti: "Eğer bu kuruluş kampüsteki insanları rahatsız ediyor ve kendi güvenliklerinden endişe duymalarına neden oluyorsa o zaman bunu destekleyemem." Z Kuşağı için bazı söylem türleri sadece iğrenç değil, aynı zamanda zararlıdır da.

Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt bu değişimi 2018 tarihli *The Coddling of the American Mind* adlı kitaplarında belgelerle ortaya koydular. 2010'ların ortalarında şunu yazmışlardı: "... konuşma kodlarının ve konuşmacıların davet edilmemesinin gerekçesi tıbbileştiriliyordu: Öğrenciler belirli konuşma türlerinin -hatta bazı kitapların ve derslerin içeriğinin- işlevlerini yerine getirme yeteneklerini engellediğini iddia ediyorlardı.... Bugün yeni olan şey, öğrencilerin kırılgan olduğu önermesidir." Bu durum, dayanıklılıklarıyla övünen X Kuşağı üyeleri ve ifade özgürlüğünü hâlâ sık sık liberal bir hak olarak gören Bebek Patlaması Nesli'nin bakış açısına ters düşme eğilimindedir. Kampüste ve daha geniş toplumsal alanlardaki ifade özgürlüğüne ilişkin çatışmalarda, genellikle Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri serbest ifadeyi savunurken Z Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular ise insanları, saldırgan buldukları görüşleri duymaktan korumadan yana oluyorlar.

Tesadüf değildir ki bu tartışmanın büyük kısmı, başta fiziksel güvenliğe odaklanan ve artık duygusal güvenliğe -ve hatta rahatsızlığa karşı güvenliğe- kadar uzanan bir kavram olan güvenlik üzerine yoğunlaşmıştır. Bu eğilimin kökleri çocukların fiziksel güvenliğine dayanıyor: Yavaş yaşam stratejisinde ebeveynler yalnızca bir veya iki çocuğa sahip olurlar ve onları dikkatli bir şekilde korurlar; böylece çocuk güvenliğine olan ilgi artma eğilimine girer. Amerikan kültürü 1995 yılından sonra, tam da ilk Z Kuşağı üyelerinin doğduğu dönemde, güvenlik konusuyla yakından ilgilenmeye başladı. 1995-2019 yılları arasında Amerikan kitaplarında "güvende kal" ifadesinin kullanımı dört kattan fazla arttı; daha duygusal odaklı "güvenli alan" ifadesi de öyle (bkz. Şekil 6.25). 2000'li yıllardan bu yana güvenlikle ilgili endişeler hızla çoğaldı ve -öğrencilerin aspirin gibi reçetesiz satılan ilaçları taşımasını yasaklayan okul politikalarından 9 yaşındaki çocuklara akıllı telefon verilmesine kadar- güvenlik her şeyin gerekçesi hâline geldi.

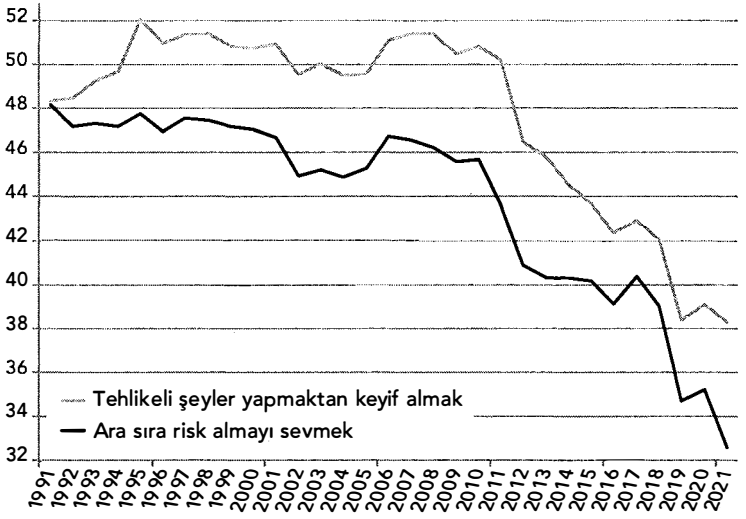

Şekil 6.25: Amerikan kitaplarında güvenli alan ve güvende kalma ifadelerinin kullanımı, 1960-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı
Notlar: Sayılar, o yıl yayınlanan kitaplardaki kelimelerin yüzdesini temsil etmektedir.

Geçmiş kuşaklarda 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler çoğunlukla fiziksel güvenlikle ilgili tavsiyeleri önemsemezlerdi; genç insanlar genellikle risk almaya ve sonunda ne olacağını görmeye yatkındırlar. 13-19 yaş arası gençlerin hızlı araba kullanması, birbirleriyle kavgaya tutuşması ve riskten keyif alması uzun geçmişe sahip bir gelenektir.1976'da geçen *Dazed and Confused* (*Genç ve Heyecanlı*) filminde, bir grup Bebek Patlaması Nesli 13-19 yaş arası genç, beyzbol sopalarıyla posta kutularını kırıp dökmekten ve park hâlindeki bir arabanın ön camına bovling topu fırlatmaktan büyük heyecan duymaktadır; ta ki bir ev sahibi tüfekle peşlerine düşene kadar!

Z Kuşağı farklı: Yetişkinlerin güvenlik ve korumaya yönelik ilgisini reddetmek yerine benimsediler. Örneğin, "tehlikeli şeyler yapmaktan keyif aldıklarını" veya "ara sıra risk almayı sevdiklerini" söyleyenlerin sayısı daha azdır (bkz. Şekil 6.26).

Şekil 6.26: Tehlikeli şeyler yapmayı veya risk almayı seven ABD'li 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1991-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Davranışları da bunu doğrular niteliktedir: Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençler, önceki kuşaklardaki 13-19 yaş arası gençlere kıyasla daha az sarhoş oluyor, daha az fiziksel kavgaya tutuşuyor veya daha seyrek araba kazası geçiriyor. Z Kuşağı üyeleri aynı zamanda güvenlik kavramını fiziksel zararı önlemenin ötesine taşıyarak duygusal zararı önlemeyi de bu kapsam içine alıyorlar ve "duygusal güvenlik" olarak adlandırdıkları şeye -sözler veya yaşananlar sebebiyle rahatsız olmamaya veya kırılmamaya- büyük önem atfediyorlar. 20 yaşındaki biri bana "Güvenlik, fiziksel *ve* duygusal ihtiyaçlarınızla ilgilenmeniz demektir." dedi. "Kendinize ciddi duygusal zarar verebilirsiniz ki bu fiziksel zarardan daha da yıkıcı olabilir." Elbette buradaki zorluk, duygusal güvenliğin sağlanmasının zor olmasıdır. 19 yaşındaki biri de bana şunu demişti: "Duygusal güvenlik hiçbir zaman garanti değil. İhtiyatlı olup birisinin size bedensel zarar vermesini önleyebilirsiniz ama birisi sizinle konuşurken dinlemekten başka çareniz yoktur." Başka bir deyişle, her sosyal etkileşim incinme riskini beraberinde getirir.

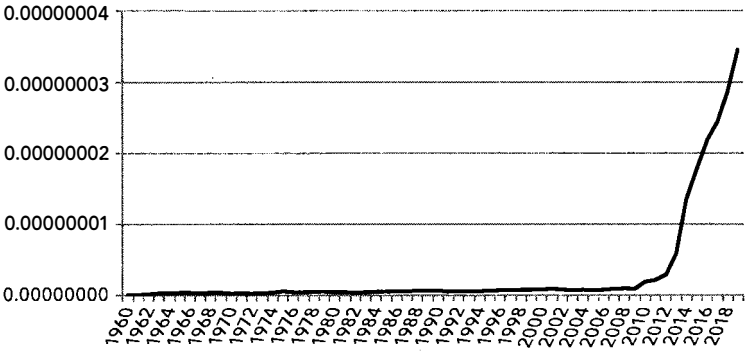
İnsanların sözlerle zarara ve hatta şiddete uğrayabileceği fikri, son yıllarda kampüslerde yaşanan birçok tartışmanın merkezinde yer alıyor. İnsanları duygusal zarardan korumak, güvenli alan -öğrencilerin kampüsteki bir konuşmacının görüşlerini onaylamadıkları takdirde gidebilecekleri bir yer- gibi buluşların arkasındaki temel fikirdir. Google Kitaplar veritabanı, güvenli alan kavramının aslında yeni olduğunu, ilk defa 1990'lı yıllarda ortaya çıktığını ve ancak 2012 yılından sonra popülerliğinin katlanarak arttığını gösteriyor (bkz. Şekil 6.26).

2010'larda ayrıca öğrencilerin bir okumada, videoda veya etkinlikte "cinayet, ölüm, aile ihaneti ve çocuk kaçırma betimlemeleri" olduğunu bildiren "tetikleyici uyarılar"ı (Robert Louis Stevenson'ın *Kaçırılan Çocuk* adlı romanı için bir üniversitenin uyarısı gibi) talep etmeleri de yeniydi.

Neden? Şöyle ki: Temple Üniversitesi öğrencisi Julia Merola 2021'de "Sınıflar öğrenciler için her zaman güvenli alan olmalıdır." diye yazmıştı. "Profesörlerin öğrencilerin sınıfta kendilerini rahat hissetmelerini sağlamalarının bir yolu, grafik materyalleri öğretmeden önce tetikleyici uyarılar eklemektir." Bu gerçekten işe yarıyor mu yaramıyor mu o kadar da kesin değildir; birçok psikoloji araştırması tetikleyici uyarıların öğrencilere duygusal veya başka türlü bir fayda sağlamadığını ortaya koymuştur.

Olumlu veya olumsuz, tetikleyici uyarılar son derece yeni bir kavramdır. Bu ifade 2012 senesinden önce Google veri tabanındaki Amerikan kitaplarında neredeyse hiç yer almazken daha sonra hızla popülerlik kazandı (bkz. Şekil 6.27).

2010'lar şu konuda nettir: Üniversite kampüslerinde başlayan şey orada bitmez. Duygusal güvenliğe ve güvenli alanlara değer veren Z Kuşağı gençleri, mezun olduklarında da bu fikirlerini terk etmeyecekler. Aksine bunları yetişkinliğe ve iş yerlerine taşıyacaklar. Yakın bir tarihte, iş yerinde pek tabii bir şekilde güvenli alan talepleri ve hassas materyallere maruz kalmadan önce tetikleyici uyarılar için çağrılar baş gösterebilir.

Şekil 6.27: Amerikan kitaplarında tetikleyici uyarı ifadesinin kullanımı, 1960-2019

Kaynak: Google Kitaplar veritabanı

Notlar: Sayılar, o yıl yayımlanan kitaplardaki kelimelerin yüzdesini temsil etmektedir.

Ben Bittim: Irk ve Polislik

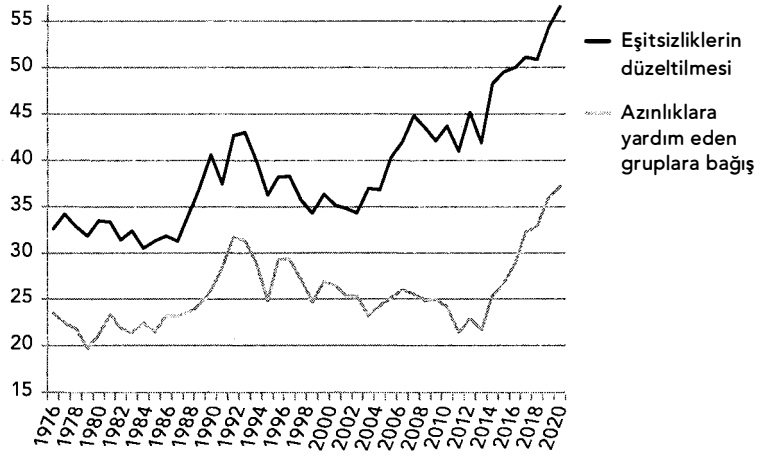
Özellik: Irksal Bilinç

17 yaşındaki delikanlı, buzlu çay ve Skittles almak için gittiği 7-Eleven'dan dönerken kız arkadaşını aradığında saat akşam 7'yi biraz geçiyordu ve hava serinlemeye başlamıştı. Onlar konuşurken, bir adamın kendisini izlediğini fark etti. Kavga çıktı ve genç vurularak öldürüldü. Adı Trayvon Martin'di (d. 1995).

Martin'i vuran gönüllü mahalle bekçisi George Zimmerman (d. 1983), Şubat 2012'deki olayda meşru müdafaa iddiasında bulundu ve 2013 yılında cinayetten beraat etti. Hüküm, Milenyum Kuşağı üyesi üç kadının Black Lives Matter hareketini başlatmasına yol açtı (Milenyum Kuşağı bölümüne bakınız).

Yedi yıl sonra, 17 yaşındaki Darnella Frazier (d. 2003) küçük kuzeniyle birlikte köşedeki mağazaya doğru yürürken yerde polis tarafından zapt edilen bir adam gördü. Bu rastlantıyı telefonuyla kaydetti. "Kendisi için her şeyin bittiğini ... anlamış gibiydi." dedi daha sonraları. "Çok korkmuştu. Acı çekiyordu." George Floyd (d. 1973) adındaki adam, Minneapolis polis memuru Derek Chauvin'in dokuz dakika boyunca boynuna dizi ile bastırmasının ardından hayatını kaybetti. "Anne! Ben bittim!" dedi Floyd bir seferinde. O gecenin ilerleyen saatlerinde Frazier videoyu Facebook'ta paylaştı ve video kısa sürede viral hâle gelerek dünya çapında yayılıp ve aylarca sürecek protestolara sebebiyet verdi. Frazier daha sonra Pulitzer Özel Ödülü'ne layık görüldü.

Bunu takip eden protestoların yazında Z Kuşağı önde ve merkezdeydi. Bir ankete göre protestolara katılanların %41'i 18-29, yalnızca %15'i ise 50-64 yaş aralığındaydı. Haziran 2020'nin başlarında 15 ile 26 milyon arasında kişi -bazı hesaplara göre her 10 Amerikalıdan 1'i- protestolara katıldı; bu, ülke tarihindeki en büyük protesto hareketiydi.

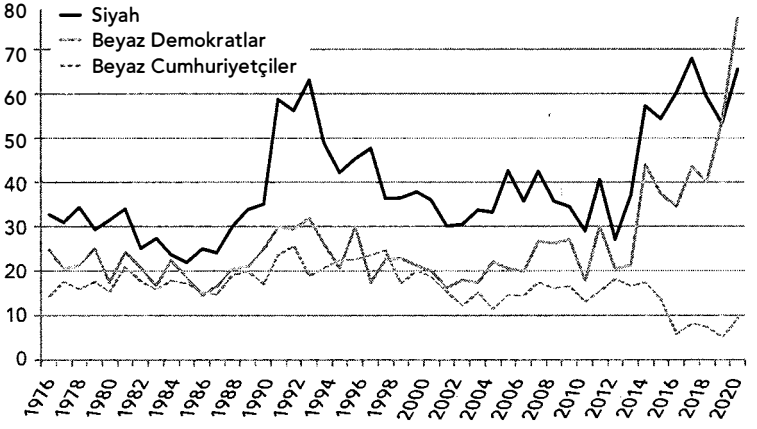
Şekil 6.28: Eşitsizliklerin düzeltilmesini veya azınlıklara yardım eden gruplara bağış yapılmasını destekleyen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: Maddelerin ifadesi: 1) "Aşağıdakilerden her biri sizin için hayatta ne kadar önemli?" *Sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri düzeltmek için çalışmak.* Şekil, "oldukça önemli" veya "son derece önemli" yanıtını verenlerin yüzdesini göstermektedir. 2) "Gelecekte en azından ortalama bir gelire sahip olursanız aşağıdaki kuruluşlara bağışta bulunma ihtimaliniz nedir?" *Azınlık grup örgütleri (NAACP, SCLC vb.).* Şekilde "muhtemelen", "kesinlikle" ve "zaten yaptım" yanıtlarını verenler gösterilmektedir. 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, yılın Şubat ayında ve Mart ayının başlarında ve George Floyd'un Minneapolis'teki ölümünden önce toplandı.

Genç yetişkinler arasındaki fikir değişimlerine benzer şekilde (Milenyum Kuşağı bölümüne bakınız), Amerikalı 13-19 yaş arası gençler 2010'ların ortalarından -bazıları bu döneme "Büyük Uyanış" demiştir- itibaren ırk ilişkileri ve genel olarak eşitsizlikle daha fazla ilgilenmeye başladı. Daha fazla 13-19 yaş arası genç, sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin düzeltilmesinin önemli olduğunu ve daha fazlası ırksal azınlıklara yardım eden gruplara odaklanan kuruluşlara para bağışlamakla ilgilendiklerini söyledi. Her ikisinin de 2021'de tüm zamanların en yüksek seviyesine ulaşmasıyla, ilgide

1990'larda görülen bir önceki zirve geride bırakıldı (bkz. Şekil 6.28). Tıpkı yetişkinlerde olduğu gibi, Michael Brown'ın (d. 1996) 2014'te Missouri eyaletinin Ferguson kentindeki ölümü etrafında gelişen protestoların ardından, Trump'ın 2017'de göreve başlamasından birkaç yıl önce ve George Floyd'un Minneapolis'teki ölümünün üzerinden beş yıl geçmişken ırksal konulara duyulan ilgi arttı.

Şekil 6.29: ABD'de polisin ve kolluk kuvvetlerinin işini kötü yaptığına inanan 12. sınıf öğrencilerinin ırk ve siyasi parti bağlılığına göre yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, yılın Şubat ayında ve Mart ayının başlarında ve George Floyd'un Minneapolis'teki ölümünden önce toplandı. Münferit olarak analiz etmek için çok az sayıda siyah Cumhuriyetçi vardı.

Bu ırksal hesaplaşmanın büyük bir kısmı, siyahların (Eric Garner, Breonna Taylor, Tamir Rice, Philando Castile) polis tarafından öldürülmesi veya siyahları (Trayvon Martin, Ahmaud Arbery) öldüren sivillere karşı hızlı bir şekilde dava açılmamasının ardından yapılan protestolarla ırk ve kolluk kuvvetleri üzerine odaklandı. Ancak polislik ve kolluk kuvvetleri ile ilgili ırksal ve siyasi bölün-

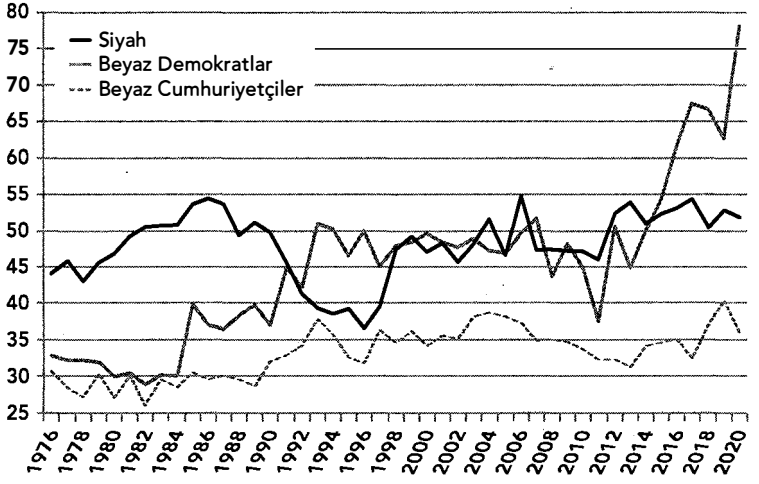
meler, en azından 13-19 yaş arası gençler arasında nispeten yeniydi. 1970'lerde ve 1980'lerde, siyah 13-19 yaş arası gençler, polise karşı, beyaz 13-19 yaş arası gençlere kıyasla daha eleştireldi; ancak çok da fazla değil. Polise yönelik eleştirilerde büyük ırksal farklılıklar, ilk olarak 1990'ların başında, muhtemelen Rodney King'in dövülmesini gösteren videoya tepki olarak ortaya çıktı (bkz. X Kuşağı bölümü).

Ayrıca, beyaz Demokratların polise karşı daha eleştirel olma ihtimalinin arttığı 2015 yılına kadar siyasi partilere göre polisle ilgili görüşlerde çok az farklılık vardı; 2021 yılına gelindiğinde beyaz Demokrat 13-19 yaş arası gençler, polisi, aslında siyah 13-19 yaş arası gençlerden daha fazla eleştiriyordu. Aynı yıllarda, 2015'ten sonra, beyaz Cumhuriyetçi 13-19 yaş arası gençler, polise karşı daha az eleştirel olmaya başladı. 2020'lere gelindiğinde 13-19 yaş arası gençlerin polis hakkındaki görüşlerinin şekillenmesinde siyasi parti, ırktan daha baskın hâle geldi (bkz. Şekil 6.29).

Beyaz Demokratların 2015'ten sonra görüşlerinde yaşanan değişiklikler, polise yönelik eleştirelliğin çok ötesine geçti. Milenyum Kuşağı bölümünde görüldüğü üzere, beyaz yetişkin Demokratların ırk ayrımcılığını dile getirme ve siyahların hak ettiklerinden daha azını elde ettiklerini söyleme olasılıkları da önemli ölçüde arttı. Beyaz 13-19 yaş arası genç Demokratlar için bu değişim, arzu ettikleri kişisel ilişkilere kadar uzandı. Beyaz Demokrat 13-19 yaş arası gençlerin -ama beyaz Cumhuriyetçi 13-19 yaş arası gençlerin değil- başka ırklardan arkadaşları olmasını gerçekten istediklerini söyleme olasılığı çok daha yüksek hâle geldi (bkz. Şekil 6.30). Başka bir ırktan komşuları veya patronları olması konusunda da aynı şeyi söylediler (gösterilmemiştir). Her durumda, sadece beyaz Demokratların, ama beyaz Cumhuriyetçilerin değil, 2015'ten sonra görüşlerinde istikrarlı bir değişiklik oldu.

Yetişkinlere yönelik trendler gibi, Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençlere ait veriler de ırk konusundaki görüşlerin 2015 yılından itibaren temelden değiştiğini gösteriyor. Irk, 1990'ların orta-

larından bu yana hiç olmadığı kadar merkezî bir konu hâline geldi. Bu seferinde ırk ilişkileri, ayrımcılık veya polis şiddeti konusunda düşüncelerini değiştirenler yalnızca siyahlar değildi, beyaz Demokratlar bu kervana katıldı. Irksal konular, 1990'lı yıllarda olmadığı kadar, Demokratlar ve Cumhuriyetçiler arasında keskin bir ayrışma noktası hâline geldi. Siyasi kimliklerini bu dönemde oluşturan Z Kuşağı (en büyükleri 2015'te sadece 20 yaşındaydı), ırksal meseleler etrafındaki siyasi kutuplaşmadan en çok etkilenen ve Amerika'da ırk konusundaki tartışmaları değiştirmeye amade kuşak olacaklar.

Şekil 6.30: Başka ırktan arkadaşlara sahip olmanın "arzu edilir" olduğunu söyleyen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, ırk ve siyasi parti bağlılığına göre, 1976-2020

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: "Başka bir ırktan yakın arkadaşlarınızın olması konusunda ne hissedersiniz?" Seçenekler "hiç kabul edilemez", "kısmen kabul edilebilir", "kabul edilebilir" ve "arzu edilir" şeklindedir. 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, yılın Şubat ayında ve Mart ayının başlarında ve George Floyd'un Minneapolis'teki ölümünden önce toplandı. Soru 2021'de sorulmadı. Ayrı ayrı analiz edilemeyecek kadar az sayıda siyah Cumhuriyetçi vardı.

Ruh Sağlığının İç Karartıcı Durumu

Özellik: Memnuniyetsiz ve Depresif

Naomi Osaka'nın (d. 1997) durumu pek iyi değildi ve kendisi de bunun ayırdındaydı.

Birinci sınıf tenisçi, basınla yüzleşmek konusunda "büyük endişe dalgaları" hissediyordu; bu yüzden Mayıs 2021'de Fransa Açık'ta maç sonrası basın toplantısına, "kişisel bakım egzersizi" yapma ihtiyacını öne sürerek katılmama kararı aldı. Osaka 15.000 $ para cezasına çarptırıldı ve daha sonra kendisi turnuvadan tamamen çekilmeye karar verdi.

İki ay sonra, Simone Biles (d. 1997) -sıklıkla gezegendeki en iyi jimnastikçi olarak kabul edilir- Olimpiyatlardaki takım final yarışmasından çekilerek dünyayı şaşkına çevirdi. Bir atlayışın ortasında, havada nerede olduğu hissini kaybetti. Gazetecilere "Gururumu bir kenara bırakmalıyım." dedi. "Kendim için doğru olanı yapmalı, ruh sağlığıma odaklanmalı, sağlığımı ve esenliğimi tehlikeye atmamalıyım."

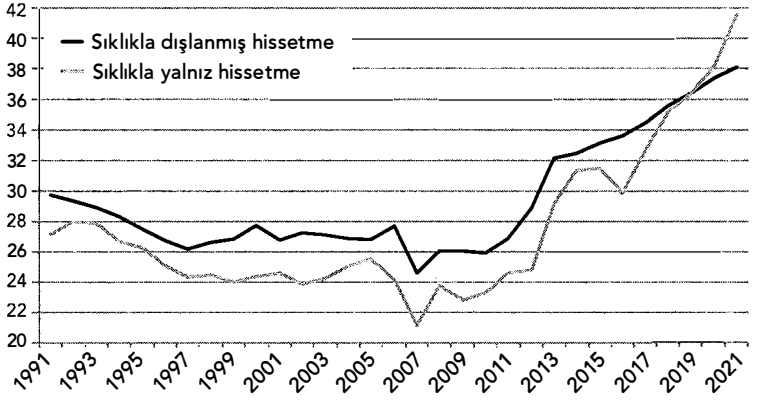
Z Kuşağı ruh sağlıkları hakkında konuşuyor ve bu konuda çekingen değiller. Daha az olumlu olan haber ise bu konuda daha fazla konuşmalarının daha fazla acı çekmelerinden kaynaklanması.

2012'den bu yana 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler arasında ruh sağlığı ve psikolojik esenliğe ilişkin tüm işaretler daha olumsuz şeyler anlatıyor. 2017 tarihli kitabım *i-Nesli*, 13-19 yaş arası gençler arasında bu eğilimlerin ilk işaretlerini ortaya koydu ve durum o zamandan bu yana daha da kötüleşti. Yalnızca 13-19 yaş arası gençlerin ruh sağlığı zarar görmeye devam etmekle kalmadı, daha fazla Z Kuşağı üyesi 20'li yaşlarına yaklaştıkça ruh sağlığı sorunları genç yetişkinler arasında giderek daha çok görülür oldu.

Eğilimler tutarlılıkları, genişlikleri ve boyutları bakımından çarpıcı. Çoğu, psikologların depresyon veya anksiyete gibi

içselleştirme bozuklukları olarak adlandırdıkları bozuklukları içeriyor. Bozukluk düzeyine ulaşmasalar bile, bu duygular iyi değil; mutsuzluk hissini, hayattan memnuniyetsizliği ve kendini küçümsemeyi işaret ediyor. Depresif duygular yalnızca duygusal değil bilişsel de olduğundan genel bir olumsuzluk ve karamsarlığa da yol açabilir.

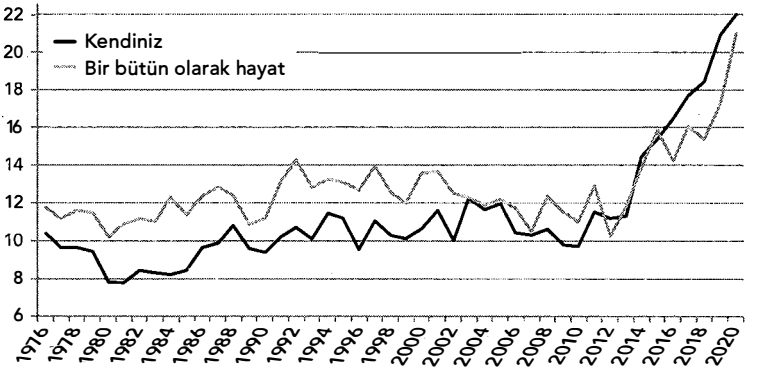
Bu duyguların habercilerinden biri yalnızlıktır; kişinin diğer insanlardan soyutlanmışlık hissi... Başkalarına karşı yakın sosyal bağlar hissetmek, özellikle gençler için ruh sağlığı açısından çok önemlidir. Z Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençler, diğer kuşakların üyesi 13-19 yaş arası gençlere göre belirgin şekilde daha yalnız; 2012 civarından itibaren 13-19 yaş arası gençler kendilerini yalnız ve dışlanmış hissettiklerini çok daha fazla dile getirmeye başladılar. 13-19 yaş arası gençler arasında yalnızlık 1990'lı yılların başından itibaren yavaş yavaş azalıyor veya en azından sabit kalıyordu; ancak 2012'den sonra aniden yükselişe geçti (bkz. Şekil 6.31).

Şekil 6.31: Kendini dışlanmış veya yalnız hisseden ABD'li 8, 10 ve 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1991-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplandı.

13-19 yaş arası gençler ayrıca hayatlarından ve kendilerinden daha az memnuniyet duymaya başladılar (düşük öz güvenin bir göstergesi). Memnuniyet duymayan 12. sınıf öğrencilerinin sayısı 2012'den sonra aniden arttı; böylece kırk yıl neredeyse durağan kaldıktan sonra sadece sekiz yıl içinde iki katına çıkmış oldu (bkz. Şekil 6.32). Bu garip bir zamanlama; çünkü ABD ekonomisi 2012 ile 2020'nin başları arasında giderek daha iyi duruma gelmişti, dolayısıyla ekonomik koşullar iyileştikçe 13-19 yaş arası gençlerin hayatlarından daha memnuniyet duymaları gerekirdi.

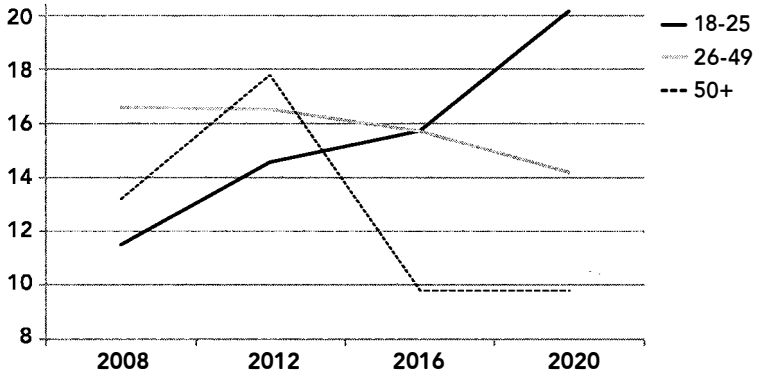

Şekil 6.32: Kendinden ve genel olarak hayatından memnun olmayan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2020

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplandı. Soru: "Sıradaki sorular hayatınızın çeşitli yönlerinden ne kadar memnun olduğunuzu veya olmadığınızı soruyor .... Ne kadar memnunsunuz ... Kendinizden? Bugünlerde bir bütün olarak hayatınızdan?" Yanıtlar, "hiç memnun değilim"den (1) "nötr"e (4) ve "tamamen memnunum"a (7) olmak üzere 1-7 ölçeğinde verilmiştir; Şekil 1, 2 ve 3'ü işaretleyenlerin yüzdesini göstermektedir.

Hayattan memnuniyetsizlik genç yetişkinler arasında da görülmeye başladı; gruptaki çoğu kişinin Milenyumlu olduğu 2008-2016 yılları arasında yavaş yavaş ve daha sonra 18-25 yaşları arasındakilerin tamamının Z Kuşağı olduğu 2016-2020 yılları

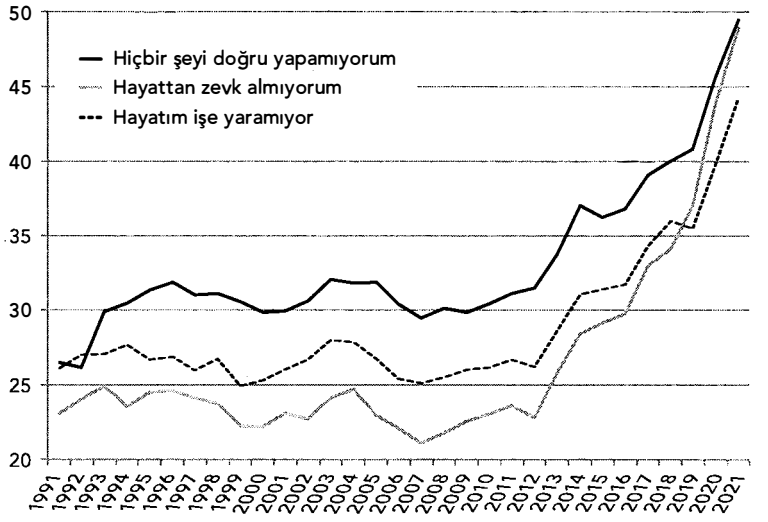
arasında ise birdenbire. Genç yetişkinler arasındaki memnuniyetsizlik artışı özellikle dikkat çekicidir çünkü ana yaş grubundaki yetişkinlerin memnuniyetsizliği aynı kalırken daha ileri yaştaki yetişkinlerin memnuniyetsizliği 2012'den sonra keskin bir düşüş gösterdi (bkz. Şekil 6.33).

Şekil 6.33: Yaş grubuna göre hayatından memnun olmayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2008-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: "Her şey göz önünde bulundurulduğunda bugünlerde bir bütün olarak hayatınızdan ne kadar memnunsunuz? Son derece memnun olduğunuzu mu, çok memnun olduğunuzu mu, orta derecede memnun olduğunuzu mu, biraz memnun olduğunuzu mu yoksa hiç memnun olmadığınızı mı söylersiniz?" sorusuna "memnun değilim" veya "biraz memnunum" cevabını verenlerin yüzdesini göstermektedir.

13-19 yaş arası gençler ayrıca depresyon ve kendine güvensizlik belirtileri göstermeye başladı. 2012 civarından itibaren, "Hiçbir şeyi doğru yapamıyorum." ve "Hayatım işe yaramıyor." gibi ifadelere katılma olasılıkları artarken "Hayattan herkes kadar zevk alıyorum." ifadesine katılma olasılıkları azaldı; tüm bunlar depresyon ve öz saygı düşüklüğünün klasik belirtileridir. (bkz. Şekil 6.34) Bunlar, birkaç on yıl içindeki küçük değişimlerin ardından gelen yine ani ve büyük değişimlerdi.

Şekil 6.34: ABD'de belirli depresyon belirtileri gösteren 8, 10 ve 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1991-2021

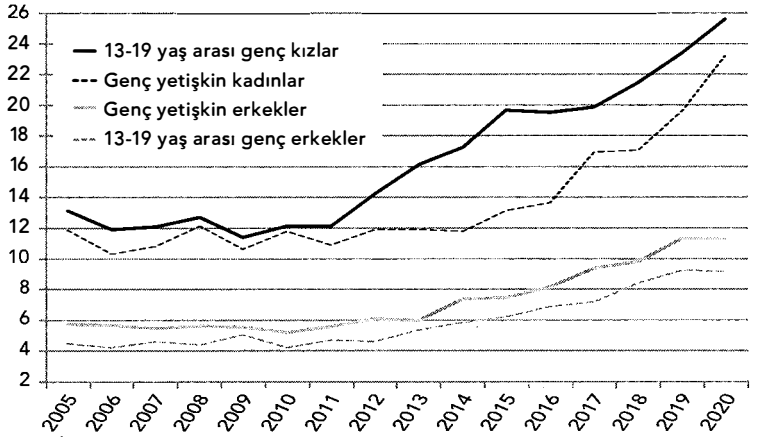
Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplandı.

14 yaşında SoundCloud'da bir şarkı yayınlayarak şöhrete kavuşan şarkıcı Billie Eilish (d. 2001), şarkı sözlerinde Z Kuşağı'nın çaresizliğini yansıtmış ("Bugün, ölümcül şeyler hakkında düşünüyorum" diyor bir şarkısının sözleri. "Boğulmak istiyormuşum gibi, sonumu getirmek istiyormuşum gibi."). Eilish, kültürün geri kalanından çok önce kuşağın ruh hâlinin nabzını tuttu. "Başlangıçta, çok hüzünlü olduğum ve kimsenin bununla kendini ilişkilendiremeyeceği için beni çalmayan şu radyo insanları vardı. [Ama] herkes bunu hissetti." dedi Gayle King'e. "Mutluluğu, kendini sevmeyi, falan filanı teşvik etmek elbette çok önemlidir ama birçok insan kendini sevmiyor." Eilish haklı, en azından kendi kuşağı için: 13-18 yaşları arasındakilerin önceki kuşaklarda artan öz saygıları, 2012'den sonra Z Kuşağı'yla birlikte aniden düşüşe geçti.

Olivia Rodrigo (d. 2003) da şarkılarında (yavaş yaşam stratejisinin kendine özgü bir yönelimiyle birlikte) kendi kuşağının düşük ruh hâlinden bahsediyor. "çok güvensizim, galiba / kafayı çekmeden öleceğim" diyor Rodrigo şarkısında. Şarkıda hakkını savunmayan, suçunu kabul eden, endişeli ve kimsenin yardım edemediği ve bir kişi daha ona gençliğinin tadını çıkarmasını söylerse ağlayacak olan bir kız var. Bir şarkıda "Havalı değilim ve akıllı değilim." diye itiraf ediyor. "Düzgün park etmeyi bile beceremiyorum."

Bir yere kadar, bunlar düşük ruh hâlinin tedirginlik verici işaretleri, ancak yıkıcı bir akıl hastalığının kesin belirtileri değil. Belki de Z Kuşağı üzgün ancak klinik olarak depresyonda değiller. Bunu öğrenmek için, mahremiyet ve gizliliğe önem veren, federal olarak finanse edilen büyük bir çalışma olan Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması'na (NSDUH) başvurabiliriz. Çalışma, depresyonu, ruh sağlığı sorunlarının teşhisinde altın standart olan Amerikan Psikiyatri Birliği'nin *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*'ndaki majör depresif bozukluk kriterlerini kullanarak değerlendiriyor. Kriterler arasında en az iki hafta boyunca her gün depresif duygudurum, uykusuzluk, yorgunluk veya yaşamdan alınan zevkin belirgin şekilde azalması yer alıyor.

Sonuç: Klinik düzeyde depresyon yaşayan 13-19 yaş arası gençlerin sayısı 2011-2020 yılları arasında iki katına çıkarken, genç yetişkinler arasındaki depresyon artışı da çok geride kalmadı (bkz. Şekil 6.35). Gençler arasında olgunlaşmış bir ruh sağlığı krizi yaşanıyor ve bu kriz COVID-19 pandemisinden çok daha önce gelişim aşamasındaydı. Pandemi, bazılarının beklediği kadar korkunç depresyon oranlarına yol açmamış olsa bile, depresyon 2019'da zaten şok edici derecede yüksek olan oranların üzerine çıkarak artışını sürdürdü. 2020 yılına kadar, 13-19 yaş arası genç kızların %25'i, genç yetişkin kadınların %20'den fazlası klinik düzeyde depresyon yaşamıştır. 2020'de klinik düzeyde depresyon yaşayan yetişkin erkeklerin oranı 1/9, 13-19 yaş arası erkeklerin ise 1/12 olmuştur; bu da 2019'dakiyle hemen hemen aynı.

Şekil 6.35: Cinsiyet ve yaş grubuna göre son bir yıl içinde klinik düzeyde depresyon yaşayan ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin ve genç yetişkinlerin yüzdesi, 2005-2020

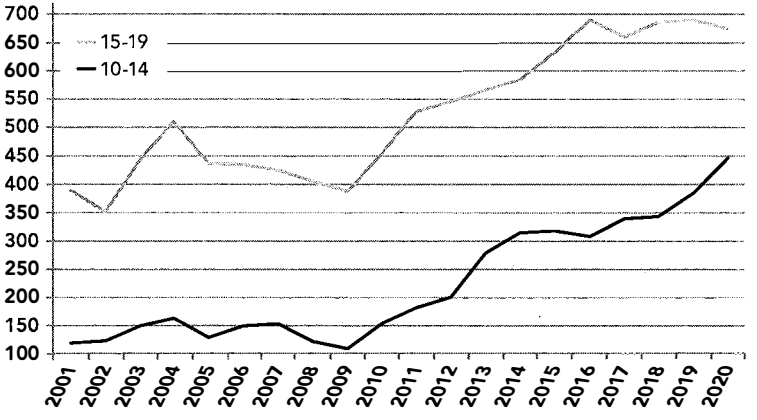
Kaynak: Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması
Notlar: Gençler 12-17 yaşları arasında, genç yetişkinler ise 18-25 yaşları arasındadır.

Bu rahatsız edici eğilimler birçok soruyu da beraberinde getiriyor. Bazılarının merakı şu yöndedir: Bu artışlar ruh sağlığı uzmanlarının giderek aşırı miktarda depresyon tanısı koymasından mı yoksa günümüz gençlerinin ruh sağlığı sorunlarıyla ilgili olarak doktorlardan veya terapistlerden yardım almaya daha yatkın olmalarından mı kaynaklanıyor? Bu açıklamaları hemen eleyebiliriz: Şu ana kadar sunulan tüm veri kümeleri, yalnızca doktorlara veya terapistlere gidenleri değil, nüfusun temsilî bir kesitini incelemektedir.

Bu veri kümeleri farklı yıllarda aynı yaştaki insanları araştırdığından, sonuçlar yaşla da açıklanamaz (diyelim ki, daha genç olanların yalnız veya depresif olma ihtimalinin ileri yaştakilere göre daha yüksek olması vs.). Artışlar, dönemden de kaynaklanmıyor; her yaştan ve kuşaktan insan aynı eğilimi gösteriyor: 26 yaşın üzerindekiler 2020'de önceki yıllara kıyasla hayatlarından

daha az memnun değildir ve Milenyum Kuşağı bölümündeki Şekil 5.70'in gösterdiği gibi, 40 yaşın üzerindeki kişiler arasında depresyon artmamıştır. Ruh sağlığı sorunlarındaki artış kesinlikle bir kuşaksal değişimdir.

Belki de bu eğilimler, Z Kuşağı'nın diğer kuşaklara kıyasla araştırmalarda ruh sağlığı sorunlarını kabul etmeye daha istekli olmasından kaynaklanmaktadır; araştırmalar isimsiz ve gizli/güvenilir bir şekilde yapılsa bile... Bazılarının ifade ettiği gibi, belki de Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençler "iyi olmadıklarını söylemekte bir problem görmüyorlar" ve bu artışlar yalnızca ruh sağlığı sorunlarının daha az damgalanmasının ve sorunlarını kabul etme konusunda daha rahat olmalarının bir ürünü. Eğer öyleyse *davranışlar* daha nesnel bir şekilde ölçülebildiğinden ve semptomların kişi tarafından bildirilmesine dayanmadığından, ruh sağlığına ilişkin davranışlarda herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

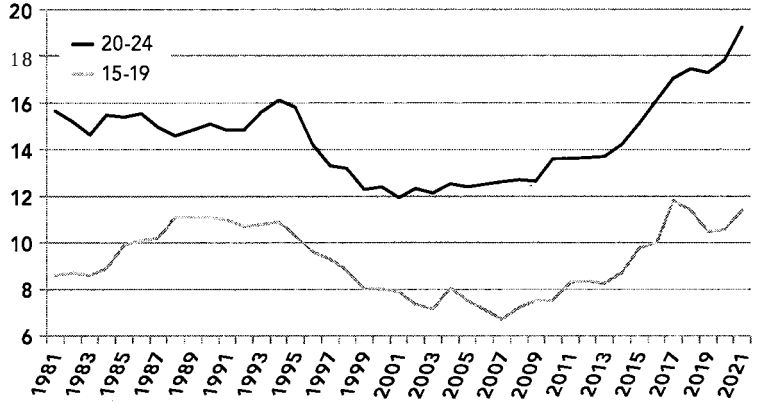
Şekil 6.36: ABD'deki kızlar ve genç kadınlar arasında kendine zarar verme sebebiyle acil servise başvuru oranları, yaş grubuna göre, 2001-2020

Kaynak: WISQARS, CDC.
Notlar: 100.000 nüfus üzerinden oran. Kendine zarar verme, intihar amacı olmaksızın kasıtlı olarak kendini yaralama olarak tanımlanır. Depresyonla yakın ilişki içindedir. Derinin kesilmesi en yaygın olarak kendine zarar verme biçimidir.

Gelgelelim değişiklikler davranışlara kadar etkisini gösteriyor. Örneğin, daha fazla sayıda 13-19 yaş arası gençlere ve daha küçük kız kendilerine kasten zarar verdikten sonra acil servise başvurmuştur; en büyük artış, oranların dört katına çıktığı 10-14 yaşları arasındakilerde görüldü (bkz. Şekil 6.36)

Bir başka çalışma, 2010-2018 yılları arasında, 13-15 yaşlarındaki kızlar arasında kendini zehirleme (reçetesiz satılan ilaçlarla olduğu gibi) yoluyla intihar girişimlerinin iki kattan fazla arttığını buldu. Ayrıca, 13-19 yaş arası gençler (hem erkekler hem de kızlar) arasında intihar girişimi sebebiyle acil servise başvurular 2008 ve 2015 yılları arasında iki katına çıktı. Kendine zarar verme gibi, intihar girişimlerinin de sebebi sıklıkla ağır depresyondur.

Kendine zarar verme davranışları ve intihar girişimlerindeki eğilimler, araştırmalardaki öz bildirimlere bağlı değildir; ancak yine de eğilimler semptom bildirimlerindeki artışlara çok benzemektedir. Bu durum, daha fazla 13-19 yaş arası gencin gerçekten acı çektiğini güçlü bir şekilde göstermektedir.

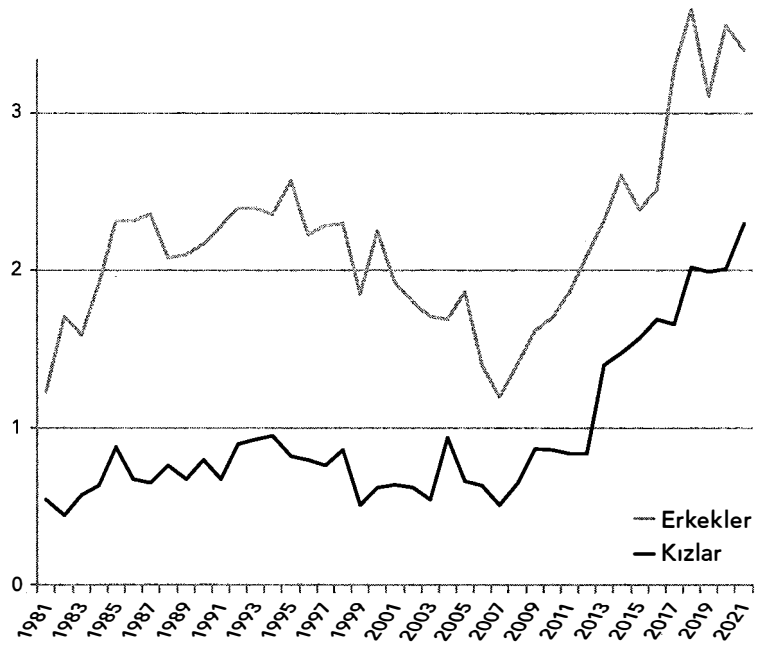

Şeki 6.37: ABD'de 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinlerde intihar oranı, yaş grubuna göre, 1981-2021

Kaynak: WISQARS, CDC
Notlar: İntihar oranları 100.000 nüfus üzerinden verilmiştir. 2021 verileri ön hazırlık niteliğindedir.

En trajik olanı şudur ki 2007'den sonra gençler arasındaki intihar oranları hızla yükselerek 1990'ların başındaki en yüksek seviyeleri geride bırakmıştır. 13-19 yaş arası genç intihar oranı 2007-2019 yılları arasında neredeyse iki katına çıktı ve 20'li yaşların başındakiler için de bu oran %41 artış gösterdi (bkz. Şekil 6.37). Depresyondaki eğilimlere benzer şekilde intihar da pandemiden çok önce artış içindeydi.

Belki de daha da şok edici olan, 10-14 yaş grubundakilerin -çoğu ilk ve orta öğretim öğrencisi- intihar oranının genel olarak üç katına, kızlar içinse neredeyse dört katına çıkmasıdır (bkz. Şekil 6.38).

Şekil 6.38: ABD'de 10-14 yaşları arasındakilerde intihar oranı, cinsiyete göre, 1981-2021

Kaynak: WISQARS, CDC
Notlar: İntihar oranları 100,000 nüfus üzerinden verilmiştir.

12 yıl öncesine kıyasla 2019'da iki kat daha fazla 13-19 yaş arası genç yaşamına son verdi ve üç kat daha fazla 5-8. sınıflardaki çocuk kendi elleriyle öldü. Bunlar küçük artışlar değil. ABD'de intihar oranı 2019'a kadar 2007 yılındaki seviyesinde kalsaydı, 10-14 yaşları arasındaki 2.873 kişi daha hayatta olacaktı; 20 iç hat uçuşundaki tüm koltukları doldurmaya yetecek bir sayı! Aynı şekilde 15-19 yaşları arasındaki 6.347 (44 uçak) ve 20-24 yaşları arasındaki 8.457 kişi daha (59 uçak)! Bu, yılda ortalama 1.300'den fazla olmak üzere toplam 17.677 genç yaşamın daha yitirilmesi anlamına geliyor. Her yıl 10-24 yaşları arasındaki kişiyle dolu 9 havayolu uçağının düştüğünü ve yolcuların hepsinin hayatını kaybettiğini düşünün. Bu kadar çok uçak neden düşüyor; bu çözülmeden uçakların tekrar uçmasına müsaade edilmezdi. Ancak 2007'den bu yana Amerikan gençleri arasında intihar nedeniyle çok daha fazla hayat kaybedildi.

Bu trajik sonuçlar, öz bildirim sorunları, damgalanmanın azalması veya daha fazla yardım arayışı ile açıklanamaz. Aslında daha fazla genç insan ruh sağlığı sorunları için yardım arayışı içinde olsaydı, ihtiyaç duydukları yardımı aldıkça intihar oranının *düşmesini* beklersiniz. Bunun yerine intihar oranlarının artması, daha fazla 13-19 yaş arası gencin gerçekten depresyon ve diğer ruh sağlığı sorunlarından muzdarip olduğunu düşündürüyor.

13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler arasında ruh sağlığı sorunlarındaki artış büyük, istikrarlı ve yaygındır. Söz konusu gençler ise neyin ne olduğunu anlamak için söylemden çok eyleme bakmak gerekir. Daha fazla genç kendisine zarar veriyor ve daha fazla genç kendi elleriyle hayatını kaybediyor.

2012 civarında 13-19 yaş arası gençlerin ve kısa bir süre sonra da genç yetişkinlerin hayatında bir şeyler açıkça ters gitti. Soru şu: O neydi?

Z Kuşağı'nın Ruh Sağlığına Ne Oldu?

Özellik: Daha Fazla Çevrimiçi İletişim

Gençliğin ruh sağlığındaki bu eğilimler 2010'ların başında ilk kez ortaya çıkmaya başladığında, bunlara neyin sebep olabileceği konusunda hiçbir fikrim yoktu. 2012 civarında meydana gelen ve on yıl boyunca yankılanan belirli bir olayı düşünmek zordu. Büyük Durgunluk'un ardından ekonomi nihayet gelişme kaydetmeye başlamıştı. Büyük olaylara ilişkin geleneksel kuşak teorisine göre ekonomi canlanınca depresyonun azalır. Fakat öyle olmadı; arttı! 13-19 yaş arası gençlerin ruh sağlığı sorunlarındaki artış bir muammaydı.

Daha sonra Pew Araştırma Merkezinin bir anketine rastladım ve taşlar yerine oturmaya başladı. Ankette yer alan grafiklerde, ABD'de 2007 yılında iPhone'un piyasaya sürülmesiyle başlayan ve 2012'nin sonu ile 2013'ün başında %50'yi aşan akıllı telefon sahipliği gösteriliyordu. Bu aynı zamanda 13-19 yaş arası gençler arasında sosyal medya kullanımının isteğe bağlı olmaktan çıkıp neredeyse mecburi hâle geldiği bir dönemdi; 2009 yılında 13-19 yaş arası gençlerin yarısı sosyal medyayı her gün kullanırken, 2012 yılına gelindiğinde bu oran ¾ oldu (Geleceği İzlemek adlı büyük çalışmada).

Tüm olasılıklar arasında, bu yeni teknolojilerin yükselişi, 13-19 yaş arası gençler de depresyon, kendine zarar verme ve intihar vakalarındaki artışın en muhtemel suçlusu gibi görünüyordu. Bu argümanı 2017 yılında *i-Nesli*'nde ilk kez ortaya attığımda (*Atlantic*'teki bir alıntı "Akıllı Telefonlar Bir Nesli Yok Etti mi?" başlığını taşıyordu.) başlangıçta tartışmalıydı; ancak o zamandan bu yana geçen yıllarda başka makul hiçbir suçlu meydana çıkmadı. Milenyum Kuşağı ile Z Kuşağı arasındaki ruh sağlığı ve davranışlardaki çok büyük ve ani değişiklik muhtemelen tesadüf değil: Bunlar, insanlık tarihinde herhangi bir teknolojinin en hızlı şekilde benimsenmesinden dolayı ortaya çıktı.

Teknolojinin, özellikle de sosyal medyanın gençler arasında ruh sağlığı sorunlarının artmasına sebep olduğu iddiası dört temel kanıta dayanıyor:

1) Zamanlama

2) Günlük hayat üzerindeki etkisi

3) Grup düzeyinde yaptığı etkiler

4) Kızlar üzerindeki etkisi

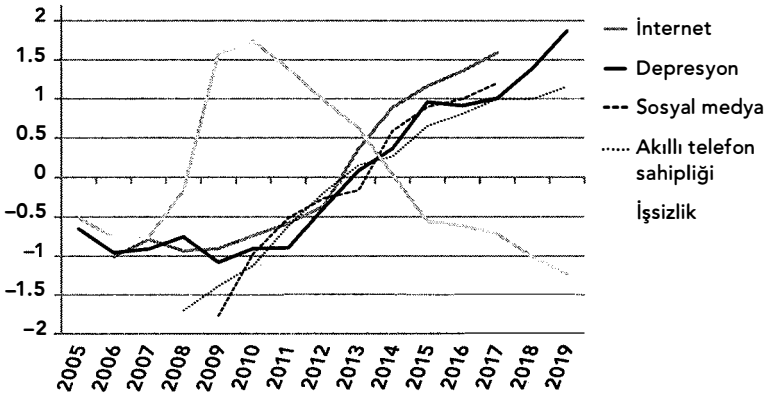
2010'ların ortasında *i-Nesli*'ni yazarken bu kanıtların sadece küçük bir kısmı mevcuttu; geri kalanı o zamandan beri ortaya çıktı.

Önemli bir not: Dijital medya kullanımının tüm 13-19 yaş arası genç depresyonu vakalarından sorumlu olduğunu ileri sürmüyorum. Genetik yatkınlık, yoksulluk, travma, ayrımcılık ve zorbalık dâhil olmak üzere birçok faktör 13-19 yaş arası bir gencin depresyona girip girmemesinde etkilidir. Sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanan her kişi depresyona girecek diye bir şey yoktur; bu sadece bazıları için söz konusu olur (Derek Thompson'ın *Atlantic*'te belirttiği gibi, "Sosyal medya, neredeyse herkes için zehirli olan fare zehri gibi değildir. Bu daha çok alkol gibi: Sosyal pozisyonu yükseltebilen, ancak aynı zamanda az sayıda kullanıcı arasında bağımlılık ve depresyona yol açabilen, hafif derecede bağımlılık yapıcı bir madde."). İnsanlar karmaşıktır ve ruh sağlığı sorunlarının birçok sebebi vardır. Burada amaç her depresyon vakasını açıklamak değil, 2012'den sonraki aşırı vakaları -artışı- açıklamaya çalışmaktır. Bir şeyin depresyondaki artışın sebebi olabilmesi için 2012 yılından bu yana depresyonu artıracak şekilde değişmiş olması gerekir. Bu durum, genetik (bu kadar hızlı değişmiş olamaz) ve yoksulluk (bu süre zarfında çocuklar arasında azalmıştır) dâhil olmak üzere birçok sebebi eliyor.

Mevcut verilerde akıllı telefonların, oyunların, sosyal medyanın, video izlemenin veya tüm internet medyasının etkilerini birbirinden ayırmak bazen zor olduğundan, bu tartışmanın

çoğunda öncelikle dijital medya şemsiye terimini kullanacağım. Dördüncü bölümde, bazı dijital medya türlerinin depresyondaki artıştan diğerlerine göre daha fazla sorumlu olup olmadığı konusunu tekrar ele alacağız.

1. Zamanlama. 13-19 yaş arası gençlerde depresyon ve dijital medya kullanımı birlikte arttı. Depresyon arttıkça internet kullanımı, sosyal medya kullanımı ve akıllı telefon sahipliği de artış gösterdi. Buna karşılık -ekonomik sıkıntıların bir göstergesi olan- işsizlik ters yönde ilerleyerek depresyondaki artışın sebebinin bu olmadığını gösterdi (bkz. Şekil 6.39).

Şekil 6.39: ABD'de 13-19 yaş arası genç kızlarda depresyon oranları ve olası sebepleri, 2005-2019

Kaynak: Geleceği İzlemek, NSDUH, Pew Araştırma Merkezi, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu

Notlar: Rakamlar, aynı grafikte görünebilmeleri için standartlaştırılmıştır. İnternet kullanımı 8. ve 10. sınıf öğrencileri arasında, majör depresif atak 12-17 yaşları arasındaki kızlar arasında, sosyal medya kullanımı 8. ve 10. sınıf öğrencileri arasında ve akıllı telefon sahipliği ABD'li yetişkinler arasında (özellikle zaman içinde, 13-19 yaş arası gençlerin akıllı telefon sahipliğine ilişkin verilere ulaşmak zordur).

Yaş gruplarına göre değişim örüntüsü de buna uygundur. Bu teknolojileri ilk ve en kapsamlı şekilde benimseyenler ergenler

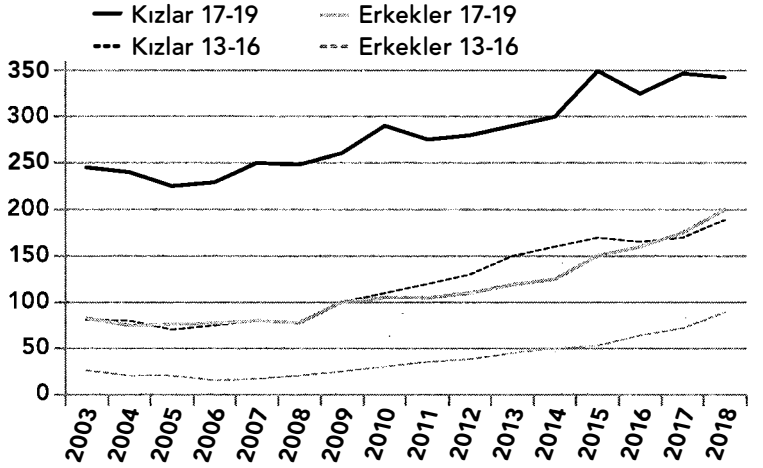
olduğu için, depresyonda teknolojinin beslediği bir artışın ilk olarak ergenleri, ikinci olarak genç yetişkinleri ve daha sonra da ana yaş grubundaki yetişkinleri etkilemesini bekleriz. İşte tam olarak böyle oldu (Milenyum Kuşağı bölümünü hatırlayın: 2010'lu yılların ortalarından itibaren her yaş grubunda giderek daha geç yaşlarda başlayan, ana yaş grubundaki yetişkinler arasında ruh sağlığı sorunlarında bir artış vardır.).

Elbette bu, biri ile diğeri arasında nedensellik olduğunu kanıtlamaz; neticede, birbirleriyle ilişkili olmasalar bile şeyler birlikte yükselip alçalabilir (Zekice yazılmış bir kitap olan *Spurious Correlations*, [*Aldatıcı Korelasyonlar*] Nicolas Cage filmleri ve havuzda boğulma vakalarının birlikte değişim göstermesi de dâhil olmak üzere çok sayıda örnek sunuyor.). Olayların zamanlaması, nedenleri kesin olarak belirlemekten ziyade, nedenleri elimine etmekte daha iyidir ve unutmayın, zamanlama yalnızca kanıtların ilkidir.

Zamanlamaya bağlı olarak bazı olası nedenler göz ardı edilebilir. Bu artışın genel ekonomi ve iş imkânlarından kaynaklanmadığı açık görünüyor; işsizlik oranı düşerken ve ekonomi iyileşirken 13-19 yaş arası genç depresyonu artmıştır. Eğer sebep okul saldırılarından duyulan endişe olsaydı, artışların 1990'ların sonunda başlaması ve 2000'lerin ortasında, birkaç sansasyonel okul saldırısının meydana gelmesiyle hızlanması gerekirdi ancak bunun yerine depresyon bu süre zarfında sabit kaldı ve 2012 sonrasına kadar yükselmedi (depresyon belirtileri için bkz. Şekil 6.34). Sebep çevreyle ilgili endişeler olsaydı, bu konuya ilginin tüm zamanların en yüksek seviyesinde olduğu 1990'ların başından itibaren depresyonun artması gerekirdi (bkz. X Kuşağı bölümü) ancak artmadı. Opioid salgınının yükselişi zamanlama açısından uyumlu, ancak bu salgın öncelikle 13-19 yaş arası gençleri değil ileri yaştaki insanları etkiledi ve yalnızca ABD'nin bazı bölgelerinde görüldü; depresyondaki artış ise tüm bölgelerde görülmüştür. Trump'ın başkanlığına ilişkin olumsuz duygular da zamanlama

testini geçemiyor; zira depresyondaki artış Trump'ın seçilmesinden dört sene önce başlamıştır (yine de bu durum 2017'den sonra devam eden artışın bir kısmını açıklayabilir). Bu durum -çok fazla ev ödevi veya doğru üniversiteye girme kaygıları gibi- akademik baskılardan kaynaklanmıyor gibi görünüyor; çünkü ABD'li 13-19 yaş arası gençler için ev ödevi süresi değişmedi veya azaldı ve depresyon belirtilerindeki artış, dört yıllık bir üniversiteye gitmeyi planlamayan lise son sınıf öğrencileri arasında bile görülüyor.

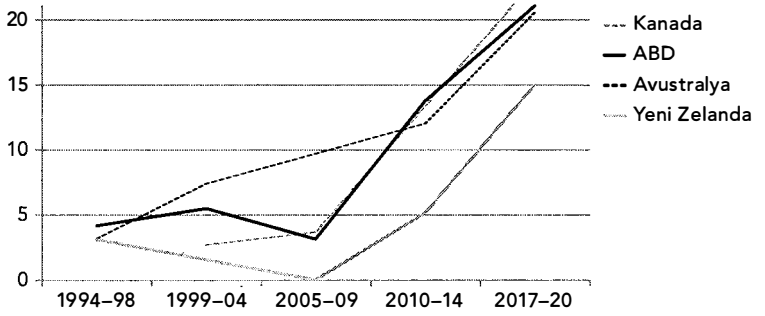
Dijital medyanın yükselişi 13-19 yaş arası genç depresyonundaki artışı açıklıyorsa ABD dışındaki akıllı telefon ve sosyal medya teknolojilerini aynı dönemde benimseyen ülkelerde de benzer değişim örüntülerinin ortaya çıkması gerekir. Şu, bu teoriyi eleştirenler tarafından sıklıkla dile getirilen bir argümandır: Eğer mesele akıllı telefon veya sosyal medya ise diğer ülkelerden gelen kanıtlar nerede?

Şekil 6.40: Birleşik Krallık'ta 13-19 yaş arası gençler arasında depresyon oranları, cinsiyete ve yaş grubuna göre, 2003-2018

Kaynak: Cybulski ve diğerleri (2021)
Notlar: İnsidans oranları Cybulski ve diğerlerindeki (2021) bir rakamdan tahmin edilmiştir ve kesin değildir. İnsidans oranı, risk altındaki 10.000 kişi yılı başına senelik orandır.

Kanıtlar çok geçmeden gelmeye başladı. Birleşik Krallık, Kanada ve Avustralya'daki 13-19 yaş arası gençler arasında kendine zarar verme, anksiyete ve depresyon keskin bir şekilde artış gösterdi. Örneğin, Birleşik Krallık'ta 13-16 yaşları arasındaki çocuklarda depresyon oranları iki kattan fazla arttı ve en keskin artışlar 2010 yılından sonra görüldü (bkz. Şekil 6.40). Bu veriler aynı zamanda, okullardaki silahlı saldırılara ilişkin endişeler veya Trump etrafındaki kutuplaşma gibi ABD'ye özgü sebeplerin elenmesine de yardımcı oluyor.

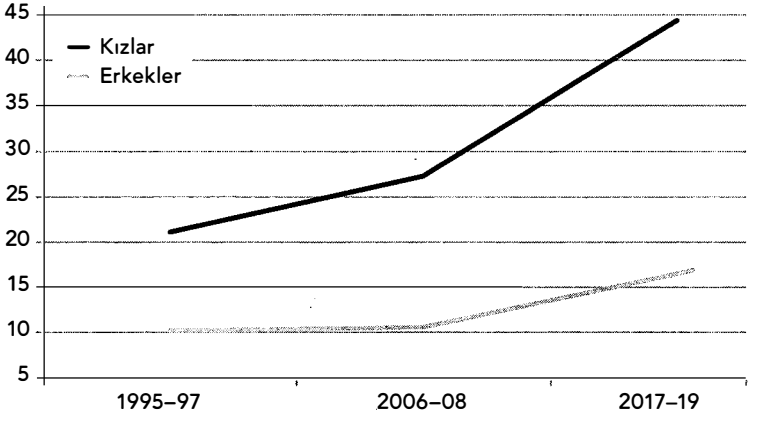
Şekil 6.41: Ülkelere göre mutsuz olduğunu söyleyen 15-25 yaşları arasındaki kişilerin yüzdesi, 1981-2020

Kaynak: Dünya Değerler Araştırması
Notlar: Soru: "Her şeyi bir araya getirdiğinizde, çok mutlu olduğunuzu mu, oldukça mutlu olduğunuzu mu, pek mutlu olmadığınızı mı, yoksa hiç mutlu olmadığınızı mı söylersiniz?" Şekil, "pek mutlu değilim" veya "hiç mutlu değilim" yanıtını verenlerin sayısını göstermektedir. Soru Birleşik Krallık veya İrlanda'da son dalgalarda sorulmamıştır.

Buna ek olarak, İngilizce konuşulan dört ülkedeki 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinlerin de mutsuz olduklarını söyleme olasılıkları giderek artıyor. 1990'larda ve 2000'lerde, 15-25 yaşları arasındaki çok az sayıda kişi mutsuzdu. Bu sayılar 2010'dan sonra arttı ve 2017-2020 yılları arasında Kanadalı, Amerikalı ve Avustralyalı gençlerin %20'sinden fazlası, Yeni Zelandalı gençle-

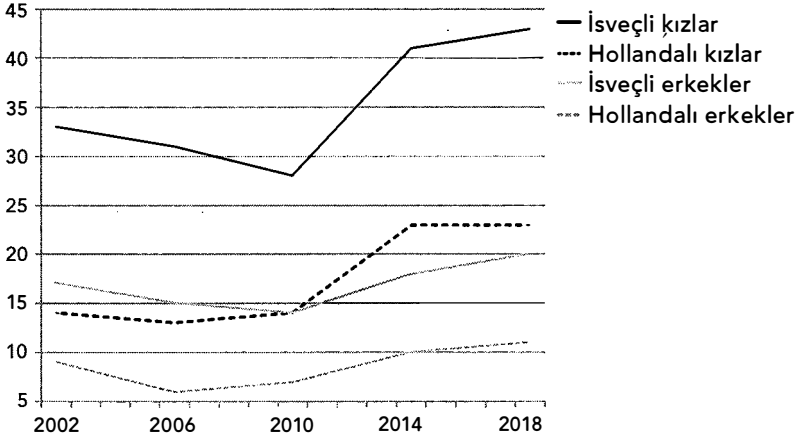
rin ise %15'i mutsuz hâle geldi. Bu da 2017-2020 yılları arasında 2000'li yılların sonuna kıyasla 6 kat fazla Kanadalı, 7 kat fazla Amerikalı, 3 kat fazla Avustralyalı ve 14 kat fazla Yeni Zelandalı gencin mutsuz olduğu anlamına gelmektedir (bkz. Şekil 6.41). Bu, nispeten kısa bir süre içinde çarpıcı bir yükseliştir ve 2010'dan sonra mutsuz gençlerin sayısının artması konusunda ABD'nin yalnız olmadığını bir kez daha göstermektedir.

Yine de şu ana kadarki veriler İngilizce konuşulan ülkelerle sınırlıdır. Farklı kültürleri olan ve farklı diller konuşan ülkelerdeki ruh sağlığı eğilimlerine ilişkin kanıtlara sahip olmak daha iyi olacaktır. Kaynaklardan biri, Norveç'te 1990'lar ile 2010'ların sonu arasında 13-19 yaş arası gençler arasındaki kaygı ve depresyon belirtilerini üç noktada ölçen büyük bir araştırmadır. Bu çalışma, ruh sağlığı sorunlarında, özellikle de yüksek düzeyde anksiyete veya depresyon yaşayanların sayısının iki katına çıktığı kız çocukları arasında çarpıcı bir artış olduğunu göstermektedir (bkz. Şekil 6.42).

Şekil 6.42: Cinsiyete göre ruh sağlığı kötü olan 13-19 yaşları arasındaki Norveçlilerin yüzdesi, 1995-2019

Kaynak: HUNT Çalışması, Norveç
Notlar: Anksiyete ve depresyon Hopkins Semptom Kontrol Listesi-5 ile değerlendirilmiştir. Ulusal temsilî araştırma. Krokstad'ın (2022) analizi.

Şekil 6.43: Önemli psikolojik sıkıntı yaşayan 13-15 yaşları arasındaki İsveçli ve Hollandalıların yüzdesi, ülke ve cinsiyete göre, 2002-2018

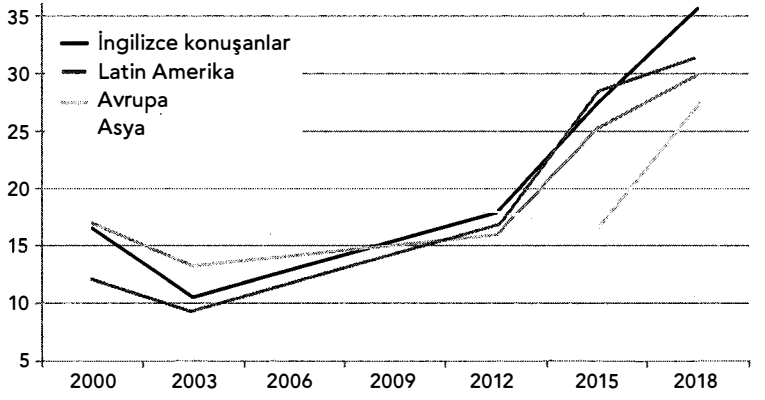
Kaynak: Okul Çağındaki Çocuklarda Sağlık Davranışı, DSÖ Avrupa Bölge Ofisi
Notlar: Maddeler son altı ay içinde kendini kötü hissetme, sinirlilik veya huysuzluk, gergin hissetme ve uyumakta güçlük çekme sıklığını sormuştur. Önemli düzeyde sıkıntı, toplam örneklemde (tüm ülkelerde ve yıllarda) 80. yüzdelik dilimin üzerinde bir puana işaret etmektedir. Veriler Hollanda'daki Utrecht Üniversitesinden Maartje Boer tarafından analiz edilmiştir.

Peki ya diğer ülkeler?.. Dünya Sağlık Örgütü'nün Okul Çağındaki Çocuklarda Sağlık Davranışları çalışması, 2002 yılından bu yana çoğu Avrupa'da olmak üzere 50 ülkede 13 ve 15 yaşlarındaki 600.000'den fazla katılımcıyla bir araştırma yapmıştır. Projede gergin hissetmek, sinirli olmak veya uyku sorunu yaşamak gibi psikolojik sıkıntılar da ölçülüyordu.

Önemli düzeyde sıkıntı yaşayan 13-19 yaş arası gençlerin sayısı, 2002-2010 yılları arasında değişmedi veya azaldı, ancak daha sonra 2010-2018 yılları arasında özellikle kızlar arasında büyük bir sıçrama yaşandı (İsveç ve Hollanda için bkz. Şekil 6.43). Yüksek düzeyde sıkıntı yaşayan 13-19 yaş arası gençlerin sayısı, 2010-2018 yılları arasında, 40 ülkenin 38'inde arttı. Ülkelerin

tümünde, önemli düzeyde sıkıntı yaşayan kızların sayısı 2010'da %26 iken 2018'de %34'e yükseldi.

Yine de dünyanın daha fazla bölgesinden daha geniş bir ülke kesitini değerlendirmek daha iyi olurdu. 13-19 yaş arası gençlerin ruh sağlığı konusunda bu tür verilere ulaşmak zordur ancak bir veri kümesinde buna çok yakın veriler var: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2000 yılından bu yana okulda yalnızlığı da ölçüyor. 37 ülkede 15 ve 16 yaşlarındaki 1 milyondan fazla öğrenciye "Okulda kendimi yalnız hissediyorum." ve "Okulumda kendimi garip ve yabancı hissediyorum." gibi ifadelere katılıp katılmadıkları soruldu.

Şekil 6.44: Dünya bölgelerine göre yalnızlık düzeyi yüksek 15 yaşındaki kişilerin yüzdesi, 2000-2018

Kaynak: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı

Notlar: Okul yalnızlığı ölçeğindeki altı madde şöyledir: "Okulda kendimi dışlanmış (veya bir şeylerin dışında bırakılmış) gibi hissediyorum.", "Okulda kolayca arkadaş edinirim." (ters puanlanmış), "Kendimi okula ait hissediyorum." (ters puanlanmış), "Okulumda kendimi garip ve yabancı hissediyorum.", "Diğer öğrenciler beni seviyor gibi." (ters puanlanmış) ve "Okulda kendimi yalnız hissediyorum." Yanıttaki seçenekler "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" şeklinde olup 1-4 arasında puanlanmış ve yüksek puanlar daha fazla yalnızlığa işaret etmiştir. Yüksek yalnızlık, 1-4 arası bir ölçekte 2,22 veya daha yüksek puan alan kişileri kapsamaktadır.

Sonuç?.. 13-19 yaş arası gençler arasında okul yalnızlığı, dünya genelindeki 37 ülkeden 36'sında artış gösterdi ve tüm bölgelerde de yalnızlık arttı. Bu artışlar esas olarak 2012 yılından sonra ortaya çıktı; ABD'deki 13-19 yaş arası gençler arasında görülen yalnızlık ve depresyonla tamamen aynı örüntü… Yüksek düzeyde yalnızlık yaşayan 13-19 yaş arası gençlerin sayısı Avrupa, Latin Amerika ve İngilizce konuşulan ülkelerde iki katına çıktı ve Asya ülkelerinde %65 oranında arttı (bkz. Şekil 6.44). Yalnızlığın artmadığı tek ülke Güney Kore oldu; Avusturya, Avustralya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Kanada, Şili, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hong Kong, Macaristan, İzlanda, Endonezya, İrlanda, İtalya, Japonya, Letonya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Peru, Polonya, Rusya, İspanya, İsveç, İsviçre, Tayland, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 13-19 yaş arası genç yalnızlığı arttı.

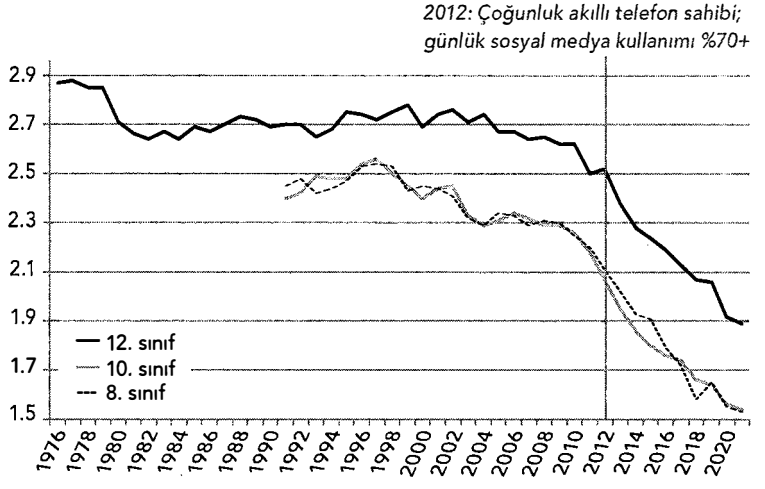
Sadece bu da değil, tüm ülkelerde yalnızlıktaki artış, 13-19 yaş arası gençlerin akıllı telefon erişimi ve internet süresindeki artışla yakından izlendi; ancak işsizlik, gelir eşitsizliği, gayrisafi millî hasıla veya aile büyüklüğü ile değil. Akıllı telefon erişimi arttığında, özellikle de %75 oranında veya daha fazla 13-19 yaş arası gencin akıllı telefonu olduğunda, gitgide daha fazla 13-19 yaş arası genç okulda kendini yalnız hissetti.

Dünyanın dört bir yanından gelen veriler, meselenin ABD'ye özgü bir şey değil, dijital medyanın yol açtığı bir şey olduğu iddiasını güçlendiriyor. Akıllı telefonlar dünya çapında benimsendi ve 13-19 yaş arası gençlerin yalnızlığı ve psikolojik sıkıntıları dünya genelinde arttı; hem de ABD'dekine oldukça benzer bir örüntüyle…

2. Günlük hayat üzerindeki etkisi. Dijital medyanın depresyondaki artışın en muhtemel suçlusu olmasının başka bir sebebi daha var: Günlük hayatı köklü bir şekilde değiştirdi. Bebek Patlaması Nesli ve çoğu X Kuşağı üyesi için gençken yüz yüze görüşmek veya telefonda konuşmak tek iletişim seçeneğiyken, Z Kuşağı için

dijital iletişim norm hâline geldi. Z Kuşağı sinemaya gitmek veya partilerde buluşmak yerine Snapchat, Instagram ve TikTok kullanıyordu. 2020'nin başlarında 8. sınıf öğrencilerinin neredeyse yarısı günlerinin 3 saatini veya daha fazlasını sosyal medyada geçiriyordu. Common Sense Media'ya göre 2021'de ortalama bir 13-19 yaş arası genç günde toplam 8.5 saatten fazlasını ekran medyasında geçirdi.

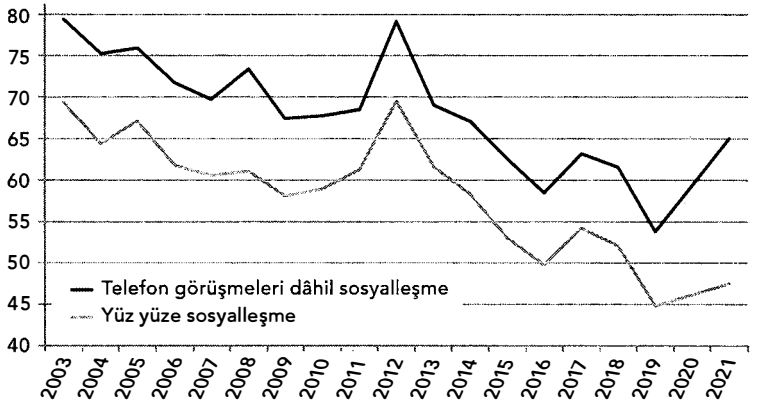
Dijital iletişim baskın hâle geldikçe, yüz yüze görüşmeler azaldı. 2000'lerden başlayarak ve 2010'larda hızlanarak, 13-19 yaş arası gençler birbirleriyle yüz yüze -bu ister takılmak ister alışveriş merkezine gitmek ister araba kullanmak ister partilere gitmek olsun- daha az zaman geçirmeye başladılar. 2020'nin başlarında (COVID-19 pandemisi darbesini vurmadan önce), 8. ve 10. sınıf öğrencileri, bu yaş grubunun X Kuşağı üyesi olduğu 1990'lı yıllara kıyasla haftada yaklaşık bir gün daha az arkadaşlarıyla dışarı çıkıyordu (bkz. Şekil 6.45).

Şekil 6.45: ABD'li 13-19 yaş arası gençler haftada kaç kez arkadaşlarıyla dışarı çıkıyor, sınıf düzeyine göre, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplandı.

Bunlar küçük değişiklikler değildir. Üniversiteye gidecek olan lise öğrencileri, 1980'lerde X Kuşağı üyelerine kıyasla günde bir saat daha az sosyalleştiklerini ve arkadaşlarıyla parti yaptıklarını bildirmiştir. Bunun sebebi ders çalışmaya veya müfredat dışı etkinliklere daha fazla zaman ayırmaları değil; bu etkinlikler için harcanan zaman 1980'lerde ve 2010'larda lise son sınıf öğrencileri arasında aşağı yukarı aynı. Pandemiden önce bir liseyi ziyaret ettiğimde 17 yaşındaki Kevin bana "Benim kuşağım yüz yüze sosyalleşmeye olan ilgisini kaybetti; fiziksel olarak bir araya gelmiyorlar, sadece mesajlaşıyorlar ve evde kalabiliyorlar." dedi.

Şekil 6.46: ABD'de 15-25 yaşları arasındaki kişilerin sosyalleşmek için günde harcadıkları dakika, 2003-2021

Kaynak: Amerikan Zaman Kullanımı Araştırması, ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu
Notlar: Sosyalleşme yalnızca yüz yüze etkileşimi içerir; telefon görüşmeleri sosyal telefon görüşmelerini içerir. Elektronik iletişim dâhil değildir. Sosyalleşme olarak kabul edilen aktivitelerin listesi Aguiar ve diğerlerinden (2011) alınmıştır.

2019'da ergenler ve genç yetişkinler -pandemiden önce bile- 2012'dekilere kıyasla başkalarıyla yüz yüze sosyalleşmek için günde 25 dakika daha az zaman harcamıştır (bkz. Şekil 6.46). Bu da haftada 3 saat, ayda 13 saat ve yılda 152 saat daha az baş-

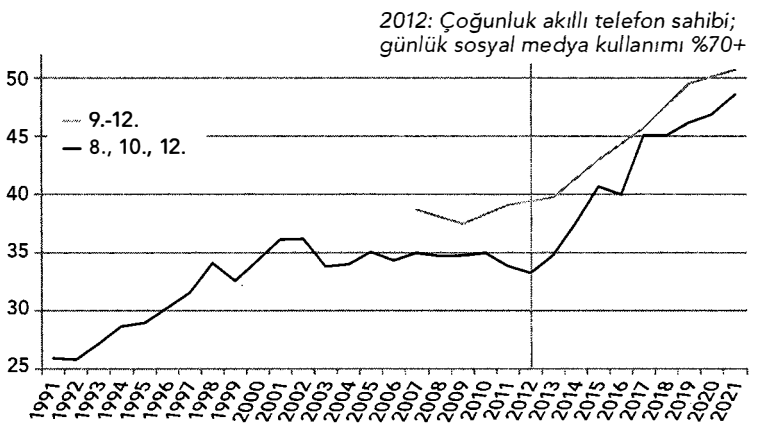
kalarıyla bir araya gelmek anlamına geliyor. Bunun sebebi genç yetişkinlerin işte veya okulda daha fazla zaman geçirmesi *değildir*; bu yaş grubunda işte veya okulda harcanan süre aslında 2010'larda 2000'lerin ortalarına kıyasla biraz daha azdı.

13-19 yaş arası gençler ayrıca daha az uyuyor. 12-17 yaşları arasındaki ergenlerin gece ortalama 9 saat uyuması gerekir, onun için gecede 7 saatten az uyumak bu yaş grubunda önemli miktarda uyku yoksunluğu anlamına gelir. 13-19 yaş arası gençler arasında uyku yoksunluğu 1990'larda arttı, sabit bir hâl aldı ve 2012'den sonra tam da akıllı telefonların ve sosyal medyanın popülerleştiği dönemde yükseldi. 2021 yılına gelindiğinde 13-19 yaş arası gençlerin yarısı önemli ölçüde uyku yoksunluğu çekiyordu (bkz. Şekil 6.47). Bazı 13-19 yaş arası gençler genellikle ebeveynleri uyuduklarını düşünürken "vamping"[50] (vampirler gibi) dedikleri şeyi yaparlar, geç saatlere kadar veya bütün gece telefonlarıyla uğraşırlar. Çoğu genç size, gece uyumadan önce gördükleri son ve sabah uyandıklarında gördükleri ilk şeyin telefonları olduğunu söyleyecektir; çoğu, telefonu hemen elinin altında uyuyor. Telefonu bir kenara bırakıp uyumak zordur ve gecenin bir yarısı telefonu elinize alma dürtüsüne karşı koymak da zordur.

Böylece, 13-19 yaş arası gençlerin okul dışındaki zamanlarını geçirme biçimleri 2012 yılından sonra temelden değişti: Dijital medyada daha fazla zaman geçirdiler, birbirleriyle yüz yüze görüşmeye daha az vakit ayırdılar ve daha az uyudular. Çoğu lise, öğrencilerin okulda telefonlarına erişmelerine müsaade ettiği için yeni teknoloji buradaki deneyimleri de değiştirdi. Bu zaman diliminde 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler üzerinde bu kadar yaygın bir etkide bulunan başka bir trend düşünebilmek zordur.

---

50 "Gece boyunca ayakta kalmak", "vakit geçirmek için yapılan etkinlik" manalarına da gelen gelen bu ifade gençlerin, cep telefonu, dizüstü bilgisayar, tablet, gibi elektronik cihazları aşırı kullanımını anlatır. (Ç.N.)

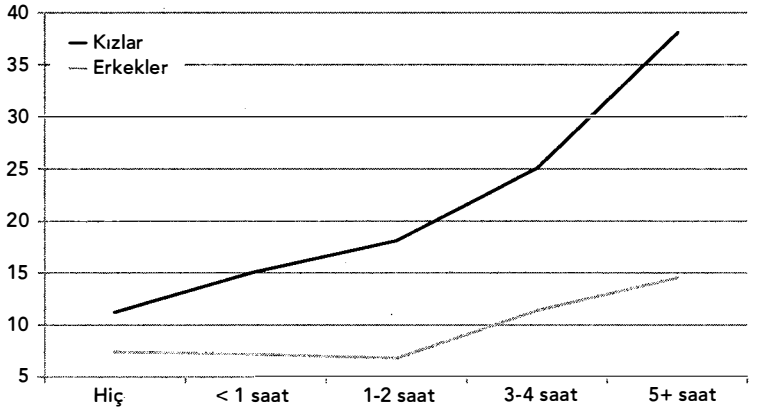
Şekil 6.47: Çoğu gece 7 saatten az uyuyan ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi, sınıf gruplarına göre, 1991-2021

Kaynak: Gençlik Davranışları Gözetim Sistemi (9-12. sınıflar) ve Geleceği İzlemek (8, 10 ve 12. sınıflar)

Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplandı.

Bu, ruh sağlığı için neden önemlidir? Yeteri kadar uyumayan ve başkalarıyla yüz yüze daha az vakit geçiren insanların depresyona girme olasılığı daha yüksektir ve 13-19 yaş arası gençler ile genç yetişkinlerin *toplu hâlde* başına gelen şey de budur.

Sosyal medya kullanımı ile depresyon arasında da doğrudan bağlantılar vardır. Birleşik Krallık'ta 14 ve 15 yaşındakiler üzerinde yapılan büyük bir araştırma, bu meseleye ilişkin en iyi verilere sahip. Sosyal medyayı yoğun olarak kullanan kızların depresyona girme olasılığı kullanmayanlara göre üç kat daha fazlayken, erkeklerde bu oran iki kattır (bkz. Şekil 6.48). Bu çalışma, sosyal medya kullanımının depresyonla ilişkili olmasının üç sebebi olduğunu ortaya koydu: Sosyal medyayı daha fazla kullanan 13-19 yaş arası gençler daha kötü uyuyor, internette zorbalığa maruz kalma ihtimalleri daha fazla ve beden imajı sorunları yaşama olasılıkları daha yüksek.

Şekil 6.48: Cinsiyete göre, günlük sosyal medya kullanım saatlerine göre klinik olarak anlamlı depresyon yaşayan Birleşik Krallık'taki 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi

Kaynak: Milenyum Kohort Çalışması, Birleşik Krallık (ulusal temsilî)
Notlar: Depresyon 13 maddelik Ruh Hâli ve Duygular Anketi ile değerlendirilmiştir. Gençler değerlendirme sırasında 14 veya 15 yaşındaydı. Önceki duygusal sıkıntı düzeyleri ve diğer karıştırıcı durumlar kontrol edilmiştir. Analiz ilk olarak Kelly ve diğerleri (2019) tarafından yapılmıştır.

Elbette, sosyal medya kullanımının depresyona sebep olmasından ziyade, depresyondaki 13-19 yaş arası gençlerin sosyal medyayı daha fazla kullanıyor olması da mümkündür. Muhtemelen ikisi de bir dereceye kadar doğru; ancak çeşitli deneyler, nedensel okun sosyal medyadan depresyona doğru gidebileceğini ve sosyal medya kullanımını azaltmanın faydaları olduğunu gösterdi. Bir deneyde, bir grup üniversite öğrencisinden sosyal medya kullanımlarını günde yarım saate kadar indirmeleri istenirken diğer bir grup kendi normallerine göre kullanmaya devam etti. Üç hafta sonra, sosyal medya kullanımını azaltanlar daha mutlu ve daha az depresifti.

Artık bunun tam olarak sebebini çok daha iyi biliyoruz. 2021 yılında, eski Facebook çalışanı Frances Haugen (d. 1984) Fa-

cebook'un iç araştırmalarının bir kısmını *Wall Street Journal*'a sızdırdı. Şirketin araştırmalarında 13-19 yaş arası gençler, sosyal medya kullanımlarının genellikle nasıl olumsuz duygulara yol açtığını tam olarak anlatıyorlardı. Pek çoğu sosyal medyanın sosyal karşılaştırmayı, yani kendini başkalarıyla kıyaslama ve eksik bulma eğilimini nasıl artırdığına dikkat çekti; bu özellikle Instagram gibi uygulamalarda çok belirgindi. Derinlemesine bir şirket içi çalışma, 13-19 yaş arası gençlerin "birçok yönden üzüntünün aşamalarını taklit eden" aşağı yönlü bir duygu sarmalı yaşayabileceği sonucuna vardı. Araştırmaya göre, özellikle 13-19 yaş arası genç kızlar, kendi bedenlerinin ve hayatlarının neden uygulamada gördükleri kadar mükemmel olmadığını kafalarına takıyor, kendilerine güvensizlik duyuyor, öfkeleniyor ve sonunda içlerine kapanıyorlar. 13-19 yaş arası genç bir kız, "Sabahları Instagram'a bakmaktan kendimi menetmek zorunda kaldım çünkü üzerimde o kadar etkili ki nasıl hissedeceğimi şekillendiriyor." demişti.

13-19 yaş arası gençlerden oluşan odak gruplarını kullanan bir başka Facebook araştırma projesi şu sonuca vardı: "Gençler, kendi aralarındaki anksiyete ve depresyon oranlarındaki artıştan Instagram'ı sorumlu tutuyor. Bu reaksiyon hiç beklenmedik bir şeydi ve tüm gruplar arasında tutarlıydı." Bir başka 13-19 yaş arası genç kız şunu demişti: "Bizim kuşağımızın bu kadar kafası karışık olmasının ve ebeveynlerimizden daha yüksek anksiyete ve depresyona sahip olmasının sebebi sosyal medya ile uğraşmak zorunda kalmamızdır. Herkes mükemmel olmak zorundaymış gibi hissediyor." 13-19 yaş arası gençlerin, kendi kuşaklarındaki yüksek düzeydeki depresyonu akıllı telefonlara ve sosyal medyaya bağlama konusunda isteksiz davrandığı düşüncesinin aksine, ülkenin en büyük sosyal medya şirketi tarafından yürütülen çalışmalarda neredeyse hepsi bunu söylüyor.

3. Grup düzeyinde etkiler. Akıllı telefonlar ve sosyal medya yalnızca bireyleri değil, grupları da etkiliyor. Akıllı telefonlar iletişim cihazlarıdır. Sosyal medya sosyaldir. Bunlar bireylerin izole biçimde tek başına kullandığı teknolojiler değil. Akıllı telefonlar, insanlar arasındaki sosyal etkileşimin küresel olarak yeniden şekillendirilmesine yol açtı; çoğu insanın akıllı telefon sahibi olduğu ve sosyal medya kullandığı bir ortamda, bu teknolojileri kullansın veya kullanmasın, herkes etkileniyor. Herkes telefona gözünü dikmişken gelişigüzel bir sohbet başlatmak daha zordur. Ve bir de çevrimiçi iletişim kurmak norm olduğunda artık arkadaşların yüz yüze görüşmesi daha zor hâle gelir.

Bu durum, özellikle bu teknolojilerin yaşıtlarının ezici çoğunluğu tarafından kullanıldığı Z Kuşağı için geçerli. Diyelim ki 16 yaşındaki Sophia sosyal medya kullanmamayı tercih ediyor. Böylece her gün mükemmel vücutlara ve ulaşılmaz hayatlara sahip Instagram *influencer*'larını görmekten uzak duruyor, davet edilmediği partilerin fotoğraflarını görmüyor ve yeterince uyumak için daha fazla zamanı oluyor. Ama aynı zamanda kendisinin aksine okuldan ve okul dışından arkadaşlarının hepsi sosyal medyada olduğu için dışlanmış hissediyor. (13-19 yaş arası gençlerin bana sık sık söylediği gibi, sosyal medyada olsunlar veya olmasınlar yine de kazançlı çıkmayacaklarını düşünüyorlar.) Ayrıca, Sophia 1988 yılındaki gibi yaşamak ve arkadaşlarıyla yüz yüze takılmak istiyorsa arkadaşları sosyal medyada paylaşım yapmayı tercih ederken kiminle bir araya gelecek?

Gençler üniversiteye başladıktan sonra da bu durum ortadan kalkmaz. Yakın zamanda Kanadalı bir üniversite öğrencisi, "Z Kuşağı inanılmaz derecede izole bir grup insan." diye yazdı. "Kampüste bir topluluk hissi neredeyse yok ve bunun sebebini anlamak zor değil. Çoğu zaman bir derse erken geldiğimde 30'dan fazla öğrencinin bir arada tam bir sessizlik içinde oturduğunu, akıllı telefonlarına gömüldüğünü, konuşmaktan ve ötekiler tarafından duyulmaktan

korktuğunu görüyorum. Bu durum daha çok izolasyona ve öz kimlik ile güvenin zayıflamasına yol açıyor, biliyorum çünkü bunu yaşadım." Yazar Sherry Turkle, akıllı telefonlarla yaşamın "kaçınılmaz olarak başka bir yerde olduğumuz" anlamına geldiğini yazdı.

Grup düzeyindeki eğilimleri göz önüne almak, dijital medya kullanımının mı depresyona yoksa depresyonun mu dijital medya kullanımına yol açtığı meselesinin çözümüne yardımcı olmaktadır. Muhtemelen ikisinin de doğruluk payı var. Ancak grup düzeyinde, dijital medyanın popüler hâle gelmesi ve depresyonun bunu takip etmesi çok daha muhtemeldir. Depresyonun grup düzeyinde dijital medya kullanımına yol açtığını iddia etmek için, 13-19 yaş arası gençlerin depresyonunun tamamen bilinmeyen bir sebeple arttığını ve bunun da insanları akıllı telefon almaya ve sosyal medya kullanmaya yönelttiğini iddia etmeniz gerekir. Bu pek olası görünmüyor.

4. Kızlar üzerindeki etkisi. Ruh sağlığı sorunlarındaki çoğu artış, kızlar arasında erkeklerden daha fazladır. Örneğin, 15-19 yaşları arasındaki kızlarda intihar oranı 2007-2019 yılları arasında iki katına çıkarken erkeklerde bunun yaklaşık yarısı kadar artış yaşandı. Klinik düzeydeki depresyon oranları 13-19 yaş arası genç kız ve erkeklerde iki katına çıktı ancak bu oran kızlarda daha yüksekti: Artış kızlarda %14, erkeklerde ise %5'ti. Hem ABD'de hem de dünya genelinde, yalnızlıktaki artışlar da kızlarda erkeklere kıyasla daha fazlaydı.

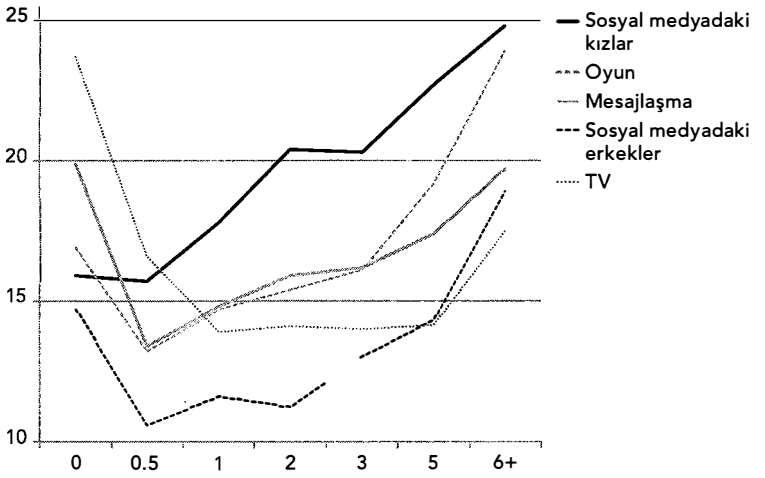
Artışların hem erkeklerde hem de kızlarda görülmesine ancak kızlarda daha yüksek olmasına bakılırsa depresyondaki artışın sebebi muhtemelen iki cinsiyeti de etkileyen bir şeydir, ancak kızlar üzerinde daha büyük bir etkiye sahiptir. Bu da ancak ve ancak dijital medyadır. Örneğin, hem erkekler hem de kızlar sosyal medyada kendilerini başkalarıyla kıyaslıyor ancak kızların, vücutlarını internette gördükleri mükemmel örneklerle kıyaslama ve vücutları hakkında yorum alma olasılıkları özellikle yüksektir. Facebook

araştırmacılarının röportaj yaptığı 13-19 yaş arası genç bir kız, "Sosyal medyada asla kazanamazsınız." diyor. "Eğer kıvrımlı hatlara sahipsen; çok büyük göğüslüsün. Eğer sıskaysan; çok sıskasın. Eğer daha iriysen; çok şişmansın. Ama ince olmak, hoş olmak için göğüslere, bir popoya ihtiyacınız olduğu açık. Bunun sonu yok ve neticede kendinizi değersiz ve boktan hissedersiniz. Ameliyatsız asla o vücuda sahip olamam." Instagram, özü itibarıyla, kızların ve genç kadınların kendi fotoğraflarını paylaştıkları ve başkalarını bu fotoğraflara yorum yapmaya davet ettikleri bir platformdur.

Beden imajı bir yana -erkeklere kıyasla sözlere, yakın arkadaşlıklara ve popülerliğe daha fazla odaklanan- genç kız olmanın sosyal dinamikleri sosyal medyada mükemmel bir fırtına yaratabilir. 13-19 yaş arası genç kızlar arasında her zaman önemli olan popülerlik artık bir sayıdır: Kaç takipçin var? Gönderin kaç beğeni aldı? Kızlar ayrıca sosyal medyada erkeklerden daha fazla zaman geçiriyor: 2021'de 10. sınıftaki kızların %35'i günde 5 veya daha fazla saatini sosyal medya geçirirken, erkeklerde bu oran %20'dir.

Bu durum, ruh sağlığı sorunlarındaki artışın özellikle kızlar arasında daha şiddetli olmasının bir başka sebebi olabilir: Sosyal medyada daha fazla zaman geçiriyorlar ve sosyal medya, diğer dijital medya türlerine göre mutsuzluk ve depresyonla daha güçlü bir şekilde bağlantılıdır (bkz. Şekil 6.49).

Televizyon izleme süresinin mutsuzlukla sadece zayıf bir bağlantısı bulunmaktadır ve günde 5 saatin altında oyun oynamak (erkek çocuklar arasında daha popülerdir) hemen hemen böyledir. Ancak kızlarda günde yalnızca bir saat sosyal medya kullanımından sonra mutsuzluk eğilimi artmaya başlıyor. Birleşik Krallık'taki 13-19 yaş arası gençler üzerine yapılan iki çalışma da aynı şeyi göstermektedir: Özellikle kızlar için sosyal medya ve internette geçirilen zaman ile depresyon ve kendine zarar verme davranışları arasında çok güçlü bir bağ varken söz konusu, oyun oynama ve TV/video izleme olunca bu bağ daha zayıftır.

Şekil 6.49: Belirli dijital medya türlerinin günlük kullanım saatlerine göre mutsuz olan ABD'li 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin yüzdesi

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Irk, cinsiyet, sınıf düzeyi ve annenin eğitim durumu kontrol altına alınmıştır.

Başka bir deyişle: Tüm ekran süreleri eşit yaratılmamıştır. Sosyal medya ve internette geçirilen zaman, kendine zarar verme ve depresyon ile çok güçlü şekilde bağlantılıdır ve bu bağlantılar kızlar arasında daha belirgindir. Elektronik oyunlar oynamak, televizyon ve video izlemek ruh sağlığı üzerinde o kadar büyük bir rol oynamayabilir. Dolayısıyla 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler arasında ruh sağlığı sorunlarındaki büyük artışın sebebi dijital medya ise özellikle sosyal medyaya odaklanan çözümler; kabul edilemeyecek derecede yüksek depresyon, kendine zarar verme ve intihar oranlarını azaltmada en etkili çözüm olabilir.

Washington Üniversitesi öğrencisi Emma Lembke (d. 2003) gibi genç aktivistler, gençleri sosyal medyayı bırakmaya veya sınırlamaya teşvik eden hareketler kurdular (Lembke'nin hareketinin adı: Log Off [oturumu kapatmak]). 12 yaşındayken Instagram'a katılan, günde 6 saatini burada geçiren Lembke, "düşüncesizce

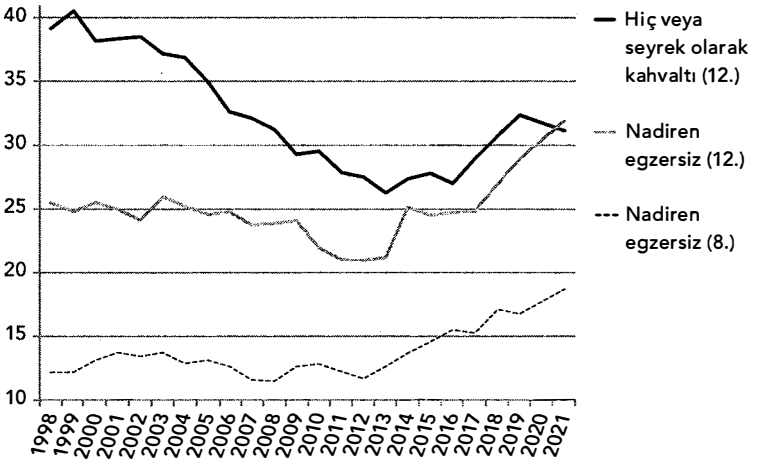
kaydırıyor, tüm bu gerçekçi olmayan vücut standartlarına kendimi kaptırıyorum. Bu da düzensiz beslenmeye yol açıyor." diyordu. "Instagram'a girmek böylece devam eden korkunç bir döngü hâline geldi. Kendimi daha kötü hissediyorum ama sanki benim üzerimde tuhaf bir güce sahip olduğu için kaydırmayı durduramıyormuşum gibi hissediyorum." Lembke, hedefinin sosyal medya ve ruh sağlığı konusunda daha fazla tartışma ve platformları 13-19 yaş arası gençler için daha güvenli hâle getirmeye yardım edecek daha fazla düzenleme olduğunu söylüyor. Kuruluş, 13-19 yaş arası gençlerin "deneyimleri hakkında daha rahat konuşmalarını" istiyor. "Böylece yasa koyucuları Z Kuşağı'nın bakış açısını, teknolojiden ne beklediğimizi, gizlilikle ilgili endişelerimizi ve ruh sağlığıyla ilgili endişelerimizi anlamaları için eğitebiliriz."

Sağlıksız Alışkanlıklar

Özellik: Fiziken Sağlıklı Olma İhtimali Daha Düşük

Çok uzak olmayan bir geçmişte, çocukları ve 13-19 yaş arası gençleri mahalle parkında basketbol oynarken, okuldan eve yürürken ve birbirlerinin evlerine bisikletle giderken çokça görebilirdik. Artık ebeveynleri tarafından arabaya alınıyorlar ve ardından video oyunları oynamak veya TikTok'ta video izlemek için eve giriyorlar.

Dijital çağın zararı sadece ruhsal değil, fizikseldir de. 2012 civarında, akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte, nadiren egzersiz yaptığını söyleyen 13-19 yaş arası gençlerin sayısı da arttı ve 2019 yılına kadar hem 8. hem de 12. sınıflar arasında tüm zamanların en yüksek seviyelerine ulaştı (bkz. Şekil 6.50). Kahvaltısını nadiren edenlerin sayısı da yirmi yıllık düşüşün ardından artış eğilimine girdi. Daha önce gördüğümüz gibi, yeteri kadar uyumayan 13-19 yaş arası gençlerin sayısı da yükseldi; bu da hem fiziksel hem de ruhsal sağlık için bir başka sağlıksız eğilimdir.

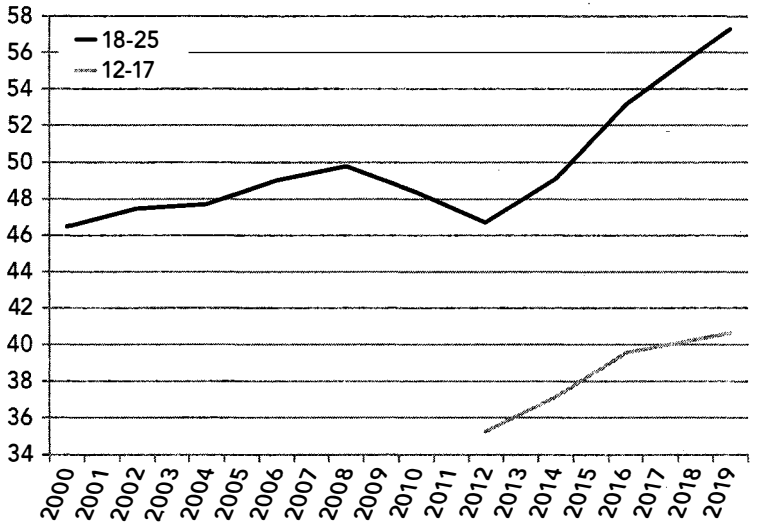
Şekil 6.50: Sağlık açısından kötü alışkanlıklara sahip ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi, 1998-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: 12. = 12. sınıf öğrencileri; 8. = 8. sınıf öğrencileri. 2020 verileri sorular için yeterli örneklem büyüklüğüne sahip değildir ve dâhil edilmemiştir.

Belki de egzersiz eksikliği ve diğer sağlıksız alışkanlıklar yüzünden aşırı kilolu 13-19 yaş arası gençlerin ve genç yetişkinlerin sayısı 2012-2019 yılları arasında keskin bir şekilde arttı (bkz. Şekil 6.51). 2016 yılı itibarıyla Amerikalı genç yetişkinlerin yarısından fazlası aşırı kiloluydu. 2019'da her 3 genç yetişkinden 1'i sadece aşırı kilolu değil, aynı zamanda klinik olarak obezdi; bu oran 2014 gibi yakın bir tarihte ¼'tü.

Bu rakamların doğru olduğuna dair pek şüphe yok: Bunlar, mobil bir laboratuvarda boy ve kiloyu ölçen, kişilerin kendi bildirimlerinden çok daha kesin ve doğru veriler sağlayan (çünkü kilo bildirirken biraz eksiltmek caziptir) CDC tarafından yürütülen bir projeden elde edilmiştir. Bu yalnızca Z Kuşağı'na özgü bir sorun değildir; bu süre zarfında aşırı kilolu ve obez yaşlı yetişkinlerin sayısı da arttı. Yine de bu kadar çok sayıda gencin aşırı kilolu olduğunu görmek şaşırtıcı.

Şekil 6.51: Yaş grubuna göre aşırı kilolu veya obez olan ABD'li 13-19 yaş arası gençlerin ve genç yetişkinlerin yüzdesi, 2000-2019

Kaynak: Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması, CDC
Notlar: Boy ve kilo, mobil bir muayene istasyonu kullanılarak eğitimli sağlık teknisyenleri tarafından ölçülmüştür. Yetişkinler (18 yaş ve üzeri), VKİ'leri 25 veya üzerindeyse aşırı kilolu olarak kabul edilir (Buna VKİ değeri 30'un üzerinde olan ve obez olarak kabul edilenler de dâhildir.). 13-19 yaş arası gençler, cinsiyet ve yaşa göre büyüme çizelgelerine bağlı kalınıp farklı VKİ kriterleri kullanılarak zayıf, normal kilolu veya aşırı kilolu şeklinde sınıflandırılır.

Bu artışın sebebi egzersiz ve hareket yerine beslenme düzeni olabilir mi? Aksine, günümüz 13-19 yaş arası gençleri ve genç yetişkinleri sağlıklı beslenme konusunda daha bilinçli (Coca-Cola'ya sorun: Şekerli içeceklerinin satışları düştü.). Bir çalışma, söz konusu zaman zarfında sağlıksız gıda tüketen 13-19 yaş arası gençlerin ve yetişkinlerin sayısında önemli bir *düşüş* olduğunu ortaya koydu. Özellikle okullardaki öğle yemekleri iyileştirildi; 2004 yılında çocukların ve 13-19 yaş arası gençlerin %56'sı okulda sağlıksız yiyecekler yerken, bu oran 2018'de %24'e düştü, düşüş

genel olarak 2010 yılından sonra gerçekleşti. Dolayısıyla gençler için gıda kalitesi iyileşirken aşırı kilolu̇ların sayısı artış gösterdi. Bu da beslenme düzeninin birincil etken olmadığını ve kilo almaya yol açan başka bir şeyin olması lazım geldiğini gösteriyor. Egzersiz eksikliği, hatta sadece evde veya mahallede dolaşma eğiliminin azalması bile sorunun sebebi olabilir. 13-19 yaş arası gençler adımlarını atmıyorlar ve bunun sonucunda kilo alıyorlar. Bu eğilim aynı zamanda depresyondaki büyük artışlarla da bağlantılı olabilir; depresyon genellikle insanların daha az hareket etmesine yol açar, bu da kilo üzerinde etkili olabilir.

Şekil 6.51'deki değerlendirmeler pandemi öncesine aittir; çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler 2020 ve 2021'in aksaklıkları sırasında kendilerini daha da fazla çevrimiçi yaşarken bulmadan önce... Pandeminin işleri daha da kötüleştirmesi sürpriz değil. Çeşitli çalışmalarda çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler arasında vücut kitle indeksindeki (VKİ) artışların Mart ve Kasım 2020 arasında hızlandığı görüldü. Güney Kaliforniya'daki tıbbi kayıtlardan oluşan bir veri tabanına göre, 2020'nin sonlarında 12-15 yaşındakilerin %43,4 oranında aşırı kilolu veya obez olduğu bulundu.

13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler için fiziksel sağlığa yönelik bu eğilimler, özellikle güvenlik ve yaralanmalardan korunma konusunda daha olumlu olan diğer değişikliklerle çakıştı. Daha az 13-19 yaş arası genç yumruk yumruğa kavgaya tutuşuyor veya cinayete kurban gidiyor ve daha azı araba kazası geçiriyor. Z Kuşağı için yüz yüze "et dünyasının" tehlikeleri giderek azalırken, kapalı, daha az aktif, ekran dolu bir yaşamın -hem ruhsal hem de fiziksel- hastalıkları hızlandı. Z Kuşağı'nın kazalarda veya şiddet olaylarında ölmek veya yaralanmak yerine, intihar, depresyon, kendine zarar verme ve fiziksel hareketsizlik sebebiyle ölme, yaralanma veya sağlığını kaybetme ihtimali daha yüksektir.

Her Şey Çöküyor

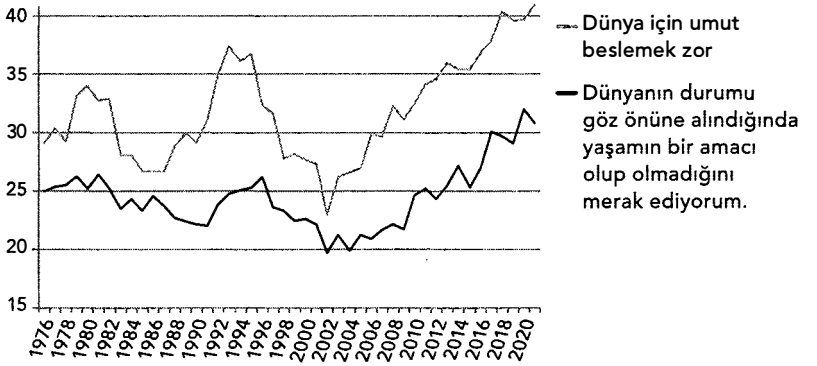
Özellik: Karamsarlık

Hâlâ jet-lag yaşadığım için çantamı konferans salonuna sürükledim ve arka taraftaki bir masaya doğru ilerledim. Tamamı Z Kuşağı'ndan oluşan bir danışmanlık şirketi çalışanı 21 yaşındaki bir genç sahnedeydi ve kendi kuşağının özelliklerini ayrıntılarıyla anlatıyordu. İlgiyle onu takip ettim, beni irkilten bir şey söyledi. "Dünyanın çetin bir yer ve her şeyin zor olduğunu öğrendik." dedi. "Her şey hiç olmadığı kadar kötü."

Eski kuşaklar için bu ifade biraz kafa karıştırıcıdır; özellikle de bağlam göz önüne alındığında: COVID-19 pandemisi ABD'ye darbesini Ocak 2020'den sonra vurmuştu. O dönemde ekonomi hızla gelişiyordu ve işsizlik oranı rekor seviyede düşük bir orandaydı. Evet, dünya iklim değişikliği gibi büyük sorunlarla karşı karşıyaydı; ancak 2020'nin başlarında Z Kuşağı'nın durumu, Büyük Durgunluk'u yaşayan Milenyumluların durumundan gerçekten daha mı kötüydü? 1990'lardaki şiddet suçları dalgası sırasında X Kuşağı'nın yetişkinliğini yaşamasından daha mı kötüydü? Bebek Patlaması Nesli'nin Vietnam'da savaşmak için askere alınmasından daha mı kötüydü?

Özellikle gençler arasında depresyonun arttığı düşünüldüğünde genç danışmanın kullandığı gibi ifadeler beni algının gücü hakkında düşünmeye sevk etti: Z Kuşağı dünya çetin bir yer olduğu için mi depresyonda? Yoksa depresyonda oldukları için mi dünyanın çetin bir yer olduğunu düşünüyorlar? Doğası gereği depresyondaki insanlar, etrafındaki dünyayı daha olumsuz görürler.

COVID'den önce bile, 13-19 yaş arası gençler "Yaşanan tüm korkunç şeyleri düşündüğümde, dünya için fazla umut beslemek benim için zor." ve "Dünyanın içinde bulunduğu durum ışığında hayatımın gerçek bir amacı olup olmadığını sık sık merak ediyorum." görüşlerine son elli yıldaki herhangi bir zamana kıyasla katılma olasılıkları daha yüksekti. Z Kuşağı dünyanın durumu hakkında karamsar ve bunu söylemekten çekinmiyor (bkz. Şekil 6.52).

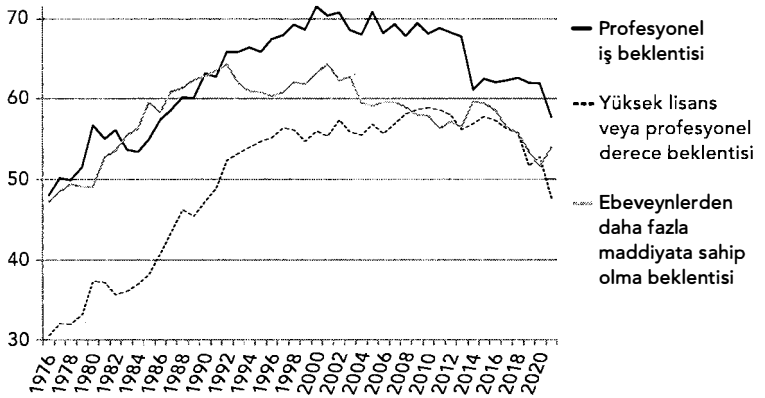
Şekil 6.52: Dünya hakkında karamsar ifadelere katılan ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasında okullar kapanmadan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır.

Değişiklikler olayların değil, algının gücünü gösteriyor. Bazen 13-19 yaş arası gençlerin karamsarlığı tüm toplumu etkileyen olaylara (1992'deki Los Angeles ayaklanmaları ve 2007'den 2009'a kadar süren Büyük Durgunluk gibi) tepki olarak arttı ancak diğer büyük olaylar karamsarlığa yol açmadı: 11 Eylül terör saldırılarından sonra 2002 baharında yapılan ilk araştırmada, bu gençler arasında karamsarlığın tüm zamanların en düşük seviyesine indiği görüldü. Ayrıca ekonomik sıkıntılar temel sebep olsaydı, ekonominin düzeldiği 2012'den sonra karamsarlığın azalması gerekirdi. Bunun yerine yükselmeye devam etti.

Z Kuşağı kişisel beklentileri konusunda da daha az iyimser. Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri arasında keskin bir şekilde yükseldikten ve Milenyumlular arasında yüksek kaldıktan sonra, 13-19 yaş arası gençlerin gelecekteki eğitimlerine, işlerine ve maddiyatlarına yönelik beklentileri, Z Kuşağı soruları yanıtlamaya başlamasıyla aniden düştü (bkz. Şekil 6.53). Daha az sayıda Z Kuşağı üyesi profesyonel işlerde çalışmayı, daha azı

yüksek lisans veya profesyonel derece elde etmeyi ve daha azı da ebeveynlerinden daha fazla maddiyata sahip olmayı bekliyor; bu dönemde medyan gelirler artmış olsa bile... Z Kuşağı, gelecekleri konusunda Milenyumlulara kıyasla daha güvensiz. Genç bir yetişkin Reddit'te "Z Kuşağı belirgin bir şekilde nihilist." diye yazmıştı. "Birçoğumuzun ruh sağlığı sorunlarıyla mücadele etme sebebinin bu olduğunu düşünüyorum. 'HAHAHA, hayat anlamsız ama merak etmeyin, ben iyiyim' diyen insanların %99'u iyi DEĞİLDİR." Hunter Kaimi, 2022'de Z Kuşağı'nın ekonomik durumunu eski kuşaklara anlatmaya çalıştığı bir TikTok videosu hazırladığında şunu demişti: "Siz umut ve fırsatların olduğu bir dünyada yetişme ayrıcalığına sahiptiniz, biz ise öyle değiliz." Milenyum Kuşağı'nın genç yetişkinlik dönemindeki aşırı iyimserlik, Z Kuşağı'nın giderek artan kendine güvensizliğinin, bireyciliğin öz güvene yönelik olağan teşvikini bastırmasıyla ortadan kalktı.

Şekil 6.53: Gelecekten belirli beklentileri olan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Profesyonel işler doktora derecesi olmayan çalışanları, doktora derecesine veya eş değerine sahip çalışanları ve yönetici/idarecileri kapsamaktadır.

Gençler arasındaki negatiflik de siyaset ve toplum için iyi bir şey değildir. Bir demokrasinin varlığını sürdürmesi için vatandaşlarının sistemin adil olduğuna ve ülkenin makul ölçüde iyi işlediğine inanması gerekir; bunlar olumlu ve iyimser inançlardır. Ülkenin kuruluşuna dair ilham verici bir başlangıç hikâyesine sahip olmak da bunda yardımcı bir unsurdur.

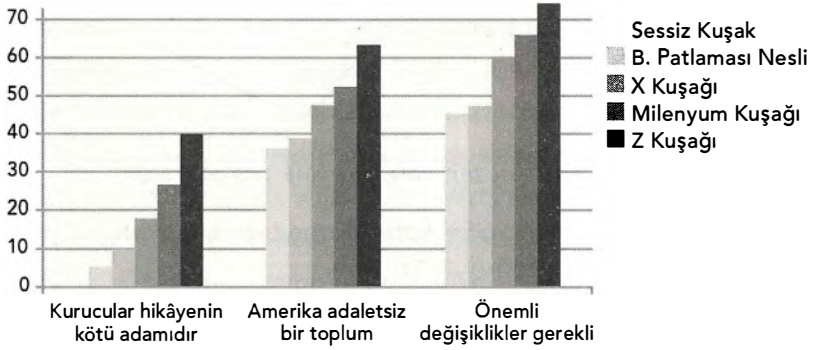
Gençler arasında bu üç inanç da tehlike altında. İlk olarak, genç yetişkinlerin "Amerika'nın herkesin başarıya ulaşabileceği adil bir toplum" olduğuna inanma olasılığı daha düşüktür. Z Kuşağı üyelerinin 6/10'u bu ifadeye katılmayarak toplumun adaletsiz olduğunu savunmuştur. Belki de sonuç olarak Z Kuşağı'nın 3/4'ü, hükümetin "temel tasarım ve yapısında", "önemli değişiklikler" yapılmasının gerekli olduğunu söyleyerek aslına bakılırsa her şeyi yıkıp yeniden başlamamız gerektiğini düşünüyorlar (bkz. Şekil 6.54). İşleri eski yöntemlerle yoluna koymanın artık işe yaramadığı fikrindeler.

En çarpıcı olanı şudur: Z Kuşağı üyelerinin 4/10'u ABD kurucularının "hikâyenin kahramanı" yerine "hikâyenin kötü adamı" olarak tanımlanmasının daha doğru olduğuna inanıyor. Bir aşamada, genç yetişkinlerin önemli bir kısmı, ABD kurucularının iyiden çok kötü olduğu fikrini geliştirdi. Sessizlerin veya Bebek Patlaması Nesli'nin 1/10'undan daha azı (4-8 kat daha az) aynı fikirde ve bu da önemli bir kuşak farkı yaratıyor.

Bu sonuç, her şey gerçekten daha kötü hâle geldiği için Z Kuşağı'nın karamsar olduğu fikrini de çürütüyor: Sadece şimdiki dünya için değil, 250 yıl öncesi için de negatifler. Ülkelerinden hoşnutsuzlukları o derece yerleşmiş ki, her 10 kişiden 4'ü ABD kurucularının hikâyedeki iyi adamlar değil kötü adamlar olduğunu düşünüyor.

Temmuz 2021'de yapılan bir ankette, 18-24 yaşları arasındaki gençlerin (tamamı Z Kuşağı) yalnızca %36'sı Amerikalı olmaktan "çok" veya "son derece" gurur duyduğunu belirtti. Buna karşılık,

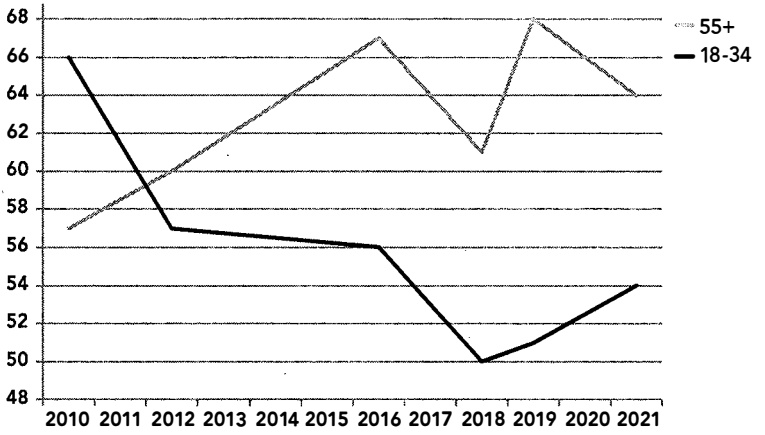
65 yaş ve üzerindekilerin (Bebek Patlaması Nesli ve Sessizler) %86'sı Amerikalı olmaktan gurur duyduklarını söyledi. Harvard Kennedy Hükümet Okulu anket direktörü John Della Volpe, 2022 tarihli kitabı *Mücadele: Z Kuşağı Amerika'yı Kurtarmak İçin Korku ve Tutkularını Nasıl Yönlendiriyor?* için yüzlerce gençle konuştu. ABD'yi tanımlamaları istendiğinde, 2010'ların ortalarındaki genç Milenyumluların "çeşitlilik", "özgürlük" ve "bolluk ülkesi" gibi kelimeler kullandığını tespit etti. Birkaç yıl sonra, Z Kuşağı bunların yerine başka ifadeler kullanmıştı: "Distopik", "düzensiz" ve "tam bir kargaşa." Z Kuşağı üyelerine Amerikalı olmaktan gurur duydukları anları sorduğunda, "Boş bakışlarla karşılaştım veya ABD futbol takımının 2017'deki bir dostluk maçında nihayet Gana'yı yenmesi gibi rastgele spor olaylarından örnekler verdiler." diye yazıyor.

Şekil 6.54: Ülke hakkında olumsuz ifadelere katılan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, kuşaklara göre, 2020

Kaynak: Seçmen Araştırması, Demokrasi Fonu
Notlar: Soru ifadeleri: "Genel olarak, Amerika Birleşik Devletleri kurucularının hikâyenin kötü adamı olarak mı yoksa kahramanı olarak mı tanımlanmasının daha doğru olduğunu düşünüyorsunuz?", "Amerikan hükümetinin temel tasarımı ve yapısı hakkında düşündüğünüzde hangisi sizin görüşünüze daha yakın geliyor? 'Tasarım ve yapıda önemli değişikliklere gidilerek günümüz koşullarına uygun hâle getirilmesi gerekmektedir.' ve 'Tasarım ve yapı ülkeye iyi hizmet ediyor ve önemli değişikliklere ihtiyaç duymuyor.' " ve "Amerika herkesin başarıya ulaşabileceği adil bir toplumdur." (Şekil buna katılmayanların yüzdesini gösteriyor.)

Gençler ayrıca kapitalizm hakkında daha olumsuz düşünmeye başladı. Genç yetişkinler bir zamanlar yaşlı yetişkinlere kıyasla kapitalizme daha olumlu bakarken 2012'den sonra Z Kuşağı'nın yetişkinliğe adım atmaya başlamasıyla bu durum tersine döndü. 2021 yılına gelindiğinde ABD'li genç yetişkinlerin çok da büyük olmayan bir kısmı kapitalizmi olumlu görürken bu oran yaşlı yetişkinlerde yaklaşık 2/3'tü (bkz. Şekil 6.55).

Şekil 6.55: Yaş grubuna göre kapitalizme olumlu bakan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2010-2021

Kaynak: Gallup anketleri ve Della Volpe (2022)

Genç bir Z Kuşağı seçmeni, Della Volpe'ye kapitalizme bakışlarının şöyle olduğunu söyledi: "Çocuklar ruhsal olarak dengesiz hâle gelinceye kadar çalışmak için büyüyorlar ve bunu normal sayıyorlar." Ohio'da yaşayan 16 yaşındaki bir başkası ise şunları söyledi: "Okul sistemimiz kapitalist bir toplumda başarılı olmak üzerine kurulu. Mesele mutlu olmak değil, mesele büyük adamlar için çalışmak ve onların para kazanmasına yardımcı olmak, sonra da paranızı onların ürünlerine harcayabilmek."

Z Kuşağı'nın, ABD hükümetinin ve serbest piyasa kapitalizminin mükemmel olmaktan uzak olduğu konusunda hakkı var. Ancak bunlar yeni sorunlar değil. Örneğin, gelir eşitsizliği en fazla 2000-2020 arasında değil, 1980-2000 arasında arttı.

Peki karamsarlık neden arttı? Bu, teknolojiyle ilgili olabilir. Sosyal medya ve internet, haberler için varsayılan kaynak hâline geldi. Olumsuzluklar tıklanıyor; olumluluklar ise o kadar değil. Ayrıca, insanlar birbirlerinin gözlerinin içine bakmadıkları için internetteki tartışmalar daha çabuk agresif ve olumsuz bir hâl alıyor. Göremediğiniz birine karşı rencide edici ve müsamahasız olmak çok daha kolaydır.

Twitter bunun için en iyi örnek: Olumsuz bir şey mi söz konusu, herkesin söyleyecek çok şeyi vardır; olumlu olduğundaysa genellikle in cin top oynar. Site bazen dev bir şikâyet makinesine dönüşüyor. Z Kuşağı'nın sosyal medya tercihi TikTok, havalı danslarıyla daha olumlu görünse de genellikle karanlık mizahıyla ön plana çıkıyor. Bir videoda, genç bir adam çevreye yardım etmek için herkesin üzerine düşeni yapması gerektiğine dair akılda kalıcı bir şarkı söylüyor; ancak kısa süre sonra sarkastik olduğu anlaşılıyor ("2,4 milyon varil petrolü Meksika Körfezi'ne boşaltmayın!"). Birçok TikTok videosu gibi aniden bitiyor ("Metal pipetler!" nidasıyla). Mesaj şu: Elbette, hepimiz çevreye yardım etmek için ne yapmamız gerektiği hakkında konuşabiliriz, ancak çevreyi yok edenler büyük şirketler; o zaman ne anlamı var?

13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler arasında depresyondaki artışlar da olumsuz bakış açılarını açıklamaya yardımcı olabilir. Depresyon sadece duygularla ilgili değildir; düşünceyle de ilgilidir. Depresyon için en popüler ve etkili terapi olan bilişsel davranışçı terapi (BDT), depresyonun sıklıkla bilişsel çarpıtmalar içerdiğini gözlemler. Bu çarpıtmaların bir kısmı insanların

toplumu nasıl gördükleriyle ilgilidir. Bunlar arasında *olumsuz filtreleme* (neredeyse sadece olumsuz şeylere odaklanmak ve olumlu şeyleri nadiren fark etmek, örneğin "Şu dünyada olup biten tüm kötü şeylere bakın.") ve *olumluyu yok sayma* (olumlu şeylerin önemsiz olduğunu düşünmek, örneğin "Sistem bu kadar adaletsizse özgürlüğün pek bir anlamı yok.") yer alır. Mesele sadece daha fazla gencin depresyondan muzdarip olması değil -ki bu zaten çok endişe verici bir durum- aynı zamanda daha çok kişi topluma olumsuz bakıyor ve onu değiştirmek için çalışmak istiyor. Bu içgüdü olumlu bir değişime yol açabileceği gibi aynı zamanda bozuk olmayan şeyleri tamir etmeye çalışmanıza da sebep olabilir. Depresyonda olduğunuzda dünyanızın büyük bir kısmı bozuk görünür.

Depresyonun bir diğer bilişsel çarpıtma özelliği de *çift kutuplu düşünme* veya olaylara yahut insanlara ya hep ya hiç şeklinde bakmadır. Günlük yaşamda bu, "Herkes çok kaba!" gibi bir düşünce olabilir. Toplum göz önünde bulundurulduğunda çift kutuplu düşünme "Bu ülke iyi değil!" gibi düşüncelere yol açabilir. Başka bir deyişle, madem bazı şeyler iyi gitmiyor o zaman her şeyi değiştirmek daha iyi olabilir; bu, Z Kuşağı'nın çoğunluğunun Amerikan hükümetinin yapısında önemli değişikliklere ihtiyaç olduğunu söylemesine çok benzer bir düşünce. İnsanları değerlendirirken "ya hep ya hiç" tavrında olmanın ("Ya bizimlesin ya da bize karşısın" veya tek bir hatasında kişinin kötü olduğunu düşünmek), Z Kuşağı dünyasının başka iki özelliği olan linç kültürü ve siyasi kutuplaşma gibi sonuçları da vardır.

Gelecek için, ABD'de ve potansiyel olarak dünya genelinde en büyük zorluk bu olacaktır: Liderler gençleri ülkelerinin yaşamak için iyi bir yer olduğuna nasıl ikna edebilir? Bunu yapamazlarsa, gençler her şeyi ıskartaya çıkarıp silbaştan başlamak isteyebilirler. Bunun bir adı var: Devrim.

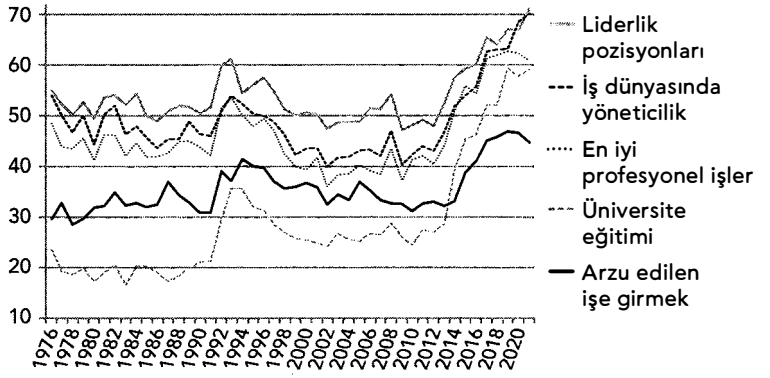
Şartlar Benim Aleyhime

Özellik: Ayrımcılık Algısı ve Dış Kontrol Odaklı Olmak

Aralık 1968'e kadar *New York Times* ve diğer gazeteler, iş ilanlarını iki sütun altında cinsiyete göre ayrı ayrı listeliyordu: "Eleman Aranıyor-Erkek" ve "Eleman Aranıyor-Kadın". Günümüzde bu anlaşılmaz bir şey: Bugün hiçbir gazete, dergi veya internetteki iş arama sitesi, iş ilanlarını cinsiyete göre ayırmayı hayal bile edemez. Kadınların -erkekler gibi- istedikleri her işe başvurabilecekleri artık kanıksanmış bir şey. Cinsiyet ayrımcılığı bugün hâlâ var olsa bile çoğu kişi bunun 1970'lere kıyasla daha az olduğu konusunda hemfikir.

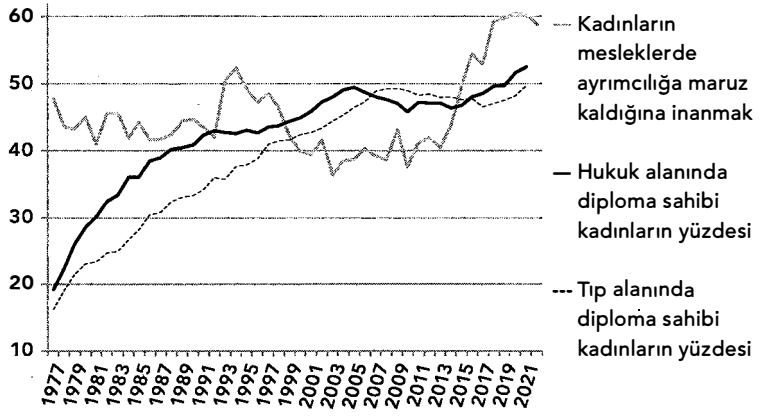
Bir sonraki trendin bu kadar kafa karıştırıcı olmasının sebebi budur. Son yıllardaki 13-19 yaş arası genç kızların kadınlara ayrımcılık yapıldığına inanma olasılığı, 1970'lerdeki 13-19 yaş arası gençlere kıyasla *daha* yüksektir; hatta Z Kuşağı kızlarının cinsiyet ayrımcılığına dair inançları tüm zamanların en yüksek seviyesindedir (bkz. Şekil 6.56). Yarısından fazlası kadınların lider olma, iş hayatında yöneticilik yapma ve üst düzey profesyonel işlere girme konusunda ayrımcılığa uğradığını söylüyor. Neredeyse yarısı ayrımcılığın arzu ettikleri işe sahip olmalarını engelleyerek kendilerini kişisel olarak etkileyeceğini düşünüyor. Giderek daha fazla Amerikalı kız cinsiyet ayrımcılığının her yerde olduğu fikrine katılıyor.

Belki de bunda bir gerçeklik payı vardır. Belki de cinsiyet ayrımcılığı sürekli var olagelmiştir ve 1970'lerdeki kızlar bunun farkına varmamışlardır. Belki de cinsel taciz o kadar kötü bir hâl aldı ki, daha fazla kadının üst düzey mesleklere girmesi engelleniyor. Eğer internette haber okuyor iseniz bu iddialar en azından bir ölçüde makul gelecektir. Bunları doğrulamak için cinsiyet ayrımcılığını bir şekilde ölçmeye ihtiyacımız var. Bunun bir yolu, hukuk ve tıp gibi alanlarda kaç kadının prestijli mesleklere girdiğini görmektir.

Şekil 6.56: Kadınların belirli alanlarda ayrımcılığa uğradığını düşünen ABD'li 12. sınıfta okuyan kızların yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Arzu edilen bir işe girmekle ilgili maddede, 13-19 yaş arası gençlere cinsiyetlerinin "sahip olmak istedikleri türde bir işe girmelerini engelleyip engellemeyeceği" sorulmaktadır. İlk dört madde için "oldukça" veya "büyük ölçüde"; üniversite eğitimi için "biraz"; arzu edilen iş için "kısmen" ve "çok" cevabını verenleri içerir. Tümü için "bilmiyorum" yanıtları hariç tutuldu.

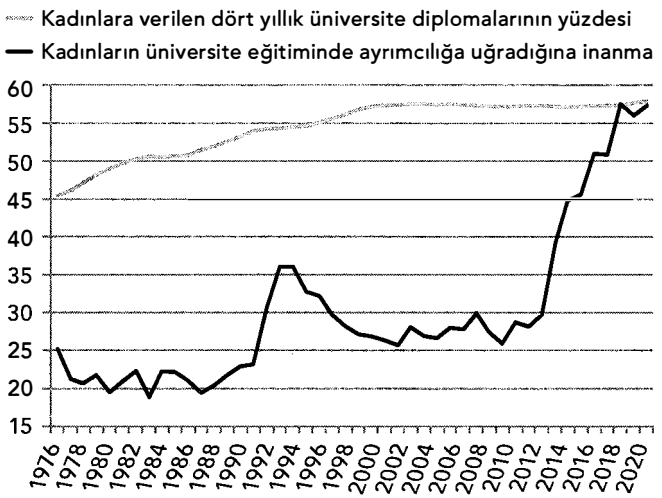
Şekil 6.57: Mesleklerde kadınlara karşı ayrımcılık yapıldığını düşünen ABD'li 12. sınıfta okuyan kızların yüzdesi ile hukuk ve tıp alanlarında diploma sahibi kadınların yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek ve Eğitim İstatistikleri Özeti

1960'lara dönersek yeni avukat ve doktorların sadece küçük bir yüzdesi kadındı; bu durum 1970'lerde ve 1980'lerde daha fazla kadının söz konusu mesleklere girmesiyle hızla değişti (bkz. Şekil 6.57). Bundan dolayı mesleklerde cinsiyet ayrımcılığına ilişkin algıların azalması beklenir; ama öyle olmadı. Daha da tuhafı, 13-19 yaş arası genç kızların ayrımcılığa dair inançlarının, kadınların hukuk ve tıp alanlarında aldığı diploma sayısının %50 civarına geldiği -yani erkeklerle eşit düzeyde olduğu- 2012-2019 yılları arasında %50 oranında artmış olmasıdır.

Kadınlar hukuk veya tıp alanlarında kariyerlerine başladıktan sonra girdikleri mesleklerde cinsiyet ayrımcılığı kesinlikle söz konusudur. Ancak Z Kuşağı'nın algıladığı gibi, kadınlara yönelik ayrımcılığın 2012 ile 2019 yılları arasında %50 oranında artması pek mümkün görünmüyor.

Üniversite eğitimi alma konusunda algılanana karşı gerçek cinsiyet ayrımcılığını ölçmek daha da kolaydır. Üniversite eğitiminde kadınlara ayrımcılık yapıldığını düşünen 13-19 yaş arası genç kızların sayısı 2012-2019 yılları arasında iki katına çıktı. Yine de 2019'da üniversite diplomalarının çoğunluğu (6/10'u) kadınlara, 4/10'u ise erkeklere verildi; bu da cinsiyet ayrımcılığı söz konusu olsaydı beklenenin tam tersidir. 1982'den bu yana dört yıllık üniversite diplomalarını daha çok alanlar kadınlar olmuştur ve o zamandan bu yana kadınlara verilen diplomaların yüzdesi istikrarlı bir şekilde artmıştır. Ancak giderek daha fazla sayıda kadın lisans diploması almak üzere sahneye çıktıkça, giderek daha fazla sayıda 13-19 yaş arası genç kız üniversite eğitimi alma konusunda şartların kendi aleyhlerine olduğuna inanır hâle geldi (bkz. Şekil 6.58). Üniversite eğitiminde kadınlara ayrımcılık yapıldığına inanan 13-19 yaş arası genç erkek çocukların oranında da büyük bir artış olmuştur; 2012'de bu oran %18 iken 2019'da %30'a yükseldi. Kadınlar üniversitede cinsiyetçiliğe, cinsel tacize ve cinsel saldırıya kesinlikle maruz kalıyor; ancak soruda üniversite eğitimi sorulmaktadır ki bu eğitimi daha çok kadınlar almaktadır.

Şekil 6.58: Üniversite eğitiminde kadınlara ayrımcılık yapıldığını düşünen ABD'li 12. sınıfta okuyan 13-19 yaş arası genç kızların yüzdesi ve kadınlara verilen dört yıllık üniversite diplomalarının yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek ve Eğitim İstatistikleri Özeti
Notlar: Bu maddeye ilişkin 2020 yılı için yeterli veri bulunmamaktadır.

Z Kuşağı 13-19 yaş arası gençleri neden gerçeklikten böylesine uzak bu inanca sahipler? Yıllar içindeki değişim örüntüsü bize biraz fikir veriyor. Cinsiyet ayrımcılığına olan inanç, 1991'de cinsel tacizle ilgili Anita Hill/Clarence Thomas duruşmalarında, çalışan anneleri yeren birkaç sansasyonel davada ve 1995 yılında O. J. Simpson davası sırasında Savcı Marcia Clark'ın saç modeli ve çocuk bakımı tercihleriyle ilgili garip, kadın düşmanlığının sınırındaki takıntıyla toplumsal cinsiyet konularının ön plana çıkmasının ardından 1990'larda arttı. Benzer şekilde, #MeToo hareketi 2010'ların sonunda cinsel taciz ve saldırıya dikkat çekti. Dolayısıyla cinsiyet ayrımcılığı dikkatleri üzerine çekince 13-19 yaş arası gençler dünyada daha fazla cinsiyet ayrımcılığı görüyor.

Yine de cinsiyet ayrımcılığına yönelik inançlarda son dönemde görülen artış, sadece yeni dönemde yaşanan olaylardan kaynaklansaydı beklenenden çok daha büyük olurdu; 1990'lardaki artıştan çok daha fazla... Ayrıca, cinsiyet ayrımcılığına ilişkin algılar, 2012 civarında, #MeToo haberlerinin 2017'nin sonlarında patlak vermesinden çok önce artmaya başlamıştır.

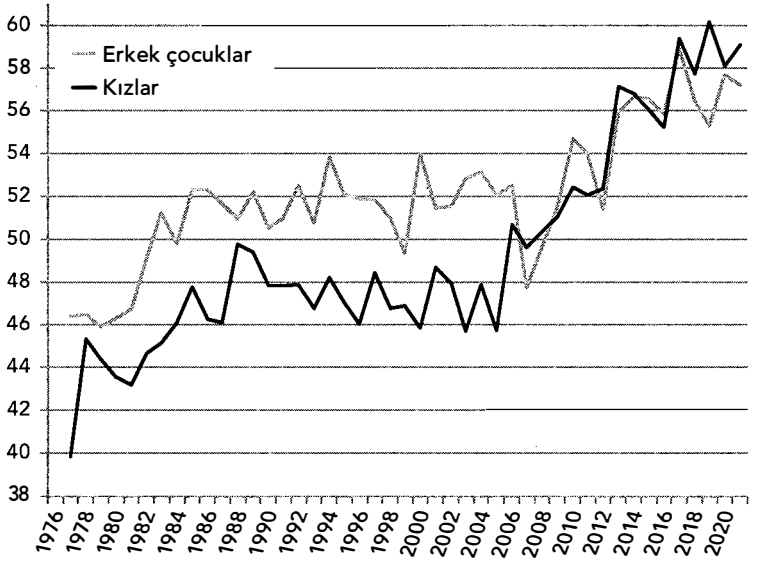
Belli ki başka bir şeyler dönüyor. Bir olasılık, cinsiyet ayrımcılığına yönelik öfkeye internette gösterilen ilgidir. Sonuç: Amerikan toplumu, 13-19 yaş arası genç kızları dünyanın kendilerine ve genel olarak kadınların başarısına karşı olduğuna inandırmış gibi görünüyor. Depresyonun bilişsel çarpıtmaları "dünya bana karşı" düşüncesine de yol açabilir.

Bu tutumlar ayrımcılık algısının ötesine geçerek daha genel bir yenilgiyi kabul etme hissine dönüşüyor. Z Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençlerin "Benim gibi insanların hayatta başarılı olma şansları pek yok." ve "Ne zaman ilerleme kaydetmeye çalışsam bir şey veya biri beni durduruyor." görüşlerine katılma olasılıkları da daha yüksek; eskiden bu 13-19 yaş arası genç erkek çocukların daha çok kabul ettiği bir şeydi ancak artık 13-19 yaş arası genç kızlar buna biraz daha fazla katılıyor (bkz. Şekil 6.59).

Bu eğilimler de birbiriyle bağlantılıdır. Üniversite eğitiminde kadınlara ayrımcılık yapıldığını düşünen 13-19 yaş arası genç kızların "benim gibi insanların başarılı olma şansı pek yok" düşüncesinde olma ihtimali (%22), cinsiyet ayrımcılığı algılamayanlara (%12) kıyasla neredeyse iki kat daha fazladır. Bu, daha geniş bir dünyada ayrımcılığı algılamaktan, belki de çaba sarf etmenin bir anlamı olmadığını düşünmeye kısa bir adımdır.

Şartların kendi aleyhine olduğuna inanmak, psikologların *dış kontrol odağı* olarak adlandırdığı duruma bir örnektir. Eğer *içsel kontrol odağınız* varsa hayatınızın kontrolünün sizde olduğuna inanırsınız. *Dış kontrol odağı* ise bunun tam tersidir: Hiçbir şeyin önemi yoktur çünkü ne olacağının belirlenmesi tamamen şansa

ve güçlü insanlara bağlıdır. Bu maalesef zaman zaman doğru olsa bile aynı zamanda dünyaya yenilgiyi kabul edici bir bakış açısıdır ve Z Kuşağı arasında daha yaygındır.

Şekil 6.59: Cinsiyete göre dış kontrol odaklı ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1977-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Maddenin ifadesi: "Ne zaman ilerleme kaydetmeye çalışsam bir şey veya biri beni durduruyor." Şekil "ne katılıyorum ne katılmıyorum", "çoğunlukla katılıyorum" ve "katılıyorum" yanıtlarını göstermektedir. Lise öğrencilerinin bu etiketlerle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "erkek çocuklar" veya "kızlar" ifadesi kullanılmıştır.

Bu önemlidir, çünkü kontrol odağı yaşamda elde edilenlerin güçlü bir belirleyicisidir. İç kontrol odaklı kişilerin egzersiz yapmak ve sağlıklı beslenmek gibi sağlıklı davranışlarda bulunma olasılığı %40 daha fazladır. Ayrıca anksiyete ve depresyondan muzdarip olma ihtimalleri de çok daha düşüktür. Klasik bir rapor, iç kontrol odağının beyaz olmayan çocuklar arasında akademik

başarının diğer tüm değişkenlerden daha iyi bir belirleyicisi olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bir şey gençleri başarabileceklerine (iç kontrol odağı inancı) değil başaramayacaklarına inandırdı.

Yükselen bireycilik bunun sebeplerinden biri olabilir. Kendinden hoşnut hissetmenin çok önemli olduğu düşünüldüğünde değerinize yönelik tehditleri savuşturmanız bir gerekliliktir. Başarısız mı oldun, kendini suçlama; dış faktörleri suçla! İkinci olarak, Z Kuşağı depresyona daha yatkın olduğu için olayların kendi kontrolleri dışında geliştiğine inanmaya da daha yatkın olabilir; dış kontrol odağı inançları ve depresyon birbiriyle bağlantılıdır. Durumunuzu değiştirmek için hiçbir şey yapamayacağınıza inanmak, depresyonun başka bir bilişsel tezahürüdür.

Üçüncüsü ve daha tartışmalı olanı şudur: Bazıları kültürel değerlerimizin temelden değiştiğini savunuyor. Örneğin, sosyologlar Bradley Campbell ve Jason Manning, ABD'nin çok uzak olmayan bir geçmişte, başkalarının kendileri hakkında ne düşündüğüne bakmaksızın insanların kendi değerlerine inandıkları bir "onur kültürüne" sahip olduğunu yazıyorlar. Son zamanlarda, Amerikan kültürünün, insanların "yardım almayı hak eden mağdurlar oldukları imajını geliştirmeye çalıştıkları" bir "mağduriyet kültürüne" doğru ilerlediğini ileri sürüyorlar. Bu yeni kültürde, aşağılamaların kurbanı olmanın bir statü olduğunu söylüyorlar; özellikle bu aşağılamalar sosyal medyada duyurulduğunda. İşte yeni bir terim: *crybully*; genellikle başka birine saldırarak dikkat çekmek için aşağılama olarak algıladığı bir durumu kullanan kişi. *Crybully*'ler aynı anda hem savunmasız hem de saldırgandır. Yazar Roger Kimball, *crybully*'liğin doğuşunu 2000'li yılların sonlarına kadar götürüyor ve sonrasında şöyle yazıyor: "Mağduriyet duygusunun rahatlığına bundan böyle saldırganlığın verdiği zevkler de eklendi."

Sıklıkla gerçekleştiği üzere, birkaç kişinin yaptıklarıyla diğer herkes için işler mahvolabilir. Evet gerçekten ayrımcılık vardır;

bunun hakkı da yüzleşilmesi ve sona erdirilmesidir. Ancak 13-19 yaş arası gençler ayrımcılığın gerçekte azaldığı hâlde arttığına inandırılıyorsa bu, gerçek fenalıklara işaret edenlerin durumunu zayıflatabilir. Aynı zamanda kendi yeterliklerine dair görüşlerini de etkileyebilir. Dünyanın kendilerine karşı olduğuna inandırılan bazı gençler, yenilmişlikle ilişkili bir bakış açısıyla, bir şeyleri denemenin bir anlamı olmadığına karar verdiler. Bu görüşle mücadele etmek önümüzdeki on yılın en büyük zorluklarından biri olacak.

Uzlaşmaya Karşıtlık

Özellik: Siyasi Kutuplaşma

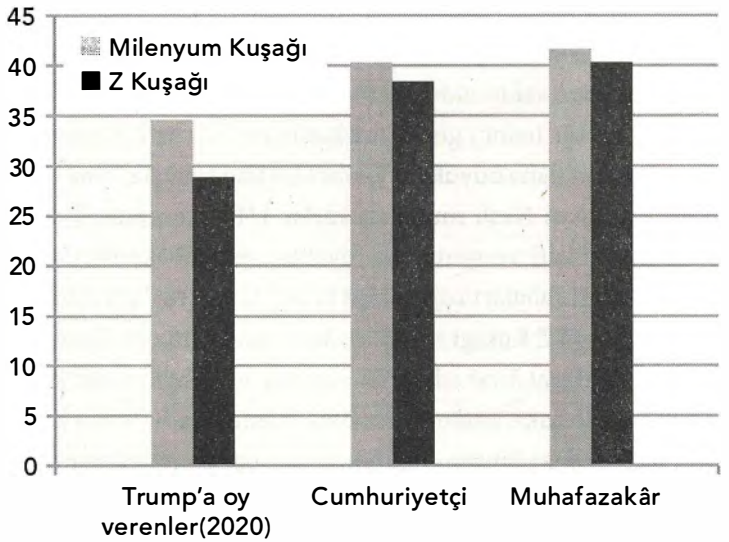
Olay, Brad Ledford ve Madison Cawthorn 2014 senesinde Florida'ya yaptıkları bahar tatili gezisinden eve dönerken meydana geldi: Brad direksiyon başında uyuyakaldı ve SUV'ları beton bariyerlere çarptı. Cawthorn'un bacakları kısmi felce uğradı; ömür boyu tekerlekli sandalyede kalacaktı.

Altı sene sonra, Cawthorn (d. 1995) memleketi Kuzey Carolina'da siyasi bir görev için aday olmaya karar verdi. 3 Ocak 2021'de ABD Temsilciler Meclisinin ilk Z Kuşağı üyesi oldu.

Cawthorn Z Kuşağı'nın tipik bir üyesi değil; muhafazakâr bir Cumhuriyetçi ve 25 yaşında evlendi (ve 26 yaşında boşandı; ayrıca bir dizi tuhaf açıklama yaptıktan ve başını bir dizi yasal sorunla belaya soktuktan sonra yeniden seçim kampanyasını da kaybetti). Ancak Cawthorn'un kendi kuşağının pek çok üyesiyle ortak bir özelliği var: Belki de 2000'li yıllardan itibaren okullarda el yazısına önem verilmediği için Cawthorn'un imzası bir 3. sınıf öğrencisi tarafından atılmış gibi görünüyor.

Cawthorn'un siyasi görüşleri, kendi kuşağında düşündüğünüz kadar sıra dışı değil. Her iki partiye de eğilim göstermeyen Bağımsızlar hariç, 2020 yılında Z Kuşağı üyelerinin %38'i ken-

dini Cumhuriyetçi, %62'si ise Demokrat olarak tanımlamıştır; Milenyumlulara çok benzer şekilde... Dolayısıyla, Z Kuşağı Milenyumlulardan daha genç olsa bile (Z Kuşağı 2020'de 18-25, Milenyumlular ise 26-40 yaşları arasındaydı), siyasi bağlılıkları ve ideolojileri çok benzerdir. Z Kuşağı'nın daha çok farklılaştığı nokta ise başkanlık oylarında gerçekleşti: Trump'a Milenyumlulardan daha az oy verdiler; Cumhuriyetçi olarak tanımlananların çok daha azı da bu yönde oy kullandı (bkz. Şekil 6.60). Z Kuşağı'nın Trump'a düşük desteğin bir sebebi de Z Kuşağı siyasi bağımsızlardır; Trump'a ¼'ü oy vermiştir, bu oran Milenyumlu bağımsızlarda 1/3'tür.

Şekil 6.60: Trump'a oy veren ve kendisini Cumhuriyetçi veya muhafazakâr olarak tanımlayan ABD'li yetişkinlerin kuşaklara göre yüzdesi, 2020

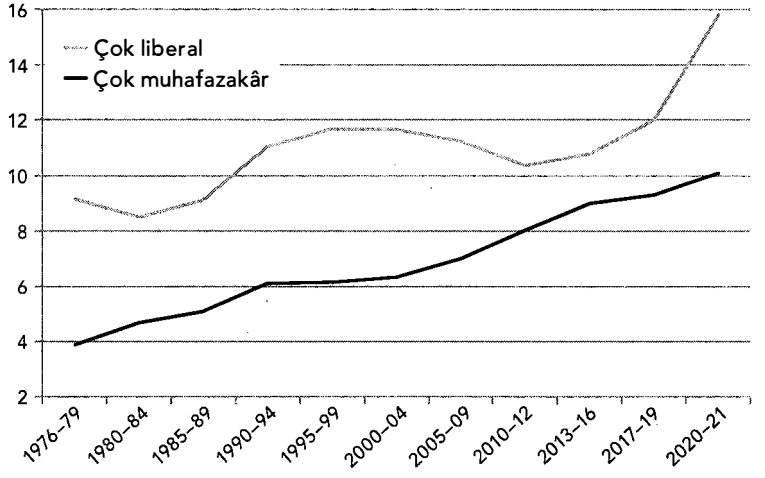
Kaynak: Kooperatif Seçim Çalışması
Notlar: Cumhuriyetçi yüzdesi Cumhuriyetçi eğilimli bağımsızları içerir ve eğilimi olmayan Bağımsızları hariç tutar; muhafazakâr yüzdesi ılımlıları hariç tutar.

2020 seçimlerinden sonra, birçok analist, hem daha fazla sayıda katılım göstermeleri hem de Trump'a karşı Demokrat adayı desteklemeleri sebebiyle Joe Biden'ın zaferini genç seçmenlere bağladı. Pensilvanya'dan üniversite öğrencisi Audrey Hsu (d. 2001) "Bu bana, oy vermenin ne kadar önemli olduğunu gösterdi." dedi. "Kesinlikle Trump'ı görevinden etmek istedim." Bu durum özellikle üniversite kentlerinde geçerliydi; bir analize göre, büyük üniversite öğrencisi nüfusuna sahip idari bölgeler, 2016'da Hillary Clinton'ı 3, 2020'de Biden'ı ise 8 puan farkla desteklediler.

Trump'ın genç seçmenlerle bağlantı kurmakta başarısızlığa uğraması kısmen, muhafazakârlar arasında belirgin kuşak farklılıklarının olduğu ırkla ilgili meselelerden kaynaklanmış olabilir. Beyaz X Kuşağı veya Bebek Patlaması Nesli muhafazakârlar 1/8 oranında "ABD'deki beyazların derilerinin renginden dolayı bazı avantajlara sahip olduğu" (bazen beyaz ayrıcalığı olarak da adlandırılan bir inanç) görüşüne katılırken beyaz Z Kuşağı muhafazakârların daha büyük bir kısmı (1/3) bu görüşte. Yine beyaz Bebek Patlaması Nesli muhafazakârlar 1/10 oranında "Nesiller boyu süren kölelik ve ayrımcılık, siyahların alt tabakadan çıkmak için gösterdiği çabaları zorlaştıran koşullar yarattı." görüşüne katılırken bu oran Z Kuşağı muhafazakârlarda 1/3'tür. Dolayısıyla Z Kuşağı muhafazakârlar ırksal ön yargıların varlığına eski kuşaklardaki muhafazakârlardan daha fazla inanmaktadır. Buna karşın, tüm kuşaklardaki büyük çoğunluğunun beyaz ayrıcalığının var olduğu ve ayrımcılığın siyahların ilerlemesini zorlaştırdığı fikrini benimseyen beyaz liberaller arasında, bu inançlarda neredeyse hiçbir kuşak farklılığı yoktur.

Z Kuşağı, siyasi kutuplaşma konusunda kendilerine öncülük yapan eski kuşakların izinden gitmiştir. Köklü görüşler beklenmeyen 17-18 yaşındakiler arasında bile, aşırı siyasi inançlara yönelik yoğun bir destek var. Artık daha fazla lise son sınıf öğrencisi kendisini "çok muhafazakâr" (sadece "muhafazakâr"ın

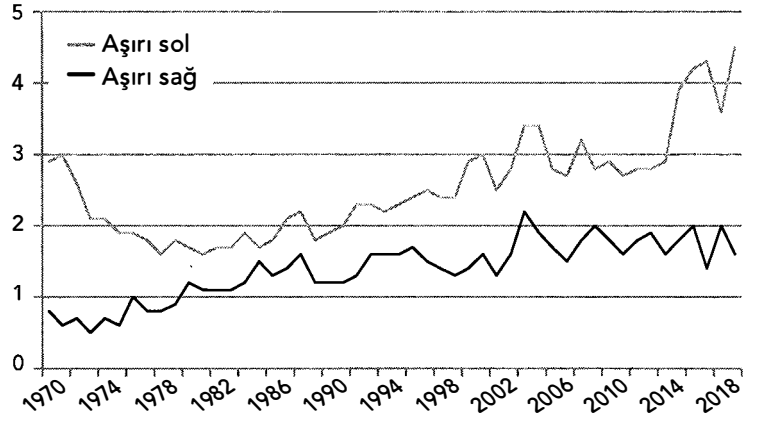
aksine) olarak tanımlamaktadır; şaşırtıcı bir şekilde, 1980'lerin sonunda Reagan dönemindeki X Kuşağı lise son sınıf öğrencilerinin iki katı kadar Z Kuşağı üyesi kendini çok muhafazakâr olarak tanımlıyor (bkz. Şekil 6.61). Kendini "çok liberal" veya "radikal" olarak tanımlananların sayısı da arttı; ancak bu artış daha ılımlıdır. Bebek Patlaması Nesli, X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular (şekilde 1976 ve 2012 yılları arası) arasında, çok liberal lise son sınıf öğrencileri çok muhafazakâr olanlardan önemli ölçüde fazla iken Z Kuşağı arasında bu iki grup neredeyse eşit büyüklüktedir. Bayağı muhafazakâr olan Madison Cawthorn kendi kuşağı için azınlıkta kalabilir fakat gençler arasında onun gibilerin sayısı bir zamanlar olduğundan çok daha fazla. Genelde gençlerin, özelde de Z Kuşağı'nın liberal olarak şöhret kazanmasına bakılırsa bu kadar çok kişinin siyaseten aşırı sağda yer alması özellikle şaşırtıcıdır.

Şekil 6.61: Kendilerini siyasi ideoloji açısından aşırı uçlarda tanımlayan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Çok liberal", "çok liberal" ve "radikal"i birleştirir.

Dört yıllık bir üniversiteye giden öğrenciler arasında da aşırı uçlara doğru bir eğilim var; ancak sola doğru. Kendilerini siyaseten "aşırı sol" olarak tanımlayan üniversite öğrencilerinin sayısı, 1980'li yılların başından bu yana üç kat arttı ve üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin çoğunlukla Milenyumlu değil Z Kuşağı üyesi olduğu 2013 yılından bu yana neredeyse iki katına çıktı. Aşırı solcu Z Kuşağı üniversite öğrencilerinin sayısı, 1970'lerin başında radikalliğiyle ünlü bir kuşak ve dönem olan Bebek Patlaması Nesli'ndeki sayıyı bile geride bırakıyor. Kendilerini "aşırı sağcı" olarak gören üniversite öğrencilerinin sayısı da iki katına çıktı ancak bu artış daha kademeli oldu; 2000'lerde Milenyumlular ve 2010'larda Z Kuşağı üyeleri için rakamlar hemen hemen aynı kaldı (bkz. Şekil 6.62). Genel olarak Z Kuşağı bu konuda eski kuşakların yolundan gidiyor ve siyasi inanç bakımından kutuplara doğru ilerliyor; ancak bunu daha erken yaşlarda yapıyorlar! Bunun uzun vadeli sonuçları ne olacak hâlâ bilinmiyor.

Şekil 6.62: Kendilerini siyasi ideoloji açısından aşırı uçlarda tanımlayan ABD'li üniversiteye yeni başlamış öğrencilerin yüzdesi, 1970-2019

Kaynak: Amerikan Üniversite Birinci Sınıf Öğrencileri Araştırması

Üniversiteye yeni başlamış ve kendilerini aşırı solcu olarak tanımlayan öğrencilerin ham sayıları şüphesiz azdır: 2019'da %4,5 veya yaklaşık 22 kişiden 1'i. Ancak bu, tüm kampüslerdeki ortalamadır; dinî bağlılığı olmayan kampüslerde %5,4'ü (18 kişiden 1'i) kendisini aşırı solcu olarak tanımlıyor ve bu sayı, çoğunu meslek sahibi yapan ve önde gelen şirketlere gönderen küçük liberal sanat kolejlerinde ve Sarmaşık Ligi'nde[51] muhtemelen çok daha yüksektir. Üstelik öğrenciler arasında 1/22 gibi bir oran, yüzlerce ve hatta binlerce öğrencinin liberal amaçlar için protesto gösterilerine katılması ve kampüste iklim değişikliği, çeşitlilik ve kapsayıcılık gibi konulara daha fazla dikkat çekmesi için yeterlidir. Bu sayılar konuşmacıların davetlerinin geri çevrilmesine, öğretim üyelerinin kovulmasına ve yöneticilerin kampüs politikalarında değişiklik yapmasına yol açan açık mektupları yazmak için de fazlasıyla yeterli.

Dolayısıyla siyasi inançlar eğitim düzeyine göre giderek daha fazla ayrışıyor; aşırı sol inançlar üniversitede, aşırı sağ inançlar ise çoğu hemen dört yıllık bir üniversiteye gidemeyecek olan lise öğrencileri arasında daha yaygındır. Bu durum, Z Kuşağı üyeleri genç yetişkinlik dönemine ilerledikçe de devam ediyor: Kooperatif Seçim Çalışması'nda, dört yıllık üniversite mezunu olan 22-25 yaşları arasındaki Z Kuşağı üyelerinin kendini liberal olarak tanımlama olasılığı (%70, ılımlılar hariç) üniversite mezunu olmayanlara (%56) göre çok daha yüksektir. Yani Z Kuşağı yetişkinlik dönemine sadece daha fazla siyasi kutuplaşmayla ilerlemekle kalmayacak, aynı zamanda muhtemelen siyasi inançların sosyal sınıflara, özellikle de eğitim düzeylerine göre ayrışmasını da kanıksayacaklardır.

Z Kuşağı siyasi adayların ilk büyük grubu, içinde yetiştikleri kutuplaşmayı yansıtıyor. Ocak 2023'te, Florida'dan Maxwell Alejandro Frost (d. 1997) Pew Araştırma Merkezinin 1997 doğum yılı kesitine göre ilk Z Kuşağı Kongre üyesi oldu. Frost "Müzakere masasına zaten uzlaşmaya varmış olarak gelmiyoruz; bu genellikle

51 Sarmaşık Ligi: ABD'nin en iyi sekiz üniversitesinin oluşturduğu birlik. (Ç.N.)

Demokratların yapma eğiliminde olduğu bir şey." demişti. "Bizim kuşağımız pek çok travmanın ve insanların bir şeylerden hayal kırıklığına uğramasıyla ilgili olarak pek çok sivil itaatsizliğin içine doğdu. Ve bence bu yüzden bizim kuşağımız doğal olarak olaylara biraz daha farklı bakıyor." Frost seçim kampanyasına dâhil olduğunda arkasında protesto geçmişi vardı; silah kontrolünü savunan gençlerin oluşturduğu March for Our Lives hareketinin organizatörlüğünü yapmıştı.

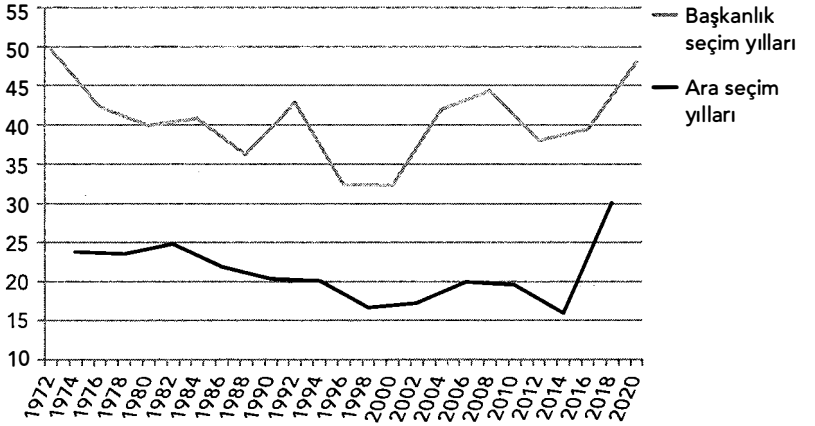
Muhafazakârlık genellikle statükoyu korumakla ilişkilendirilse de bazı muhafazakâr Z Kuşağı adaylar bile değişimi savunuyor. New Hampshire kongre bölgesinde Cumhuriyetçi adaylığı garantileyen fakat 2022'deki genel seçimlerde kaybeden Karoline Leavitt (d. 1997), "Bu daha ilerici bazı adaylar, yalnızca mevcut sistemin bir yansıması ve benim mücadele etmeye çalıştığım sistem tam da bu." dedi. "Amerikan rüyası benim kuşağımdaki seçmenler için tamamen ulaşılamaz bir şey." Muhafazakâr bir anketçi olan Kristen Soltis Anderson, Milenyumluların genç adaylar olduğu Obama'lı günlerden bu yana işlerin değiştiğine inanıyor. "Tablo, 'bu değişimi, muhaliflerle işbirliği içinde çalışma fırsatlarını değerlendiren biri olarak gerçekleştireceğim'den 'karşı tarafın galip gelmeye devam etmesine izin veren kurumları ve sistemleri bozacağım'a doğru değişti." NPR'nin belirttiği gibi Z Kuşağı adayları "Kongre için yarışıyor ve uzlaşmaya karşı çıkıyor."

Siyasi Kayıtsızlığın Sonu

Özellik: Siyasi Aktivizm ve Seçmen Katılımında Artış

Silahlı bir saldırgan 14 Şubat 2018 tarihinde Parkland, Florida'daki Marjory Stoneman Douglas Lisesinde ateş açarak 14 öğrenci ile üç öğretmen ve personeli katletti. Birkaç gün içinde, okulun öğrencileri ölen arkadaşları için sadece anma törenleri düzenlemekle kalmadı, siyasi eylem kararı da aldı.

Birkaç gün sonra Emma González (d. 1999; günümüzde X Gonzáles olarak biliniyor) bir mitingde büyük bir kalabalığa "Bugün burada bulunan her bir kişinin, tüm bu insanların, evlerinde yas tutuyor olmaları gerekirdi." dedi. "Ancak bunun yerine burada birlikteyiz çünkü eğer hükümetimizin ve başkanımızın yapabileceği tek şey dilek ve dua göndermekse o zaman kurbanların görmek istediğimiz değişimi yaratma zamanı geldi." dedi. "NRA (Ulusal Tüfek Derneği) tarafından fonlanmış Temsilciler Meclisi ve Senato'daki gösterişli koltuklarında oturan siyasetçiler bize bunu önleyecek bir şey olmadığını söylüyor, biz buna martaval diyoruz." González ve sınıf arkadaşları daha fazla silah mevzuatı için kamuoyuna harekete geçirecek eylemler yapmaya devam ettiler; Florida'da tüfek sahibi olma yaşının 18'den 21'e çıkarılmasını sağlamada başarılı oldular; bu yasa Parkland'daki silahlı saldırıyı önleyebilirdi.

Şekil 6.63: Seçim türüne göre, 18-24 yaşları arasındaki oy kullanan ABD'lilerin yüzdesi, 1972-2020

Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Şekil, daha önceki yıllara ait ABD vatandaşı istatistiklerinin mevcut olmaması sebebiyle oranı toplam nüfus üzerinden göstermektedir.

Onların aktivizmi, Z Kuşağı'nın gelişen siyasi ilgisinin yalnızca bir işaretiydi. Dokuz ay sonra, Kasım 2018'de, ara seçimlerde genç yetişkinler arasındaki seçmen katılımı 1972'den bu yana en yüksek seviyeye ulaştı. 2020'deki başkanlık seçim yılında, genç yetişkin seçmenlerin katılımı %48'e ulaşarak 1976'dan bu yanaki her başkanlık seçim yılında genç yetişkinlerin katılımından daha yüksek seviyeye geldi (bkz. Şekil 6.63). Bu dikkate değer; çünkü 2018 ve 2020, 18-24 yaş grubunun çoğunluğunun Milenyumlu değil Z Kuşağı üyesi olduğu ilk seçim yıllarıydı. Tahminlere göre bu eğilim, genç yetişkin seçmen katılımının yüksek olduğu 2022 ara seçimlerinde de devam etti.

X Kuşağı üyelerinin genç olduğu 1980'li yıllardan bu yana her seçim yılında kuruluşlar genç yetişkinlerin oy kullanması için çalıştı ancak genç yetişkin seçmen katılımı özellikle ara seçimlerde can sıkıcı bir şekilde düşük seviyelerde kaldı. Z Kuşağı buna ses getirici bir şekilde son verdi. Z Kuşağı'nın ülke hakkındaki olumsuz bakışının dezavantajları olsa bile bir iyi tarafı da siyasi katılımın artmasıdır. Bu, sesini duyurmak isteyen bir kuşak! Roe v. Wade davasının 2022'de düşmesinin kürtaj konusunda sert bölünmelere yol açmasıyla birlikte genç seçmenler seslerini daha da fazla yükseltecek.

Siyasi kutuplaşma şerrindeki hayır, insanların seçimleri önemsemesidir. Seçimlerin neden önemli olduğunu gösteren güçlü bir örnek olan 2016'da, gençlerin harekete geçmesiyle Trump'ın destekçileri kadar karşıtları da oy vermek için sandık başına gitti. COVID pandemisi aynı zamanda hükümet politikalarının günlük etkisinin çok canlı bir hatırlatıcısı oldu. 1990'lardaki X Kuşağı üyelerinin ve 2000'lerin başındaki Milenyumluların aksine, Z Kuşağı dünyanın değiştirilmesi gerektiğini düşünüyor. Her ne kadar dış kontrol odaklı olmaları görünüşte kayıtsızlıklarını yükseltse de Z Kuşağı'nın çoğu üyesi -bazen bunun bir işe yarayacağından şüphe duysalar bile- harekete geçecek kadar öfkeli.

2020'de 17 yaşındaki Lily Mandel, "Tamam, bu sistemin size fayda sağladığını düşünecek şekilde yetiştirilmiş olabilirsiniz ama beyniniz yıkanmış." dedi. "Lafı dolandırmayalım." Bir devlet üniversitesi öğrencisi olan 20 yaşındaki Betsy Watson da aynı şekilde düşünüyor. People for Equality, Acceptance, Cooperation, & Empathy[52] (PEACE) adında bir üniversite kulübü kurdu. "Z Kuşağı'nın iyi tarafı susturulmuyor olmalarıdır." diyor. "Onlar değişimin kuşağı olacaklar." Watson en önemli değerinin "tam eşitlik ve insani dürüstlük" olduğunu söylüyor.

İletişim profesörü ve *Radikaller için Retorik* adlı kitabın yazarı Jason Del Gandio, Z Kuşağı'nın eninde sonunda 1960'ların Bebek Patlaması Nesli aktivistlerine benzeyeceğini öngörüyor. Her iki dönemin de siyasi kutuplaşma ile karakterize olduğuna işaret ediyor. "Z Kuşağı toplumsal değişim talebindeki bu militanlığa paralel olarak hareket edecek." tahmininde bulunuyor. Fakat arada önemli bir fark var: Bebek Patlaması Nesli aktivizmine genellikle beyaz erkekler öncülük ederken "Bugünlerde, çeşitli seslerin temsil edilmesini sağlama konusunda gerçekten lafını esirgemeyen pek çok genç aktivist görüyorum. Bu kesişimsellik ve müttefiklik gibi kavramlara yol açıyor. Bunlar 1960'larda yoktu." diyor Del Gandio.

Sosyal medya Z Kuşağı aktivizminde çok önemli bir rol oynuyor. Tüm olumsuz yönlerine rağmen sosyal medya, benzer görüşlere sahip insanların birbirlerini hızlı bir şekilde bulmalarına imkân tanıyor. Sosyal medya, George Floyd'un acımasızca öldürülmesi gibi gizli kalan olayları da açığa çıkarıyor. Genç aktivist Lily Mandel, Z Kuşağı'nın sosyal değişimle ilgilenmesinin temel sebeplerinden biri olarak sosyal medyayı görüyor. "Yeni sohbetler yaratan fikirleri hızlı bir şekilde paylaşabiliyoruz." diyor Mandel. "Eğer bu sohbetleri yapmıyor ve sürekli yeni bilgi akışına sahip olmuyorsanız geçmişin geleneklerine bağlı kalmak zorunda ka-

[52] Eşitlik, Kabul, İşbirliği ve Empati. (Ç.N.)

lırsınız." Bilgi artık o kadar hızlı akıyor ki Z Kuşağı'nın toplumun da aynı hızla değişmesi gerektiğini düşündüğünü söylüyor.

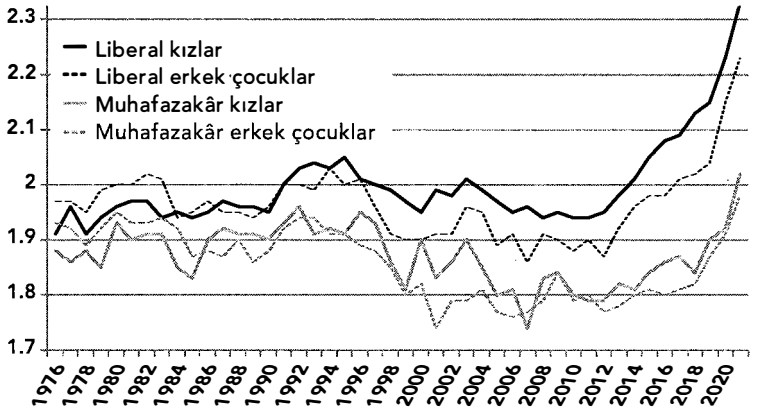
Z Kuşağı'nın siyasete ilgisindeki bu artış önümüzdeki on yılda da devam edecek mi? Bunu kimse tahmin edemez ancak bu dirayette olduklarına dair bazı işaretler var. Giderek artan sayıda lise son sınıf öğrencisi sosyal konulara çok ilgi duyduklarını söylüyor ve genç yetişkinler arasında seçmen katılımının düşük olduğu 1990'lı yılların sonlarına kıyasla daha fazlası hükümet işleriyle ilgileniyor. Depresyon oranları yüksek bir kuşağın siyaseten aktif olması absürt görünebilir; çünkü depresyondakiler genellikle içe kapanır. Bununla beraber, depresyonun daha hafif bir versiyonu olan mutsuzluk ve tatminsizlik -her iki duygu da siyasi huzursuzluğu körükleyebilir- bu kuşakta daha yüksektir. Z Kuşağı'nın öfke ve hayal kırıklıklarıyla beslenen dünya ve kendi yaşamları hakkındaki genel olumsuzluk duygusu, sosyal değişim için yeni bir gençlik hareketini ateşleyen kıvılcım olabilir. Onların güçlerinden tam olarak faydalanılmadı ve eski kuşaklar, Z Kuşağı'nı hafife almakla kendilerini tehlikeye atıyorlar.

Soldaki Rahatsızlık

Özellik: Liberal Mutsuzluk ve Depresyon

Yüksek lisans öğrencisi Zach Goldberg, Pew Araştırma Merkezinin bazı 2020 verilerini tararken ilginç bir şeye tesadüf etti: Beyaz liberallerin, bir doktorun kendilerine ruh sağlığı sorunları olduğunu söylediğini belirtme olasılıkları çok daha yüksekti. Fark özellikle genç liberal beyaz kadınlar arasında büyüktü; yarısından fazlasına ruh sağlığı sorunu olduğu söylenmişti ve bu sayı genç beyaz muhafazakâr kadınlara kıyasla iki kat daha fazlaydı. Goldberg sonuçları Twitter'da bir zincir oluşturarak paylaştı. "Bu zinciri beyaz liberallerle veya onların uyumsuz görünen ruh hastalığı oranlarıyla alay etmek için yazmadım (ve siz de bunu yapmayın.)" uyarısında bulundu.

Onun ikazına rağmen sağ eğilimli medya atağa geçti. Muhafazakâr bir podcast, bulguları, "Yarı-deli" başlığıyla verdi. Sağ eğilimli bir yayında yer alan bir makale, verilerde anlatılanları ağlayan liberal imgeleriyle resmetti ve bir diğeri de liberalizmin "çaresizlik ve mağduriyet duygularını" destekleyebileceğini belirtti. *Rubin Report*'ta Dave Rubin çalışmayı şu şekilde özetledi: "Özellikle liberal kadınlar tamamen manyağa bağlıyor."

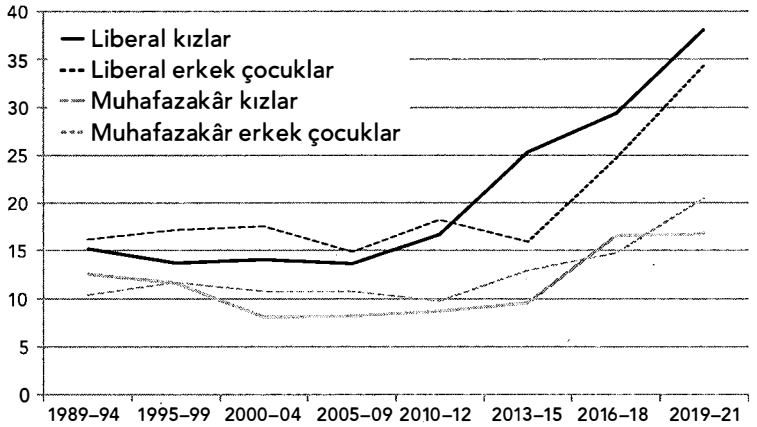
Şekil 6.64: Cinsiyet ve siyasi ideolojiye göre ABD 12. sınıf öğrencilerinin mutsuzluğu, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Grafik, "Her şeyi bir araya getirdiğinizde, bugünlerde ne kadar mutlusunuz?" sorusuna 1 = çok mutlu, 2 = oldukça mutlu ve 3 = çok mutlu değil ölçeğinde verilen ortalama yanıtlar gösterilmektedir. Lise öğrencilerinin bu etiketlerle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "erkek çocuklar" veya "kızlar" ifadesi kullanılmıştır. 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasındaki kapanmalardan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır; örneklem büyüklükleri o yıl daha küçüktür.

Bazıları verilerin bu şekilde yorumlanmaması gerektiğini belirtti; zira her şeyden önce, soruda bir doktor ya da başka bir sağlık uzmanı tarafından ruh sağlığı teşhisi konulup konulmadığı soruluyor ve liberallerin (belki de özellikle genç beyaz kadın

liberallerin) muhafazakârlara kıyasla ruh sağlığı tedavisi görme ihtimalinin daha yüksek olması da mümkündür. Bununla beraber isimsiz araştırmalar genel olarak liberallerin muhafazakârlara göre daha az mutlu ve daha fazla endişeli olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla özellikle gençler arasında, siyasi görüşlere bağlı olarak, ruh sağlığı açığı olduğu görülüyor.

Başka bir sorum daha var: Bu ruh sağlığı açığı hep var mıydı, yoksa yeni mi ortaya çıktı? Özellikle 2012'den bu yana gençler arasında mutsuzluk ve depresyondaki artışlar göz önüne alındığında bu eğilimlerin siyasi görüşlere göre farklılık gösterip göstermediğini sormak gerekir.

Şekil 6.65: Cinsiyet ve siyasi ideolojiye göre depresyon belirtileri yüksek olan ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1989-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: Grafik, 1-5 ölçeğinde depresyon belirtilerini ölçen altı maddenin ortalamasında 3 veya üzeri ("kararsız"dan "katılıyorum"a) puan alanların yüzdesini göstermektedir. Lise öğrencilerinin bu etiketlerle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "erkek çocuklar" veya "kızlar" ifadesi kullanılmıştır. 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasındaki kapanmalardan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır; örneklem büyüklükleri o yıl daha küçüktür.

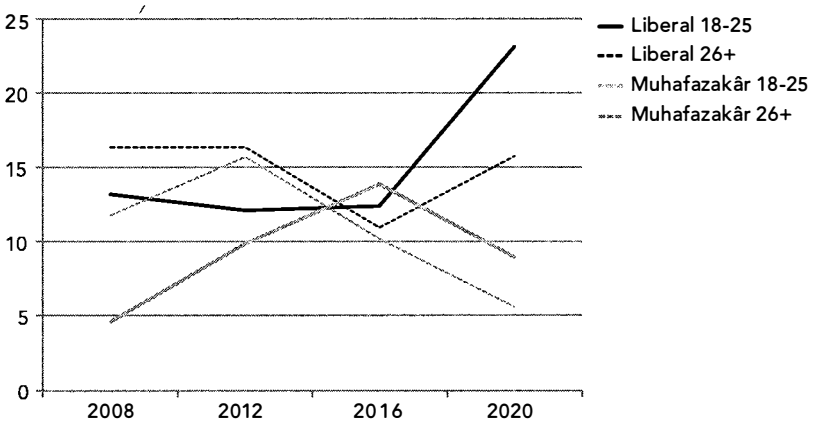
Geleceği İzlemek lise son sınıf araştırması, hem siyasi görüşleri hem de ruh sağlığı ve mutluluğu sorgulayan az sayıdaki çalışmalardan biridir. 2011 yılı civarına kadar, diğer birçok çalışmanın bulduğu şeyi Geleceği İzlemek de ortaya koyuyor: Liberaller muhafazakârlara göre biraz daha mutsuz. Fakat daha sonra iki grup birbirinden uzaklaşıyor: Liberaller arasındaki mutsuzluk hızla artarken muhafazakârlar arasındaki mutsuzluk artışı daha mütevazı bir şekilde gerçekleşiyor (bkz. Şekil 6.64). Dolayısıyla 13-19 yaş arası gençlerin mutsuzluğundaki artışın büyük bir kısmı, siyaseten liberal inançlara sahip olanlardan kaynaklanıyor.

Yine de mutsuz olmak ruhsal sağlığı sorununa sahip olmakla aynı şey değildir. Benzer bir ölçüm, kendini işe yaramaz hissetmek ve hayattan zevk alamamak gibi depresyon belirtilerini ölçüyor. Burada da liberaller muhafazakârlara göre her zaman biraz daha depresiftir ancak 2010'lu yılların başından sonra aradaki uçurum açılmaktadır (bkz. Şekil 6.65).

Depresyondaki 13-19 yaş arası gençlerin sayısı hem liberaller hem de muhafazakârlar arasında iki katına çıkıyor fakat yüzde puanlarındaki (ham sayılar) artış, liberaller arasında daha fazladır. 2019-2021 itibarıyla liberal 13-19 yaş arası gençlerin depresyona girme olasılığı muhafazakâr 13-19 yaş arası gençlere göre neredeyse iki kat daha fazlaydı.

Bu eğilimler sadece 13-19 yaş arası gençlerle mi sınırlı? Hayır, değil: Liberal yetişkinler, özellikle de genç yetişkinler, 2016-2020 yılları arasında hayatlarından daha memnuniyetsiz duruma gelirken muhafazakârlar arasında memnuniyetsizlik azaldı (bkz. Şekil 6.66).

O zaman neden son yıllarda genç liberallerin, genç muhafazakârlara göre daha mutsuz, memnuniyetsiz ve depresif olma ihtimalleri daha yüksek? Birkaç olasılık var.

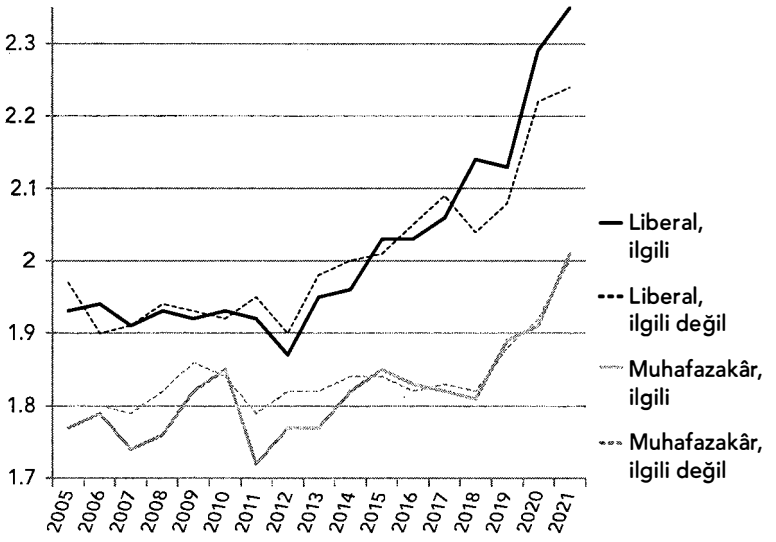

Şekil 6.66: Yaş grubuna ve siyasi ideolojiye göre hayatından memnun olmayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2008-2020

Kaynak: Amerikan Ulusal Seçim Çalışmaları
Notlar: Grafik, "Her şey göz önünde bulundurulduğunda bugünlerde hayatınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz? Son derece memnun olduğunuzu mu, çok memnun olduğunuzu mu, kısmen memnun olduğunuzu mu, çok az memnun olduğunuzu mu veya hiç memnun olmadığınızı mı söylersiniz?" sorusuna "hiç memnun değilim" veya "çok az memnunum" cevabını verenlerin yüzdesini göstermektedir. Örneklem, büyüklükleri cinsiyete göre ayrıştırmak için yeterince büyük değildir.

1. Trump'ın başkanlığı. Liberallerin mutsuzluğu Trump'ın başkanlığından kaynaklanıyor olabilir mi? Olası değil: 13-19 yaş arası gençlerde mutsuzluk ve depresyondaki artış Obama'nın ikinci döneminde başladı ve Trump seçilmeden önce, 2016'da da bu devam etti. Zach Goldberg, Trump'ın görevden ayrılmasının ardından Şubat 2021'de siyasi görüşlere göre ruh sağlığı sorunları arasında aynı büyük farklılığı buldu.

Bununla beraber liberaller arasında artan mutsuzluğun tek sorumlusu siyaset olsaydı, bunun öncelikle siyaset ve hükümetle ilgilenenler arasında artması beklenirdi. Fakat olan bu değil: Hükümet işleriyle ilgili olan liberaller de olmayanlar da 2012'den sonra giderek daha mutsuz hâle geldiler (bkz. Şekil 6.67).

Şekil 6.67: Siyasi ideolojiye, hükümet işlerine ve güncel olaylara olan ilgiye göre ABD 12. sınıf öğrencileri arasında mutsuzluk, 2005-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Hükümet işlerine olan ilgi hakkındaki soru: "Bazı insanlar hükümette neler olup bittiğini sık sık düşünüyor, bazıları ise o kadar ilgilenmiyor. Hükümet işleriyle ve güncel olaylarla ne kadar ilgileniyorsunuz?" "Çok ilgiliyim" ve "büyük ölçüde ilgiliyim" yanıtını verenler ilgili, "hiç ilgim yok", "çok az ilgiliyim" ve "biraz ilgiliyim" yanıtını verenler ise ilgisiz olarak kabul edilmektedir. Grafik, "Her şeyi bir araya getirdiğinizde, bugünlerde ne kadar mutlusunuz?" sorusuna 1 = çok mutlu, 2 = oldukça mutlu ve 3 = çok mutlu değil ölçeğinde verilen ortalama yanıtı göstermektedir.

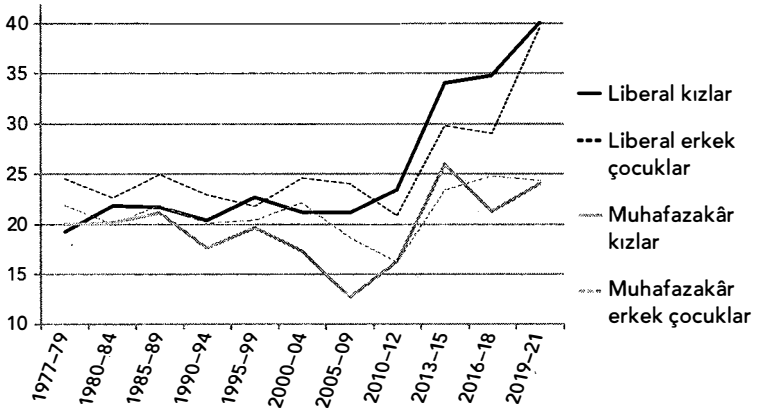
2. Sorunları kabul etmedeki isteklilik. Belki de liberaller mutsuz veya depresyonda olduklarını kabul etmeye daha isteklidirler. Ancak bu araştırmalar isimsizdir. Ayrıca, eğer bu doğru olsaydı, liberaller ve muhafazakârlar arasında zaman içinde tutarlı bir fark olması beklenirdi. Bunun yerine başlangıçta fark küçük ve 2010'larda ise açılıyor.

3. Güncel olaylar. Sol görüşlüler, liberallerin elbette siyah Amerikalıların polis tarafından maruz kaldığı muameleden ve küresel iklim değişikliğinin giderek kesinlik kazanmasından dolayı mutsuz ve hatta depresif olduklarını iddia edebilirler. Sağ görüşlüler ise liberallerin liberal medya tarafından sadece olumsuzlukları görmeye yönlendirildiğini, aşırı hassaslaştıklarını ve nadir olaylara odaklandıklarını ("liberal gözyaşları" argümanı) iddia edebilir.

Bu teorilerin hiçbiri verilerle tam uyum içinde değil. İlk olarak, mutsuzluk ve depresyondaki artışlar muhafazakârlar arasında da ortaya çıkmıştır; ancak liberaller arasında olduğu kadar değil. İkincisi, zaman belirleme konusunda sorunlar var. Mutsuzluktaki artış 2012 civarında, Black Lives Matter'ın kuruluşundan *önce* başladı. İlaveten, mutsuzluk ve depresyon artmaya başlamadan önce çevreyle ilgili endişeler yıllarca yüksek bir oranda kalmıştı (her ne kadar iklim endişelerinin kritik bir eşiğe ulaştığı iddia edilebilirse de). Ancak genel olarak belirli siyasi veya sosyal olaylar buna sebebiyet vermiş gibi görünmüyor.

4. Teknoloji ve sosyal hayat. Depresyon belirtileri ölçülürken, "Hiçbir şeyi doğru yapamıyormuşum gibi hissediyorum." veya "Hayatımın çok faydalı olmadığını hissediyorum." gibi ifadeler belirleyicidir. Bunlar siyasi değil kişisel gibi görünüyor; kişinin kendi hayatıyla ilgililer, önemli olaylarla değil.

Ulusal olaylarla ilgili mutsuzluğun yalnızlığa sebep olacağını düşünmek daha da zorlama. Aksine, ırksal ve sosyal adalet etrafında birleşen liberallerin daha fazla değil, *daha az* yalnızlık çekmeleri gerekirdi. Fakat olan bu değil: Hem liberal hem de muhafazakâr 13-19 yaş arası gençler 2012'den sonra daha yalnız hâle gelirken, liberal 13-19 yaş arası gençler ve özellikle liberal 13-19 yaş arası genç kızlar arasındaki artış yine daha büyük olmuştur (bkz. Şekil 6.68). Bu örüntü mutsuzluk ve depresyondakiyle neredeyse aynıdır.

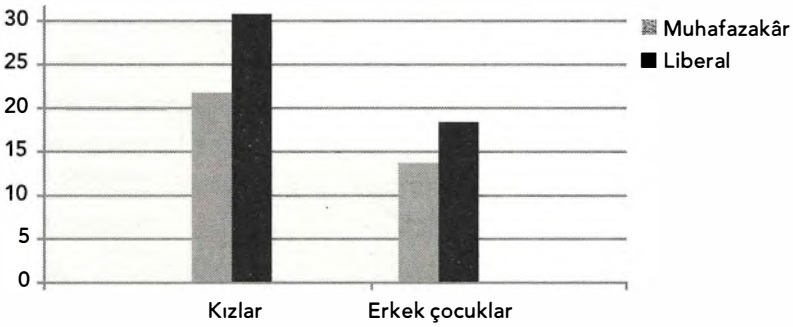
Şekil 6.68: Cinsiyet ve siyasi ideolojiye göre yalnızlık düzeyi yüksek ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1977-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Notlar: Grafik, 1-5 ölçeğinde yalnızlığı ölçen altı maddeden ortalama 3 veya üzeri puan alanların yüzdesini göstermektedir. Lise öğrencilerinin bu etiketlerle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "erkek çocuklar" veya "kızlar" ifadesi kullanılmıştır. 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasındaki kapanmalardan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır; örneklem büyüklükleri o yıl daha küçüktür.

Yalnızlıktaki artış, hem liberal hem de muhafazakâr 13-19 yaş arası gençler arasında görülen ancak liberaller arasında daha güçlü bir şekilde beliren ruh sağlığı sorunlarının çoğalmasının sosyal bir sebebine işaret ediyor. En uygun aday: 13-19 yaş arası gençlerin sosyal zamanlarını geçirme biçimleri.

Daha önce de gördüğümüz gibi, gençlerin internette giderek daha fazla zaman geçirmesi ve birbirleriyle yüz yüze daha az görüşmeleri depresyon, mutsuzluk ve yalnızlığın artmasının bir sebebi olabilir. Liberal 13-19 yaş arası gençler muhafazakâr 13-19 yaş arası gençlere kıyasla kişisel olarak yüz yüze sosyalleşmeye daha az, sosyal medyaya ise daha fazla zaman ayırıyorlarsa bu durum ruh sağlıklarının neden daha fazla zarar gördüğünü açıklayabilir.

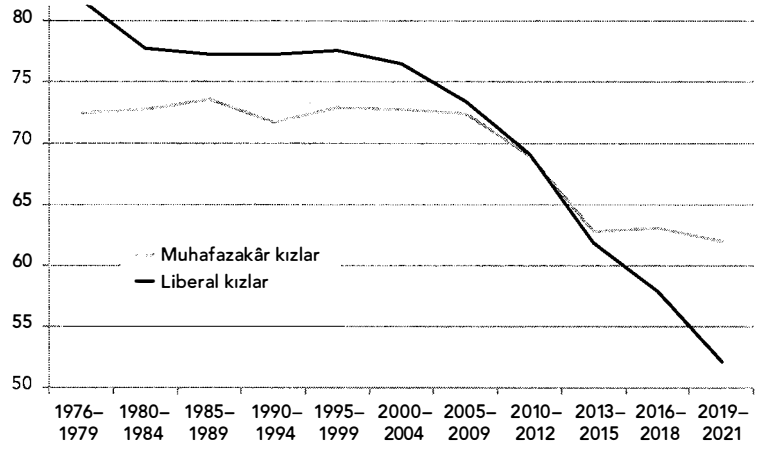

Şekil 6.69: Siyasi ideoloji ve cinsiyete göre gününün beş veya daha fazla saatini sosyal medyaya ayıran ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 2018-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Grafik, 1-5 ölçeğinde yalnızlığı ölçen altı maddeden ortalama 3 veya üzeri puan alanların yüzdesini göstermektedir. Lise öğrencilerinin bu etiketlerle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "erkek çocuklar" ve "kızlar" ifadesi kullanılmıştır.

Durum böyle görünüyor. 2018-2021 yıllarında, muhafazakâr 13-19 yaş arası genç kızlara göre daha fazla liberal 13-19 yaş arası genç kız yoğun sosyal medya kullanıcısıydı. Liberal 13-19 yaş arası genç erkek çocukların muhafazakâr 13-19 yaş arası genç erkek çocuklara kıyasla sosyal medyayı daha yoğun bir şekilde kullanma olasılığı da daha yüksekti (bkz. Şekil 6.69).

Bununla beraber yüz yüze sosyal etkileşimdeki -örneğin arkadaşlarla dışarı çıkma- düşüş, liberaller arasında muhafazakârlara kıyasla daha büyük olmuştur (örneğin kızlar arasında; bkz. Şekil 6.70). 1970'lerden 2000'lere kadar kırk yıl boyunca liberal kızlar arkadaşlarıyla muhafazakârlara göre daha fazla dışarı çıkıyordu fakat 2010'dan sonra muhafazakâr kızlar daha sık dışarı çıkmaya başladı. Farklılık gösteren benzer eğilimler, arkadaşlarla senli benli bir şekilde takılmak ve partilere gitmek (gösterilmemiştir) dâhil olmak üzere yüz yüze sosyal faaliyetlerin diğer ölçümlerinde de ortaya çıkıyor.

Şekil 6.70: Siyasi ideolojiye göre haftada iki veya daha fazla kez arkadaşlarıyla dışarı çıkan 12. sınıf öğrencisi ABD'li kızların yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: 2020 verileri, COVID-19 pandemisi sırasındaki kapanmalardan önce, 2020'nin Şubat ayında ve Mart ayının başlarında toplanmıştır; örneklem büyüklükleri o yıl daha küçüktür. Lise öğrencilerinin bu etiketle anılması geleneğine uygun olarak, bazı katılımcılar 18 yaşın üzerinde olsa da burada "kızlar" ifadesi kullanılmıştır.

Sosyal etkileşimdeki bu eğilimler, ruh sağlığındaki değişimleri neredeyse mükemmel bir şekilde yansıtıyor: Hem liberaller hem de muhafazakârlar değişiyor ancak liberaller daha fazla değişiyor. Liberal 13-19 yaş arası gençler sosyal yaşamlarında daha fazla internete girerken ve daha az yüz yüze etkileşimde bulunurken muhafazakâr 13-19 yaş arası gençlerin sosyal yaşamları 2010'ların başındaki duruma benzerdi; liberallere kıyasla sosyal medyada daha az zaman ayırıyorlar ve arkadaşlarıyla dışarıda daha fazla vakit geçiriyorlardı.

Liberal 13-19 yaş arası gençler neden internete daha fazla ve yüz yüze etkileşime daha az zaman ayırmaya başladı? Liberaller, liberalizmin tanımına uygun olarak, sosyal değişim konusunda

muhafazakârlara göre daha rahattırlar. Dolayısıyla liberal 13-19 yaş arası gençler ve ebeveynleri teknolojinin getirdiği değişiklikleri daha çabuk benimsemiş olabilirler. Liberal 13-19 yaş arası gençler, çevrimiçi iletişim kurmanın yeni yollarını daha fazla cazip bulmuş ve elektronik iletişimin yüz yüze sosyal etkileşimin yerini alması konusunda daha istekli davranmışlardır. Benzer şekilde, liberal ebeveynler (çocuklarının liberal olma ihtimali daha yüksektir) 13-19 yaş arası gençlerin internette daha fazla zaman geçirmesine müsaade etmiş ve onların dışarı çıkmaması konusunda daha az endişeye kapılmış olabilir. Büyük ihtimalle işlerin artık böyle yürüdüğünü düşünüyorlardı; değişim kaçınılmazdı! Muhafazakâr aileler bu yeni sosyalleşme biçiminin benimsenecek doğru yol olduğuna daha az ikna olmuş ve çocuklarının teknoloji kullanımını düzenleme konusunda daha katı, 13-19 yaş arası gençlerin kendi başlarına dışarı çıkmasına izin verme konusunda ise daha az katı davranmış olabilirler.

Muhafazakârlara göre liberaller arasında depresyonun daha belirgin bir şekilde artması, 13-19 yaş arası gençlerin sosyal medyada maruz kaldıkları şeylerden de kaynaklanıyor olabilir. Depresyondaki artışların zamanlaması, siyasi olayların tek başına buna sebep olmadığını düşündürse bile (bkz. yukarıdaki 3. madde), bu olayların sosyal medyada tartışılma *biçiminin* bir rol oynaması mümkündür.

Hem liberal hem de muhafazakâr 13-19 yaş arası gençler 2010'lu yıllar boyunca internetteki siyasi tartışmaların artan olumsuzluğuna maruz kaldılar. Tanımları gereği, muhafazakârlar mevcut durumdan daha fazla memnunken liberaller bir şeylerin değişmesini isterler. Liberal 13-19 yaş arası gençler, yaygın adaletsizlik, cinsel istismar, iklim değişikliği, polisin silahlı saldırıları, ırkçılık ve trans karşıtı ayrımcılık gibi değiştirilmesi gerektiğini düşündükleri şeyler hakkında internette paylaşımlar yapıyorlarsa, bu paylaşımlar dünyayı berbat ve korkutucu bir yer gibi gösteriyor-

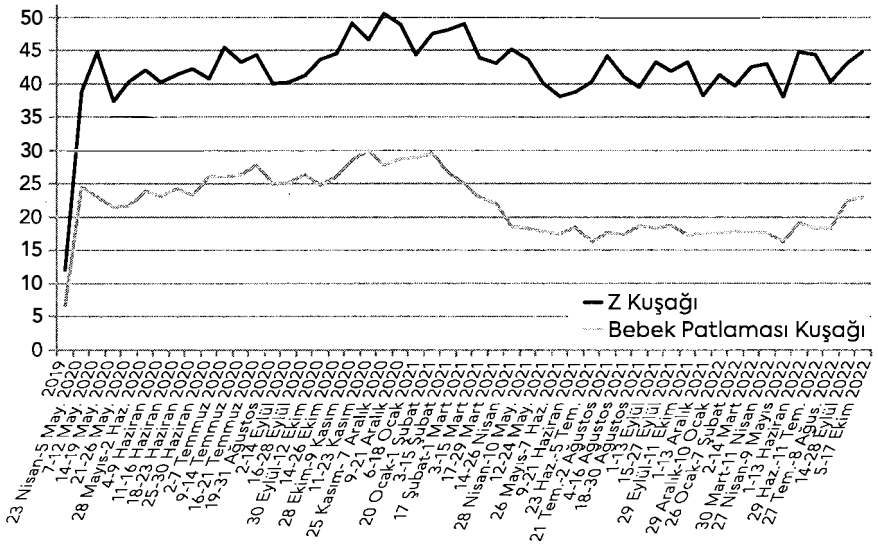
sa, bu daha fazla depresyona yol açabilir. Kesin olarak bilmek zor ancak belki de liberal 13-19 yaş arası gençler, rahatsız edici olarak gördükleri daha fazla bilgiye maruz kalmışlardır. Bu konuların sosyal medyada tartışılması arkadaşlar veya aile üyeleri arasında anlaşmazlıklara yol açtıysa daha fazla yalnızlığa da sebep olabilir.

Bu iki olgunun da -bilgiyi hızlı bir şekilde paylaşmak ve konunun tartışmasına girmek- sosyal medya popüler hâle geldikten sonra ortaya çıkması olasılığı çok daha yüksekti. 13-19 yaş arası gençler, örneğin 2005 yılında, polisin silahlı saldırıları, iklim değişikliği veya anti-gey ayrımcılık konularını tartıştıklarında, bu tartışmaların yüz yüze gerçekleşme olasılığı daha muhtemeldi ve bu durumda karşınızdaki kişi tam karşınızda olduğu için olumsuzlukların kontrolden çıkma olasılığı daha düşüktü. Ancak 2010'lu yıllarda, siyasi meseleler etrafındaki duygular, öfkenin ve olumsuzluğun ödüllendirildiği çevrimiçi ortamda çılgınlığa dönüştü. Dolayısıyla liberal 13-19 yaş arası gençler arasında daha fazla depresyona ve yalnızlığa yol açan şey, tek başına siyasi konuşmalar değil, bu konuşmaların *nerede* ve *nasıl* yapıldığı olabilir.

COVID Sürecinde Ruh Sağlığı

Özellik: Pandemi Tarafından Şekillendirilme

COVID-19 pandemisi Mart 2020'de darbesini vurduğunda, Z Kuşağı genç yetişkinler özellikle ağır darbe aldı. Üniversite öğrencileri derslerinin çevrimiçi ortama taşındığını gördü (Birkaç üniversite öğrencisi "Artık hepimiz Zoom Üniversitesine gidiyoruz." demişti.). Birçok hizmet sektörü çalışanı işini kaybetti. Bazı mezunlar Zoom'dan iş görüşmeleri yaptılar ve bir yıl veya daha uzun bir süre sonra iş arkadaşlarıyla hâlâ yüz yüze tanışmamış olduklarını fark ettiler. Genç yetişkinler de arkadaşlarıyla buluşmak için dışarı çıkamadı, bu sebeple sosyal hayatları sekteye uğradı.

Şekil 6.71: Kuşaklara göre belirgin anksiyetesi olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2019 ve ayrı değerlendirmeler 2020-2022

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması (2019) ve ABD Nüfus Sayımı Bürosu Hane Halkı Nabzı Araştırması (2020-2022)
Notlar: Anksiyete, şu soruları soran GAD-2 ile değerlendirildi: "Son 7 gün içinde, aşağıdaki sorunlardan ne sıklıkla muzdarip oldunuz ... gergin, endişeli veya sinirli hissediyor musunuz? ... tedirginliğe son verememek veya kontrol edememek?" Hiç (0), birkaç gün (1), günlerin yarısından fazlası (2) veya neredeyse her gün (3) seçenekleriyle. 3 veya üzeri puan (0-6 ölçeği) anksiyete için pozitif bir taramadır; bu da bir ruh sağlığı uzmanı tarafından daha fazla değerlendirme yapılmasının tavsiye edildiği anlamına gelir. Her iki araştırma da demografik açıdan ulusal düzeyde temsil niteliği taşımaktadır; ancak NHIS'in yüz yüze, Hane Halkı Nabzı'nın ise çevrimiçi olması yanıtları etkilemiş olabilir.

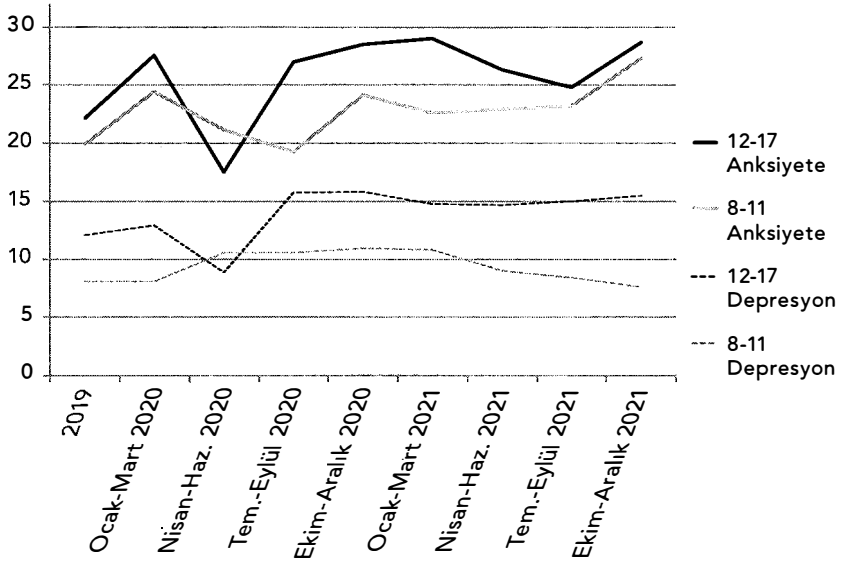
Z Kuşağı genç yetişkinlerin (18-26 yaş arası) önemli anksiyete belirtileri göstermesi, 2019'da 1/10 oranından biraz fazla iken Nisan 2020'nin sonlarına doğru 4/10'a fırlamasıyla ruh sağlığı üzerinde şaşırtıcı olmayan bir etki yarattı. Genç yetişkinlerin anksiyeteleri bu noktadan sonra artmaya başladı; Aralık 2020'nin başlarında, COVID vakalarının artarken genç yetişkinlerin tam yarısı önemli ölçüde anksiyete yaşıyordu (bkz. Şekil 6.71). Ekim 2022'de her 10

genç yetişkinden dördü hâlâ yüksek anksiyete bildiriyordu. Z Kuşağı'nın ruh sağlığı krizi, akıllı telefon çağında yetişmenin etkisiyle 2010'ların başında başlamış olsa da pandemi işleri daha da kötüleştirdi; en azından anksiyete açısından... Bebek Patlaması Nesli'nde (2020-2022'de 56-76 yaş) ise tam tersi yaşandı: 2020'de anksiyeteleri arttı ancak 2021'de bir miktar toparlandılar.

Eğitim öğretimin çevrimiçi ortama taşınması ve etkinliklerin iptal edilmesiyle çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler de pandemi nedeniyle hayatlarının altüst oluşuna şahitlik etti. Ebeveynler ve eğitimciler, hem eğitim hem de sosyal alanda yaşanan tüm aksaklıklar yüzünden çocukların ruh sağlığının zarar görüp görmediğini hemen öğrenmek istediler. Ne yazık ki verilere ulaşmak zordu. Anketlerde, ebeveynler çocuklarının daha fazla sorun yaşadığını söylüyorlardı ancak bu anketler pandemi öncesine ait veriler bulunmadığından sadece onların değişim algılarına dayanıyordu. CDC, 2021'de çocukların acil servise, pandemi öncesine göre, daha yüksek bir oranda ruh sağlığıyla ilgili sebeplerden dolayı geldiğini bildirdi; ancak çocuklar çok fazla spor yapmadıkları veya arabaya binmedikleri için bu sonuca daha fazla ruhsal sağlık sorunu değil, daha az fiziksel yaralanma sebebiyet vermiş olabilir.

İdeal olanı, çocukların ruh sağlığına ilişkin sonuçları hem pandemi öncesindeki hem de pandemi sırasındaki ölçümlerde görmektir, böylece karşılaştırma yapılabilir. Neyse ki, Nüfus Sayımı Bürosu tarafından yürütülen Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması, pandemi öncesinde ve sırasında çocuk ruh sağlığı hakkında aynı soruları sorarak tam da bunu yaptı.

Peki çocuklar ne durumdaydı? Gençler, özellikle de 13-19 yaş arası gençler, virüs yavaş yavaş yayılırken ve 2020'nin başlarında kapanmalar başladığında önemli ölçüde daha endişeli ve depresifti (bkz. Şekil 6.72'de 2019 ve Ocak-Mart 2020 karşılaştırması). Sonra hiç beklenmedik bir şey oldu: 13-19 yaş arası gençler, esasında 2020'nin ilkbahar sonu ve yaz başında (Nisan-Haziran 2020) *daha az* endişeli ve depresifti.

Şekil 6.72: En az ayda bir anksiyete veya depresyon yaşayan ABD'li çocuk ve 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi, 2019-2021

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması
Notlar: Ebeveynler çocukların ne sıklıkla "endişeli, gergin veya sıkıntılı" ve ne sıklıkla "üzgün veya depresif" göründüğünü bildirmiştir. Şekil, en az ayda bir kez endişeli veya depresif görünenlerin yüzdesini göstermektedir (aylık, haftalık ve günlük verileri birleştirerek).

Bu şaşırtıcı gelebilir ancak meslektaşlarım ve ben, 2020 ilkbaharının sonlarında yürüttüğümüz ve 13-19 yaş arası gençlerin 2020'de kendi bildirdikleri depresyon ve mutsuzluk durumlarını 2018'deki demografik olarak benzer bir örneklemle karşılaştırdığımız ayrı bir çalışmada da aynı şeyi bulduk. Bulgularımıza göre 2020 baharında 13-19 yaş arası gençlerin depresyona girme olasılığı aslında daha düşüktü.

Bu nasıl olabilir? Öncelikle 13-19 yaş arası gençler daha fazla uyuyordu. 2018'de 13-19 yaş arası gençlerin yalnızca %55'i düzenli şekilde gecede yedi saat veya daha fazla uyurken, 2020 baharında

bu oran %85 oldu. Çoğu okul sanal eğitime geçtiğinden 13-19 yaş arası gençler okula gitmek için erken kalkmak zorunda kalmadılar, böylece büyük kısmı daha fazla uyuyabildi. Uykusuz 13-19 yaş arası gençlerin depresyona girme ihtimali daha yüksek olduğundan, daha fazla uyumak, değişimin ilk şoku atlatıldıktan sonra pandeminin olumsuzluklarını hafifletmeye yardım etmiş olabilir.13-19 yaş arası gençler ayrıca okula gitme ve etkinliklere katılma koşuşturmasından sıyrılmaktan -ki bu durum pandeminin ilk aylarında yavaşlamalarına ve mola vermelerine olanak tanıdı- hoşlanmış da olabilir.

13-19 yaş arası gençler ayrıca aileleriyle daha fazla zaman geçirdi. 13-19 yaş arası gençlerin 2/3'ü pandemi sırasında ailelerinin daha yakınlık gösterdiğini ve yarısından fazlası, pandemi öncesine kıyasla aileleriyle konuşmak için daha fazla zaman harcadıklarını söyledi. Aynı zamanda teknolojiyi ruh sağlıklarına daha iyi gelecek şekillerde kullandılar. 2020 baharında sosyal medyaya ve mesajlaşmaya 2018'e kıyasla daha az, FaceTime gibi görüntülü arama programlarına ise daha fazla zaman ayırdılar. Görüntülü görüşme gerçek zamanlı olduğundan bu durum sosyal medya gibi anksiyeteye yol açan faaliyetlerden uzaklaşıp izolasyon duygularına karşı koymalarına yardım etmiş olabilir.

Hızla ileri sarıp 2020 sonbaharına gelin, karantina artık yeni bir şey olmaktan çıkmıştı. Bazı çocuklar okula geri döndüler; diğerleri ise haftada sadece birkaç gün gidiyorlardı veya hâlâ tamamen çevrimiçi ortamdalardı. Aşılar henüz yoktu, COVID vaka sayıları hızla artıyordu ve 2020 başkanlık seçimleri oldukça çekişmeliydi. 2020 sonbaharında, 2019'a kıyasla daha fazla çocuk ve 13-19 yaş arası genç depresyon ve anksiyete belirtileri gösteriyordu ve bu eğilimler 2021 sonuna kadar devam edecekti (bkz. Şekil 6.72). Neyse ki bu artışlar, bazılarının pandemi sırasında çocukların ruh sağlığı için öngördüğü gibi astronomik düzeyde gerçekleşmedi ancak çocuklar ve özellikle 13-19 yaş arası gençler arasında ruh sağlığı sorunlarının artmaya devam ettiğini gösteriyordu.

COVID-19 pandemisi, Z Kuşağı'nın dünya görüşünü değiştirdi ve bu değişim hayatlarının geri kalanında daima etkisini gösterecek. Okulların kapanması ve etkinliklerin iptal edilmesi konusunda süregelen bir ileri bir geri hareketler, onlara daha esnek davranmayı öğretmiş olabilir. Çalışanların 2021'deki Büyük İstifa'sı sayesinde onlara sunulan işlerin sayısı arttı; bu da gelecek yıllarda ekonomik açıdan Z Kuşağı için işe yarar olabilir. Ancak her şey yolunda gitmiyor: Z Kuşağı 2020'den önce eski kuşaklara göre zaten daha endişeli ve depresifti; pandemi, onların ruhsal kırılganlıklarını ve ülkeleri ile çevrelerindeki dünyaya karşı şüphe götürmez olumsuz bakış açılarını pekiştirmiş olabilir. Z Kuşağı, Milenyumluların iyimserliğine tezat olan karamsarlıkları ve X Kuşağı üyelerinden fazlasıyla farklılık gösteren yavaş ve korunaklı yetiştirilme tarzlarıyla benzersizdir. Bununla beraber, Z Kuşağı Bebek Patlaması Nesli'yle ortak bir noktaya sahip olduğunun ilk işaretlerini gösteriyor: Artık işlemediğine inandıkları bir sistemi değiştirmek için duydukları müdanasız arzu.

Çoğu Z Kuşağı üyesi, COVID öncesini hatırlayacak ve her şeyin değiştiği Mart 2020'nin anıları kendilerinden hiç ayrılmayacak. 2013 ve sonrasında doğan küçük kardeşleri için ise böyle olmayacak. Bir sonraki bölümde, bu yeni kuşağı neyin şekillendireceğini göreceğiz; ben onlara Kutuplar diyorum!

7. BÖLÜM

Kutuplar Kuşağı

(2013-2029)

2020 kışında, ilk Kutuplar anaokulunun ikinci dönemine veya ilkokul birinci sınıfa başlıyorlar; okumayı, toplamayı ve çıkarmayı öğreniyorlar, teneffüs ve öğle yemeği için sıraya girerken gerekli olan birlikte uyum içinde hareket etmeyi iyice belliyorlardı.

Sonra COVID-19 pandemisi darbesini vurdu. Mart ayının ortasında, 5-7 yaşlarındaki çocuklar, öğretmenleri Zoom üzerinden dikkatlerini vermeleri için çalışırken dizüstü bilgisayarların ve iPad'lerin önünde kıvranıyorlardı. Ebeveynleri işlerini evden yapmaya çalışırken küçük çocuklar anaokullarından ve kreşlerden evlerine gönderildi. Sonraki iki yıl, okullar yeniden açılsa ve hayat normale dönse bile, maskeler, aşılar ve hastaneye yatışlar ve ölüm haberleriyle geçecekti. Kutupların büyük kısmı COVID öncesi dönemi hatırlayamayacak.

Pandemiden önce bile Kutuplar benzersiz bir döneme giriyordu. Kuşak, ismini dönemin iki yönünden alıyor: 2010'lardan itibaren ülkeye hâkim olan ve pandemi sırasında yeni boyutlara ulaşan siyasi kutuplaşma ve küresel ısınmanın simgesi hâline gelen kutuplardaki buzulların erimesi. Kutuplar hayatlarının büyük bir bölümünde bu iki sorunla cebelleşecek. Bu kuşak, Yunanca A harfinden esinlenilerek Alfalar olarak da adlandırılmıştır; bu

hesap kitaba göre Z Kuşağı'ndan sonra harfleri kullanmanın tek yolu alfabenin başına dönmektir.

Üç sebep, kuşağın ilk doğum yılının 2013 olduğunun göstergesidir: Teknoloji (ABD'de akıllı telefon sahipliği 2012 sonu ile 2013 başı arasında %50'yi aştı) Black Lives Matter (2013 yılında başladı ve ilk Kutuplar anaokuluna başlamadan önce yaygın bir destek kazandı) ve COVID pandemisinin başlangıcı (Mart 2020 öncesi dönem, o sırada 7 yaşın altında olanlar tarafından sadece hayal meyal hatırlanacak). Kutupların son doğum yılının ne olacağını kimse kestiremez; bu önümüzdeki birkaç on yılın olaylarına ve teknolojik gelişmelerine bağlı olacak. Eğer kuşak kapsadığı yıl açısından önceki üç kuşak gibi olacaksa son Kutuplar 2028, 2029 veya 2030'da doğacak. 2029 hem ortalamayı karşılıyor hem de on yıllık dönemin sonuna denk geliyor; onun için iyi bir kestirim.

Kutupların teknolojiyle benzersiz bir ilişkisi var. X Kuşağı nasıl 1960'lı yılların kültürel devrimi sırasında "her şey olup bittikten" sonra büyüdüyse Kutuplar da akıllı telefon ve sosyal medya devrimlerinden sonra doğdu. İlk Kutuplar doğduğunda Amerikalıların çoğunluğunun bir akıllı telefonu vardı ve günlük sosyal medya kullanımı yeni yeni yaygınlaşıyordu. iPad gibi tabletler, sadece iki buçuk yıl önce piyasaya sürülmesine rağmen zaten yaygın bir şekilde kullanılıyordu. Instagram, Twitter, Snapchat ve Uber hepsi vardı. Kutuplar bunların hepsini doğal bir şeymiş gibi kabul ediyor.

ABD Nüfus Sayımı Bürosu tahminlerine göre, Kutuplar, çoğunluğunu beyazların teşkil etmediği ilk kuşak olacak. 2020 itibarıyla, %50,7 oranı ile zar zor Hispanik olmayan beyaz çoğunluğa sahiptiler; bu sayı, 2020'ler boyunca doğurganlık çağındaki kadın nüfusunu daha çok beyaz olmayanların teşkil etmesiyle düşecek. Kutuplar aynı zamanda çok ırklı insanların en fazla olduğu kuşaktır. 2020 nüfus sayımı, çok ırklı Amerikalıların sayısının 2010'dan 2020'ye neredeyse dört kat artarak 9 milyondan 33,8 milyona çıktığını tespit etti.

Milenyumlu bir çiftin -tenisçi Serena Williams (d. 1981) ve Reddit'in kurucularından Alexis Ohanian Sr. (d. 1983)- kızı olan Alexis Olympia Ohanian Jr. (d. 2017) ünlü bir Kutup. Adı, toplumsal cinsiyet varsayımlarına anında meydan okuyor: Kısmen babasının adını taşıdığı için o bir *junior*.[53] Bir çift ırklı olarak çoğunluğu beyaz olmayan ilk Amerikan kuşağının temsilcisi. Instagram'da yarım milyondan fazla takipçisi var; oyuncak bebeğinin (sevimli bir şekilde Qai Qai olarak adlandırılıyor) takipçisi de neredeyse bir o kadar. Olympia, COVID-19 pandemisinden öncesini hatırlamayacak, akıllı telefonlardan öncesini hatırlamayacak ve Black Lives Matter'dan öncesini hatırlamayacak.

2020'lerin ortalarına kadar en büyük Kutuplar hâlâ ilköğretimde olacağından bu grupla ilgili veriler çok azdır. Önümüzde tarihi yazılmamış on yıllar var; bu kuşağı hangi teknolojinin, olayların ve kültürel güçlerin şekillendireceğini henüz bilmiyoruz. Amerikan tarihinin hassas bir anında doğmuş olan bu kuşak üyelerinin, önlerindeki zorlukların üstesinden gelebileceklerini ümit edebiliriz.

Kutuplar Kuşağı (2013-2029)

Diğer Adı: ***Alfalar***

NÜFUS (2020): 31,4 MİLYON

ABD NÜFUSUNUN %9,5'i (TAMAMLANMAMIŞ)

%50,7 Beyaz
%25,7 Hispanik
%15,3 Siyah
%6,8 Asyalı, Hawaii Yerlisi veya Pasifik Adalı
%1,5 Amerika Yerlisi (Kızılderili)

Ebeveynler: X Kuşağı, Milenyumlular ve Z Kuşağı

Çocuklar ve Torunlar: Bilinmiyor

[53] Jr. kısaltması babasıyla aynı ismi taşıyan kimsenin adına eklenir (Ç.N.)

EN POPÜLER İSİMLER *Listede ilk kez yer alanlar * ile işaretlenmiştir*

ERKEK	*KIZ*
Noah	Olivia
Liam*	Sophia
Mason	Emma
William	Isabella
James	Ava
Elijah*	Charlotte*
Oliver*	
Logan*	
Jacob	

KUTUPLAR KUŞAĞI'NIN ÜNLÜ ÜYELERİ (DOĞUM YILI)

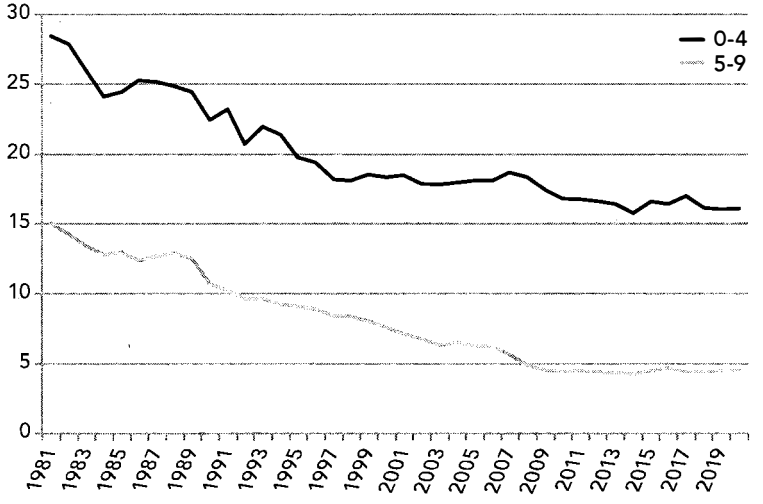
Carmen Baldwin (2013)	Emmaand Kate Kaji (2016)
KD Da Kid (2013)	Alexis Olympia Ohanian Jr. (2017)
Alexisand Ava McClure (2013)	Rumi and Sir Carter (2017)
Solage Ortiz (2014)	North West (2018)
Kayson Myler (2014)	Winnie Fallon (2018)
DJ Prince (2015)	Crew Gaines (2018)
Parker Yeager (2015)	Stormi Webster (2018)
Asahd Khaled (2016)	True Thompson (2018)
Haven Garza (2016)	Benjamin Cohen (2019)
Elle McBroom (2016)	Wyatt Cooper (2020)

Haberler İyi

Yerel haberlere şöyle bir göz gezdirmek çoğu insanı, çocukların yaralandığı veya öldürüldüğü korkunç hikâyelerle dünyanın çocuklar için tehlikeli bir yer olduğuna ikna etmek için yeterli gelebilir. Ne mutlu ki bunun tersi doğrudur: X Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların 9 yaşından küçük olduğu döneme kıyasla ço-

cukların yaralanma sonucu (araba kazaları, cinayetler, boğulmalar ve zehirlenmeler dâhil) ölme olasılığı artık çok daha düşüktür. (bkz. Şekil 7.1). Araba koltuğu ve emniyet kemeri yasaları, ilaçların emniyet kapakları ve yüzme havuzu güvenliğinde yapılan değişiklikler ile dünyanın Z Kuşağı ve Kutuplar Kuşağı çocukları için daha güvenli hâle gelmesi adına birçok çalışmalar yapıldı.

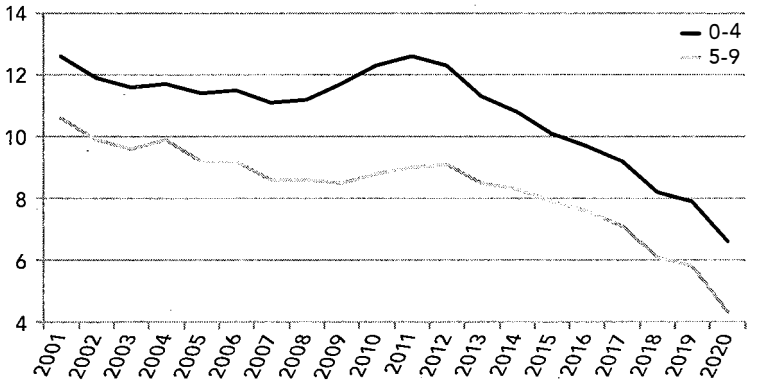
Ölüme yol açmayan ancak çocukların acil servise gitmesine neden olacak kadar ciddi yaralanmalar için haberler daha da olumlu. 2010'lu yıllardaki Kutuplar ve küçük Z Kuşağı çocuklarının, 2000'li yıllardaki Milenyumlular ve daha büyük Z Kuşağı çocuklarına kıyasla önemli ölçüde daha güvende olmasıyla bu oran 2011'den bu yana hızla düşmüştür (bkz. Şekil 7.2).

Şekil 7.1: Yaş grubuna göre ABD'li çocukların ölümcül yaralanma oranı, 1981-2020

Kaynak: WISQARS CDC

Notlar: Oran, her yaş grubundaki 100.000 çocuktan o yıl yaralanarak ölenlerin sayısını göstermektedir. Ölümcül yaralanmalar zehirlenme, yangın, boğulma, araba kazaları, cinayet, intihar, düşmeler ve diğer hem kasıtlı hem de kasıtsız nedenlerden kaynaklanan yaralanmaları içerir.

Şekil 7.2: Ölümcül olmayan yaralanmalar sebebiyle acil servis giden ABD'li çocukların oranı, yaş grubuna göre, 2001-2020

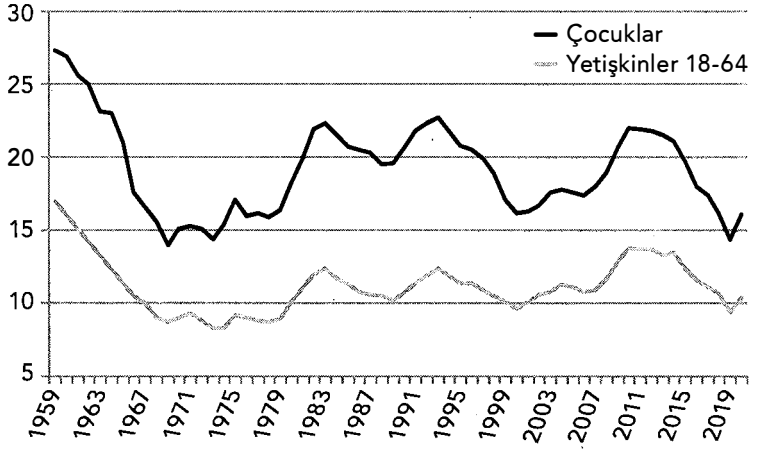
Kaynak: WISQARS CDC
Notlar: O yıl hastane acil servislerine giden iki yaş grubundaki 100 çocuk üzerinden oran. Ölümcül olmayan yaralanmalar zehirlenme, yangın, boğulma, araba kazaları, ateşli silahlar, düşmeler ve diğer hem kasıtlı hem de kasıtsız nedenlerden kaynaklanan yaralanmaları içerir.

Genel bakımdan, çocuklar fiziksel olarak hiç olmadıkları kadar güvende; ebeveynler, okullar, kreşler ve kanun yapıcılar çocuk yaralanmalarını önlemek için hep beraber çalıştılar ve başarıya ulaştılar. Düşüşe yol açan tüm sebepler olumlu değil: Kısmen çocukların elektronik cihazlarla daha fazla zaman geçirmeleri yüzünden dışarıda oynama olasılıklarının azalmasından kaynaklanmış olabilir. Çocuklar daha az fiziksel egzersiz yapıyor fakat fiziksel olarak yaralanma ihtimalleri de daha düşük.

Çocuklar sadece fiziksel olarak daha güvende değiller, aileleri de ekonomik olarak daha güven içinde. Pandeminin ekonomide yol açtığı aksaklıklara rağmen, 2019'da tüm zamanların en düşük seviyesine yaklaşan çocuk yoksulluğu 2020'de 1970'lerden bu yana hiç olmadığı kadar düşük bir düzeyde kaldı. Dolayısıyla Kutuplar Kuşağı ve Z Kuşağı çocuklarının yoksul olma ihtimali Milenyum Kuşağı ve X Kuşağı çocuklarına göre daha az (bkz. Şekil 7.3).

Neredeyse tüm 18 yaş altı çocukların ebeveynlerini kapsayan 64 yaşın altındaki yetişkinlerin yoksulluk oranı da 2020'de bile tarihsel olarak düşük bir seviyede. 2019 yılında yetişkin yoksulluğu 1979'dan bu yana hiç olmadığı kadar düşük.

Milenyum Kuşağı bölümünde gördüğümüz gibi, Milenyumlular -çoğu, yaşı büyük Kutupların ebeveynleri- aslında ekonomik açıdan çok iyi durumdaydı ve (2019 itibarıyla) ev sahibi olma ihtimalleri neredeyse aynı yaştaki X Kuşağı üyelerininki kadar yüksekti. Milenyumlular ayrıca daha az ve daha geç çocuk sahibi oldu; bunlar da çocuklar için kullanılabilir kaynakları artırıyor. Her ne kadar Milenyumlu ebeveynler 2022 yılında enflasyonla karşı karşıya kalmış olsalar bile pek çok sektörde iş gücü açığı yaşandığı için ücret artışlarının da keyfini çıkarıyorlardı. Mali kriz yaşanmadığı takdirde, Amerikalı Kutuplar son on yılların ekonomik açıdan en avantajlı çocuk nesli olarak yetişebilir.

Şekil 7.3: Yoksulluk sınırı altındaki ABD'li çocuk ve yetişkinlerin yaş grubuna göre yüzdesi, 1959-2020

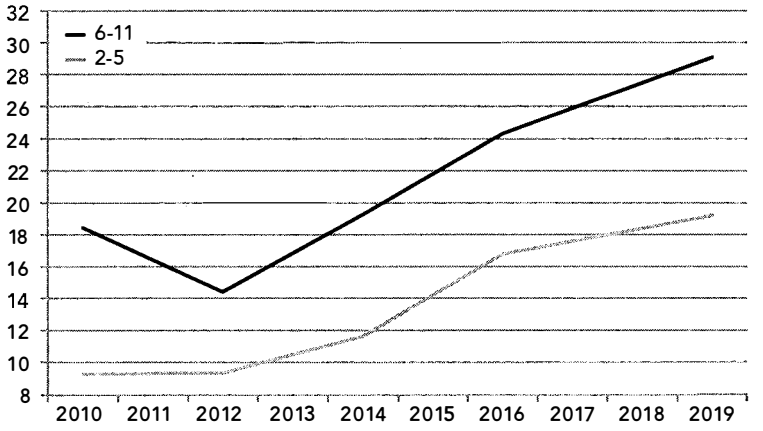
Kaynak: Güncel Nüfus Araştırması, ABD Nüfus Sayımı Bürosu
Notlar: Yoksulluk, enflasyona ve aile büyüklüğüne göre düzeltilmiş gelir kullanılarak Nüfus Sayımı Bürosu formülüyle belirlenmektedir.

Tablet Başında Oturmak

Çocuklar telefonlara ve tabletlere bayılır. Ebeveynleri kullandığı için hemen onların da ilgisini çekiyor; parlak renkler ve hareketli görüntüler yeni yeni yürüyen bir çocuk için oldukça cazibeli. Küçük çocuklarla halka açık bir yerde bulunduğunuzda onların teknoloji tarafından büyülenmiş olduğunu göreceksiniz.

Bebek mağazaları artık bebek arabalarına takılabilen cihaz tutucuları satıyor; ebeveynlerin telefonları için tutucular ve tableti bebeklerin yüzlerine bakacak şekilde tutan tutucular. 2015 yılında yapılan bir araştırma, küçük çocuklarının ¾ oranında kendi tabletlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur; özellikle ebeveynlerin COVID-19 pandemisi sırasında çocuk bakımında karşılaştığı zorluklar göz önüne alındığında, bu sayıda kesinlikle artış yaşanmıştır. 8 yaşına gelindiğinde 1/5'i, 11 yaşına gelindiğinde ise çoğu kendi akıllı telefonuna sahip olmuştur. 2021'de, 8-12 yaşları arasındaki çocuklar günde ortalama beş buçuk saatlerini ekran medyasıyla geçiriyordu; bu neredeyse okulda geçirdikleri süre kadar! Bu aynı zamanda 2015 yılında çocukların günlük ekran başında geçirdiği süreden bir saat daha fazla. Çoğu, internette video izlemenin en sevdikleri medya etkinliği olduğunu söylüyor.

Çocuklar için ekran başında geçirilen süre ile genellikle diğer oyun türlerine -genellikle de daha fazla hareket içeren oyun türleri- zaman kalmaz. Teknolojiyi kullanan küçük çocukların sayısındaki artış başka bir eğilimle çakışıyor: Çocuklar artık eskisi kadar egzersiz yapmıyor. 2012-2019 yılları arasında, günlerinin yarısından daha azında fiziksel olarak aktif okul öncesi ve ilkokul çağındaki çocukların sayısı iki katına çıkmıştır; yalnızca yedi sene içinde inanılmaz bir değişim (bkz. Şekil 7.4)! 2019 itibarıyla, okul öncesi çağdaki çocukların yaklaşık 1/5'i ve ilkokul çağındaki çocukların ¼'ünden fazlası ihtiyaçlarından daha az egzersiz yapıyordu.

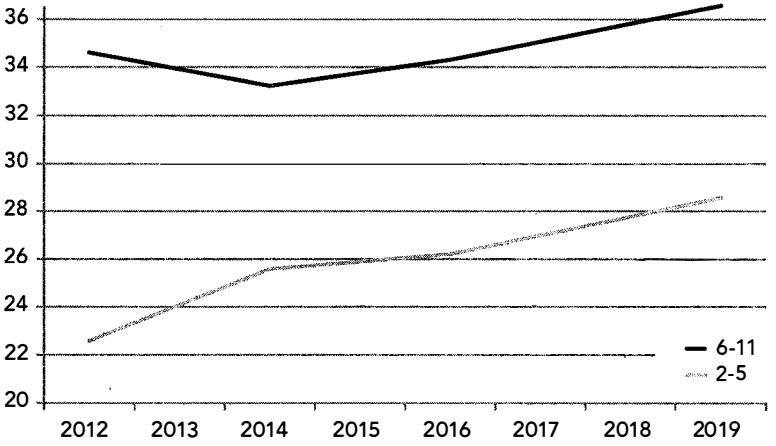
Şekil 7.4: Yaş grubuna göre haftada dört günden daha az fiziksel olarak aktif ABD'li çocukların yüzdesi, 2012-2019

Kaynak: Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması, CDC

Elbette bu eğilimlerin çeşitli sebepleri olabilir. Bazı ilköğretim okulları teneffüsleri azalttı, ancak bu durum okul öncesi çocukları etkilemez; -ebeveynler çocuklarının aktivitelerini bildirdiğinden- muhtemelen çocukların okul dışındaki zamanlarına odaklanıyorlar. Bu durumun yaşam şartlarından kaynaklanması da pek muhtemel değildir; küçük çocuk sahibi ebeveynler 2012'ye göre biraz daha ileri yaştadır, bu da daha yerleşik olduklarını göstermektedir ki (Milenyum Kuşağı bölümünde gördüğümüz gibi) ev sahipliği oranları bu süre zarfında oldukça sabit kalmıştır. Egzersizdekiazalmanın en olası açıklaması, daha fazla çocuğun içeride video oyunları oynaması ve tablete bakması, daha azının dışarıda fiziksel olarak aktif bulunmasıdır.

Belki de bunun neticesinde aşırı kilolu çocukların sayısı, özellikle de okul öncesi yaştaki çocuklar arasında endişe verici derecede arttı. (bkz. Şekil 7.5). CDC'nin Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması'nda (NHANES) -bu araştırma, boy ve kiloyu kişinin kendisinin veya ebeveynlerinin bildirimlerine değil, tıbbi

ölçümlere dayanarak değerlendirdiği için özellikle güvenilirdir- 2-5 yaşlarındaki aşırı kilolu çocukların sayısı 2012 ile 2019 yılları arasında %26 oranında arttı. Giderek daha fazla çocuk sağlıksız bir kiloya geliyor. Bunun sebebinin beslenme biçimi olma ihtimali vardır ancak daha fazla sayıda küçük çocuğun yeterince egzersiz yapmamasından da kaynaklanıyor olabilir.

Şekil 7.5: Yaş grubuna göre aşırı kilolu ABD'li çocukların yüzdesi, 2012-2019

Kaynak: Ulusal Sağlık ve Beslenme İnceleme Araştırması, CDC
Notlar: Ağırlık ve boy tıbbi ölçümlerle belirlenmiştir.

Elbette pandeminin de işe yarar bir etkisi olmadı; çocuklar evdeydi, okulda öğle yemeği yemiyorlardı veya teneffüse çıkmıyorlardı ve her zamankinden daha fazla ekran başındaydılar. Netice olarak kilo aldılar. CDC'nin tıbbi kayıtlar üzerinde yaptığı bir analize göre, VKİ'deki (sağlıklı kilonun bir ölçüsü olan vücut kitle indeksi) artış oranı Mart-Kasım 2020 arasında pandemiden önceki yıllara göre iki kat daha yüksekti. NHANES çocukların kilosunu bir sonraki değerlendirmesinde aşırı kilolu olanların sayısı muhtemelen çok daha yüksek çıkacaktır.

Çocuk sağlığıyla ilgili ikiz gerçekler şunlardır: Z Kuşağı üyesi 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinlerin başlattığı trendi sürdüren Kutup çocuklarının yaralanma ihtimalleri her zamankinden daha düşük ancak az egzersiz yapma ve aşırı kilolu olma ihtimalleri her zamankinden daha yüksek.

Kutupların teknoloji kullanımı sebebiyle sadece fiziksel sağlıkları değil ruh sağlıkları da risk altında. Sosyal medya kullanımı -tüm sosyal baskılarıyla ve yetişkin meselelerine maruz bırakarak- gittikçe daha küçük yaşlarda başlıyor gibi görünüyor. 2022'nin ilkbaharında 8-12 yaş arası çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler arasında yapılan bir araştırmada, 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin (10-12 yaş arası) 7/10'u sosyal medyada en azından biraz zaman geçirdiğini söylemiştir. Birçoğu bunu ebeveynlerinin izni olmadan yapıyordu: Ebeveynleri sosyal medya kullanımına açıkça yasak koyanların 4/10'u yine de bu platformlarda vakit geçiriyordu. (Reşit olmayanların sosyal medyada hesap açması için ebeveyn izni gerekmiyor ve sosyal medya kullanımı için ise asgari yaş 13 olsa bile bu -açıkça- ihlal ediliyor.).

Sosyal medya kullanımının her zaman için zararlı olmasa bile özellikle 8-12 yaş arası çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler kendilerini hızla zararlı içerikleri tüketirken bulabilirler. Connecticut Senatörü Richard Blumenthal'in ofisinden çalışanlar, kendilerini 13 yaşında bir kız çocuğu olarak tanıtan bir Instagram hesabı açıp aşırı diyetle ilgili birkaç "kolay bulunabilir" hesabı takip ettiklerinde platformun yeme bozukluklarını ve kendine zarar vermeyi teşvik eden sayfalar önermesi yalnızca bir gün sürdü. Eğer Kutuplar, Z Kuşağı'nın genç yaşlarda sosyal medya hayhuyuna kendini kaptırma eğilimini sürdürürlerse 8-12 yaş arası çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler arasındaki daha fazla depresyon ve kendine zarar verme eğilimini de sürdürebilirler.

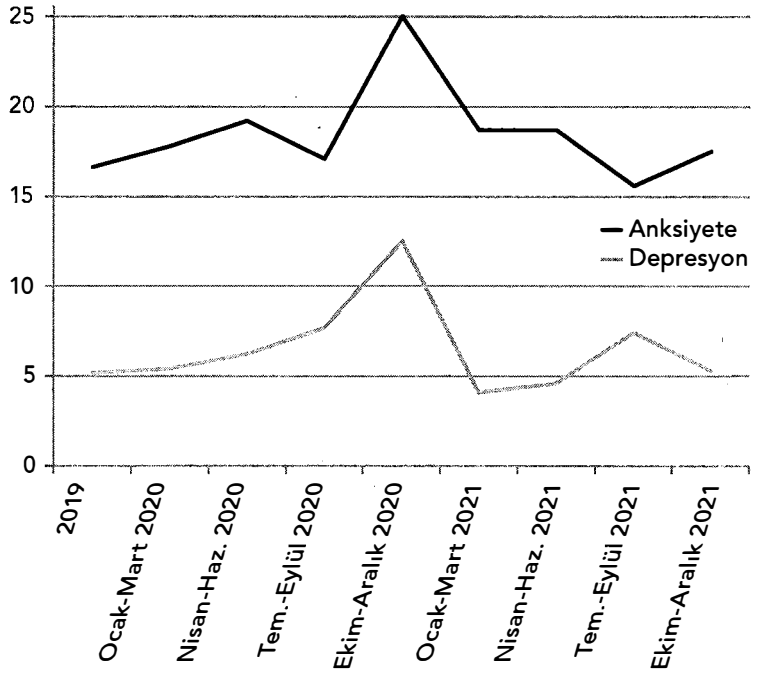
Pandemi Döneminde Çocukların Ruh Sağlığı

COVID-19 pandemisi ile 2020 baharında dünyanın büyük bir bölümünde kapanmalar yaşandığında çocuklar çevrimiçi okullara yönlendirildiler, evde izole edildiler ve normal rutinlerinden koparıldılar. Açıkça görünüyor ki çevrimiçi okul, öğrenme eksikliklerine yol açıyor; çeşitli çalışmalar akademik performansın düştüğünü ortaya koymuştur ve birçok öğretmen, bazı öğrencilerin çevrimiçi oturumlara hiç katılmadığını bildirmiştir.

Ruh sağlığına ilişkin verilere ulaşmak daha zordu; özellikle de pandemi sırasında küçük çocukların ruh sağlığına ilişkin verilere ... Neyse ki, Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması, ebeveynlere 2019 ve 2020'de çocuklarının ne sıklıkla "endişeli, gergin veya sıkıntılı" (anksiyete belirtileri) göründükleri ve ne sıklıkla "üzgün veya depresif" (depresyon belirtileri) göründükleri dâhil olmak üzere çocuk ruh sağlığı hakkında aynı soruları sormuştur. Kutuplara baktığımız için 5-7 yaş grubuna odaklanacağız; 2020'de bu yaşlardaydılar.

Pandeminin ilk altı ayında, 5-7 yaşlarındaki çocukların 2019'a kıyasla en az ayda bir daha fazla anksiyete belirtisi gösterdiği -ancak bu sayı çok fazla değildir- ve depresyon oranlarının sadece orta derecede yüksek olduğu görülmüştür. Daha fazla sayıda ebeveynin evden çalışmasıyla, çocuklar okula gitmeyi özlemiş olsalar bile aileleriyle daha fazla zaman geçirmiş ve bu da onları daha yüksek düzeydeki ruh sağlığı sorunlarından korumuş olabilir.

Ancak 2020'nin sonlarına doğru çocuklar gerginlik belirtileri göstermeye başladı. 2020'nin son üç ayında 5-7 yaşlarındaki çocukların ¼'ü en az ayda bir kez anksiyete belirtileri gösterdi; bu, 2019'a göre %51 daha fazla. Depresyon belirtisi gösterenlerin oranı ise 1/8 idi ki bu, 2019'dakinin iki katından fazla (bkz. Şekil 7.6). İyi haber: 2021'in sonlarına doğru, küçük çocukların anksiyete ve depresyon düzeyi 2019 seviyelerine geri döndü; bu da birçok okulun yeniden açılmasıyla birlikte toparlandıklarını gösteriyor.

Şekil 7.6: En az ayda bir kez endişeli veya depresif olan 5-7 yaşlarındaki ABD'li çocukların yüzdesi, 2019-2021

Kaynak: Ulusal Sağlık Görüşme Araştırması
Notlar: Ebeveynler çocukların ne sıklıkla "endişeli, gergin veya sıkıntılı" ve ne sıklıkla "üzgün veya depresif" göründüğünü bildirmiştir. Şekil, en az ayda bir kez endişeli veya depresif görünenlerin yüzdesini göstermektedir (aylık, haftalık ve günlük verileri birleştirerek).

2022 itibarıyla, en büyük Kutuplar yaşamlarının ¼'ünden fazlasını pandemi kısıtlamalarıyla geçirmiş oldular. Birçok maske zorunluluğunun kaldırıldığı Mart 2022'ye kadar, 2015'ten sonra doğan Kutuplar, maske takmayı zorunlu kılan eyalet ve şehirlerde hiçbir zaman maskesiz okula gitmemişlerdir. Mart 2020'den sonra doğan Kutuplar tüm hayatlarını COVID-19 döneminde geçirmişlerdir.

Bu onların talihsiz olduğu anlamına gelmez. Bu kitap, Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı gibi felaket dönemlerinde doğan, düşük doğum oranına sahip bir başka kuşak olan Sessiz Kuşak'ın hikâyesiyle başladı. Sessizler aileler kurarak, sivil haklar ve kadın hareketlerinde büyük atılımlar yaparak istikrarlı ve müreffeh bir yaşam sürdüler. Belki de çalkantılı bir dönemde büyümek sayesinde Kutuplar, daha güçlü olacaklar ve ülkeyi daha iyi zamanlara taşımaya hazır hâle gelecekler.

Tüm bölümler boyunca, teknoloji hızlandıkça davranışların ve yaşam tarzlarının değiştiğini izleyerek Sessiz Kuşak'tan Kutuplar Kuşağı'na geldik. Ülke, özgürlüklerin ve geleneklerin katı olduğu ve rollerin kısıtlandığı kolektivist bir toplumdan, bireyciliğin ve olmak istediğin kişi olma özgürlüğünün her şeyin üstünde tutulduğu bir topluma dönüşmüştür. Sosyal normlar, 13-19 yaş arası gençlerin bağımsızlık ve 20'li yaşların başında evlilik gibi hızlı yaşam ideallerinden, daha uzun bir çocukluk ve ertelenmiş yetişkin sorumlulukları gibi yavaş yaşam standartlarına doğru değişmiştir. Kuşaklar boyunca, pandemi sırasında en çok risk altında olan yaş grubuyken (Sessizler) bile dirençli bir ruh sağlığına sahip bir kohorttan, akıllı telefon çağında büyümekle boğuşurken tam anlamıyla bir ruh sağlığı krizinin ortasında kalan gençlere (Z Kuşağı) geçildi. Artık kuşakları tanıdığımıza -nasıl evlendiklerini, çalıştıklarını, hissettiklerini, düşündüklerini, yaşadıklarını ve oy verdiklerini- göre, bu dinamiklerin gelecekte nasıl sonuç vereceğini ve aralarındaki ekonomik, siyasi ve sosyal farklılıkların gelecek yıllarda kuşaklar devridaim ettikçe nasıl yankılanacağını inceleyeceğiz.

8. BÖLÜM

Gelecek

1962 yılında, geleceğin onlarca yıl sonrasında yaşayan dört kişilik bir aileyi konu alan *Jetgiller* adlı çocuk çizgi filminin ilk gösterimi yapıldı. Çizgi film, görüntülü görüşmelerden (evet) robot yardımcılara (bir nevi) ve uçan arabalara (hayır) kadar 2020'li yıllarda er geç gerçekleşmesi muhtemel bir dizi akıllı cihazı hayal etti. Böylesine yaratıcı teknolojik öngörüler vardı ama *Jetgiller*'in yaratıcıları için eş Jane Jetson'ın ev dışında bir işte çalışacağını tasavvur etmek bir şekilde hayal gücünün ötesindeydi. Yazarlar, teknolojinin dönüştürücü gücünü doğrudan etkileriyle yansıtabilmişti ancak tutum ve davranışlar üzerindeki aşağı yönlü etkileri ıskalamışlardı. Oysa bunlar hayatı bir robot yardımcıdan bile daha fazla değiştiren etkilerdi.

Jetgiller'in yazarlarının da öğrendiği gibi, geleceği tahmin etmek insanı zorlayan bir iştir. Bazı gidişatlar net olacak, bazıları ise olmayacak. Ancak kuşakları ve kültürel değişimin sınır tanımayan güçlerini anlayarak, önümüzdeki yılları ve bu yılların demografi, iş, siyaset ve diğer her şey açısından neler getireceğini biraz daha net görmek mümkün.

Çalışmanın Geleceği

New York Times'ta yakın zamanda şöyle denildi: "37 yaşındakiler kendileri için çalışan 23 yaşındakilerden korkuyor." Başka bir deyişle, Milenyumlular artık faal ve geleceği parlak genç çalışanlar değil. Onlar, patron ve havalı olmak nedir belirleyen Z Kuşağı genç yetişkinleri anlamaya çalışıyorlar.

Giriş seviyesindeki pozisyonlarına hâkim olan Z Kuşağı üyeleriyle, 40'lı yaşlarına başlayan Milenyumlularla, 40'lı ve 50'li yaşlarının sonlarındaki X Kuşağı üyeleriyle ve 50'li yaşlarının sonlarında ve daha ileri yaşta olan Bebek Patlaması Nesli'yle iş yerlerindeki kuşak dinamiği 2020'li yıllarda çok önemli bir dönüm noktasındadır. 1940'ların sonu ve 1950'lerin başında doğan Bebek Patlaması Nesli -onlarca yıldır liderliği domine eden kohort- 70'li yaşlarına girerken hızlı bir şekilde emekli oluyorlar. 2030 yılına kadar tüm Bebek Patlaması Nesli 66 yaş ve üzerinde olacak ve çalışma hayatında sorumluluk çoğunlukla X Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların üzerinde kalacak. Yavaş yaşam stratejisi ve teknolojinin daha sağlıklı yaş almaya olanak tanıması sayesinde Bebek Patlaması Nesli'nin siyasetteki ve iş hayatındaki hâkimiyeti normalden daha uzun süre devam etti. 2020'li yılların bu durumun değişeceği yıllar olacağı açıktır.

Kuşaksal ve kültürel değişimler, gelecek yıllarda iş hayatını ve yatırımları şekillendirecek yedi eğilime işaret ediyor.

1. Uzaktan çalışma. Bütün zorluklarına rağmen, COVID-19 pandemisi ile birçok Amerikalı, işe gidip gelme mecburiyetinin dışına çıkmanın avantajlarıyla tanıştı. Çocuk sahibi X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular daha fazla esnekliği ve aileye zaman ayırmayı hoş karşıladı ve -her şeyi çevrimiçi yapmanın rahatlığına alışkın- Z Kuşağı da bu duruma kolayca adapte oldu.

Görünen o ki evden çalışma eğilimi kalıcı olacak. 2019 yılında (tüm sektörlerde) çalışanlar tüm ücretli günlerinin yaklaşık %5'ini

evde çalışarak geçirmiştir. Bu oran 2020'de %62'ye yükseldi ve Ağustos 2022'de %31'de sabitlendi. Bilgi, teknoloji veya finans alanlarında çalışanlar için bu oran %50'ye oturdu. Bir ekonomist söz konusu değişikliği "on yıllardır iş gücü piyasalarında yaşanan en büyük şok" olarak nitelendirerek "yalnızca Amerika'da bu sayede haftada yaklaşık 200 milyon saat ve 6 milyar mil yol tasarrufu sağlandığını" belirtti.

Önceden ofiste çalışmak olağan durumken zorlayıcı bir sebep olmadığı müddetçe evden çalışmak yeni olağan durum hâline gelebilir. Bir zamanlar haftada bir gün evden çalışmaya izin verilen işler, haftada dört gün evde ve bir gün ofiste -veya tamamen ofis dışında- olacak şekilde dönüşebilir. Şirketler ve çalışanlar 2020'ler boyunca bu yeni normali müzakere edecekler.

Liderliğin bir kuşaktan başkasına geçmesi bu değişimi kolaylaştıracaktır. Kariyerlerine bilgisayar devrimi sırasında başlayan X Kuşağı patronlar, Bebek Patlaması Nesli'ne kıyasla çalışanlarının evden çalışmasını veya en azından bunu kısmen yapmasını daha fazla onaylıyor. Milenyumlular da aynı şekilde. 2021 yılında yapılan bir ankette, Milenyumluların %55'i, uzaktan çalışmada verimlilik yüksekken çalışanların neden ofise geri dönmesi gerektiğini sorguluyordu; Bebek Patlaması Nesli'nin ise sadece %36'sı, COVID'e karşı daha savunmasız durumda olmalarına rağmen, onlarla hemfikirdi.

Genel olarak, patron ayrılana kadar, verimli olsun veya olmasın ofiste çalışılan eski modelden uzaklaşılan kesin bir kuşaksal değişim var. Giderek artan bir şekilde, harcanan zamandan ziyade sonuçlara ve daha fazla esnekliğe odaklanılıyor.

Bunun tam olarak nasıl işleyeceği hâlihazırda tartışma konusu. Çoğu işveren çalışanların tam gün çalışmasını gerekli görür; peki tam gün nasıl belirleniyor? Bir bitkisel takviye şirketi işleten Milenyumlu Gabe Kennedy'ye, iş başvurusu yapan bir Z Kuşağı üyesi ile görüşmesinde, aday tarafından o günkü hedeflerine ulaştığında

çalışmayı bırakıp bırakamayacağı soruldu. Kennedy ona işin 9'dan 5'e kadar olduğunu söyledi. "Eski kuşaklar giriş çıkış saatleri belli bir işte çalışmaya daha alışkındı." diyor Kennedy. "Bu, 'Kariyer basamaklarını tırmanıyorum, emekli maaşımı ve altın saatimi alıyorum.' demekti. Sonra Milenyumlular için 'Hâlâ bir ofis var ama masa tenisi oynayabiliyor ve nitro kahve içebiliyorum.' oldu. Bir sonraki kuşak için bu 'Vay canına, sosyal medyada istediğim zaman ve istediğim şekilde paylaşım yaparak hayatımı kazanabilirim.' demek." İş yerinde esnekliğe sahip olmak, gün ortasında uzun bir mola vermek veya akşamları çalışmak anlamına gelebilir. Esneklik, Z Kuşağı üyelerinin bir işte aradığı en önemli şeylerden biridir.

Genç Milenyumlulara ve Z Kuşağı'na göre teknoloji, beyaz yakalı işler için yazışma yapmaktan toplantılara ve iş birliği kurmaya kadar birçok görevi uzaktan yapabilmek anlamına geliyor. Z Kuşağı'nın özellikle evden internete girmenin bir modem kullanmak anlamına geldiği zamanlara dair hiçbir anısı yok. Lise ve üniversite öğrencileri olarak, çalışmalarını en uygun ve rahat yer neresiyse orada dizüstü bilgisayarlarında yaptılar. Herhangi bir yerden çalışabilecekken bütün gün ofiste oturma fikri onlara garip geliyor; ancak pek çok kişi, özellikle de eski kuşaklar, çalışanlar ofiste yüz yüze çalışmadıkları zaman çalışanlar arasındaki uyumun ve düşünsel yaratıcılığın nasıl da yitip gittiğine dikkat çekiyor. Bununla beraber perakendecilikten tıbba kadar birçok işi uzaktan yapmak imkânsız değilse de zordur.

Gelişim yıllarının çoğunu Zoom'da geçiren Z Kuşağı, seçim ve esneklikten yana. Ginsey Stephenson (d. 1999) "Aslında ofise gitmeyi seviyorum; daha organik hissettiriyor." diyor. "Ama her gün ofise nasıl gidilir bilmiyorum." Üniversiteden yeni mezun olan Sam Purdy, her gün "bir kabine tıkılmak" istemediğini söylüyor. "İş dışında başka şeyleri ön planda tuttuğumuzu ve ofiste bulunma [gerekliliği] gibi şeylere karşı koyduğumuzu göreceksiniz." David Gross (d. 1981) 2021 yılında reklam ajansı çalışanlarına

tam zamanlı olarak ofise döneceklerini açıkladığında onlar tam bir sessizlikle tepki verdiler. Gençlerden biri sordu: "Bu politika mecburi mi?" Pandemide evden çalıştıktan sonra, iş kıyafetlerini giyip bir ofise gitme ve haftanın beş günü sekiz saat boyunca orada kalma fikri birçok kişiye yorucu geliyor.

Aynı zamanda güvensiz de görünüyor. COVID endemik hâle gelse bile, bazıları için, ister COVID ister grip olsun, hastalanma konusunda 2019 tarzı delişmen tutumlara geri dönmesi zor olacak. Z Kuşağı 2020'den önce de zaten son derece sakıngan bir kuşaktı ve muhtemelen tüm hayatlarında da böyle kalacaklar. Bunun hastalık izinleri ve esneklik açısından da etkileri vardır; Z Kuşağı, işe gitmek için kendilerini yeterince iyi veya yeterince güvende hissedip hissetmedikleri konusunda kendi seçimlerini yapabilme beklentisi içinde. Ne olursa olsun şahsen iş yerinde bulunmanın zorunlu tutulduğu ve işe gelmemenin cezalandırıldığı günler geride kalmış olabilir. Yöneticiler, hastalık izni ihtiyacı ile çalışanların hazır bulunma ihtiyacını giderek daha fazla dengeleyecek. Ofis işlerinde bu durum bazı hâllerde uzaktan çalışma ile çözüme kavuşturulabilir, ancak hizmet sektörü, imalat ve sağlık hizmetlerinde çözümler o kadar net değildir.

Evde çalışmaya geçişin yatırım ve şehir planlaması açısından da sonuçları olacaktır. İnsanlar şehir merkezlerinden uzakta yaşayıp çalışabildiği için uzak bölgelerde daha iyi cep telefonu ve geniş bant hizmetine ihtiyaç duyulacaktır; *eğer* sağlam bir internet erişimi varsa... Gelecek on yıl içinde ofis parkları boşalacak ve birçoğu ikamete elverişli konut inşası için yıkılacak veya yenilenecek. Endüstriyel alanların şık loft apartmanlara dönüşmesi gibi, personellerin kabinlerde çalıştığı ofislerin yerini de şehir evleri ve apartman kompleksleri alacak. İşe gidip gelenlere bel bağlayan lokanta ve mağazaların bulunduğu şehir merkezleri zarar görecek. Müteahhitler kat planlarına bir ev-ofis ve muhtemelen iki ev-ofis dâhil etmeye başlayacaklar.

İnsanların yaşam alanları da değişmeye başlayabilir; en azından daha sakin bir yaşam isteyenler için büyük şehirler demode, banliyöler ve kırsal bölgeler moda olacak. Çalışılan yere yakın bir yerde yaşama zorunluluğu azalmaya başlayacak. Sıcak ve manzaralı yerlerde emlak fiyatları yükselirken daha soğuk ve daha az manzaralı yerler zamanla daha az talep görebilir. *Atlantic* yazarı Derek Thompson, dijital işe gidiş-gelişi bir sonraki sanayi devrimi -ki tarihte ilk kez çalışma alanları ile evleri coğrafi açıdan birbirinden ayırmıştır- olarak nitelendiriyor. İşte çalışmanın geleceği: Hem her yerde hem hiçbir yerde.

2. Güvenli alanlar ve söylem. Z Kuşağı üyeleri 2013 yılı civarında üniversite kampüslerine geldiğinde eski kuşaklar, onların hassas materyallerde tetikleyici uyarılar talebi gibi bazı istekleri karşısında şaşkınlığa uğradı. Öğrenciler aynı zamanda stresli olduğu zamanlarda çekilebilecekleri "güvenli alanlar" da istedi. Benzer taleplerle yakında iş yerlerinde de karşılaşabiliriz. Bazı iş yerlerinin, çalışanların keyifsiz veya stresli olduklarında gidebilecekleri rahatlatıcı videolar, rahat koltuklar ve sakinleştirici müziklerin olduğu "güvenli alanlar" oluşturması çok uzun sürmeyebilir. Birçok şirkette zaten çalışanların dinlendirici mola odaları var; ancak önümüzdeki yıllarda bu odalar daha açık bir şekilde güvenli alanlar veya dinlenme odaları olarak bilinecek. X Kuşağı üyeleri ve Milenyumlular arasında popüler olan langırt masası gibi uyarıcı grup aktiviteleri devre dışı bırakılacak ve devreye, meditasyon, yoga ve masaj gibi Z Kuşağı arasında popüler olan daha rahatlatıcı ve kişisel aktiviteler girecek. İnsanlar çoğu gün evden çalışsa bile ofislerde bunların bulunması bir gereklilik olacak; genç çalışanlar bunlardan mahrum kaldığında yüz yüze toplantılar onlar için daha da stresli hâle gelebilir.

Çevrimiçi iletişime bu kadar çok rağbet edilince sözler ve söylemler giderek daha fazla önem kazandı. Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri, rencide edildiklerinde sessiz kalmazlar;

genellikle ilgili kişiyle doğrudan konuşmak yerine söylenenleri otorite sahibi bir yetkiliye bildirirler. Birçok X Kuşağı üyesi ve Bebek Patlaması Nesli yönetici, öğretim üyesi ve çalışan, bunu zor yoldan öğrendi. Artık yöneticilerin, içlerinden birinin bilfiil "üstünün çizilmesi" riski olmaksızın insanların birbirleriyle sorunlarını özgürce ve saygılı bir şekilde tartışabilecekleri bir atmosferi korumak gibi zor bir görevi var. İşi tatlıya bağlamak zor olacak ve Milenyumluların ve Z Kuşağı üyelerinin iş yerlerinde giderek daha fazla söz sahibi olmasıyla birlikte, bu tür olaylar daha az değil, daha yaygın bir hâlde yaşanacak.

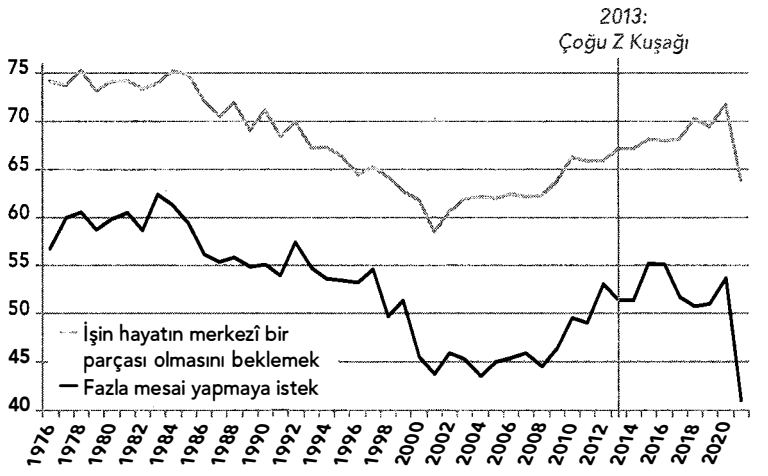
3. Z ≠ Y. Giriş seviyesindeki pozisyonlar için işe alım yapan şirketler, ne zamandır istihdamın çoğunlukla Milenyumlulardan, çoğunlukla Z Kuşağı üyelerine kaydığına şahit oluyorlar. 2020'lerde, Z Kuşağı 20'li yaşlarının sonlarına ve 30'lu yaşlarının başlarına yaklaştıkça işletme, hukuk, tıp ve akademi gibi alanlarda daha deneyimli kişileri işe alan kuruluşlar bu değişimi görecek. Bu da iyimserlikten karamsarlığa, her şeyi kendine hak görmekten güvensizliğe ve öz güvenden şüpheye geçiş demektir. Milenyumlular zorlayıcıydı çünkü hak etmişçesine övgü bekliyorlardı; Z Kuşağı üyeleri zorlayıcı çünkü şüphelerini ve endişelerini gidermek için övgüye ihtiyaç duyuyorlar. Milenyumluları yeni anlayan yöneticiler şimdi de Z Kuşağı'nı anlamaya çalışıyor.

Z Kuşağı, işteki benlikleri ile kişisel benlikleri arasında hiçbir zaman kesin bir sınır belirlemedi. Teknoloji bu ikisini bulanıklaştırdı ama bununla bitmedi; bireycilik de insanların daima otantik benlikleri olmaları gerektiği fikrini destekledi. Bu kulağa hoş geliyor, ancak aynı zamanda mesleki durumlara nasıl yaklaşılacağını bilmemek anlamına da gelebilir. Bu, Z Kuşağı'nın Milenyum Kuşağı'yla ortak noktalarından biri: Sıklıkla daha fazla planlamaya ve daha fazla yönlendirmeye ihtiyaç duyarlar. Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın çağında eğitim alan, organize faaliyetler döneminde yetişen ve yavaş yaşam yolunda ilerleyen

Z Kuşağı bağımsızlık ve kendi başına karar verme konusunda çok fazla deneyime sahip değil. Onlara her şeyi açık açık anlatın ve beklentileriniz konusunda çok net olun.

İyi haber şu ki, Z Kuşağı son derece pratiktir ve sıkı çalışmanın öneminin farkındadır; lise son sınıfta öğrenciyken fazla mesai yapmaya istekli olduklarını ve işin hayatlarının merkezî bir parçası olacağını söyleme ihtimalleri Milenyumlulara göre daha yüksekti (bkz. Şekil 8.1). Bununla beraber iş ahlakı 1970'lerdeki veya 1980'lerdeki seviyesine geri dönmese bile büyük ölçüde toparlandı. En azından pandeminin iş ahlakına darbe vurduğu ve 13-19 yaş arası gençlerin durgunluk sonrası işe odaklanma isteklerinden vazgeçtikleri 2021 yılına kadar öyleydi.

Z Kuşağı'nın iş ahlakına ilişkin algılar, 2022 yılında sessiz istifa (işte en azını yapma) teriminin genellikle bu kuşağın uğrak yeri TikTok'ta dolaşmaya başlamasıyla bir darbe daha aldı. "Bugün için hedef, 500 arama mı?! 50 arama yapıyoruz." diyor genç bir kadın TikTok'ta sessiz istifa üzerine bir skeçte. Patronuna da "Bana fazladan iş vermeyin." diyor. Genç çalışanların düşük işsizlik ve iş gücü sıkıntısı sebebiyle kontrolü elinde bulundurduğu doğru olsa bile bazıları, iş yerinde kaytarmanın ilk olarak Z Kuşağı tarafından değil, 1990'lı yılların "tembelleri" olan X Kuşağı tarafından göstere göstere popüler hâle getirildiğine dikkat çekti. Bu ethos belki de en iyi 1999 yapımı *Office Space* filminde yakalanmıştır; patronu hafta sonu çalışmasını istediğinde balık tutmaya giderek en asgari düzeyde iş yapmayı kararlaştırır (iki danışman derhâl ve ironik bir şekilde onun bu tavrıyla üst düzey bir yönetim görevine terfi etmeyi hak ettiğine karar verir). *Sessiz istifa* terimi bile Bryan Creely adlı bir X Kuşağı üyesi tarafından ortaya atıldı; hazırladığı videoda "sürekli, aralıksız çalış, çalış, çalış ihtiyacından" bir "sismik değişim" olduğunu söyleyerek "İşi sessizce bırakan biri misiniz?" diye sordu. Pandemi sonrası sessiz istifa eğiliminin Z Kuşağı veya tüm kuşaklar için devam edip etmeyeceğini zaman gösterecek.

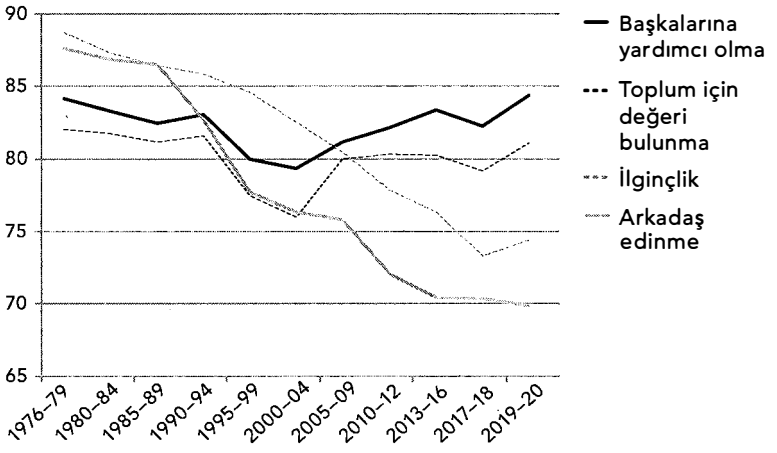

Şekil 8.1: İşin hayatının merkezî bir parçası olmasını bekleyen ve fazla mesai yapmaya istekli olan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Katılıyorum" ve "çoğunlukla katılıyorum" yanıtları işin merkezîliği için gösterilmiştir; "katılıyorum" fazla mesai için gösterilmiştir.

Z Kuşağı'nın iş konusundaki diğer öncelikleri sizi şaşkınlığa uğratabilir. Genç yetişkinlerin arkadaş edinebilecekleri ilginç işler aradıkları ağızlarda dolaşır. Bununla birlikte, aslında önceki kuşaklara göre ilginç ve arkadaş edinebilecekleri bir iş isteme ihtimalleri daha *düşük* olan Z Kuşağı, bu konuda önceki kuşakların başlattığı eğilimleri sürdürüyor (bkz. Şekil 8.2).

Z Kuşağı, zaten internette takip ettikleri bir arkadaş çevresine sahip olduklarından iş yerinde arkadaş edinmelerine gerek bulunmadığını düşünebilir; sosyal medya, fiziksel olarak uzakta olsalar bile arkadaşlarla iletişim hâlinde olmayı hiç olmadığı kadar kolaylaştırdı. Z Kuşağı ayrıca Milenyum Kuşağı'nın başlattığı düşüş eğilimini sürdürerek (gösterilmemiştir) kendilerine statü kazandıracak bir işle daha az ilgileniyor.

Şekil 8.2: Belirli iş özelliklerine değer veren ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976–2020

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Başkalarına doğrudan yardımcı olma fırsatı veren bir iş", "toplum için değerli bir iş" ve "arkadaş edinme şansı veren bir iş" için "biraz önemli" ve "çok önemli" yanıtları; "ilginç bir iş" için "çok önemli" yanıtları gösterilmiştir. Sorular 2021'de sorulmamıştır.

Bununla beraber Z Kuşağı üyeleri için önceki kuşaklara kıyasla daha önemli olan iki şey var: Başkalarına yardım edebilecekleri bir iş ve toplum için değerli bir iş (bkz. Şekil 8.2). Bu, yaşam hedeflerindeki bir eğilimi yansıtıyor: Son zamanlarda üniversiteye yeni başlayan öğrenci sınıfları zor durumda olan başkalarına yardım etmenin önemli olduğunu giderek daha fazla dile getiriyor. Empati geri dönüyor ve Z Kuşağı, iş yeri de dâhil olmak üzere, bir fark yarattıklarını bilmek istiyor. COVID pandemisinin sonuçları ve artan siyasi aktivizm, daha fazla gencin tıp, hemşirelik, terapi, halk sağlığı ve klinik psikoloji gibi alanlardaki mesleklere yönelmesine yol açarak 2020'lerin geri kalanında muhtemelen bu sayıların daha da yukarılara taşınmasına sebep olacak. İş dünyasında, bu, daha fazla genç çalışanın şirketin başkalarına yardım ve hayırseverlik için neler yapabileceğini sormasına yol açacaktır.

4. Her şey politiktir. Kısa bir süre öncesine kadar, üniversitelerin ve şirketlerin resmî iletişimleri tamamen işle ilgiliydi; gündelik olaylarla alakalı bilgilere oldukça dar bir şekilde odaklanıyorlardı. Üniversitelerde bu standart, 2010'lu yılların ortalarında öğrencilerin üniversite yönetiminden kampüs dışında meydana gelen olaylar hakkında bilgi vermesini ve bazen de özür dilemesini talep etmesiyle sona ermeye başladı. Bu eğilim yalnızca prestijli özel kurumlarla sınırlı kalmadı. Ders verdiğim devlet üniversitesi San Diego Eyalet Üniversitesi (SDSU), değişimin gidişatına iyi bir örnek teşkil ediyor. Nisan 2016'da kampüs dışında faaliyet gösteren bir kuruluşun kampüs içinde "Filistinli teröristlerle ittifak kurduklarını" iddia ettikleri öğrenci ve personel isimlerinin yer aldığı el ilanları dağıtması, SDSU öğrencilerini rahatsız etti. Üniversite rektörü el ilanında kişilerin kimliklerinin belirtilmemesi gerektiğini kabul eden ancak ifade özgürlüğünün bir hak olduğunu belirten bir e-posta gönderdi. Öğrenciler "SDSU bizim terörist olduğumuzu düşünüyor" yazılı bir pankart asarak hemen protestolar düzenlediler. Bir polis arabasını etrafını sardılar ve rektörün gitmesini iki saat boyunca engellediler. Rektör, şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bir yıl içinde başka bir kampüste yeni bir iş için ayrıldı.

SDSU'nun bir sonraki rektörü Adela de la Torre, yalnızca kampüsteki olaylarla ilgili değil, ulusal olaylarla ilgili de düzenli olarak e-posta göndererek farklı bir yaklaşım benimsedi. Kasım 2021'de, Wisconsin'de Kyle Rittenhouse'un ve Georgia'da Ahmaud Arbery'nin katillerinin yargılandığı davalar haberlere damgasını vurduğunda kampüse bir e-posta gönderdi: "... bu tür herkesin gözü önündeki yüksek davalar ... camiamızın bazı üyelerinin çok daha yüksek düzeyde stres yaşamasına yol açabilir. Bu, özellikle günlük yaşamlarında asılsız ön yargılara ve mikroagresyonlara maruz kalanlar için geçerlidir. ... Bu son yıllar zorlayıcı ve bazı zamanlar da yıkıcı oldu. Pandemi dönemi boyunca çok büyük kayıplar yaşadık ve bu kayıplar orantısız bir şekilde beyaz olmayan birçok topluluğu vurdu.

Ayrıca, bu hafta duruşmaları çevreleyen ulusal söylemin büyük kısmı, toplumumuzun dokusunu tehdit etmeyi sürdüren sistemik ırkçılığa dikkat çekmekten başka bir işe yaramadı."

Bu yeni normaldir ve dolayısıyla Z Kuşağı öğrenciler için tek normaldir. Z Kuşağı, liderlerin gündemdeki siyasi konularda dahi açıkça konuşmalarına ve sistemik ırkçılık hakkında güçlü açıklamalar yapmalarına alıştı. Z Kuşağı üyeleri, ülkenin siyasi açıdan bu kadar keskin bir bölünme yaşanmadığı zamanları zar zor hatırlayabiliyor. Her şey politiktir ve politika yalnızca adaylar ve ateşli tartışmalarla değil, ahlak ve değerlerle de ilgili hâle gelmiştir. "Ya bizdensin ya onlardansın" durumu olduğuna ve öyle veya böyle mutlaka bir duruş sergilenmesi gerektiğine dair yeni bir his var. Bu yeni dobra tarzı üniversitelerinde gördüler ve bunu iş yerlerinden de beklemeye başladılar; hem tüketiciler hem de çalışanlar olarak...

Şirketler, hangi iş alanında olurlarsa olsunlar, siyasi konular hakkında açıkça konuşmaları için çalışanlarının baskısını giderek daha fazla hissedecek. Şirketi vibratör satan Milenyumlu Polly Rodriguez, George Floyd'un ölümünün ardından Haziran 2020 protestoları sırasında genç çalışanları hemen bir şey öğrenmek istedi: Şirket protestoları desteklemek için ne yapacak? Mart 2022'de Florida, anaokulundan üçüncü sınıfa kadar cinsel kimliği veya cinsel yönelim hakkında herhangi bir eğitim verilmesini yasaklayan tartışmalı bir yasa tasarısı sundu (Kısa sürede "Gey Deme" yasa tasarısı olarak anıldı ve ayın sonlarında kabul edildi.). Walt Disney Company CEO'su Bob Chapek (d. 1960) kurumsal beyanların "sonuçları veya fikirleri değiştirme konusunda çok az şey yaptığını" yazarak ilk başta çalışanlarına şirketin yasa tasarısı konusunda kamuoyu önünde bir duruş sergilemeyeceğini belirtti. Çalışanların tepkisi çok çabuk oldu: Disney'in Pixar bölümü çalışanları, şirketin tasarıya karşı kamuoyu önünde bir duruş sergilememesinden dolayı "hayal kırıklığına uğradıklarını,

incindiklerini, korktuklarını ve öfkelendiklerini" belirten bir mektup yazdılar ve diğer çalışanlar şirkete yönelik eleştirilerini sosyal medyada paylaştılar. Chapek beş gün içinde özür diledi ve şirketin Florida'daki tüm siyasi bağışları durduracağını söyledi. Ardından eyaletin Cumhuriyetçi valisi Ron DeSantis, Walt Disney World'un özel vergi statüsünü derhâl iptal etti. *Los Angeles Times*'ta yayımlanan bir makalede de belirtildiği gibi: "Şirketler için ders: Çalışanların acılarını gözardı etmek sizi tehlikeye atar." Gelgelelim şirketler harekete geçti ve bunun siyasi sonuçları oldu.

Genel olarak, daha önce bazı müşterileri uzaklaştırma korkusuyla siyasi pozisyon almakta gönülsüz davranan şirketlerden artık düzenli bir şekilde genç çalışanlar tarafından tavır almaları isteniyor. *Los Angeles Times*'ın makalesinde çalışanların durumunu tanımlamak için söylemi (veya bu durumda söylemsizliği) bazen fiziksel zararla eş tutan Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı aktivistlerinin kullandığı dili ödünç alarak *acı* kelimesini seçmesi de dikkat çekicidir. İş yerlerinin, çalışanları memnun etme ile bazı müşterileri uzaklaştırma riski arasındaki bu gerilimi nasıl çözeceklerini zaman gösterecek; ancak bu eğilimin kalıcı olması muhtemel.

5. Ruh sağlığı. Gençler arasında depresyonun artmasıyla, şirketlerin ruh sağlığı konusunda kendilerini geliştirmeleri gerekecek. Genç çalışanlar şunu bilmek isteyecektir: Sağlık planlarınızda ruh sağlığına ilişkin hangi teminatlar var? İzin söz konusu olduğunda ruh sağlığı ile fiziksel sağlığı eşit mi görüyorsunuz?

"Ruh sağlığı günü izni almanın" kabul edilebilirliği şu an için değişkenlik gösterse de bu durum çok uzun sürmeyecektir. Tüm düşük öz saygılarına rağmen Z Kuşağı, ruh sağlığı ihtiyaçlarını nasıl savunacaklarını biliyorlar ve ruh sağlığı sorunlarının tartışılması konusunda her türlü damgalamayı ortadan kaldırmaya kararlılar. Patronlar, genç çalışanlarından stres seviyeleri ve hatta muhtemelen teşhisleri hakkında daha fazla şey duymayı beklemelidir.

İşin eve girmesi ve ruh sağlığının ön plana çıkmasıyla, yöneticiler kendilerini çalışanların yalnızca iş hayatlarına değil, bütünüyle hayatlarına odaklanırken bulacaklar.

"Yirmi yıl önce [çalışanlarla] bire bir görüşmeleriniz şöyle olurdu: 'X, y, z'yi yaptınız mı? Hayır. Bunları ne zaman yapmış olacaksınız?'" diyor bir finansal hizmetler şirketinde insan kaynakları yöneticisi olan Gautam Srivastava. "Şimdi ise: 'Hayatında neler oluyor? Yardım ettiğin ebeveynler var mı?' Konuşmanız çok daha geniş kapsamlı olmalı." Z Kuşağı'nın ruh sağlığıyla ilgili deneyimleri ve bireyciliğin devam eden yükselişi, onları iş yerinde bile önceki kuşaklardakine göre daha az bölmeleme yapmaya[54] yöneltti. LinkedIn'den Linda Jingfang Cai, "Bu genç çalışan kohortunun, işverenlerin kendilerini bir bütün olarak önemsemesini talep ettiğini görüyoruz." diyor.

Birçok Z Kuşağı üyesi, iş yerlerindeki avantajlar sorulduğunda özellikle sağlıklı yaşam hizmetinden bahsediyor. Sam Folz (d. 2000) işvereni Capital One'ın sınırsız ruh sağlığı günü politikasını beğeniyor. Kenny Colon (d. 1999) çalışacağı yeri kısmen şirketin sağlıklı yaşam hizmeti ile ilgili politikalarına göre seçeceğini söylüyor. Colon'un şu anda stajyerlik yaptığı muhasebe firması Ernst&Young, çalışanlarına mattress yatak gibi sağlıklı yaşam ürünleri satın almaları için 1.000 dolara kadar ödenek veriyor.

Stres, Z Kuşağı için iş yerinde ön planda ve merkezdedir. 2020 yılında, 13-25 yaş grubundaki kişiler arasında yapılan büyük bir ankette, gençlerin 2/3'ü gelecekte çalışma konusunda yüksek düzeyde stres hissettiklerini, yarısı da iyi bir iş bulma konusunda endişeli olduklarını belirtti. Yalnızca %17'si iyi bir iş bulma konusunda iyimser olduğunu ifade etti. Milenyum Kuşağı'nın aşırı iyimserliğinden sonra işte Z Kuşağı: Güvensiz, endişeli ve stresli.

---

54 Bölmeleme (compartmentalization): Düşünce, duygu veya anıları zihnin farklı bölümlerinde birbirlerinden ayırarak tutma. (Ç.N.)

Z Kuşağı üyeleri iş yerinde mevkileri yükseldikçe yöneticilerin onların endişelerini göz ardı etmeden üretkenliğe kanalize etmeleri gerekecektir. İletilecek en iyi tavsiyelerden bazıları şunlardır: Stresli olduğunuzda dikkatinizin dağılmamasına çalışın ancak projeyle yüzleşin ve ilerleme kaydetmeye çalışın. Bunun stresinizi azaltma ihtimali, sosyal medyada vakit geçirme, internette gezinme ve endişeli hissettiğimizde diğer cazip gelen tüm şeylere göre çok daha yüksektir. Odaklanmayı sürdürmek bir savaştır.

6. Düzleştirme. "Günaydın Mike." diyor Jose ofise girerken. Küçük bir sınav: Jose kiminle konuşuyor, patronuyla mı yoksa çalışanıyla mı? Günümüz toplumunda bu bir tuzak soru; Mike, Jose'nin patronu veya çalışanı olabilir. Ancak çok uzak olmayan bir geçmişte Mike'ın Jose'nin çalışanı veya en azından iş arkadaşı olduğu hemen anlaşılırdı; çünkü hiçbir çalışan patronuna "Mike" diye hitap etmez. "Bay Smith" demesi gerekirdi. Aşağı yukarı 1990'dan önce, çalışanlar patronlarına karşı neredeyse hiçbir zaman ilk ismini kullanmazlardı.

Bireycilik, yöneticiler ve çalışanlar arasındaki ayrımların azalmasıyla birlikte otorite yapısını her yerde düzleştirdi. İlişkiler artık daha az resmî ve daha çok gündelik. Yöneticiler, astlarına etraflarında emir vermek yerine çalışanlarla birlikte bir ekip olarak çalışırlar. Yöneticilerin çalışanlara bir şey yapmalarını söylediği ve onların da bunu yaptığı günler çoktan geride kaldı.

Z Kuşağı zaman zaman liderlere duyulan ihtiyaç konusunda şüpheci ve birkaç yıldır bu böyle devam ediyor. Stanford öğrencileri 2016 yılında bir protesto düzenlediklerinde taleplerini gruptaki herkesin ekleme ve düzenleme yapabileceği bir Google dokümanına yazdılar. Sorumluluk tek bir kişi üzerinde değildi ve bir lider belirlenmemişti. Milenyumlular tarafından başlatılan Black Lives Matter da benzer şekilde; ulusal çapta belirli liderleri bulunmayan, merkezî olmayan bir yapıya sahip.

Bu düzleştirmenin, daha geleneksel bir yapıya sahip ve genellikle hedeflerin liderler tarafından belirlendiği iş hayatına ne kadar yansıyacağı belli değil. Yine de Z Kuşağı -kendilerinden önceki Milenyum Kuşağı gibi- emirleri körü körüne kabul etme eğiliminde değil. Bunun gerekçesi, öz güvenlerinden ötürü otoriteye meydan okuyan ve birkaç yıl içinde patron olmak isteyen Milenyumlulardan farklıdır. Z Kuşağı bu her şeyi kendine hak görme duygusundan yoksundur; ancak herkesin eşit olduğuna ve öyle muamele görmesi gerektiğine dair köklü bir inanca sahipler. Bu, çalışanların büyük ölçüde özerkliğe sahip olduğu ve patronun her zaman daha fazlasını bildiğini varsaymadığı düz bir liderlik yapısını destekliyor. Z Kuşağı, teknolojiyle ve toplumsal cinsiyete ilişkin yeni kültürel normlarla ilgili deneyimlerinden yola çıkarak eski kuşakların genellikle daha az şey bildiğini düşünüyor. Şirketler, potansiyel olarak daha az yukarıdan aşağıya liderlikle daha grup odaklı bir yapıya uyum sağlamak zorunda kalabilir. Pek çok şirket, çalışanların sadece kendilerine söyleneni yapmak yerine kurum kültürü ve hedeflerini desteklediklerinden emin olmak için şimdiden adımlar atıyor; örneğin, yönetime önerilerini ileten çalışan konseyleri kuruyorlar.

Bireyciliğin ve genç çalışanların gücünün galip geldiği örneklerden biri de dış görünüşe ilişkin şirket politikalarıdır. Yakın zamana kadar Home Depot, UPS ve Disney gibi işverenler, çalışanların dövmelerini kapatmalarını zorunlu tutuyor ve sakal-bıyık vs. yasağı getiriyordu. Ancak özellikle Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı arasında dövmelerin ve sakal-bıyık vs.nin bireysel ifade biçimi olarak görülmesiyle birlikte bu politikalar gevşetildi. Örneğin UPS artık "işe uygun" görünmeleri koşuluyla sakal ve bıyığa izin veriyor. UPS Yöneticisi Christopher Bartlett, yeni politikaların "çalışanları için kendi özgün benliklerini işe taşımalarına olanak tanıyan daha modern bir iş yeri yaratacağını" söyledi. Disney, tema parkı çalışanları (onlara "cast üyeleri" diyorlar) arasında dövmeyi uzun süredir yasaklamıştı. Şirket, yönetici Josh D'Amaro'nun da belirttiği gibi, "günümüz iş yerlerini yakalamak ... [ve] cast üyelerimizin kültürlerini ve bireyselliklerini

iş yerinde daha iyi ifade etmelerini sağlamak" için artık dövmelere izin veriyor. Şirketler, çalışanların kendilerini -özellikle de dış görünüşleriyle- ifade etmelerini sınırlayan her türlü politikanın ortadan kaldırılmasını savunduklarını giderek daha fazla görecekler.

7. Gelecek nonbinary'lerin. No Sesso (İtalyancada "toplumsal cinsiyeti/cinsiyeti yok" anlamına geliyor) markasının kurucusu giyim tasarımcısı Pierre Davis, "İstediğiniz zaman, istediğiniz şeyi giyebilmelisiniz." diyor. No Sesso, insanların cinsel kimliği ne olursa olsun giyebileceği, unisex yerine seksi kıyafetler tasarlamayı amaçlıyor. Davis markayı kısmen, trans bir kadın olarak, giymekten hoşlandığı kıyafetleri bulmakta zorlandığı için kurdu.

Genç yetişkinlerin 1/18 (ve 18-22 yaşları arasındaki gençlerin 1/13) oranında kendini nonbinary veya trans olarak tanımlamasıyla birlikte cinsiyetsiz kıyafetler daha popüler hâle gelecek. Stil trendlerini genellikle genç yetişkinlerin belirlediği göz önüne alındığında cinsiyet bükme gelişen bir sektördür. Bu; iş yerinde, cinsiyet ayrımı gözetmeyen tuvaletler, formlarda "erkek" ve "kadın"ın yanına "nonbinary" seçeneğinin eklenmesi ve genel olarak Z Kuşağı'nın cinsiyet konusunda farklı düşündüğünün farkına varılması anlamına geliyor. Cinsiyetle ilgili yeni dilin en azından bir kısmını bilmek (transgender, cisgender, nonbinary, doğumda kadın olarak atanan vb.), X Kuşağı üyelerini ve Bebek Patlaması Nesli'ni genellikle -adil olsun veya olmasın- cinsel kimlik konusunda umutsuz bir şekilde bilgisiz gören Z Kuşağı ile aradaki uçurumu kapatmaya yardım eder.

Cinsiyete yapılan yeni vurgu, zamirlere de yeni bir vurgu getirdi. Her ne kadar zamirlerin belirtilmesi artık üniversite kampüslerinde yaygın bir hâle gelse de iş dünyasında henüz standartlaşmadı. Yakın zamanda bir X Kuşağı üyesi iş yerindeki bir pozisyon için öz geçmişlere bakarken şaşkınlığa uğramıştı: Bir tanesinde başvuranın adının altında zamirler belirtilmişti. Bu onu şaşırtmıştı: "Bu, onun iş yerinde tamamen politik davranması konusunda endişelenmem gerektiği anlamına mı geliyor?" diye sordu.

Bu tutumlar yakında değişecek. Zamirlerin belirtilmesi iş yerlerinde standart bir uygulama hâline gelecek. Yeni işe alınanların çoğu Z Kuşağı'ndan oluştukça bunu talep edecekler (ve muhtemelen ısrarda bulunacaklar). Z Kuşağı üyeleri, herkes kendi zamirini belirtirse o zaman trans veya nonbinary kişilerin zamirlerini belirtmelerinin daha az garip geleceğini savunuyor. E-posta imzaları ve Zoom çağrılarındaki isimler için zamir belirtme yaygınlaşıyor ve yakında şifahi konuşmalarda da yaygınlaşabilir. Bir uzman şu tavsiyede bulunuyor: "'Adınız ne?' diye sormanın yanı sıra, 'Zamirleriniz ne?' diye de sorabilirsiniz. Birisi etek giyiyor yahut futbol oynuyor diye belirli bir zamir veya cinsel kimlik yakıştıramayız."

Zamir paylaşımı başka bir sebepten dolayı tutulacak: Bu sebep pratik olması. Çok kültürlü bir dünyada, ilk isimlerden cinsiyet her zaman belli olmaz. Cinsiyetsiz isimler de giderek daha popüler hâle geliyor. İletişim giderek daha fazla yüz yüze olmaktan çıkıyor, elektronik ortamda gerçekleşiyor ve burada cinsiyete ilişkin görsel ipuçları genellikle bulunmuyor. Tüm bu eğilimler, kişinin cinsel kimliğini açıkça belirtmesinin yararına işaret ediyor. İşe alım müdürlerinin, tercih edilen zamirlerin olduğu bir öz geçmişten huzursuzlanması fazla sürmeyecek.

Zamir belirtme eğiliminin, liberal üniversite kampüslerinin bulunduğu bölgelere özgü bir şey olduğu söylenerek göz ardı edilemez. Her ne kadar eğilimin başladığı yer burası olsa da burada duracağı söylenemez. Üniversite öğrencileri mezun oluyor ve işe giriyorlar, girer girmez de iş yerlerini etkiliyorlar. Genel olarak, üniversite kampüslerinde yaygın olan eğilimleri göz ardı etmek son zamanlarda iyi bir şey olmadı. Eğer 2010'dan bu yana geçen yıllar bir şey gösterdiyse o da üniversite kampüslerinde başlayan şeylerin, çeşitlilik ve kapsayıcılık konusundaki yükselen ilgiden linç kültürüne kadar kültürün geri kalanına çok geçmeden darbesini vurmasıdır.

Birçok kişi için en büyük adaptasyon, tek tek bireyler (kendisini genellikle nonbinary olarak tanımlayanlar) için *onlar* zamirini

kullanmayı hatırlamaktır; çünkü bu zamir daha önce yalnızca birden fazla kişiye atıfta bulunmak için kullanılıyordu. Yine de tek bir bireye atıfta bulunmak için *onlar* zamirinin kullanılması çoğu insana tamamen yabancı değildir. Z Kuşağı üyesi Elle-Lee Twitter'da "Mağaza müdürüm bana hâlâ bunlara alışamadığını, istekli olduğunu ve insanları gücendirmek istemediğini, ancak kafasının bunu almadığını söyledi." diye yazdı. "Ben de ona pizza örneğini verdim. Pizza siparişi verirseniz ve sürücü geç kalırsa onun erkek mi kız mı olduğunu bilmezsiniz (ben basit tuttum), 'ONLAR LANET OLASI PİZZAMLA NE S.... YERDELER?' dersiniz, dedim ve o hemen anladı, lol."

Ailenin Geleceği

ABD'de doğum oranlarının serbest düşüşe geçmesiyle Demograf Lyman Stone bu sayıların ne demek istediğini ortaya koymaya karar verdi. Doğurganlık oranları 2008-2019 yılları arasında düşmek yerine aynı kalsaydı, kaç Amerikalı bebek daha doğacaktı?

Cevap: 5,8 milyon bebek. Stone, bu düşüşün, ABD'de yaklaşık bir buçuk yıl boyunca hiç bebek doğmamasına eş değer olduğunu belirtiyor. 5,8 milyon Norveç'in tüm nüfusundan daha fazladır. Bu sayıda, 2020 ve 2021'deki daha da düşük olan doğum oranlarının sonuçları hesaba katılmıyor bile. Buraya nasıl geldik?

Milenyum Kuşağı Doğum Oranları

2008 gibi yakın bir tarihte, ABD'deki toplam doğurganlık oranı 2,1'di; bu da her kadının büyük ihtimalle nüfusu yenilemeye yetecek 2 çocuğa sahip olacağı anlamına geliyordu. Bu oran 2009 yılında nüfusun kendini yenileme seviyelerinin altına düştü ve daha da düşmeye devam etti. 2020 yılına gelindiğinde toplam doğurganlık oranı 1,64 ile bugüne kadar kaydedilen en düşük seviyeye indi (bkz. Milenyum Kuşağı bölümündeki Şekil 5.32). Doğum oranı yenilen-

me oranının altına düştüğünde ülke gençlerden daha fazla yaşlı nüfusa sahip olma eğilimine girer. Doğum oranları, insanların bebek sahibi olmasından çok daha fazlasıdır; ülkenin bugünkü ve gelecekteki demografik yapısına büyük ölçüde tesir ederek ürünlerin pazarlanmasından kamu politikalarına ve ekonominin geleceğine kadar her şeyi etkiler. Eğer gelecek on yıl içinde doğum oranının ne olacağını öngerebilirseniz ülkenin geleceğine ilişkin püf noktaları iyice netlik kazanır. 2020'li yılların kilit sorusu şu: Doğum oranı ciddi manada tekrar yükselecek mi?

Bu sorunun çok net, iki heceli bir cevabı var: Hayır!

Peki bunu nasıl biliyoruz ve neden?

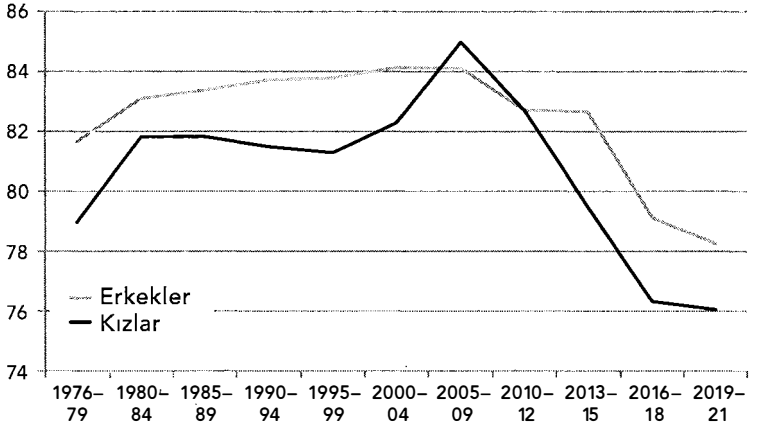
İlk olarak, 2020'lerde, daha büyük Milenyumlular 40'lı yaşlarına giriyor ve böylece en iyi doğurganlık yıllarını geride bırakıyorlar. Pek çok uzmanın tahminine göre Milenyumlular çocuk sahibi olmaktan kaçınmayacaktı, sadece bu daha geç yaşlarında olacaktı. Bu teori, 2010'ların sonu ve 2020'lerin başında doğum oranı düşüşünü sürdürünce çöktü. Daha genç Milenyumluların bu eğilimi tersine çevirmesi mümkündür ancak pek öyle olacak gibi görünmüyor. Pew Araştırma Merkezi tarafından 2021 yılında yapılan bir ankete göre, 18-49 yaşları arasındaki ebeveyn olmayanların %44'ü çocuk sahibi olma ihtimallerinin bulunmadığını söylüyordu; bu oran 2018'de %37'ydi.

Demografi Uzmanı Stone, doğurganlıklarının önceki kuşakları "yakalayamayacağını" tahmin ederek, daha fazla Milenyumlu kadının çocuk sahibi olmayacağını projelendirmek için tarihsel verileri kullandı. Stone'a göre 1990'ların başında doğan Milenyumluların ¼'ü hiç çocuk sahibi olmayacak; bu oran 1970'lerin başında doğan X Kuşağı üyeleri için 1/7 idi. Brookings Enstitüsü tarafından yapılan bir analiz de benzer bir sonuca ulaşarak 1990'da doğan Amerikalıların 1970'ler ve 1980'lerde doğanlara göre daha az çocuk sahibi olacağını öngördü. Milenyumlular doğum oranını yeniden yükseltecek gibi görünmüyor.

Z Kuşağı Doğum Oranları

Geriye 2020'li yıllarda yirmili yaşları domine edecek olan Z Kuşağı kalıyor. Z Kuşağı'nın tutumları, on veya yirmi yıl sonraki doğum oranlarına dair tahminlerde bulunabilmek için en iyi şey olabilir. Elimizde 2021'e kadar 17-18 yaşındakilere ait araştırma verileri olduğu için neler olabileceğini görebiliriz.

Kırk yıl boyunca, çocuk sahibi olmayı umduğunu söyleyen lise öğrencilerinin sayısı ya arttı ya da sabit kaldı. Ardından, 2010'ların başından itibaren Z Kuşağı'nın yaş grubuna hâkim olmasıyla birlikte bu sayılar düşmeye başladı (bkz. Şekil 8.3). Muhtemelen çocuk sahibi olacağını düşünen 13-19 yaş arası gençlerde düşüş en çok kızlar arasında görüldü; kadınların doğurganlık niyetleri genellikle en belirleyici faktör olduğundan bu, doğum oranı açısından iyi bir işaret değil.

Şekil 8.3: Çocuk sahibi olma ihtimalinin yüksek olduğunu söyleyen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Soru "Çocuk sahibi olmak istemeniz ne kadar olasıdır?" şeklindedir ve "çok muhtemel"den "çok muhtemel değil"e kadar seçenekler bulunmaktadır. Grafik "çok muhtemel" veya "oldukça muhtemel" seçeneğini işaretleyenlerin yüzdesini göstermektedir. "Zaten çocuğum var" yanıtları hariç tutulmuştur. 2020 verileri COVID kapanmalarından önce toplanmıştır.

Gençlerin çocuk sahibi olmaktan soğumaları kısmen Z Kuşağı'nın daha yüksek depresyon oranlarından kaynaklanıyor olabilir. Depresyon, tanımı gereği, dünyaya iyimserlikten uzak olumsuz bir bakışa yol açar. Bebek sahibi olmak iyimserlikle yapılan bir şeydir; bu, çocuğa bakma beceriniz konusunda ve en azından makul ölçüde de çocuğun yaşayacağı dünya hakkında iyimser olduğunuz anlamına gelir. Z Kuşağı, Milenyumluların -ki bu kuşak doğum oranını görülmemiş derecede düşük seviyelere indirdi- aynı yaşta olduğundan çok daha az iyimser. Eğer Milenyumlular çocuk sahibi olmuyorsa Z Kuşağı'nın bunu tersine çevirmesi pek muhtemel görünmüyor. Yakın zamanda Associated Press'e konuşan El Johnson (d. 1998) "20, 30, 40 yıl sonra nasıl bir dünya olacağını bilmiyorum." dedi. Johnson, doktorların giderek yaygınlaştığını söylediği tüp ligasyonu ameliyatı olmayı planlıyor.

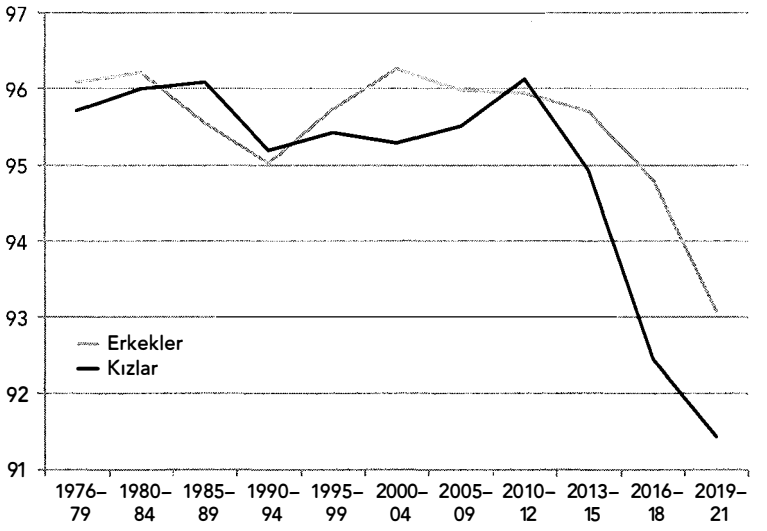
Araştırma sorusu 13-19 yaş arası gençlere çocuk sahibi olma ihtimallerinin ne kadar olduğunu sorduğu için yanıtlarında ekonomi, ilişkiler veya dünyayla ilgili kaygılardan olumsuz etkilenmiş olabilirler. Bu sayılar, Z Kuşağı'nın hâlâ çocuk istediği, ancak ekonomileri elvermeyeceği veya bir eş bulamayacakları için çocuk sahibi olamayacaklarından endişe ettikleri anlamına gelebilir. İdeal bir dünyada, eğer bu engeller olmasaydı belki de bir o kadar Z Kuşağı üyesi yine çocuk sahibi olmak isteyecekti.

Ama öyle olmuyor. Kırk yıl boyunca çarpıcı bir şekilde sabit kaldıktan sonra, tercihen çocuk sahibi olmak isteyen gençlerin sayısı en çok kızlar arasında azalarak Z Kuşağı ile birlikte düşmeye başladı (bkz. Şekil 8.4). 17-18 yaşındakilerin büyük çoğunluğu hâlâ en az bir çocuk sahibi olmak istiyor; çocuk isteyenlerin sayısının Bebek Patlaması Nesli'nden X Kuşağı üyelerine ve Milenyumlulara kadar neredeyse hiç değişmediği göz önüne alındığında bu değişimler dikkate değerdir.

Başka bir şekilde veri hasadı yapmak gerekirse: 2010-2012 gibi yakın bir tarihte, 26 genç kadından sadece 1'i çocuk istemiyordu.

Ancak 2019-2021'e gelindiğinde bu oran 1/12 -yani iki katı- oldu. Bu yine de büyük bir sayı değil; ancak sayıları giderek artan bir azınlık, geç ergenliğin iyimser canlılığında bile çocuksuz kalmanın en iyi yaşam biçimi olduğunu düşünüyor.

Bu değişim yalnızca lise öğrencileriyle sınırlı değil. Çocuk planlamayan yetişkinlerin sayısı 2006-2010 ve 2013-2017 yılları arasında %24 oranında arttı; bu kadar kısa bir süre için büyük bir değişim. Roe sonrası bazı eyaletlerde uygulanan katı kürtaj yasalarının doğum oranları üzerinde nasıl bir etki yaratacağını zaman gösterecek ancak diğer tüm işaretler oranların düşmeye devam edeceğini gösteriyor.

Şekil 8.4: İdeal koşullar altında en az bir çocuk sahibi olmak istediğini söyleyen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Soru "Her şey göz önünde bulundurulduğunda tam istediğiniz sayıda çocuk sahibi olabilseydiniz, kaç çocuk sahibi olmayı tercih ederdiniz?" şeklindedir ve "hiç"ten 6 veya daha fazla çocuk sahibi olmaya kadar seçenekler bulunmaktadır. Şekil, bir veya daha fazla çocuk isteyenlerin yüzdesini göstermektedir. "Bilmiyorum" yanıtları hariç tutulmuştur.

Bildiğimiz bu, ama doğum oranı *neden* düşmeye devam edecek? Kuşaksal değişiminin üç temel sebebi de doğum oranlarının ya düşüşünü sürdüreceğine ya da düşük oranlarda kalacağına işaret ediyor. Teknoloji doğum kontrolünü mümkün kılıyor, böylece çocuk sahibi olmak bir tercih hâline geliyor. Bireycilik aile ve geleneğin önemini azaltıyor, bu da daha az insanın çocuk sahibi olmayı tercih etmesine yol açıyor. Yavaş yaşam stratejisi de insanların çocuk sahibi olmak için beklemeleri ve daha az çocuk sahibi olmaları anlamına geliyor. Hem bekâr hem de evli insanlar arasında cinsel aktivitedeki azalışın arkasında da bu üç etken vardır ve daha az cinsel aktivite genellikle daha düşük doğurganlık demektir. Doğum oranlarının düşmesinin daha az kendiliğinden bir sebebinin arkasında teknoloji de olabilir: Erkeklerin sperm sayısı, belki de çevredeki hormon bozucu kimyasallar yüzünden 1970'lerden bu yana hızla düştü.

Teknolojinin de bu etkenlerden kimisine karşı koyacağına inanmak baştan çıkarıcı bir şeydir. Örneğin, belki de tüp bebek ve yumurta dondurma gibi yapay üreme teknolojileri, yavaş yaşam stratejisi ve bireyciliğin etkisiyle aile kurmak için bekleyen çiftlerin düşük doğum oranına karşı koymaya yardım ederek çiftlerin çocuk sahibi olabileceği yaşları uzatacak. Bu durum bir azınlık için doğru olabilir ancak doğum oranları üzerinde büyük bir etki etmesi pek muhtemel değildir. Tüp bebek için başarı oranları 40 yaş üstü kadınlar için hâlâ çok düşüktür, ayrıca tüp bebek çok pahalıdır (en az 20.000 $ ve genellikle bunun 3-4 katı) ve çoğunlukla sağlık sigortası tarafından karşılanmaz. Genç kadınların yumurtalarını daha sonra kullanmak üzere dondurması, yumurta dondurma ameliyatı potansiyel olarak daha umut vadeden bir çözüm olabilir. Bununla beraber, yumurta dondurma ameliyatı yine de önemli bir ekonomik külfeti ve çok önceden planlamayı gerektiriyor ve dondurulmuş yumurtalardan bebek sahibi olan kadınla için genel başarı oranları hâlâ belirsiz. Ve söylemeye gerek

yok ki, üreme teknolojileri de ancak insanlar çocuk sahibi olmak *isterlerse* işe yarar. Artık bunu daha az insan istiyor.

COVID-19 pandemisi aynı zamanda ABD'deki çocuk bakım sisteminin ne kadar kırılgan olduğunu gösterdi, bu da birçok kişiyi daha fazla çocuk sahibi olmaya karşı soğutuyor ve belki de diğerlerini günümüz toplumunda çocuk sahibi olmanın çok zor olduğuna ikna ediyor. Birçoğu, bazen kendilerine özgü bireysel bir yönelimle, mali konuları gündeme getiriyor. 28 yaşındaki Dannie Lynn Murphy (d. 1994), "Bırakın çocuk yapmayı, bir ipotek taahhüdünde bulunacağımı bile düşünemiyorum. Bence asıl sebep mali. Yarım milyon doları bir çocuk yetiştirmek için harcamak yerine bu parayı seyahate harcamayı tercih ederim." diyor. 2022 yılında yapılan bir ankette, "kişisel bağımsızlık" genç yetişkinlerin çocuk sahibi olmak istememelerindeki en yaygın sebepti, kişisel mali durum ikinci sırada yer aldı (iklim değişikliği yedinci sırada).

İşin içinde başka faktörler de var. Eğer çocuklar bireysel bir tercih olarak görülürse (toplumsal bir sorumluluk veya görev yerine), çocuğu olmayanlar, en küçük vatandaşların kaçınılmaz bir şekilde halka açık yerlere getirdiği aksaklıklara tahammül etmekte daha zorlanıyorlar. Yakın zamanda genç bir adam, bebeğiyle uçak yolculuğuna çıkmak üzere olan Yazar Stephanie Murray'e şöyle dedi: "Uçakta ne zaman bir bebek görsem, aynen şöyle diyorum: 'Neden buradasın?' " Bir başka arkadaşı da "Çok gürültü yapıyorlar." dedi. Murray, "ABD çocuk yetiştirmek için zor bir yer." diyor ve kamusal alandaki çocuklara yönelik tutumların, bunun büyük bir parçasını oluşturduğunu belirtiyor. "Çocuklar kişisel bir tercih ve dolayısıyla kişisel bir sorunsa" diyor Murray, "geri kalanımızı rahatsız etmedikleri sürece istediğiniz kadar çocuk sahibi olabilirsiniz." Fakat bu son derece gerçek dışı; ebeveynleri ne kadar maharetli olursa olsun bebekler ve yeni yürümeye başlayan çocuklar gürültü yapacaktır ve ardından insanların ayıplaması gelecektir. Sonuç itibarıyla Murray, başka bir çocuk

sahibi olacağından emin bulunmadığını söylüyor. "Ebeveynlere işlerini yapabilmeleri için alan tanımak, hepimizin rahatsız edici çocuk davranışlarını hoş görmesini gerektirir ki bu, toplumumuzun giderek daha küçük bir kısmının yapmaya istekli olduğu bir şey." diye yazıyor. Bu durumun devlet sübvansiyonları ile düzeltilemeyeceğini belirtiyor.

Düşen Doğum Oranının Olası Sonuçları

Doğum oranı düşüşünü sürdürürse veya düşük kalırsa bu ülkenin geleceğine nasıl etki edecek? Bu kısmen göç politikasına bağlıdır; daha fazla genç aile iltica ederse düşük doğum oranı dengelenebilir. Ülkenin demografik yapısı yine de değişecektir; yaş açısından daha az, ancak kültür ve etnik yapı açısından daha fazla... Fakat 2010'ların ortalarından sonra (Trump yönetiminin politikalarının yanı sıra pandemi kısıtlamaları sebebiyle) göç büyük ölçüde yavaşladı, bu nedenle 2020'lerde büyük bir fark yaratması için iyice hızlanması gerekecek.

Düşük doğum oranlarından sonra ne olacağına dair bir perspektif, doğurganlık oranının 1970'lerin ortalarından bu yana yenilenme oranının altında olduğu Japonya'da görülebilir. 1980'lerdeki patlamanın ardından ülke, 1990'larda Japonya'nın "Kayıp On Yılı" olarak bilinen dönemde hem enflasyon yaşadı hem de düşük ekonomik performans gösterdi. Ülke ekonomisi bir daha hiçbir zaman 1980'li yıllarda yaptığı zirveye ulaşamadı ve nüfusları yaşlandıkça, verimlilikleri azaldıkça ve harcamaları yavaşladıkça Japon ekonomisinin önümüzdeki her yıl daralacağı tahmin ediliyor.

Daha da büyük bir sorun emeklilik programlarında yaşanmakta olup, Japonya çok sayıda ileri yaştaki emekliyi destekleyecek yeteri kadar çalışana sahip olmamakla karşı karşıyadır. Bu durum Sosyal Güvenlik'in çökebileceği ABD'de de gerçekleşebilir. 2005 yılında her bir emekliye 3,3 çalışan düşüyordu ve Sosyal Güvenlik İdaresi'nin şöyle bir öngörüsü vardı: Bu oran 2,1 olduğunda fon

2040 yılında iflas edecek. Kurum şimdi, emekli sayısının artması ve çalışma çağındaki insan sayısının azalması sebebiyle güven fonunun 2033 yılında tükeneceğini söylüyor. Yani emeklilere yalnızca çalışanlardan gelen paraya göre ödeme yapabilecek demek oluyor ki bu da hâlihazırda beklenen yardımların yaklaşık %76'sına tekabül ediyor.

Düşük doğum oranı tümüyle mali sonuçlara yol açmaz. Daha az çocuk; kardeşler arasında daha az ilişki ve insanların yaşlılık dönemine, aile bağları olmadan gelme ihtimalinin artması anlamına geliyor. Bu da yaşlı insanlar için çoğu zaman yalnız bir yaşam anlamına gelebilir. Japonya'dan yine ders alabiliriz: Burada birçok yaşlı insan çok az kişi tarafından ziyaret edilerek yalnız bir yaşam sürüyor. *New York Times*'ta yayımlanan bir makalede, 1960 yılında ailesiyle birlikte taşındığı apartman dairesinde tek başına yaşayan 91 yaşındaki Chieko Ito'nun hikâyesi anlatılıyor. Geriye bir tek o kalmış. Makalenin başlığı bayağı dobra: "Japonya'da Bir Kuşak Yalnız Bir Ölümle Karşı Karşıya" Bayan Ito, bir komşusundan penceresine bakmasını ve gün boyunca perdeleri kapalıysa yetkilileri ölümünden haberdar etmesini istemişti.

Daha az sayıda insanın çocuk sahibi olmasıyla birlikte, daha fazla sayıda insan evcil hayvanlarına ailenin bir üyesi gibi -sadece hayvan üyeleri olarak değil, neredeyse çocuklar gibi- davranıyor. 2010'ların ortasından itibaren sayısı giderek artan trend makalesi, özellikle Milenyumluların evcil hayvanları çocukların yerine koyduğunu öne sürdü. Bir ankette, çocuğu olmayan Milenyumlu kadınların 7/10'u köpeklerini veya kedilerini çocukları gibi gördüklerini söyledi. Çok uzak olmayan bir geçmişte insanlar evcil hayvanlarının *sahibi* olduğunu söylerlerdi; birinin evcil hayvanının annesi, babası veya ebeveyni olduğunu söylemesi duyulmamış bir şeydi. Bu artık sıradanlaştı. Google Kitaplar veritabanına bakılırsa "evcil hayvan ebeveyni" ifadesi 1995 yılına kadar Amerikan kitaplarında yer almıyordu, 2004 yılına kadar

neredeyse hiç kullanılmıyordu ve 2012-2019 yılları arasında ise kullanımı üç katına çıkmıştı. *Furbaby* (birinin çocuk yerine koyduğu köpek veya kedi anlamına gelir) kelimesi ilk kez 1997 yılında Amerikan kitaplarında göründü ve kullanımı 2012 ile 2019 arasında dört katına çıktı.

Düşük doğum oranlarının yol açtığı diğer sonuçlar sebebiyle iş yerleri ve kuruluşlar arasında ayarlamalar yapılması gerekecek. "Daha az çocuk"la, okul ve üniversiteye kayıtlar da azalacak. Çocuk ürünlerine olan talep gerileyecek. Yirmi beş yıl sonra dairelere ve bundan birkaç yıl sonra evlere olan talep de azalacak. Bununla beraber evden çalışma arttıkça insanların nispeten büyük ev talebi muhtemelen sürecek; ancak daha fazla yatak odasında ikiz yataklar ve futbol kupaları yerine masalar ve daire ışıkları olacak. Genç nüfusun azalması, ekonomide daha az girişimcilik ve daha az yenilik anlamına gelebilir; zira gençlik çoğu zaman icatların kaynağıdır. Şirketler işe alacakları genç çalışanların sayısının azaldığını görecek. Bununla beraber, daha düşük doğum oranlarının potansiyel avantajları da vardır. Ebeveynler daha az çocuk sahibi olduklarında her bir çocuğa daha fazla zaman ve para ayırabilirler. Daha az insan aynı zamanda çevre için daha az sınırın aşılması ve kaynaklar için daha az rekabet olsa gerek; bu kaynakları sağlamak için yeterli sayıda genç insan olduğunu varsayarsak... Diyelim ki bu avantajları bir kenara bırakıyoruz ve doğum oranlarını artırmak istiyoruz; bu nasıl başarılabilir? Bazı uzmanlar çocuk vergi kredileri ve sübvansiyonlu çocuk bakımı konularına odaklandı. Her ne kadar Milenyumlular ekonomik açıdan iyi durumda olsa bile ekonomik başarıları neredeyse özellikle Milenyumlu kadınlarının daha fazla kazanmasına dayanıyor. Bu da heteroseksüel çiftler çocuk sahibi olmaya hazır bulunduklarında bir sıkışıklık yaratıyor ve bu da çocuk bakımının daha ekonomik hâle getirilmesiyle doğum oranlarının artırabileceğini düşündürüyor. Yine de ekonomistler tarafından yapılan derinle-

mesine analizler, doğum oranındaki düşüşün ana sebebinin mali kaygılar olmadığı sonucuna ulaşmıştır; bu da temelde maliyete yönelik olan stratejilere karşı şüphe uyandırıyor.

Daha sıra dışı stratejiler de geliştirilebilir. Çocuk sahibi olmak, iklim değişikliği, siyasi istikrarsızlık ve gelir eşitsizliği gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalan bireyci bir toplumda seyrek bulunan iyimserliğin ve topluluk duygularının zaferidir. Bu sorunlara çözüm getirmek zordur. Ancak çocuk sahibi olmak yalnızca dünyanın durumuyla ilgili değildir; ne de olsa 20. yüzyılda insanlar Büyük Buhran ve İkinci Dünya Savaşı sırasında çocuk sahibi olmuş, 1950'ler ve 1960'larda ise pek çok kişi nükleer savaşın her an patlak verebileceğini düşünürken çocuk sahibi olma rekorları kırmıştır.

Çocuk sahibi olmak genellikle dünyayı nasıl algıladığımızın bir işaretidir. Odak noktasını bireyin kısa vadeli tatminlerinden ayırıp aile ve toplumun uzun vadeli tatminlerine kaydıran her türlü kültürel değişim doğum oranını artırabilir. Bununla beraber, internetin yol açtığı olumsuzlukları azaltan, yüz yüze sosyal etkileşimleri teşvik eden veya ruh sağlığı hizmetlerine erişimi destekleyen müdahalelerin doğum oranının artması gibi ikincil bir etkisi olabilir. Depresyon ve memnuniyetsizliğin büyük artış göstermesiyle beraber doğum oranının düşmesi muhtemelen bir tesadüf değil. Ruh sağlığını geri getirebilirsek doğum oranını da geri getirebiliriz.

Siyasetin Geleceği

Ülkenin siyasi inançlar açısından ortadan ikiye bölünmesiyle birlikte, seçimlerin çok küçük farklarla belirlenmesi giderek daha yaygın hâle geldi. Dolayısıyla seçmen dinamiklerini anlamak siyasi kampanyalar, parti örgütleri, anketçiler, gazeteciler ve ilgili vatandaşlar için giderek daha da önem kazanıyor. Kuşaksal dinamikler bu yapbozun önemli bir parçasıdır. Birçok Amerikalı

da ABD'deki demokrasinin durumu hakkında giderek daha fazla endişeye kapılıyor ve bu alandaki zorlukların çoğu kuşaksal ve kültürel eğilimlerden etkileniyor.

Parti Eğilimleri: Yaş mı Kuşak mı?

Siyaset bilimciler siyasi görüşlerin yaştan mı (kaç yaşında olduğunuz) yoksa kuşaktan mı (ne zaman doğduğunuz) daha fazla etkilendiğini uzun zamandır tartışıyor. Bir bakış, insanların yaşlandıkça daha muhafazakâr olduklarını savunuyor; popüler olarak söylendiği gibi: "25 yaşında liberal değilseniz, kalbiniz yoktur. Eğer 35 yaşında muhafazakâr değilseniz, beyniniz yoktur." Diğer bakış ise siyasi görüşlerin daha çok doğduğunuz zamandan etkilendiğini, her kuşağın yaşam deneyimleriyle birlikte inişli çıkışlı bir seyir izlediğini savunuyor.

Eğer siyasi görüşler çoğunlukla yaştan etkileniyor olsaydı, seçmenlerin davranışlarını tahmin etmek epey kolay olurdu; yaşlandıkça değişmez bir şekilde daha fazla muhafazakâr olacaklarını bilirdik. Evet, durum bu ancak daha önceki bölümlerde gördüğünüz gibi, yaş almadan bağımsız olarak bazı kuşakların daha Demokrat, diğerlerinin ise daha Cumhuriyetçi eğilimli olmasına bakılırsa kuşak da siyasi görüşlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynuyor.

Bir grup siyaset bilimci ve istatistikçi, yakın bir zamanda, siyasi görüşlerdeki kuşak farklılıklarına ilişkin verileri detaylı bir şekilde analiz etti. Araştırmacılar, insanların 14-24 yaşları arasındayken görevdeki başkanın popülaritesinin, bütün hayatları boyunca siyasi eğilimlerini güçlü bir şekilde etkilediğini buldular. Bir kuşak bu formatif dönemi geride bıraktıktan sonra, siyasi bağlılıkları nispeten sabit kalır. Bu da bir kuşağın gelecekteki siyasi eğilimlerinin, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerindeki başkanın onay derecesine bakılarak nispeten iyi bir şekilde tahmin edilebileceği anlamına geliyor. Yüksek

onay derecesi onları başkanın partisine yakınlaştırırken düşük onay derecesi ise uzaklaştırıyor. Örneğin, 1980'li yıllarda yüksek onay derecesi bulunan Ronald Reagan'ın iki dönemi boyunca X Kuşağı'nın kendisini Cumhuriyetçi diye tanımlama ihtimalinin daha yüksek olmasının sebebi budur. X Kuşağı'nın o zamandan beri Cumhuriyetçi olma oranı daima ortalamanın üstünde kaldı.

Bu durum genç Milenyumlular ve yaşı büyük Z Kuşağı üyelerinin gelecekteki oy verme örüntüleri için ne anlama geliyor? Başkan Trump'ın düşük onay derecesi göz önüne alındığında, 2016-2020 yılları arasında reşit olacak seçmenlerin (1990'ların başı ile 2000'lerin başı arasında doğanlar) Demokrat eğilimli olmasını bekleriz. Evet, durumun böyle olduğuna dair erken işaretler var. Üniversiteye yeni başlayan öğrenciler arasında kendilerini aşırı sol veya liberal olarak tanımlayanların sayısı 2018-2019 yıllarında birdenbire %10 puandan fazla arttı.

Bu durum önümüzdeki on yıl içinde siyasette, daha muhafazakâr Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri ile birlikte Z Kuşağı üyeleri ve Demokratların lehine bir dönem olan 2005 sonrasında (Cumhuriyetçi George W. Bush'un onay derecesi söz konusu yıldan sonra düşük kaldı, Demokrat Barack Obama nispeten popülerdi ve Cumhuriyetçi Donald Trump başkan olarak bugüne kadar kaydedilen en düşük onay derecelerine sahip oldu.) yetişkinliğe adım atan Milenyumlular arasında temel bir kuşak çatışmasına yol açacak. 1985'ten önce ve sonra doğanlar arasındaki siyasi uçurum 2020'lerin ortalarına kadar daha da derinleşecek; yaştan dolayı değil, kuşak farklılıklarından dolayı … 40. yaşlarını geride bıraktıklarında bile, aynı yaşlardaki X Kuşağı üyelerine kıyasla daha fazla Milenyumlu ve Z Kuşağı üyesi Demokrat eğilimli olacak. Bu, genç kuşaklarda daha fazla ırksal ve etnik çeşitliliğe doğru bir demografik değişim yaşanması -ki böylece Demokratlara daha fazla eğilim gösteriyorlar- ile birleştiğinde her geçen yıl ABD nüfusunun daha fazlası kendini Demokrat

olarak tanımlayacak (Bu analiz, kendini siyasi Bağımsız olarak tanımlayan kişilerdeki artış yüzünden komplike hâle gelmektedir; bununla beraber Bağımsızların çoğu bir partiye veya diğerine eğilim göstermektedir. Joe Biden'ın düşük onay derecesi de daha genç olan Z Kuşağı üyelerini Demokratlardan uzaklaştırabilir.).

İşin içinde başka faktörler de var. Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri yaş aldıkça önceki kuşaklar kadar muhafazakâr olmayabilirler. Yakın zamanda yayımlanan bir makaleye göre ebeveyn olmanın -hatta çocukların bakımıyla ilgili konulara odaklanmanın- güvenlik, istikrar ve aile değerlerini vurgulayan daha fazla sosyal muhafazakârlığa yol açtığını ortaya koydu. Yazarlar, ileri yaştaki insanların sosyal açıdan daha muhafazakâr olma konusunda gösterdikleri eğilimlerinin büyük bir kısmının ebeveynlikten kaynaklandığı sonucuna ulaştı. Dolayısıyla eğer daha az insan çocuk sahibi olursa -ki düşen doğum oranları ve azalan doğurganlık beklentileri bunu gösteriyor- özellikle din, kürtaj ve cinsellik gibi sosyal konularda daha az kişi muhafazakâr ve daha fazla kişi liberal olacak. Daha az sayıda ebeveynin olduğu bir toplum, geleneklerden uzaklaşmaya ve değişimi tahrik etmeye daha yatkın bir toplumdur.

Ancak bu eğilimler sayesinde daha fazla Demokratın göreve gelip gelmeyeceği, seçmen katılımı ve stratejik taksimat[55] gibi diğer faktörlere bağlı olacak. Z Kuşağı'nın şimdiye kadarki yüksek katılımı, yaklaşan bir Demokrat fırtınasının sinyalini veriyor. Yine de X Kuşağı'nın geleneksel liderlik ve yüksek seçmen katılımı yaşlarına ulaşmasıyla birlikte Cumhuriyetçiler bir on yıl kadar daha iktidarda kalabilir. Bu durum, Cumhuriyetçilerin Seçiciler Kurulu ve Senato'daki yapısal avantajıyla birleştiğinde, nüfusun çoğunluğu Demokrat ve liberal olsa bile daha fazla siyasi liderin Cumhuriyetçi ve muhafazakâr olma ihtimalini gittikçe artıracak; bu daha fazla sokak protestosu ve diğer gösterilere zemin hazır-

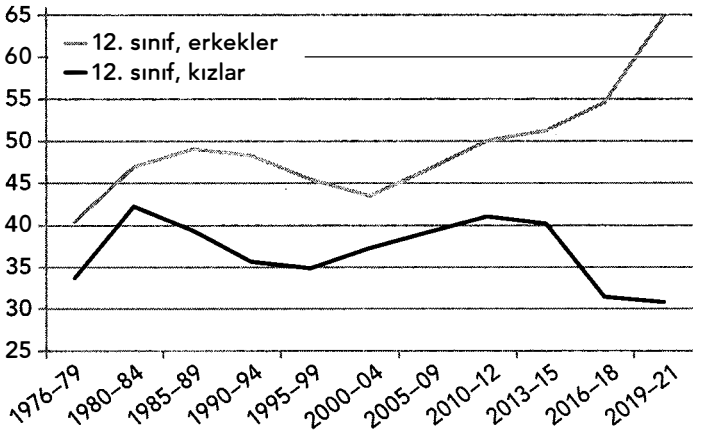
[55] Stratejik taksimat: Siyasi amaçlar için seçim bölgelerinin sınırlarının değiştirilmesi. (Ç.N.)

lamanın yanı sıra siyasi liderler ile halkın geneli arasında giderek artan bir kopukluk yaratacak.

Muhafazakâr yaşlılar ve liberal gençlerle birlikte her şeyin 1960'larda olduğu gibi tekrarlanacağı sonucuna varmak cazip gelebilir. Fakat Z Kuşağı'nın dünya görüşü Bebek Patlaması Nesli'nin 1960'lardaki liberalizmi değildir. İki dönem arasında ortak özellikler var; örneğin, Z Kuşağı gençleri, Bebek Patlaması Nesli tarafından yapılan, X Kuşağı ve Milenyum Kuşağı dönemlerinde ise azalan başkalarına yardım etme konusundaki odaklanmayı geri getirdiler, ayrıca siyaset, protesto ve sistemi değiştirmek için benzer bir heves gösteriyorlar. Yine de Z Kuşağı'nın davranışları bir Bebek Patlaması Nesli veya X Kuşağı üyesinin bakış açısından muhafazakâr görünüyor: Daha az alkol alıyorlar, daha az seks yapıyorlar ve ebeveynleriyle daha uzun süre yaşıyorlar. İstikrarlı kariyerleri tercih ediyorlar ve X Kuşağı üyelerinden daha da yüksek bir oranda mali açıdan iyi durumda olmanın önemli olduğunu söylüyorlar.

Z Kuşağı üyeleri inandıkları şeyler için mücadele ederken güvenliğe ve amaç arayışına yüksek değer vermeyi sürdürecekler. Bu da politik davranışlarının daha çok güvenlik konularına (silah kontrolü ve iklim değişikliği gibi) ve ekonomi politikalarına (üniversite borcunun ortadan kaldırılması veya devlet tarafından finanse edilen sağlık hizmetlerinin başlatılması gibi) odaklanacağını gösteriyor. Ayrıca ırk ve ırksal eşitlik ile trans ve nonbinary haklarına daha fazla odaklanacaklar. Pandemi ve 2020 protestolarının onların prova alanı olmasına bakılırsa ülke, gençlerin destek verdiği bir siyasi dönüşümün eşiğinde bulunuyor olabilir.

Eğer bu dönüşüm soldan gelirse pekâlâ kadınların öncülüğünde gerçekleşebilir. Liberaller arasında gelecek kadınlarda ve muhafazakârlar arasında ise erkeklerdedir. Kadınların liberal ve Demokrat olma ihtimali her zaman erkeklerden daha yüksek olmuştur; ancak cinsiyete göre farklılaşma son yıllarda çok daha fazla artmıştır (bkz. Şekil 8.5).

Şekil 8.5: Cinsiyete göre muhafazakâr olarak tanımlanan ABD 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Ilımlılar hariç tutulmuştur.

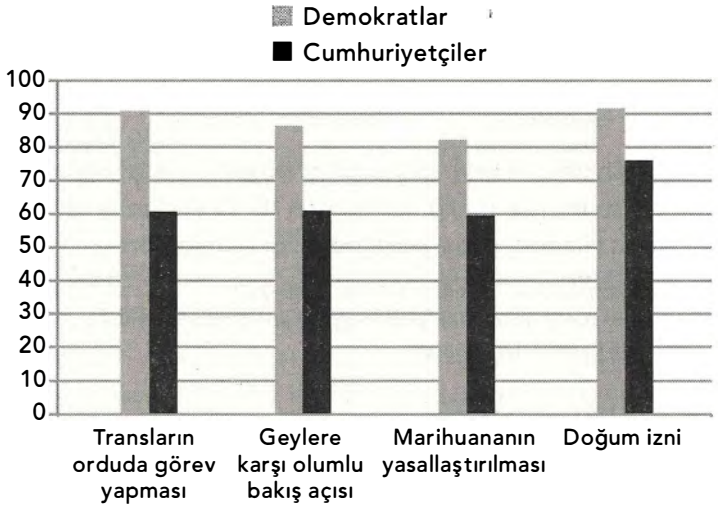
Z Kuşağı yaş aldıkça bu eğilimler devam ederse Demokratların gündemi giderek artan bir şekilde kadınlardan, Cumhuriyetçilerin gündemi ise giderek artan bir şekilde erkeklerden etkilenecek. İletişim tarzları, yasama öncelikleri ve değerlerdeki cinsiyet farklılıkları sebebiyle bu durum daha fazla yanlış anlamalara ve taraflar arasında daha büyük bir kopukluğa yol açabilir.

Cumhuriyetçilerin İnançları Eskisi Gibi Değil

Ot içmek mi yoksa gey olmak mı istersin? Genç Cumhuriyetçiler bu konuda rahat.

Çok uzak olmayan bir geçmişte muhafazakâr Cumhuriyetçiler marihuananın yasallaştırılmasına muhalefet ediyor ve hemcins evliliğine şiddetle karşı çıkıyorlardı. Artık partideki pek çok kişi görüşlerini değiştirdi. Bu durum özellikle genç Cumhuriyetçiler için geçerli olup bu inançların gelecekte partiyi şekillendireceğini veya belki de bu konuların bir öncelik olmayacağını düşündürüyor.

Son yıllarda, Z Kuşağı Cumhuriyetçilerinin çoğunluğu gey ve lezbiyenlere olumlu bakıyor, trans bireylerin orduda görev almasını, marihuananın yasallaştırılmasını ve şirketlerin on iki haftalık ücretli doğum izni vermesinin zorunlu olmasını destekliyor (bkz. Şekil 8.6). 2010'lu yılların büyük bir bölümünde, Cumhuriyetçilerin çoğunun, hatta genç olanların bile, marihuananın yasallaştırılmasını veya trans bireylerin orduda görev yapmasına izin verilmesini destekleyeceği hayal dahi edilemezdi. Ama şimdi durum bu; genç Cumhuriyetçiler birçok sosyal meselede şaşırtıcı derecede liberaller.

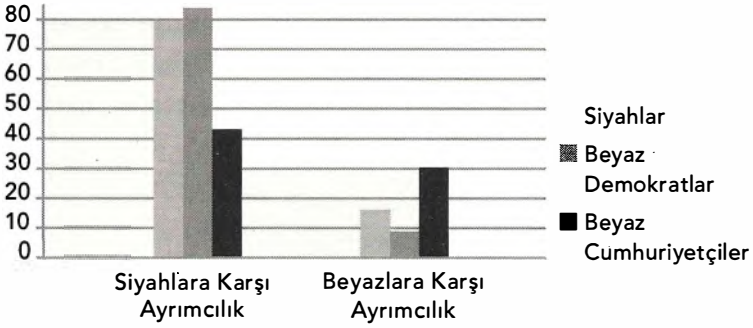

Şekil 8.6: Siyasi parti bağlılığına göre ilerici sosyal görüşlere sahip 18-25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi

Kaynak: Nationscape, Demokrasi Fonu, 2019-2020

Genç Cumhuriyetçileri ve Demokratları en çok ayrıştıran sosyal mesele ırktır. Genç beyaz Demokratlar, genç siyahlardan (her iki partiden) biraz daha fazla siyahların önemli ölçüde ayrımcılığa maruz kaldığını söylerken genç beyaz Cumhuriyetçilerden sadece

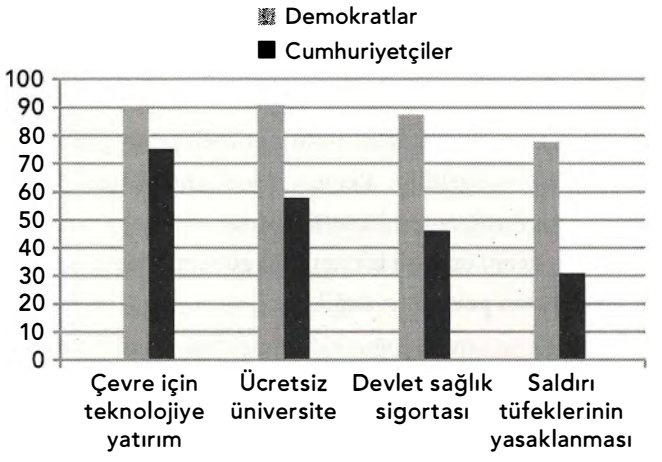
bir azınlık bu görüşe katılıyor; 10 kişiden 6'sı ise buna katılmıyor (bkz. Şekil 8.7). Buna karşılık, genç beyaz Cumhuriyetçilerin, *beyaz*ların önemli ölçüde ayrımcılığa maruz kaldığını söyleme ihtimalleri genç beyaz Demokratlara göre üç kat daha fazladır; 3/10'u böyle düşünüyor, Demokratlarda ise bu oran 1/10.

Şekil 8.7: Siyahların veya beyazların "büyük ölçüde" veya "çok" ayrımcılığa maruz kaldığını düşünen 18-25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, siyasi parti bağlılığı ve ırka göre

Kaynak: Nationscape, Demokrasi Fonu, 2019-2020
Notlar: Siyah genç yetişkinleri parti bağlılıklarına göre ayırmak için yeterli sayıda siyah Cumhuriyetçi yoktu.

Bu bakış açıları, her bir grup tarafından tüketilen medyaya da yansıyor: Sağ eğilimli haber kaynakları genellikle ırkın önemli olmadığını veya olmaması gerektiğini ve ırkçılığın büyük bir mesele olmadığını; sol eğilimli haber kaynakları ise ırkın çok önemli olduğunu ve ırkçılığın sistemik ırkçılık yoluyla Amerikan toplumunun dokusuna işlediğini savunuyor. Milenyum Kuşağı bölümünde gördüğümüz gibi, ırkla ilgili görüşler 2015'ten sonra siyasi partilere göre çok daha fazla farklılık göstermeye başladı. Bu farklılaşma, Demokratların sürekli olarak ırk konusuna odaklanması ve Cumhuriyetçilerin başka şeylere odaklanmak istemesiyle her iki partinin de geleceğini şekillendirecek.

Şekil 8.8: Hükümet programlarını veya düzenlemelerini destekleyen 18-25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, siyasi parti bağlılığına göre

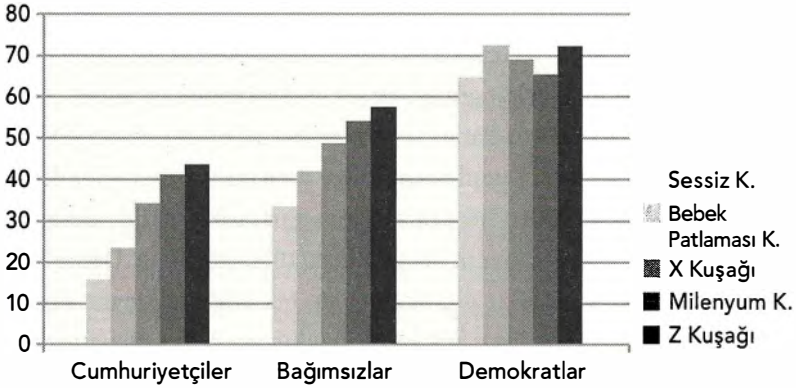
Kaynak: Nationscape, Demokrasi Fonu, 2019-2020

Genç Cumhuriyetçiler hükümet müdahalesi konusunda bazı beklenen muhafazakâr görüşlere sahip olsalar bile -örneğin çoğu silah kontrol yasasına karşı çıkıyor- ücretsiz devlet üniversitesi ve çevreye yardım için yeşil teknolojiye yatırım yapmak gibi diğer müdahaleci hükümet programlarını şaşırtıcı bir şekilde destekliyorlar. Hatta beklenmedik bir şekilde 4/10'u, genellikle Demokrat hatta sosyalist bir fikir olarak görülen tek ödemeli devlet sağlık sigortasından yana (bkz. Şekil 8.8). Bu durum, Z Kuşağı için siyasi parti bağlılığının, partinin belirli inançlarını benimsemekten çok kişisel bir kimlik olduğunun bir göstergesi olabilir.

Genel olarak, günümüz genç Cumhuriyetçileri, önceki kuşakların Cumhuriyetçilerine kıyasla hükümete daha büyük bir rol biçiyor. Milenyum ve Z Kuşağı her 10 Cumhuriyetçinin 4'ünden fazlası, "Daha fazla hizmet sunan daha büyük bir hükümetten yanayım." görüşünü savunmaktadır; bu oran Bebek Patlaması

Nesli ve Sessiz Cumhuriyetçilerden çok daha yüksektir (bkz. Şekil 8.9). Bu, bir zamanlar şunu söyleyen Başkan Ronald Reagan'a tapan parti için çarpıcı bir sonuç: "İngilizce dilindeki en korkunç dokuz kelime şunlardır: 'Ben hükümet mensubuyum ve buraya size yardım etmeye geldim.'" Reagan döneminde Cumhuriyetçiler hükümet programlarında kesinti olması için çabaladılar; genç Cumhuriyetçilerin önemli bir azınlığı günümüzde bunun iyi bir fikir olduğundan pek emin değil.

Demokratların büyük çoğunluğu müdahaleci hükümetten yana ve bu durum kuşaklara göre çok az değişiklik gösteriyor. Ancak Milenyumlu ve Z Kuşağı üyesi Bağımsızların, önceki kuşaklara kıyasla müdahaleci hükümetten yana olma ihtimalleri daha yüksektir. Genç kuşaklardan Cumhuriyetçilerin ve Bağımsızların daha fazla devlet hizmetini tercih etmesiyle birlikte, gelecekte yetki alanı daha geniş hükümetler ve daha yüksek vergiler olabilir.

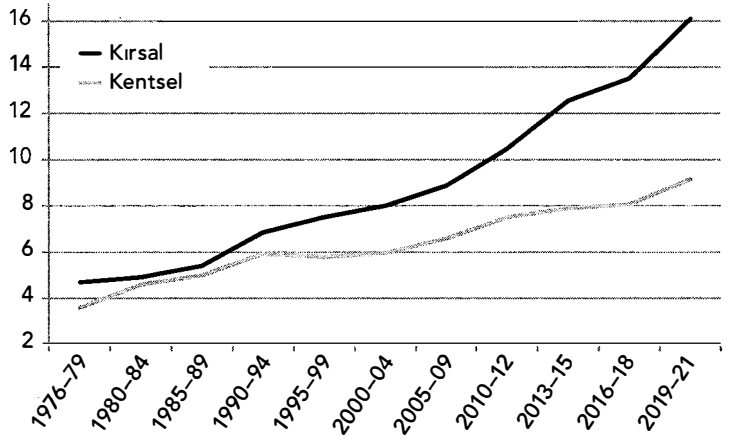
Şekil 8.9: Daha fazla hizmet sunan daha müdahaleci bir hükümetten yana olan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, kuşaklara ve siyasi parti bağlılıklarına göre

Kaynak: Nationscape, Demokrasi Fonu, 2019-2020
Notlar: Soru şu şekildedir: "İkisi de tam olarak doğru olmasa bile, aşağıdakilerden hangisi sizin görüşünüze daha yakındır: Daha fazla hizmet sunan daha müdahaleci bir hükümetten veya daha az hizmet sunan daha sınırlı bir hükümetten yanayım.

Daha fazla Milenyumlunun ve Z Kuşağı üyesinin oy vermesi ve siyasi görev arayışına girmesiyle birlikte, geleceğin Cumhuriyetçi Partisi geçmişteki nden farklı görünecek. Parti muhtemelen kürtaj ve silah kontrolüne karşıtlığını sürdürecek olsa da sosyal konularda daha ilerici olacak; çevre, üniversite harçları ve sağlık hizmetleri dâhil olmak üzere belirli alanlarda müdahaleci hükümetin rolü konusunda da Demokratlarla giderek daha fazla anlaşabilirler.

Kutuplaşmış Bir Gelecek mi?..

Partilerin Kongre'de kördüğüm olması ve politika yapmanın daha az nezaketli ve daha çok çekişmeli hâle gelmesiyle siyaset giderek kutuplaşıyor. Bir zamanlar öncelikle siyasetçiler arasında bir sorun olan bu konu, artık sıradan insanları da ayrıştırıyor.

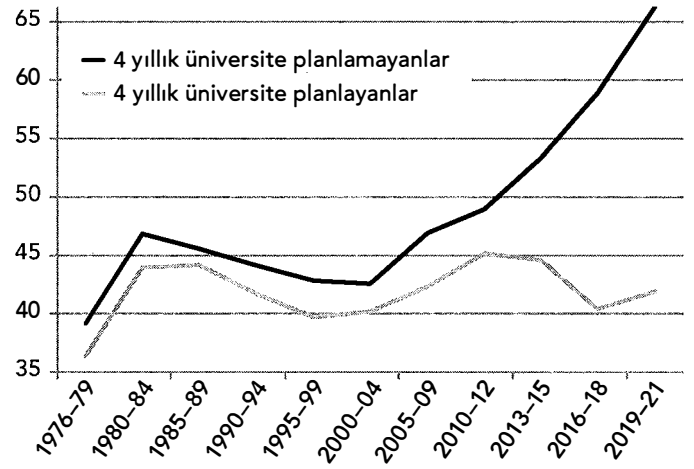
Şekil 8.10: İkamet yerine göre, kendini çok muhafazakâr olarak tanımlayan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Kentsel =ABD Nüfus Sayımı Bürosu tarafından tanımlanan standart metropol istatistiksel bölgesinde bulunan lise; Kırsal = Standart metropol istatistiksel bölgesinin dışında bulunan lise.

Veriler bu durumun yakın zamanda değişmeyeceğini gösteriyor. En genç seçmenler arasında bile farklı inançlara sahip olanlar, yalnızca sosyal açıdan değil, coğrafi açıdan da birbirlerinden ayrılmış durumdadır. Örneğin, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan insanlar giderek daha farklı siyasi inançlara sahip olmaktadır. Bir zamanlar taşrada veya küçük bir kasabada yahut büyük bir şehirde yaşamanın siyasi ideoloji açısından pek önemi yoktu; ancak 2010 yılından bu yana aradaki fark giderek açılıyor (bkz. Şekil 8.10). Cumhuriyetçiler bir zamanlar elit partisiydi; artık kırsal kesim partisi oldular.

Eğitime -ve hatta eğitim planlarına- dayalı siyasi ayrışmalar daha da yeni. Üniversiteye gidecek lise son sınıf öğrencilerinin siyasi inançları bir zamanlar, hemen dört yıllık bir üniversiteye gitmeyi planlamayanlarınkiyle yakından örtüşüyordu. Ancak 2013'ten sonra, 18 yaşına ulaşanlar Milenyumlu değil Z Kuşağı üyesi olunca bu durum değişmeye başladı; 2010'lu yılların sonuna gelindiğinde ise üniversiteye gitmeyi planlamayanların muhafazakâr olduklarını söyleme ihtimali üniversiteye gidecek olanlara kıyasla önemli ölçüde yüksekti (bkz. Şekil 8.11). Bu durum, siyasi ayrışmaların sadece üniversite öğrencilerinin kampüste geçirdikleri dört yıl boyunca daha liberal hâle gelmelerinden kaynaklanmadığını gösteriyor; son yıllarda, eğitime göre siyasi ayrışma henüz lisedeyken başlıyor.

Etrafı üniversite mezunlarıyla dolu, büyük bir sahil kentinde yaşayan bir insan, haklı olarak tanıdığı çoğu kişinin liberal Demokrat olacağını varsayabilir; ülkenin ortasında, daha az üniversite mezununun bulunduğu kırsal bir bölgede yaşayan biri ise çoğu kişinin muhafazakâr Cumhuriyetçi olacağını... Birçok büyük şirketin siyasi pozisyon almakta kendilerini daha rahat hissetmelerinin bir sebebi de budur; yöneticileri genellikle üniversite mezunudur, merkezleri genellikle büyük şehirlerde bulunur ve çalışanlarının neredeyse tamamı benzer görüşlere sahiptir. Onların her zaman fark edemeyecekleri şey, müşterilerinin ne kadarının böyle olmadığıdır.

Şekil 8.11: Üniversite planlayıp planlamadıklarına göre kendini muhafazakâr olarak tanımlayan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Ilımlılar hariç tutulmuştur.

Farklı siyasi inançlara sahip insanlar sadece fiziksel olarak birbirlerinden ayrılmakla kalmıyor, aynı zamanda bilgilerini de farklı kaynaklardan alıyorlar; örneğin muhafazakârlar ve Cumhuriyetçiler için Fox News, liberaller ve Demokratlar için MSNBC. Bu durum, sosyal medyanın baskın haber ve bilgi kaynağı hâline gelmesiyle hız kazandı. Artık farklı siyasi kanılara sahip olanların yalnızca kendi fikirleri değil, kendi gerçekleri de var; 2020 başkanlık seçimlerini kimin kazandığı hakkında, COVID-19 pandemisi hakkında, aşılar hakkında...

Aşılar, tutum ve davranışların ne kadar hızlı bir şekilde siyasallaşabileceğinin belki de en açık örneğidir. Aşı karşıtları bir zamanlar liberal, organik gıda tüketen hippilerdi. Ardından Cumhuriyetçiler, pandemiye ilişkin daha geniş bir güvensizlik örüntüsünün parçası olarak, COVID-19 aşısından da kuşku duymaya başladılar. 2021'in

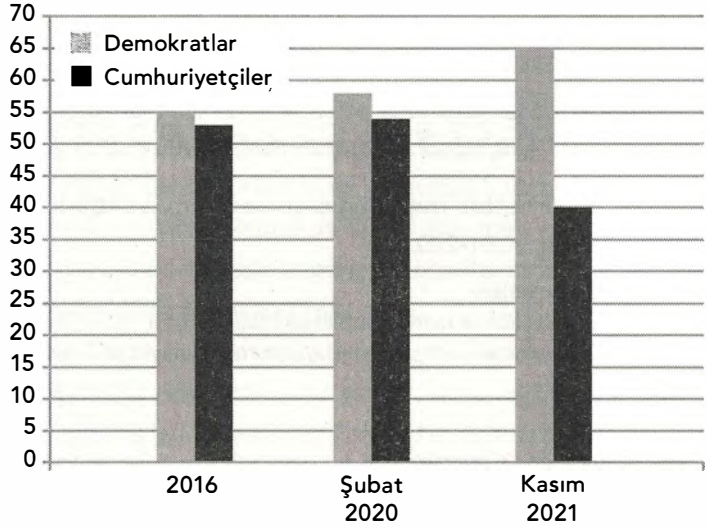
sonlarına doğru, siyasi parti bağlılığı, bir kişinin COVID-19'a karşı aşı olup olmadığının ırk, cinsiyet, bölge, eğitim veya diğer demografik değişkenlerden daha güçlü bir belirleyicisiydi. 2021 yılının Kasım ayı itibarıyla, aşı olmayan yetişkinlerin sayısı Cumhuriyetçilerde Demokratlardan üç kat daha fazlaydı.

Ama bu kadarla kalmadı. 2021'in sonlarına doğru Cumhuriyetçilerin grip aşısı yaptırma ihtimali de çok daha düşük bir hâle geldi. COVID-19 aşısı hakkındaki güvensizlikleri görünüşe göre diğer aşılara da sıçramıştı. Bu kesinlikle yeni bir şey: Şubat 2020 gibi yakın bir tarihte, Cumhuriyetçiler ve Demokratların grip aşısı yaptırma ihtimalleri hemen hemen eşit düzeydeydi (bkz. Şekil 8.12). Yalnızca yirmi bir ay sonra, arada siyasi açıdan geniş bir uçurum oluştu.

COVID-19 pandemisinin başlangıcında bazı uzmanlar ülkenin bir araya geleceğini çünkü ortak bir düşmana -virüs- karşı birleşeceğimizi öngörmüştü. Bunun yerine tam tersi doğruydu; pandemi, siyasi kutuplaşmaya yönelik mevcut eğilimleri hızlandırdı. Bu durum kısmen, diğer insanların virüsü taşıdığı ve insanların çıkarlarının birbiriyle karşı karşıya geldiği pandemilerin doğasından kaynaklanmaktadır (örneğin açık kalmak isteyen lokanta sahibine karşı hastalarla dolup taşmak istemeyen hastaneler yahut okulların açık kalmasını isteyen ebeveynlere karşı hastalanmak istemeyen öğretmenler). Ülke pandemiden yakasını sıyırdıkça Demokratlar ve Cumhuriyetçileri kutuplaştıran yeni sorunlar ortaya çıkabilir. Sağın ve solun temel gerçekler üzerinde uzlaştığı zamanlara geri dönüp dönemeyeceğimizi göreceğiz.

Başka bir mesele daha var: Resmî yetkililere karşı yaygın memnuniyetsizlik. Trump, görevdeki bir başkan için bugüne kadar kaydedilen bazı en düşük onay derecelerine sahip oldu. 2022 yılına gelindiğinde Joe Biden'ın onay derecesi neredeyse aynı derecede düşüktü; bu da partisi ne olursa olsun başkanların yüksek oranda güven kazanmadığı yeni bir döneme işaret edi-

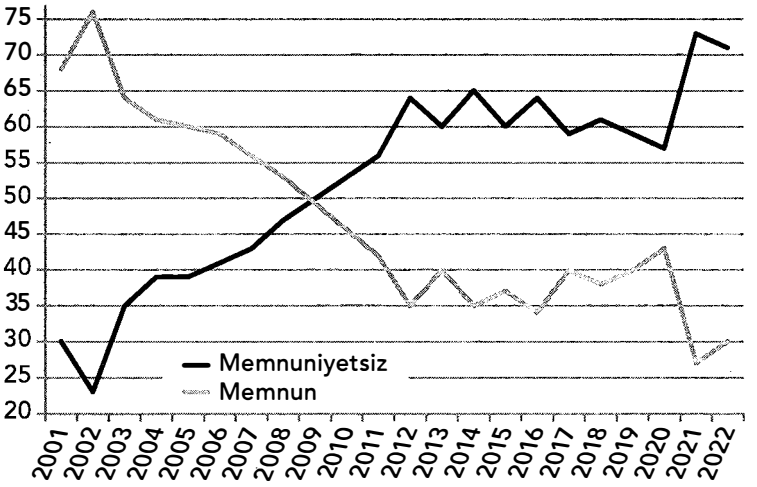
yor. Bu, başkanlığın da ötesine geçiyor: Hükümete yönelik genel memnuniyetsizlik de arttı. Memnuniyetsizlik, 2000'lerin sonundaki Büyük Durgunluk sırasında memnuniyete baskın çıkmaya başladı ancak ekonomi iyileştikçe toparlanamadı. "X Kuşağı ile başlayan sinizm ve hükümete karşı güven eksikliği, artık çoğu yetişkin insana yayılmış durumda; pandemi bu durumu daha da kötüleştirdi (bkz. Şekil 8.13).

Şekil 8.12: Grip aşısı yaptıran ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, siyasi parti bağlılığına göre, 2016-2021

Kaynak: Kaiser Aile Vakfı, AP-NORC Merkezi, Princeton Tarama Araştırması Ortakları

Tüm yetişkinler arasındaki bu yüksek memnuniyetsizlik düzeyi, Z Kuşağı'nın ülke ve tarihi hakkındaki olumsuz görüşleriyle birleştiğinde 2020'lerin ABD için istikrarsız bir dönem olduğunu gösteriyor; bu da daha fazla siyasi huzursuzluğa yol açabilir. Bu eğilimler dikkate alındığında Amerikan demokrasisi için duyulan korkular yersiz değildir.

Şekil 8.13: Hükümetten memnun olan ve olmayan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi, 2001-2022

Kaynak: Gallup anketleri
Notlar: Anket her yıl Ocak ayında yapılmaktadır. Soruda "hükümet sistemimizden ve ne kadar iyi işlediğinden" duyulan memnuniyet sorulmaktadır.

Teknoloji ve Düzenleme

Ekim 2021'de Senato'da yapılan oturumlarda çok ender rastlanan bir şey gerçekleşti: İki partinin de desteği görüldü.

Senatörler Marsha Blackburn (R-TN) ve Richard Blumenthal (D-CT) tarafından yönetilen oturumlarda, Facebook'ta veri mühendisi olarak çalışmış Frances Haugen'in (d. 1984) ifadesine yer verildi. *Wall Street Journal*'a bir dizi doküman sızdırdıktan sonra Haugen, Facebook'un sürekli şekilde kârı, güvenliğin önüne koyduğuna dair tanıklıkta bulundu. Haugen'in ifadesine göre şirket, 2020 seçimleri sona erdikten sonra yanlış bilginin yayılması konusundaki içerik denetimini gevşetti ve bu da muhtemelen 6 Ocak 2021'de Kongre Binası'nı ele geçirme girişimine katkıda bulundu. Haugen, Facebook'un öfke ve olumsuzluktan kazanç sağladığını,

çünkü olumsuz duyguların insanları sitede daha uzun süre tuttuğunu, bunun da daha fazla reklam görüntülenmesi ve daha fazla kullanıcının kişisel verilerinin toplanıp satılması yoluyla şirkete daha fazla kâr getirdiğini belirtti. "İnsanlar duygusal tepkilere yol açan şeylerle meşgul olmaktan keyif alıyor. Ve ne kadar çok öfkeye maruz kalırlarsa o kadar çok etkileşime girerler ve o kadar çok tüketirler." dedi Haugen.

Sosyal medya sadece siyasi ayrışmayı canlandırmakla kalmıyor, aynı zamanda Z Kuşağı bölümünde gördüğümüz gibi, sosyal medya aynı zamanda 13-19 yaş arası gençlerde depresyonun artmasında da rol oynuyor. Facebook'un kendi araştırması, Instagram'ın 13-19 yaş arası genç kızlar üzerindeki olumsuz etkilerini belgeledi; örneğin, 1/3'ü sitenin beden imajlarını daha da kötüleştirdiğini söyledi ve 13-19 yaş arası genç kızlar kendi kuşaklarındaki yüksek depresyon oranlarından daima sosyal medyanın baskılarını sorumlu tuttu.

Bu kitap boyunca gördüğümüz gibi, dijital teknoloji iki ucu keskin bir bıçaktır. Teknoloji, akıllı telefon çağının (bir X Kuşağı üyesi gibi söylemek gerekirse) bu kadar müthiş bir şey olmasının yanı sıra bombok olmasının da sebebidir. İnternetin en iyi yanı sonsuz bilgiye erişebiliyor olmamız; en kötü yanı ise sonsuz bilgiye erişebiliyor olmamız.

Adaletsizliğe ilişkin -büyük bir haksızlığa uğramışlık duygusu yüzünden ortaya çıkan- öfke dolu söylemler -ki bunlar internette kolayca yayılır- özellikle genç kuşakların sorunlarımızın üstesinden gelinemez ve Amerikan toplumunun yaygın bir şekilde adaletsiz olduğuna inanmasına yol açıyor; örneğin, kanıt bulunmamasına karşın genç kuşakların "durgun ücretlerden" muzdarip olduğu düşüncesi (Milenyum Kuşağı bölümüne bakınız) veya aslında erkeklerden çok kadınlara üniversite diploması verilmesine rağmen üniversite eğitimi almada cinsiyet ayrımcılığının yaygın olduğu inancı (Z Kuşağı bölümüne bakınız).

2022 tarihli bir *Atlantic* makalesinde Sosyal Psikolog Jonathan Haidt, sosyal medyadaki kutuplaşma ve öfkenin izini, Facebook ve Twitter'da "beğen", "paylaş" ve "retweet" butonlarının kullanılmaya başladığı 2010'lu yılların başına kadar sürdü. En çok paylaşılan gönderiler, öfkeyi, özellikle de dış gruba yönelik öfkeyi kışkırtanlar. Bu da asıl amacı insanları bir araya getirmekken onları birbirinden ayıran sosyal medyayı çok daha düşmanca bir yer hâline getirdi. Twitter'da retweet butonunu icat eden Chris Wetherell, daha sonra Twitter çetelerinin insanları aşağıya çekişini izledikçe büyük pişmanlık yaşadı. "4 yaşındaki bir çocuğun eline dolu bir silah vermiş olabiliriz." dedi.

Bu olumsuzluk ve öfke, içinde bulunduğumuz dönemin birçok hastalığına katkıda bulunan bir faktör olabilir: depresyon, linç kültürü, yanlış bilgilendirme, siyasi kutuplaşma ve demokrasiye yönelik tehditler. Genç yetişkinler sosyal medyada kendilerini başkalarıyla kıyaslıyor ve depresif hissediyor; internette sonu gelmeyecek gibi görünen kötü haberleri okuma eğiliminin devam etmesi insanların moralini bozuyor; linç çağrıları neredeyse her zaman sosyal medyada başlıyor; yanlış bilgilendirme yayılıyor; düşmanca ve öfkeli paylaşımlar en hızlı şekilde yayılarak siyasi kutuplaşmaya katkıda bulunuyor, bu da gerçek dışı iddiaların yaygınlaşmasına ("Hırsızlığı Durdurun", aşıyla ilgili yanlış bilgilendirme) ve bazen de 6 Ocak 2021'de gördüğümüz gibi gerçek dünyada şiddete yol açıyor. Pek çok kuşak eğiliminin bıraktığı izler bizi teknolojiye götürebileceği gibi, şu anda bizi ayrıştıran şeylerin çoğunun bıraktığı izler de sosyal medyaya götürebilir; belki tek sebep olarak değil ama önemli derecede katkı sağlayan bir unsur olarak…

Şimdiye kadar, genel olarak internet ve özel olarak da sosyal medya nispeten kontrolsüzdü. Bölüm 230 adı verilen bir federal yasanın bir parçasına göre Meta gibi içerik sağlayıcıları, insanların platformlarında yayınladıkları şeyler için dava edilemiyor; bu

da uygulamaları düzenlemeye yönelik birçok girişimi engelliyor. Bununla beraber, sosyal medya şirketlerinin, platformlarının tasarımı nedeniyle dava edilmesi -veya toplumun iyiliği için bunları değiştirmeye başka yöntemlerle ikna edilmesi- mümkün.

Sosyal medyanın olumlu yönlerini muhafaza edip olumsuz yönlerini dizginleyecek şekilde düzenlenmesi 2020'li yılların en önemli vazifelerinden biri olacak. Bunun zorlukları arasında aşağıdaki noktalar yer alıyor:

• ***Olumsuzluğun bastırılması.*** Bazı sosyal medya siteleri, kullanıcılardan başkalarına hakaret eden veya zorbalık yapan paylaşımları yeniden gözden geçirmelerini isteyen mesajlar yayınlayarak denemeler yaptı. Bunun için sosyal medya şirketlerinin algoritmalarını değiştirmeleri gerekebilir, böylece olumsuz paylaşımlar o kadar öne çıkmaz (örneğin, bir kullanıcının akışının en üstünde görünmezler). YouTube gibi video uygulamalarının, önerilerini değiştirmeleri gerekecek; böylece insanlar, hâlihazırda olduğu gibi aşama aşama daha aşırı videolara yönlendirilmezler. Ne sosyal medya ne de video uygulamaları bunu gönüllü olarak yapacak gibi görünüyor, çünkü bu onların iş modelini baltalayacaktır (daha fazla kullanım = daha fazla para).

Olumsuzluklarla mücadele etmenin bir başka yolu da insanların sosyal medya hesabı açmak için kimliklerini doğrulamalarını veya bunu belirli sayıda takipçiye/arkadaşa ve dolayısıyla daha fazla etkiye sahip olduklarında yapmalarını zorunlu tutmaktır. Kimliklerin doğrulanması anonim gönderileri ortadan kaldıracaktır. İnsanlar eylemlerinden sorumlu tutulacağı için bu, saldırganlığı azaltacaktır. Çok fazla sayıda insan anonim kullanıcı adlarının arkasına saklanıyor ve asla kimsenin yüzüne karşı söylemeyecekleri şeyleri paylaşıyorlar. Ortayı bulan bir çözüm, takma adlara izin vermek, ancak kimliklerin kanıtlanmasını istemek olabilir; böylece insanlar saldırgan eylemlerden (şiddet içeren tehditler gibi) sorumlu tutulabilir.

• ***Yanlış bilgilendirmenin önüne geçilmesi.*** İnternetteki yanlış bilgiler demokrasimize zarar veriyor ancak sahte haberler para kazandırdığı için bunları elimine etmek zordur. Ayrıca bununla ilgili düzenlenme yapmak da çok zordur; çünkü neyin doğru neyin yanlış olduğu zaman içinde değişir. COVID pandemisi sırasında maske takmaya ilişkin tavsiyeler bunun en iyi örneğidir: Federal yetkililer önce karşı çıktı, sonra destekledi, sonra alabileceğiniz herhangi bir maskeyi savundu ve daha sonra Omicron varyantı onları daha az etkili hâle getirdiği için bez maske tavsiyesinde bulundu. Yine de sosyal medya sitelerindeki en korkunç yanlış bilgileri ve komplo teorilerini düzenlemenin bir yolunu bulmak, ülkeyi yeniden rayına oturtmak çok yararlı olacak. Nelerin bu kategoriye girdiğini tespit etmek ve bunları ortadan kaldırmak, her ikisi de çok büyük zorluklar içeriyor.

• ***Çocukların korunması.*** Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (COPPA) olarak adlandırılan 1998 tarihli bir yasa, sosyal medya kullanıcılarının 13 yaşında veya daha büyük olmasını zorunlu kılıyor. Fakat bu yaş şartı nadiren uygulanıyor: Çocuklar, bir hesaba kaydolurken doğum günleri hakkında yalan söyleyebilir veya 13 yaşında olduklarını belirten bir kutuyu işaretleyebilir; yaşlarını kanıtlamaları gerekmez. 8-12 yaşları arasındaki çocukların yaklaşık 4/10'u 2021'de sosyal medyayı kullandığını belirtti ve bunların çoğunda ebeveyn izni yoktu. Sosyal medya şirketlerinin yasayı uygulamak için çok az motivasyonları var; çünkü daha fazla kullanıcı daha fazla kâr getirir ve tüketicileri gençken kazanmak klasik bir pazarlama stratejisidir. *Wall Street Journal* tarafından belgelendiği üzere, Facebook'un bir iç raporunda, küçük çocukların oyun için bir araya geldikleri sırada onları çevrimiçi ortama çekmenin yolları hakkında spekülasyonlar yapılmıştı. Bu durum, düzenleme için açık bir fırsat sunuyor: "Sosyal medya kullanımı için yaşın kanıtlanması veya en azından ebeveyn izni zorunlu olmalıdır."

Yaş sınırı da çok düşük olabilir. 13 yaşın sihirli bir yanı yok; bu yaş herhangi bir psikolojik veya gelişimsel kritere göre seçilmiş değil. Pek çok kişi ortaokul döneminin, zorbalık ve acemilikleriyle, sosyal medyayı bu karışımın içine katmak için doğru bir zaman olmadığını savunuyor. Sosyal medya kullanımı ve depresyon arasındaki ilişki, daha küçük 13-19 yaş arası gençler arasında daha büyük yaştakilere göre daha güçlüdür ve 2012'den bu yana kendine zarar verme ve intihar vakalarındaki en büyük artış 10-14 yaş grubunda görülmüştür. Tüm bu faktörler, sosyal medya kullanımı için asgari yaşın, 13-19 yaş arası gençlerin daha olgunlaştığı ve sosyal medyanın baskılarıyla daha iyi başa çıkabilecekleri 16'ya, hatta belki de 18'e yükseltilmesi gerektiğine işaret ediyor. Sosyal medya platformları yetişkinler için tasarlandı, 13-19 yaş arası gençler için değil.

Sosyal medyayı çocuklar için daha güvenli hâle getirmenin başka yolları da olabilir. Belki de 17 yaş ve altı için günlük kullanımlara zaman sınırlaması getirilebilir. 18 yaşından küçüklerin uyumaları gereken gece saatlerinde sosyal medya kullanmaları da kısıtlanabilir. Bir 13-19 yaş arası gencin gece boyunca cep telefonuna ihtiyaç duymasının zaman zaman sebepleri olabilir; ancak gece 11 ile sabah 5 saatleri arasında sosyal medyaya erişmeye ihtiyaç duyacakları bir senaryo düşünmek zor. Bu, Demokratlar ile Cumhuriyetçilerin üzerinde anlaşabileceği birkaç konudan biri olabilir: Sosyal medyanın daha fazla düzenlemeye ihtiyacı var. Demokrasimizin -ve çocuklarımızın- sağlığı buna bağlı olabilir.

Irkçılığın Geleceği

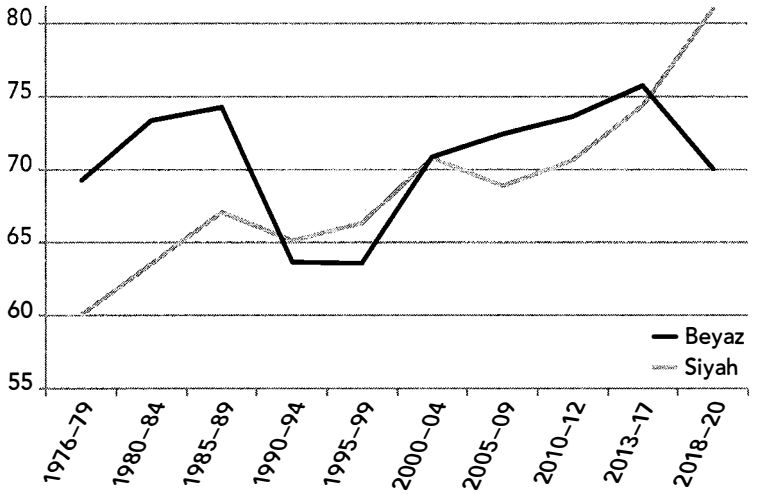
Her birkaç on senede bir, ABD'de ırk konusunda bir hesaplaşma yaşanır. 1990'larda, motorcu Rodney King'e yapılan saldırıya karışan polislerin beraat etmesinin yarattığı huzursuzluğu, ırkçılıkla suçlanan O. J. Simpson'ın davası izledi. 2000'li yıllarda

Amerikalıların siyahi bir başkan seçmesi, bazılarının ırkçılığı geride bıraktığı bir gelecek öngörmesine yol açtı. Öyle olmadı. Silahsız siyahların vurulması, Obama'nın ikinci döneminde Black Lives Matter'a yol açtı ve liberaller ile muhafazakârların ırk konularındaki görüşleri 2014'ten sonra keskin bir şekilde farklılaşmaya başladı. Beyaz milliyetçilik, 2017 yılında Charlottesville, Virginia'da yürüyüşçülerin meşaleler, Konfederasyon ve Nazi bayrakları taşıdığı halka açık gösterilerle geri dönüş yaptı. 2020 yılına gelindiğinde George Floyd'un ölümünün ardından başlayan protestoların ülkeyi kasıp kavurmasıyla birlikte başka bir hesaplaşmanın sancıları yaşanıyordu. Çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık, onlarca yıldır görülmemiş bir şekilde eğitim ve iş hayatında ön plandaydı. 2020'lerin geri kalanında ırk ilişkileri bu gidişat üzerine inşa edilecek; bazı şaşırtıcı istikametlere doğru yol alıyor olabiliriz.

Gençlerin tutumları, on yıllar boyunca ırk ilişkilerinde yaşanan iniş çıkışları yansıtıyor. Bebek Patlaması Nesli dönemi 1970'lerde, siyah lise son sınıf öğrencilerinin diğer ırklardan insanlarla iyi deneyimler yaşadıklarını söyleme ihtimalleri beyaz lise son sınıf öğrencilerine göre daha fazlaydı. Siyah öğrenciler, ırkçılığın yoğun olarak yaşandığı 1990'lı yıllarda daha az olumlu deneyim yaşadıklarını bildirdi ancak bu durum 2000'li yıllarda toparlandı. 2010'larda, siyah öğrencilerin ırklar arası deneyimleri yine olumsuz bir eğilim gösterirken beyaz öğrenciler daha olumlu deneyimler yaşadığını bildirdi (bkz. Şekil 8.14). Trump ve Black Lives Matter'ın kültürel sahada kafa kafaya geldiği yıllar, siyahlar için daha az, beyazlar için ise daha fazla olumlu ırklar arası etkileşime yol açmış gibi görünüyor.

Bazı durumlarda, 2015 sonrası ırkçı atmosfer ayrı alan taleplerine yol açmıştır. 2017 yılında Harvard, siyah yüksek lisans öğrencileri için ayrı bir mezuniyet töreni düzenledi. Kendisi de mezun olan açılış konuşmacısı Duwain Pinder törende yaptığı

konuşmada, "Meşruiyetimizin ve kapasitemizin sürekli sorgulanmasına tahammül ettik, fakat işte buradayız!" dedi. Profesör Brandon Terry, mezuniyet törenini doğrudan dönemin olaylarıyla ilişkilendirdi. Terry 2017 mezunlarına "George Zimmerman'ın Trayvon Martin'i duygusuzca öldürmekten beraat etmesinden sadece haftalar sonra üniversiteye başladınız." dedi. "Michael Brown'ın vurularak öldürülmesi ve yakıcı güneşin altında bırakılması gibi Sofoklesvari bir onursuzluğa maruz kaldığında sizler de onun gibi gençtiniz. Bu ölümler ve benzerleri, sizin dünyanızı kalıcı biçimlerde şekillendirdi ve birçoğunuz, bu trajedilerden bir nebze olsun adalet çekip almayı denemek için son on yılların en büyük protesto hareketlerinden birine katılma cesaretini gösterdiniz."

Şekil 8.14: Diğer ırklardan insanlarla çoğunlukla iyi deneyimler yaşadığını söyleyen ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, ırklara göre, 1976-2020

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: "Genel olarak, diğer ırklardan insanlarla yaşadığınız deneyimler hakkında ne düşünüyorsunuz?" Şekil "çok iyi" veya "çoğunlukla iyi" seçeneğini işaretleyenlerin yüzdesini gösteriyor. 2021'de sorulmamıştır.

Harvard'daki etkinlik, görünüşe göre aykırı bir durum değil. Bir araştırmaya göre, 2019 yılına kadar üniversitelerin %72'si, genellikle kendi ırksal gruplarıyla kutlama yapabilecekleri bir yer talep eden öğrencilerin sevkiyle ırklara göre ayrılmış mezuniyet törenleri düzenledi. Buna ek olarak, üniversitelerin %46'sı ırksal olarak ayrılmış öğrenci oryantasyon programları sunuyordu, %43'ü ise fiilen ırksal olarak ayrılmış konaklama imkânı sağlıyordu.

2020 yazında New York Üniversitesinden iki siyah öğrenci bir imza kampanyası başlattı: Irklara göre ayrılmış bir yurtta yaşamak istiyorlardı. Bu yalnızca siyah kültürüne odaklanan bir "tema" yurdu değildi; 1990'lardan bu yana üniversite kampüslerinde yaygın bir uygulama olarak orada yaşamak isteyen herkesi kapsıyordu. Dilekçelerinde özellikle "Katların tamamen kendini siyah olarak tanımlayan öğrencilerden ve siyah bina sorumlularından oluşması" talebinde bulundular. Üniversite kabul etmedi ama talep manşetlere taşındı.

Buradaki kuşaksal bölünme, özellikle, ırk ayrımcılığının ayrılığı ama aynı zamanda eşitsizliği anlattığı zamanları hatırlayabilen Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli için büyük olabilir. Milenyumlular ve özellikle Z Kuşağı üyeleri bunun yerine bazen ırksal entegrasyonda olumsuz yanlar görüyorlar ve büyüklerini şoka uğratarak ırksal bölünmelere geri dönmek istiyorlar; ancak bu sefer gönüllü olarak... Fakat şok gerçek. Peter Wood (d. 1953), "Sarmaşık Ligi üniversitelerindeki ırk ayrımına dayalı mezuniyet törenlerini ilk duyduğumda hayretler içinde kalmıştım." diye yazıyor. "Ben, bunun hukuki bir meseleden daha fazlası olduğuna inanarak yetişen bir Amerikan kuşağına mensubum. Bu bir ahlaki ilkeydi ve öyledir de. Ayrımcılık yanlıştır; ister hükümet kararıyla dayatılmış olsun ister özel bir kuruluşun politikası olsun."

Ayrı alan talepleri genellikle ırkçılığa atıfta bulunularak yapılıyor. Üniversiteye ırksal olarak ayrılmışlığa dayalı bir yaşam

deneyimi için dilekçe veren iki NYU öğrencisi, "Başka bir siyah öğrenciyle birlikte yaşamanın ve kendimizi en üst düzeyde ifade etmekte özgür hissettiğimiz güvenli bir alana sahip olmanın değerinin farkındayız. Çok sık bir şekilde siyah öğrenciler, sınıfta ve ikamet ettikleri yerlerde, ırkçılık konusunda bilgisiz akranlarını eğitmenin yükünü taşıyor." diye yazdı. "Üstlenilen bu sorumluluk çok yorucu ve şüphesiz NYU'nun siyah topluluğu için adil değil. Siyah öğrencilerin, temel kültürel özelliklerini (saç ritüelleri gibi) açıklama ve ikamet ettikleri yerlerde insanlıklarını savunma zahmetine girmek zorunda bırakılmaması gerekir."

Genç kuşakların, insanların bir arada yaşayabildiği ve ayrımcılığın en aza indirildiği bir topluma giden yolu açmaları mümkündür. 2020'lerde, 2015 yılı civarında başlayan ve 2020'de zirveye ulaşan ırksal hesaplaşmanın çözümüne tanıklık edilecek; burada Milenyumlular ile Z Kuşağı üyeleri ön planda olacak.

Şirketler ve eğitim kurumları çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık (diversity, equity, inclusion -DEI) girişimlerini yüksek oranlarda taahhüt etmişlerdir. Birçok kuruluşun artık DEI'yi denetleyen tam zamanlı personeli bulunuyor. Büyük ders kitabı şirketleri artık tüm yeni kitaplar için DEI incelemelerine gerek duyuyor. Birçok şirket, çalışanlar için DEI eğitimini zorunlu kılıyor.

Bazı ilgi çekici sosyal psikoloji araştırmaları, kapsayıcılığı geliştirmenin en iyi yolunun, birçok DEI eğitiminin yaptığı gibi, insanların ön yargılarına dikkat çekmek değil, bunun yerine insanlara kapsayıcılığın norm olduğunu söylemek olduğunu öne sürüyor. Sohad Murrar'ın öncülük ettiği araştırmacılar, bir dizi deneyde, bazı üniversite sınıflarına, üniversitedeki öğrencilerin %93'ünün "Çeşitliliği kucaklıyoruz ve UW-Madison[56] topluluğumuza her türlü geçmişten gelen insanı içtenlikle kabul ediyoruz."

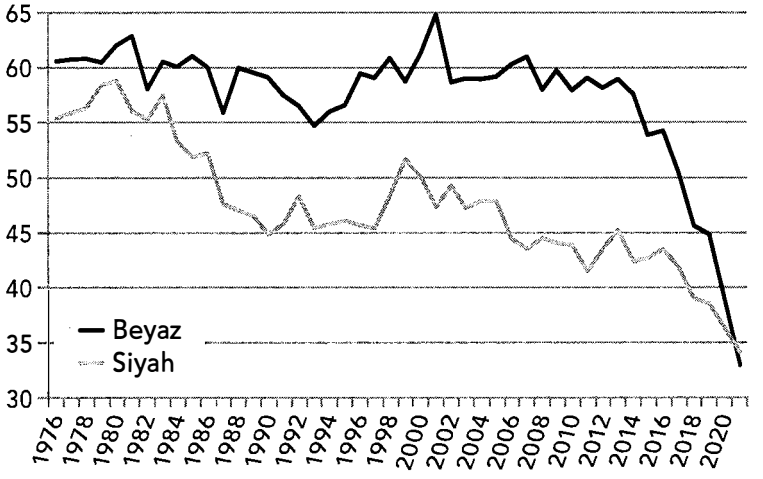
56 "UW-Madison", Wisconsin Üniversitesinin Madison kampüsünü ifade etmektedir. Madison kentindeki ana kampüstür. (Ç.N.)

mesajına katıldığını belirten bir poster yerleştirdiler; başka bir deyişle, insanların büyük çoğunluğunun kapsayıcı olduğu mesajını verdiler. Diğer sınıflar posteri görmedi. Posterleri gören öğrencilerin daha sonra çeşitliliğe yönelik olumlu tutumlara sahip olma ihtimalleri, görmeyenlere göre daha yüksekti. Ayrıca, bu sınıflardaki siyah ve Hispanik öğrenciler kendilerine daha iyi davranıldığını bildirdi. Buna karşılık Murrar, "insanlara akranlarının sıklıkla ayrımcı davranışlarda bulunduğunu söylemenin, muhtemelen daha çok değil daha az kapsayıcı bir iklim yaratacağını" belirtiyor; çünkü o zaman ayrımcılık norm gibi görünür. Başka bir deyişle, kapsayıcılık sayı bakımından azınlığın ön yargılı tutumları yerine, çoğunluğun kapsayıcı tutumları vurgulandığında gelişir.

Dinin Geleceği

13-19 yaş arası gençlerin deneyimlerinin ve inançlarının gelecekteki eğilimlerine dair tahminde bulunmamıza yardım edecek bir diğer alan da dindir. Tüm işaretler dine verilen değerin Amerikalılar arasında azalmaya devam ettiğini gösteriyor.

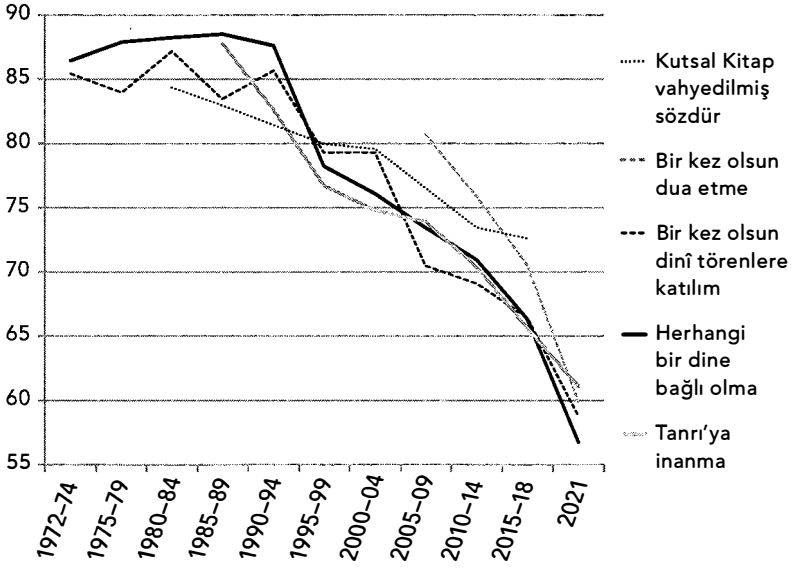
2017 yılında ilk kez, lise son sınıf öğrencilerinin yarısından daha azı dinin hayatlarında önemli olduğunu söyledi; 2018'de ise ilk kez lise son sınıf öğrencilerinin ¼'ünden daha azı haftada en az bir kez dinî törenlere katıldı. Siyah 13-19 yaş arası gençler bir zamanlar beyaz 13-19 yaş arası gençleri karakterize eden dinden uzaklaşma eğilimine karşı koyarken 2010'ların sonlarında düzenli şekilde dinî törenlere katılan siyah 13-19 yaş arası gençlerin sayısı azaldı (bkz. Şekil 8.15). Henüz 13-14 yaşlarında olan 8. sınıf öğrencileri arasında da benzer bir düşüş söz konusu olup, bu durum dinî bağlılıktaki düşüşün birkaç yıl daha devam edeceğini gösteriyor.

Şekil 8.15: Ayda bir veya daha fazla dinî törenlere katılan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin ırklara göre yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Bu değişkene ilişkin 2020 verileri güvenilir değildir ve bu sebeple gösterilmemiştir.

Durum sadece lise öğrencileriyle sınırlı değil. Genç yetişkinler aynı zamanda hem kamusal yaşamları (törenlere katılmak, bir dine bağlanmak) hem de özel yaşamları (dua etmek, Kutsal Kitap'ın Tanrı'nın vahyedilmiş sözü olduğuna inanmak, Tanrı'ya inanmak) bakımından giderek daha az dindar hâle geldi. Dolayısıyla Z Kuşağı, aynı yaşlardaki Milenyumlulara kıyasla dinden daha da kopuktur (bkz. Şekil 8.16). Genç yetişkinlerin hiçbir zaman dindar olmadığı söylenemez. Bir zamanlar, neredeyse hepsi dindardı: 1970'lerde Bebek Patlaması Nesli'ne mensup her 10 genç yetişkinden 9'u bir dine bağlılık gösteriyordu ve en azından bazen dinî törenlere katılıyordu. 2010'ların sonlarına gelindiğinde her 3 genç yetişkinden 2'si, ara sıra da olsa, dindarlık gösteriyordu ve 2021'e gelindiğinde bu oran daha da düştü.

Şekil 8.16: Belirli dinî faaliyetler ve inançlar ile meşgul olan 18–25 yaşları arasındaki ABD'lilerin yüzdesi, 1972–2021

Kaynak: Genel Sosyal Araştırma
Notlar: Kutsal Kitap sorusu 2021 yılında sorulmamıştır. 2021 verileri için, özellikle de dinî bağlılık konusunda, bazı araştırmacılar güvenilirlikleri konusunda şüphe dile getirdiğinden, dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır.

Geçmişte bazı gözlemciler, genç kuşakların çocuk sahibi olduklarında dine geri döneceklerini savunuyordu. Bu argüman, ailelerini kurarken dahi önceki kuşaklara göre daha az dindar olan Milenyumlular ile birlikte, henüz erken bir aşamada çürütüldü. Milenyumluların yaşla birlikte değişmediği dikkate alındığında dindeki düşüş kalıcı bir eğilim olabilir. 13-19 yaş arası gençler ve genç yetişkinler, yetişkinlik hayatlarına daha az dindar olarak başlıyorlar ve muhtemelen böyle de devam edecekler.

Dolayısıyla yıllar ilerledikçe 1980 öncesi ve sonrası doğan kuşaklar arasında gözle görülür bir ayrımın oluşmasıyla birlikte

ABD nüfusunun giderek daha az bir kısmı dindar olacak. X Kuşağı üyeleri ve Bebek Patlaması Nesli, Milenyumluların ve özellikle de Z Kuşağı'nın yapmadığı şekilde bir dinî yönelim benimsedikleri için bu durum yanlış anlaşılmalara yol açacak. Ayrıca giderek daha fazla kilise, sinagog ve cami kapanacak. Tıpkı daha fazla insan evden çalıştıkça işyeri park alanlarının başka bir amaca uygun hâle getirilmesi gibi, cemaatler azaldıkça kiliseler ve diğer ibadet yerleri de kutsal mekânlar olarak hizmet vermenin dışına çıkabilir. Dindarlıkta azalma aynı zamanda topluluk duygusunun azalması anlamına gelebilir; insanların yüz yüze bir araya gelebileceği bir yer daha eksilecek. Yoksullara yardım da dâhil olmak üzere birçok toplumsal hizmet dinî kuruluşlar tarafından yürütülüyor. Önümüzdeki yıllarda, dinî toplulukların bıraktığı boşluğu başka organizasyonların doldurması gerekecek.

İnsanların kendilerinden daha büyük bir şeye inanma ve hayatlarına anlam verme konusunda içsel bir arzusu vardır. Eğer din bu rolü üstlenmeyi bırakırsa bu boşluğu doldurmak için başka bir şey devreye girecektir. ABD'de, eşitlik ve kendi kaderini tayin etme gibi bireyci bir anlayış, bu rolü belirli ölçüde üstlenmiştir; pek çok modern vatandaş için ırk, cinsiyet, cinsel yönelim ve trans statüleri konularında eşitliğe olan inanç, dinî inanç kadar derindir.

Genel olarak, siyasi inançlara dayalı gruplar dinî grupların yerini alıyor olabilir. Siyasi inançların eğitime, eyalete, kırsallığa ve kentselliğe göre belirlenmesiyle birlikte, Amerikalılar etraflarında giderek daha fazla benzer siyasi inançlara sahip kişiler buluyor. Siyasi görüşler, tarafların birbirinden hoşlanmadığı, hatta nefret ettiği ahlaki kabilelere ayrılıyor. Birçokları için dünya biz ve onlar, inananlar ve yoldan sapmışlar olarak ikiye ayrılmıştır. Dünya tarihi, dinî inançların siyasete taşınmasının iyi sonuç vermeyeceğini gösteriyor.

Ekonominin Geleceği

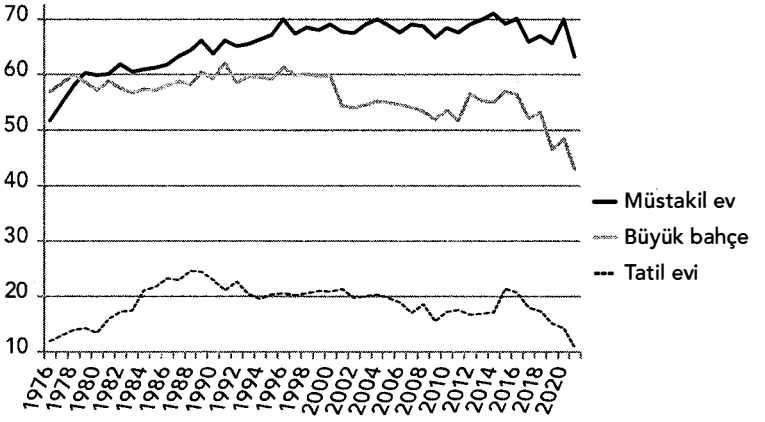
2030 senesine gelindiğinde bütün Bebek Patlaması Nesli 65 yaş ve üstünde olacak. 2034 senesinde, yaşlı yetişkin sayısı çocuk sayısının üzerine çıkacak. Düşük doğum oranları, önümüzdeki on yıllar boyunca daha yaşlı bir nüfusa sebebiyet verecek. Demografik veriler ve davranış eğilimleri, özellikle de kuşak merceğinden bakıldığında, Amerikalıların önümüzdeki on yıl içinde ne tüketeceklerine dair bir gelecek öngörüsü sağlıyor. Kuşaklara dair veriler kesinlikle her şeyi öngöremez ancak bazı temel içgörüler sunarlar.

Emlak

Mart 2020'de pandemi darbesini vurduğunda neredeyse her emlak uzmanı ev değerlerinin düşeceğini öngörüyordu. Bunun yerine tam tersi gerçekleşti ve sonraki iki yıl içinde ev fiyatları hızla yükseldi. Daha sonra 2022 yılında faiz oranlarının yükselmesiyle düşüş yaşandı.

Bundan sonra ne olacak? Demografiye dayalı arz-talep analizleri, uzun vadede ne yaşanacağına ilişkin olarak resmin bir kısmını görmemize yardım edebilir.

Arz tarafında, ileri yaştaki insanların evlerini ne zaman satabileceklerini değerlendirebiliriz. Bu, insanların tercihleri sebebiyle kısmen öngörülemez bir şeydir; ileri yaştaki insanların evlerini sattıkları ve daha küçük bir eve taşındıkları tek bir yaş yoktur ve bu tek bir sebebe bağlı değildir. Bazıları bunu çocukları üniversiteye gittiğinde, bazıları emekli olduktan sonra yeni bir yere taşınmak istediklerinde yapıyor, bazıları ise belki 70'li yaşlarının sonunda veya 80'li yaşlarının başında destekli yaşama geçmeleri gerekene kadar bekliyor. Eğer daha fazla Bebek Patlaması Nesli bulundukları yerde yaş alır ve evlerinde kalırsa mevcut konut arzı bir süre daha rahatlamayabilir. Bebek patlaması 1957'de zirve yaptı; o yıl doğan Bebek Patlaması Nesli üyeleri 2032'ye kadar 75 yaşına girmeyecek.

Şekil 8.17: Meskenle ilgili olarak belirli imkânların önemli olduğuna inanan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976–2021

Kaynak: Geleceği İzlemek

Talep tarafında ise geleceğin ne getirmekte olduğunu görmek biraz daha kolay. İlk olarak konut isteklerine bakabiliriz: Daha genç olan Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri ev sahibi olmak isteyecek mi? 2010'larda pek çok kişi Milenyumluların banliyölerde ev sahibi olmak ve araba satın almak istemediğine kanaat getirmişti; yaya ulaşımına uygun kentsel yaşam alanları istedikleri düşünülüyordu. Sonra tahmin edin ne oldu? Milenyumlular ev satın aldı. Bu o kadar da şaşırtıcı olmasa gerek: Milenyumlular tam da 18 yaşındayken -ki bu yaşta Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha yüksek oranda müstakil bir ev sahibi olmak istediklerini söylüyorlardı- yapmak istediklerini söyledikleri şeyi yapıyordu (bkz. Şekil 8.17).

Bu araştırma Milenyumluların davranışlarını öngördüğüne göre, çok yüksek ihtimalle Z Kuşağı davranışlarını da öngörür; Z Kuşağı üyeleri de kendi evlerine sahip olma yönünde güçlü bir arzu ifade ediyor. Bu da 2025'ten itibaren -Z Kuşağı 30'lu yaşlarına geldiğinde- güçlü bir konut piyasası olacağına işaret ediyor.

Gelgelelim gençlerin istedikleri ev tipleri biraz değişti. Z Kuşağı büyük bir bahçenin önemli olduğunu daha az düşünüyor; bu da gelecekte sıra evler ve bitişik nizam imarları olacağına işaret ediyor. Yazlık evler artık hareketli 1980'lerde olduğu gibi yüksek cazibesinden sıyrılıyor, daha çok bir lüks olarak görülüyor.

Sıradaki soru: Gençlerin ev satın alacak parası var mı? Daha önce gördüğümüz gibi, Milenyumlular mali bakımdan sanılandan çok daha iyi durumda. Ve bazı Milenyumlular gayet varlıklı hâle geldi. Konut fiyatlarının 2020'lerin başında bu kadar çarpıcı bir şekilde yükselmesinin bir sebebi de budur: Milenyumluların harcayacak parası vardı ve bunu evlere harcıyorlardı. Milenyumlular finansal açıdan iyi durumlarını sürdürdükçe önce ev ve daha sonra daha iyi ev satın almak istemeye devam edecekler. Her ne kadar Z Kuşağı'nın ekonomik beklentileri 2020'deki pandemi döneminin aksaklıkları sebebiyle ertelenmiş olsa da sonraki yıllarda, birçok kişi için fırsatları artıran ve diğerlerinin maaşlarına zam yapılmasına yol açan bir iş gücü sıkıntısı yaşandı (gerçi kontrolden çıkan enflasyon bu ücret artışlarının çoğunu eritti).

Gelecekteki uzun vadeli konut eğilimleri için temel faktör demografidir. Bir kuşaktaki çoğu insan ev satın almak istese bile, kuşakta daha az insan varsa talep zayıf olacaktır. Fakat çok sayıda insan varsa talep güçlü olacak ve bu da fiyatları yükseltebilecektir. Pek çok insan evini 30'lu yaşlarında satın alıyor; Zillow'a göre ABD'de ilk kez ev satın alan tipik kişi 2019'da 34 yaşındaydı.

Bu duruma bakılırsa konut talebi en azından 2025'e ve muhtemelen de 2030'a kadar güçlü kalacak olsa gerek: ABD'de 30'lu yaşlarındaki ABD'li mukimlerin sayısı istikrarlı bir şekilde arttı ve 2025 yılına kadar da 2,57 milyon kişi artacağı tahmin ediliyor; Houston'ın nüfusundan daha fazla (bkz. Şekil 8.18).

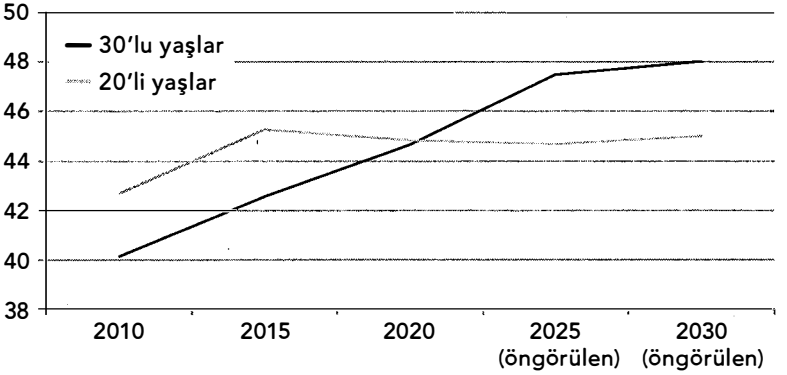
Özellikle Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyeleri evlerini bırakmayıp arzı kısıtlarsa Milenyumlular ve Z Kuşağı'ndan gelen talep artmaya devam ettikçe konut fiyatları da yükselmeye devam

edecek. İleri yaştaki kuşaklar evlerini satmaya başlasa bile talep artışı hâlâ mevcut olabilir. Daha uzun vadede, 2040'lı yıllara gelindiğinde -2008'de başlayan doğum oranlarındaki düşüşe bakılırsa- 30'lu yaşlarını süren daha az Amerikalı olmaya başlayacak; bu da 2040'ların başında konut fiyatlarında olası bir düşüşe işaret ediyor.

Başka bir önemli detay daha var: Milenyumlular, X Kuşağı üyeleri kadar ve Bebek Patlaması Nesli'ninkine yakın bir oranda çocuk sahibi olmuyor ve Z Kuşağı da bu eğilimi sürdürmeye hazır. Bu, banliyölerde iyi okul bölgelerindeki büyük meskenlere olan talebin düşmesi, ancak diğer konut türlerine (daha düşük kalitedeki okul bölgelerindeki evler, apartman daireleri ve sıra evler) olan talebin artması anlamına gelebilir. Bununla beraber daha fazla yatak odasına sahip daha büyük evler, düşen doğum oranına rağmen popülerliğini sürdürecek gibi görünüyor. Her ikisi de evden çalışan çocuksuz bir çift üç yatak odası isteyecektir: Biri uyumak için, ikisi ofis için. Mali güç elverirse dört yatak odası tercih edilebilir; bu durumda bir misafir odası olacağı gibi bundan yaşlanan bir ebeveyn de imkân dâhilinde yararlanabilir. Ve üç veya dört çocuklu bir aile yerine -birçok X Kuşağı üyesi gibi- iki çocuklu bir aileden geliyorsanız -çoğu Milenyumlu gibi- yaşlanan bir ebeveynin kardeşinizle değil sizinle birlikte yaşama ihtimali daha yüksek olacaktır.

Fazladan bir yatak odası da kullanışlıdır çünkü çiftlerin ayrı yatma eğilimi giderek artıyor. Çiftlerin sürekli aynı yatakta uyuması evrensel bir norm değildir; yüzyıllar boyunca bu konuda inişler çıkışlar yaşanmış ve alanı olanlar genellikle ayrı odaları tercih etmiştir. Örneğin İngiltere'de zengin çiftler geçmişte farklı odalarda yatmışlardır; yine de birlikte uyumak 20. yüzyıla kadar modası geçmeyen bir tercihti. Yakın zamanda ABD'de yapılan bir araştırma, her 4 evli çiftten 1'inin farklı odalarda uyuduğunu ortaya koymuştur. Alışılmış bir şey olmasa bile, boş bir yatak odası, birisi hasta olduğunda veya işe geç kaldığında faydalıdır. Daha genç olan Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri yaş aldıkça, özellikle de psikolojik profilleri göz önüne alındığında, ayrı uyuyan çiftler muhtemelen daha da yaygınlaşacak:

Bireycilik ayrı yatmayı çekici kılıyor ve daha yüksek düzeyde anksiyete ve depresyon, daha yüksek düzeyde uykusuzluk anlamına gelecektir ki bu durumda da bir yatağı paylaşmayı daha az uygun hâle getiriyor. Dolayısıyla düşen doğum oranına rağmen, metrekare büyüklüğü -ve belki de çift ebeveyn yatak odası bulunan evler- hâlâ değerli olacak.

Şekil 8.18: 20'li ve 30'lu yaşlardaki ABD'li yetişkinlerin nüfusu, milyon cinsinden, yaş grubuna göre, 2010-2030

Kaynak: ABD Nüfus Sayımı Bürosu

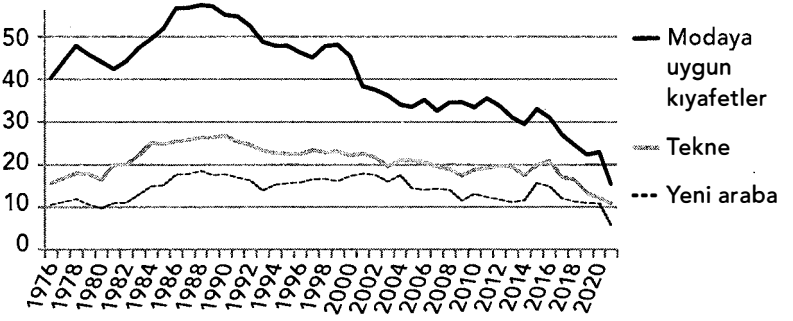
Notlar: 2010, 2015 ve 2020 gerçek nüfustur; 2025 ve 2030 öngörülen nüfustur. 20'li yaşlar 20-29 yaşlarını, 30'lu yaşlar ise 30-39 yaşlarını kapsıyor.

Kiralık daireler ise başka bir hikâye. 30'lu yaşlardaki nüfusun artış eğiliminin aksine, 20'li yaşlardaki ABD'li mukimlerin sayısı 2020'li yıllarda yaklaşık 400.000 kişi azalacak (bkz. Şekil 8.18). 20'li yaşlardaki pek çok kişi kiralık dairelerde yaşadığından talep durgunlaşabilir, hatta azalabilir. Genellikle nüfus sürekli olarak artar; bu yüzden yirmili yaşlardaki nüfusun iyice düşmesine uyum sağlamak biraz zaman alacak. Kolejler ve üniversiteler -birçoğu onlarca yıllık büyümenin ardından gelen düşük kayıt oranlarına karşı mücadele ederken- bunun etkilerini zaten gördü. Bu düşük rakamlar daireler için de geçerli olacak. 30'lu yaşlardaki kişilerin daire kiralamaya olan ilgisinin artması bu eğilimi azaltabilir; ancak yeni apartmanlar inşa

etme furyası yakında sona erebilir. 20'li yaşlardaki Amerikalıların sayısı daha da azaldıkça, 2030'larda bu konuda çok ciddi bir gerileyiş yaşanabilir. Ayrıca, daha düşük kaliteli mobilya ve ev eşyaları gibi eskiden beri yirmili yaşlardaki gençler arasında popüler olan eşyaların satışlarında da bir düşüşe şahit olunabilir, 30'lu yaşlarındaki ev sahiplerinin tercih ettiği daha yüksek kalitede eşyalarda ise yükseliş eğilimi görülebilir. Walmart'ın düştüğünü ve Costco'nun yükseldiğini, IKEA'nın düştüğünü ve Pottery Barn'ın yükseldiğini düşünün.

Tüketici Alışkanlıkları

Milenyumlular ve Z Kuşağı üyeleri, harcamalarının en yüksek olduğu yıllarda alışveriş sepetlerine neler koyacak ve neleri koymayacak? Büyük araştırmalar birkaç ipucu veriyor. Z Kuşağı, Milenyumluların giyim konusunda başlattığı bir trendi devam ettirdi: Kıyafetlerinin modaya uygun olup olmadığını pek umursamıyorlar. Kendilerini bireysel olarak ifade konusunda yetenekli bir kuşak olarak kendi tarzlarını yaratmayı tercih ediyorlar (bkz. Şekil 8.19).

Şekil 8.19: Belirli maddi şeylerin önemli olduğuna inanan ABD'li 12. sınıf öğrencilerinin yüzdesi, 1976-2021

Kaynak: Geleceği İzlemek
Notlar: Arabalarla ilgili madde "2-3 yılda bir" yeni bir arabaya sahip olmanın önemini sormaktadır, bu da düşük değerlerin bir sebebidir. Kıyafetlerle ilgili maddede "son moda kıyafetlerin" önemi sorulmaktadır. Teknelerle ilgili maddede "motorlu, eğlence amaçlı bir araç (sürat teknesi, kar motosikleti vb.)" sorulmaktadır.

Çalışmanın yeniden gözden değerlendirilmesi, giyim trendlerini de etkileyecek. İş yerinde giyilen kıyafetler on yıllardır daha rahat olma eğilimindeydi. Ardından pandemi ile serbest kıyafet, pijamalara kadar serbestleşti; bazen de Zoom toplantılarında pijamalar gömleğin altına giyildi. Kimse alt bedeninizi görmüyorsa o zaman neden pantolon giyesiniz ki?

Ofisler yeniden açılınca pek çok insan iş kıyafetlerinin ne kadar rahatsız olduğunu fark etti. Birbirini takip eden her kuşağın benzersizliğe ve bireyselliğe daha fazla odaklanmasıyla bireysel rahatlık ve ifade daha önemli hâle geldi. Rahat iş kıyafetleri bundan böyle kalıcıdır.

Markalar yeni nesil standartlara yanıt vermeye başladı bile. Geleneksel olarak öteden beri yeni nesle odaklanan pazarlama anlayışında, şirketler Z Kuşağı'nın cinsiyet ayrımı gözetmeyen, daha az cinsel içerikli, daha endişeli ve daha rahat tarzına hitap etmeye başladı. M&M, 2022 senesinde simgesel karakterlerinin görünümünde değişiklikler yapılacağını duyurdu. Bundan böyle Ms. Green ve Ms. Brown artık cinsiyet vurgusunu azaltmak için Yeşil ve Kahverengi olarak bilinecekti.[57] Yeşil, yüksek topuklu çizmelerini sneaker ayakkabılarla değiştirdi ve Brown'ın stilettosu daha alçak topuklu ayakkabılara dönüştü. Grubun en endişeli karakteri Turuncu, olduğu gibi kalacak, *Washington Post*'un deyimiyle "kitlesiyle bağ kurmaya çalışan bir pazarlama departmanından çıkabilecek en üzücü sözlerden birine" yol açacaktı: "Turuncu, aynı zamanda en endişeli kuşak olan Z Kuşağı ile en ilişkilendirilebilir karakterlerden biri." Marka aynı zamanda reklamlarındaki cinsel tonu da yumuşatacak (örneğin bir zamanlar Ms. Yeşil'in striptiz yaptığını gösteren reklamlar). Bunun yerine "daha kapsayıcı, kabul edici ve birleştirici olan güncellenmiş bir ton" sözü verdiler.

---

[57] M&M, cinsiyetleri olmayan antropomorfik karakterleri için Mrs. (bayan) ve Mr. (bay) yerine Ms. ifadesini kullanmıştır. (Ç.N.)

Peki ya araba gibi büyük alımlar?.. 2010'lu yılların büyük bir bölümünde gözlemciler, Milenyumluların araç paylaşımına ve toplu taşımaya güveneceğini ve bu sebeple otomobil satın almayacağını tahmin ediyordu. Bu tahminin doğru olmadığı ortaya çıktı ve bu da yine Milenyumluların 18 yaşındayken söyledikleriyle destekleniyor; arabalara olan ilgileri 1970'lerdeki Bebek Patlaması Nesli'ninkinden daha yüksekti. Bu veriler, özellikle COVID-19 pandemisinin araç paylaşımına ve toplu taşımaya güvenmenin dezavantajlarını ortaya koyması sebebiyle Z Kuşağı'nın otomobil satın almak isteyeceğini de gösteriyor (bkz. Şekil 8.19). Ancak Z Kuşağı, X Kuşağı üyelerinin ve Milenyumluların tekne gibi lüks şeylere yönelik arzusunu geri plana itiyor; bu kuşak, lüks gibi görünebilecek bir şey istediklerini söyleyemeyecek kadar pratik ve karamsar.

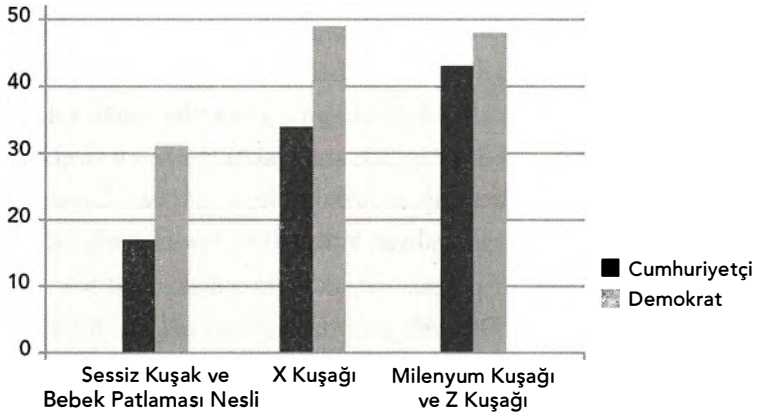
Doğum oranlarının düşmesiyle birlikte, bebek ürünleri ve çocuk oyuncakları küçülen bir pazar olacak. Bazı çocuk parkları, çocuk klinikleri ve bu pazara hizmet veren diğer kuruluşlar kapanacak. 2020'ler devam ederken, 8-12 yaş arası çocukların ve 13-19 yaş arası gençlerin sayısı istikrarlı bir şekilde düşecek ve bu da ergenlerin kullandığı ürün ve hizmetlere olan talebi azaltacak. Ortaokul ve lise kayıtları azalacak, ardından üniversite kayıtları da aynı akıbete uğrayacak. Genç iş gücüne dayanan sektörler 2030'lara kadar çalışan bulmakta daha da zorlanacak.

Gittikçe ailenin bir parçası olarak kabul gören evcil hayvanlara yönelik ürünler, büyüyen pazarlardan biri olacak. Bir kedi veya köpek için doğum günü partisi düzenlemek, evcil hayvan mamasıyla yapılan doğum günü "pastalarıyla" ve hediyelerle tamamlananarak popülerlik kazandı. Artan depresyon oranlarıyla birlikte, daha fazla insan duygusal destek hayvanları edinecek. Evcil hayvan malzemeleri ve evcil hayvan pansiyonculuğu büyüyen sektörler olacak.

Woke Kapitalizm

Kişisel olanın politikleşmesiyle birlikte, gençler markalardan politik duruş almalarını bekliyor. 2020 yılında yapılan bir araştırmada, Z Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların %54'ü bir şirketin politik konumunun satın aldıkları ürünleri etkilediğini belirtti: %34'ü kendi görüşlerini paylaşan işletmelerden daha fazla, %20'si ise kendilerininkinden farklı görüşleri benimseyenlerden daha az alışveriş yaptıklarını ifade etti.

Hangi işletmelerin kendi görüşlerini paylaştığını nasıl biliyorlar? İşletmeler kendileri söylüyor. Z Kuşağı üyeleri ve Milenyumluların "Amerikan işletmelerinin ülkenin karşı karşıya olduğu siyasi veya sosyal meselelerde pozisyon alma sorumluluğu vardır." görüşüne katılma ihtimalleri çarpıcı biçimde daha yüksek. Gençlerin buna siyasi partileri ne olursa olsun katılma ihtimalleri daha fazla; buna karşılık, eski kuşaklar Demokratların işletmelerin siyasi pozisyon almasını daha çok istemesi yönünde daha partizan bir bölünme gösteriyor (bkz. Şekil 8.20).

Şekil 8.20: Siyasi parti bağlılığı ve kuşağa göre, işletmelerin siyasi pozisyon alması gerektiğini savunan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi

Kaynak: Real Clear Kamuoyu Araştırması, Şubat 2020
Notlar: Madde ifadesi: "Amerikan işletmelerinin ülkenin karşı karşıya olduğu siyasi veya sosyal meselelerde pozisyon alma sorumluluğu vardır."

Bir bitkisel takviye şirketi kuran Milenyumlu Gabe Kennedy, "Yaşlı insanlarla konuştuğunuzda aynen şöyle söylerler: 'Ahbap, biz domates sosu satıyoruz, politika satmıyoruz.' " dedi. "O zaman genç insanlar da şöyleler: 'Bunlar politik domatesler. Bu politik domates sosu.'"

Bu durum, genç kuşaklara hitap etmek isteyen ancak kendilerini tek bir siyasi görüşle ilişkilendirerek potansiyel pazarlarının yarısını kaybetmek istemeyen şirketler için bir ikilem yaratıyor. Bazı durumlarda markalar, başka bir kesimden tamamen vazgeçmek anlamına gelse bile siyasi yelpazenin bir kesimine derinlemesine angaje olmaya karar veriyorlar.

Nike böyle bir kararı, siyah Amerikalıların polis tarafından öldürülmesini protesto etmek için millî marş sırasında diz çökmesiyle tanınan eski futbolcu Colin Kaepernick'in yer aldığı 2018 reklamlarıyla verdi. Sağ kesimden hızlı bir şekilde tepkiler geldi ancak reklamlar hedeflenen amacına ulaştı: Nike'ın satışları %31 arttı. Nike'ın kurucusu Phil Knight, "Yeterince insan markanızı sevdiği sürece kaç kişinin nefret ettiği önemli değildir." dedi. "Bu tutuma sahip olduğunuz sürece, insanları gücendirmekten korkamazsınız. Ilımlı bir politika izleyemezsiniz ve bunu deneyemezsiniz. Tavır almak zorundasınız ki Kaepernick reklamının işe yaramasının nedeni de bu." Buradaki zorluk, bunu hâlâ özgün kalarak yapmanın bir yolunu bulmaktır; özellikle Z Kuşağı, bir şirketin siyasi bir söyleme sadece inanır gibi yaptığını hissettiğinde bile sert tepki veriyor.

Siyasi partilerin sadece eyaletlere göre değil, aynı zamanda eğitim ve kentsel/kırsal yerleşim bölgelerine göre de giderek daha fazla bölünmesiyle, markalar genellikle potansiyel müşterilerinin siyasi eğilimlerini tahmin edebiliyor ve hangi kesime pazarlama yapacaklarına karar verebiliyor. Önümüzdeki yıllarda giderek daha fazla markanın siyasi söylemlerinde ne kadar ileri gideceklerine karar verdiğini göreceğiz. Eylemlerinde çizgiyi aşanlar başarısızlığa uğrayacak ancak kendi seçtikleri kesime sinyal verecek güçlü siyasi söylemlerde bulunabilenler başarılı olacak.

Kuşakların Geleceği

2020'li yıllar, yaşayan altı Amerikan kuşağı için dinamik bir on yıl olacak. Sessizler, pandemi sırasındaki kapanmaların ardından yeniden emekliliklerinin tadını çıkarıyor. Onlarca yıldır kültüre hâkim olan Bebek Patlaması Nesli hızla emekli oluyor. X Kuşağı üyeleri, bazen gönülsüzce de olsa üst düzey liderlik pozisyonlarına geliyor. Milenyumlular hayatlarının en verimli dönemine giriyor ve daha fazla sorumluluk almak istiyor. Z Kuşağı üyeleri kendi tarzlarını buluyor ve etkilerinin farkına varıyor. Kutuplar, zorluklardan doğan güç ve dayanıklılık potansiyeliyle, hayata küresel bir pandemi sırasında başlangıç yapmış olmanın üstesinden geliyor.

On yıllar boyunca toplanan veriler üzerinde yapılan madencilik, bize kuşak farklılıkları konusunda daha önce hiç olmadığı kadar kapsamlı ve doğru bir tablo sunuyor. Bu veriler, tutumların, karakter özelliklerinin, davranışların, eğitimin ve yaşam hızının bu altı kuşak boyunca muazzam ölçüde değiştiğini açıkça ortaya koyuyor. Kutupların 2020'lerdeki çocukluğu, Sessizlerin 1940'lar ve 1950'lerdeki çocukluğuna çok az benzerlik gösteriyor, Z Kuşağı'nın ergenlik çağlarını anlamak sert yetişmiş X Kuşağı üyeleri için zor ve Milenyumluların genç yetişkinlik dönemi de Bebek Patlaması Nesli'nin o yaşlardaki deneyimlerinden çok farklı.

Geçmişteki teorilerin aksine, kuşaklar her neyseler, etkilenmeye açık yaşlarda büyük olaylar deneyimleyerek o olmadılar. Bunun yerine kuşaklar, teknolojinin hem doğrudan hem de teknolojinin kızları olan bireycilik ve daha yavaş bir yaşam aracılığıyla günlük hayatı ve kültürü kökten değiştirdiği için farklılaşıyor. Z Kuşağı, cinsiyetin akışkan olduğuna 11 Eylül'den sonra doğdukları için inanıyor değil; cinsiyetin akışkan olduğuna inanıyorlar çünkü giderek bireyselleşen ve çevrimiçi hâle gelen bir kültürde bir sonraki adım bu. Milenyumluların daha geç evlenmesinin sebebi, Büyük Durgunluk sırasında genç olmaları değil; daha geç evleniyorlar çünkü teknoloji şu üç

eğilimi yarattığından yetişkin gelişimi yavaşladı: Çocukların daha fazla gözetilmesi, bilgi çağının mesleklerine hazırlanmak için daha fazla eğitim yılının gerekmesi ve tıbbi ilerlemelerin ömrü uzatması. Z Kuşağı ekonomi yüzünden depresyonda değil; depresyondalar çünkü akıllı telefonlar ve sosyal medya sürekli bir rekabet ortamı yarattı ve onları yüz yüze insan etkileşiminden kopardı.

Yükselen bireycilik her kuşağın hikâyesi arasından kendine bir yol çizerek ilerliyor. Sessizler, ırk ayrımcılığının sonlanması için mücadele verirken ve cinsiyete dayalı ayrımcılık yapan yasaları tersyüz ederken bireyci düşünceden faydalandılar. Bebek Patlaması Nesli, Vietnam Savaşı için zorunlu askere alımı protesto ederken ve kadınların ne yapıp ne yapamayacağına dair geleneksel kurallara meydan okurken ellerinde bireycilik vardı. X Kuşağı üyeleri, öz güvene değer vererek ve şüpheci davranarak bireyciliğin ilerleyişine kendilerine özgü yönelimlerini getirdi. Milenyumlular olumlu öz-görüşleri yeni zirvelere taşıdı ve LGB bireylerin oldukları kişi olma ve sevdikleri kişiyi sevme konusundaki bireysel haklarını destekledi. Z Kuşağı, herkesin kendi cinsiyetini seçebileceği -ve ikiden fazla cinsiyet olduğu- yönünde bireyci bir argüman ortaya koyuyor. Bütün kültürel sistemlerde ödünleşimler vardır ve bireycilik Amerikalılara eşi benzeri görülmemiş bir özgürlük, farklı sesler ve insanların olmak istedikleri kişi olabileceklerine dair bir inançla dolu bir kültür kazandırdı. Ancak aynı zamanda başkalarına karşı daha fazla güvensizlik ve parçalanmış bir sosyal doku da yarattı. Toplumsal kuralları terk edip bireyi kayırmak, hem serbestiyet hem de kaos, hem özgürlük hem de kopuş getirir.

Yavaş yaşam stratejisi, yaşamlarının her aşamasında geleneksel dönüm noktalarını geciktirerek her kuşakla birlikte gelişti. Çocuklar daha güvende ama daha az bağımsız; 13-19 yaş arası gençler alkol almaya, araba kullanmaya veya çalışmaya daha az eğilimli; genç yetişkinler evliliği, çocukları ve kariyerlerini erteliyor; orta yaşlılar daha genç hissediyor ve davranıyor, yaşlılar da her zamankinden

daha ileri yaşlarda çalışıyor ve seyahat ediyor. Yavaş yaşam, genç yaşta evlenip kısa bir süre sonra çocuk sahibi olan Bebek Patlaması Nesli için bir fısıltıyken, üyeleri üniversiteden rekor sayıda mezun olan, evliliği ve çocuk sahibi olmayı önceki tüm kuşaklara göre daha uzun süre erteleyen Milenyumlular için bir haykırışa dönüştü. Z Kuşağı ile birlikte de yavaş yaşam stratejisi tüm hızıyla devam etti; araba kullanmak, çalışmak, hatta cinsel ilişki erteleniyordu.

Yavaşlama tamamen doğrusal değildi -X Kuşağı üyeleri hızlı bir çocukluk ve ergenliğin ardından yavaş bir yetişkinlik dönemi geçirdi- ancak sonuç itibarıyla yalnızca gelişimsel yörüngede bir yavaşlama yaşanmadı, aynı zamanda değer ve davranışlarda da bir değişim oldu. Örneğin ebeveynler çocukların sürekli gözetim altında tutulması gerektiğine inanıyor, 17 yaşındaki gençler arkadaşlarıyla nadiren dışarı çıkıyor, ebeveynler üniversite öğrencilerinin problemlerini çözüyor, evlilikler 30'lu yaşlara kadar erteleniyor, orta yaşlılar ironik tişörtler giyiyor ve siyasi lider seçilenlerin yaşları 70'lerin sonlarına kadar varıyor. Bu eğilimler tümüyle kötü veya iyi değildir; bunlar yalnızca bize daha fazla zaman kazandıran daha karmaşık teknolojinin ürünleridir.

Bireycilik gibi, yavaş yaşam stratejisinin de özellikle ergenlik döneminde ödünleşimleri vardır: daha fazla gözetim ve fiziksel güvenlik, ancak daha az keşif ve bağımsızlık. Ana yaş grubuna giren yetişkinlerde, bu durum partner bulmanın ve ebeveyn olmanın ertelenmesine yol açarak genç yetişkinlikte daha fazla belirsizlik yaratmakla beraber eşlerin ve ebeveynlerin daha iyi olgunlaşmasını sağlıyor. İleri yetişkinlik döneminde, daha uzun ve daha sağlıklı yaşamlar işin olumlu tarafıdır; olumsuz taraf ise siyasi liderler ile gençler arasındaki kuşak farkının artması ve bir sonraki kuşağın liderliğe yükselişinde çarpıcı bir gecikme yaşanmasıdır (işte bakın X Kuşağı Bebek Patlaması Nesli'ni izliyor). Teknolojik gelişimin ilerlemeye devam etmesiyle yavaş yaşam muhtemelen kalıcı olacak.

Bir de teknolojinin doğrudan etkisi var. Sessizler ve Bebek Patlaması Nesli bile bir zamanlar daktilo kullanmalarına, telefonun

kadranını çevirmelerine, giysilerini kurutmak için çamaşır iplerine asmalarına, haberleri yalnızca basılı kâğıttan okumalarına, ansiklopedileri karıştırmalarına veya arabaları bozulduğunda yardım çağıracak bir telefonları olmadığı için benzin istasyonuna kadar kilometrelerce yürümelerine hayret ediyor. Bebek Patlaması Nesli ve X Kuşağı üyelerinin çocukken saatlerce televizyon izlemesinden Milenyumluların anlık mesajlaşma ve erken dönem sosyal medya platformlarını keşfetmesine kadar her yeni ilerleme günlük hayatı değiştirdi. Z Kuşağı özellikle, akıllı telefonlar ile her yerde hazır ve nazır sosyal medyanın gençlerin sosyal yaşamlarını çevrimiçi ortama taşımasını ve 2012'den sonra depresyon, kendine zarar verme ve intihardaki endişe verici artışı tetiklemesiyle, rutinleri dönüştüren teknolojiden güçlü bir doz aldılar. Ardından, 2015 yılından sonra, siyasi kutuplaşma ile sosyal medyanın toksik kombinasyonu, yaş skalasını yukarı doğru taşıdıkça Milenyumlular için ruh sağlığı sorunları ortaya çıktı. Daha uzun yaşam sürelerinden iş gücünden tasarruf sağlayan cihazlara ve işe gidip gelmeyi ortadan kaldıran sanal toplantılara kadar teknoloji, modern vatandaşlara sayısız saat kazandırdı. Yine de genellikle bu fazladan zamanı teknoloji ürünlerini kullanarak geçirmeyi tercih ediyoruz. Teknolojinin paha biçilmeyen hediyesi olan zamanı aldık ve onu komik videolar izlemeye, aşırı biçimde başkalarının hayatlarını arzulamaya sarf ettik; oyalayıcı ama her zaman eğitici veya faydalı değil...

Teknolojik değişimin yıldırım hızındaki sürati, 1960'larda Bebek Patlaması Nesli'nin Muhteşem Kuşak ebeveynlerine karşı koymasından bu yana, tutumlarda en büyük kuşak farklarını da yarattı. Eski kuşakların gençlerin iş ahlakı ve becerilerinden yakınması, artan siyasi bölünmeler, linç kültürüne yönelik belirgin bir kuşaksal nüans, genç kuşakların yaşlıların teknolojik kavrayış konusundaki eksikliklerini eleştirmesi ve "Tamam, Bebek Patlaması Nesli!" gibi ifadelerin alaycı bir şekilde kullanılması ile kuşak çatışması her yerde görünüyor. Bebek Patlaması Nesli'nin ve X Kuşağı üyelerinin inter-

net ve sosyal medya ile büyüyüp gelişme, Z Kuşağı'nın ise bunlarsız büyüyüp gelişme konusunda bir referans noktaları yok; bu yüzden Milenyumlular her iki bakış açısını büyüklerine ve küçüklerine açıklamak zorunda kalıyor.

Hızlanan bireycilik, özellikle cinsiyet konusundaki tutumları o kadar radikal biçimde değiştirdi ki, birçok Milenyumlu bile ayak uyduramadığını düşünüyor. Yaşam döngüsünün yavaşlaması yüzünden eski ve yeni kuşaklar, önemli dönüm noktalarını çok farklı dönemlerde geride bırakmıştır; bu da eleştirilere ve yanlış anlamalar için çok fazla vesilenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Tüm bunlar, olumsuzlukları öne çıkaran ve insanların yüz yüze tartışmaları hâlinde bu kadar şiddetli olmayabilecek kuşak çatışmalarını artıran çevrimiçi bir medya ortamında gerçekleşiyor.

Kuşaksal ve kültürel değişimin ana tetikleyicisi teknoloji, en yüksek noktada ödünleşim sunar. Teknoloji bize anında iletişim olanağı tanıdı, emsalsiz kolaylık sağladı ve en değerli ödülü verdi: Daha az ağır işin olduğu daha uzun ömürler. Aynı zamanda teknoloji bizi birbirimizden izole etti, siyasi bölünme tohumları ekti, gelir eşitsizliğini körükledi, karamsarlığı iyice yaygınlaştırdı, kuşaklar arasındaki uçurumları genişletti, dikkatimizi çaldı ve 13-19 yaş arası gençler ile genç yetişkinler arasındaki ruh sağlığı krizinin başlıca sorumlusu oldu. Önümüzdeki on yıllarda altı kuşağın zorlu imtihanı işte budur: Teknolojinin bizi birbirimizden uzaklaştırmak yerine bir araya getirmesinin bir yolunu bulmak.

Teknolojinin alabildiğine yaygın etkisinin farkına varmak şunu görmemize yardımcı olur: Tüm kuşaklar onun rüzgârıyla savruldu ve sarsıldı! Hangi kuşağın suçlu olduğunu tartışmak yerine de şunun ayırdına varabiliriz: Tüm kuşaklar, kültürel değişime yön verirken birbirlerini etkiliyor. Bu kitabın teşebbüste bulunduğu gibi kuşak farklılıklarının açıklığa kavuşturulması, kuşaklar arası çatışmayı azaltabilir. Farklı kuşakların bakış açılarını ne kadar iyi kavrarsak şunu görüp anlamak da o kadar kolay olur: Bu işte hep beraberiz!

Teşekkürler

En büyük şükran borcum, 2004'ten bu yana yayıncı temsilcim olan Jill Kneerim'edir. İki ayrı kuşak hakkında iki kitap yazdıktan sonra, tamamı hakkında yazmamı önerdi. Bunun kulağa zor ama şaşırtıcı geldiğini düşündüm ve aslında her ikisi de olduğu ortaya çıktı. Beklenmedik bir şey, sürecin en zorlayıcı yanı oldu: Jill Nisan 2022'de 83 yaşında kanserden hayatını kaybetti. Keşke bu kitabı ellerinde tutabilseydi. Ama en azından ona ilk taslağı bitirdiğimi söyleyebildim.

Birkaç ay sonra, bazı dosyaları temizlerken Jill'in 2005 yılında, ilk kitabım *Ben Nesli* için yirmi dört farklı yayıncıya yaptığımız tekliften sonra -mutlu sonla biten ama aynı zamanda çok sayıda reddi de içeren bir süreçti- gönderdiği bir nota rastladım. "Dosyalarınız (veya zırvalarınız) için," diye yazmıştı, "işte teklif vermek istemeyen aptalların resmî yanıtları." Yüksek sesle güldüm ve sonra gözyaşlarına boğuldum. Jill sadece mükemmel bir savunucu değil, aynı zamanda sevgili bir arkadaş ve sırdaştı. Onun nezaketini, mizah anlayışını ve en önemlisi de hayata, insanlara ve bunlar arasındaki her şeye duyduğu özgün merakı özlüyorum. Jill'in rehberlik yaptığı Lucy Cleland'a, bu kitabı bitirdiğimde temsilcilik görevini incelikle ve beceriyle üstlendiği için teşekkür ederim.

Editörlerim Peter Borland ve Seande Lone, takdire şayan bir zekâ, fedakârlık ve samimiyetle bu kitabın karmaşıklığının (ve uzunluğunun) üstesinden geldiler. Editörlerinizin sizin tarafınızda bulunduğunu -ve genellikle haklı olduklarını- bildiğinizde motive olmak çok daha kolaydır. David Brown'a da tanıtım konusundaki yetkin katkısından dolayı minnettarım.

Aralarında Sarah Binau, Andrew Blake, Maartje Boer, Keith Campbell, Stacy Çampbell, Jason Carroll, Nathan Carter, Bell Cooper, Alina Cosma, Sarah Coyne, Kevin Cummins, Lauren Dawson, Kristen Donnelly, Mary Duffy, Julie Exline, Eric Farley, Josh Foster, Genevieve Gariepy, Patricia Greenfield, Josh Grubbs, Jonathan Haidt,

Jessica Hamilton, Garrett Hisler, Brian Hoffman, Nate Honeycutt, Joanna Inchley, Spencer James, Helena Jericek, Thomas Joiner, Sara Konrath, Zlatan Krizan, Steinar Krokstad, Jennifer Le, Hannah Lemon, Astrid Le Roy, Amy Lieberman, Jimmy Lozano, Sonja Lyubomirsky, Gabrielle Martin, Cooper McAllister, Heejung Park, Radmila Prislin, Lee Robertson, Megan Rogers, Jane Shawcroft, Ryne Sherman, Brian Spitzberg, Gonneke Stevens, Bingjie Tong, Lisa Walsh, Wendy Wang, Lauren Wegman, Brooke Wells ve Brad Wilcox'un da bulunduğu birçok harika öğretim üyesi ve öğrenciyle yaptığım araştırma işbirliklerinden çok faydalandım. Özellikle Jonathan Haidt'e, ergenlerin ruh sağlığı eğilimleri ve sosyal medya kullanımı ile ruh sağlığına dair -çalışmaları özetlemek ve yorum talep etmek için harika bir kaynak hâline gelen- halka açık Google dokümanlarında iş birliği yaptığı için teşekkür ederim. Ayrıca Brad Wilcox'a, Aile Çalışmaları Enstitüsü ve Wheatley Enstitüsünün sponsorluğundaki, pandemi sırasında 13-19 yaş arası gençler ile 13-19 yaş arası gençler ve teknoloji kullanımı hakkında orijinal veri toplanmasına olanak tanıyan çeşitli projelere öncülük ettiği için minnettarım. Son birkaç yıldır "i-Nesli" konuşmalarımın düzenleyicilerine ve dinleyicilerine de teşekkürü bir borç bilirim; iş yerinde, okulda, kampüste ve evde kuşaklarla ilgili deneyimlerinizi dinlerken çok şey öğrendim. Her şeyden öte, bana ortaya çıkmasına teknolojinin yol açtığı bu yeni dünyayı anlamlandırmak için hep beraber mücadele ettiğimizi gösterdiler.

Lindsey ve Steve Ball, Bill Begg, Brande ve Jeff Beighley, Ken Bloom, Keith Campbell, Kim ve Brian Chapeau, Rhonda Crandall, Jennifer Crowhurst, Amanda Davis, Jody Davis, Shelley ve Steve Erikson, Julie Exline, Jeff Green, Nick Grossman, Rodney Haug, Sarah ve Dan Kilibarda, Dave Louden, Ron Louden, Scott Mann, Bud ve Pat Moening, Kate Moening, Mark ve Kathy Moening, Sarah Moening, Darci ve Brad Olson, Sonia Orfield, Zack Orner, Trinity Perry, Greg Rumph, Adam Shah, Marilyn Swenson, Drew Sword, Amy ve Paul Tobia, Dan Tvenge, Kathleen Vohs, Anna ve Dusty

Wetzel, Jud Wilson, Zane Zelinski ve Alice Zellmer dâhil olmak üzere, kitap hakkında soru sorma nezaketini gösteren tüm arkadaşlarıma ve aileme teşekkürlerimi sunarım. Annem ve babam Steve ve Joan Twenge, kendi kuşaklarının bakış açısını sunarlarken aynı zamanda kitabın birçok doğum sancısını dinlediler.

Son birkaç yıldır bu kadar sık ofisimde olma sebebimi anlayışla karşılayan aileme, özellikle de yazmak, analiz etmek ve grafikler oluşturmak için hiç ele geçmez büyüklükteki zaman bloklarının peşinde koşarken çocuklarımızı okullarına ve aktivitelere götürüp getirdiği için kocam Craig'e teşekkür ederim. Z Kuşağı kızlarım Kate, Elizabeth ve Julia, kendi kuşakları hakkında temel içgörüler sağladılar. Aslında, Kate (d. 2006) Z Kuşağı bölümünün tamamını okudu ve yorumlar getirdi ("Sanırım benim kuşağımdaki herkes birbirini beceremeyecek kadar gamlı."; "Muhtemelen video oyunlarında olmamız da iyi bir şey, birbirimizi bıçaklamak yerine."; "Aynen espressodepresso.";[58] "wut";[59] "Depresyonda olmamıza şaşmamalı; okulla kalsa iyi, rahatlamaya vaktimiz yok, sosyal medya rahatlatıcı olmaktan çok uzak."; "Aşırı pozitiflik benim kuşağım tarafından utanç verici olarak görülüyor."). Elizabeth (d. 2009) "İnsanlar TikTok'a çok bağımlı; çocuklar okulda öğle yemeği sırasında izliyor." diyor ve bana şimdi "slay"ın[60] ne anlama geldiğini öğretti. Julia (d. 2012), 2020 bahar dönemindeki 2. sınıf eğitiminin ağırlıklı olarak Brain Pop videolarını izlemekten oluştuğunu itiraf ediyor (ki bu videolar ona diğer şeylerin yanı sıra şu bilgiyi verdi: "Eğer bir beynin olmasaydı, ölmüş olurdun."). Her birinizin böyle harika insanlar olduğunuzu görmek, hayatımın en büyük sevincidir. Size olan sevgim kelimelerle anlatılamaz.

---

58 Sosyal medyada çeşitli anlamlarda kullanılan bir ifade. Burada kuşağın duygusal zorluklar yaşadığının altı çiziliyor. (Ç.N.)

59 "What" kelimesinin farklı bir yazım şekli olan "Wut", internetteki yazışmalarda ve mesajlaşmalarda sıklıkla kullanılır ve genellikle şaşkınlık, inanmazlık veya alayı ifade eder. (Ç.N.)

60 Bu ifade Z Kuşağı tarafından güzelliğiyle, tavrıyla, giyimiyle vs. ortamı domine eden, "yıkıp geçen" kişiler için kullanılıyor. (Ç.N.)

Kaynakça

1. Bölüm: Kuşakların "Nasıl?"ı ve "Neden?"i

29 *2018 yılında, 26 yaşındaki bir Amerikalı:* Alastair Jamieson, Elisha Fieldstadt ve Associated Press, "American Killed by Isolated Tribe on India's North Sentinel Island, Police Say" *NBC News*, 21 Kasım 2018; Kiona N. Smith, "Everything We Know about the Isolated Sentinelese People of North Sentinel Island" *Forbes*, 30 Kasım 2018.

44 *Çoğu insanın kendisini orta sınıftan gördüğü bir toplum*: Emmie Martin, "70% of Americans Consider Themselves Middle Class—but Only 50% Are", CNBC, 30 Haziran 2017.

49 *Hızlı yaşam stratejisi, hem bebekler hem de yetişkinler için*: Nicole L. Bulled ve Richard Sosis, "Exininging the Relationship Among Life Expectancy, Reproduction, and Educational Attainment: A Cross-Country Analysis", *Human Nature* 21 (Ekim 2010)): 269-89.

50 *20. yüzyılın başında 1. yaşını dolduran her 10 çocuktan 1'i:* Gopal K. Singh, *Child Mortality in the United States, 1935-2007: Large Racial and Socioeconomic Disparities Have Persistedover Time*, Health Resources and Services Administration, Maternal and Child Health Bureau (Rockville, Maryland: U.S. Department of Health and Human Services, 2010).

52 *"İstikrarlı ortamlarda kaynaklar için rekabet yüksek olduğunda"*: Bulled ve Sosis, "Examining the Relationship", 269-89.

52 *Yaşlanmanın sekiz biyolojik belirtecini kullanan yeni bir çalışma*: Morgan E. Levine ve Eileen M. Crimmins, "Is 60 the New 50? Examining Changes in Biological Age over the Past Two Decades", Demography 55, no. 2 (1 Nisan 2018): 387-402.

60 *"Kuşak, insanların başına gelen bir şeydir"*: Landon Y. Jones, *Great Expectations: America and the Baby Boom Generation* (New York: Coward, McCann ve Geoghegan, 1980).

68 *"'Tamam Bebek Patlaması Neslil' üstten bakan bir aşağılamadan daha fazlasıdır"*: Jill Filipovic, *OK Boomer, Let's Talk: How My Generation Got Left Behind* (New York: One Signal Publishers, 2020).

69 *Tarihçi Kyle Harper'ın 2021'de yazdığı gibi*: Kyle Harper, "Delusional Reactions to Epidemics Are as Old as Time. COVID Has Been No Different", *Los Angeles Times*, 26 Eylül 2021.

2. Bölüm: Sessiz Kuşak (1925-1945)

83 *"Mahkemeye karımı sevdiğimi söyleyin"*: Brynn Holland, "Mildred and Richard: The Love Story That Changed America", History.com, 28 Ekim 2018'de güncellendi.

90 *"O oldukça gelişigüzel çalışıyor"* Sara M. Evans'tan alıntı, *Born for Liberty: A History of Women in America* (New York: Free Press, 1989).

90 *Yazar Erica Jong (d. 1942) Sessizleri "şamar oğlanı kuşağı" olarak isimlendiriyordu*: Erica Jong, *Fear of Fifty: A Midlife Memoir* (New York: Harper Collins, 1994).

91 *"New York'ta el ve ayak parmaklarımdan daha fazla kez tutuklandım"*: Hugh Ryan, "How Dressing in Drag Was Labeled a Crime in the 20th Century", History.com, 25 Haziran 2019.

92 *"Bu bir başkaldırıydı, bir isyandı"*: "It Wasn't No Damn Riot!': Remembering Stormé De Larverie and Stonewall," After Ellen.com, 28 Haziran 2021.

92 *İşte bakın, Michael McConnell ve Jack Baker*: Erik Eckholm, "The Same-Sex Couple Who Got a Marriage License in 1971", New York Times, 16 Mayıs 2015.

93 *Bu öncülere rağmen*: Jeffrey M. Jones, "LGBT Identification in U.S. Ticks Up to 7.1%", Gallup, 17 Şubat 2022.

93 *Bir çalışma, 1960'tan önce doğan gey ve biseksüel erkeklerin ...ortaya koydu*: Christian Grov, H. Jonathon Rendina, and Jeffrey T. Parsons, "Birth Cohort Differences in Sexual Identity Development Milestones among HIV-Negative Gay and Bisexual Men in the United States", *Journal of Sex Research 55*, no. 8 (2018): 984-94.

93 *Şarkıcı Barry Manilow 1964 yılında 21 yaşındayken*:"Barry Manilow", *People Celebrates the 70s*'te (New York: People Weekly Books, 2000), 29.

93 *"Gey olduğumu bilirlerse onları hayal kırıklığına uğratacağımı düşündüm"*: Caitlin Gallagher, "Barry Manilow Opens Up about His Longtime Romance with Husband Garry Kief", Pop Sugar, ilk kez 9 Nisan 2015'te yayımlandı.

96 *Betty Friedan (d. 1921)* The Feminine Mystique *(1963) adlı kitabında:* Betty Friedan, *The Feminine Mystique* (New York: W. W. Norton, 1963).

97 *"Birden Don'a dönsem iyi olur diye düşündüm"*: Benita Eisler, *Private Lives: Men and Women of the Fifties* (New York: Franklin Watts, 1986).

101 *"Orta sınıftan profesyonellerin eşleri olan, üniversite eğitimi almış yüz binlerce kadın"*: Eisler, *Private Lives.*

120 *10 milyon genç erkek*: "Induction Statistics", Selective Service System, sss.gov.

Etkinlik Arası: AIDS Epidemisi

123 *"Yatağa bağlı, ağlayan, üzgün ve hiçbir umudu olmayan insanlar arıyordu"*: Peter Jennings ve Todd Brewster, *The Century* (New York: Doubleday, 1998).

125 *Peter Jennings ve Todd Brewster, yorganın 1987 yılında Washington'da ilk kez sergilendiğinde*: Jennings and Brewster, *The Century.*

125 *En nihayetinde* And the Band Played On: Politics, People, and the AIDS Epidemic*'i kaleme aldı*: Randy Shilts, *And the Band Played On: Politics, People, and the AIDS Epidemic* (New York: St. Martin's Press, 1987).

125 *"HIV kesinlikle kişinin karakterindeki iyi ve olumlu özellikleri geliştiriyor"*: Jeffrey Schmalz, "At Home With: Randy Shilts; Writing against Time, Valiantly," *New York Times*, 22 Nisan 1993.

3. Bölüm: Bebek Patlaması Nesli (1946–1964)

127 *ülkenin doğum oranı iki yüz yıldan fazla bir süredir düşüyordu*: Landon Y. Jones, *Great Expectations: America and the Baby Boom Generation* (New York: Coward, McCann, ve Geoghegan, 1980).

128 *Birinci dalga Bebek Patlaması Nesli Jim Shulman, dört farklı ilkokula gitmiş*: Jim Shulman, "Baby Boomer Memories: Reflections on Pittsfield Schools after World War II," Berkshire Eagle (Pittsfield, MA), 16 Ocak 2019.

129 *"Eğer ruhunuzu 80'lerde satmışsanız şimdi geri almak için bir fırsat"*: Diane Seo, "VW's Ads Aim to Draw Beetle Buyers with out Bugging Them," *Los Angeles Times*, 13 Mart 1998.

139 *Üniversite öğrencilerine 1973 baharında kampüs protestolarının 1960'ların sonunda zirve yapmışken*: James D. Orcutt ve James M. Fendrich, "Students' Perceptions of the Decline of Protest: Evidence from the Early Seventies", "Youth Protest in the 60s"ta, özel sayı, *Sociological Focus* 13, no. 3 (Ağustos 1980): 203-13.

140 *"Daha yüksek bir çağrı tarafından yönlendiriliyorum"*: Richard Zoglin, "Oprah Winfrey: Ladywith a Calling," *Time*, 8 Ağustos 1988.

143 *Greenfield'da (2013) bildirilen bir bulgudan esinlenilmiştir*: Patricia M. Greenfield, "The Changing Psychology of Culturefrom 1800 through 2000", *Psychological Science* 24, no. 9 (Eylül 2013): 1722-31.

145 *Orijinal analizler, Twenge ve diğerleri (2010) ile Twenge ve diğerleri (2016) çalışmalarında yayımlanmıştır:* Jean M. Twenge, Emodish M. Abebe ve W. Keith Campbell, "Fitting Inor Standing Out: Trends in American Parents' Choices for Children's Names, 1880-2007", *Social Psychological and Personality Science* 1, no. 1 (Ocak 2010): 19-25; Jean M. Twenge, Lauren Dawson ve W. Keith Campbell, "Still Standing Out: Children's Names in the United States during the Great Recession and Correlations with Economic Indicators", *Journal of Applied Social Psychology* 46, no. 11 (Kasım 2016), 663-70.

146 *"1960'ların başında, okul öğretmeninin"*: Susan J. Douglas, *Where the Girls Are: Growing Up Female with the Mass Media* (New York: Crown, 1995).

148 *Ülke çapında yapılan bir araştırmada, ABD'li yetişkinlerin yüzde 85'i*: Daniel Yankelovich, *New Rules: Searching for Self-Fulfillment in a World Turned Upside Down* (New York: Random House, 1981).

148 *Bir kadın gönderildiği bu yeri "utanç dolu bir hapishane" olarak nitelendirmişti*: Diane Bernard ve Maria Bogen-Oskwarek, "The Maternity Homes Where 'Mind Control' Was Used on Teen Moms to Give Up Their Babies", *Washington Post*, 19 Kasım 2018.

155 *Gallup'un 1969'da yaptığı bir ankette 25 Amerikalı yetişkinden sadece 1'i*: Jennifer Robison, "Decades of Drug Use: Data from the '60s and '70s", Gallup, 2 Temmuz 2002.

157 *Yazar Candi Strecker'ın gözlemlediği gibi*: Candi Strecker, "The Friendly Fraternity of Freaks", *Dazed and Confused*'da, R. Linklater ve D. Montgomery tarafından derlendi (New York: St. Martin's, 1993).

159 *1978'de yapılan bir Gallup anketinde yetişkinlerin 2/3'ü*: Robison, "Decades of Drug Use".

163 *Alkol kullanım bozukluğu (alkolle ilgili tedavi gerektirecek kadar ciddi sorunlar)*: Benjamin H. Han, Alison A. Moore, Rosie Ferris ve Joseph J. Palamar, "Binge Drinking among Older Adults in the United States, 2015 to 2017", *Journal of the American Geriatrics Society* 67, no. 10 (Ekim 2019): 2139-44.

164 *Birleşik Devletler Sivil Haklar Komisyonu (1975)*: U.S. Commission on Civil Rights, *The Voting Rights Act: Ten Years After; A Report of the United States Commission on Civil Rights* (Washington: U.S. Government Printing Office, Ocak 1975).

166 *"Siyah sonrası dünyada yaşayanlar yalnızca"*: Margery Eagan, "This Issue Is as Black and White as It Gets", *Boston Herald*, 23 Temmuz 2009; Wayne Drash, "The 'Unfathomable' Arrest of a Black Scholar", *CNN*, 22 Temmuz 2009.

166 *Gates Jr'ın dediği gibi*: *"Büyükbabam renkliydi"*: Richard Eder, "The New Openness", *Los Angeles Times*, 8 Mayıs 1994.

171 *New York'tan Temsilci Emanuel Celler (d. 1888)*: 88 Cong. Rec. 2577 (8 Şubat 1964).

174 *alaycı, rahatsızlık verici kişiler etrafını sardı*: Sheena McKenzie, "Jockey Who Refused to Stay in the Kitchen", *CNN*, 2 Ekim 2012.

174 *New York'taki büyük bir hukuk firmasının ilk kadın dava ortağı olan Karen Wagner (d. 1952)*: Karen Wagner ve Erica Baird, "What Surprises Boomer Women Professionals When They Retire", *Next Avenue*, 2 Temmuz 2018.

175 *şehirdeki ilk iki kadın temizlik işçisinin iyi iş çıkardığını yazdı*: Deirdre Carmody, "2 Female Sanitation Workers Earning High Marks", *New York Times*, 31 Ocak 1987.

175 *Miami'de yaşayan evli ve iki çocuk babası Celio Diaz Jr.*: Kate Johnson ve Albert Garcia, "'Male Stewardess' Just Didn't Fly", *Los Angeles Times*, 27 Eylül 2007.

177 *"Dışarıda yeni bir tür erkek olduğunu duyup duruyorum"*: Anna Quindlen, "Life in the 30's", *New York Times*, 10 Eylül 1986.

177 *"Psikologlar, kurumsal Amerika'nın ...kadınlarla dolu olduğunu söylüyor"*: Claudia H. Deutsch, "Women's Success: A Darker Side", *New York Times*, 10 Eylül 1986.

183 *O zamanlar Washington eyaletinde yasa koyucu olan Patty Murray (d. 1950)*: Michael S. Rosenwald, "No Women Served on the Senate Judiciary Committee in 1991 When Anita Hill Testified. That Has Changed", *Washington Post*, 18 Eylül 2018.

184 *2018 yılında yapılan bir ankete göre, Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı*: Anna North, "'You Just Accepted It': Why Older Women Kept Silent about Sexual Harassment-and Younger Ones Are Speaking Out," *Vox*, 20 Mart 2018; Morning Consult, National Tracking Poll #180313, crosstabulation results, 2-8 Mart 2018.

185 *"Kızlarımın ve torunlarımın ...güç veriyor"*: North, "'You Just Accepted It.'"

201 *2015 yılında ekonomistler Anne Case ve Angus Deaton*: Anne Case ve Angus Deaton, "Rising Morbidity and Mortality in Midlife among White Non-Hispanic Americans in the 21st Century", *Proceedings of the National Academy of Sciences* 112, no. 49 (8 Aralık 2015): 15078-83.

210 *E. Saez, (2019)*: Emmanuel Saez, "Striking It Richer: The Evolution of Top Incomes in the United States", University of California Berkeley, 2019.

212 *"Kimse yaşlı bir adamı işe almak istemez"*: Bill Toland, "In Desperate 1983, There Was Now here for Pittsburgh's Economy to Go but Up", *Pittsburgh Post-Gazette*, 23 Aralık 2012.

4. Bölüm: X Kuşağı (1965-1979)

223 *1996'da önceki kuşakların onları nasıl gördükleri sorulduğunda*: Margot Horn blower, "Great Xpectations of So-Called Slackers", *Time*, 9 Haziran 1997.

228 *O sırada 25 yaşında bir PayPal çalışanı olan Jawed Karim (d. 1979)*: Jim Hopkins, "Surprise! There's a Third YouTube Co-founder", *USA Today*, 11 Ekim 2006.

229 *sitede satılan ilk ürün kırık bir lazer kalemdi*: Marcodella Cava, "eBay's 20th Made Possible by Canadian Retiree", *USA Today*, 11 Eylül 2015.

235 *X Kuşağı'na "sorulması gereken tek bir soru olduğu"*: Susan Gregory Thomas, "The Divorce Generation", *Wall Street Journal*, 9 Temmuz 2011.

245 *Bebek Patlaması Nesli seks yapmaya üniversitede ...başladı*: Brooke E. Wells ve Jean M. Twenge, "Changes in Young People's Sexual Behavior and Attitudes, 1943-1999: A Cross-Temporal Meta-analysis", *Review of General Psychology* 9, no. 3 (Eylül 2005): 249-61.

244 *ABD'li kadınların, üremenin kilometre taşlarındaki medyan yaşı, 1960-2021*: Lawrence B. Finer ve Jesse M. Philbin, "Trends in Ages at Key Reproductive Transitions in the United States, 1951–2010", *Women's Health Issues* 24, no. 3 (Mayıs-Haziran 2014): 271-79.

246 *kişilerin sayısında da çok büyük bir değişiklik olmuştur*: Wendy D. Manning ve Bart Stykes, *Twenty-Five Years of Change in Cohabitation in the U.S., 1987-2013* (Bowling Green, OH: National Center for Family&Marriage Research, 2015).

253 *Yüksek lisans öğrencisiyken ... 65.965 üniversite öğrencisinin puanlarını topladım*: Jean M. Twenge ve W. Keith Campbell, "Age and Birth Cohort Differences in Self-Esteem: A Cross-Temporal Meta-analysis", *Personality and Social Psychology Review* 5, no. 4 (Kasım 2001): 321-44.

254 *1950'lerin başında 13-19 yaş arası gençlerin sadece %12'si*: Cassandra Rutledge Newsom, Robert P. Archer, Susan Trumbetta ve Irving I. Gottesman, "Changes in Adolescent Response Patterns on the MMPI/MMPI-A across Four Decades", *Journal of Personality Assessment* 81, no. 1 (2003): 74-84.

255 *Erken dönem Bebek Patlaması Nesli her 10 öğrenciden sadece 4'ü*: Jean M. Twenge, W. Keith Campbell ve Brittany Gentile, "Generational Increases in Agentic Self-Evaluations among American College Students, 1966–2009", *Self and Identity* 11, no. 4 (2012): 409-427.

255 *1987 tarihli bir* Washington Post *makalesinde o yılın lise mezunları için yapılan tanıma bakılırsa*: Lynda Richardson ve Leah Y. Latimer, "Hopes of a Gilded Age", *Washington Post*, 14 Haz. 1987.

259 New York Times, *programın*: Neil Genzlinger, "Robin Leach, 76, 'Lifestyles of the Richand Famous' Host, Dies", New York Times, 24 Ağustos 2018.

263 *1987'de Fairfax County, Virginia'da kilise mezuniyetinde* Washington Post*'a röportaj veren*: Richardson ve Latimer, "Hopes of a Gilded Age".

263 *Liseyi yeni bitirmiş olan Sam Brothers*: Richardson ve Latimer, "Hopes of a Gilded Age".

264 *2013 yılında yayımlanan bilimsel bir yayınla yardımcı yazarım Tim Kasser ve ben*: Jean M. Twenge ve Tim Kasser, "Generational Changes in Materialism and Work Centrality, 1976-2007: Associations with Temporal Changes in Societal Insecurity and Materialistic Role Modeling", *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, no. 7 (Temmuz 2013): 883-97.

269 "*enerjik zihinli bir kuşak*": P. Travers, "Slacker," *Rolling Stone*, 11 Temmuz 1991; Parkinson, Hannah Jane. Freeshow: Slacker. *The Guardian*. 14 Nisan 2014.

270 "*Benim kuşağım neredeyse her şeyi yapabileceğimize inanıyor*": Hornblower, "Great Xpectations".

280 *Diğerleri ... ucuz silahların daha fazla bulunabilirliğine işaret ediyor*: Alfred Blumstein, "Youth, Guns, and Violent Crime", *Future of Children*.12, no. 2 (Yaz-Sonbahar 2002): 38-53.

285 "*24 yaş altı mı? Her şeyin saçmalık olduğunu düşünüyorlar*": Don Oldenburg, "Cynical? So, Who's Cynical?", *Washington Post*, 23 Haziran 1989.

288 *Gelir eşitsizliği artarken güven eksikliği de arttı*: Jean M. Twenge, W. Keith Campbell ve Nathan T. Carter, "Declines in Trust in Others and Confidence in Institutions among American Adults and Late Adolescents, 1972–2012", *Psychological Science* 25, no. 10 (Ekim 2014): 1914-23.

295 *Hemen ayakkabı kutusu büyüklüğündeki yeni video kamerasını kaptı*: Azi Paybarah, "He Video taped the Rodney King Beating. Now, He Is Auctioning the Camera", *New York Times*, 29 Tem. 2020.

296 *Karar ırksal bir bölünmeyi aşikâr ediyordu*: Janell Ross, "Two Decades Later, Black and White Americans Finally Agree on O. J. Simpson's Guilt", *Washington Post*, 4 Mart 2016.

298 "*Belki de ırkçılığın ... mitini ebediyen sonlandırabiliriz*": "President-Elect Obama", başyazı, *Wall Street Journal*, 5 Kasım 2008.

303 *2016 seçimlerini ... etkili bir şekilde belirleyen rakamın 125 katı (80.000)*: Philip Bump, "Donald Trump Will Be President Thanks to 80,000 People in Three States", *Washington Post*, 1 Aralık 2016.

304 *Cowan ve Nelson'ın ulusal borç için kullandığı ifade şuydu: "Bizim Vietnam'ımız"*: David Corn, "The Gen X Political Meltdown", *Los Angeles Times*, 3 Eylül 1995.

307 *... birçok şehirde geri dönüşüm programları*: Sheila Mulrooney Eldred, "When Did Americans Start Recycling?", History.com, 14 Nisan 2020, https://www.history.com/news/recycling-history-america.

308 "*Üçüncü görüşte aşktı*": Michael S. Rosenwald, "How Jim Obergefell Became the Face of the Supreme Court Gay Marriage Case", *Washington Post*, 6 Nisan 2015; Abby Ann Ramsey, "Jim Obergefell, Plaintiff in Supreme Court Same-Sex Marriage Case, Shares Personal Story with Students", *Daily Beacon* (Knoxville, TN), 7 Ekim 2021.

315 "*... pek çok bakış açısı tarafından bombardımana tutulduğumu hissediyordum*": Judith Schulevitz, "In College and Hiding from Scary Ideas", *New York Times*, 21 Mart 2015.

317 "*Yeni bir otorite var ... sosyal medya güruhu*": Meghan Daum, "We're All Bound and Gagged by a New Boss—Social Media Mobs", *Los Angeles Times*, 29 Temmuz 2018.

318 *"şu eski biçim radikal insanlar"*: Gary David Goldberg, "Family Ties Bind Us Together", *The Write Life 61* (blog), 31 Ağustos 2020.

318 *"Oy verme yaşını 35 yapan bir anayasa değişikliği sunacağız"*: Steven V. Roberts, "Younger Voters Tending to Give Reagan Support", *New York Times*, 16 Ekim 1984.

5. Bölüm: Milenyum Kuşağı (1980–1994)

332 *"Milenyum Kuşağı'nın tutumları zaten Amerikan toplumunu ...belirliyor"*: Charlotte Alter, *The Ones We've Been Waiting For: How a New Generation of Leaders Will Transform America* (New York: Penguin, 2020).

333 *"Bebek Patlaması Nesli kültürü zil sesini sonuna kadar açmaktır"*: Matt Stopera, "30 Boomer Culture vs. 30 Millennial Culture Tweets That Perfectly and Painfully Show the Difference between the Two Generations", BuzzFeed, 6 Kasım 2021.

333 *Alter, ebeveynlerin ... "çocuklar için 'zenginleştirici' aktivitelere takıntılı hâle geldiğini" yazıyor*: Alter, *Ones We've Been Waiting For*.

341 *Her yılın en popüler on şarkısının sözlerindeki zamirleri inceleyen bir çalışma*: C. Nathan DeWall, Richard S. Pond Jr., W. Keith Campbell ve Jean M. Twenge, "Tuning in to Psychological Change: Linguistic Markers of Psychological Traits and Emotions over Time in Popular U.S. Song Lyrics", *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts* 5, no. 3 (Ağustos 2011): 200-207.

344 *Yaş grubuna göre öz saygısı ortalamanın üzerinde olan yüzde, 1988 ve 2004-08* Brittany Gentile, Jean M. Twenge ve W. Keith Campbell, "Birth Cohort Differences in Self-Esteem, 1988-2008: A Cross-Temporal Meta-analysis", *Review of General Psychology* 14, no. 3 (Eylül 2010): 261-68.

345 *2015 yılında yapılan bir ankette, Milenyum Kuşağı ebeveynlerinin %52'si ebeveyn olarak "çok iyi" bir iş çıkardıklarını söylerken*: Gretchen Livingston, "More Than a Million Millennials Are Becoming Moms Each Year", Pew Research Center, 4 Mayıs 2018.

347 *O dönemde, 10 öğretmenden 6'sı ve 10 danışmandan 7'si, öz saygının ...yükseltilmesi gerektiği konusunda fikir birliğindeydi*: Cynthia G. Scott, Gerald C. Murray, Carol Mertens ve E. Richard Dustin, "Student Self-Esteemand the School System: Perceptions and Implications", *Journal of Educational Research* 89, no. 5 (1996): 286-293.

351 *2008 yılında yapılan bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin 2/3'ü, ... profesörlerin notlarını yükseltmesi gerektiğini düşündüklerini söylerken*: Ellen Greenberger, Jared Lessard, Chuansheng Chen, Susan P. Farruggia, "Self-Entitled College Students: Contributions of Personality, Parenting, and Motivational Factors", *Journal of Youth and Adolescence* 37, no. 10 (Kasım 2008): 1193-204.

357 *16 olasılık arasında en çok vurgulanan değer şöhretti*: Yalda T. Uhls ve Patricia Greenfield, "The Rise of Fame: An Historical Content Analysis", *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 5, no. 1 (2011), article 1.

358 *ABD'deki üniversite öğrencilerinin Narsistik Kişilik Envanteri puanları, 1982-2016*: Jean M. Twenge, Sara H. Konrath, A. Bell Cooper, Joshua D. Foster, W. Keith Campbell ve Cooper McAllister, "Egos Deflating with the Great Recession: A Cross-Temporal Meta-analysis and Within-Campus Analysis of the Narcissistic Personality Inventory, 1982-2016", *Personality and Individual Differences* 179 (Eylül 2021), article 110947.

360 *Kaliforniya Üniversitesi, Davis ve Güney Alabama Üniversitesinde okuyan üniversite öğrencilerinin Narsistik Kişilik Envanteri puanları*: Age.

361 *"Ben büyürken her öğleden sonra okuldan sonra"*: Ana Hernández Kent, "The Millennial Wealth Gap: Smaller Wallets Than Older Generations", *Open Vault* (blog), Federal Reserve Bank of St. Louis, 5 Şubat 2020, https://www.stlouisfed.org/open-vault/2020/february/millennial-wealth-gap-smaller-wallets-older-generations.

362 *"[Bana ait] profile en sevdiğim alıntıyı koydum"*: Guy Grimland, "Facebook Founder's Roommate Recounts Creation of Internet Giant", *Haaretz.com*, 10 Mayıs 2009.

363 *"İş görüşmelerinden önce Facebook fotoğraflarının"*: Brian O'Connell, "History of Snapchat: Timeline and facts", *The Street*, 28 Şubat 2020.

363 *2020 yılının sonlarında yapılan global bir araştırma, Milenyumluların*: "Here's Why Millennials Use Social Media", Marketing Charts, 3 Mart 2021.

364 *Tek bir hedef yoktu*: Alter, *Ones We've Been Waiting For*.

364 *Kongre'ye yeni başlayan üyelerin oryantasyonu sürecinde Instagram'da kısa videolar yayınlayarak detayları paylaştı*: Alter, *Ones We've Been Waiting For*.

364 *"Üniversitelere başvururken ne yaptığımı gerçekten bilmiyordum"*: Elizabeth A. Harris, "'I won't give up': How First-Generation Students See College", *New York Times*, 30 Mayıs 2017.

369 *"hayat oyununda arayı kapatmak için sıkı bir şekilde çalıştığını"*: Janet Adamy ve Paul Overberg, "'Playing Catch-Up in the Game of Life.' Millennials Approach Middle Age", *Wall Street Journal*, 19 Mayıs 2019.

370 *Pew Araştırma Merkezi de 2019 yılında yaptığı bir analizde*: Richard Fry, "Young Adult House holds Are Earning More Than Most Older Americans Did at the Same Age", Pew Research Center, 11 Aralık 2018.

376 *BuzzFeed "Milenyum Kuşağı'nın ev sahibi olmasının" 24 yolu üzerine... bir içerik yayınladı*: Megan Liscomb, "'I got hit by a truck' and 24 More Ways Millennials Became Homeowners", BuzzFeed, 25 Mart 2022.

381 *bir* Wall Street Journal *analizi, siyah Milenyumlu üniversite mezunlarının gelirlerinin*: Rachel Louise Ensign ve Shane Shifflett, "College Was Supposed to Close the Wealth Gap for Black Americans. The Opposite Happened", *Wall Street Journal*, 7 Ağustos 2021.

385 *çocuk bakımı, bir devlet üniversitesinde bir yıllık eğitimden ...daha pahalıya mal olmaktadır*: Jane Caffrey, "Parents, Providers Join Campaign for Universal Child Care", *NBC Connecticut*, 10 Kasım 2021; Jason DeParle, "When Child Care Costs Twice as Much as the Mortgage", *New York Times*, 9 Ekim 2021.

388 *"Bu işin tek kötü tarafı krediler"*: Ensign ve Shifflett, "Wealth Gap for Black Americans".

390 *diğerlerinden daha az şeye sahip oldukları söylenen insanların*: Tobias Greitemeyer ve Christina Sagioglou, "The Experience of Deprivation: Does Relative More Than Absolute Status Predict Hostility?", *British Journal of Social Psychology* 58, no. 3 (Temmuz 2019): 515-33.

390 *"Sosyal medya sadece abartılı değil aynı zamanda apokaliptik bir dili de ödüllendiriyor"*: Meghan Daum, "Cancel Culture Makes Everything Look Worse Than It Is", *GEN*, Medium, 8 Ocak 2020.

391 *"Hoş olmayan bir an yaşadığımızda önce modern kapitalizmi suçlayın"*: Derek Thompson, "Can Medieval Sleeping Habits Fix America's Insomnia?", *Atlantic*, 27 Ocak 2022.

391 *Milenyum Kuşağı ve Z Kuşağı'nın araştırıldığı 2018 Gallup anketine göre*: Frank Newport, "Democrats More Positive about Socialism Than Capitalism", Gallup, 13 Ağustos 2018.

396 *"Bir bebeğim olmalı mı?" diye soruyor Gina Tomaine (d. 1987)*: Gina Tomaine, "Why I, like So Many in My Generation, Can't Make Up My Mind about Having Kids", *Philadelphia*, 1 Şubat 2020.

401 *Tam zamanlı çalışan ve üniversiteyi bitirmek üzere olan Milenyumlu Bianca Soria-Avila*: Sabrina Tavernise, "Why Birth rates among Hispanic Americans Have Plummeted", *New York Times*, 7 Mart 2019.

401 *Çocuk istemeyen genç yetişkinlere bunun sebebi sorulduğunda*: Anna Brown, "Growing Share of Childless Adults in U.S. Don't Expectto Ever Have Children", Pew Research Center, 19 Kasım 2021; Clay Routledge ve Will Johnson, "The Real Story behind America's Population Bomb: Adults Want Their Independence", *USA Today*, 12 Ekim 2022.

402 *"Seyahat etmek istiyoruz"*: Tomaine, "Can't Make Up My Mind".

402 *2010-2019 yılları arasında, doğum oranları en çok istihdam artışının güçlü olduğu ABD idari bölgelerinde düşmüştür*: Sabrina Tavernise, Claire Cain Miller, Quoctrung Bui ve Robert Gebeloff, "Why American Women Every where Are Delaying Motherhood", *New York Times*, 16 Haziran 2021; Melissa S. Kearney, Phillip B. Levine ve Luke Pardue, "The Puzzle of Falling US Birth Rates since the Great Recession", *Journal of Economic Perspectives* 36, no. 1 (Kış 2022): 151-76.

403 *2018 yılında yapılan bir ankette ...yetişkinlerin %64'ü*: Claire Cain Miller, "Americans Are Having Fewer Babies. They Told Us Why", *New York Times*, 5 Temmuz 2018.

403 *18-36 yaş aralığındaki kişilerin %90'ı*: Megan Leonhardt, "87% of Millennials and Gen Zers Say Child-Care Costs Affect Their Decision to Have Children", CNBC, July 23, 2020.

403 *Fakat ekonomistlerin raporu, çocuk bakım maliyetlerinin*: Kearney, Levine ve Pardue, "Falling US Birth Rates", 151-76.

404 *bazı ekonomistler bunu "halı faresi yarışı" olarak adlandırıyor*: Garey Ramey ve Valerie Ramey, "The Rug Rat Race", (NBER Working Paper Series 15284, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, Ağustos 2009).

404 *annelerin çocuklarına her gün daha fazla zaman ayırmasıyla*: Kate C. Prickett ve Jennifer March Augustine, "Trends in Mothers' Parenting Time by Education and Work from 2003 to 2017", *Demography* 58, no. 3 (1 Haziran 2021): 1065-91.

404 *2022 yılında yapılan bir ankette, çocuk istemeyen yetişkinlerin yalnızca %28'i*: AJ Skiera, "Personal Independence behind Declining Birth Rates", Harris Poll, 11 Ekim 2022.

414 *"Ortaokuldan itibaren"*: NPR staff, "More Young People Are Moving Away from Religion, but Why?", *Morning Edition*, NPR, 14 Ocak 2013.

416 *Bir sonraki teori, Milenyumluların 20'li ve 30'lu yaşlarına yerleştiklerinde dine geri döneceklerini öne sürüyordu*: Daniel Cox ve Amelia Thomson-DeVeaux, "Millennials Are Leaving Religion and Not Coming Back", Five Thirty Eight, 12 Aralık 2019.

418 *"Yirmi beş sene önce insanlar şöyle derdi"*: Seema Mody, "Millennials Lead Shift Awayfrom Organized Religion as Pandemic Tests Americans' Faith", *CNBC*, 29 Aralık 2021.

422 *"Ne hissediyorsan hisset, bu kişiseldir"*: Jeffrey Jensen Arnett, *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties* (Oxford: Oxford University Press, 2006), 172.

422 *Pew Araştırma Merkezi, dinî bağlılığı bulunmayan Amerikalılara neden*: "Why America's 'Nones' Don't Identify with a Religion", Pew Research Center, 8 Ağustos 2018.

422 *2012 yılında 18-24 yaşları arasındaki Milenyumlularla yapılan bir araştırmada*: Robert P. Jones, "Why Are Millennials Leaving the Church?", *Huffington Post*, 8 Mayıs 2012.

422 *2019'da yapılan bir çalışmada, her 10 Milenyumludan 6'sı*: Cox ve Thomson-DeVeaux, "Millennials Are Leaving".

423 *"Benim yetiştirilme tarzım dindardı"*: Cox ve Thomson-DeVeaux, "Millennials Are Leaving".

423 *"Hâlâ bağlar ve aşkınlık istiyoruz"*: Christine Emba, "Why Millennials Are Skipping Church and Not Going Back", *Washington Post*, 27 Ekim 2019.

428 *Politico Ossoff'u ilk "aşırı çevrimiçi"*: Derek Robertson, "An Annotated Guide to Jon Ossoff's Extremely Online Twitter Feed", *Politico*, 10 Ocak 2021.

434 *"Ailem Amerika'yı, Anayasa'yı ve tüm bunları"*: Belinda Luscombe, "'It Makes Me Sick with Grief': Trump's Presidency Divided Families. What Happens to Them Now?", *Time*, 21 Ocak 2021.

436 *2021 yılında Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan bir ankette, Milenyumluların %71'i*: Alec Tyson, Brian Kennedy ve Cary Funk, "Gen Z, Millennials Stand Out for Climate Change Activism, Social Media Engagement with Issue", Pew Research Center, 26 Mayıs 2021.

440 *"BLM yolculuğu, Michael Brown'ın cansız ve kana bulanmışbedeninin"*: Isabella Mercado, "The Black Lives Matter Movement: An Origin Story," Underground Railroad Education Center, Jordan Zarkarin, "How Patrisse Cullors, Alicia Garza, and Opal Tometi Created the Black Lives Matter Movement", Biography.com, 27 Ocak 2021.

440 *"Siyahları ve beyaz olmayan insanları ezen bir ülkenin bayrağıyla"*: Steve Wyche, "Colin Kaepernick Explains Why He Sat during National Anthem", NFL.com, 27 Ağustos 2016.

441 *bu dönemi "Büyük Uyanış" olarak nitelendirdi*: Matthew Yglesias, "The Great Awokening", *Vox*, 1 Nisan 2019.

441 *Irkçılığın toplumda "büyük bir sorun" olduğunu kabul eden Amerikalı yetişkinlerin oranı*: Samantha Neal, "Views of Racism as a Major Problem Increase Sharply, Especially among Democrats", Pew Research Center, 29 Ağustos 2017; Nate Cohn ve Kevin Quealy, "How Public Opinion Has Moved on Black Lives Matter", *New York Times*, 10 Haziran 2020.

445 *2011'de her 4 beyaz Demokrattan sadece 1'i*: Robert Griffin, Mayesha Quasem, John Sides ve Michael Tesler, *Racing Apart: Partisan Shifts on Racial Attitudes over the Last Decade* (Washington, DC: Democracy Fund Voter Study Group, Ekim 2021).

448 *2021 yılında Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan bir ankette, genç yetişkinlerin %37'si*: "Deep Divisions in Americans' Views of Nation's Racial History—and How to Address It", Pew Research Center, 12 Ağustos 2021.

448 *"Mevcut sivil huzursuzluk ...küçük bir Birleşmiş Milletler'e benziyor"*: Angel Jennings, "South L.A. Is Largely Untouched by Unrest. That Is by Design", *Los Angeles Times*, 3 Haziran 2020.

464 *"Peki Milenyumlular ... 'yetişkinleşmeye' başladığında"*: Anne Helen Petersen, *Can't Even: How Millennials Became the Burn out Generation* (New York: Dey Street Books, 2020).

466 *"Küçük gösteriler ve karnaval çığırtkanlarıyla dikkatimizi dağıtırsak"*: Christi Parsons ve Michael A. Memoli, "Obama: 'We Do Not Have Time for This Kind of Silliness'", *Los Angeles Times*, 27 Nisan 2011.

468 *Eylül 2020 itibarıyla, Cumhuriyetçilerin %44'ü ve Demokratların %41'i*: Larry Diamond, Lee Drutman, Tod Lindberg, Nathan P. Kalmoe ve Lilliana Mason, "Americans Increasingly Believe Violence Is Justified If the Other Side Wins", *Politico*, 1 Ekim 2020.

468 *Daha sonra Facebook "beğen", Twitter ise "retweet"*: Jonathan Haidt, "Why the Past 10 Years of American Life Have Been Uniquely Stupid", *Atlantic*, 11 Nisan 2022.

469 *"yanlış bilgi, toksiklik ve şiddet içeren içeriklerin"*: Keach Hagey ve Jeff Horwitz, "Facebook Tried to Make Its Platform a Healthier Place. It Got Angrier Instead", *Wall Street Journal*, 15 Eylül 2021.

469 *Üniversite öğrencisi Rachel Huebner 2016 yılında* Harvard Crimson*'da şöyle yazmıştı*: Rachel Huebner, "A Culture of Sensitivity", *Harvard Crimson*, 23 Mart 2016.

470 *2019 yılında yapılan bir ankette, Milenyumluların %22'si hiç arkadaşı olmadığını söyledi*: Brian Resnick, "22 Percent of Millennials Say They Have 'No Friends'", *Vox*, 1 Ağustos 2019.

473 *Sosyalleşme olarak kabul edilen faaliyetlerin listesi*: Mark A. Aguiar, Erik Hurst ve Loukas Karabarbounis, "Time Useduring Recessions", (NBER Working Paper Series 17259, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, Temmuz 2011).

Etkinlik Arası: COVID-19 Pandemisi

475 *CDC, halk için riskin "şu anda düşük olduğunu" duyurdu*: Spencer Kimball ve Nate Rattner, "Two Years since Covid Was First Confirmed in U.S., the Pandemic Is Worse Than Anyone Imagined", *CNBC.com*, 21 Ocak 2022.

6. Bölüm: Z Kuşağı (1995–2012)

479 Z Kuşağı üyeleri Twitter'da "Milenyumlular neden ..." diye soruyor: Matt Stopera, "33 of the Most Brutal 'Why Do Millennials' Tweets from 2021", BuzzFeed, 10 Aralık 2021.

480 *"Evet, o emojiyi yalnızca iş yerinde profesyonellik için kullanıyorum"*: Emma Goldberg, "The 37 Year-Olds Are Afraid of the 23-Year-Olds Who Work for Them", *New York Times*, 28 Ekim 2021.

480 *"Z Kuşağı mizahı darağacı mizahıdır"*: Rex Woodbury, "It's Gen Z's World, and We're Just Living in It", *Digital Native*, Substack, 8 Aralık 2021.

480 *70 milyon sözcük üzerinde yapılan bir analiz*: Roberta Katz, Sarah Ogilvie, Jane Shawve Linda Woodhead, *Gen Z, Explained: The Art of Living in a Digital Age* (Chicago: University of Chicago Press, 2021).

484 *Z Kuşağı üyeleri, herkes kendi zamirini belirtirse*: Katz ve diğerleri, *Gen Z, Explained*.

486 *Audrey Mason-Hyde (d. 2005)*: Sophie Tedmanson, "How Non-binary Teenager Audrey Mason-Hyde Is Breaking Down Gender Identity Stereotypes, One Label at a Time", *Vogue* Australia, 1 Ocak 2019.

488 *2017 yılında ... %1,8'i*: Michelle M. Johns, Richard Lowry, Jack Andrzejewski, Lisa C. Barrios, Zewditu Demissie, Timothy McManus, Catherine N. Rasberry, Leah Robin, ve J. Michael Underwood, "Transgender Identity and Experiences of Violence Victimization, Substance Use, Suicide Risk, and Sexual Risk Behaviors Among High School Students - 19 States and Large Urban School Districts, 2017", *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 68, 67-71, 25 Ocak 2019.

489 *2018 sonbaharında Pittsburgh'daki 3.000'den fazla devlet lisesi öğrencisi*: Kacie M. Kidd, Gina M. Sequeira, Claudia Douglas, Taylor Paglisotti, David J. Inwards-Breland, Elizabeth Miller ve Robert W. S. Coulter, "Prevalence of Gender-Diverse Youth in an Urban School District", *Pediatrics* 147, no. 6 (Haziran 2021): e2020049823.

489 *Sylvia Chesak (d. 2007), 2022 yılında Cincinnati'deki lisesinde*: Matt Villano, "Tweens and Teens Explore the Power of Pronouns", *CNN*, 19 Şubat 2022.

489 *Los Angeles'lı bir anne olan Jennifer Chen*: Vanessa Etienne, "Los Angeles Mother Uses Family Holiday Card to Introduce Her Child as Nonbinary: 'So Proud'", *People*, 21 Aralık 2021.

495 *tıpta ve popüler kültürde trans kimlik tartışmaları*: Tre'vell Anderson, "Visibility Matters: Transgender Characters on Film and Television through the Years", *Los Angeles Times*, 18 Aralık 2015.

495 *Örneğin, Kaiser Permanente Kuzey Kaliforniya pediatrik trans kliniğinde tedavi görmek isteyen gençlerin sayısı*: Ted Handler, J. Carlo Hojilla, Reshma Varghese, Whitney Wellenstein, Derek D. Satre ve Eve Zaritsky, "Trends in Referralsto a Pediatric Transgender Clinic", *Pediatrics* 144, no. 5 (Kasım 2019): e20191368; Natasja M. de Graaf, Guido Giovanardi, Claudia Zitz ve Polly Carmichael, "Sex Ratio in Children and Adolescents Referred to the Gender Identity Development Service in the UK (2009–2016)", *Archives of Sexual Behavior* 47 (Temmuz 2018): 1301-4.

496 *Belki, fakat yakın zamanda 695 trans bireyle yapılan bir araştırma*: Jae A. Puckett, Samantha Tornello, Brian Mustanski ve Michael E. Newcomb, "Gender Variations, Generational Effects, and Mental Health of Transgender People in Relation to Timing and Status of Gender Identity Milestones", *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity* 9, no. 2, 165-178 (Haz. 2022).

497 *Bir çalışma, trans gençlerin çevrimiçi mesaj panolarında iletişim kurmaya*: Avery Dame Griff, "How the Bulletin Board Systems, Email Lists and Geocities Pages of the Early Internet Created a Place for Trans Youth to Find One Another and Explore Coming Out", *Conversation*, 25 Mayıs 2021.

497 "*Tipik olarak çok liberal, üst gelir grubuna mensup*": Bruce Haring, "'Real Time's' Bill Maher Claims Rise of LGBTQ May Be Sparked by Need to Be Trendy", *Deadline*, 20 Mayıs 2022.

499 *Şarkıcı Demi Lovato (d. 1992) 2021'de onlar/onlara zamirlerini tercih ettiğini açıkladı*: Scottie Andrew, "Demi Lova to Opens Up about Why She's Using 'She/Her' Pronouns Again", *CNN*, 2 Ağustos 2022.

512 "*Çoğu endişem, insanların internetteki açıklık ve dürüstlüğünden ötürü*": Suzy Weiss, "Generation Swipe", *Common Sense* (newsletter), 11 Eylül 2022.

517 *Illinois yasalarınca 14 yaşından küçük bir çocuğu yalnız bırakmak*: "Leaving an 8th Grader 'Home Alone' Could Land Parents in Jail", Illinois Policy (illinoispolicy.org), 23 Aralık 2020.

518 "*Kimse sizin için mutlu olmayacak veya size destek olmayacak*": Amatullah Shaw, "Couples Who Got Married Young Are Sharing Their Experiences, and It's Super Important", BuzzFeed, 5 Temmuz 2021.

518 *Northwestern Üniversitesinde 'Evlilik 101' adlı bir ders veren Alexandra Solomon*: Kate Julian, "Why Are Young People Having So Little Sex?", *Atlantic*, Aralık 2018.

518 "*Sessiz Kuşak ile paralellikler çok açık*": Alex Williams, "Move Over Millennials, Here Comes Generation Z", *New York Times*, 18 Eylül 2015.

522 *Abbot, üniversiteye kabullerin sadece liyakate dayalı olduğunu*: Dorian Abbot, "MIT Abandons Its Mission. And Me", *Common Sense* (newsletter), 5 Ekim 2021.

524 *2021 yılında Philadelphia'da küçük bir üniversitede görev yapan*: Todd Shepherd, "St. Joe's Drops Contract for Professor Involved in Free-Speech Controversy", Broad and Liberty, 26 Temmuz 2021.

526 "*Liberaller Birinci Değişiklik'i geride bırakıyor*": Michael Powell, "Once a Bastion of Free Speech, the A.C.L.U. Faces an Identity Crisis", *New York Times*, 6 Haziran 2021.

527 *Siyaset Bilimci Dennis Chong*: Dennis Chong, Jack Citrin ve Morris Levy, "The Realignment of Political Tolerance in the United States", SSRN ön baskısı, 27 Ekim 2021'de yayımlandı.

527 *Bir ankette, Milenyumluların ve Z Kuşağı üyelerinin %40'ı*: Katz ve diğerleri, *Gen Z, Explained*, 250.

528 "*Ara sıra bir dogmatizm bastırır*": Powell, "Bastion of Free Speech".

530 *Columbia Üniversitesi öğrencileri, 2015 yılında bir öğrenci gazetesine yazdıkları köşe yazısında*: Michael E. Miller, "Columbia Students Claim Greek Mythology Needs a Trigger Warning", *Washington Post*, 14 Mayıs 2015.

530 *2022 yılında Iowa'daki Drake Üniversitesinden öğrenci senatörleri*: FIRE, "Drake University Student Senate Discriminates against Conservative Club, Denies It Official Recognitiondue to 'Harmful' Views", FIRE.org, 11 Mayıs 2022.

530 "*... konuşma kodlarının ve konuşmacıların davet edilmemesinin gerekçesi tıbbileştirili yordu*": Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt, *The Coddling of the American Mind: How Good Intentions and Bad Ideas Are Setting Up a Generation for Failure* (New York: Penguin, 2018), 6-7.

533 *Robert Louis Stevenson'ın* Kaçırılan Çocuk *adlı romanı için bir üniversitenin uyarısı gibi*: Chris Hastings, "Trigger Warning to Students: The Novel Kidnapped Includes Scenes of Abduction! Universities Issue Bizarre Alerts to Protect Snow flake Undergraduates", *Daily Mail*, 27 Kasım 2021.

534 "*Sınıflar öğrenciler için her zaman güvenli alan olmalıdır*": Julia Merola, "Trigger Warnings Create a Safe Space for Students", *Temple News*, 10 Mart 2021.

535 *Yedi yıl sonra, 17 yaşındaki Darnella Frazier*: Bill Chappell, "'It Wasn't Right,' Young Woman Who Recorded Chauvin and Floyd on Video Tells Court", NPR, 30 Mart 2021.

535 *Bir ankete göre protestolara katılanların %41'i 18-29*: Amanda Barroso ve Rachel Minkin, "Recent Protest Attendees Are More Racially and Ethnically Diverse, Younger Than Americans Overall", Pew Research Center, 24 Haziran 2020.

535 *Haziran 2020'nin başlarında ...protestolara katıldı*: Larry Buchanan, Quoctrung Bui ve Jugal K. Patel, "Black Lives Matter May Be the Largest Movement in U.S. History", *New York Times*, 3 Temmuz 2020.

540 basınla yüzleşmek konusunda "büyük endişe dalgaları": Matthew Futterman, "Naomi Osaka Quits the French Open after News Conference Dispute", *New York Times*, 31 Mayıs 2021.

540 "*Gururumu bir kenara bırakmalıyım*": Gabriela Miranda, "Here's What Simone Biles Told Reporters after With drawing from Tokyo Olympics Team Final", *USA Today*, 27 Temmuz 2021.

548 *kendini zehirleme yoluyla intihar girişimlerinin*: Henry A. Spiller, John P. Ackerman, Natalie E. Spiller ve Marcel J. Casavant, "Sex- and Age-Specific Increases in Suicide Attempts by Self-Poisoning in the United States among Youth and Young Adults from 2000 to 2018", *Journal of Pediatrics* 210 (Temmuz 2019): 201-8.

548 *Ayrıca, 13-19 yaş arası gençler arasında intihar girişimi sebebiyle acil servise başvurular*: Gregory Plemmons, Matthew Hall, Stephanie Doupnik, James Gay, Charlotte Brown, Whitney Browning, Robert Casey ve diğerleri, "Hospitalization for Suicide Ideationor Attempt: 2008–2015", *Pediatrics* 141, no. 6 (Haziran 2018): e20172426.

552 "*Sosyal medya, ... fare zehri gibi değildir*": Derek Thompson, "Why American Teens Are So Sad", *Atlantic*, 11 Nisan 2022.

555 *Şekil 6.40: Birleşik Krallık'ta 13-19 yaş arası gençler arasında depresyon oranları*: Lukasz Cybulski, Darren M. Ashcroft, Matthew J. Carr, Shruti Garg, Carolyn A. Chew-Graham, Nav Kapur ve Roger T. Webb, "Temporal Trends in Annual Incidence Rates for Psychiatric Disorders and Self-Harmamong Children and Adolescents in the UK, 2003-2018", *BMC Psychiatry* 21 (2021): article 229.

557 *Şekil 6.42: Ruh sağlığı kötü olan 13-19 yaşları arasındaki Norveçlilerin yüzdesi*: S. Krokstad ve diğerleri, "Divergent Decennial Trends in Mental Health according to age reveal poorer mental health for young people: Repeated cross-sectional population-basedsurveys from the HUNT Study, Norway", *BMJ Open* 12 no. 5 e057654 (2022).

558 *Şekil 6.43: Önemli psikolojik sıkıntı yaşayan 13-15 yaşları arasındakiler*: M. Boer ve diğerleri, "Adolescent Mental Health in the Health Behaviors of School-Aged Children Study" (yayınlanmamış müsvedde, son değiştirilme tarihi 7 Kasım 2022).

560 *13-19 yaş arası gençlerin akıllı telefon erişimi ve internet süresindeki artışla yakından izlendi*: Jean M. Twenge, Jonathan Haidt, Andrew B. Blake, Cooper McAllister, Hannah Lemon ve Astrid Le Roy, "Worldwide Increases in Adolescent Loneliness", *Journal of Adolescence* 93, no. 1 (Aralık 2021): 257-69.

565 *Bir deneyde, bir grup üniversite öğrencisinden sosyal medya kullanımlarını günde*: Melissa G. Hunt, Rachel Marx, Courtney Lipson ve Jordyn Young, "No More FOMO: Limiting Social Media Decreases Loneliness and Depression", *Journal of Social and Clinical Psychology* 37, no. 10 (Aralık 2018).

565 *Şekil 6.48: Cinsiyete göre, günlük sosyal medya kullanım saatlerine göre klinik olarak anlamlı depresyon yaşayan Birleşik Krallık'taki 13-19 yaş arası gençlerin yüzdesi*: Yvonne Kelly, Afshin Zilanawala, Cara Booker ve Amanda Sacker, "Social Media Use and Adolescent Mental Health: Findings from the UK Millennium Cohort Study", *E Clinical Medicine* 6 (Aralık 2018): 59-68.

567 "*Z Kuşağı inanılmaz derecede izole bir grup insan*": Jonathan Haidt ve Jean M. Twenge, "This Is Our Chance to Pull Teenagers Out of the Smartphone Trap", *New York Times*, 31 Temmuz 2021.

569 *Birleşik Krallık'taki 13-19 yaş arası gençler üzerine yapılan iki çalışma*: Jean M. Twenge ve Eric Farley, "Not All Screen Time Is Created Equal: Associations with Mental Health Vary by Activity and Gender", *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 56 (Şubat 2021): 207-17; Cooper McAllister, Garrett C. Hisler, Andrew B. Blake, Jean M. Twenge, Eric Farley ve Jessica L. Hamilton, "Associations between Adolescent Depression and Self-Harm Behaviors and Screen Media Use in a Nationally Representative Time-Diary Study", *Research on Child and Adolescent Psychopathology* 49 (Aralık 2021): 1623-34.

570 *12 yaşındayken Instagram'a katılan, günde 6 saatini burada geçiren Lembke*: Julie Halpert, "A New Student Movement Wants You to Log Off", *New York Times*, 14 Haziran 2022.

573 *sağlıksız gıda tüketen 13-19 yaş arası gençlerin ve yetişkinlerin sayısında önemli bir düşüş*: Junxiu Liu, Renata Micha, Yan Li ve Dariush Mozaffarian, "Trends in Food Sources and Diet Quality among US Children and Adults, 2003-2018", *JAMA Network Open* 4, no. 4 (Nisan 2021): e215262.

574 *Çeşitli çalışmalarda çocuklar ve 13-19 yaş arası gençler arasında vücut kitle indeksindeki*: Susan J. Woolford, Margo Sidell, Xia Li, Veronica Else, Deborah R. Young, Ken Resnicow ve Corinna Koebnick, "Changes in Body Mass Index among Children and Adolescents during the COVID-19 Pandemic", *JAMA* 326, no. 14 (Ekim 2021): 1434-36.

577 "*Z Kuşağı belirgin bir şekilde nihilist*": Ryan Schocket, "Gen Z'ers Are Sharing What They Dislike about Their Generation, and They Didn't Hold Back", BuzzFeed, 24 Ağustos 2022.

577 *Hunter Kaimi, 2022'de Z Kuşağı'nın ekonomik durumunu*: Emerald Pellot, "TikToker Explains What He Thinks Older Generations Miss When They Criticize Young People for 'Quiet Quitting': 'Incredibly discouraging'", Yahoo!, 31 Ağustos 2022.

579 *2010'ların ortalarındaki genç Milenyumluların*: John Della Volpe, *Fight: How Gen Z Is Challenging Their Fear and Passion to Save America* (New York: St. Martin's, 2022).

580 *kapitalizme bakışlarının*: Della Volpe, *Fight*.

588 *iç kontrol odağı ...akademik başarının daha iyi bir belirleyicisi*: James S. Coleman, Ernest Q. Campbell, Carol J. Hobson, James McPartland, Alexander M. Mood, Frederic D. Weinfeld ve Robert L. York, *Equality of Educational Opportunity*, report from the Office of Education, US Department of Health, Education, and Welfare, National Center for Educational Statistics (Washington, DC: US Government Printing Office, 1966).

589 *sosyologlar Bradley Campbell ve Jason Manning ...yazıyorlar*: Bradley Keith Campbell ve Jason Manning, *The Rise of Victimhood Culture: Microaggressions, Safe Spaces, and the New Culture Wars* (New York: Palgrave Macmillan, 2018).

589 "*Mağduriyet duygusunun rahatlığına bundan böyle saldırganlığın verdiği zevkler de eklendi*": Roger Kimball, "The Rise of the College Crybullies", *Wall Street Journal*, 13 Kasım 2015.

590 *Olay, Brad Ledford ve Madison Cawthorn 2014 senesinde*: Sean Neumann, "Madison Cawthorn Wasn't Left 'to Die' in Fiery Crash, Says Friend Who Was Driving", *People*, 3 Mart 2021.

592 *büyük üniversite öğrencisi nüfusuna sahip idari bölgeler ... Biden'ı ise 8 puan farkla destekledi*ler: Sabrina Siddiqui ve Madeleine Ngo, "Young Voters Helped Biden Beat Trump after Holding Back in Primaries", *Wall Street Journal*, 26 Kasım 2020.

596 "*Bu daha ilerici bazı adaylar yalnızca mevcut sistemin bir yansıması*": Brooke Singman ve Paul Steinhauser, "Karoline Leavitt Hopes to Show Young Voters Democrats' Policies Are to Blame for 'Out-of-Reach' American Dream", *Fox News (.com)*, 3 Ağustos 2022.

596 *"Tablo, 'bu değişimi, muhaliflerle iş birliği içinde çalışma fırsatlarını değerlendiren biri olarak gerçekleştireceğim'den*": Elena Moore, "The First Gen Z Candidates Are Running for Congress—and Running against Compromise", NPR, 6 Temmuz 2022.

597 "*Bugün burada bulunan her bir kişinin, tüm bu insanların evlerinde yas tutuyor olmaları gerekirdi*": "Florida Student Emma Gonzalez to Lawmakers and Gun Advocates: 'We Call BS'", *CNN.com*, 17 Şubat 2018.

599 "*Z Kuşağı toplumsal değişim talebindeki bu militanlığa paralel olarak hareket edecek*": Alyssa Biederman, Melina Walling ve Sarah Siock, "Meet Gen Z Activists: Calledto Action in an Unsettled World", *AP News*, 29 Eylül 2020.

601 *Muhafazakâr bir podcast, bulguları "Yarı-deli" başlığıyla verdi*: Bill Whittle, "HALF-MAD—56.3% of Young White Liberal Women Diagnosed with Mental Illness", 23 Nisan 2021, American Conservative University, podcast, PodBean.com'da.

601 *ağlayan liberal imgeleriyle*: Andrew Stiles, "SCIENCE: White Libs More Likely to Have Mental Health Problems", *Washington Free Beacon*, 19 Nisan 2021.

601 *liberalizmin "çaresizlik ve mağduriyet duygularını" destekleyebileceğini*: Gwen Farrell, "Over 50% of Liberal, White Women under 30 Have a Mental Health Issue. Are We Worried Yet?", *Evie*, 13 Nisan 2021; Kelly Sadler, "White Liberals More Likely to Have a Mental Health Condition", *Washington Times*, 22 Nisan 2021.

601 "*Özellikle liberal kadınlar tamamen manyağa bağlıyor*": Dave Rubin, "Shocking Data on Mental Health Issues in White Liberal Women", Rubin Report, 1 Haziran 2021, YouTube video, 4:09.

614 *meslektaşlarım ve ben, 2020 ilkbaharının sonlarında yürüttüğümüz ...ayrı bir çalışmada da aynı şeyi bulduk*: Jane Shawcroft, Megan Gale, Sarah M. Coyne, Jean M. Twenge, Jason S. Carroll, W. Brad Wilcox ve Spencer James, "Teens, Screens, and Quarantine: An Analysis of Adolescent Media Use and Mental Health prior to and during COVID-19", *Heliyon*, 8, no. 7 (Temmuz 2022): e09898; Jean M. Twenge, Sarah M. Coyne, Jason S. Carroll ve W. Bradford Wilcox, *Teens in Quarantine: Mental Health, Screen Time, and Family Connection* (Institute for Family Studies and the Wheatley Institution, October 2020).

7. Bölüm: Kutuplar Kuşağı (2013-2029)

618 *çok ırklı Amerikalıların sayısı*: Nicholas Jones, Rachel Marks, Roberto Ramirez ve Merarys Ríos-Vargas, "2020 Census Illuminates Racial and Ethnic Composition of the Country", US Census Bureau, 12 Ağustos 2021.

624 *2015 yılında yapılan bir araştırma, küçük çocuklarının 3/4 oranında kendi tabletlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur*: Hilda K. Kabali, Matilde M. Irigoyen, Rosemary Nunez-Davis, Jennifer G. Budacki, Sweta H. Mohanty, Kristin P. Leister ve Robert L. Bonner Jr., "Exposure and Use of Mobile Media Devices by Young Children", *Pediatrics* 136, no. 6 (Aralık 2015): 1044-1050.

624 *8 yaşına gelindiğinde 1/5'i, 11 yaşına gelindiğinde ise çoğu kendi akıllı telefonuna sahip olmuştur*: Michael Robb, "Tweens, Teens, and Phones: What Our 2019 Research Reveals", Common Sense Media (website), 29 Ekim 2019.

624 *2021'de, 8-12 yaşları arasındaki çocuklar günde ortalama beş buçuk saatlerini ekran medyasıyla geçiriyordu*: Jason M. Nagata, Catherine A. Cortez, Chloe J. Cattle, Kyle T. Ganson, Puja Iyer, Kirsten Bibbins-Domingo ve Fiona C. Baker, "Screen Time Use among US Adolescents during the COVID-19 Pandemic: Findings from the Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Study", *JAMA Pediatrics* 176, no. 1 (Ocak 2022): 94-96; Victoria Rideout, Alanna Peebles, Supreet Mann ve Michael B. Robb, *The Common Sense Census: Media Use by Tweens and Teens, 2021* (San Francisco, CA: Common Sense, 2022).

626 *VKİ'deki artış oranı*: Samantha Lange, Lyudmyla Kompaniyets, David S. Freedman, Emily M. Kraus, Renee Porter, Heidi M. Blanck ve Alyson B. Goodman, "Longitudinal Trends in Body Mass Index before and during the COVID-19 Pandemic among Persons Aged 2–19 years—United States, 2018–2020", *Morbidity and Mortality Weekly Report* (CDC) 70, no. 37 (17 Eylül 2021).

627 *5. ve 6. sınıf öğrencilerinin (10-12 yaş arası) 7/10'u*: Jean M. Twenge, Wendy Wang, Jenet Erickson ve Brad Wilcox, *Teens and Tech: What Difference Does Family Structure Make?* (Institute for Family Studies and the Wheatley Institute, Ekim 2022).

627 *13 yaşında bir kız çocuğu olarak tanıtan bir Instagram hesabı açıp*: Georgia Wells, "Blumenthal's Office Created Instagram Account to Study Experience of Teens", *Wall Street Journal*, 30 Eylül 2021.

8. Bölüm: Gelecek

632 "37 yaşındakiler kendileri için çalışan 23 yaşındakilerden korkuyor": Emma Goldberg, "The 37-Year Olds Are Afraid of the 23-Year-Olds Who Work for Them", *New York Times*, 28 Ekim 2021.

633 *Bir ekonomist söz konusu değişikliği "on yıllardır iş gücü piyasalarında yaşanan en büyük şok" olarak nitelendirerek*: Jose Maria Barrero, Nicholas Bloom ve Steven J. Davis, "SWAA August 2022 Updates", Work from Home Research, 26 Ağustos 2022; Nick Bloom (@I_Am_NickBloom), Twitter, 29 Ağustos 2022, 8:59 a.m.

633 *Bir bitkisel takviye şirketi işleten Milenyumlu Gabe Kennedy*: Goldberg, "37-Year-Olds Are Afraid".

634 *Aslında ofise gitmeyi seviyorum; daha organik hissettiriyor*: Jonathan Greig, "90% of Millennials and Gen Z Do Not Want to Return to Full-Time Office Work Post-Pandemic", ZDNet, 25 Mayıs 2021.

634 *Üniversiteden yeni mezun olan Sam Purdy, her gün "bir kabine tıkılmak" istemediğini söylüyor*: Danielle Abril, "Gen Z Workers Demand Flexibility, Don't Want to Be Stuffed in a Cubicle", *Washington Post*, 11 Ağustos 2022.

634 David Gross (d. 1981) 2021 yılında reklam ajansı çalışanlarına: Nelson D. Schwartz ve Coral Murphy Marcos, "Return to Office Hits a Snag: Young Resisters", *New York Times*, 26 Temmuz 2021.

636 Atlantic *yazarı Derek Thompson, dijital işe gidiş-gelişi ... olarak nitelendiriyor*: Derek Thompson, "Superstar Cities Are in Trouble", *Atlantic*, 1 Şubat 2021.

638 *"Bugün için hedef, 500 arama mı?! 50'yi yapıyoruz"*: Matt Pearce, "Gen Z Didn't Coin 'Quiet Quitting'—Gen X Did", *Los Angeles Times*, 27 Ağustos 2022.

638 *Sessiz istifa terimi bile Bryan Creely adlı bir X Kuşağı üyesi tarafından ortaya atıldı*: Pearce, 'Quiet Quitting'.

642 *Şirketi vibratör satan Milenyumlu Polly Rodriguez*: Goldberg, "37-Year-Olds Are Afraid".

643 *"Şirketler için ders: Çalışanların acılarını göz ardı etmek sizi tehlikeye atar"*: Ryan Faughnder, "Disney Is Not Alone. Young Employees in Revolt Are Holding Bosses' Feet to the Fire", *Los Angeles Times*, 12 Mart 2022.

644 *"Bu genç çalışan kohortunun, ... talep ettiğini görüyoruz"*: Abirl, "Gen Z Workers Demand Flexibility".

644 *Sam Folz (d. 2000) işvereni Capital One'ın sınırsız ruh sağlığı günü politikasını beğeniyor*: Abril, "Gen Z Workers Demand Flexibility".

645 *Stanford öğrencileri 2016 yılında bir protesto düzenlediklerinde*: Roberta Katz, Sarah Ogilvie, Jane Shaw ve Linda Woodhead, *Gen Z, Explained: The Art of Living in a Digital Age* (Chicago: University of Chicago Press, 2021).

646 *UPS Yöneticisi Christopher Bartlett, yeni politikaların ...söyledi*: Ian Thomas, "Why Companies like UPS and Disney Are Allowing Workers to Show Their Tattoos", *CNBC*, 16 Ekim 2022.

647 *"İstediğiniz zaman, istediğiniz şeyi giyebilmelisiniz"*: Erica Euse, "The Genderless Clothing Brand Setting Itself Apart by Prioritizing Communit", *Vice*, 22 Aralık 2021.

648 *"'Adınız ne?' diye sormanın yanı sıra, 'Zamirleriniz ne?' diye de sorabilirsiniz"*: Matt Villano, "Tweens and Teens Explore the Power of Pronouns", *CNN*, 19 Şubat 2022.

649 *Demograf Lyman Stone bu sayıların ne demek istediğini ortaya koymaya karar verdi*: Lyman Stone, "5.8 Million Fewer Babies: America's Lost Decade in Fertility", *IFS Blog*, Institute for Family Studies, 3 Şubat 2021.

650 *18-49 yaşları arasındaki ebeveyn olmayanların %44'ü*: Anna Brown, "Growing Share of Childless Adults in U.S. Don't Expect to Ever Have Children", Pew Research Center, 19 Kasım 2021.

650 *daha fazla Milenyumlu kadının çocuk sahibi olmayacağını projelendirmek için tarihsel verileri kullandı*: Lyman Stone, "The Rise of Childless America", *IFS Blog*, Institute for Family Studies, 4 Haziran 2020.

650 *Brookings Enstitüsü tarafından yapılan bir analiz*: Melissa S. Kearney ve Phillip Levine, "Will Births in the US Rebound? Probably Not", *Up Front* (blog), Brookings Institution, 24 Mayıs 2021.

652 *Yakın zamanda Associated Presse konuşan El Johnson (d. 1998) "20, 30, 40 yıl sonra nasıl bir dünya olacağını bilmiyorum." dedi*: Leanne Italie, "Gen Z, Millennials Speak Out on Reluctance to Become Parents", *AP News*, 30 Ağustos 2022.

653 *Çocuk planlamayan yetişkinlerin sayısı*: Caroline Sten Hartnett ve Alison Gemmill, "Recent Trends in U.S. Childbearing Intentions," Demography 57, no. 6 (Aralık 2020): 2035-45.

654 *Erkeklerin sperm sayısı ...hızla düştü*: Bijal P. Trivedi, "The Everyday Chemicals That Might Be Leading Us to Our Extinction", *New York Times*, 5 Mart 2021.

655 *"Bırakın çocuk yapmayı, bir ipotek taahhüdünde bulunacağını bile düşünemiyorum"*: Italie, "Reluctance to Become Parents".

655 *2022 yılında yapılan bir ankette, "kişisel bağımsızlık"*: Clay Routledge ve Will Johnson, "The Real Story behind America's Population Bomb: Adults Want Their Independence", *USA Today*, 12 Ekim 2022.

655 *"Uçakta ne zaman bir bebek görsem"*: Stephanie Murray, "The Parenting Problem the Government Can't Fix", *Week*, 25 Ekim 2021.

657 *Kurum ...güven fonunun 2033 yılında tükeneceğini söylüyor*: Ric Edelman, "Op-ed: Social Security Trust Fund Will Die in 2033. You Need to Take Action Now", *CNBC*, 12 Eylül 2021.

657 *bu da hâlihazırda beklenen yardımların yaklaşık %76'sına tekabül ediyor*: Gayle L. Reznik, Dave Shoffner ve David A. Weaver, "Coping with the Demographic Challenge: Fewer Children and Living Longer", *Social Security Bulletin* 66, no. 4 (2005/2006).

657 New York Times*'ta yayımlanan bir makalede ... 91 yaşındaki Chieko Ito'nun hikâyesi anlatılıyor*: Norimitsu Onishi, "A Generation in Japan Faces a Lonely Death", *New York Times*, 30 Kasım 2017.

657 *Bir ankette, çocuğu olmayan Milenyumlu kadınların 7/10'u köpeklerini veya kedilerini çocukları gibi gördüklerini söyledi*: Stanley Coren, "For Millennial Women, Are Dogs and Cats a Stand-In for Kids?", *Psychology Today*, 24 Ağustos 2021.

659 *doğum oranındaki düşüşün ana sebebinin mali kaygılar olmadığı*: Melissa Kearney, Phillip B. Levine ve Luke Pardue, "The Puzzle of Falling US Birth Rates since the Great Recession", *Journal of Economic Perspectives* 36, no. 1 (Kış 2022): 151-76.

662 *ebeveyn olmanın -hatta çocukların bakımıyla ilgili konulara odaklanmanın- ... daha fazla sosyal muhafazakârlığa yol açtığını:* Nicholas Kerry, Laith Al-Shawaf, Maria Barbato, Carlota Batres, Khandis R. Blake, Youngjae Cha, Gregory V. Chauvin ve diğerleri, "Experimental and Cross-Cultural Evidence That Parenthood and Parental Care Motives Increase Social Conservatism", *Proceedings of the Royal Society B* 289, no. 1982 (Eylül 2022).

672 *2021 yılının Kasım ayı itibarıyla, aşı olmayan yetişkinlerin sayısı Cumhuriyetçilerde Demokratlardan üç kat daha fazlaydı:* Kaiser Family Foundation, "Unvaccinated Adults Are Now More Than Three Times as Likely to Lean Republican Than Democratic", basın bülteni, 16 Kasım 2021.

673 *Şekil 8.12: Grip aşısı olan ABD'li yetişkinlerin partiye ve yıla göre yüzdesi:* Harry Enten, "Flu Shots Uptake Is Now Partisan. It Didn't Use to Be", *CNN.com*, 14 Kasım 2021.

675 "*İnsanlar duygusal tepkilere yol açan şeylerle meşgul olmaktan keyif alıyor*": Vishwam Sankaran, "Facebook Whistle blower Says Company Spreads Hate Speech for Profit", *Independent*, 4 Ekim 2021.

676 *Sosyal Psikolog Jonathan Haidt, sosyal medyadaki kutuplaşma ve öfkenin izini:* Jonathan Haidt, "Why the Last 10 Years of American Life Have Been Uniquely Stupid", *Atlantic*, 11 Nisan 2022.

676 *Twitter'da retweet butonunu icat eden Chris Wetherell:* Alex Kantrowitz, "The Man Who Built the Retweet: 'We Handed a Loaded Weapon to 4-Year-Olds'", *BuzzFeed News*, 23 Temmuz 2019.

678 *8-12 yaşları arasındaki çocukların yaklaşık 4/10'u 2021'de sosyal medyayı kullandığını belirtti:* Victoria Rideout, Alanna Peebles, Supreet Mann ve Michael B. Robb, *The Common Sense Census: Media Use by Tweens and Teens, 2021* (San Francisco, CA: Common Sense, 2022).

678 *bunların çoğunda ebeveyn izni yoktu:* Jean M. Twenge, Wendy Wang, Jenet Erickson ve Brad Wilcox, *Teens and Tech: What Difference Does Family Structure Make?* (Institute for Family Studies and Wheatley Institute, Ekim 2022).

681 "*George Zimmerman'ın ...beraat etmesinden sadece haftalar sonra üniversiteye başladınız*": Anemona Hartocollis, "Colleges Celebrate Diversity with Separate Commencements", *New York Times*, 2 Haziran 2017.

682 *2019 yılına kadar üniversitelerin %72'si, ... ırklara göre ayrılmış mezuniyet törenleri düzenledi:* Dion J. Pierre, *Separate but Equal, Again: Neo-segregation in American Higher Education* (New York: National Association of Scholars, 24 Nisan 2019).

682 *2020 yazında New York Üniversitesinden iki siyah öğrenci bir imza kampanyası başlattı: Irklara göre ayrılmış bir yurtta yaşamak istiyorlardı:* Brenah Johnson, "NYU: Implement Black Student Housing", Change.org, 2020; Robby Soave, "Yes, Black NYU Students Demanded Segregated Housing. No, the University Didn't Agree to It", *Reason*, 24 Ağustos 2020.

682 "*Sarmaşık Ligi üniversitelerindeki ırk ayrımına dayalı mezuniyet törenlerini*": Pierre, *Separate but Equal, Again*.

683 *Sohad Murrar'ın öncülük ettiği araştırmacılar, ... bir poster yerleştirdiler:* Sohad Murrar, Mitchel R. Campbell ve Markus Brauer, "Exposure to Peers Pro-diversity Attitudes Increases Inclusion and Reduces the Achievement Gap", *Nature Human Behaviour* 4 (Eylül 2020): 889-97.

690 *ABD'de ilk kez ev satın alan tipik kişi 2019'da 34 yaşındaydı:* Stefan Lembo Stolba, "Average Age to Buy a House", Experian, 15 Aralık 2020.

691 *her 4 evli çiftten 1'inin farklı odalarda uyuduğunu:* Mary Bowerman, "Why So Many Married Couples Are Sleeping in Separate Beds", *USA Today*, 30 Mart 2017.

694 *Grubun en endişeli karakteri Turuncu:* Emily Heil, "M&M's Candy Mascots Get a Makeover, with Less Sex Appeal and More Gen-Z Anxiety", *Washington Post*, 21 Ocak 2022.

696 *Şekil 8.20: Siyasi parti bağlılığı ve kuşağa göre, işletmelerin siyasi pozisyon alması gerektiğini savunan ABD'li yetişkinlerin yüzdesi:* Carl M. Cannon, "'Woke' Capitalism and the 2020 Election", Real Clear Opinion Research, 27 Şubat 2020.

697 "*'Ahbap, biz domates sosu satıyoruz, politika satmıyoruz'*": Goldberg, "37-Year-Olds Are Afraid".

697 "*Yeterince insan markanızı sevdiği sürece kaç kişinin nefret ettiği önemli değildir*": Jeff Beer, "One Year Later, What Did We Learn from Nike's Blockbuster Colin Kaepernick Ad?", *Fast Company*, 5 Eylül 2019.

Sessiz Kuşak (d. 1925-1945), **Bebek Patlaması (Boomer) Kuşağı** (d. 1946-1964), **X Kuşağı** (d. 1965-1979), **Y (Milenyum) Kuşağı** (d.1980-1994), **Z Kuşağı** (d. 1995-2012), ve 2012 sonrası doğmuş, ismi henüz netleşmemiş **Kutuplar (Alfa) Kuşağı**...

Her bir neslin hayattan farklı beklentileri var; inançlarının ve davranışlarının da farklı olduğu düşünülüyor. Peki ama nedir bu farklılıklar, nasıl oluştular ve ne kadar derine nüfuz ediyorlar?

Altı Neslin Portresi, işte bu sorulara cevap bulmak için uzun yıllara yayılmış devlet destekli araştırmalara dayanıyor. Veritabanına derinlemesine dalınıp gün yüzüne çıkarılmış bir defineye benziyor. 39 milyon insanı kapsayan 24 veritabanını temel alan bu kitap, günümüzde bir arada yaşayan 6 farklı neslin **akıl sağlığı, siyasi görüş, cinsel davranışlar, cinsiyet kimliği, ırka ilişkin tutumlar, yaşam hedefleri, alkol ve madde kullanımı, gelir, özgüven, emniyet hissi ve materyalizm** gibi meselelerde ne gibi farklılıklar gösterdiğini araştırıyor ve bulguları toplam **282 grafikle** gözler önüne seriyor.

Altı Neslin Portresi, bir kuşaktan diğerine geçişte temel etkenin teknoloji olduğunu ortaya koyarak, bu geçişlerin "köşe taşı niteliğinde büyük olaylar" sonucu meydana geldiğini iddia eden önceki görüşü geçersiz kılıyor. İşleri kolaylaştıran ev aletlerinden, tıbbi ilerlemelere ve cep telefonlarına kadar sayısız teknolojik yeniliğin neden olduğu iki önemli etken; **yavaş yaşam tarzı** ve **bireycilik** ise yeni nesillerde yepyeni farklılıklara yol açıyor. Artık çocuklar ve gençler çok daha ileri yaşlarda kendi ayakları üstünde durabilmeyi başarıyorlar; genç erişkinlerin yerleşik, düzenli bir yaşama geçmesi daha uzun sürüyor. Artık 60 yaş, önceki nesilllerin 50 yaşına tekabül ediyor. Başkaları yerine kendine odaklanmak anlamına gelen **bireycilik,** daha fazla özgürlük ve eşitlik getirirken, daha fazla kopukluğa da yol açıyor. Bütün bunlar iş yerinde, tüketici davranışlarında, doğurganlık oranlarında ve siyasette değişimlere sebep oluyor.

Hangi nesilden olursanız olun, kuşakların nerede birleşip nerede çatıştığını gözler önüne seren ***Altı Neslin Portresi***'ni okuduktan sonra anne babanıza, yaşıtlarınıza, iş arkadaşlarınıza ve çocuklarınıza bakışınız asla aynı olmayacak.

ISBN 978-975-256-721-4
9 789752 567214

kaknüs
/kaknusyayinevi
www.kaknus.com.tr

